X.
ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ

Krizler Çağının Toplumsal Halleri

20-22 Eylül 2023
İstanbul

GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYOLOJİ DERNEĞİ
1990

HAZIRLAYAN

Akın Bakioğlu

TASARIM

Karaşın Grafik / Ece Yolcu

SOSYOLOJİ DERNEĞİ

Adres: Mebusevleri Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad. No:9/5 Çankaya Ankara

Tel: (0312) 222 12 52

Üyelik Ve Genel Iletişim Için: sosyolojidernegi@gmail.com / info@sosyolojidernegi.org.tr

Sosyoloji Araştırmaları Dergisi Hakkında Bilgi Almak Için: sosder@gmail.com

Facebook: https://www.facebook.com/sosyolojidernegi

Twitter: https://twitter.com/sosyolojidernek

Kongre web sayfası: https://www.sosyolojikongresi.org/

TASLAK

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. İpek Merçil

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Ali Ergur

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya

Sosyoloji Derneği Başkan Yardımcısı

A.Ü. DTCF Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Kezban Çelik

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

TED Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı

Doç. Dr. Günnur Ertong Attar

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Mersin Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Besim Can Zırh

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Akın Bakioğlu

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. Gözde Aytemur

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Dr. Hasan Kürşat Akcan

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Dr. Feray Artar

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Aygül Fazlıoğlu

Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

İpek Boldağ

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Ahmet Kerem Yılmaz

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

TASLAK

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali Ergur

Prof. Dr. Aylin Baran

Prof. Dr. Ayşe Azman

Prof. Dr. Ayşe Canatan

Prof. Dr. Ayşe Güneş Ayata

Prof. Dr. Ayşe N. Saktanber

Prof. Dr. Bahattin Akşit

Prof. Dr. Biray Kolluoğlu

Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük

Prof. Dr. Bülent Kara

Prof. Dr. Esma Durugönül

Prof. Dr. F. Umut Beşpınar

Prof. Dr. Faruk Kocacık

Prof. Dr. Fuat Güllüpınar

Prof. Dr. G. Demet Lüküslü

Prof. Dr. Gülsen Demir

Prof. Dr. H. Sibel Kalaycıoğlu

Prof. Dr. Halime Ünal Reşitoğlu

Prof. Dr. Hayriye Erbaş

Prof. Dr. Helga Rittersberger Tılıç

Prof. Dr. Hülya Yüksel

Prof. Dr. Kezban Çelik

Prof. Dr. Lütfi Sunar

Prof. Dr. M. Aytül Kasapoğlu

Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın

Prof. Dr. Mehmet Ecevit

Prof. Dr. Muammer Tuna

Prof. Dr. Nadir Suğur

Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya

Prof. Dr. Nuran Erol Işık

Prof. Dr. Oya Açıkalın Rashem

Prof. Dr. Serap Suğur

Prof. Dr. Sevinç Güçlü

Prof. Dr. Songül Sallan Gül

Prof. Dr. Suvat Parin

Prof. Dr. Şevket Ökten

Prof. Dr. Yaşar Erjem

Prof. Dr. Yıldız Akpolat

Prof. Dr. Yıldız Ecevit

Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu

Prof. Dr. Zuhal Yonca Odabaş

Doç. Dr. Ayşe İdil Aybars

Doç. Dr. Çağatay Topal

Doç. Dr. Emre Gökalp

Doç. Dr. Günnur Ertong Attar

Doç. Dr. Haktan Ural

Doç. Dr. Murat Arpacı

Doç. Dr. Yasemin Yüce

Dr. Öğr. Üyesi Akın Bakioğlu

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Çakıroğlu Çevik

Dr. Öğr. Üyesi Barış Mücen

Dr. Öğr. Üyesi Besim Can Zırh

Dr. Öğr. Üyesi Erhan Akarçay

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Con Wright

Dr. Öğr. Üyesi İlhan Zeynep Karakılıç

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin Arslan

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kurnaz

TASLAK

KONGRE AÇILIŞ KONUŞMALARI

Galatasaray Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. A.Muhammed Uludağ

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr İpek Merçil

Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim üyesi Prof.Dr. Ali Ergur

Uluslararası Sosyoloji Derneği Başkanı Prof. Dr. Geoffrey Pleyers

Avrupa Sosyoloji Derneği Başkanı Prof.Dr. Ligia Ferro

Ulusal Sosyoloji Derneği Başkanı Prof.Dr Sibel Kalaycıoğlu

Prof. Dr. Jan Spurk, Université Paris-Cité (Sorbonne) - Davetli konuşmacı

Açılış Paneli:

Cumhuriyetin 100. yılında Sosyoloji: Moderatör Prof.Dr. Nevin Güngör Ergan

Prof.Dr Bahattin Akşit

Prof.Dr. Ali Ergur

TASLAK

İÇİNDEKİLER

Düzenleme Kurulu 3

Bilim Kurulu 4

Kongre Açılış Konuşmaları 5

-BİLDİRİ ÖZETLERİ

21. Yüzyıldaki Kapitalist Üretim Tarzı: Küresel Krizin Yörünge İzleri 19

21. Yüzyılın Toplumsal Patolojisi: Toplumsal Bütünleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Dinsel Kollektif Narsisizm 20

6 Şubat Deprem Felaketinin Toplumsal Sonuçları: İstanbul Örneği 21

6 Şubat Depremleri, Infodemi ve Komplo Teorileri 22

6 Şubat Depremlerinin Ardından Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme 23

Afet Dönemlerinde Sosyologların Araştırmacı Rolleri Ve Konumları: Karaman-Sudurağı'ndan Yansımalar 24

Afet ve Örtük Kolektif Sessizlik: Kahramanmaraş Depremleri Örneği 25

Ailenin İnşası ve Ev Sahipliği Arasındaki İlişki 26

Aileyi Planlamaktan Aileyi Dengelemeye Cinsiyet Seçimi: Kuzey Kıbrıs'taki Bir Tüp Bebek Kliniğinden Etnografik Fragmanlar 27

Akademik Performansın Tıbbileştirilmesi: Üniversite Öğrencileri Arasında Dehb Tanısı ve Psikostimülan İlaç Kullanımı 28

Almanya'da Berlin Duvarına Çarpmak: Göç Sendromu 29

Almanya'daki Türklerin Dil Deneyimleri: Arafta Kalmak 30

Ananın Sesi" Dergisinde Kadın Kimliği:" Ülkücü Bacılar"- "Sözde Kızlar" 31

Anlam Sistemi Olarak Din 32

Anneli-Babalı Yetimler (Bir Kavram Önerisi) 33

Avukatların Perspektifinden Türkiye'de Çocuk Suçluluğu: Nitel Bir Araştırma Örneği 34

Belirsizliğe Doğru Yol Almak: Türkiye'de Adil Geçiş ve Sendikaların Rolü 35

Ben Kimliksizim" Emek Piyasasında Afgan Çobanlar 36

Ben Mülteci Değil Miyim? Kesişimsel Perspektiften Afgan Kadınlar ve Zorunlu Göç Deneyimleri 37

Beyaz Yakalı Profesyonellerin Covid – 19 Sonrası Döneme İlişkin Deneyimleri: İmkanlar, Taktikler Ve Krizler 38

Beyin Göçünü Anlamak: İstanbul'dan Berlin'e Göç Eden Gençlerin Deneyimleri 39

TASLAK

Bir Afet Türü Olarak Deprem ve Toplumsal Yansımaları: Sosyolojik Bir Çözümleme 40

Bir Demokrasi Krizi Olarak Afet 41

Bir Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Kriz İletişiminin Sosyolojik Değerlendirmesi: Kriz İletişimi Krizler Çağının Hayal Kırıklıklarını Onarmada Yeterli Mi(ydi)? 42

Bir İmkân Olarak Mültecilik..... 43

Bir Kentsel Katılım Aracı Olarak Kent Konseylerinin Girişimci Kent Olgusu Bağlamında Eleştirel İncelemesi 44

Bir Kolektif Deneyim Olarak Anlam Krizi ve Çalışma Deneyimleri 45

Bir Risk Kaynağı Olarak Sekülerlik Karşısında Türkiye'de Ezidilik (Batman ve Siirt Örneği) 46

Bir Şeyler Eksik Kalıyor!": Pandemi Sürecinde Üniversite Gençliğinin Uzaktan Eğitim Deneyimleri..... 47

Biz ve Onlar: Siyasi Söylemlerin İç Ve Dış Grupların İnşası Bağlamında Analizi 48

Borçlanma ve Öznelliğin Sinemada İnşası: Küçük Şeyler (2019) Ve Borç (2017) 49

Büyük Verdi'nin Gargantua Metaforu ile İncelenmesi..... 50

Coğrafya, Aidiyet, Hafıza Bağlamında 1989 Bulgaristan Göçünün Kimlikleri..... 51

Communitas ve Societas Dikotomisinde Demokrasinin Meşruiyet Krizi..... 52

Covıd-19 Pandemisi Sürecinde Toplumsal Ontolojide Göçmenler ve Göçmen Emeğinin Bedenleşmesi: New York City Örneği 53

Covıd-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye'deki Ailelerin Kuşaklararası İlişkilerine Sosyoekonomik Bir Perspektiften Bakış..... 54

Covıd-19 Pandemisinin Dijital Otoriterleşmeye Etkisi ve Sürece Yönelik Kaygılar 55

Covıd-19 ve Sonrası: Pandeminin Suriyeliler Üzerindeki Ekonomik Etkileri Ve Dijital Entegrasyon..... 56

Covıd-19'Dan Sonra Yakın İlişkiler ve Sosyal Hayata Dönüş..... 57

Covid-19 Salgını Nedeniyle Evden Çalışma Düzenine Geçen Hizmet Sektöründeki Erkeklerin Gündelik Yaşam Pratikleri Üzerine Bir Araştırma..... 58

Çalışma Yaşamındaki Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Film Endüstrisindeki Görünümü: Bir Alan Çalışması..... 59

Çocuk Gelişiminde Değişen Babalık Rollerinin Etkisi 60

Çoklu Krizler Döneminde Araştırma Yürütmek: Araştırmacıların Katılımcı Gözlem Deneyimleri..... 61

De-Influencıng: Bilinçli Tüketim Ya Da Aldatmaca?..... 62

Deleuze Felsefesi: Demokrasi ve Temsil Krizi..... 63

Demokrasinin Krizi ve "Bizim Evin Halleri" 64

Demokrasinin Küresel Krizi: Otoriterleşme, Kutuplaşma, Müzakere..... 65

TASLAK

Deprem, Felaket Kapitalizmi ve İstanbul'da Barınma Krizi 66

Depremde Aslında Çöken Neydi: Kamusallığın Çöküşü 67

Depremden Etkilenenlerin Deneyimlerine İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma 68

Deprem-Mekan-Aidiyet: Deprem Sürecini Deneyimleyenler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma .. 69

Depremzedelerin İl Değişikliği Kararlarında Habitus ve Sermayelerinin Etkisi.....70

Dijital Çağda Ev Mekânının Hafızasının Durumu 71

Dijital Çağda Kimlik İnşası: Üniversite Öğrencilerinin Online Kimlikleri Üzerine Bir Araştırma.... 72

Dijital Modern Dünyada Bedenin Kaybı: Bedensizleşme 73

Dijital Ortamda Oluşturulmaya Çalışılan Amerikan Yumuşak Güç Algısının Netnografi Yaklaşımı Temelinde Analizi 74

Dijital Oyun Kültürünün Küresel ve Yerel Dinamikleri: Oyuncu Tercihleri ve Oyun İçerikleri Üzerine Bir Değerlendirme 75

Dijital Oyun Sektörü Bağımlılığı Yaratır Mı?: Teknolojinin Kucağında Kuşaklar 76

Dijital Teknolojinin Engellilerin Gündelik Yaşamına Etkisi 77

Dijitalleşmenin Getirdiği "Güven" Sorunsalının Akıllı Kentler Üzerinden İncelenmesi 78

Din Görevlilerinin Dinsel Yaşam Pratiklerinin Gündelik Yaşama Yansıması: Muğla- İstanbul Örnekleri..... 79

Diyette Kal": Bir Gözetim İlişkisi Olarak Çevrimiçi Diyet 80

Doğa ve Coğrafya: William Shakespeare'in Fırtına İsimli Oyununun Ekolojik Jeopolitik Bakış Açısıyla İncelenmesi 81

Dört Duvar Olmadan Çalışmak Mümkün Mü?: Sokakta Çalışan Kadınlar Üzerine Bir Alan Araştırması 82

Duygu Siyasetine Farklı ve İlginç Bir Örnek: Türkiye'de Spiritüel Hareketler 83

Edebiyatta Kadın ve Çocuk Yoksulluğunun İzleri: Füruzan'ın Parasız Yatılı Hikayesi 84

Eğitim Sürecinden Duyulan Memnuniyet ve Sosyal Sermaye İlişkisi 85

Ekolojik Kriz Çağında Balıkçılık Mesleğinin Geleceği 86

Ekonomik ve Kentsel Dönüşümlerin Sosyal Hafızaya Etkisi: Balat, Fener ve Ayvansaray Örneği.....87

Elektronik Spor Oyunlarında Siber Zorbalık..... 88

Endüstri 4.0 ile Beraber Gelen Dijitalleşmenin Çalışma Hayatına Etkileri: Sosyal Adalet ve Neoliberalizm Üzerinden Bir Değerlendirme..... 89

Engelli Bireylerin Erişilebilirliğinin Sağlanmasında Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Sosyal Adalet Temelinde Bir Bakış 90

TASLAK

Erkeğe Yönelik Uygulanan Sembolik Şiddet: Kayseri Örneği 91

Erkeklikleri, Orman Yangınlarını ve Çevre Tahribatını "Mantroposen" Kavramı ile Düşünmek: 2021 Muğla Orman Yangınları Örneği 92

Eşitsizliğin Dijital Yüzü: Türkiye'de Üniversite Öğrencileri Arasında Birinci Düzey Dijital Bölünme..... 93

Etnik Azınlıklarda Sosyal Hareketlilik Süreci: Türkiye'deki Romanlar/Çingeneler Üzerinden Eleştirel Bir İnceleme 94

Etno-Dini Kimlik ve Medeni Durumun Kamusal Alan Kullanımındaki Kesişimi: İstanbul'daki Yüksek Eğitimli Ermeni Kadınlar Örneği..... 95

Ev ve İş Hayatı Arasında Salgını Yaşamak: Covıd-19 Sürecinde Kadın Deneyimleri..... 96

Evsizlerle İlgilenen Aktörlerin Faaliyet Tipleri ve Evsizlikten Kurtulma Sürecine Etkisi: İstanbul Örneği..... 97

Fabrika Emek Sürecinde Kapitalist Denetim ve Mühendislerin Sınıfsal Konumlarına Dair Saha Araştırması 98

Felaketin Yeniden Hatırlanması: 6 Şubat 2023 Depremi Ardından Haber Metinlerinde Geçmiş Depremlerin Toplumsal İzleri ve Bellek 99

Geç Modern Dünyada Yeni Maneviyat Arayışları: Spritüel Faaliyetlere ve Gruplara Katılan Bireylerin Duygu ve Anlam Dünyaları Üzerine Nitel Bir Çalışma.....100

Geçicilik ve Sosyal Uyum Arasında Gaziantep'teki Suriyelilerin Gelecek Beklentileri.....101

Genç Çiftçilerin Çiftçilik Pratikleri ile Sürdürülebilir Tarım Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Balıkesir Örneği 102

Genç Kadınların Çocuksuzluk Eğilimi Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma 103

Geri Dönmeyi Düşünmüyorum!": Düne Dair, Yarın Hakkında 104

Gıda Krizi ve Kadın Kooperatiflerindeki Yönetişim İlişkileri.....105

Gig Ekonomisinde Çalışanların Esneklik ve Özerkliğe İlişkin Bakış Acıları ve Deneyim Farklılıkları: Getir Moto Kuryeleri Özelinde.....106

Göç, Kimlik, Kriz: Türkiye'deki Suriyelilerin Kimlik-İçi Ötekileştirme Eğilimleri 107

Göçmen Sağlığına İçeriden Bakmak: Eskişehir Örneği 108

Göçmenler Arasındaki Çoğul Aidiyetler: Norveç'te Yaşayan Türkiyeli Göçmenler.....109

Göçmenler ve Mülteciler, "Turistler" Ve "Gezginler": Uyum Süreçlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış.....110

Gözetimin Yeni Halleri Üzerine Düşünmek Yapay Zekâ Destekli Sosyal Puanlama Sistemi.....111

Güncel Bir Sosyal Bilim Patikası: Yeni Evrimsel Sosyoloji 112

Gündelik Hayatta Irkçılık: Kadıköy ve Bağcılar Üzerine Niteliksel Bir Araştırma.....113

Güneydoğu Anadolu'da Kadın İntiharlarının Sosyo Ekonomik Dinamikleri.....114

TASLAK

Günümüz 'Gıda Krizi' Sorununa Behice Boran Perspektifiyle Bakmak 115

Güven ve Tekinsizliğe 'Kare (The Square)' Enstalasyonu Üzerinden Bakmak 116

Güvence Nerede? Üniversite Öğrencilerinin Çalışma Hayatına Yönelik Devletçi ve Liberal Eğilimleri 117

Güvenlikleştirme Perspektifinden Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareketleri 118

Hafif Zihinsel Engeli Bulunan Gençlerin İstihdam Sorununa Yönelik Nitel Bir Çalışma: Aydın İli Örneği 119

Hak Temelli Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Uzman ve Profesyonellerin Prekaryalaşması.. . 120

Hakkâri'de Yaşayan Kadınların Levirat Evlilikle İlgili Deneyimleri: Hayalet ve Masrafsız Evlilik 121

Herkese Enteresan Gelen Bize Normal Geliyor": Sosyal Hizmet Çalışanlarının Şiddet Algısı Üzerine Bir Araştırma 122

Influencerlaşan Siyasal Hareketler: Türkiye İşçi Partisi Örneği 123

İdeal Kadın Tasarımı'nın Bir Aracı Olarak Süreli Yayınlar: Türk Kadını Dergisi Örneği (1966-1973) 124

İklim Değişikliği Kırılganlığının Üretiminde Örtüaltı Yetiştiriciliğinin Yaygınlaşması ve Koşu Bandı Üretim Sistemi 125

İklim Değişikliği ve Kadın 126

İklim Değişikliği ve Kadınlar Üzerindeki Etkisi: Doğal Kaynak Kullanımına İlişkin Bir Değerlendirme 127

İklim Değişikliğini Azaltmada Rüzgar Enerjisinin Neoliberal Politikalar Bağlamında Çanakkale Örneğinde İncelenmesi 128

İklim Kaynaklı Göçün İki Hali: "İklim Mültecileri" Ve "İklim Değişikliğine Uyumun Failleri" 129

İklim Krizi ve Kadınlar: Ekofeminist Bir Değerlendirmė 130

İklim Krizi, Yenilenebilir Enerji ve Yerel Direnişler: Jeotermal Santral Protestoları 131

İklim ve Çevre Krizi Çağında Permakültürcü Olmak 132

İlişkisel Mekânda Ortaklaşan Sesler: Göçmen ve Yerel Öğrenci Deneyimleri 133

İnsan ve Hayvan Etkileşimi: All That Breathes Filminin Düşündürdükleri 134

İnsan-Yapay Zekâ İlişkisinin Dönüşümü: Akıllı Haz Makineleri 135

İstanbul'da Göçmen Evsizlerin Evsizlikle Başa Çıkma Stratejileri 136

İskan Ve Yeniden İnşa: 2023 Depremi ve Antiochia 137

İstisna Halinin Dayatılması Olarak Covıd-19 Salgını: Agamben'in Temel Kavramları Üzerinden Salgına Bakış 138

İşçi Kadınların Avrupa'ya Gidişi: Cinsellik, Ahlaki Panik ve Bedenlerin Denetimi 139

TASLAK

İşe Dair Değerlerin Nesiller Arasında Aktarımı: Bir Literatür Taraması 140

İzmir'de Yaşayan Kadınların Bekârlığa İlişkin Deneyimleri: Evlilik Neden Tercih Edilmemektedir?..... 141

Kadın Emeğinin Hizmet Sektöründeki Yansıması Olarak Çağrı Merkezi Çalışanlarının Duygusal Emek Süreçleri 142

Kahramanmaraş ve Hatay Merkezli Depremlerin Düşündürdükleri: Hatay Örneği 143

Karbon Histeri Hipotezinin Sınanması: Türkiye, Hollanda, Almanya ve Fransa Örneği 144

Kaygı Çağında Mutluluğun İmkânı: Bir Mutluluk Sosyolojisi Denemesi 145

Kente Karşı İşlenen Suçların Cansız Tanıkları: İsias Otel Örneği 146

Kentin Ayrışmasında Sınıfın Hâkimiyeti: Bursa'da Alt Orta ve Üst Sınıf Habitusu 147

Kentsel Çevre Adaletsizliğinin Politik Ekolojisi: Eskişehir Gündoğdu Mahallesi Örneği 148

Kırda Gıda Güvencesi-zliği ve Gıda Krizi 149

Kırılgan Erkekliğin Su Kriziyle İmtihanı: Gönüldağı Dizisi'nde Erkeklik Mitinin Yeniden Üretimi .. 150

Kırsal Alanda Kadının Görünmeyen Emeği: İzmir/Tire Örneği 151

Kırsal Dönüşüm, Çevre Savunusu ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Emek: Jes'e Karşı Kadın Nöbeti..... 152

Kırsal Kadın Emeğinin Örgütlenmesinde Kooperatifler: Manisa İli Örneği 153

Kırsal ve Kentsel Arasındaki İlişkiler: Mardin'de Sayfiyelerin Toplumsal Ve Mekânsal Dönüşümü..... 154

Kıyıda Kalan Sığınmacı ve Mültecilerin Temsil Hakları 155

Kızlarının Gözünden Çalışan Anneleri..... 156

Kişisel Olan Siyasidir - Ve Karlıdır! Yeni Köylüler ve Sosyal Medya Çağında Gıda Aktivizmi 157

Kişisel Olanın Politik Hikayesi: Adalet Ağaoğlu'nun Dar Zamanlar Üçlemesinde Benliğin Feminist İnşası..... 158

Kokunun Politikası: Kriz Toplumda Etnik ve Dini Bir Dışlama Göstergesi Olarak Koku 159

Korulardan Bahçelere Geçiş: İstanbul'da Ekolojik Kriz İçerisinde Bedenin ve Mekânın Yeniden Üretimi 160

Koruyucu ve Kıyıcı Şiddet: Türkçe Edebiyat ve Eşkıyalık 161

Kriz Dönemlerinde Anlam Arayışı: Komplo İnancı 162

Kriz Ve Felaket Zamanlarında "Ölüm"ün İçinden Geçmek: Ölü Beden Organizasyonu..... 163

Kriz Zamanlarında Sosyal Yardım Derneklerinde İşbölümü 164

Krizle Sınanan Dünyanın Parlayan Yıldızı "Evden Çalışma" 165

Krizler Çağında Müzisyen Olmak 166

TASLAK

Krizler Çağında Sosyolojinin Rolü 167

Krizler Çağında Uyuşturucu Suçlarıyla Mücadele Etmek: Toplumsal Açıdan Sorumlu Kim? 168

Krizler Çağının Kriz Yaratan Konutları: Neoliberal Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Toplumsal Halleri: Bursa Doğanbey Örneği 169

Krizler ve Afetler Çağında Toplumun Sesi Nasıl Dinlenir? 170

Krizlerin Ortasında Kalan Suriyeli Mülteciler: Kilis Örneği 171

Kuraklık ve Konut Politikaları Açısından Konya Büyükşehir Belediyesi'nin İklim Değişikliği ile Mücadele Stratejileri 172

Küçültülen ve Yalıtılan Mekanlar: Kiralık Müstakil Oda Fenomeni Barınma Sorununa Çözüm Olabilir Mi? 173

Lisans Öğrencilerinin Kripto Para Yatırımlarına Yönelmelerinin Nedenleri ve Riskler Hakkında Farkındalıkları Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği..... 174

Madalyonun Görünmeyen Yüzü: Savaşlarda Sistematik Cinsel Suç(lar) 175

Mahalle Baskısının Bir Aracı Olarak Kullanılan Mahremiyeti İhlal Eden Teknolojiler 176

Mahallelerin Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisine Dair Sistematik Bir Derleme 177

Mahkûm Eşi Olan Kadınlar: Dışarıda İçerinin Etkisiyle Yaşamak..... 178

Merkez-Çevre Modeli Bağlamında Aldatılmış Bireylerin Yaşadığı Duygusal Krizlerin Toplumsal Hayata Yansımasının İncelenmesi 179

Mersin'e Göç Eden Suriyeli Kadınların Beden Kültürüne Bakışı 180

Mesleki Eğitimin Toplumsal Eşitsizlik ve Yeniden Üretim Ekseninde Değerlendirilmesi: Turgutlu Örneği..... 181

Metin Erksan'ın Entelektüel Kimliğini Açımlama Denemesi 184

Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Kadın "Tarlada Doğdum, Tarlada Büyüdüm, Tarlada Doğurdum".... 186

Mevsimlik Tarım İşçisi Aileleri ile Çocuklarının Yaşam ve Çalışma Koşullarına İlişkin Sosyolojik Bir Araştırma: Ordu İli Ünye İlçesi Örneği 187

Minimalizm Akımının Türkiye'deki Tezahürleri ve Eklemlenme Biçimleri 188

Muğla Menteşe'de Yaşayan 65 Yaş Üstü Bireylerin Sosyal, Kültürel, Sanatsal ve Kişisel İhtiyaçlarının Belirlenmesi: Bir İhtiyaç Analizi Çalışması..... 189

Muğla'da Konut Sorunu ve Konut Sorununa İlişkin Güncel Çözüm Stratejileri 190

Mültecilerin Yerel Entegrasyonunda Türkiye'deki Devlet-Dışı Aktörlerin Rolü: Mersin'deki Suriyeli Mülteciler Örneği 191

Müzmin Mesai: Çocuğunda Zihinsel Yeti Kaybı Olan Çalışan Kadınların İş ve Yaşam Deneyimleri.....192

Neoliberal Bir Araç Olarak Türk Modernleşmesi ve Batı Dilleri 193

Neoliberal Politikalar Bağlamında Nükleer Karşıtı Hareketin Dönüşümü: Mersin İncelemesi 194

Neoliberalizm Kıskacında Cittaslow (Sakin Kent) Mümkün Mü? Olanaklar ve Sınırlılıklar 195

TASLAK

Nitel Araştırmanın Getirdikleri: Feminist Yöntemli Bir Araştırma Kodlaması 196

Okul Öncesi Çağda Çocuk Sahibi Kadınların Gözünden Çocuk Bakımı Nedeni ile Çalışma Hayatına Son Vermeleri Sonrası Değişen Aile İçi İlişkileri: İstanbul İli Örneği 197

Olimpiyatlar ve Ulusal Kimlik İnşası: Erken Cumhuriyet Türkiyesi Örneği 198

Otomasyon Teknolojisi Olarak Makine Çevirisi ve İnsan Çevirmenler: Cinsiyet ve Yaşa Göre Risk Algısı ve Yönetimi 199

Ölüm, Şehitlik ve Savaş Dönemlerinde Kadın Olmak: ''İvan, Annen Ukraynalıları Öldürdüğünü Biliyor Mu?'' 200

Öncü Evsizlerin İkili Hayatı: Sosyal Sermaye ve Evsizlikten Kurtulma 201

Platformlaşma ve Türkiye Kapitalizmi: Bir Eşitsiz Gelişim Öyküsü 202

Popüler Kültür Etkisinde Gençlerin Kimliklenmesi 203

Psikoloji Öğrencilerinde Mesleki Kimliğin İnşası 204

Public Disclosure Of Sexual Assault: Why Do Women Do İt? (Cinsel Saldırının Kamuya Açıklanması: Kadınlar Neden Bunu Yapıyor) 205

Rakamlarla Açıklanan Krizi Çiftçilerle Yorumlamak: Kalecik Örneği 206

Recep İvedik-5' Den Recep İvedik-7' Ye: Kültürel ve Çevresel Çerçevede Recep İvedik-7 Filminin İncelenmesi 207

Rumeli Değerler Seti Araştırması 208

Saatin Söyledikleri: Türkiye'de Ailede İş Bölümü ve İş-Yaşam Dengesi 209

Saha ve Mevzuat Arasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Personelinin Yoksulluk Algısı 210

Sahadaki Krizden Sanaldaki Krize: Kahramanmaraş Depremi Sonrası Medya İhlalleri ve Toplumsal Sonuçları 211

Sanat Eğitiminin Toplumsal Topografyası 212

Sanat ve Sosyoloji: Türkiye'de Sosyoloji Programlarında "Sanat Sosyolojisi" Üzerine Bir Değerlendirme 213

Sanayileşmenin Kırsalda Etkisi – Kırsalda İşçileşme Süreci 214

Satıyorken Satmıyormuş Gibi Yapmak: Torbacıların Gizlenme Taktikleri 215

Sen Kimsin? Affetmenin Etik İmkânlılığı Üzerine 216

Sezonluk Turizm Çalışanlarının Maruz Kaldıkları Total Kurum Stratejileri 217

Sığınmacı Çocuklarda Dayanıklılık İnşası 218

Somalili Kadınların Kentsel Yaşama Katılım Biçimleri ve Mekân Deneyimleri: Burdur Kent Pratikleri Üzerine Bir Çalışma 219

Sosyal Kimlik Kuramı Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Aidiyet: Ankara'daki Afganistanlılar Örneği 220

TASAM

Sosyal Medyada Deprem Olgusu: Bilimsel Alan Dışı Yorumsamalar.....221

Sosyal Medyada Mülteci Söyleminin İnşası: Ekşi Sözlük Örneği 222

Sosyal Sorunların Çözümünde Sosyal Politikanın Yerelleşmesinin Önemi: Niğde Örneği 2020-2023.....223

Sosyolojik Perspektiften Kadın Bedeni ve Engelli Fetüs Kürtajı 224

Suç Mağduru Kadınların Öykülerine Bağlı Olarak Oluşan Korku Kültürü ve Değişen Gündelik Yaşam Pratikleri: Amasya-Merzifon Örneği 225

Suriyeli Göçmen Annelerin Ebeveynlik Deneyimleri ve Uyum Sorunları: Yıldırım İlçesi Örneği 226

Suriyeli Mülteci Kadınların Zorunlu Göç Sonrası Evlilik, Toplumsal İçerilme ve Dışlanma Deneyimleri.....227

Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Dijitalleşen Emeğin Fırsatları ve Riskleri 228

Tanzimat Dönemi'nden Cumhuriyet'e Modernleşme Sürecinin Tamamlanmamış Parçası: Sekülerleşme.....229

Tedavi Gören Uyuşturucu Madde Bağımlılarının Perspektifinden Aile İçi Sorunların Bağımlılıklarını Ne Ölçüde Tetiklediğinin Belirlenmesi 230

Teknolojinin Gelenekle Buluşması: Badi Sistemi ile Yaşlılar İçin Dijital Okuryazarlık Eğitimi: Muğla Örneği.....231

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eskişehir'de Sivil Toplum Kuruluşları ve Göçmen Kadınlar.....233

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İklim Politikaları ve Çevre Krizi.....234

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Mekan Deneyimi: İstanbul'daki Suriyeli Kadınlar Örneği 235

Toplumsal Değişimde Göç Olgusunun Kültürel Güvenliğe Yansıması 236

Toplumsallığın Savaş(La) İnşası 237

Tüketim Toplumunda Beden: Sihirli Bir Değnek Olarak Mide Küçültme Ameliyatları..... 238

Türk Siyasal Yaşamında Sosyalizm İçin Verilen "Çetin Bir Mücadele": Parlamenter Olarak Çetin Altan..... 239

Türkiye Kökenli Evlilik Göçmenleri Örneğinde Habitus Analizi 240

Türkiye ve Dünya Bağlamında Sürdürülebilir Bir Ekonomik Kalkınma İmkanının Değerlendirilmesi..... 241

Türkiye'de Bir Refah Şovenizminden Bahsedilebilir Mi? Türkiye'de Yeniden Dağıtıma Yönelik Kamuoyu Tutumları Ve Göçmenler..... 242

Türkiye'de Derinleşen Yoksulluk Karşısında Üniversite Öğrencilerinin Hayatta Kalma Stratejileri Üzerine Nitel Bir Çalışma Örneği..... 243

Türkiye'de Dönüşen Çalışma Hayatında Ortak Çalışma Mekânlarının (Coworking Spaces) Yeri..... 244

Türkiye'de Sığınmacı Krizi: Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Dışlama Mekanizmalarının Sonucu Olarak Sosyal Ayrışma ve Etnik Azınlıklaşma Riskinin Ankara Örneği Üzerinden İncelenmesi.....245

TASLAK

Türkiye'de Sosyoloji Alanında Yapılmış Boşanma Konusundaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi 246

Türkiye'de Şiddet Gören Kadınların Korunmasında 6284 Sayılı Kanun'daki İşlevsizlikler 247

Türkiye'de Yüksek Güvenlikli Hapishanelerin Ortaya Çıkış Süreci... 248

Türkiye'den Almanya'ya Göç Etmiş Profesyonellerin Kriz(Sizlik) Deneyimleri..... 249

Türkiye'nin Pandemi Yönetiminde Geleneksel ve Dijitalin (Dez)Entegrasyonu: Filyasyon Ekiplerinin Deneyimleri 250

Türkiye'de Genç İstihdamı ve Kesişimsel Eşitsizlikler: Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler 251

Türkiye'de Göçmenlerin Günlük Hayatta Duyguları: Somali ve Cibuti Örneği.....252

Türkiye'de Sinema ve Dizi Sektörlerinde kamera Grubunda Çalışan Kadınların Deneyimleri 253

Türkiye'de Sosyoekonomik Eşitsizlikler: Gelir Grupları Arasındaki Değişimler ve Faktör Gelirlerinin Rolü.....254

Türkiye'de Yakın Dönemde Krizler ve Doğurganlık Dönüşümü 255

Türkiye'deki Genç Kadınlara Yönelik Ekonomik Şiddet Üzerine Bir İnceleme 256

Türkiye'den Örneklerle Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet.....257

Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Sosyal Adalet Açısından Değerlendirilmesi.....258

Ulus-Ötesi Diasporik Ağlar ve Beyin Kazanımı: Çin, Hindistan, Koreli Yazılımcı Göçmenlerin Deneyimleri Üzerine 259

Ulusötesi Göçün Kültürel Kimlik Oluşumuna Etkisi.....260

Umutsuzluğun İçinde Umudu Var Edebilmek": Yeni Bir Temsil ve Politika Alanı Olarak Bağımsız Tiyatro; İstanbul ve Ankara Örnekleri 261

Uykunun ve Uykusuz Öznenin Politikleştirilmesi 262

Uzun Yaşama Etki Eden Sosyo-Kültürel Faktörler Faktörler (Muğla Örneği).....263

Üniversite Eğitimli Kişilerin İleri Yaşlılıkta İstedikleri Bakım Biçimleri: Ankara Örneği 264

Üniversite Öğrencilerinin İçinde Bulundukları Yaşam Koşulları ve Yoksulluk Deneyimleri..... 265

Üremenin (İr)Rasyonelliği: Göçmen Karşıtlığında Demografik Endişelerin Rolü..... 266

Veriler ve İnsanlar: Elit Meslekleri İncelemenin Tuzakları 267

Wikileaks'Ten Panama'ya: Erişilemeyen Verinin Kamusal Değeri Üzerine Bir Tartışma.....268

Yakın Geleceğin Sağlık Sorunları.....269

Yalnızlığı Paylaşma ile Damgala(N)Ma Arasında: Yaşlıların Eş Kaybı Sonrası Yeniden Evlenmeye Dair Düşünce ve Pratikleri.....270

Yapay Zekâ Meslekleri Nasıl Dönüştürüyor?.....271

Yapay Zeka'nın Sosyo-Politik Söylemi: Bir İçerik Analizi Araştırması.....272

TASLAK

Yapay Zekanın İzinde İnsan Ötesi Bir Gelecek Olarak Life 2.0'In Yükselişi, İnsanın Homo Deus'laşması ve Tekno-Dijital Eskatolojilerin Yükselişi 273

Yaratıcı Endüstrilerde Emek Sorunsalı: Video Oyun Sektörü Üzerinden Bir İnceleme..... 274

Yaşayan Hukuk Kavramının Sosyolojik Tahlili... 275

Yaşlanmaya Uygun Yer Neresi? Datça'ya Yönelen Yaşlılarda Yer Arayışı 276

Yeni Dünya', Eski Hikaye: Yazılım Mühendisliği ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği..... 277

Yeni Medyada Kadın Olmak: Tiktok İçerik Analizi 278

Yeni Türden Bir Gerilim: Türkiye'de Orta-Sınıf Mesleklerde Sosyo-Ekonomik Gerilemeler ve Pratik Değersizleşmeler.....279

Yerel Medya Çerçevesinde 2023 Türkiye Depremi 280

Yerelin Sınırlarını Aşan Bir Belediye Başkanı: Ekrem Orhon.....281

Yoksulluğun Soybilimi 282

Yukarı Doğru" Sosyal Hareketlilikte Sınırötesi Evlilik Tipolojileri: Türkiye'deki Kırgız Kadınlar Örneği..... 283

Yurttaşlığın İmkânı.....284

Zaman Kullanım Araştırmasının İş-Yaşam Dengesi Ölçümüne Metodolojik Katkıları.....285

Zincir Marketlerde Kadın İstihdamı: Aile Bakkalından Zincir Marketlerdeki Satış Temsilcisine 286

Zorunlu Göç Bağlamında Türkiye'de Yaşayan Afgan Sığınmacıların Göç Deneyimleri: Konya İli Örneği..... 287

-PANELLER

Panel 1- Işık, Sahne, Oyun" Televizyon, Sosyal Medya ve Gündelik Yaşamda Ev Temsilleri.....289

Panel 2- Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Hizmet Ve Haklara Erişimi..... 293

Panel 3- Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları Ve Kadınların İhtiyaçları Arasındaki Boşluk 295

Panel 4- Kişisel Olan Politiktir: Ev İçi Şiddet Verisi Ve Politika..... 299

Panel 5- Türkiye'de Afetin Sosyal Boyutlarını Düşünmek.....302

Panel 6- İnsan Ve Ötesi: Araştırma Yöntemlerinde İnsan Normundan Sıyrılmak 303

Panel 7- Sağlıkta Değişen Ve Değişmeyen Dinamikler; Türkiye'de Kadın Bedeninin Medikalizasyonuna Mikro Ve Makro Yaklaşımlar.....306

Panel 8- Ayrımcılık Kıskacındaki Bir Topluluğun Geleceği: Türkiye'deki Roman Çocukların Sosyoekonomik, Demografik Ve Sağlık Halleri..... 310

Panel 9- Doğayı Planlamanın Sınırında: Ormanlar, Krizler, İmkanlar 314

Panel 10- Sahadan Sosyolojiye: Spora Eleştirel Bir Bakış..... 318

TASLAK

Panel 11- Covid-19 Pandemisi, Doğal Afetler Ve Yaygın Krizleri Risk Toplumu, Belirsizlik Ve Güvensizlik Ekseninde Yeniden Düşünmek.....322

Panel 12- Uluslararası Tarım Örgütü (Fao) - Krizler Çağında Gıda Ve Tarım.....325

Panel 13- Tıpta Yenilikçi Uygulamaların Ve Teknolojilerin Toplumsal Etkileri.....329

Panel 14- Toplumu Ve Toplumsalı Teknoloji Dolayımında Yeniden Düşünmek.....332

Panel 15- Elitleri Çalışmak: Sosyolojinin Zor Nesnesine Dair Araştırma Pratikleri.....335

TASLAK

BİLDİRİ ÖZETLERİ

TASLAK

21. YÜZYILDAKİ KAPİTALİST ÜRETİM TARZI: KÜRESEL KRİZİN YÖRÜNGE İZLERİ

Hayati Tüfekçioğlu[1]

21. YÜZYILDAKİ KAPİTALİST ÜRETİM TARZI: KÜRESEL KRİZİN YÖRÜNGE İZLERİ Hayati Tüfekçioğlu
İstanbul Arel Üniversitesi

Günümüz dünyasında yaklaşık 8 milyar insan yaşamakta ve 821 milyon insan, yani 10 kişiden 1'i aç uyumaktadır. İstatistiklere göre bir yıl içinde 10 milyonu aşkın insanın açlık nedeniyle hayatını kaybederken, 1 milyar 700 milyon insan aşırı kilolu, 771 milyon insan ise obezdir. 800 milyon insanın temiz suya erişimi bulunmamaktadır1 milyar insan ise temiz tuvalet dahil yaşamsal temel hijyen ihtiyaçlarına erişememektedir. Her gün, 5 yaşın altında 800'den fazla çocuk kirli suya bağlı olarak ortaya çıkan ishal hastalığından dolayı hayatını kaybetmektedir. Kendi topraklarından ayrılan ya da ayrılmak zorunda bırakılan göçmenlerin/mültecilerin sayılarında düzenli artış gözlenmekte ve göçmen/mülteci sayısının 200 milyona ulaştığı görülmektedir. Akdeniz adeta derme çatma araçlarla çıkılan iltica serüveninde hayatını kaybedenlerin mezarlığına dönüşmüştür. Günümüzde, dünyanın en zengin yüzde 1'lik kesimi, geri kalan % 99'un servetinin iki katı servete sahiptir. Eşitsizlik neredeyse insanlık tarihi kadar bir geçmişe sahip olsa bile günümüz eşitsizliğinin eşi benzeri görülmemiştir. Tarih boyunca -toplumsal imkanlar dahilinde- eşitsizliği azaltmaya, sorun çözmeye yönelik girişimlerde bulunulmuştur ne var ki günümüz dünyasındaki kadar büyük ve vahşi bir eşitsizliğe insanlık tarihinde hiç rastlanmamıştır. Bu durum ise günümüzde dünyaya egemen olan kapitalist sistemin artık sürdürülemez olduğunun, sistemin iflas ettiğinin göstergesidir. Mevcut dünya düzeni insanların büyük çoğunluğu için adeta bir cehenneme dönüşmüştür. Düzenin, -en hafif tabirle- hoyratça etkisi sadece insanlarla sınırlı kalmamıştır. Doğa da tarihte benzerine rastlanmamış şekliyle adeta talan edilmiştir. Toplam dünya nüfusunun %20'sini oluşturan Batılı ülkeler dünya kaynaklarının %80'ini kullanmakta ve aynı oranda dünyayı kirletmektedir. Biyolojik çeşitlilik her geçen gün azalmaktadır. Dünya ormanlarının alanı 8 milyar hektardan 3.6 milyar hektara gerilemiştir. Her yıl 20 milyon hektar orman yok olmaktadır. Yağmur ormanları diye bir şey neredeyse kalmamıştır. Doğal kaynakların üçte ikisi tehlikede, balıkların ve bitkilerin dörtte biri yok olmak üzeredir. Tarımsal genetik çeşitliliğin dörtte üçü, tarım alanlarının üçte biri yok olmuştur. Kimyasal gübreler ve zirai ilaçlar doğanın dengesini kötüye doğru götürmüştür. Dünya topraklarının üçte biri çölleşmiştir. Son 40 yılda biyolojik çeşitlilik dünyada toplam %30 azalmıştır Çalışmanın temel kapsamı kapitalist üretim sisteminin doğa ve insan yaşamı üzerine etkileri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çalışma çatışmacı yöntemin kavram seti ile sınırlandırılmış ve ilgili literatür, konu hakkında yapılmış nitel ve nicel çalışmaların verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küresel ısınma, Eşitsizlik, Kapitalizm

1 İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, hayatius@yahoo.com

21. YÜZYILIN TOPLUMSAL PATOLOJISI: TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞMENIN ÖNÜNDEKI BIR ENGEL OLARAK DINSEL KOLLEKTIF NARSISIZM

Betül Akgöl Can[1]

Küreselleşen dünya beraberinde antitezini yaratarak yerelleşmeyi de ön plana çıkarmıştır. Bu kapsamda küreselliğin nüfuz edici etkisi karşısında yerel olan daha yerel ve zaman zaman daha radikal bir şekilde ontolojik bir varoluş sergileme ihtiyacı duymuştur. Özellikle küresel kültür ve kültürel değerlerin inkültre edildiği bu bunalım çağında söz konusu etki karşısında bazı yerel yapıların mevcut sui generis gerçekliklerine daha fazla sarılmalarına, inşa edilmiş gerçekliklerini radikal bir şekilde yaşamalarına ve yer yer sahip olunan bu varoluşsal gerçekliklerin kendisinden olmayanlar tarafından da onaylanmasına, kabul görmesine hatta benimsenmesine duyulan gerek bilinçli gerekse bilinçdışı büyüyen bir arzuya yol açmıştır. Küreselleşen dünyada yaratılan kozmolojide hakikatin parçalandığı bu dönemde en büyük darbeyi büyük dinsel anlatılar almıştır. Öyle ki büyük hakikatlerin parçalandığı ve her şeyin gider olduğu postmodern çağda özellikle kaynağını nihai olana diğer bir ifadeyle kutsal olana dayandıran her parça hakikat sahibi, kendi hakikatinin en doğru olduğu iddiasıyla konum almıştır. Çünkü yersiz ve yurtsuz kalmaya dayanamayan birey, bir taraftan varoluşsal sancılar nedeniyle parçalanmış hakikatine sımsıkı sarılmaya devam etmiştir; diğer taraftan kendi hakikatini paylaşmayan diğerlerine de büyük öfke duyarak gerek örtük gerek açık farklı şiddet biçimleri üretmiştir. Başka bir deyişle; bu patolojik algı ve tutumlar, paradoks bir şekilde çoğulculuğun dünya tarihinde hiç olmadığı kadar arttığı bu ortamda, bazı tekil durumların gücü ele geçirdikleri noktada açık veya örtük bir tahakküm yaratmasına kaynaklık etmiştir. Söz konusu sosyolojik süreçlerin sosyal psikolojik arka planı "kollektif narsisizm" olgusu çerçevesinde ele alındığında, yaratılan bu toplumsal patolojinin 21. Yüzyılda ihtiyaç duyulan toplumsal bütünleşmenin önünde önemli bir engel bir olduğu ifadelendirilmelidir. Çıkış noktasının bireysel narsisizm kişilik örüntüsüne dayanan ve düşünsel nüvelerinin Frankfurt okulu temsilcilerinden Theodor W. Adorno ve Erich Fromm tarafından atıldığı kollektif narsisizm içinde bulunulan grubun/yapının büyüklüğüne ve doğruluğuna fazlasıyla inanan ve bu büyüklüğün ve doğruluğun grup dışındakiler tarafından da bilinme ve onaylanma arzusuna karşılık gelen grupsal bir sosyal psikolojik tutumdur. Herhangi bir sosyal grubun söz gelimi; ırk, din, cemaat, cemiyet, cinsiyet, meslek, takım, dernek vb. sınıfsal kategorik yapılarda geliştirilebilecek olan bu grupsal patolojik örüntü, özellikle bazı dinsel gruplarda yoğun bir şekilde gözlemlenmektedir. Türkiye'nin son yüzyılı kapsamındaki örneklerden hareketle bu çalışmada kollektif narsisizmin başka bir boyutu olan "dinsel kollektif narsisizm" örüntüsü ele alınarak bu örüntünün toplumsal bütünleşmenin önünde ne tarz engeller yarattığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kollektif Narsisizm, Dinsel Kollektif Narsisizm, Toplumsal Bütünleşme

1 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Din Sosyolojisi, Araştırma Görevlisi, Dr., betul.can@ogu.edu.tr

6 ŞUBAT DEPREM FELAKETİNİN TOPLUMSAL SONUÇLARI: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Reyhan Kulluk[1]

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük depremi olarak nitelendirilen 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen deprem on bir ilde yüksek can kaybı, yaralanma ve mekânsal hasarlara neden olmuştur. Yaşanan deprem felaketi en başta depremi yaşayanlar olmak üzere tüm ülkede derin etkiler yaratmıştır. 6 Şubat depremiyle birlikte bireyler, güvende sandıkları evlerinde aslında güvende olmadıkları ve her an ailelerinden kopabilecekleri gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalmışlardır. 6 Şubat depreminden sonra depremin etkileri üzerine çeşitli sosyolojik araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de bir afet sosyolojisinin sınırlılıkları düşünüldüğünde yeni çalışmaların yapılması alana önemli katkılar sunacaktır. 1999 depremi üzerine yapılan sosyolojik çalışmalar dikkate alındığında, 6 Şubat depreminin toplumsal sonuçlarını karşılaştırmak bizlere önemli sosyolojik veriler kazandırmaktadır. Bununla birlikte bir doğal afet olan deprem yalnızca onu doğrudan deneyimleyenler üzerinde değil, aynı zamanda onu deneyimlemeyenler üzerinde de önemli toplumsal sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü 6 Şubat depremi sürecini deneyimleyen bireyler gibi, bu deprem felaketini deneyimlemeyenler de güvende sandıkları evlerinin belki de güvenli olmadığı ve her an aile bireylerinden birilerini kaybedebilecekleri gerçeği üzerine düşünmeye başlamıştır. Bu durumun bireyleri bir nevi korkuya sevk ettiği söylenebilir. Deprem sürecini deneyimlemeyen ama bu sürecin derin etkilerini hisseden bireyler, kendileri, aileleriyle ilişkileri, evleri ve bu evlere dair anıları üzerinde tekrar düşünme imkânı bulmuştur. Bu durum başta toplumsal hafıza ve risk toplumu gibi sosyoloji içerisindeki temel meseleleri yeniden gündeme getirmektedir. Bu açıdan araştırmamızın amacı 6 Şubat deprem sürecini deneyimlemeyen bireyler üzerinde sosyolojik etkilerinin neler olduğunu ortaya koymaktır. Afet sosyolojisi açısından bakıldığında depremin yarattığı en önemli sosyolojik unsurlardan biri faillerin toplumda olağan seyrinde süregiden belirli temaların yeniden anlamlandırılmasıdır. Aile, ev, akrabalık söz konusu temalardandır. Araştırmamızın evrenini oluşturan katılımcıların söz konusu depremi yaşamamış olmalarına rağmen etkilerini yoğun olarak yaşamaları sosyolojik olarak güven, korku, endişe gibi kavramların toplumsal açıdan değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda bir değişimin olup olmadığını saptamak önemlidir. Bu kapsamda araştırmamızda nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmamızda deprem olasılığı yüksek olan ve yakın zamanda deprem yaşanması beklenen İstanbul ilinde bulunan 10 kişi ile yarı-yapılandırılmış mülakat görüşmeleri yapılmıştır. Böylece 6 Şubat deprem sürecini deneyimlemeyen bireylerin deprem felaketinden ne yönde etkilendiği, bu süreç sonrasında ev, aile, akrabalık gibi temalar üzerinden gündelik hayatın olağan süregiden yapısında bir değişim olup olmadığı analiz edilmiştir. Mülakat görüşmelerinden elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Risk Toplumu, Toplumsal İlişkiler

1 Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, reyhankulluk67@gmail.com

6 ŞUBAT DEPREMLERİ, INFODEMİ VE KOMPLO TEORİLERİ

Emre Gökalp[1]

Zübeyde Güllüce[2]

Günümüzde modern tekno-sosyal yaşam büyük ölçüde internet, dijital medya ve mobil iletişim ile bütünleşmiş durumda. COVID-19 pandemi sürecinin ivme kazandırdığı bu süreçte hem bireylerarası hem kamusal iletişim bugüne kadar hiç olmadığı kadar etkileşimli dijital mecralarda "çevrimiçi" olarak gerçekleşiyor; dijital mecraların ve sosyal medyanın sunduğu imkânlarla birlikte beraberinde getirdiği "tehlikeler" de epeydir farklı boyutlarıyla tartışılıyor. Türkiye'de (resmi rakamlarla) 50 binden fazla kişinin hayatını kaybettiği Cumhuriyet tarihinin en büyük toplumsal afetlerinden olan 6 Şubat depremleri, afet zamanlarında doğru enformasyon akışı içeren kamusal iletişimin hayati bir öneme haiz olduğunu çarpıcı bir şekilde gösterdi. Konu/sorun çok boyutlu olsa da (haberleşme/iletişim ağları, servis sağlayıcılar, yaygın medya, afet iletişimi vb.) böylesine katastrofik ve travmatik bir süreçte başta Twitter olmak üzere tüm dijital platformlar, enkaz altında kalanların adreslerinin yetkili mercilere/arama-kurtarma ekiplerine ulaştırmada etkin olarak kullanıldı. Bu mecralar yardım kampanyalarını duyurmak ve yaşanan sorunların seslendirildiği bir kamusallık oluşturmak için faydalı olsa da, afet yönetimini oldukça olumsuz etkileyen dezenformasyon ve infodemi zaman zaman arama ve kurtarma çabalarını sekteye uğratacak boyutlarda yaşandı. Alternatif bir kamusal alan imkanı da oluşturabilen bir mikro-blok olan Twitter'da, afet gündemini farklı çıkarlar doğrultusunda manipüle etmek için kullanan çok sayıda trol ve bot hesaplar nedeniyle infodemiyle birlikte dezenformasyon yaygınlaştı. Afet zamanlarında yaşanılan belirsizlik, endişe ve savunmasızlık hissi karşısında bireylerin karşılaştıkları risk ve tehditlerle başa çıkma ve yaşanan olağanüstü olayları/yıkımları anlamlandırma/açıklama ihtiyacı komplo teorilerinin de yayılmasını sağlamakta. Örneğin HAARP gibi komplo teorileri ile ilgili paylaşımların sayısında büyük bir artış yaşanarak BBC'nin araştırmasına göre 23 Şubat 2023 itibarıyla Twitter'da içinde HAARP sözcüğünün geçtiği 550 bin paylaşım yapıldı. Henüz yeni başlayan bir araştırmaya dayanan bu çalışmada, depremlerin büyük yıkımlara ve can kaybına yol açtığı zamanlarda çaresizlik içinde olan güçsüz ve öfkeli bireylerin depreme ilişkin komplo teorilerini nasıl anlamlandırdığı kar topu örneklemiyle ulaşılan 20 kişiyle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen veriler doğrultusunda tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Komplo teorisi, İnfodemi

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, emre.gokalp@gmail.com

2 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, zbydgllc@gmail.com

6 ŞUBAT DEPREMLERİNİN ARDINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADIN HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Zeynep Beşpınar[1]

Fatma Umut Beşpınar[2]

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin 11 ilinde yaşanan depremleri izleyen süreçte ortaya çıkan eksik/hatalı uygulamaları, toplumsal cinsiyet ve kadın hakları perspektifinden değerlendirmekteyiz. Böylece sorunlu/eksikli müdahale ve uygulamaların yanında, uluslararası ve ulusal düzenlemelerin gerektirdiği standartlarla bağdaşmayan yaklaşımları deşifre etmeyi, afet riski yönetimine ilişkin planlama, mevzuat ve yönetmeliklerle, sahadaki uygulamaların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik dönüştürülebilmesi ve iyileştirilmesine dair tartışmaya katkıyı hedefliyoruz. Bu kapsamda, afet çalışmalarında benimsenen afet öncesi, afet sırası, afet sonrası aşamalarına odaklandık. Öncelikle, toplumsal cinsiyet perspektifinden afetleri inceleyen akademik literatür ve benzer bir yaklaşımı benimseyen uluslararası düzenlemelere dayanarak bir çerçeve oluşturduk. Ardından, Türkiye'deki afet strateji ve eylem planları ile ilgili mevzuatı irdeledik. Daha sonra, konuyla ilgili alanda çalışan STK'ların raporlarına dayanarak, deprem sonrası durum tespitine odaklandık. Son olarak, toplumsal cinsiyet ve kadın haklarına duyarlı bir afet yönetimine dair önerilere değindik. Çalışmamız, CEDAW 37 No'lu Genel Tavsiyesi'nde önerilen birçok noktanın gerisinde olduğumuzu açıkça yansıtmaktadır; Veri toplama ve kamuoyuyla şeffaf paylaşım konusundaki eksiklikler nedeniyle, yaşananların kadınlar, kız çocukları, LGBTİ'lere etkisi tam olarak tespit edilememektedir. Mevcut yasal mevzuat, politika, plan ve programların toplumsal cinsiyet körü olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kadınların afet öncesi, sırası, sonrasındaki yeniden inşa süreçlerinin planlanması/hayata geçirilmesinde etkin rol almalarını destekleyen mekanizmalar bulunmamaktadır. Kadınların ekonomik, sosyal, kültürel haklarını kullanmalarında afet öncesi yaşadıkları sorunlar, afetle katlanarak derinleşmiştir. Deprem sonrasında kadınlar, kız çocukları, LGBTİ'lerin güvenli barınma, sağlık hizmetlerine erişim, şiddetle mücadele/şiddetten korunma haklarının geçmişe göre daha da erişilemez hale geldiği görülmektedir. Afetten doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen kadın, kız çocuğu, LGBTİ'lerin haklarına erişmelerini, haklarının zamanında, yeterli şekilde hukuki olarak telafi edilmesini sağlayacak mekanizmaların eksikliği de bir diğer sorundur. Tüm bu yapısal sorunlar ve uygulamadaki yansımaları ışığında Türkiye'de afet süreçlerinin uluslararası standartlarda işaret edilen (1) eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, (2) katılım ve güçlendirme, (3) hesap verebilirlik ve adalete erişim ilkelerine uygun olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitliği, Afet yönetim süreçleri, 6 Şubat Depremleri

TASLAK

1 Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fak., Sosyoloji, Öğretim Görevlisi, Dr., zeynep.bespinar@gmail.com

2 Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, umutbespinar@gmail.com

AFET DÖNEMLERİNDE SOSYOLOGLARIN ARAŞTIRMACI ROLLERI VE KONUMLARI: KARAMAN-SUDURAĞI'NDAN YANSIMALAR

Oya Açıkalın Rashem

Erdinç Kineşçi

Gamze Akdağ

Afetlerin hemen sonrasındaki acil müdahale dönemleri afetlerden etkilenenlerin özel ihtiyaçları ve psikolojileri dolayısıyla sosyologların sahada konumlanma biçimlerini zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda, deprem bölgesinde (ve neresinde), ne zaman, hangi kimlik, rol ve motivasyon ile bulunulacağı, karar verilmesi gereken yüzlerce soruya başlangıç gibidir. Sosyologların "saf" bilimsel gayelerle sahada bulunmalarının gerekmediği, araştırma ve aktivizmin birbirlerini destekleyebileceği ve kırılgan grupların güçlenmesine destek olmaya öncelik verilebileceği uygun bulunduğu ölçüde, sosyologların afet dönemlerinde sahada olmaları anlam kazanır. Araştırmacılar bu tür bir varoluşla edindikleri bilgi ve deneyimleri meslektaşları, afetzedeler ve genel kamu ile tartışarak profesyonel ve kamusal yönlerden değerlendirebilirler; değerlendirmelerini afetten etkilenenler, afet yönetimleri ve sosyal bilim toplulukları için kullanılabilir bilgiye dönüştürebilirler. Bu bildiri, bu tür bir bakışla (ve iddiayla) yola çıkan üç sosyoloğun, 14 Şubat-10 Nisan 2023 arasında sürdürdükleri acil destek ve hızlı değerlendirme çalışmalarından edindikleri bilgi, deneyim ve duygularını, diyalojik temelli oto-etnografik bir çerçevede irdelemelerine dayanmaktadır. Şöyle ki, bu küçük saha örneği, 6 Şubat 2023'teki Maraş-merkezli depremleri izleyen ilk haftada Karaman'ın "gözlerden ırak" bir köşesi olan Sudurağı Beldesi'ne yerleşmeye başlayan afet mağdurları ile sosyologların kurdukları ilişkileri; acil müdahale ve iyileşme çalışmalarına katkı yapma çabalarını; bu doğrultuda kriz döneminin yönetimine katılan çeşitli aktörlerle kurdukları ilişkileri ve bu süreçte deprem bölgesinden gelenler kadar kendilerini de konumlandırma biçimlerini anlatımın merkezine koymaktadır. Anlatım aynı zamanda göçmenlerle yerleşiklerin birbirlerine ve bu iki grubun araştırmacılara bakışlarını yakalamaya, her birinin gördüklerini nasıl anlamlandırdıklarını ve bu anlamların eylemlere nasıl yansıdığını saptamaya çalışmaktadır. Bildiri ayrıca, depremle, deprem bölgesiyle ve (deprem/afet) sosyoloji(si)yle farklı şekillerde ilişkilenmiş üç anlatıcının bakışlarının kesiştiği ve ayrıştığı noktalar üzerinde de durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Deprem, Araştırmacının Konumsallığı, Oto-Etnografi, Karaman-Sudurağı

TASLAK

AFET VE ÖRTÜK KOLEKTIF SESSIZLIK: KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERI ÖRNEĞI

Ayçe İdil Ataoğlu[1]

Afet, meydana geldiği mekân ve zamanda yarattığı etkinin yanı sıra, toplumsal olarak inşa edilen kolektif hafıza içinde anlam ve kapsam açısından yeniden dönüşür. Afetin öncesi, sırası ve sonrasını içeren tüm dönemlerindeki toplumsal anlamı, onu hatırlayan topluluklar tarafından belirlenir. Fakat bu hatırlama, doğrudan bir hatırlama eyleminden ziyade anma toplantıları gibi toplumsal olarak bir araya gelişler ve nesiller arası aktarım aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu durumda söz konusu afet ve tüm geçmiş, toplumsal kurumlar ve aktörler tarafından depolanmakta ve yeniden yorumlanmaktadır. Afet gibi travmatik olayların toplumsal önemi de "Nasıl oldu?" ve "Neden oldu?" gibi sorular etrafında yeniden şekillenir. Bu durum, kolektif hafızayı geçmişte afet gibi travmatik olaylarla nasıl yüzleşildiği ve bu sorunların nasıl çözüldüğü – ya da çözülemediği konularında bir rehber depo haline getirir. Fakat, olayların kolektif hafızada nasıl şekillendirildiği, olayların sınırlarını belirsizleştirebilir. Buna bir örnek olarak, örtük kolektif sessizlik, kolektif hafızaya yerleşmiş belli bir olayın bağlamından kısmi bir vazgeçme ve bu sayede daha geniş kitlelerce sahiplenilmesini sağlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla paralel olarak, ulusal travmalar sayılabilecek doğal afetlerin doğanın temel unsuru olmaktan aşırı ve öngörülemez felaketler statüsüne getirilmesi, bu olayların afete dönüşmesindeki politik, ekonomik ve toplumsal dinamiklerin rollerinin bir kenara bırakılmasıdır. Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023'te dokuz saat arayla meydana gelen ve merkez üsleri sırasıyla Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Ekinözü ilçeleri olan, iki deprem ve depremleri takip eden süreç ile ilgili üretilen söylemleri örtük kolektif sessizlik kavramı çerçevesinde incelemektir. Çalışma, teorik bir çalışma olmasıyla birlikte, deprem sırası ve sonrası süreçte özellikle "şimdi siyaset yapmanın sırası değil" çağrısının ve benimsenen afet yönetimi stratejilerinin, depremin ve sonuçlarının politik ve sosyoekonomik bağlamından koparılmasıyla bir örtük kolektif sessizlik sağlama örneği olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte, bu yaklaşım, afetin politik ve toplumsal açıdan farklılaşmış gruplarca topyekün bir şekilde sahiplenilmesini sağlama amacı gütmesinden ziyade, afet yönetimindeki eksikliklerin üzerini örtmeye yönelik bir hükümet politikası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Kolektif hafıza, Örtük kolektif sessizlik

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi - Ar. Gör. Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Öğrenci, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, aidilataoglu@baskent.edu.tr

AILENIN İNŞASI VE EV SAHIPLIĞI ARASINDAKI İLIŞKI

Zeynep Arslan Taç[1]

Ev ve aile arasındaki bağın, iki olgunun birbirinin içine geçerek bütünleşmesiyle kurulduğunu söylemek mümkündür. Aile ve ev sahipliği arasındaki ilişkiyi tartışmanın iki temel sebeple önemli olduğu düşünülmektedir. İlki, konutun ekonomik ve sosyal sebeplerle hem aile hem de politika düzeyinde refah rejimi içindeki kapladığı alandan kaynaklanmaktadır. Yoksulluk risklerine karşı ve ekonomik güvence amacıyla bireylerin devlet tarafından yönetilen sosyal transferlere güvenmek yerine, zaman içinde değeri artan finansal ürünlere ve mülklere yatırım yaparak bireylerin kendi refahları için sorumluluk üstlendikleri koşullarda konut, aile içi nesiller arası servet ve kaynak aktarımının en önemli unsurlardan birini teşkil eder. İkinci sebep ise, konutla ilgili çalışmaların çoğunlukla konut politikalarına ve konut piyasasına odaklanırken, konuta erişimde ailenin oynadığı enformel rolün ve aile içi dinamiklerin ihmal edilmesidir. Hediye, miras ya da finansal destek yoluyla çocuğun ev sahibi olmasında üstlenilen rol hem soyun devamının güvenceye alınması açısından, hem de ebeveynlik görevi olarak içselleştirilmesi sebebiyle önemsenmektedir. Aynı zamanda aile sadece finansal destek yoluyla değil, konut edinimiyle ilgili karar sürecinde ve hatta aile içindeki sosyalizasyon süreci içinde genel olarak konutla ilgili karar ve beğenilerde de etkili olmaktadır. Güvenceli ve erişilebilir kiralık konut sektörünün varlık göstermediği, alternatifinin olmadığı konut rejimlerinde ev sahipliği hanehalkı ekonomisinin ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde önem arz etmekte, aile sağladığı konutla ya da konut finansmanıyla kilit bir rol üstlenmektedir. Mevcut iktisadi koşullar altında ve ekonomik kriz döngüsünde olan Türkiye'de, son yıllarda barınma maliyetinde yaşanan artış da göz önünde bulundurulduğunda, ailenin inşası ve ev sahipliği arasındaki ilişkinin araştırılmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Çalışma, doktora tez araştırması için yürütülen saha araştırmasında elde edilen bulgulara dayanmaktadır. İlgili tez araştırması göç ve yerleşme süreçlerinde yaşanan farklılıklar ile sosyo-demografik farklılıkların gözlemlendiği İstanbul ili Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinde 2020 Temmuz- Kasım döneminde; muhtar, müteahhit, emlakçı ve konut kullanıcılarından oluşan 57 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Pandemi dolayısıyla derinlemesine görüşmeler yüze yüze ya da çevrimiçi gerçekleştirilmiş ve yorumsayıcı fenomenoloji yaklaşımına başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ev Sahipliği, Aile, İstanbul

1 Marmara Üni., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Araştırma Görevlisi, Dr., zeynep.arslan@marmara.edu.tr

AILEYI PLANLAMAKTAN AILEYI DENGELEMEYE CINSIYET SEÇIMI: KUZEY KIBRIS'TAKI BIR TÜP BEBEK KLINIĞINDEN ETNOGRAFIK FRAGMANLAR

Burcu Mutlu[1]

Günümüzde üremeye yardımcı teknolojilerin kapsamı genişleyerek seçici üreme teknolojileri gibi şemsiye bir kavramla ifade edilecek alt kategoriler oluşmuştur. Seçici üreme teknolojileri hangi üreme hücrelerinin döllenmede kullanılacağı, hangi embriyoların transfer edileceği veya hangi fetüslerin alınacağı gibi seçim uygulamalarını içerir. Bu bildiri seçici üreme teknolojileri arasında yer alan, Türkçe açılımı "Transfer-öncesi Genetik Tanı" olan PGD (Preimplantation Genetic Diagnosis) ile cinsiyet seçimine odaklanıyor. Türkiye'de 1990'ların ortasından itibaren sadece tıbbi gerekçelerle izin verilen cinsiyet seçimi uygulamaları, Kuzey Kıbrıs yasalarında 2016'ya kadar açıkça düzenlenmemiştir. İnternet forumlarında zamanla duyulmaya başlayan, iki ülkedeki klinikler ve doktorlar arasındaki profesyonel ve ticari işbirlikleriyle sağlanan cinsiyet seçimi Türkiyeli çiftler arasında giderek rağbet görmeye başlamıştır. Böylece, cinsiyet seçimi, Türkiye- Kuzey Kıbrıs arasında 2000'lerin başından itibaren ortaya çıkan ulusötesi üreme ağının giderek büyüyen bir parçası haline gelmiş, ancak Türkiye'de (tüp bebekte başkasının sperm ve/ya yumurtasının kullanıldığı) donasyona kıyasla biyopolitik ilgi ve düzenlemelerin odağında yer almamıştır. Aynı zamanlarda ülkede artan doğurganlığı artırıcı (pronatalist) nüfus politikaları ise daha çok çocuk sayısı üzerinden tartışılmıştır. Azalan çocuk sayısına paralel olarak ailelerdeki çocukların cinsiyet kompozisyonuna dair beklentilerdeki dönüşümler ise bu tartışmalarda genellikle gözden kaçmıştır. Bu dönüşümlerin izini sürmek, aileler küçülürken en az bir erkek çocuk sahibi olma arzusu ve vaadinin ulusötesi cinsiyet seçimi pratikleriyle nasıl şekillendiğini ortaya koyacaktır. Bu amaçla, bu bildiri PGD gibi yeni üreme teknolojileriyle artık hem sağlıklı hem de istenilen cinsiyette çocuk sahibi olma arzusu ve vaadinin ne tür söylemlerle tanımlanıp teşvik edildiğini tartışıyor. Tartışmanın odağında, aile planlaması (erkek çocuğu garantileyerek ailedeki çocuk sayısını planlamak) ve aile dengelemesi (ailedeki çocukların cinsiyet kompozisyonunu dengelemek) söylemleri yer alıyor. Bu tartışma doktora tez araştırması kapsamında Kasım 2014 ve Ocak 2016 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs'taki özel bir tüp bebek kliniğinde gerçekleştirdiğim etnografik gözlemlere ve cinsiyet seçimi için klinikte bulunan Türkiyeli çiftlerle gerçekleştirdiğim mülakatlara dayanıyor. Amacım; küreselleşen, teknolojikleşen ve metalaşan üreme çağında, üreme teknolojilerinin çocuktan daha fazlasını ürettiğini göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Üremeye Yardımcı Teknolojiler, Biyopolitika, Aile Planlaması

1 Özyeğin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, Dr. Öğretim Üyesi, burcu.mutlu@ozyegin.edu.tr

AKADEMIK PERFORMANSIN TIBBILEŞTIRILMESI: ÜNIVERSITE ÖĞRENCILERI ARASINDA DEHB TANISI VE PSIKOSTIMÜLAN İLAÇ KULLANIMI

Mert Ertubay[1]

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tedavisi için kullanılan psikostimülan ilaçların öğrenciler tarafından kullanımı son yıllarda sosyoloji literatüründe dikkat çeken bir konu olmuştur. Literatürde iki temel yaklaşım mevcuttur. Tıbbileştirme yaklaşımı psikostimülan ilaç kullanımındaki artışı, performans düşüklüğünün DEHB tanısı üzerinden tıbbi bir sorun olarak tanınmasının, ve tıbbi yöntemler ile tedavi edilmesinin bir sonucu olarak ele alır. Diğer yaklaşım ise bu ilaçların DEHB tanısı olmaksızın birer performans arttırıcı olarak kullanımına ve bu durumun tıbbi ve ahlaki etkilerine dikkat çeker.

Bu çalışma, DEHB tanısı konmuş ve psikostimülan ilaç kullanan 15 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen bir nitel veri setine dayanarak, yükseköğretimde performans kavramının ve öğrencilerin düşük performans deneyimlerinin ne yollarla tıbbileştiğine odaklanmaktadır. Düşük performansın tıbbi bir sorunun işareti olarak düşünülmesini, yükseköğretimde öğrenciler arasındaki artan rekabet ve genç yetişkinlerin önündeki güvencesiz gelecekle ilişkilendirerek tartışmaktadır. Bu çalışmanın temel bulgularından biri, çeşitli toplumsal süreçler sonucunda üretilen güvencesizliğin ve beraberinde gelen risklerin bireyselleştiği bir bağlamda, öğrencilerin tıbbileştirmeyi sistemik risklere karşı kendilerini daha dirençli kılmak için bir strateji olarak kullanmalarını göstermektedir.

Çalışmanın kullandığı veri seti, yüksek lisans tezim kapsamında 2020 - 2021 yılları arasında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesinde lisans, yüksek lisans, ve doktora düzeylerinde farklı bölümlerde öğrencilik yapmakta olan katılımcılarla gerçekleştirdiğim yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır. Yorumsamacı metodoloji kullanılarak, mülakat deşifrelerinin tematik analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tıbbileştirme, DEHB, Psikostimülan İlaçlar

TASLAK

1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, ertubaym@gmail.com

ALMANYA'DA BERLIN DUVARINA ÇARPMAK: GÖÇ SENDROMU

Özlem Aydoğmuş Ördem[1]

Zorunlu nedenlerden dolayı göç, sosyolojik açıdan zor, sendromik, travmatik, yabancılaştırıcı ve kaygı verici olabilir. Son yıllarda dünya genelinde neoliberalizmden ve farklılığı benimsemeyen ideolojilerden kaynaklı kırılgan durum anlamlı bir artışla Türkiye'deki insanların Almanya'ya göçünü hızlandırmıştır. Türkiye'deki farklı toplumsal, hukuki, eğitimsel, ekonomik ve kültürel sorunlardan dolayı Almanya'yı bir olanaklar ülkesi olarak gören Türk vatandaşları Almanya'da sendromik düzeyde ciddi zorluklar yaşamaktadır. Bu çalışma Zygmunt Bauman'nın 'yabancı olma' ve 'yabancılık' kavramları çerçevesinde başka bir toplumda yaşamanın bireyler için getirdiği sorunlar ele alınmıştır. Yabancının topluma bir türlü kabul edilmemesi ve tehdit olarak görülmesi göç edenlerin yaşadıkları sorunlar arasında yer almaktadır. Somut anlamda ise bu çalışmada Almanya'da esnek bir bürokrasi sistemin olmaması, göç eden yabancılara güvenilmemesi, Alman dilini öğrenmeye zorunlu tutulması, göç edenlerin kendi ana dillerinin önemsenmemesi ve tam zamanlı çalıştırılmayarak yarı zamanlı çalıştırılmaya yönlendirilmesi, her an göçmenler üzerine olumsuz bir yasa çıkma ihtimalinin olması, yabancılar şubesindeki bazı Alman vatandaşlarının olumsuz tavrı göç eden Türkler için kurulan bir Berlin Duvarı işlevi görmektedir. Bu çalışmada son 5 yılda Almanya'ya göç eden 10 kadın katılmış olup yaşadıkları sorunlar sosyolojik açıdan ele almıştır. Çalışmada yarı-yapılandırılmış online mülakat, günlük tutma ve alan notları veri toplama yöntemi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları, Almanya'da yaşayan kadınların sosyolojik anlamda kırılganlık ve sendrom yaşadıklarını göstermektedir. En çok olumsuz buldukları durumlar arasında katı bir bürokrasinin varlığı, yarı zamanlı çalışmak zorunda kalmaları, dil öğrenme sürecindeki zorluklar, hem Alman Türkler hem de Alman vatandaşlar tarafından topluma kabul edilme ihtimalinin düşük olması ve ekonomik kırılganlık bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yabancılık, Kadın

TASLAK

1 Çukurova Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, ozlemordem@gmail.com

ALMANYA'DAKİ TÜRKLERİN DİL DENEYİMLERİ: ARAFTA KALMAK

Nazar Bal[1]

Banu Demirbaş[2]

1960'lı yıllarda başlayan göç hareketliliği ekonomik durgunluk sebebiyle 1970'li yıllarda sonlandırılmış, aile birleşimi yoluyla Türkiye'den Avrupa'ya yeniden göç hareketliliği başlamıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde Türk çocukları ve gençlerinin anadillerini ve ev sahibi ülkenin dilini yeterince bilmemesi sorunu, okuldaki başarılarını etkilemiş ve aidiyet sorununu ortaya çıkarmıştır. Türk çocuklarının ve gençlerin kendi dilini öğrenme ve kullanma deneyimleri ev ile sınırlı kalmış, Türkler dil öğrenme konusunda arafta kalmışlığı yaşamışlardır. Bir mücadele alanı olan göç sürecinde, kendi kültürel kimliklerini kaybetme, asimile olma, bütünleşme ve uyum gibi süreçler Türk diasporasında kendini göstermektedir. Bu çalışma, Almanya'ya ailesi işçi göçüyle giden Y ve Z kuşağı Türklerin çift dillilik konusunda yaşadıkları deneyimleri anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemi desenlerinden fenomenolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Bu kapsamda Strauss ve Howe (1991)'un kuşak teorisinden yola çıkarak 1980-1995 yılları arasında doğan Y kuşağı ile; 1996-2010 yılları arasında doğan Z kuşağı ele alınmıştır. Amaçlı ve kartopu örnekleme yoluyla yaş aralığı 13 ile 42 arasında değişen ve çoğunluğunun doğum yeri Almanya olan 16 katılımcıyla görüşmeler sağlanmıştır. Mülakatlar, 2022 yılı Haziran ve Aralık ayları arasında yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile çevrimiçi platformlar aracılığıyla yapılmış ve yaklaşık bir saat sürmüştür. Araştırmanın bulguları, MAXQDA 2020 programı ile Bourdieu'nun illusio, alan, sermaye ve habitus kavramları ekseninde analiz edilmiştir. İki kuşağın kimlik ve aidiyet konularında arafta kalmışlığı ve kültürleşme süreçlerinin farklılığı dikkat çekerken; Z kuşağının Y kuşağına göre göç ettikleri ülkenin kültürünü daha çok benimsediği, Türklerle konuşurken Almancayı ve Türkçeyi bir arada kullandığı ve Almancayı anadili olarak benimsediği görülmektedir. Aynı zamanda Z kuşağının kendini Türk kültüründen ayrıştırdığı ve kültürel kimliklerinin daha değişken bir zemin oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Aidiyet, Çift dillilik

TASLAK

1 Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, nbal@gelisim.edu.tr
2 Araştırma Görevlisi, Samsun Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, banu.demirbas@samsun.edu.tr

“ANANIN SESİ” DERGİSİNDE KADIN KİMLİĞİ:” ÜLKÜCÜ BACILAR”- “SÖZDE KIZLAR”

Kubilay Düzenli[1]

Kadın kimliği, geç dönem Osmanlı’dan başlayarak yayıncılık ve fikir dünyasında önemli bir konu olarak görülmüştür. Erken Cumhuriyet döneminde kadınlarla ilgili tartışmalar ana hatları ile inkılaplarla ilişkili biçimde gerçekleşmiş, çok partili dönemde ise kadın kimliği üzerine yapılan tartışmalardaki esas ayrım noktası, ideolojik farklılıklar şeklinde gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, toplumun ideolojik kamplara bölündüğü 1970’ler Türkiye’sinde kadınlar ağırlıklı biçimde, mensubu oldukları ideolojik hareketin sınırlılıkları dahilinde davranmakla yükümlü sayılmışlardır. Ağustos 1979- Temmuz 1980 döneminde milliyetçi/ülkücü çevreler tarafından 6 sayı olarak yayımlanan “Ananın Sesi” dergisi, bu aşamada künyesinde “aylık kadın dergisi” ifadesine yer vermesi dolayısı ile dönemin diğer gazete ve dergilerinden ayrışmakta, ülkücü hareketin kadın meselesindeki görüşlerinin anlaşılabilmesi bakımından bir kaynak olmak özelliğini kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, milliyetçi/ülkücü siyasetin, “kadın” kavramsallaştırması hakkında genel bir değerlendirmede bulunmaktır. Çalışmanın ilk bölümünden Osmanlı Devleti’nin son döneminden başlayarak Türkiye’de kadın hareketinin gelişimi üzerinde durulmuş, ikinci bölümde ise Türk siyasetinin, 1970’li yıllardaki serencamı Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve ülkücü hareket özelinde ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise “Ananın Sesi” dergisindeki haber ve köşe yazıları doküman analizi yönteminden yararlanılarak ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Araştırma sonrasında varılan temel sonuç, dergide; kadın kimliği hakkındaki kavramsallaştırmanın “ülkücü bacılar”- “sözde kızlar” ikiliği üzerine inşa edildiği şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçi/Ülkücü Hareket, Dergi, Kadın

TASLAK

1 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kamu Yönetimi, Araştırma Görevlisi, kduzenli@ktu.edu.tr

ANLAM SISTEMI OLARAK DIN

İhsan Toker[1]

Figen Balamir[2]

Krizler çağı olarak yorumlanan günümüz döneminin insanı yalnızlaştıran ve ümitsizliğe düşüren şartları göz önüne alındığında bireylerin birçok sorunla karşı karşıya geldiği görülmektedir. Bu aşamada güvenlik arayışında olan bireyler için din sığınak işlevi görebilmektedir. Günümüzde toplumsal hayat birçok inancın bir arada barındığı bir yapı haline dönüşmüş; Peter Berger'in ifadesiyle "Tanrı yok olmamış, birçok Tanrı ortaya çıkmıştır." Türkiye'de son dönemlerde özellikle gençlerin dinden uzaklaştıkları, deizm veya ateizm gibi akımları benimsedikleri konusunda yaygın bir düşünce bulunmaktadır. Bu çalışmada da görüldüğü üzere üzerinde pek durulmayan Hıristiyanlaşma olgusu gündelik hayatta varlığını sessiz bir şekilde sürdürmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de içinde bulundukları İslamî gelenekten ayrılarak, Hıristiyanlığı benimseyen bireyler özelinde yapılan bu çalışmada krizler ve afetlerle sarsılan günümüz bireyi için dinin nasıl işlev gördüğü, dinin anlam sistemi olarak modern bireyin gündelik hayatında ne kadar yer işgal ettiği temel problem olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, Ankara'da Müslüman çoğunluğun içerisinde "sayıca az" olarak varlık gösteren bir Protestan Kilisesi'nde, Müslümanlıktan vazgeçerek Hıristiyanlığı benimseyen bir grup özelinde yapılmış nitel araştırmaya dayanmaktadır. Veri toplama faaliyetleri, 2022 Ekim ayından 2023 Nisan ayına kadar devam etmiştir. Bu süreçte araştırma sahası olan Ankara Kurtuluş Kilisesi'nde gerçekleşen "Alfa Çalışma Programı" adlı etkinliğe katılımcı gözlemci olarak iştirak edilmiş, saha notları tutulmuş, belirlenen 10 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma boyunca katılımcıların gündelik sorunlarla başa çıkma stratejilerinde bu yeni inançlarının yeri ve onların bu inançlarını içselleştirme aşamaları gözlemlenmiştir. Sonuçta, bu örnek üzerinden dinin modern toplumda güçlü bir anlam sistemi olarak varlık gösterdiği, bireylerin dinden uzaklaştığına dair yapılan yorumların gözden geçirilmesi gerektiği, geleneksel bağlarından uzaklaşarak yalnızlaşan birey için dinin sığınak işlevi görmeye devam ettiği görülmektedir. Ayrıca çalışmada geleneksel olarak kuşaklararası aktarılan dinin sorgulanarak başka bir dini benimseme şeklinde de olsa bireylerin anlam dünyalarını şekillendirdiğini düşündüren bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan çalışmanın önemli bir boşluğa hitap edeceği ümit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Değiştirme, Kriz Çağı, Nitel Araştırma

1 Ankara Üniversitesi, Din Sosyolojisi, Profesör Doktor, iitoker@gmail.com
2 Milli Eğitim Bakanlığı, Din Sosyolojisi, Dr. Öğretmen, fibalamir@gmail.com

ANNELI-BABALI YETIMLER (BIR KAVRAM ÖNERISI)

Dursun Ayan[1]

Geleneksel olarak yetim kavramı annesi ya da babası olmayan çocuklar için kullanılmaktadır. Öksöz kavramı da annesiz anlamında yetim kavramı yerine kullanılmaktadır. Bu sözcük/kavramlar zaten sözlüklerde, yayınlarda ve edebiyatta kendini göstermektedir. Bu çalışmada ise annesi ve babası hayatta olan ancak onlarla yaşamayan çocuklar için "Anneli-babalı yetim" (Orphans With Parents) kavramı önerilecek ve/ya tartışmaya açılacaktır.

Bu kavram kapsamında iki taksonomideki çocuk ve/ya genç düşünülmüştür: 1-) Anne ve babaları hayatta olduğu halde bunların ayrılma veya boşanmaları nedeniyle birisiyle yaşayıp diğerinden ayrı veya ikisinden de uzak kalan evlenmemiş çocuklar, 2-) Anne ve babası hayatta olduğu halde hatta fiilen birlikte yaşadıkları halde sahte boşanmalarla hukuki olarak ayrılmış ailelerin yetimhanelere bırakılan çocukları.

Bu kavramın izleri çevreden yalın gözlemlerde, edebiyat ve sinemada, sosyal yardımlarda kendini göstermektedir. Ancak kavramın sosyo-ontolojisi istatistiki olarak da ortaya konulmalıdır.

Bu kavram için doğrudan istatistiki veri olmasa da mevcut istatistiklerden sınırlı bir taksonomi oluşturmak mümkündür. Kavramın çağrıştıracağı başka taksonomiler oluşturulabileceği gibi iki taksonomide de bazı kısıtlamalara gidilebilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Boşanma, Sosyal politika

TASLAK

1 Sosyoloji Derneği, Sosyoloji, Akademi Dışı, dursunayan@gmail.com

AVUKATLARIN PERSPEKTIFINDEN TÜRKIYE'DE ÇOCUK SUÇLULUĞU: NITEL BIR ARAŞTIRMA ÖRNEĞI

Buse Çevik[1]

Hande Şahin[2]

Çocuk suçluluğu; tarihinin ilk dönemlerinden beri var olan bir sorundur. Birçok farklı disiplin tarafından ele alınmıştır. Konuyu sosyal bilimler için çekici kılan nokta ise hem dünya da hem de Türkiye'de çocuk suç oranlarının hızlı artışıdır. Çocuk suçluluğu olgusunun öznesi hassas bir alanda yer alması araştırılmasının kısıtlılığını oluşturmaktadır. Avukatlar, çocuk suçluluğuna suça karışmış çocukların kendilerinden sonra olguya en yakın isimlerdir. Çocuk suçluluğuna dair bu sınırlılığı aşmak ve olguyu en yakın gözlemcilerinden biri aracılığıyla çalışmak için avukatlar çalışmanın örneklemi olarak seçilmiştir. Bu çerçevede çalışmanın amacını Türkiye'de çocuk suçluluğu olgusunu avukatların öznel deneyimleri ve görüşleri üzerinden değerlendirmek oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'de 25 ceza avukatıyla derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Çalışmanın teorik çerçevesini ise sosyal yapı ve bütünleşik suç teorileri oluşturmaktadır. Çalışma 25 avukatın perspektifinden suça karışmış çocukların demografik özellikleri, aile yapıları, işledikleri suçlar, aile yapıları, okul başarıları, yaşadıkları çevre, göç olgusuna yakınlıkları, suç işlemelerine ve tekerrür ettirmelerine neden olan faktörler, göçmen ve mülteci çocukların suç işleme pratikleri hakkında sosyolojik bir analiz yapılmıştır.

Çalışmaların bulgularına bakıldığında, çocukların ağırlık olarak suç işleme yaş aralıklarının 12-15 yaş arasında olduğunu, okul başarıları ile suç işleme eylemleri arasında bir bağ olduğunu, mülteci ve göçmen çocukların geldikleri yer ve yaşam koşullarına göre işledikleri suç türlerinde farklılıkların olduğunu, ailelerin sosyo-demografik özelliklerinin çocukların sadece suç türünde bir değişliğe neden olduğunu, ailelerinde suç geçmişi olan ve göç ile gelen çocukların suçu tekerrür ettirmesinde bir bağ olduğunu, çocukların sosyalleşme süreçlerinin mağdur konumundan suça sürüklenen çocuk konuma geçilmesinde etken olduğu ve suçlar karşısında uygulanan cezaların caydırıcı özelliği olmadığı bulgulanmıştır.

Çalışma sonucunda, Türkiye'de çocuk suçluluğu için mağdur, aile içi istismar, alt kültür, çocuk yoksulluğu, sapkın kariyer, sosyalizasyon, cezaların caydırıcılığı, göç gibi kavramların anahtar kavramlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'deki çocuk suçluluğu ancak bu fenomenlerin bağlamında anlaşılabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Suçluluğu, Göç, Toplumsal Eşitsizlik

1 Nevsehir Haci Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Y.L. Öğrencisi, busicevik@gmail.com
2 İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, hande.sahin@idu.edu.tr

BELIRSIZLIĞE DOĞRU YOL ALMAK: TÜRKIYE'DE ADIL GEÇIŞ VE SENDIKALARIN ROLÜ

Serter Oran[1]

Adil geçiş, fosil yakıtlara dayalı bir ekonomiden, çalışanların haklarının ve geçim kaynaklarının korunmasını sağlayan daha sürdürülebilir ve düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecini ifade eden bir kavramdır. Adil geçiş, özellikle dezavantajlı gruplar üzerindeki sosyal ve ekonomik etkileri dikkate alan ve karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayan kapsayıcı ve adil bir geçiş ihtiyacını vurgulamaktadır. Adil geçiş aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden yeni teknolojilerin ve endüstrilerin geliştirilmesini ve insana yakışır ve yeşil işlerin yaratılmasını da içermektedir. Türkiye, adil geçiş sürecine diğer bazı ülkelerle aynı ölçüde aktif olarak katılmamaktadır. Son yıllarda yenilenebilir enerji konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, ülkede hala enerji üretimi büyük ölçüde fosil yakıtlara dayanmaktadır. Bunun en temel nedeni, Türkiye'de ekonomik büyümenin önemli itici güçleri olarak görülen kömür madenciliği ve termik enerji üretimi gibi sektörlere büyük ölçüde bağımlı olmasıyken buna ek olarak adil geçiş kavramı Türkiye'de iyi anlaşılmamış veya yaygın olarak tartışılmamıştır. Ayrıca, adil geçiş için net bir politika çerçevesinin olmaması, sendikaların kaynaklarının ve kapasitelerinin sınırlı olması ve çalışanların katılımı ve istişaresi için fırsatların sınırlı olması da sayılabilir. Türkiye'deki sendikaların adil geçişe yönelik tutumlarını genellemek zordur, çünkü görüşler ve duruşlar sendikaya göre değişebilmektedir. Ancak geleneksel olarak Türkiye'deki işçi sendikalarının adil geçiş, düşük karbonlu bir ekonomiye geçişten çok vasıfsız ve yarı vasıflı işçilerin TİS sürecine daha çok odaklandığı söylenebilir. O nedenle de sendikaların sürdürülebilir ve adil bir geleceğe geçişi teşvik etmede daha aktif bir rol oynaması beklenmektedir. Türkiye'de adil geçiş kavramı ve sendikaları adil geçişe yaklaşımlarının keşfedilmesini amaçlayan bu çalışmada sendikaların adil geçiş sürecindeki rolü tartışılarak Türkiye'de sendikaların adil geçiş sürecine katılımına ilişkin eylemliliği işçi konfederasyonları açısından ele alınarak konuya eleştirel bir yaklaşım getirilmeye çalışılacaktır. Türk-İş, DİSK ve Hak-İş ve bu konfederasyonlara bağlı sendikalardaki uzmanlarla yapılacak görüşmelerle sendikaların adil geçiş sürecine bakış açıları ve Türkiye'de adil geçiş ve sendikalar arasındaki ilişki irdelenerek Türkiye için bir model önerisi geliştirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adil Geçiş, Sendikacılık, Yeşil İşler

TASLAK

1 Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Dr. Öğretim Üyesi, serter.oran@beun.edu.tr

“BEN KIMLIKSIZIM” EMEK PIYASASINDA AFGAN ÇOBANLAR

Mariye Çiftçi[1]

Bu araştırmada düzensiz göçün bir parçası olan Afgan mülteciler ele alınmıştır. Son yıllarda Taliban rejiminden kaynaklı olarak Türkiye’ye yasadışı yollarla giren Afgan göçmenler, zorunlu göçün bir halkası olmuştur. Bu durumla bağlantılı olarak Türkiye iş piyasasının farklı alanlarında göçmen çalışanların görünürlüğünde artış olmuştur. Türkiye’nin sınır kentlerinden biri olan Van kentine, Afganların yasadışı yollarla girdikleri bilinmektedir. Afgan göçmenler Van kentine giriş yaptıktan sonra, Türkiye’nin farklı illerine dağılmakla beraber uzun süre Van kentinde yaşamaktadırlar. Bu süreçte uluslararası koruma alanlar olduğu gibi yasadışı şekilde kalanlarda olmaktadır. Bu durumda düşük ücretli işlerde güvencesiz, riskli iş şartlarında yaşam mücadelesi vermektedirler. Afgan mültecilerin çalışma alanlarından biride çobanlık mesleğidir. Mülteciler metropol kentlerde yoğun olarak bulunmakta iken; bilinenin aksine Afganistan’dan gelen genç erkeklerin kırsal alanlarda uzun süre çobanlık yapması dikkat çekici bir konu olmuştur. Bu konu bağlamında Haziran 2022 tarihi ile Aralık 2022 tarihleri arasında Van’da bulunan 15 Afgan çoban ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Afgan çobanların istedikleri yerde ve zamanda tercüman ile beraber görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formalarının deşifre analizi yapılırken Maxqda programı da kullanılarak, Şubat 2023 tarihinde saha verilerinin analiz süreci sona ermiştir. Afgan çobanların yaşlarının 15 ile 25 arasında olduğu ve bekâr oldukları saptanmıştır. Zorunlu nedenlerden dolayı göç eden Afgan çobanların, Van’da kötü yaşam koşullarında ve düşük ücretlerde güvencesiz bir şekilde çalıştıkları saptanmıştır. Uluslararası koruma kimliği ve oturum izni alamadıklarını vurgulayan Afganlar güvenlik, sağlık barınma gibi birden çok sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Saha çalışması sırasında Afgan çobanların sorunlarını dile getirirken, neredeyse bütün söylemlerinde “çünkü ben kimliksizim” cümlesinin sıkça vurgulandığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda emek piyasasında alt sınıf konumunda dahi olmayan Afgan çobanların kapitalist üretim sürecinde vatansız ve kimliksiz olmanın verdiği dezavantajlı durum ile beraber gündelik hayat deneyimleri, çalışma koşulları, aldıkları ücretler, yerel halk ile ilişkileri ve çobanların kendi aralarında oluşturdukları network ağının işleyiş biçimi ele alınmıştır. Çobanların üretim sürecindeki rolleri ve bu süreçte yaşanan emek sömürüsü incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afganlar, Zorunlu Göç, Kayıtdışı

1 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, ciftcimariye65@gmail.com

BEN MÜLTECI DEĞIL MIYIM? KESIŞIMSEL PERSPEKTIFTEN AFGAN KADINLAR VE ZORUNLU GÖÇ DENEYIMLERI

Muhammed Sinan Karabıyık[1]

Uzun yıllar boyunca göç araştırmalarının odağında yoğun bir şekilde erkekler yer edinmişlerdir. Göç araştırmacılarının erkeklere yönelik bu ilgileri emek göçünde yoğun bir şekilde erkeklerin bulunması ve emek göçü alan ülkelerin geliştirdikleri göç politikalarıyla yakından ilişkilidir. Son yıllarda emek göçüne katılımları artan kadınlar göç çalışmaları içerisinde de geçmişe oranla daha fazla yer bulmuşlardır. Ancak zorunlu göç söz konusu olduğunda kadın mülteciler halen büyük ölçüde görünmez kılınmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı sistematik olarak görünmez kılınan mülteci gruplardan biri olan Afgan kadınların göç deneyimlerini görünür kılmaktadır. Bu çalışmada araştırma sahasında edilen verilerden hareketle göç deneyimini anlamak ve açıklamak için oldukça kuşatıcı ve işlevsel bir yaklaşım olan kesişimsellik yaklaşımı tercih edilmiştir. Kesişimsellik farklı tahakküm sistemlerinin birbirleriyle ilişkisini ve işleyişini anlamaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra toplumda görünmez kılınan bazı grupları görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu açıdan Afgan kadınların göç deneyimlerini açığa çıkarmak için oldukça işlevsel görünmektedir. 19. yüzyılda Truth'un beyaz kadınlara yönelik olarak "Herhangi bir erkek kadar çalışabilirim, beş çocuk doğurdum ve hepsinin köle olarak satıldığını gördüm, ben bir kadın değil miyim?" itirazını revize ederek göç çalışmalarında erkek özneleri ön plana çıkararak kadınları görünmez kılan yaklaşımlara karşı Afgan kadınlar şöyle bir itiraz geliştirebilirler: "Herhangi bir erkek gibi göç edebilirim, kimi zaman çocuklarımla kimi zaman tek başıma zorlu yollardan geçerek göç ettim, ben mülteci değil miyim?" Nitel araştırma yöntemi ve fenomenolojik yaklaşımın benimsendiği bu çalışmada 2021 yılında sınır kent Van'da yaşayan yirmi Afgan kadınla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Afgan kadınların göç etmelerinde eril şiddet, etnik ve mezhepsel sorunlar ile çeşitli sosyo-ekonomik sebepler etkili olmaktadır. Afgan kadınlar, kamusal alanda Taliban'ın ürettiği kurumsal şiddetle baş etmeye çalışırken öte yandan özel yaşamlarında ise eril şiddetle mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Bu bildiri, 2022 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, SBE, Sosyoloji Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Emrah Akbaş danışmanlığında hazırlanan "Toplumsal Eşitsizlikler Kesişimindeki Afgan Kadınların Uluslararası Zorunlu Göç Deneyimleri" başlıklı doktora tezinin bulgularına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu göç, Afgan kadınlar, Kesişimsellik

1 Giresun Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, krbyk65@gmail.com

BEYAZ YAKALI PROFESYONELLERIN COVID – 19 SONRASI DÖNEME İLIŞKIN DENEYIMLERI: İMKANLAR, TAKTIKLER VE KRIZLER

Özge Sarıalioğlu[1]

Cihan Ertan[2]

Bu çalışma, Covid – 19 pandemisiyle kendini hissettiren ve pandemi sonrasında derinleşmeye devam eden küresel ekonomik krizin, beyaz yakalı profesyonellerin yaşam deneyimleri üzerine olan etkilerini araştırmayı hedeflemektedir. Bu araştırmanın temel argümanı, pandeminin yarattığı ekonomik krizin salt maddiyat cinsinden kalmadığı; krizin toplumsal olanla ilişkilenme biçimlerine sirayet eden bir karaktere sahip olduğuna dayanmaktadır. Bu bağlamda Covid – 19 pandemisi, uzaktan çalışma modelinin olanaklılığını açığa çıkarmış ve beyaz yakalı profesyonellere ait emeğin örgütlenmesinde bir dönüşümü tesis etmiştir. Bununla beraber, ekonomik krizin, beyaz yakalı profesyonellerin yaşam tarzlarının referans noktalarını tehdit etmesi dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, barınmadan, serbest zamanın organizasyonuna kadar uzanan bir deneyim alanın, karşı karşıya kalınan sosyo – ekonomik kriz düzleminde yeniden örgütlenmesi gerekliliği doğmaktadır. Tüm bunların ışığında bu araştırma, üç temel probleme odaklanmaktadır: (1) Covid – 19 pandemisi, beyaz yakalı emeğin/üretiminin örgütlenme biçimlerini nasıl etkiledi ve dönüştürdü?; (2) Pandemi, beyaz yakalı olma ve onunla ilintilendirilen yaşam biçimlerinin ayırıcı olma potansiyeline nasıl etki etti? ve (3) Bu yaşam biçimlerinin potansiyelinin tehlikeye ya da tehdit altına girmesinin yarattığı kriz, beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayatında nasıl deneyimlenmekte ve bu krizle başa çıkmaya ilişkin taktik, yöntem ve yordamlar nelerdir? Bu temel problemlerden hareketle, nitel araştırma desenini benimseyen araştırmada, farklı pozisyonlarda ve kentlerde çalışan 20 beyaz yakalı profesyonelle, araştırmanın yürütüldüğü Ocak – Mart 2023 tarihi aralığında çevrimiçi derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasından elde edilen veriler MAXQDA Nitel & Karma Yöntemler için Profesyonel Veri Analizi Programı aracılığıyla tematik analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Saha çalışması neticesinde beyaz yakalı profesyonellerin yaşamlarında ekonomik krizin doğrudan bir etkiye sahip olduğu, bu etkiye bağlı olarak yaşam biçimlerinde değişiklik yaşandığı, bu değişikliklerin onların ayırıcı konumlarında bir kaymaya neden olduğu, böylece beyaz yakalı olmanın altını dolduran anlamların tehdit altına girdiği çıkmaktadır. Bununla beraber beyaz yakalı profesyonellerin gündelik hayatları, serbest zamanları ve çalışma biçimlerini yeniden örgütlemek için taktikler ürettikleri ve beyaz yakalı olmanın ayırıcı çerçevesini yeniden düzenlemeye çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Yakalı Profesyoneller, Covid-19 Pandemisi, Ekonomik Kriz

1 Düzce Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., ozgesarialioglu@duzce.edu.tr
2 Düzce Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, cihanertan@duzce.edu.tr

BEYIN GÖÇÜNÜ ANLAMAK: İSTANBUL'DAN BERLIN'E GÖÇ EDEN GENÇLERIN DENEYIMLERI

Ceren Kulkul Akyunak[1]

Son yıllarda Türkiye, AKP hükümeti altında çeşitli sosyo-politik krizler ve çatışmalarla karşı karşıya kaldı. Bunlar özellikle 2013 yılında Gezi direnişi, 2016 yılında çok sayıda terör saldırısı ve darbe girişimi ve 2017 yılında başkanlık referandumu ile ortaya çıktı. Seneler içinde, AKP 'nin politikaları gittikçe bu kutuplaşma üzerinden şekillenmeye başladı. Muhafazakâr ve seküler ayrımı keskinleştikçe inanç ve yaşam tercihleri daha çok gündeme geldi, kimlikler üzerinden siyaset yoğunlaştı ve her iki kesim de uçlara doğru çekildi. Türkiye'de gençlerle ilgili meselelerin başında ise bunlarla bağlantılı olarak beyin göçü konusu geliyor. Özellikle son yıllarda eğitimli genç profesyonellerin çalışmak, öğrencilerin ise eğitimini yurtdışında tamamlamak için ülkeden ayrılma isteği gözle görünür derecede artmış durumda. Peki bu göç süreci nasıl işliyor? Karar nasıl veriliyor ve sonrasında gençlerin yaşantısında neler oluyor? Bu çalışma beyin göçünü öncesi ve sonrası olarak karşılaştırmalı şekilde analiz etmektedir. Çalışmanın verileri, Ekim 2018 - Mart 2019 arasında Berlin'de yaptığım otuz derinlemesine görüşme ve iki odak grup çalışmasına dayanmaktadır. Bu görüşmeler, Berlin'e son beş sene içerisinde göç etmiş öğrenci ve vasıflı beyaz yakalı çalışan olan gençlerin göç tecrübelerine dair sorulara odaklanmaktadır. Bir yandan Türkiye'de son yıllarda gittikçe derinleşen toplumsal kutuplaşmanın gençler üzerindeki itici etkilerini incelerken diğer yandan göç edilen Berlin'e alışma sürecini anlamaya çalışıyorum.

Anahtar Kelimeler: Beyin göçü, Kent, Kutuplaşma

TASLAK

1 Koç Üniversitesi MiReKoc, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., ckulkul@ku.edu.tr

BİR AFET TÜRÜ OLARAK DEPREM VE TOPLUMSAL YANSIMALARI: SOSYOLOJİK BİR ÇÖZÜMLEME

Fatma Kılınç[1]

Deprem, bir doğa olayı dışında toplumların ve bireylerin yaşamlarını doğrudan etkileyen sosyolojik bir meseledir. Sosyolojinin afet çağı ya da risk toplumu olarak adlandırdığı bu dönemde 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremlerin ülkemizdeki illeri doğrudan etkilemiştir. Bu depremle birlikte hayatlar, toplumlar ve bireyler zorlu süreçlerden geçmiş ve geçmeye de devam etmektedir. Diğer bir anlamda ülkede toplumlar ve yaşamlar yeniden yapılanmaktadır. İşbu çalışmanın amacı da, bir afet türü olan depremlerin toplum üzerindeki yansımalarını, değişim ve dönüşümlerini sosyolojik olarak ortaya koymaktır. Bu araştırmada, doğrudan depremi yaşayan 15 kişiyle derinlemesine mülakat yapılmış; bu afete nereden ve nasıl bakılacağı, toplum içerisindeki bireylerin hallerine yansıyanların neler olduğu, ayrıca bu depremi yaşayan şehirler ve insanların yeniden normale dönmekte nerede durduğuna yönelik sorular sorularak elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla ortaya konulmuştur. Son durumda çalışmada, yaşanan depremlerin toplum ve ülke içindeki tahribatını en aza indirmek için sosyal planlamalar ve politikalarla birlikte afet kriz yönetimi konusunda öneriler paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet sosyolojisi, Risk toplumu, Deprem ve toplum

TASLAK

1 AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİ, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ffatmasolmaz@gmail.com

BIR DEMOKRASI KRIZI OLARAK AFET

Onur Bilginer[1]

Kitap bölümü olarak basılan bu çalışma, derinleşen demokrasi krizi üzerinedir. Türkiye'de uzun yıllardır sandığa indirgenmiş siyasal rekabetten afet sonrası kurumların işle(me)yişine kadar uzanan ve herkesi bağlayan genel bir demokrasi sorununa dikkat çeker. Özelde ise, profesyonel siyaset içinde yer alsın ya da almasın, reel-politiğin tüm gerekliliklerine, dayatmacılığına ve hatta yıpratıcılığına rağmen siyaset yapmaya gayret eden grupları başıboş bırakmayan bir çıpanın ve dahası geleceğin inşası için gerekli bir demokrasi idealinin var olduğunu göstermeyi amaçlar. Burada çıpadan kasıt, görece iyi gerekçelendirilmiş birtakım argümanlar ve prensipler sunarak, siyasal gruplara ve toplumsal mücadelelere hareket alanı açan, onları birbirinden ayıran, ayırırken sınırlayan, akabinde birbiriyle yarıştıran ve zaman zaman da yakınlaştıran siyasal ideolojilerdir. Her ne kadar siyasal-ideolojik çatışma ve ittifaklar içi/arası tartışmaların tozu dumanı altında ekseriyetle görünmez olsa da, özünde çekişmeli bir kavram olan demokrasi kendi bünyesinde (demokratikleşmeyi talep eden gruplar için) yol gösterici bir ideali barındırır. Özetle, bu çalışma, 6 Şubat 2023'ten itibaren gözlerimizin önünde cereyan eden doğal ve siyasal afetin aslında bir demokrasi krizine tekabül ettiğinden yola çıkacaktır. Dahası, yeni bir demokrasi mutabakatı peşinde düşe kalka koşan muhalefetin bu arayış ve çabasını değerlendirebilmek ve denetleyebilmek için ideal demokrasinin ima ettiği siyasi-felsefi patikayı resmetmeye çalışacak ve aynı zamanda o istikâmette mesafe kat edebilmek için gerekli minimum kriterleri tartışmaya açacaktır. Sonuç bölümündeyse, Türkiye'deki milliyetçi-muhafazakâr demokrasi mutabakatından (ya da prosedürel, minimalist ve seçkinci bir demokrasi modelinden) ideal demokrasinin kapsayıcı ve maksimalist eğilimlerini kucaklayan yeni bir yönetimsel safhaya geçişin pratikte ne anlama geldiği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İdeolojiler, Minimalist Demokrasi, İdeal Demokrasi

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, onur.bilginer@gmail.com

BIR HALKLA İLIŞKILER UYGULAMASI OLARAK KRIZ İLETIŞIMININ SOSYOLOJIK DEĞERLENDIRMESI : KRIZ İLETIŞIMI KRIZLER ÇAĞININ HAYAL KIRIKLIKLARINI ONARMADA YETERLI MI(YDI)?

Hatice Burcu Önder Memiş[1]

Kriz iletişimi halkla ilişkilerin bir uygulama alanıdır. 19.y.y.'da Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı krizlere bir tepki olarak doğmuştur. Halkla ilişkilerin modern, kapitalist şirketlerce bir ihtiyaç ve mesleki bir uzmanlaşma alanı olarak belirmesi de bu krizlerden sonra başlamıştır. Bauman (2000), modernizmin, insanlığa vaat ettiklerini yaşatamadığını, bu nedenle vaatleri gerçekleşmemiş bir hayal kırıklığı olduğunu ifade eder. Sermaye ve egemen sınıflarca yürütülen halkla ilişkiler bu hayal kırıklıklarını onarmaya, modernizmin umutlarını diri tutmaya çalışır. Bunu yaparken, toplumların gerçeği bildiklerini bilir. Yine de sermayeyi, iktidarları ve egemen sınıfların çıkarlarını korumak adına post-truth çağında "hoşa giden gerçekler, imajlar" yaratmaya devam eder. Krizlerde zararları karşılamaya çalışır görüntüler verilir, kriz öncesi ve sonrasına dair kriz senaryoları oluşturulur. Şirketler yalnızca kriz zamanlarına yönelik profesyonel ekipler yetiştirir, kriz stratejileri geliştirir. Tüm bunları yaparken sermayenin itibarını, olumlu imajını korumaya gayret eder. Tazmin edemediği kriz zararlarının kendisine zaman, para ve insan kaynakları kaybı olarak döneceğini bildiğinden yapar tüm bunları. Toplumlar ise krizleri üst üste yaşamaya devam ederken pek çok acı dönüşümler geçirir. Bu çalışma Covid-19 salgını, göçler, depremler gibi krizlerin üst üste yaşandığı bir dönemde halkla ilişkileri pragmatik ve muhafazakar toplumsal rolleri çerçevesinde; toplumsal teorik yaklaşım, konstrüktivist yaklaşım ve organizasyon teorisi yaklaşımları temelinde eleştirel sorgulamaya tabi tutmaktadır. Bir halkla ilişkiler uygulaması olarak kriz iletişimi gerçekten toplumun krizlerini onarma niyetinde midir? Hem kamu kurumları, hem de şirketler tarafından uygulanan kriz stratejileri toplumun kayıplarını karşılamaya yönelik midir? Yoksa yeni krizlere zemin mi hazırlamaktadır? Bu amaçla çalışma Türkiye'de 2014-2023 arasında yaşanan kriz başlıklarını vaka analizi yöntemiyle sosyolojik bir sorgulama dâhilinde ortaya koymaktadır. Böylece kriz iletişiminin pragmatist ve muhafazakâr halkla ilişkiler toplumsal rolleriyle yapıldığı sürece toplumun problemlerini arttırmaktan öteye gitmediği, toplumsal sorunların daha derinleştiği ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kriz İletişimi Halkla İlişkiler Toplumsal Roller

1 İletişim Bilimleri/Halkla İlişkiler Bölümü, Doçent, burcuonder80@hotmail.com

BİR İMKÂN OLARAK MÜLTECİLİK

Osman Şimşek[1]

Gülsen Demir[2]

Bu çalışma 2018-2022 yıllarında İzmirlilerin mültecileri görme biçimini merkeze aldığımız araştırmanın sonuçlarından üretilmiştir. Yerli halk ile gerçekleştirdiğimiz derinlemesine görüşmelerin bulguları ve ilgili literatürün sonuçları neticesinde bildiride, mülteci ol(ama)manın hem hukuksal boyutu hem de yerleşiklerin görme biçimi üzerinden tartışılmaktadır. Çalışmanın ana sorusu yoğun bir Suriyeli göçünü karşılayan Türkiye'de geçen bunca zamana rağmen bu insanların geçici koruma kimliğine hapsedilerek, neden mülteci olamadıklarını ve özelde İzmirlilerin bakış açısında mülteci olmanın içerdiği zorluklar ve açmazlar tartışılmaktadır. Kısaca Türkiye'deki göç hukukunun ve İzmirlilerin zihinlerinde tasarladıkları mülteci olma halinin neleri içerdiği ve kimleri dışarıda bıraktığı irdelenecek ve bir imkân olarak mültecilik tartışılacaktır.

Mülteci alanında esasen Türkiye'deki temel sorunların çoğunun hukuksal alanda yaşandığını ve uluslararası sözleşmelerin tam uygulanmamasından kaynaklandığını görmekteyiz. Avrupa dışından gelenlere mültecilik hakkı tanınmamakta ve geçici koruma gibi koruma türleri üzerinden mültecilere haklar tanınmaktadır. Türkiye'de şu an geçici koruma kimlik kartına sahip insanlar çeşitli haklara sahip olsalar da hukuksal belirsizlikleri devam etmektedir. Çünkü geçici koruma kimliğinin her geçen yıl içi boşalmakta, nihayetinde belirli bir süreyle sahip olunması gereken bu kimlikle mülteciler uzunca bir süredir yaşamaktadırlar. Özetle: Mültecilerin Türkiye'de gelecekleri ni kurgulayabilecekleri ve bu ülkenin yurttaşı olabilecekleri bir standart görünürde yok.

Ayrıca araştırmanın bulgularında yerli halkın mülteciliği yoksullukla pekiştirilen ve yardıma muhtaç insan olarak kodlandığı görülmüştür. Bu insanların iyi yaşamaları, hayattan keyif almaları yerleşiklerin tahammül sınırlarını aşmaktadır. İyi giyinmek, tatil yapmak mültecinin, yereller tarafından kodlanan imajını bozmaktadır. Onlardan beklenen hayat; görünmez olmaları, yardıma muhtaç olmaları, çile çekmeleri ve buna rağmen isyan etme haklarının olmaması. Bu tutum mülteciliği mağduriyet kıskancına almaktadır. Mültecilerin yaşam pratikleri arasında keyifli bir hayatın izlerine rastlamak ise onu mağduriyetinden sıyırmakta ve keyif çatan bir istilacıya dönüştürmektedir.

Özetle, çalışma mülteci ol(ama)ma halinin önce nasıl hukuki sınırlara takıldığını sonrasında ise gündelik hayatta İzmirlilerin görme biçimlerinin de bu durumu nasıl pekiştirdiğini tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, İnsan Hakları, İzmir

1 Sosyoloji, İşsiz doktora mezunu, osmnsmsek7@gmail.com
2 Emekli, Sosyoloji, Profesör, gdemir@adu.edu.tr

TASLAK

BİR KENTSEL KATILIM ARACI OLARAK KENT KONSEYLERİNİN GİRİŞİMCİ KENT OLGUSU BAĞLAMINDA ELEŞTİREL İNCELEMESİ

Feray Artar[1]

Neo-liberalizm, kapitalist devletin temsil ettiği güç ilişkileri ve iktidar biçimlerini yeniden belirlemek üzere oluşturulmuş bir proje olarak değerlendirilmektedir. Kapitalist sistemin birikim bunalımları ekonomik ve siyasal güç ilişkilerini dönüştüren etkiler yapmaktadır. Yerel yönetimler bakımından bu krizin kent işletmeciliğinden kent girişimciliğine geçişe neden olduğu düşünülmektedir. Bireyin kendini kente, kentin dinamiklerine ait hissetmesi, kentsel oluşumlardan sorumluluk duyması anlamındaki kentlilik bilinci, kent kültürü ve kentsel katılım gibi bireyi ve yereli öne çıkartan kavramlar önemlidir ancak içinde oluştukları yapısal sistemden bütünüyle bağımsız birer değerleri olduğunu düşünmek yanıltıcı olur. Bu bildiri, Türkiye'de, yerel ihtiyaçların belirlenmesi ve birlikte yönetmek amacı ile kurulan katılım aracı kent konseylerinin neo-liberal kent girişimciliği idealleri içinde aldığı formu eleştirel yaklaşımla analiz etmektedir. Kentin katılımcı bir anlayışla "birlikte" yönetilmesinin "birlikte pazarlanması" olarak karşılık bulması tezin temel problemini oluşturmaktadır. Bu bildiride, kent konseylerinin faaliyet alanları ve amaçlarını incelerken özellikle kent tanıtımı, markalaşması ve kentler arası rekabet unsurlarının bu amaç ve faaliyetler içinde önemli bir yeri olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada, siyasal katılım, özellikle de kentsel katılım gibi kamu yönetimi alanına ait bir konuya sosyolojik perspektiften bakılmaya çalışılmıştır. Türkiye çapındaki 92 kent konseyi üyesinden alınan bilgiler konseylerin değişen ve dönüşen yerel yönetim anlayışı içinde önemli roller üstlendiğini göstermektedir. Konseylerin, özellikle kentlilik bilincini geliştirerek hemşehrilerin yaşadıkları kente karşı daha fazla sorumluluk hissetmesinde önemli katkılar sağlandığı inkâr edilemez. Ancak bu çalışma, kentsel tanıtım, rekabet ve girişimcilik gibi neo-liberal unsurlar açısından oynanan rollere odaklanarak yerelin ihtiyaçlarının ikinci planda kalması riskine dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Konseyleri, Kent Girişimciliği, Neo-Liberal Dönüşümler

TASLAK

1 Bağımsız, Sosyoloji, Dr. Bağımsız Araştırmacı, ferayartar@gmail.com

BIR KOLEKTIF DENEYIM OLARAK ANLAM KRIZI VE ÇALIŞMA DENEYIMLERI

Ayça Yılmaz Deniz[1]

Son 10 yılı aşkın süredir, Türkiye toplumu giderek daha da derinleşen bir anlam krizi ve buna bağlı olarak bireysel düzlemde anlam kaybı deneyim(ler)i üretmektedir. Bu bildiri söz konusu anlam krizinin, içinde yaşadığımız toplumu önemli ölçüde karakterize ettiği iddiasıyla, bu krizin gündelik yaşam deneyimlerimizi ortaklaştıran sarsıcı bir olgu olduğunu ileri sürmektedir. Kurumlar, toplumsal normlar, kavramlar, mekânlar, kültürel semboller vb. bir zamanlar ifade ettikleri anlamları kaybetmiş ve geleceklerini bu anlamlar üzerinden tahayyül etmiş, gündelik hayattaki niyet, amaç ve beklentilerini bu anlamlar üzerinden kurgulamış olan bireyler nezdinde birer boş gösteren halini almışlardır. Aynı zamanda toplumun üyeleri tarafından müşterek olarak üretilmiş ve üzerinde hemfikir olunmuş yeni anlamlara da sahip olmadıklarından toplumsal yaşam "hiçbir şeyin bir anlam ifade etmediği", anlamından yoksun bir deneyim haline dönüşmektedir. Bu anlam krizinin en can alıcı biçimde deneyimlendiği alanlardan biri de şüphesiz çalışma hayatıdır ve bu bildiri, farklı sektör ve pozisyonlarda, ücretli ya da bağımsız olarak çalışan genç yetişkinlerin çalışma deneyimleri üzerine odaklanacaktır. Bildiri, 2018 yılında tamamladığım doktora araştırmama dayanmaktadır ve araştırma kapsamında 30 genç yetişkinle çalışma deneyimleri hakkında derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler niteliksel analize tabi tutulmuştur. Ancak bu bildiride söz konusu araştırmanın bazı verilerini daha geniş bir perspektiften ve son 5 yıl içindeki toplumsal meseleler üzerinden yeniden ele alınarak güncel bir analiz geliştirilecektir. Araştırmanın en önemli bulgularından bir tanesi çalışma hayatında yaşanan anlam kaybına ilişkindir. Emeğin ve aynı zamanda da mesleğin/meslek sahibi olmanın anlamını kaybettiği olumsuz çalışma deneyimleri kaynağını yalnızca düşük ücretler, ücretsiz fazla mesai, iş kanuna uygun olmayan türlü uygulamalar gibi kötü çalışma koşullarından almaz. Aynı zamanda bir kamusal alan olan iş yeri, ekoloji, toplumsal cinsiyet, adalet, ifade özgürlüğü, demokratik katılım, otoriterleşme gibi toplumsal hayatın en can alıcı meselelerini görmezden gelmesi ve bu meseleler hakkında ortak bir anlam üretmek konusundaki yetersizliği sebebiyle de çalışma deneyimini anlamsızlaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Deneyimi, Anlam Krizi, Anlam Kaybı

1 Türk-Alman Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ayca.deniz@tau.edu.tr

TASLAK

BIR RISK KAYNAĞI OLARAK SEKÜLERLIK KARŞISINDA TÜRKIYE'DE EZIDILIK (BATMAN VE SIIRT ÖRNEĞI)

Adem Sağir[1]

Mehmeh Tayanç[2]

Katı olan her şeyin buharlaştığı modern dünyada tüm inanç sistemleri göç, kentleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle değişime uğramaktadır. İnanç üzerinden kırılmayı açıklayan bir kavram olarak sekülerleşme, yerel ve az nüfusa sahip olan inançları ve kültürleri yok olma/şekil değiştirme tehdidi ile karşı karşıya bırakmıştır. Yazılı kaynakların olmadığı ve sadece sözlü gelenekle varlığını sürdüren Ezidilik, bu süreçten etkilenmiştir. Bu çalışma, söz konusu değişimler karşısında kaybolmaya yüz tutan Ezidi inancını ve Ezidiliği konu edinmiştir. Çalışma, sınırlı bir alanda varlığını sürdüren Ezidilerin sekülerleşme karşısında maruz kaldıkları değişimleri anlama amacı taşımaktadır. Bu noktada etkili olduğu düşünülen modern olguların Ezidilik üzerinde ne şekilde etkili olduğu nitel yöntemle anlaşılmaya çalışılmıştır. Siirt ve Batman bölgesinde yaşayan Ezidilerle sınırlandırılan bu çalışma, klasik sekülerleşme teorisinden hareketle oluşturulmuştur. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında; Siirt ve Batman il merkezleri ile bu illerin tamamı Ezidilerden oluşan köyleri araştırma evreni olarak belirlenmiştir. 2021-2023 yılları arasında yapılan saha araştırmasında toplamda 20 Ezidi ile görüşülmüştür. Görüşmecilerin hem kırsal alanlarda yaşayan hem de kentte yaşayan Ezidilerden olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada katılımcıların farklı yaş aralıklarına sahip olmasına ve farklı cinsiyetten olmalarına özen gösterilmiştir. Çalışma sonucunda zorunlu veya gönüllü bir şekilde köyden kente göçen Ezidilerin zamanla inançlarından ve kültürlerinden uzaklaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle kentte doğup büyüyen yeni kuşağın Ezidi inancına dair ritüelleri yerine getirmekte zorlandığı ve sekülerleştiği görülmüştür. Bunun yanında Ezidiliğin inançtan bağımsız salt bir kimlik unsuru olarak kullanıldığı deneyimlenmiştir. Ezidiliğin kimlik unsuruna dönüşmesi, değişimler karşısında inancı koruma kaygısı olarak okunmuştur. Böylece çalışma sekülerleşmeyi bir risk unsuru olarak ele almış ve yarattığı etkileri kültürel alanlar bağlamında "toplumsal afet" olarak kabul etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Modernlik, Sekülerleşme, Din

1 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, ademsagir@karabuk.edu.tr
2 Siirt Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., m.tayancc@gmail.com

“BİR ŞEYLER EKSİK KALIYOR!”: PANDEMİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMLERİ

Çağdaş Ümit Yazgan[1]

Covid-19 salgını, kısa bir zaman içerisinde ekonomi, siyaset, aile, eğitim gibi temel toplumsal kurumların işleyişinde ve bireylerin gündelik yaşantılarında önemli değişikliklere yol açtı. Salgın, özellikle eğitim kurumlarını derinden etkiledi. Bu araştırma, Türkiye’de bir devlet üniversitesinde COVID-19 salgını nedeniyle “acil” nitelikteki uzaktan eğitime katılan üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimle ilgili deneyimlerini ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yönteminden faydalanıldı. Üniversite gençliğinin pandemi sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin özüne ulaşmak amacıyla araştırma fenomenolojik desenle tasarlandı. Bu çerçevede 2020 Nisan ve Mayıs aylarında bir devlet üniversitesinde eğitim gören 12 öğrenciden yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı nitel veriler elde edildi. Araştırmada sonuç olarak pandemi sürecinde öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik kaçınma eğilimlerinin güçlü olduğu ve çoğunlukla olumsuz deneyimlerini anlattıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bu süreçte hem birbirleriyle, hem de öğretim üyeleri ile etkileşimlerinin zayıfladığı ortaya çıkmıştır. Ders içerikleri, materyaller ve notların bir yandan dersleri işlevselleştirdiği diğer yandan yoğunlaşarak öğrencilerin iş yükünü artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Dijital teknolojiler aracılığıyla pandemi döneminde eğitimin ev ortamına taşınmasının ise eğitimsel etkileşimler bağlamında hem çeşitli fırsatlara hem de çeşitli risklere kaynaklık etmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Uzaktan eğitim, Eğitim sosyolojisi

TASLAK

1 Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, cumityazgan@gmail.com

BİZ VE ONLAR: SIYASI SÖYLEMLERIN İÇ VE DIŞ GRUPLARIN İNŞASI BAĞLAMINDA ANALIZI

Ayşe Aydin[1]

Bu çalışmada kriz çıkarma, ötekileştirme, damgalama, kutuplaştırma, çatışma, düşmanlık vb. tutumların doğup gelişmesine ve yıkıcı davranışlara dönüşmesine temel oluşturan dinamiklerden biri olan iç-grup dış-grup ikiliği ile siyasal söylemler arasındaki ilişki hak temelli siyaset anlayışı ekseninde incelenmektedir. Çalışmada siyaset olgusu hak temelli toplumsal düzen ve yönetim bağlamında ele alınmıştır. Çalışma, iç-grup dış-grup ikiliği üreten siyasi söylemlerin, insan hakları odaklı toplumsal düzen ve yönetim hedefi ile çeliştiğini öne sürmektedir. Bu çerçevede çalışmanın amacı, insan hakları anlayışının tutum ve davranışları dönüştürecek ölçüde içselleştirilmesi hedefi doğrultusunda, siyasi partilerin parti programları ile siyasi söylemleri arasındaki çelişkiyi iç-grup dış-grup ikiliği üzerinden görünür kılmaktır. William G. Sumner'in etnosentrizm kavramı ve iç-grup dış-grup ayrımı çalışmanın kavramsal ve kuramsal zeminini oluşturmaktadır. Nitel araştırma tekniği kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada veriler doküman inceleme yöntemiyle toplanmıştır. Buna göre Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 27. Dönemde grubu bulanan bir siyasi partinin genel başkanı tarafından Mart 2022 - Şubat 2023 zaman aralığında yapılan 7 grup konuşması, ilgili siyasi partinin parti programı dikkate alınarak incelenmiştir. Her bir grup konuşması bölümlere ayrılarak kodlanmış, kodlardan belirli temalara ulaşılmış ve ulaşılan temalar birbirleriyle ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Bulgular söz konusu grup konuşmalarının ilgili siyasi partinin parti programında belirtilen ilkelere uzak düştüğünü; iç-grup dış-grup ikiliğini üretmek ve yeniden üretmek üzerine kurulduğunu göstermektedir. Bulgular doğrultusunda bu ve benzeri grup konuşmalarının hak temelli siyaset anlayışını değil, hak ihlallerine zemin hazırlayan kriz odaklı bir anlayışı beslediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Hak Temelli Siyaset, İç Grup Dış Grup

TASLAK

1 İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ayaydin@gelisim.edu.tr

BORÇLANMA VE ÖZNELLIĞIN SINEMADA İNŞAASI: KÜÇÜK ŞEYLER (2019) VE BORÇ (2017)

Z. Nurdan Atalay[1]

Ebru Thwaites Diken[2]

Borç, toplumsal ilişkilerin kurucu unsurlarından bir olsa da son zamanlara kadar diğer kurucu unsurlar (çalışma, aile vb. gibi) kadar üzerine çalışılmamıştır. Son yıllarda artan finansallaşma ile, borç ve borçlanma üzerine olan çalışmaların arttığını gözlemlemek mümkündür. Borcun, finansallaşma ile koşulları ve yaygınlığı hem artmış hem de değişmiştir. Bu değişimin takip edilebileceği alanlardan biri de sinemadır. Bu bildiride, İbrahim Sezer'in Küçük Şeyler (2019) ve Vuslat Saraçoğlu'nun Borç (2017) filmlerinden yola çıkılarak, Türkiye'de borç ve borçlanma etrafında öznelliğin ve sosyalliğin inşasını karşılaştırmalı olarak analiz edilecek ve söylem analizi yapılacaktır.

Küçük Şeyler filmi bir yandan beyaz yakalıların güvencesizleşen çalışma koşulları nedeniyle içine düştüğü toplumsal ve ekonomik bunalımları konu alırken, öte yandan gündelik hayatlarını çerçeveleyen organik beslenme, yaşam koçluğu gibi iyi olma hali trendlerinin bireyci kurtuluş önerilerinin aldatıcılığına odaklanır. Karakterler küresel ekonomik sistemde belirsizliğin hâkim olduğu emek sermaye ilişkilerinde kendilerini konumlandırmakla ve geleceklerini tahayyül etmekte zorlanırlar. Borç filmi ise iyilik ve kötülük gibi felsefi kavramlar arkasındaki sosyolojik örüntüyü açığa çıkarırken, karşılıksız iyilik ve borçlanma olgularına alışılagelmemiş bir perspektif sunar. Doğallaştırdığımız ve pek de sorgulamadığımız iyilik yapma halini borçlanma bağlamında düşündüğümüzde arkasındaki psikolojik ve toplumsal örüntüyü farklı boyutlarıyla algılayabileceğimizi gösterir. Her iki filmde de ortak olan şey şudur: sınıfsal olarak farklı toplumsal konumlardan başlasalar da ana karakterlerin içinde bulunduğu sosyal ilişkileri belirleyen tema borç ve borçluluktur. Sunum bu iki film temelinde geç kapitalizm çağında borçluluk ve güvencesizlik hallerinin gündelik hayatı ve sosyal ilişkileri artan bir biçimde belirleyici olmasında hareketle, borçluluğun toplumsal ilişkilere etkisi (risk alamama, gerçeklikten kaçış, değişen zaman algısı) ve bu etkinin belirlediği öznellik biçimleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Borç, Borçluluk, Öznellik

TASLAK

1 Bandırma, Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, znurdan.atalay@gmail.com
2 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sinema, Dr. Öğretim Üyesi, ecthwaites@gmail.com

BÜYÜK VERI'NIN GARGANTUA METAFORU İLE İNCELENEMESI

Volkan Altunbudak[1]

İnsanın sadece hayatta kalabilmek amacıyla araç gereç kullanmaktan, kaliteli ve konforlu bir hayat için araç gereç kullanmaya doğru evrilmesi aynı zamanda teknolojinin gelişiminin de tarihi olarak görülebilir. Basit alet yapım ve kullanımı ile başlayan teknoloji günümüzde çok ileri bir noktaya ulaşmıştır. Bu öyle bir noktadır ki insan kendi ürettiği teknolojik aletleri ve bunların kullanımları ile ortaya çıkan ve çıkabilecek olan sorunları kavrayamaz hale gelmiştir. Bu durumun en önemli göstergelerinden birisi son yıllarda sıklıkla kullanılmaya başlanan büyük veri kavramıdır. Büyük verinin ortaya çıkması, bir insanın duyuları aracılığıyla edindiği, düşünce sistemi ile kaydettiği ve işleyebildiği sınırlı miktardaki veriden çok daha büyük boyutlardaki verinin büyük işlem hacmine sahip teknolojik araçlar aracılığıyla kaydedilip işlenebilmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Günümüz toplumu hangi isimle anılırsa anılsın onun sürekli bir akışkanlık ve değişim içinde olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Büyük veri de bu gerçekliğin bir parçasıdır. Büyük miktarda verinin toplanması, işlenmesi ve değerlendirilmesi çok gelişmiş ve karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin sonuçları ise hem olumlu hem de olumsuz olarak insan yaşamını derinden etkilemektedir. François Rebelais'in roman kahramanı Gargantua, aşırılıklarıyla karikatürize edilerek Orta Çağın hakim düşünce biçimi olan Aristo felsefesinden Rönesans ile başlayan Yeni Çağ felsefesine geçişi sembolize etmektedir. Gargantua, yönetmen Christopher Nolan'ın Interstellar filminde de solucan deliği olarak kullanılabilecek olan bir kara deliğin ismidir. Gargantua hem Rebelais'in roman kahramanı olarak hem de Nolan'ın kara deliği olarak olumlu ve olumsuz fırsatları bir arada sembolize etmektedir. Bu çalışmada, Gargantua metaforu üzerinden büyük veri incelemesi yapılarak büyük verinin hem olumlu hem de olumsuz potansiyelinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Büyük Veri, Big Data, Gargantua.

TASLAK

1 Anadolu Üniversite, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, volkan.altunbudak@anadolu.edu.tr

COĞRAFYA, AİDİYET, HAFIZA BAĞLAMINDA 1989 BULGARİSTAN GÖÇÜNÜN KİMLİKLERİ

Munise Nur Aktan[1]

Bu çalışmada, çeşitli siyasal gelişmeler ve sistematik asimilasyon politikaları sonrasında 1989 yılında Bulgaristan'dan Türkiye'ye doğru gerçekleşmiş olan kitlesel-zorunlu göçün kimlikleri; aidiyet, coğrafya ve hafıza bağlamında incelenecektir. Bu bildiri özeti Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi siyaset bilimi bölümünde yazılan ve 2022 yılında kabul edilen doktora çalışmama dayanmaktadır. Sahip olunan kültürel aidiyetlerin kimliğe etkisi ve kimliğin göçle birlikte nasıl bir şekil aldığı ya da değişen coğrafyaya rağmen kimliğin direngenliği, yeni yaşama uyum gösterirken ortaya konan tüm eğilimler ile davranış örüntüleri, kolektif belleğin kimlik üzerindeki etkisi, geride bırakılan coğrafyada hayata dair kazanılmış tüm algılar ve bunların etkisiyle ya da toplamıyla bugün var olan kimlik ve kimlikler sorunsallaştırılarak bu çalışma inşa edilecektir. Kültürel, ekonomik, sembolik ve sosyal sermayenin göç sonrası özellikle yeni topluma ve mekâna uyum süreçlerinde nasıl bir rol oynadığı da bu çalışmanın önemli inceleme alanlarındandır. Bourdieucü bir yaklaşımla "habitus"ün; göç etmek zorunda kalan birey ve topluluğun yeni coğrafyaya bütün tutunma süreçlerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu, kişisel ve kolektif hafızanın bir kimliğin inşası ve o kimliğin sürdürülmesindeki etkisi çalışmanın diğer önemli dayanak noktalarını oluşturmaktadır. 1989 yılında zorunlu bir göç neticesinde Bulgaristan'dan Bursa'ya gelen göçmenlerin derinlemesine görüşmeler aracılığıyla ortaya koymuş oldukları bilgi ve deneyimler çalışmadaki temel kavramların yardımıyla oluşturulan temalar çerçevesinde yorumlanıp yapılandırılarak incelenecektir. Sosyalist bir ülkede yetişmiş olmak ve o ülkenin sağladığı eğitime eşit bir şekilde erişebilmek bireyin yaşamsal pratiklerini doğrudan etkilemektedir. Bu deneyimler kişinin çalışma alışkanlıklarından eğlence ve dinlenme anlayışına, tüketim eğilimlerinden kutlama ve yas tutuş biçimlerine kadar hayatın her noktasına nüfuz etmektedir. Üstelik bu anlamlı etkiler göç sonrasında yeni coğrafyada da tutunma, alışma, çalışma, barınma süreçlerinde ekonomik, kültürel ve sosyal olarak kendini göstermektedir. 1989 Bulgaristan göçmenleri Türkiye'ye göç ettikten sonra elbette bazı sosyal ve iktisadi zorluklarla karşılaşsalar da sahip oldukları eğitim, meslek, zanaat bilgileri, kültürel birikimleri sayesinde ekonomik ve toplumsal anlamda hızlı bir tutunma ve adaptasyon süreci yaşamışlardır. Bütün bu deneyimleri kültür, kimlik ve hafıza sacayaklarının yanında Bourdieu'nün anahtar kavramları olan sermaye ve habitus kavramlarıyla incelemek bir göç kimliğini anlama adına farklı bir bakış açısı ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kimlik, Kültür, Bourdieu, Habitus, Sermaye, Hafıza, Coğrafya

1 İstanbul Arel Üniversitesi/İstanbul Esenyurt Üniversitesi-, Dr. Öğretim Görevlisi, Siyaset Bilimi, Öğretim Görevlisi, Dr., mnuraktan@gmail.com

COMMUNİTAS VE SOCİETAS DİKOTOMİSİNDE DEMOKRASİNİN MEŞRUİYET KRİZİ

Erdem Kaftan[1]

Antik çağın insanlığa bir armağanı olan demokrasi, büyüsünü çoktan yitirmiş olan modern dünyada siyasal ve toplumsal meşruiyetin en temel kavramı olarak kendini göstermektedir. Ancak demokrasi, müşterek bir iyi ve ideal rejim haline gelmekle kalmamış, gün geçtikçe kavramsal olarak daha muğlak bir biçim alarak onunla ilişkimizi daha kırılgan hale getirmiştir. Bu muğlaklık demokrasinin efsunlaştırıcı gücünü arttırsa da onun, modern egemenlik yapılarında zuhur eden her türlü istikrarsızlık ve 'kriz' (stasis) anlarının tek müsebbibi olarak görülmesine neden olarak zamanla meşruiyet zemininin altını oymaya başlamıştır. Fakat bu bildiride amacımız icat edildiği andan bugüne değin birçok meşruiyet krizi ile boğuşmakta olan demokrasiyi prosedürel bir yaklaşım içinde tanımlayarak onu krizlerden azade bir ütopyaya taşımak değildir. Tam aksine, demokrasinin, meşru iktidara itaatin asla verili kabul edilmediği bir yönetim biçimi olduğunu kabul ederek insanın doğasına/kaderine yazgılı olan meşruiyet ve kriz döngüsündeki her türlü "meşru tahakküm mantığını askıya alabilme" imkânı sağladığını savunmaktayız.

Bu bildiride demokratik meşruiyet-kriz döngüsünü, Roberto Esposito'nun Communitas-Topluluğun Kökeni ve Kaderi adlı kitabında yaptığı communitas ve societas arasındaki sonu gelmez dikotomik ilişkiyi temel alarak açıklayacağız. Köküdeki hediye 'munus' ifadesiyle pozitif bir mübadele ilişkisine işaret ediyor gibi gözükse de aslında communitas kipi bir borç, bir taahhüt, verilmesi gereken bir armağan olarak ortaya çıkarak ancak 'vazife' ve 'yükümlülük' içi dolabilen eksik bir topluluğa işaret ederken societas kipi ise 'mübadele iradesi'nin harekete geçirdiği mülkiyeti durmadan çoğaltarak toplumu varlık nedeni ve amacı olmayan bağımsız ve esnek yani büyümeye/genleşmeye yazgılı bir şekilde her daim geleceğe öteleyen bir strateji içinde hareket etmektedir. Demokrasi bize göre, insanlığın payına düşen 'lanetin', communitas ve societas kipleri arasındaki toplumsallaşma süreçlerinde tek bir kip içinde sıkışıp kalmamasını sağlayarak meşruiyet ve kriz döngüsünün bir dengede tutulabilmesini mümkün kılmaktadır. Demokratik bir toplumun imkanlarını sorguladığımız bu bildiri MODERN EGEMENLİK VE MİLLİ İRADE EKSENİNDE DEMOKRASİNİN MEŞRUİYET KRİZİ adlı doktora tezine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Communitas-Societas, İrade

1 Pamukkale Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Doktora Mezunu, eskazara@gmail.com

COVID-19 PANDEMISI SÜRECINDE TOPLUMSAL ONTOLOJIDE GÖÇMENLER VE GÖÇMEN EMEĞININ BEDENLEŞMESI: NEW YORK CITY ÖRNEĞI

Bayram Sevinç[1]

Toplumsal ontolojide göçmenin konumu göçle oluşan ABD'de dahi hiyerarşiden uzak bir forma sahip değildir. Eşitsizlik sistemi ve dezavantajlılar hakkındaki literatürün vurguladığı özgül nitelikler üzerinden inşa edilen sınırların ötesinde, göçmen ve yerli tanımlarının dönemsel sınır inşaları da önem taşır. COVID-19 pandemisi, her toplumun mevcut yapısal eşitsizliklerini ve durumsal dezavantajı belirginleştiren bir etkiye sahiptir. Bu deneyim yelpazesi, günün ilişkiler ağını etkilediği gibi geleceğin toplumsal desenlerini de biçimlendirir. Mevcut gözlemler yüzyılın ilk çeyreğini pandemiler üzerinden okunmayı öneren söylemleriyle ele alındığında yapısal etkilerin önemi dikkat çekmektedir. Pandemi bir yandan dijitalleşen hayat ve çalışma koşullarını öne çıkarırken öte yandan emek yoğun sektörlerde çalışan göçmenlerin çalışma koşulları ve temel hakları bağlamında bir sorgulama başlatmıştır. Bu bağlamda apartman görevlisi ve eve servis ağında çalışan bireylerin örneğinde olduğu gibi olağanüstü dönemlerde göçmen emeğinin çalışma zorunluluğu ve vazgeçilmezlik gibi kriterlerle üzerinden yorumlanması gerektiği belirginleşmiştir. Bazen toplum üyeleri tarafından ekonomik bir yük olarak algılanan göçmenlerin pandemi sürecindeki özgül konumları onların emeğinin ekonomiye katkısının yanı sıra vazgeçilmezliğini de beraberinde getirmiştir. Öte yandan hizmet sektöründe çalışan bireylerin işlerini kaybetmesiyle başlayan ekonomik bağımlılık konumu, aktivistlerin bu konuda melez bir desenle (dijital ve reel) mücadeleler ortaya koymasını beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada söz konusu salgının NYC'de bulunan Müslüman göçmenlerin durumları aktivist genç Müslümanların çaba ve gözlemlerine dayanılarak yorumlanmaktadır. Bu bağlamda mesele Mart-Ağustos 2022 döneminde post-doktora çalışması sürecinde NYC'de 20 aktivist Müslüman gençle yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar ve bir yıllık katılımlı gözleme dayanılarak elde edilen veriler ışığında ele alınmıştır. Betimsel analiz tekniği ile yorumlanan veriler göstermektedir ki göçmenliğin kırılgan konumu, bir yandan pandemi sürecinde birçok hizmet sektörü çalışanı için güvencesizlik ve işsizlik olarak bedenleşirken öte yandan kısıtlamalar sürecinde vazgeçilmez bir emek sahibi olarak öne çıkmıştır. Aktivistler bir yandan gıda gibi temel ihtiyaçlara erişimde yardım çalışmalarına dahil olurken öte yandan göçmen nüfusun temel sorunlarına ve kriz dönemindeki güçlü katkılarına dair söylemler üretip dolaşıma koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Emeğin bedenleşmesi, NYC'de Göçmen statüsü, Aktivist Müslüman göçmenler

1 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, bsevinc@ktu.edu.tr

TASLAK

COVID-19 PANDEMISI SÜRECINDE TÜRKIYE'DEKI AILELERIN KUŞAKLARARASI İLIŞKILERINE SOSYOEKONOMIK BIR PERSPEKTIFTEN BAKIŞ

Selenay Kaşkaya[1]

Gülçin Con Wright[2]

Gelişmiş ülkelerde bireylerin yaşam beklentilerinin yükselmesiyle beraber kuşakların birlikte geçirdikleri süreler de paralel olarak artış göstermiştir. Dolayısıyla farklı kuşaklardaki aile üyelerinin birbirleriyle kurdukları ilişkiler hayat boyu devam eden ve süreklilik az eden bir nitelik kazanmıştır. Kuşaklararası ilişkiler ise içinde bulundukları toplumun kültürel bağlamdan bağımsız değerlendirilemeyeceği için olası sosyal, ekonomik ya da siyasi kriz durumlarından etkilenmektedirler. COVID-19 pandemisi de bu ilişkilerin niteliğini dönüştüren toplumsal krizlerden biridir. Önceki çalışmalarda pandemi sürecinin etkisi genellikle kuşaklar arasındaki yaşa bağlı ayrımcılık perspektifinden ele alınmıştır. Ancak kuşakların birbirleriyle olan bağlarının ve aile içi ilişkilerinin kriz dönemlerinde karşılıklı olarak ne şekilde değiştiği ve dönüştüğü de araştırmaya değer görülmektedir. Bu nitel araştırmanın amacı, COVID-19 pandemi sürecinde meydana gelen özellikle ekonomik ve sosyal zorlukların Türkiye'de yaşayan yetişkin çocuklar ve onların yaşlı ebeveynlerinin ilişkilerini ne şekilde etkilediğini anlamaktır. Bu bağlamda 'aile içi ilişkiler' ile kuşaklar arasındaki görüşme sıklıkları, görüşme kaliteleri ve ilişkilerin niteliklerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Kuşaklar arası ilişkileri anlamaya yönelik olarak aynı ve farklı ailelerden olmak üzere toplam 58 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 20 yaşlı anne ve 14 yaşlı baba ile birlikte kuşaklararası ilişkilerin karşılıklılığını anlamak amacıyla 16 yetişkin kız çocuğu ve 8 yetişkin erkek çocuğundan oluşmaktadır. Farklı sosyoekonomik düzeylere sahip ailelerle gerçekleştirilen bu görüşmeler sayesinde, krizlerin aile içi ilişkileri sınıf farklılıkları bağlamında ne şekilde etkilediğini de anlama fırsatı elde ettik. Araştırmanın genel bulguları COVID-19 pandemisinin aile içi ilişkileri etkilediğini destekler niteliktedir. Özellikle yüz yüze görüşmelerin sekteye uğraması ve yaşanan ekonomik problemler ilişkilerin hem sıklığını hem de niteliğini etkilemiştir. Bir diğer bulgu ise aile üyelerinin sağlık konusunda yaşadıkları endişeler ve özellikle ölüm korkusuyla birlikte kuşakların birbirlerine yakınlaştıkları şeklindedir. Bu etkilerin sosyoekonomik perspektiften değerlendirilebilecek ilk bulgularından biri, düşük sosyoekonomik düzeylere sahip ailelerin hem görüşme sıklıklarının hem de ilişki kalitelerinin aile içi çatışmaya sebebiyet verebilecek düzeyde daha çok etkilenmiş olduğu yönündedir. Bu bağlamda elde edilen verilerin hem kuşaklararası ilişkiler literatürü hem de kriz durumlarında uygulanacak sosyal politikalara yol göstermesi açısından kritik önemi vardır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Kuşaklar Arası İlişkiler, Sosyo-ekonomik Farklılıklar

1 TED Üniversitesi, Sosyoloji, Göç Çalışmaları Yüksek Lisans, selenay.kaskaya@tedu.edu.tr
2 TED Üniversitesi Sosyoloji Dr. Öğretim Üyesi gulcin.con@tedu.edu.tr

COVID-19 PANDEMİSİNİN DİJİTAL OTORİTERLEŞMEYE ETKİSİ VE SÜRECE YÖNELİK KAYGILAR

Özge Nur Ocak[1]

Covid-19 pandemisi ile mücadelede, dijital çağın koşulları ve sağladığı avantajlar göz önüne alınarak farklı bir yol izlendi. Akıllı telefonlar, sosyal medya ve çeşitli uygulamalar (App`ler) ile kontrol ve denetimler sağlandı. Böylece temel hak ve hürriyetleri zedeleyecek politikalar uygulamaya başladılar. Tarihte hiç olmadığı kadar toplum, geniş sınırlar içinde gözetim ve denetim altına alındı. Covid-19 pandemisi sırasındaki uygulamalar, devlet politikalarıyla desteklendi. Dolayısıyla gözetimin ve otoritenin boyutları değişti. Pandemi sırasında ve sonrasında kişisel hak ve özgürlüklerin ihlali arttı. Çalışmayı yapmaya iten asıl düşünce; COVID-19 pandemisinin dijital çağda ortaya çıkması sonucu, devletlerin pandemi karşısında ürettiği politikalar ve pandemi süreci sonrasında yaşanan hak kayıpları ile potansiyel otoriterleşmenin yükselişine yönelik kaygıları değerlendirmektir. Dolayısıyla çalışmanın amacı, otoriteleşme ile COVID-19 pandemisi arasındaki kuvvetli bağı açıklamaktır. Çalışmanın teorik çerçevesi, COVID-19 pandemisinin devlet politikaları üzerindeki olumsuz etkisi ve bunun sonucu olarak açığa çıkan dijital gözetim ve otoriterleşme gibi kaygılar ve bu bağlamda ne gibi önlemler alınacaktır. Çalışmanın yöntemi, literatür taramasından elde edilen kavramsal tanımlamalar ve öngörüler oluşturacaktır. Süreli ve süresiz yayınlar, internet kaynakları, resmi haber kaynakları, resmî kurumlardan elde edilen veriler ile çalışmanın temel hedefine ulaşması amaçlanmaktadır. Çalışmada Michel Foucault`nun fikirleri ve eleştirileri ile başlayan, salgın hastalıklar karşısında iktidar-beden ilişkisi üzerinden, panoptikon ve panoptik modelillerin günümüze doğru değişimi yer alacaktır. Ayrıca pandemi nedeniyle boyut değiştiren dijital otoriterleşmenin, ileri demokrasi ülkeleri, sivil toplum kuruluşları ve raporlar gibi güncel kaynakların içeriklerine değinilecektir. Pandeminin getirdiği dezavatajların, belirgin bir biçimde ve sağlılık olarak gözlemlenebilmesi, dünyanın geri kalan pek çok bölgesine göre demokratik, bilinç düzeyi yüksek olan, temel hak ve özgürlüklerinin farkında olan ülkeler ile mümkündür. Bu bağlamda, dijital otoriterleşmenin daha belirgin bir şekil incelenmesi amacıyla Freedom House, V-dem gibi kuruluşlar tarafından yayınlanan 2021-22-23 yılı Dünya Özgürlük ve Demokrasi İndekslerinin yer aldığı rapor temel olarak alındı. Raporlarda yüksek derecelerde yer alan ve yukarıda sıralanan kriterlere uygun olması nedeniyle Avrupa ülkeleri çalışmanın örnekleminde yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Dijital Otoriterleşme, Panoptikon

1 Mersin Üniversitesi, Kamu Yönetimi, Yüksek Lisans Öğrencisi, ozgenurocak015@gmail.com

COVID-19 VE SONRASI: PANDEMİNİN SURİYELİLER ÜZERİNDEKİ EKONOMİK ETKİLERİ VE DİJİTAL ENTEGRASYON

Sait Vesek[1]

Ali Karaman[2]

Bu araştırmanın amacı, Covid-19 pandemisinin Türkiye'nin Gaziantep ve İzmir illerinde ikamet etmekte Suriyeliler üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerini incelemektir. Araştırma verilerinin toplanmasına Kasım 2021'de başlanmış, Şubat 2022'de son verilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 14 katılımcı ile telefon aracılığıyla (ana dili Arapça olan bir tercüman eşliğinde) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde nitel araştırmalarda yaygın bir şekilde kullanılan "içerik analizi" tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen tüm veriler bilgisayar ortamına aktarılmış (dokümante edilmiş) ve MAXQDA programı kullanılarak kodlama, kategorileştirme ve temalara ayırma işlemleri (tematik kodlama) yapılmıştır. Tematik kod listesinin frekans ve yüzdesel dağılımlarına ulaşmak ve yorumlarda bulunmak amacıyla araştırma verilerinin analizinde de MAXQDA programı kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgulara göre, Suriyelilerin çoğunluğu (katılımcıların %92'si) Covid-19 ve sonrasındaki dönemde tek gelir kaynağı olan işlerini kaybettiklerini ve bunun sonucunda önemli oranda gelir kaybına uğradıklarını, işsizlik durumlarının giderek artmakta ve yaygınlaşmakta olduğunu, tüketime dönük harcama kalemlerinde (özellikle temizlik ve hijyen ürünlerinde) artış yaşandığını, fiyatlar genel seviyesinin sürekli ve hızlı bir biçimde artış gösterdiğini ifade etmişlerdir. Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise eğitim, gıda, giyim vb. ihtiyaçlar için internet tabanlı dijital ortam ve araçların Suriyeliler tarafından yaygınlıkla kullanılmasının gerekliliği ve zorunluluğu neticesinde dijital ortama alışma çabalarının hız kazanması ve oluşan bu durumu ifade etmek amacıyla "dijital entegrasyon" kavramına ulaşılmış olmasıdır.

Covid-19 süreci ve sonrasında internet tabanlı dijital ortam ve araçların tercih edilmesinde yaşanan yaygınlık dijital entegrasyonun oluşmasına ortam hazırlarken diğer yandan Suriyelilerin kültürel açıdan bulundukları ortama entegre olmalarına da yüksek oranda bir katkı sağlamıştır. Dijital entegrasyon, bireylerin geçmiş yaşantılarında alışık olmadıkları, deneyimlemedikleri ya da çok sınırlı oranda deneyimledikleri dijital ortam ve araçları çeşitli nedenlerle (Covid-19 pandemisi döneminde hükümetler tarafından virüsün bulaşı riskini önlemeye dönük alınan kararlar neticesinde sosyal hareketliliğin kısıtlanması ve sınırlanmasına yönelik uygulamalar) kullanmaları neticesinde içinde bulundukları bu yeni ortama (dijital ortam) alışma durumlarını ifade etmektedir.

Not: Bu araştırma herhangi bir akademik tezden üretilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Covid-19, Entegrasyon, Göç, Kır, Kent ve Mekân

1 Ermişler Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Meb-Öğretmen, Dr., svesek10@gmail.com
2 Bingöl Üniversitesi, Sağlık Yönetimi, Dr. Öğretim Üyesi, akaraman@bingol.edu.tr

COVID-19'DAN SONRA YAKIN İLİŞKİLER VE SOSYAL HAYATA DÖNÜŞ

Ezgi Hazal Turhan[1]

Bu çalışma Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi öğrencisi Ezgi Hazal Turhan'ın Prof. Dr. Ayşe Canatan danışmanlığında gerçekleştirdiği "Salgın Hastalıkların Toplumsal Hayata Etkileri ve Bireylerin Covid-19'a Karşı Tutumları" konulu yüksek lisans tezine dayanmaktadır.* Covid-19 ortaya çıktığı 2019 yılından bu yana gündelik hayat üzerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Tarihsel açıdan incelendiğinde, her salgında olduğu gibi günümüz Covid-19 salgınında da bireylerin gündelik yaşam rutinleri, çalışma ve sosyal hayatları ve toplumsal hayatın akışında gelişen diğer bütün alışkanlıkları sekteye uğramıştır. Salgın ortaya çıktıktan sonra zorunlu olarak; sınırlar kapatılmış, tedarik zinciri yavaşlamış, iş ve eğitim hayatı sekteye uğramış ve en önemlisi bireyler maske, mesafe, karantina ve çeşitli hijyen uygulamalarının yanı sıra tam-yarı zamanlı kapanmalarla ev hayatına dönüş yapmıştır. Bireylerin sosyal hayatının, salgın şiddetini azalttıktan sonra eski düzeyine dönüp dönmediği ise araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Bu amaçla, nicel araştırma yöntemleri ve bu yöntemin bir parçası olan anket tekniği seçilerek Ağustos 2022 ve Aralık 2022 tarihleri arasında, Ankara ilinde ikamet eden 18 ve 65 yaş üstü yaş aralığındaki bireylere çevrimiçi anket formu ile ulaşılmıştır. Araştırma 424 kişinin katılımı ile tamamlanmıştır. Araştırmanın bulgularında ise Covid-19 salgını sonrası bireylerin yakın ilişkiler kurmak ve sosyal hayata dönmekle ilgili problemler yaşadığı saptanmıştır. Özellikle virüse yakalanmaktan kaygı duyan bireylerin salgın sonrası yakın ilişkiler kurmakta zorlandığı ortaya çıkmıştır. Sosyal bir varlık olarak bireyin sosyal çevresinden mahrum kalması, salgın sonrası yaşanan ve süregelen önemli etkilerden bir tanesidir. Çalışmanın bireyin sosyal çevresi ve gündelik hayatının akışının önemi hakkında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Sosyal Hayat, Toplumsal Değişim

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, hzlturhan27@gmail.com

COVID-19 SALGINI NEDENIYLE EVDEN ÇALIŞMA DÜZENINE GEÇEN HIZMET SEKTÖRÜNDEKI ERKEKLERIN GÜNDELIK YAŞAM PRATIKLERI ÜZERINE BIR ARAŞTIRMA

Hacer Tor[1]

Tuğçe Güneş Yüce[2]

2020 yılında küresel boyutta ortaya çıkan Covid-19 salgını, yarattığı kriz tüm dünyayı derinden etkilemiştir. Covid-19 salgını, toplumsal yapıyı ekonomik, politik, sosyolojik ve psikolojik açılardan etkileyerek birçok alanda değişimi de beraberinde getirmiştir. Değişimin en çok yaşandığı sektörlerden birisi de hizmet sektörü olmuştur. Hizmet sektörü diğer sektörlere göre çalışma hayatında toplumun birçok kesimi ile daha çok ilişkisel olan bir sektör olarak evden çalışma düzenine geçilmiştir. Evden çalışma düzenine geçilmesi ile özel alan ve kamusal alan ayrımında esneklikler ortaya çıkmış ve ev içinde iş bölümünde esnemeler yaşanmıştır. Türkiye'de toplumsal cinsiyete göre kadın figürü ile özdeşleştirilen ev içi/özel alana, kamusal alan ile özdeşleştirilen erkek figürü de evden çalışma düzeni ile ev alanına daha fazla dahil olmuştur. Toplumsal cinsiyette etkili olan ataerkil düzen; toplumdaki erkekliklerin cinsiyetleri bazında atfedilen rol ve normlarını etkilemektedir. Ataerkil toplumlarda daha baskın olan toplumsal güç, bireylerin norm ve rollerini şekillendirmede etkin rol oynamakta hatta bireyleri toplum tarafından belirlenmiş gerekliliklere uymaya zorlayarak kısıtlamaktadır. Çalışmak, iş sahibi olmak, para kazanmak, aileyi geçindirmek gibi birçok norm erkeklikleri bu normlara uygun rolleri sergilemeye itmektedir. Evden çalışma düzenine geçilmesi ile erkek çalışanlar; iş yaşamı dışındaki özel hayat ve ev işleri arasında olumlu ve olumsuz etkileyen gündelik yaşam pratikleri deneyimleri yaşamışlardır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak, Türkiye'de Covid-19 salgını nedeniyle evden çalışma düzenine geçen hizmet sektöründe çalışan erkekler ile birebir derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile tespit edilen evden çalışan hizmet sektöründeki erkeklere yarı-yapılandırılmış soru formunda hazırlanan sorular yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda; evden çalışma düzenine geçen hizmet sektöründeki erkeklerin evden çalışma düzeni arasındaki kolaylıklar/zorluklar (ulaşım, mola, sosyalleşme vb.), ev içi rol ve sorumluluk paylaşımları gibi gündelik yaşam pratiklerinde değişimler yaşandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Erkeklikler, Evden Çalışma Düzeni, Gündelik Yaşam Pratikleri

1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, hacertor59@gmail.com

2 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji,Bağımsız Araştırmacı, tugcegunesyuce@gmail.com

ÇALIŞMA YAŞAMINDAKI TOPLUMSAL CINSIYET AYRIMCILIĞININ FILM ENDÜSTRISINDEKI GÖRÜNÜMÜ: BIR ALAN ÇALIŞMASI

Ezgi Oran[1]

Elif Hacısalihoğlu[2]

Film endüstrisinin gelişimine tarihsel açıdan bakıldığında, 20. yüzyılın başlarında sinema endüstrisinin tarih sahnesine çıktığı görülürken, 1980'li yıllara gelindiğinde ise küreselleşme süreci ile birlikte dizi endüstrisinin de artık ön plana çıkmaya başladığı bir sürece girilmiştir. Teknolojinin gelişimi ve internet kullanımının yaygınlaşması ise çekilen dizi ve filmlere erişimi daha da kolaylaştırmış, sinema ve televizyon sektörü giderek büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bu gelişmeler de beraberinde sinema ve dizi sektöründeki işgücü talebinin de doğru orantılı olarak artmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, çalışma yaşamındaki toplumsal cinsiyet ayrımcılığının, sektör olarak genişleyen ve beraberinde geniş bir istihdam alanı var eden Türk dizi ve film setlerinde kamera önü ve kamera arkası çalışanları üzerindeki yansımalarını ele almak ve setlerdeki toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayalı mevcut durumun görünür hale gelmesine zemin sunmaktır.

1980'li yıllar, neo-liberal ekonomi-politikaların birçok alandaki izdüşümüne paralel biçimde Türkiye'de televizyon sektöründe de özel yayıncılık anlayışına geçilen yıllardır. Özel yayıncılığa geçilmesi ile televizyon kanallarının artması ve piyasa odaklı 'yapımcı sineması' filmlerinin çoğalması söz konusu olmuştur. Bu temel gelişmelerle birlikte, yapımcı sineması olarak adlandırılan yeni bir sinemanın doğuşu sonucunda sektörde üretim artmış, buna dayalı olarak da daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmada da sektördeki kamera önü ve kamera arkasında nicel olarak artan işgücünün, hangi koşullar altında çalışma yaşamına dahil olduğu ve mevcut koşulların toplumsal cinsiyet perspektifinden deneyimlenmesi ele alınacaktır.

Mevcut literatüre bakıldığında, çalışmaların bir kısmının dizi ve filmlerin içeriklerine odaklanarak "temsil" başlığında emek ve toplumsal cinsiyet üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir. Film endüstrisinde filmin/dizinin oluşumuna değin süreçteki çalışma ilişkilerine yer veren güncel çalışmalar ise oldukça sınırlı ve tekil düzeyde kalmaktadır. Günümüz film endüstrisinde üretim sürecinde istihdam edilen kamera önü ve kamera arkası çalışanlarını ve çalışma ilişkileri deneyimlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alan bu çalışma, literatürdeki bu boşluğa dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Bu sebeple de, çalışma kapsamında ilgili konuda çalışan deneyimlerini açığa çıkarmak adına derinlemesine mülakat tekniğine başvurulmuştur; film endüstrisinde kamera önü ve kamera arkasında çalışanlarla birebir, yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Kamera önü ve kamera arkası set çalışanlarıyla toplam 16 görüşme (9 kamera arkası / 7 kamera önü) yapılmıştır. Yapılan görüşmeler film sektörünün merkezi olan İstanbul ve Kocaeli ili ile sınırlandırılmıştır. Set çalışanlarıyla, film endüstrisindeki çalışma koşulları ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortaya çıkarmak adına yapılan derinlemesine görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda önemli bir bulgu olarak, kamera önü ve kamera arkasında çalışan olmanın, sektörde çalışanlar açısından farklı toplumsal cinsiyet temelli sorunlar yaşanmasına neden olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, diğer bir eğilim olarak sektörde özellikle kamera arkasında mesleklerin cinsiyetlendirildiği görülmektedir. Kapsayıcı bir eğilim olarak 'sektörde statü ayrımcılığı' ise hem kamera önü hem kamera arkası çalışanları açısından çalışma deneyimlerinde önemli bir unsur olarak var olmaktadır. Sektörde uygulanan ve görüşmelerde çokça yer verilen mobbing deneyimlerinde ise bireylerin mobbinge yalnızca farklı cinsiyetler tarafından maruz bırakılmadığı, aynı cinsiyete mensup olanlar tarafından da (bilhassa kadınlar) uygulandığı ve kadınların film endüstrisinde kendini var edebilmek için "erkekleştiği", toplumsal cinsiyet bazlı anlayışın sektördeki çalışma ilişkilerine nasıl nüfuz ettiğine dair yine öne çıkan bir diğer hat olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Film Endüstrisi, Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, Çalışma Yaşamı

1 Trakya Üniversitesi (öğrenci), Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Yüksek Lisans Öğrencisi, ezgioran35@gmail.com

2 Trakya Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Dr. Öğretim Üyesi, elifhasal@gmail.com

ÇOCUK GELİŞİMİNDE DEĞİŞEN BABALIK ROLLERİNİN ETKİSİ

Özgür Kıran[1]

Toplumsal kurumlar içerisinde bireyin yaşamı açısından en önemli işlevlere sahip kurumun aile kurumu olduğu göz önüne alındığında doğumdan itibaren çocuk üzerinde ebeveyn tutumlarının rolünün son derece önemli olduğu belirtilebilir. Geleneksel toplumsal yapı içerisinde çocukların yetiştirilmesi genellikle anneye yüklenen bir görev olarak görülürken toplumsal değişimin giderek hızlanmasıyla birlikte özellikle modern kent yaşamlarında bu görev anne kadar babaya da yüklenmeye başlanmıştır. Modern kent yaşamı toplumsal cinsiyet eşitliğine daha fazla vurguda bulunurken ev içi kadın erkek rollerinin de yeniden tanımlanmasını sağlamıştır. Babalığın da yeniden inşasını sağlayan bu süreçte baba çocuk ilişkisinin niteliği artmaya başlamıştır. Böylece babalar çocuk gelişimine daha fazla katkı sağlarken çocuklar da geleneksel baba rolünde bir korku figürü olan babalarıyla hem daha fazla zaman geçirmekte hem de babaların bu yeni rolleri sayesinde sevgi ve ilgiyi daha fazla yaşamaktadırlar. Araştırmada yorumlayıcı sosyal bilim paradigması çerçevesinde nitel araştırma yöntemine bağlı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma verilerinin gizliliği esasına bağlı olarak görüşmelere katkı sağlayan bireylere (G1, G2 gibi) kodlar verilmiştir. Görüşmeler, gönüllülük esasına dayanmaktadır. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler betimlenmiş, anlamlandırılmış, yorumlanarak ve kategorize edilerek ortak tematik başlıklar altında değerlendirilmiştir. Çalışmanın evrenini 2-10 yaş aralığında çocuk sahibi olan babalar oluştururken, örneklem olarak Samsun kent merkezinde aynı niteliklerden 15 birey seçilmiştir. Daha önce yapılmış nitel çalışmalar ve görüşmeler göz önünde bulundurularak konu hakkında bir görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme için etik kurul onayı alınmıştır. Derinlemesine görüşme, yürütücü tarafından yüz yüze uygulanmış ve konuşmalar katılımcıların onayı alındıktan sonra kaydedilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra veriler analiz edilmek üzere yazıya dökülmüş ve veriler yorumlanırken görüşmecilerin ifadelerine sadık kalınmıştır. Kent yaşamında çekirdek ailenin yaygınlığı, kadının çalışma yaşamında daha fazla yer alması ve çocuk bakımının zorlaşması, aile içi karı-koca ilişkilerinde daha eşitlikçi yapının olması gibi nedenler erkeklerin babalık rollerinin geçmişe kıyasla değişmesine yol açmış ve böylece çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdikleri sonucunu doğurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Babalık rolleri, Çocukluk, Kent yaşamı

1 SAMSUN ÜNİVERSİTESİ, Sosyoloji, Doçent, ozgur.kiran@samsun.edu.tr

ÇOKLU KRİZLER DÖNEMİNDE ARAŞTIRMA YÜRÜTMEK: ARAŞTIRMACILARIN KATILIMCI GÖZLEM DENEYİMLERİ

Büşra Aktürk[1]

Rotinda Çağdaş[2]

Türkiye'de son on yıldaki otoriter neoliberal dönemde yoksulluk, ekolojik yıkım, zorunlu göç, ötekileştirilme ve akademik sansür gibi krizler derinleşmiştir. Bu kriz sürecini yaşayanların bir kesimi de akademisyenlerdir. Sosyal bilimler disiplinindeki araştırmacılar, bu krizlerden direkt etkilenmekle birlikte, bu krizleri yaşayan toplumlarla saha çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışma, yukarıda belirtilen çoklu krizler bağlamında katılımcı gözlem yapan araştırmacıların saha deneyimlerini merkeze almaktadır. Çalışmada, 2010-2022 yılları arasında katılımcı gözlemle saha çalışması yapan araştırmacılarla Kasım 2022-Mart 2023 arasında derinlemesine mülakat yöntemiyle görüşülerek, bu krizlerin etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcı gözlem yöntemine odaklanılmasının sebebi, araştırmacıların ekonomik ve politik olarak bu krizleri yaşayanlarla birlikte kendilerinin de aynı süreci deneyimliyor olmasıdır. Birlikte deneyimleme durumu, çift boyutlu ve birbirinden bağımsız olmayan karşılıklı bir etkileşim hali yaratmaktadır. Araştırmacılar, katılımcı gözlemle birlikte 3 aydan 2 yıla kadar değişen sürelerde, sahada yaşayanlarla birlikte gündelik hayat pratiklerini deneyimlemiş ve kriz döneminin etkilerini hem katılımcılar yönünden hem kendileri açısından gözlemleme alanı bulmuşlardır. Türkiye'de değişen siyasi iklim, araştırmacının ekonomik olarak sahaya erişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Ayrıca siyasi iklimin sonucu olan akademik sansür, araştırmacının sahasını ve hatta çalışma konusunu ve perspektifini değiştirip dönüştürmesine zorlayan bir unsur haline gelmiştir. Araştırmacılar bu kriz dönemindeki ekonomik sınırlılıkları, sahada geçirdikleri süreyi bölerek ve kısaltarak aşmaya çalışmışlardır. Akademik sansürün karşısında çalışma konularını ve teorik perspektiflerini değiştirmeseler de kimi zaman dönüştürmek zorunda kalmışlardır. Türkiye'de hızlıca değişebilen konjonktürel yapının da araştırmacıların sahada geçirdikleri zaman içerisinde farklı refleksler geliştirerek araştırmalarını tamamlamaya çalıştıkları bir süreç yarattığı anlaşılmıştır. Sahada yaşanan tüm çoklu krizlere rağmen araştırmacılar, karşılıklı etkileşim içerisinde çalışmalarını sürdürmeye çalıştığını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı Gözlem, Derinlemesine Mülakat, Çoklu Kriz, Sosyal Teori ve Metot

TASLAK

1 Yeditepe Üniversitesi, Antropoloji, Doktora Öğrencisi, akturkbusracv@gmail.com
2 Yeditepe Üniversitesi, Antropoloji, Doktora Öğrencisi, rotindacagdas@gmail.com

DE-INFLUENCING: BİLİNÇLİ TÜKETİM YA DA ALDATMACA?

Gülcan Şener[1]

Beyza Beşikçi[2]

2000'li yılların ortaları Web 2.0 ve teknolojilerinin konuşulup yaygınlaşmaya başladığı tarihi bir dönemece şahitlik eder. Kullanıcıların oluşturdukları içeriklerin web'de ilgi görerek etkileşim yaratması ve her geçen gün katılımcı sayısının artması interneti daha demokratik, talep edilen, ulaşılması kolay bir alana dönüştürmekle kalmamış, pazarlamacıların, büyük markaların uygulamalarını bu alana doğru kaydırmalarına neden olmuştur. Sosyal medya pazarlaması, influencer marketing gibi kavramlarla kendini güncelleyen markalar, tüketicilere ulaşmanın daha pratik ve zamandan kazandıran, tüketicilerle diyalog yaratarak etkileşimle viral olmalarını sağlayan bu dönemden oldukça karlı çıkmışlardır. Özellikle marka deneyimlerini herhangi bir çıkar gözetmeden, adeta "dost tavsiyesi" olarak paylaşan influencer'ların ürün tavsiyeleri tam da reklamdan kaçma davranışının arttığı yıllarda markalara ilaç gibi gelmiştir. Sosyal medya platformlarındaki uzmanlığına, samimiyetine, güvenirliğine, çekiciliğine ya da karizmasına bağlı olarak yarattıkları etki altında bırakma potansiyelleri influencer'ları, markalar/ürünler konusunda birer kanaat önderine dönüştürürken zaman içerisinde dürüstlüklerinin sorgulanıp bu işbirliğinden ne kadar para kazandıkları, takipçilerinin güvenini nasıl boşa çıkarttıkları noktasına getirmiştir. Diğer taraftan, ekonomik gerilemeler ve minimalizm felsefesi gibi tüketicileri daha akılcı alışveriş yapmaya yönlendiren durumlar da influencer'ların aşırı tüketime neden olan videolarının içeriğinin değişmesine neden olabilecek yeni bir akım doğurmuştur: de-influencing. De-influencing viral hale gelmiş "neyin alınmaması gerektiğini söyleyen", özellikle lüks tüketim markalarının cazibesini çürüten ve aşırı tüketimi reddeden bir hareket gibi ortaya çıksa da çoğu de-influencer muadil markalardan bahsederek tüketimi azaltmayı değil, daha uygun fiyatlı küçük bir markanın tüketilmesi konusunda takipçilerini etki altında bırakmaktadır. De-influencing hareketini ele alan bu çalışmanın amacı sosyal medyada viral hale gelen de-influencing etiketi ile paylaşılan videoları içerik analizi yöntemiyle inceleyerek bilinçli tüketim gibi sunulan içeriklerin aslında başka türlü bir tüketime doğru yönlendirdiğini, etki altında bırakmaya devam ederek aşırı tüketim karşıtlığını metalaştırdığını ve tüketicileri farklı açılardan kontrol edilebilir hale getirme amacı taşıdığını ortaya koymaktır. Etkiyi azaltmak (de-influencing) olarak kavramsallaştırılan bu akımın çoğu videosunda muadil ürünlerin önerildiği bulgulanmıştır."

Anahtar Kelimeler: de-influencing, Aşırı Tüketim, Influencer

1 Trabzon Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, Doçent, gsener@trabzon.edu.tr

2 Trabzon Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Öğretim Görevlisi, beyzabesikci1@gmail.com

DELEUZE FELSEFESİ: DEMOKRASİ VE TEMSİL KRİZİ

Esra Arslan[1]

Emre Yıldırım[2]

Demokrasi; halkın sosyal eşitliğini sağlama, fırsat eşitliği sunma, çoğunluğun ve azınlığın temsili ve yönetimi, halk tarafından yine halkın kendini yönetmesi durumudur. Bu çalışmanın amacı da demokrasinin temel bileşenleri olan halk ve egemenlik kavramlarının kendi içinde meydana getirdiği krizleri Deleuze felsefesi içinde anlamlandırmak olacaktır. Demokrasi ile ilgili kavramsal ve kuramsal çalışmaların kıyısında, Deleuze felsefesindeki kavramların demokrasi ve temsil ile ilişkisi ve Deleuze' ün felsefesiyle demokraside temsil, kimlik, yer-yurt edinme veya yersiz-yurtsuzluk üzerine felsefi ve politik bir derkenar açmak ve Deleuze düşüncesi içinde demokrasi eleştirisi geliştirmeye odaklanmak bu çalışmanın önceliği olacaktır. Ayrıca demokrasinin var oluşunu sağlayan temsil gücünün, çoğunluk, azınlık, farklılıklar ve siyasal iktidar üzerinde nasıl bir kriz doğurduğu ve bu krizlerin aşılması konusundaki sonuçları belirginleştirmek, sorunları tanımlamaktan ziyade Deleuzecü bir bakış açısı ile literatüre eleştirel ve yorumlayıcı yeni değerlendirmeler üretebilmek ve açıklayabilmeyi hedeflemektedir. Deleuze düşüncesinde demokrasi anlayışı temsil krizinin aşılmasıyla gerçek bir demokrasiye dönüşebilir. Deleuze için demokrasi, kendini sürekli gerçekleştiren ve asla tamamlanmayacak bir oluştur. Bu sebeple dikkate alınması gereken demokrasi değil, ''demokratikleşme'' dir. Böylece çalışmanın temel tartışma konusu da demokrasiyi oluş olarak kabul etmenin, demokrasi ve temsil konusu üzerindeki temel kanı ve algıları ne yönde değiştirebileceği üzerinedir.

Çalışma yöntemsel olarak nitel araştırmaların olgu, kavram ve problemlere yaklaşımının sorgulayıcı ve yorumlayıcı yaklaşımını kullanarak demokrasiyi temsil eleştirisi içinde sorgulamaya açacaktır. Bu sorgulama sonucunda ulaşılan bulgular, temsilci yaklaşımların demokraside meydana getirdiği boşlukları ve neden olduğu krizleri ortaya çıkarmamıza, eleştirel bir değerlendirme yapabilmemize imkân sağlayacaktır. Çoğunluk ve azınlığın aynı anda ve birlikte temsilinin mümkün olup olmadığı hala tartışılırken, temsilci yaklaşımın teklik ve çokluklar üzerinde ayrı ayrı meydana getirdiği krizler ve demokrasinin kendini gerçekleştirebilmesinin mümkün olup olmadığı, Deleuze' ün Fark ve Tekrar adlı eserinin kilit taşı niteliğindeki temsilci yaklaşımın eleştirisi ışığında yeniden yorumlanmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deleuze, Demokrasi, Temsil Krizi

TASLAK

1 Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, esraarslan@ogr. bandirma.edu.tr

2 Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Dr. Öğretim Üyesi. eyildirim@bandirma.edu.tr

DEMOKRASININ KRIZI VE "BIZIM EVIN HALLERI"

Gülçin Özge Tan[1]

İçinde bulunduğumuz yüzyılda dünya, çoklu krizlerle karşı karşıya kalmış 21. yüzyıl büyük bir krizler çağına dönüşmüştür. Devlet krizi, parti krizi, kapitalizm krizi, iklim krizi, diplomasi krizi, ideoloji krizi vb. birçok kriz biçimi bir yana bugün demokrasilerin yaşadığı kriz, daha önce yaşadığı kriz deneyimlerinden farklı bir işlerlikle geliştiğinden çok zor tanımlanmakta ancak demokrasinin egemen yönetim biçimi olması hasebiyle de büyük ilgi çekmektedir. Herkesin kendini "demokrat" ilan ettiği ve bu bağlamda demokrasinin adeta fetişleşleştiği günümüz yönetimlerinde demokrasinin askeri vesayetten sıyrılmış olması ve seçimlere indirgenmiş bir halk egemenliği mantığına dayanması, demokrasilerin sınırlarını muğlaklaştırırken krizini de uzunca süre perdelemiş ve hatta demokrasi, otoriter liderlerin savunma kalkanına dönüşmüştür. "Post-demokrasilerde" yaşanan krizlerin bugün, Colin Crouch'un da işaret ettiği gibi "yok demokrasi (non-democracy)" formunda değil de "pre-demokrasiye" yakın bir minvalden gelişmesi hem krizin saptanması hem de tanımlanması için güçlük yaratsa da demokrasilerin temel dayanaklarını yitirmesi demokrasiyi otoriter rejimlerin inşasında önemli bir silaha çevirmiştir. Bu bildiride, rekabetçi seçimlerin ortadan kalktığı, hak ve özgürlük ihlallerinin yaşandığı, hukukun üstünlüğünün aşındırıldığı, kuvvetler ayrılığının yürütmenin lehine terk edildiği, basının kuşatıldığı ve muhalefetin ablukaya alındığı bir yönetim biçim ve momentini tasvir etmek için kullandığım "demokrasinin krizi", sonuçları itibariyle demokrasiyi kuvvetler arasındaki denge ve denetimden mahrum bıraktıkça yönetimlerin baskısı artmış ve yurttaşlar hem resmiyette hem de uygulamada kamusal hak ve özgürlüklerini adım adım yitirmişlerdir. Bu anlamda, demokrasilerin yaşadığı krizden en çok etkilenen gruplardan birisi de kadınlar olmuş; demokratik geri çekilme ve artan otoriterleşme kadınları hem kamusal alanda hem de özel alanda yoğun bir baskı, zor, kısıtlama ve hak kaybıyla baş başa bırakmıştır. Bu bildiri kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğinde yaşanan kurumsal ve kavramsal gerilemenin söz konusu demokrasi krizi ile ilişkisine yer verilerek demokrasinin krizinin kadını yeniden hane içine/eve/özel alana konumlandırması irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasinin Krizi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın

1 Ankara Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Araştırma Görevlisi, gulcinozgetan@gmail.com

DEMOKRASİNİN KÜRESEL KRİZİ: OTORİTERLEŞME, KUTUPLAŞMA, MÜZAKERE

Yetkin Başkavak[1]

Uluslararası siyasetin son on yıldır gözlenen en önemli boyutlarından biri bütün coğrafi bölgeleri ve farklı siyasal rejim türlerini kapsayacak şekilde otoriterleşmenin ya da demokratik gerileyişin gözlenmekte olmasıdır. Siyaset bilimcilerin ve farklı kuruluşların ürettiği demokrasi, özgürlük ya da insan hakları endeksleri bu gözlemi karşılaştırmalı olarak ve sayısallaştırarak sunuyor, bir demokratik gerileyiş dalgasına işaret ediyor. Söz konusu endeksler kurumsal ve biçimsel bir demokrasi kavrayışından hareket ediyor; öte yandan bu dalganın toplumsal ve siyasal düzlemde karşılığı popülizmin yükselişi, toplumsal kutuplaşma ve hakikat-sonrası siyaset olarak beliriyor. Bu olguların demokratik siyaseti zayıflatıcı etkisinin öncelikle kanaat ve irade oluşumuna yönelik demokratik müzakerenin kapsam ve kalitesindeki gerileme ile açıklanması mümkün görünmektedir. Bu çalışmada müzakere kapasitesi kavramı, hem bu olguların açıklanması hem de demokratikleşme yönünde reform önerileri geliştirilmesi bakımından sunduğu imkanlar açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Otoriterleşme, Müzakere Kapasitesi, Temsil Krizi

TASLAK

1 Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Araştırma Görevlisi, Dr. , baskavak@yildiz.edu.tr

DEPREM, FELAKET KAPITALIZMI VE İSTANBUL'DA BARINMA KRIZI

K. Murat Güney[1]

Bu çalışma, İstanbul'daki deprem riskini inşaat odaklı büyüme ve rant elde etmek için bir fırsat olarak değerlendiren ve "felaket kapitalizmi" (disaster capitalism) olarak tanımlanabilecek yaklaşımın bir yandan kentsel eşitsizlikleri ve barınma krizini derinleştirirken bir yandan da kenti depreme karşı savunmasız hale getirdiğini veriler ve saha çalışmalarına dayanarak inceliyor. 1999 Marmara Depremi'ni takip eden yıllarda deprem tehlikesi karşısında konut stoğunun güçlendirilmesini ve kentsel dönüşümü sağlamak için hayata geçirilen yasal ve ekonomik düzenlemelerin İstanbul'u depreme daha dayanıklı bir kent haline getirmek yerine inşaat sektörünü kayıran bir kalkınma modelini desteklediği ve kentsel rant üretimi için daha çok yapılaşmaya yol açtığı görüldü. Özellikle 2012 yılında yasalaşan 6306 sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" devlete olağan koşullarda sahip olamayacağı geniş yetkiler tanıyarak deprem açısından riskli olarak değerlendirilen bölgeleri kamu gücünü kullanarak istimlak etme yetkisi verdi. Ne var ki, 6306 sayılı yasanın tanıdığı istimlak yetkisinin İstanbul'un gerçekten deprem riski yüksek Fatih, Zeytinburnu, Bahçelievler gibi ilçelerinde yapı stoğunu güçlendirmek için değil deprem riski düşük ancak arsa değeri yüksek Armutlu, Derbent, Çubuklu gibi bölgelere el koymak için kullanıldığı görüldü. Bu çalışma, adaletsiz kentsel dönüşüm uygulamalarının yıllar içinde arsa değeri yüksek bölgelerdeki konut sahiplerinin daha da zenginleşmesine, yoksul mahallelerin sakinlerinin ise ya yerinden edilmesine ya da depreme dayanıksız konutlarda yaşamak zorunda bırakılmasına yol açtığını ve halihazırda devam eden barınma krizini daha da derinleştirdiğini ortaya koyuyor. 2021 ve 2022 yıllarında yürütülen bağımsız araştırma, hem konut stoğu, riskli yapılar ve afet alanı olarak ilan edilen bölgelere dair veriler ile konut piyasasıyla ilgili ekonomik göstergelerin analizine hem de İstanbul'da kentsel dönüşümün yoğun ve çatışmalı olarak yaşandığı Moda, Tozkoparan ve Fikirtepe mahallelerinde yürütülen saha çalışmalarına dayanıyor. Saha çalışmaları, kentsel dönüşüm süreçlerinin mahallenin arsa değeri, mahalle sakinlerinin sosyo-ekonomik durumu ile örgütlenme ve direniş gösterme kapasitesine göre nasıl farklı deneyimlendiğini gösteriyor. Çalışmanın eleştirel analizleri bir yandan da 6 Şubat 2023'te yaşadığımız Kahramanmaraş merkezli depremin yol açtığı yıkımın bu denli ağır olmasına neden olan benzer temel koşulları ortaya koyuyor ve aynı acı deneyimin İstanbul ve deprem riski yüksek diğer illerde yaşanmaması için insan hayatını koruma odaklı yerinde dönüşüm uygulamalarına ve kentsel dönüşümün finansmanına dair adil bir modelin geliştirilebilmesi için yapısal çözüm önerileri sunuyor.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Kentsel Dönüşüm, Eşitsizlik

1 Bağımsız Akademisyen, Kent Çalışmaları, Öğretim Görevlisi, Dr., kmuratguney@gmail.com

DEPREMDE ASLINDA ÇÖKEN NEYDI: KAMUSALLIĞIN ÇÖKÜŞÜ

Hasan Gürbüz[1]

6 Şubat 04.17'de Kahramanmaraş merkezli Pazarcık ve Elbistan ilçesinde meydana gelen 7.7 ve 7,6 şiddetindeki deprem ve ardından gelen artçılarla birlikte (Depremlerin ardından 30 binden fazla artçı deprem meydana gelmiştir.) büyük yıkıma sebep olmuştur. Deprem (iktidarın nitelendirmesi ile asrın felaketi) 11 il gibi geniş bir bölgeyi etkilemiş, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı rakamlara göre (AFAD), 46 bin 104 kişi ölmüştür. Enkaz kaldırmaların tamamlanmaması, kayıplar ve ağır yaralıları düşünürsek kaybın çok daha yüksek olduğu düşünülüyor. Deprem bölgelerinden hızlı bir göç süreci başlamıştır. Depremin etkilediği 11 ilde Türkiye İstatistik Kurumu' (TUİK) verilerine göre 14 milyondan fazla insan yaşamaktadır . Tahliye edilenler ve kendi imkanları ile gittiği illerde valilik ve kaymakamlıklara 3 milyon 320 bin kişinin kaydı gerçekleştirilmiştir. Kayıt yaptırmayanlarla bu oranın 3,5 milyonu bulacağını söyleyebiliriz. Bu çalışma devletin afet sonrasında müdahale ve koordinasyon becerisi, kabiliyeti ve bir bütün olarak sosyal devlet ilkesinin dönüşümüne odaklanmaktadır. Bilindiği üzere deprem bölgesine yardım ve müdahalelerde geç kalınmış ve bunu bir yönetim beceriksizliği olarak açıklanma yoluna gidilmiştir. Ancak bu yaklaşım sorunlu ve neoliberal yönetim modelinin Türkiye'de geldiği durumu gölgelemeye çalışan sorunlu ve manipülasyon içermektedir. Bu çalışma genelde 12 Eylül sonrası özelde ise son 20 yıldır anayasanın sosyal devlet ilkesinin nasıl işlevsizleştirildiği yerine sosyal sorumluluk projelerini, yardım ve hayırseverlik kampanyalarını koordine eden ""şefkatli devlete"" dönüşümün sonuçlarını son yaşanan deprem felaketi üzerinden anlatmayı hedeflemektedir. Nitel bir araştırma yöntemine dayanan bu çalışmada veriler sahadan alınan gözlemler, sahadan gelen raporlar ve konu ile ilgili akademik çalışmalardan elde edilmiştir. Çalışmanın ana argümanı, deprem sonrasında yaşananlar bir yönetim beceriksizliği olarak açıklanamaz. Neo-liberal dönüşüm sonrasında devletin tüm enerjisi ve olanakları kamusal kaynakların ve gelirlerin nasıl pay edileceği ve bu yönetim mekanizmasının nasıl meşrulaştırılacağı üzerine yönelmiştir. Bu yönetim mekanizmasının ana işlevi sermaye transferi ve yoksullaştırılmış milyonlara yönelik sosyal yardım mekanizmaları üzerine kuruludur. Çalışmanın ana bulguları şunlardır. Şirketleştirilen devlet yönetimi sosyal devleti felç ettiği için afet sonrası müdahale felç edilmiştir. Bu durumun en somut örneği Kızılay tartışmaları üzerinde en net şekilde görülmüştür. Krizlere müdahalede yetersiz ve isteksiz olan hükümet enerjisini kriz yönetmede ve meşruiyetini yeniden üretmede göstermektedir. Yeni devlet paradigması kamu hizmeti veren devlet değil kamu hizmeti satan devlete dönüşmüştür. Böylece kamu-devlet arasındaki uçurum büyümüştür. Son yıllarda hükümetin yoksulluk yönetimi islami referanslar, semboller ve simgelerle sadaka, hayırseverlik ve sosyal sorumluluk üzerinden yürütülmektedir. Başka bir gerçeklik afet sonrası yardımlarda oy potansiyeli yüksek olan bölgelere yoğunlaşmakta, yardımlarda mezhepçilik ve yandaşlığın göz önünde bulundurulduğu görülmüştür. En nihayetinde çalışma bu veriler ışığında kamusallığın nasıl çöktüğünü deprem sonrası yaşananlar üzerinden değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğal afetler, Neoliberalizm, Sosyal devlet

1 Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, hasanhuseyingrbz@gmail.com

DEPREMDEN ETKILENENLERIN DENEYIMLERINE İLIŞKIN FENOMENOLOJIK BIR ÇALIŞMA

Ali Babahan[1]

Zuhal Güler[2]

Depremlerin, tüm doğal afetlerde olduğu gibi, sosyal etkileri kadar, bireysel olarak nasıl deneyimlendiği de çok önemlidir. Bu kapsamda araştırmanın konusunu, 6 Şubat 2023'te Maraş merkezli depremi yaşayan bireylerin, deprem fenomenini nasıl deneyimlediklerinin ortaya konulması oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacı, Maraş merkezli depremi yaşamış bireylerin depremi yaşama "deneyimlerinin özüne" ulaşmak ve bu özü anlamaya çalışmaktır. Söz konusu amaca ulaşmak için araştırma boyunca nitel araştırma desenlerinden olan fenomenolojik yaklaşımın temeli olan aşağıdaki soruların cevabı aranacaktır. Maraş merkezli depremi deneyimlemiş olan bireylerin:

- Depremi nasıl algıladıkları?
- Depremi nasıl tanımladıkları?
- Depremi yaşarken ve sonrasında ne hissettikleri?
- Depremi yaşarken ve sonrasında nasıl yargılandıkları?
- Depremi nasıl hatırladıkları?
- Depremi nasıl anlamlandırdıkları?
- Depremi başkaları ile nasıl konuştukları ya da başkalarına nasıl anlattıkları?

Araştırmanın kapsamını, Maraş merkezli deprem nedeniyle Bolu'da Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarında kalmaya devam eden ve B Planı olarak da Bolu'ya yerleşen ve depremi yaşadıkları illerde deneyimleyen bireyler oluşturmaktadır. KYK yurtlarına yerleştirilen katılımcılara ulaşılamadığı durumda Bolu'da ev kiralayarak yaşayan katılımcılar, kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılacaktır. Bu kapsamda, görüşmeyi kabul eden 10 kadın 10 erkek olmak üzere, doyum noktasına göre değişecek olmakla birlikte, en az 20 katılımcı ile mülakat yapılması planlanmaktadır.

Veri oluşturma tekniği olarak Nitel Araştırma Desenlerinden Fenomenolojik Yaklaşım çerçevesinde yapılandırılmış derinlemesine mülakat tekniği kullanılacaktır. Bir katılımcıyla, mülakatın akışına bağlı olarak birden fazla kez görüşülmesi planlanmaktadır. Ayrıca, konunun hassasiyeti nedeniyle Etik Kurul'a başvurularak Etik Kurul Onay Belgesi alındıktan sonra alan çalışmasına başlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fenomenoloji, Deprem deneyimi, Deneyimin özü

1 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ali_babahan@yahoo.com

2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, zuhalguler69@hotmail.com

TASLAK

DEPREM-MEKAN-AIDIYET:DEPREM SÜRECINI DENEYIMLEYENLER ÜZERINE SOSYOLOJIK BIR ARAŞTIRMA

Ümmü Bulut Keskin[1]

Afet olgusu hem toplum tarafından inşa edilen hem de toplumsal yapıyı derinden etkileyen bir süreçtir. Ülkemizde en çok yaşanan afetlerden biri de depremdir ve 6 Şubat 2023 tarihinde 11 ili etkileyen büyük bir deprem yaşanmıştır. Depremde birçok birey yakınlarını, evini, işyerini kaybetmiştir. Depremden sonra gerek kamu kurum kuruluşları gerekse sivil toplum örgütleri ve gönüllüler deprem bölgelerindeki yaraları sarmak için seferber olmuşlardır. Aidiyet bireyin bir mekanla, bir grupla ya da bir oluşumla kurduğu güçlü bir bağdır. Bu bağ yaşanmışlıklarla birlikte insan yaşamının anlamını oluşturmaktadır ve bu açıdan aidiyet önemli bir duygudur. Deprem sonrasında depremzedelerin bazıları deprem bölgesinden başka mekanlara yerleşmişlerdir bazıları da yerinde kalıp konteynırlarda yaşamayı tercih etmiştir. Süreç kalan için de giden için de zorlu ve yıpratıcıdır. Bu çalışmada 6 şubat deprem sürecini deneyimleyen depremzedelerin kurudukları mekan-aidiyet ilişkisi sosyolojik olarak değerlendirilecektir. Nitel araştırma desenine bağlı kalınarak tasarlanan bu çalışmada Urfa'da yaşayanlarla yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir durumu gibi değişkenler göz önünde bulundurularak görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu veriler ekseninde deprem-mekan- aidiyet ilişkisi anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Mekan, Aidiyet

TASLAK

1 Iğdır Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ummu.bulut@hotmail.com

DEPREMZEDELERİN İL DEĞİŞİKLİĞİ KARARLARINDA HABİTUS VE SERMAYELERİNİN ETKİSİ

Betül Durmaz Yurt[1]

Hasan Yeniçırak[2]

Deprem gibi yıkıcı etkileri olan doğal afetler, bireylerin günlük yaşantılarını her açıdan etkilediği gibi aynı zamanda yerleşim alanlarını, tarım arazilerini ve mekanların doğal görünümlerini değiştirerek, depreme maruz kalan halkın yatay hareketliliğine sebep olmaktadır. 2023 yılının şubat ayında yaşanan Kahramanmaraş merkezli büyük deprem de Türkiye halkını fiziksel, psikolojik, sosyo-ekonomik vb. birçok açıdan derinden etkilemiş; bireylerin mekânsal değişikliğe gitmesini zorunlu kılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, depremden en çok etkilenen illerden ikisi olan Malatya ve Hatay illeri ekseninde depremzedelerin il dışına hareket/göç etmesinde ya da etmemesinde etkili olan toplumsal dinamiklerin neler olduğunu ortaya koymaktır. Depremden bir ay sonra başlatılan çalışma için iki ildeki deprem çadırları ziyaret edilmiş; buralarda ikamet etmekte olan 50 katılımcı ile derinlemesine görüşme tekniği uygulanarak nitel bir araştırma yapılmıştır. Bunun yanında araştırmanın amacına uygun olarak deprem dolayısıyla mekânsal değişiklik yapan ve başka illere yerleşme kararı alan 25 katılımcı ile de telefon ve görüntülü aramalar vasıtasıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Örneklemler, kota örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Araştırma sonuçları, teorik olarak Bourdieu'nun habitus ve sermaye kavramları üzerinden değerlendirilmiştir.

Araştırmanın sonucuna göre bireylerin mekânsal değişikliğe karar verme süreçlerinde Bourdieu'nun bahsettiği sermaye türlerinden ekonomik, kültürel ve sosyal sermayelerinin etkili olduğu görülmektedir. Mekânsal değişikliği tercih etmeyerek "doğup büyüdüğüm yer" kalıbını sıklıkla kullanan katılımcıların ifadesi ise habitus kavramının, bireylerin tercihlerindeki önemini göstermektedir. Araştırmanın genel sonuçlarına bakıldığında mekân değişikliğini tercih eden katılımcıların; aile ya da sosyal çevrenin başka illerde olması ve destek vermesi, psikolojik travmadan kurtulma ve güvende hissetme isteği, tayin hakkı doğması, iş imkânı olması, evinin kullanılamaz durumda olması ve ev bulunamaması gibi temalara değindiği görülmektedir. İkamet ettiği ilden ayrılmayan katılımcıların ise; doğup büyüdükleri ilden ayrılmak istememeleri, ev ve işyerleri ile ilgili belirsizlik yaşamaları/kontrol edilmelerini beklemeleri, kendi kültürlerini yaşayabilecekleri bir yer bulamayacakları ve gittikleri yerde göçmen olarak anılacakları, mesleki yetersizlik dolayısıyla iş bulamayacakları, sosyo-ekonomik yetersizliklerle zorlanacakları ve gitmeleri durumunda depremzedelere verilen haklardan yoksun olacakları gibi korkulara değindikleri dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Habitus ve Sermaye, Bourdieu

1 Siirt Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, betul.dyurt@siirt.edu.tr

2 Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Dr. Öğretim Üyesi, hasanyenicirak@klu.edu.tr

DIJITAL ÇAĞDA EV MEKÂNININ HAFIZASININ DURUMU

Ömer Temizkan[1]

Bu bildiride, dijital çağda ilişkilerin dönüşümü ve bu ilişkilerin mahrem mekânlarından olan ev mekânına ilişkin etkileri incelenmektedir. Bildiride özellikle dijitalleşmenin ev mekânına ve bir mekân olarak evin hafızasına etkisi ve evlerin hafızası konuları ön plana çıkmaktadır. Dijitalleşme süreci pandemi ile hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde hayatlarımıza girdi. Sadece kamusal alanda gerçekleşen etkinliklerin dijital ortamlara taşınması değil, bireylerin en özel ve mahrem mekânı olan evlerde bile bunun etkilerini izlemek mümkün olmuştur. Dolayısıyla bu süreçte hem daha fazla teknolojik aracın daha otonom bir şekilde ev içinde yer almasının hem de dijitalleşmenin toplumun her alanını etkilediği gibi evi de etkilemesiyle evdeki ilişkilere özellikle iş yükü bağlamında kolaylaştırıcı bir etkisi olmuştur. Ancak bir mekân olarak evde gerçekleşen ilişkilerin ve etkileşimlerin bu süreçten nasıl etkilendiği de önemli bir husustur. Bu çalışmada, bir mekân olarak evlerin hafızası özellikle evde yaşayan insanların hatıraları üzerinden ele alınmaktadır. Evlerin, aile bireylerinin hatıralarını koruduğu ve yaşattığı önemli bir mekân olduğu vurgusundan hareketle dijitalleşme sürecinin evdeki kolektif hafızaya ilişkin etkisi betimleyici bir yaklaşımla ele alınarak yarı yapılandırılmış mülakat soruları ile elde edilen veri üzerinden değerlendirilecektir. Bu noktada teknolojik cihazların, evdeki öznel hafızanın korunmasına nasıl katkı sağladığı ve evlerin dijital hafızadaki yeri de bir başka önemli husus olarak görünmektedir. Zira ilişkilerin bir tarafı artık dijital bir alana insanları bağlayan araçlar üzerinden sanal bir kamusal alanda gerçekleşerek mahrem ve özel olan ev mekanını hem daha açık hem gerçeğin dışında inşa etme imkânı sunmaktadır. Çalışmada bir projeksiyon olarak dijitalleşmenin evlerin hafızasına ve toplumsal hafızaya katkısı da ele alınmaktadır. Çünkü artık hayatımızın olmazsa olmazı araçlar ve gittikçe toplumsal alanı daha fazla baskılayan dijital alan gelecekte yaşanacak değişimle ilgili ipuçlarını şimdiden vermektedir. Bu çalışma evlerin dijitalleşme sürecindeki gelişmeler ve dijitalleşmenin evdeki kolektif hafıza üzerindeki etkisi bağlamında gelecekteki projeksiyonlar ve tartışmalar için de önemli bir zemin oluşturmaktadır. Sonuç olarak, dijital çağın mekânın hafızası üzerindeki etkisi giderek artmakta ve bu alanda yapılacak çalışmalar, dijital çağın mekânlar ve toplumsal hafızalar üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Mekân, Hafıza

1 Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, temizkan.o@gmail.com

TASLAK

DIJITAL ÇAĞDA KIMLIK INŞASI: ÜNIVERSITE ÖĞRENCILERININ ONLINE KIMLIKLERI ÜZERINE BIR ARAŞTIRMA

Mehmet Salih Ökten[1]

Kimliğin inşası ve zaman içindeki gelişimi birçok faktörden etkilenir. İnsanlar dijital alan özelde sosyal medya platformları yokken kendilerini diğer insanlarla fiziksel etkileşimler, yerel topluluklar veya mesleki ağlar üzerinden inşa ettikleri söylenebilir. İnsanlar iş veya okul hayatı, aile ve arkadaş çevreleri, hobiler ve benzeri aktiviteler aracılığıyla kimliklerini belirler ve bu kimliklerini başkalarına yansıtırlardı. Bunların yanı sıra, kişisel görüşler, dinsel inançlar, davranışlar ve tutumlar da insanların kimliklerini inşa etmelerinde önemli rol oynardı. Kimliğin inşasında bu belirtilen faktörlerin yanı sıra günümüz dijital dünyasında sosyal medya platformlarının oldukça etkileyici olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal medya platformlarının varlığıyla birlikte insanlar diğer insanlarla daha kolay ve hızlı şekilde iletişim imkânı bulmuşlardır. Bu durum, insanların kendilerini daha fazla sergileme ve tanıtma fırsatı sunmuştur. Bu nedenle, sosyal medyanın insanların kimliklerinin inşasındaki rolü üzerine araştırmalar yapmak önemlidir. Ancak, sosyal medyada kimlik oluşturma süreci farklı yaş grupları arasında değişebilir. Özellikle üniversite öğrencileri, sosyal medyayı günlük hayatlarında sıkça kullandıkları için, bu alanda önemli bir araştırma konusu olabilirler. Bu nedenle, sadece üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmak, sosyal medyada kimlik oluşturma sürecinin bu yaş grubu arasındaki özellikleri daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Bizlerde bu bağlamda bu araştırmayı üniversite öğrencileri ile sınırlı tuttuk. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı nasıl kullandıklarını, kimliklerini nasıl inşa ettiklerini ve yönettiklerini, sosyal medyanın kimlik inşasındaki etkisini ve üniversite öğrencilerinin sosyal medyadaki kimlikleri hakkındaki düşüncelerini anlamak için bir fırsat sağlayacak ve bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyen araştırmacılara ve ilgili taraflara önemli bir perspektif sunacaktır. Türkiye'de örgün yükseköğrenim gören öğrencisi sayısı 3 milyon 842 bin 831 olduğuna göre, %95 güven aralığı ve %5 hata payı kabul edilerek hesaplanan örneklem büyüklüğünü 385 olarak aldık. Farklı coğrafi bölgelerdeki üniversitelerin öğrencilerinin sosyal medyada kimliklerini inşa etme süreçleri farklılıklar gösterebilir. Örneğin, büyük şehirlerdeki üniversitelerde okuyan öğrencilerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve kimlik inşa etme biçimleri, küçük şehirlerdeki üniversitelerde okuyan öğrencilerinkinden farklı olabilir. Bu nedenle, coğrafi bölgeler esas alınarak tabakalı örnekleme yöntemi kullanmayı uygun gördük. Anket formundan elde edilen veriler SPSS istatistik programına aktarılarak analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Kimlik, Kimlik inşası

1 Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, salihokten@gmail.com

DİJİTAL MODERN DÜNYADA BEDENİN KAYBI: BEDENSİZLEŞME

Yaşar Yeşilyurt[1]

Dijital modern dünyada, bedenin kaybı veya bedensizleşme, teknoloji ve dijitalleşmenin artan etkisi nedeniyle insan bedenlerinin öneminin azalmasına ve fiziksel olarak bağımsızlaşmasına atıfta bulunur. Bu durum bedenin aynı anda hem bir yerde hem de aynı anda birçok yerde olmasını sağlayan mekândan bağımsız bir süreci ifade etmekle birlikte dijitalleşme ile birlikte Bauman'ın kullandığı kavrama atıfla her şeyin akıcı ve formsuz hale geldiği bir zamanda bedenin kolayca değiştirilebilir olmasına yönelik söylem ve davranışların artan yoğunlaşmasına göndermede bulunur. Beden sadece birey üzerinden tanımlanan bireysel bir tercihler mekânı değil aynı zamanda toplumsal olarak belirlenen kültürel kodları içerisinde barındırır. Teknoloji ilerlemeye devam ettikçe, fiziksel bedenlerimizi nasıl algıladığımız ve onunla nasıl etkileşimde bulunduğumuz da dâhil olmak üzere hayatımızın çeşitli yönlerini değişmektedir Bu çalışma dijitalleşmenin beden üzerindeki hem olumlu hem de olumsuz yönlerini tartışarak bu fenomenin sonuçlarına odaklanmaktadır. Dijital dünya bir yandan hayatımıza sayısız kolaylıklar ve verimlilikler getirmekte, İletişimi daha hızlı ve daha erişilebilir hale getirerek, sadece birkaç tıklama ile dünya genelindeki diğer kişilerle bağlantı kurmamızı sağlamaktadır. Diğer yandan dijital teknolojiye olan güvenin artmasıyla birlikte, bedenin ve fiziksel varlığın kaybıyla ilgili endişelerin de arttığı gözlenmektedir. Dijital dünyada, bedenlerimiz genellikle çevrimiçi kişiliklerimize göre ikincil hale gelmektedir. Örneğin sosyal medya platformları, kendimizin idealize edilmiş, genellikle fiziksel gerçekliğimizden kopuk versiyonlarını düzenlemeye ve sunmaya teşvik ediyor. Bu, gerçek benliklerimizden kopukluk hissine ve özgünlük kaybına yol açabilmektedir. Dahası, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin yükselişi, fiziksel ve dijital âlemler arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmaktadır. Sanal dünyalarda, kullanıcılar, bedensiz bir biçimde var olan dijital avatarlar oluşturabilmekte ve özelleştirebilmektedir. Bu, fiziksel bedenlerimizden bir ayrışmaya ve somutlaşmış gerçeklik deneyiminde potansiyel bir kayba yol açabilmektedir. Buna ek olarak, otomasyon ve yapay zekâ teknolojileri gelişmeye devam ettikçe, potansiyel iş kaybı ve insan emeğinin makineler tarafından yer değiştirmesiyle ilgili endişeler bizi fiziksel çalışma ve bedenin somut görünümlerinden daha da uzaklaştırmaktadır. Dijital dünyada beden kaybının ya da bedensizleşmenin etkisi kişisel yaşamlarımızın ötesine geçmekte, mahremiyet, gözetim ve veri sahipliği gibi konularda etik kaygıları beraberinde getirmektedir. Dijital ayak izlerimizin sürekli izlenmesi ve toplanması, fiziksel bedenlerimiz ve kişisel bilgilerimiz üzerindeki özerklik ve aracılık duygumuzu tedirgin edici bir biçimde aşındırmaktadır. Her şeyin belirsiz, kırılgan ve akışkan olduğu bir dünyada beden de belirsizleşmekte formsuzlaşmakta ve kolay değiştirilebilir bir niteliğe bürünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernite, Beden, Kimlik, Dijitalleşme

1 Samsun Üniversitesi, Sosyoloji , Dr. Öğretim Üyesi, Yasar.yesilyurt@Samsun.edu.

TASAV

DIJITAL ORTAMDA OLUŞTURULMAYA ÇALIŞILAN AMERIKAN YUMUŞAK GÜÇ ALGISININ NETNOGRAFI YAKLAŞIMI TEMELINDE ANALIZI

Beyzade Nadir Çetin [1]

Netnografi yaklaşımı, internet ortamındaki topluluk yaşamının etnografi benzeri bir biçimde incelenmesine dayalı olarak işleyen yeni bir yöntemdir. Bu yöntem ile dijital alanda herhangi bir etkinlik, profil, paylaşım ya da oluşturulan sanal topluluk içerisinde gerçekleşen yorumlama, beğenme ve yeniden paylaşma aktivitelerini gerçekleştiren bireylerin profil özellikleri ile konuya ilişkin temel bakış açılarının saptanması amaçlanmaktadır. Netnografi Kozinets tarafından geliştirilmiş olan bir metod olarak "dijital bir benlik" inşa etmek için insanların kullandığı "benlik sunumu" (self-presentation) stratejilerini ortaya çıkarmak ve analiz etmek biçiminde tanımlanabilir. Netnografi, onların dünyasını anlamamıza yardımcı olmak için geliştirilmiş (Kozinets, 2010: 2) ve pazarlama ile tüketici araştırmaları alanlarında uygulanan interdisipliner bir tekniktir. Kozinets tarafından ortaya konulan bu yaklaşım, maddi alanda gerçekleşen tüketici davranışları yerine maddi olmayan internet uzamında gerçekleşen alım-satım, bilgi paylaşımı ve sosyal etkileşimleri incelemek için kullanılmıştır. Sanal toplumsal ortamların alakasız yerlerinde kendini profil, yorum ve beğenileri ile gösteren kişilerin pazarlama sürecine dahil olabildiği sanal topluluk ortamlarını analiz eden netnografi yöntemi temelinde bu çalışma, maddi olmayan uzamda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yaşama ilişkin internette sunulan temsillerin sanal topluluklar içerisindeki yansımalarını ele alma ve ortaya çıkarma amacındadır. ABD'deki gündelik yaşam pratiklerine ilişkin olarak yansıtılan temsiller hem bu ülke için yaratılmaya çalışılan yumuşak güç algısına hem de popüler jeopolitik bakımdan bu ülke için beliren jeopolitik tasavvurların kaynağına dönüşmektedir. Bu çalışma, YouTube, Facebook, Twitter ve Instagram başta olmak üzere çeşitli sosyal medya ortamlarında farklı sanal topluluklar tarafından paylaşılan ve "Amerikalı Yargıç" şeklindeki basit bir arama ile bulunabilecek olan Yargıç Frank Caprio'ya ait yargılama videolarının Türkiye'de Amerikan yumuşak güç algısına ve Amerikan popüler jeopolitiğine ilişkin geliştirdiği tasavvur ve temsilleri ortaya çıkarmayı konu edinmektedir. Çalışma kapsamında bahsi geçen Yargıcın sosyal medya mecralarındaki videolarına yorum yapan, bunları farklı mecralarda paylaşan ve beğenen sanal topluluk üyelerinin netnografik analizi gerçekleştirilecektir. Yapılan analiz neticesinde Amerikan yumuşak gücü ile popüler jeopolitik tasavvurlarının kullanıcı profilleri uyarınca ne tür değişiklikler gösterdiği ortaya konmaya çalışılacaktır."

Anahtar Kelimeler: Netnografi, Yumuşak Güç, Popüler Jeopolitik

1 Fırat Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, beyzadenadircetin@gmail.com

DİJİTAL OYUN KÜLTÜRÜNÜN KÜRESEL VE YEREL DİNAMİKLERİ: OYUNCU TERCİHLERİ VE OYUN İÇERİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Enes Demirel[1]

Bu bildiri her geçen gün daha fazla kişiyi içine alan dijital oyun kültürünün küresel ve yerel dinamikler tarafından nasıl şekillendiğini anlamak üzerinedir. Dijital oyun oynama eylemi küresel bir fenomen haline gelirken; ortak jargonu, normları ve değerleri olan bir dijital oyun kültürü oluşmaktadır. Dijital oyun oynayanların ortak anlayışlarından ve oyunların içeriğinden doğan bu kültür, aynı zamanda yerel ve küresel ana akım kültürler tarafından da şekillenmektedir. Dijital oyun endüstrisinin merkezinde yer alan Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya; dijital oyun tasarımı, anlayışı ve oyuncu kimliği üzerinde önemli etkilere sahiptir. Diğer bir deyişle ABD ve Japonya'daki dijital oyun kültürü küreselleşmektedir. Öte yandan yerel kültürlerin de hem oyun içeriğine hem de oyunculuk anlayışına etkide bulunabileceği unutulmamalıdır. Oyuncular bir yandan küresel içeriğe sahip dijital oyunları tüketirken, aynı zamanda kendi dijital oyun oynama kalıplarını inşa etmektedir. Dijital oyun içeriğini üreten geliştiriciler de benzer şekilde içinde yer aldıkları yerel kültürü dijital oyunlara yansıtabilir. Bildiride, sosyolojide önemli bir yer teşkil eden küresellik-yerellik ikiliği üzerinden 20.yüzyılın son yıllarında şekillenen dijital oyun kültürünün yapısal özellikleri ve bu kültürün küresel ve yerel dinamikler tarafından nasıl biçimlendirildiği tartışılmıştır. Bir değerlendirme çalışması olan bu bildiride, dijital oyunların küresel ve yerel dinamiklerine yoğunlaşan çalışmalar incelenmiş ve çalışmalardan elde edilen bulguların bütüncül bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bildiride değerlendirilen çalışmalara 2022 yılının aralık ayında; "Google Scholar" adlı akademik arama motoru üzerinden "video games globalization", "video games glocalization", "video games local culture", "video game culture" ve "video games cultural imperialism" gibi anahtar kavramlar aratılarak ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, dijital oyunların küresel ve yerel dinamiklerin iç içe geçtiği melez bir kültürel yapı ortaya çıkardığını göstermektedir. Bu melez yapıya karşın; özellikle egzotik olarak damgalanmış farklı yerel kültürler, bu kültürlere mensup kişiler tarafından talep edilmesine karşın küresel kapitalizmin kâr temelli anlayışına yenik düşerek dijital oyunlar içerisinde yeteri kadar temsil edilememektedir. Dolayısıyla dijital oyunlar, var olan bazı eşitsizlikleri sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyunlar, Dijital Oyun Kültürü, Küreselleşme

1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, enes.demirel@hbv.edu.tr

DİJİTAL OYUN SEKTÖRÜ BAĞIMLILIĞI YARATIR MI? : TEKNOLOJİNİN KUCAĞINDA KUŞAKLAR

Demet Havaçeliği Atlam[1]

Dijital alanda sunulan devrimler, küresel ekonomi ve yeni dünya düzeni oyun sektörünü etkilemektedir. Özellikle pandemi dönemi, dünya genelinde oyun sektöründe hızlı bir değişime yol açarak çocuk ve gençlerde oyun oynama etkinliğini arttırmıştır. Dijital teknolojinin hızlı değişiminin yer aldığı bu yeni dünya düzeni, bağımlı davranışın gelişiminde rol oynar. Bu derlemede amaç, değişen dünya düzenin çocuklarda bağımlı davranışı pekiştirerek oyun bağımlılığı üzerinde yarattığı etkiyi incelemek ve gelecek kuşakları hangi risklerin beklediğini değerlendirmektir. 2000 yılından itibaren doğan Z kuşağı teknolojiye meraklı iken 2010 yılından itibaren doğan Alfa kuşağı, teknolojinin içine doğmuştur. Alfa kuşağı, daha sabırsız, bilgiye hemen ulaşma odaklı, süre geçerse hemen sıkılan, daha cesur ve girişimci, beğendiği videoları defalarca izleyen, daha dikkatli, iletişimleri daha sınırlı olan ve iletişimde görsellik, emoji, video kullanımını tercih eden bir kuşaktır. Oyunların sürekli olarak içeriğinin güncellenmesi, hızlı değişimi, yenilikler sunması, çocukların ve gençlerin özendiği karakterlerden yaratılması ve "avatar" oluşturabilme günümüz yeni insan modeline uygundur. Oyun sektörü, oyun için para ödeme ve oyunu sürdürme odaklı bir yaklaşım ile bağımlı bir davranışı pekiştirmektedir. Oyun, gerçek olmayan kurgusal bir dünya ve karakterler de sunar. Baudrillard, "simülasyon kuramı" ile günümüzde gerçeğin teknoloji ve makineler ile yeniden türeterek gerçek olmayan bir şeyi gerçeklik olarak algılattığını belirtir. Oyun oynadığı saatlerde kişi gerçek dünyada yalnızdır ama kurgulanmış dünyada hareket etmektedir. Oyunların beyindeki ödül merkezini etkin bir biçimde aktive etmesi, ödül sunması ya da kaybetme durumunda kişinin "kazanacağım" odaklı düşünce yapısı ile tekrar ve tekrar denemesi oyunlar ile sürekli olarak uğraş halinde olmasına yol açar. Günümüzde oyun sektöründe çocukların ve gençlerin gerçeklik algısını bozarak kendini tehlikeye sokabilecek bir davranış içine girmesine ve kendine zarar vermesine yol açacak kurgusal oyunlar da yaratılmaktadır. Sonuç olarak oyun sektörünün çocukları ve gençleri olumsuz açılardan etkilediği ve gelecek kuşaklar için bağımlı davranış riskini arttırdığı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun bağımlılığı, Çocuk, Kuşaklar

1 Ege Üniversitesi, Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, Dr., demet.havaceligi@gmail.com

DIJITAL TEKNOLOJININ ENGELLILERIN GÜNDELIK YAŞAMINA ETKISI

Ayşegül Demir[1]

Günümüzde toplumlarda dijitalleşme süreciyle birlikte dijital teknolojiler giderek artan bir öneme sahip olmaktadır. Gündelik yaşamda dijital kolaylığı ve verimliliği sağlamak amacıyla ortaya çıkan dijital teknolojilerin özellikle dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan engelliler açısından ne şekilde ve nasıl olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Çünkü engelli bireylerin gündelik yaşamlarında karşılaştıkları zorluklarla baş etme biçimlerinde ve gündelik yaşama katılımlarında dijital toplumların kullandıkları dijital teknolojiler büyük rol üstlenmektedir. Böylece, erişilebilir kültür temelinde toplumların yeniden inşa edilmesi açısından dijital teknoloji ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, dijital toplumun en önemli göstergesi olan dijital teknolojinin engellilerin gündelik yaşamına etkisini incelemektir. Çalışmanın yönteminde yazılı ve görsel materyaller aracılığıyla içerik analizi yapılacağından Sosyolojik araştırmalarda sıklıkla başvurulan nitel araştırma yönteminden faydalanılacaktır. Engellilere yönelik geliştirilen dijital teknoloji uygulamaları, çalışmanın odağı doğrultusunda incelenecektir. Çalışmanın bulgularında yazılı ve görsel materyaller aracılığıyla elde edilen veriler aracılığıyla oluşturulan temalar (a. Gündelik yaşam ve kültür, b. Dijital teknoloji, engelliler ve toplum) literatür taraması sonucu elde edilen bilgilerle temmendirilerek betimsel şekilde anlamlandırılacak ve yorumlanacaktır. Sonuç olarak, dijitalleşmenin yaygınlaştığı günümüz toplumlarında engelli bireylere yönelik geliştirilen her türlü dijital teknolojinin engelli bireylerin gündelik yaşamlarını kolaylaştırmanın yanında toplumsal yaşama katılımlarının artırılması ve bütünleşmede erişilebilir toplum hedefine oldukça önemli katkı sunduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Teknoloji, Gündelik Yaşam, Engelliler

TASLAK

1 Sinop Üniversit, Sosyoloji, Doçent, ayseguldemir@sinop.edu.tr

DİJİTALLEŞMENİN GETİRDİĞİ "GÜVEN" SORUNSALININ AKILLI KENTLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Şener Kaya[1]

Geçmişten günümüze insan toplumları önemli değişimlere tanıklık etmiş; geçirdikleri değişim ve dönüşümler sonucu gelenekselden modern yapılara hatta post-modern toplum düzenlerine geçiş yapmışlardır. Bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlık kazanması, beraberinde dijital devrimi ortaya çıkarmıştır. Bu dönüşümün ortaya çıkmasındaki en önemli etken ise dijitalleşme olmuştur. Dijitalleşmeyle birlikte internetin yaygınlaşması ve yeni teknolojiler ve uygulamalar, yaşamın her alanına büyük değişiklikler getirmiş ve yeni etkileşimlerin doğmasına neden olmuştur. Dijitalleşmenin ortaya çıkardığı teknolojilerin kullanıldığı alanlardan biri ise yeni kentsel yaklaşımlardır. Yeni kent yönetimi anlayışı ile birlikte teknolojik gelişmelerin şehirlere entegrasyonuna bağlı olarak ortaya konan çözümler, "akıllı kent" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece kentin kaynaklarının etkin, sürdürülebilir, yenilenebilir ve verimli bir şekilde yönetimi sağlanmıştır. Çalışmanın konusu, dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan teknolojilerin akıllı kent uygulamaları içerisinde kullanılmasıyla güven probleminin nasıl dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Çalışma "Akıllı Kent Uygulamalarının Kent Kimliğinde Ortaya Çıkardığı Dönüşüm: Amsterdam Örneği" adlı Hollanda/Amsterdam'da yürütülen doktora tezinin pilot çalışması içindeki "Akıllı kent uygulamaları güvenli/güvenilir midir ya da güvensizlik yaratır mı? Neden?" sorusundan elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Çalışmada bulgular nitel araştırma yöntemi içerisindeki durum çalışması modelinden yararlanılarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda genel olarak akıllı kent uygulamalarının güvenilir olduğu fakat yine de insanların zihninde veri güvenliğinin ihlali durumunda ortaya çıkabilecek gözetim ve mahremiyet gibi risklerin var olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca bu çalışma gelecekte ortaya çıkabilecek salgın hastalıkların takibi ve kontrol altına alınmasının yanı sıra kentin kaynaklarının toplumsal yaşamın daha kolay hale getirilmesinde dijitalleşmenin nasıl rol oynayacağına dair fikirler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Akıllı Kent, Güven

1 Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Sosyoloji, Öğretim Görevlisi, senerkaya44@gmail.com

TASLAK

DIN GÖREVLILERININ DINSEL YAŞAM PRATIKLERININ GÜNDELIK YAŞAMA YANSIMASI: MUĞLA- İSTANBUL ÖRNEKLERI

Ebru Açık Turğuter[1]

Ebrar Elveren[2]

Günümüz Türkiye'sinde dinsel hayat gerek geleneksel gerekse de kamusal yapılanmalarla birlikte yaşatılmaya çalışılmaktadır. Bu iki alanın hukuki olarak sınırları belli olsa da yer yer iki ayrı kültür ve pratik birbirinin içine geçmekte ve sınırlar yok olmaktadır. Öyle ki, resmi bir din görevlisinin yanında gönüllü bir kişi de dini merasimlerde aynı anda topluluğa yön vermekte ya da dini ritüeli yerine getirmektedir. Söz konusu çalışma, bu alan geçişlerini akılda tutarak resmi Müslüman ve Hıristiyan din görevlisi kadın ve erkeklerin günümüz Türkiye'sinde eylem alanlarını, birey ve grupları etkileme ve yönlendirme derecelerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmıştır. Ele alınan dinlerin kutsal kitaplarında geçen emir ve yasakların başta din görevlileri olmak üzere bu kişilerin ilişkide olduğu kimselerce gündelik yaşam özelinde, aile hayatına ve sosyal hayata nasıl yansıdığı sorunsallaştırılmıştır. Çalışma bu amaçla niteliksel araştırma teknikleri özelinde dizayn edilmiştir. Alanını Muğla Menteşe Müftülüğü 'ne bağlı olan kuruluşlar ve İstanbul'daki Taksim, Beyoğlu, Kadıköy ve Maltepe ilçelerindeki kiliselerin oluşturduğu çalışmada kartopu örneklem kullanılmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler 'günümüz Türkiye'sinde din görevlisi olmak', 'dini yaşantı ve gündelik yaşam ilişkisi' ve 'özel alanda eylemek' olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz ve saha notlarıyla yorumlanmıştır. Sekiz Müslüman ve dört Hıristiyan din görevlisi ile gerçekleştirilen görüşmelerde, din görevlilerinin toplum içerisindeki etkisinin ve mabetlerin işlevlerinin azaldığı görülmüştür. Mabetlerin, ibadet merkezi ya da inanç turizmi özelinde turistik uğrak olarak görülmeye başlandığı ortaya çıkmıştır. Dünyanın bir yandan muhafazakârlaşmasına karşılık; neo-liberal piyasa ekonomisinin sermaye merkezli ve bireyselleştirici etkisinin dini yaşantıyı aynı anda kuşattığı bulgulanmıştır. Bunun sonucunda dinsel yaşamın belirli alanlardaki bireyler üzerindeki etkisi artarken; dinin piyasa eğilimleri karşısında toplumsal etkisinin aşındırıldığı elde edilen bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Din Görevlisi Olmak, Kutsal Kitaplarda Gündelik Hayat, Modern Zamanlarda Dini Hayat

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., ebruacik@mu.edu.tr
2 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Öğrenci, merar.aktaa@gmail.com

TASLAK

DIYETTE KAL": BIR GÖZETIM İLIŞKISI OLARAK ÇEVRIMIÇI DIYET

M. Dilara Cılızoğlu[1]

Çağatay Topal[2]

Günümüzde gözetim, sağlık ve teknoloji kavramları iç içe geçmiş durumdadır ve bu kavramlar "çevrimiçi diyet" gibi yeni bir fenomenin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Çevrimiçi diyet fenomeni, bu kavramların nasıl bir arada var olduğunun önemli bir göstergesidir ve bu nedenle bu kavramlar birlikte çalışılmalıdır. Bu tez "Çevrimiçi diyet süreçlerinde ve özellikle çevrimiçi diyetisyen ve danışan arasındaki ilişkide gözetim nasıl çalışır?" sorusunu yanıtlandırmayı amaçlamaktadır. Çevrimiçi diyette gözetim kavramınının nasıl işlediğini anlamak için önce "Çevrimiçi diyet nasıl çalışır?", "Çevrimiçi diyette gözetimin rolü nedir?" ve "Diyetisyen/danışan ilişkisi bağlamında gözetim mekanizmaları nasıl çalışır?" sorularından yola çıkılmıştır. Bu araştırmanın teorik arka planı ise "protez gözetim" kavramıyla şekillenmiştir (Rich & Miah, 2008). Bu kavramın yanı sıra Rich ve Miah'ın (2008) tıbbileştirilmiş siber-alan ve sağlığın sanal yönetimi üzerine yaptıkları çalışma, çevrimiçi diyetin bağlamsallaştırılması açısından önemlidir. Araştırma sorularını cevaplamak için bu çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. Bu çalışmanın ana yöntemi, beş çevrimiçi diyetisyen ve onların üçer danışanı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerdir. Buna ek olarak, çevrimiçi diyetin ne olduğunu ve nasıl işlediğini daha iyi anlamak için üç çevrimiçi diyetisyenin Instagram sayfalarından alınan içerikler MAXQDA kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucu gösteriyor ki çevrimiçi diyet, çevrimiçi diyetisyenler ve danışanları arasında olan aktif bir gözetim ilişkisine dayanmaktadır. Esneklik, motivasyon ve psikolojik destek, ve süreklilik bu gözetim ilişkisinin üç temel özelliği olarak ortaya çıkmıştır. Çevrimiçi diyetisyenler ve danışan arasındaki güven ilişkisi ise, gözetim ilişkisinin üç unsuru olarak yukarıda belirtilen faktörlere bağlamsal bir kolaylık sağlamaktadır. Bu güven ilişkisi, çevrimiçi diyet sistemi için gözetim ilişkilerini mümkün ve başarılı kılan önemli bir unsurdur. İkinci olarak, Covid-19 salgınının çevrimiçi diyete olan talebi önemli ölçüde arttırdığından çevrimiçi diyetin görünürlüğünü ve bilinirliğinin pandemi döneminde artması çalışmanın bir diğer önemli çıktısır.

Anahtar Kelimeler: Gözetim, Çevrimiçi diyet, Tıbbileşen siber alan

1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, dilara.cilizoglu@gmail.com
2 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, catopal@metu.edu.tr

DOĞA VE COĞRAFYA: WILLIAM SHAKESPEARE'IN FIRTINA İSIMLI OYUNUNUN EKOLOJIK JEOPOLITIK BAKIŞ AÇISIYLA İNCELENMESI

Gülsüm Tuğçe Çetin[1]

William Shakespeare'in oyunları yıllar içinde birçok yönden incelenmiş ve edebiyat kanonun gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu çeşitli incelemeler içinde doğa üzerinde hakimiyet kurma amacı güden çevre temsilleri inceleme konusu olmuştur. Bu bağlamda amaç, egosentrik duruşu ekosentrik bir kucaklaşmaya dönüştürmektir. Bunu yaparken de siyasi üstünlüğe hizmet eden hegemonik betimlemeleri de incelemek amaçlanır. Ekoeleştirel jeopolitik, bu çalışmanın teorik çerçevesini oluşturacak olan ekoeleştirinin analitik araçlarını jeopolitik araçlarla birleştirmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle doğa üzerindeki siyasi tahakküme hizmet eden inşa edilmiş tahayyüllerdeki bağlantıların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

İnsanmerkezci söylemin jeopolitik amaçlara nasıl hizmet ettiğini ve edebi eserlerin coğrafi, politik ve çevresel tahayyülleri nasıl inşa ettiğini ve sunduğunu tartışmayı amaçlayan bu çalışmanın, gerçeklik üzerinden tahayyül inşa etmede güç ve bilgi ilişkisini oluşturması başlıca kaygıyı oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma William Shakespeare'in Fırtına isimli oyununu ekoeleştirel jeopolitik bakış açısıyla söylem analizi yöntemiyle inceleyerek doğanın ve coğrafyanın politik temsilleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekoeleştiri, Eleştirel Jeopolitik, Shakespeare

TASLAK

1 Firat Üniversitesi, İngiliz Dili Ve Edebiyatı, Araştırma Görevlisi, Dr., gtcetin@firat.edu.tr

DÖRT DUVAR OLMADAN ÇALIŞMAK MÜMKÜN MÜ?: SOKAKTA ÇALIŞAN KADINLAR ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Gül Aktaş[1]

Öz Kadınların toplumsal yaşamın her alanında üreten, ürettiğini hane ve kamusal yaşamın farklı alanlarında yeniden üretime dönüştüren gücü bir ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel hayatının gelişmesinde önemli bir role sahiptir.

Toplumların gelişim çizgisine baktığımızda kadınların ülke ekonomisine, siyasal, sosyal ve kültürel yaşama katkısının önemli bir paya sahip olduğu bilinmektedir. Türk toplum yapısı içinde değerlendirdiğimizde tarımsal alanda önemli görevler üstlenen kadınların toprağın ekip-biçilmesi, elde edilen ürünün yeniden üretime dönüştürülmesi, nesillerin yetiştirilmesi, ülke savunmasında büyük sorumluluklar üstlenmesi, kültürel, sosyal ve siyasal alanda toplumun önemli yapı taşlarının oluşturulması noktasında önemli sorumluluklar üstlendiği görülmektedir. Toplumun her katmanına emeği geçen kadınların işgücü piyasasında ve istihdam olanaklarında erkeklerin gerisinde kaldığı da bilinen sosyolojik bir gerçekliktir.

Bu sebeple eğitim, meslek edinme ve diğer sosyal haklardan yararlanma konusunda kadınlar erkeklerle eşit imkanlara sahip olmadığı için düşük ücretli ya da kayıt dışı işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Bu çerçevede araştırma, sigortasız, iş güvenliği olmadan birçok yasal haklardan yoksun olarak sokakta ürettiğini satan kadınların çalışma koşul ve dinamiklerinin arka planını anlamak üzere inşa edilmiştir. Aslında bir anlamda kadın yoksulluğunun da derinleşmesine sebep olan istihdam sorunları, çalışma yaşamında kariyer mesleklere erişimini engelleyen mobingler, eğitime erişim imkanlarından yoksun bırakılarak erken yaşta evlendirilmeleri, anne olma deneyimlerini çocuk yaşta tecrübe etmeleri gibi sosyo-kültürel ve ekonomik eşitsizliklere maruz kalan kadınlar hayata farklı yollarla tutunmaya çalışmaktadırlar. Bu noktadan yola çıktığımızda, kadınların çalışma yaşamında var olma mücadeleleri ve kendilerine toplumun her alanında yer açma çabaları bu araştırmanın şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Çünkü kadınlar, kimi zaman aile içindeki ilişki dinamiklerinden başlayarak hayatın pek çok safhasında sosyal haklardan yoksun kalmakta, erkeklerle eşit sosyo-ekonomik ve kültürel imkanlara sahip olamamakta, ayakta ve hayatta kalma mücadelelerinde farklı sığınaklar arama yoluna gitmektedirler. İşte bu araştırma, kadınların yaşamlarını idame ettirmeleri için bir alternatif olarak gördükleri sokakta iş alanı oluşturma yolundaki hikayelerinden derlenerek hazırlanmıştır. Araştırma, Ankara-Yenimahalle'de her gün sokakta kurduğu standında farklı ürünleri satan 15 kadın ile yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Kadın yoksulluğunun giderek derinleştiği gerçeğinden yaklaştığımızda araştırma bulgularına göre, katılımcı kadınların çoğu kalabalık nüfusa sahip ailelerden geldiklerini, eşi geçici işlerde çalıştığı için evin geçimini sağlamakta zorlandıklarını ya da boşandığı ve eşinden nafaka alamadığı için çalışmak zorunda olduğunu dile getirmişlerdir. Yaz-kış demeden haftanın her günü sokakta kurduğu standında sattığı ürünle yaşamını idame ettirmeye çalışan kadınlar sosyal güvence ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda zorluk çektiklerini dile getirmişlerdir. Onların beklentileri kendi erişemedikleri eğitim, sağlık, meslek gibi imkanlara çocuklarının erişim sağlayabilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Sokakta Çalışan Kadınlar, Sokakta Çalışan Kadınlar, Toplumsal Cinsiyet Ve Istihdam,

1 Pamukkale Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, gaktas@pau.edu.tr

DUYGU SİYASETİNE FARKLI VE İLGİNÇ BİR ÖRNEK: TÜRKİYE'DE SPİRİTÜEL HAREKETLER

Kurtuluş Cengiz[1]

Hande Gür[2]

Son yıllarda siyaset ve sosyoloji literatüründe duyguların etkisi giderek daha çok tartışılmaya ve önem kazanmaya başladı. Elbette bunun bir dizi nedeni var. Birincisi duyguların aklın, bilimin ve siyasetin rasyonel kamusu dışında görülmüş ve değerlendirilmiş olması. Aristoteles'ten beri duygular polise değil oikos'a dâhil bir şey olarak görülmüştür. Modern dönemde ise duyguların siyasetle ilişkisine dair bu durum büyük oranda devam etmekle birlikte duygular genellikle psikoloji ve psikiyatri alanlarına dâhil süreçler olarak kavranmıştır. Dolayısıyla aklı ve rasyonel tercihi temel alan temel alan "bilimsel bakış" duyguları, irrasyonel, dengesiz, belirsiz, geçici, istikrarsız bulduğu için araştırma nesnesi yapmaya değer görmemiş; bunları kabaca arızi süreçler olarak değerlendirmiştir.

2021 yılında yayımlanan Türkiye'de Spiritüel Arayışlar adlı kitabımızın ilgili bölümünde: "spiritüel hareketlerin, spiritüel nitelikleri yanında büyük oranda duygulara hitap ettiğini ve bir tür duygu siyaseti yürüttüklerini" iddia etmiş ve meseleyi kabaca şöyle özetlemiştik: "Tarihte Protestanlığın yeni kapitalist girişimcilerin dini ihtiyaçlarına karşılık gelmesi gibi spiritüellik de temelde inanca meyilli seküler orta sınıfların duygusal ihtiyaçlarına hitap ediyor, onları cezbediyor ve bundan sonra daha da yaygınlaşacak gibi görünüyor" Bu sunuşta ise yukarıdaki çalışmamızda kısaca tespit edip bıraktığımız bu hususu biraz daha açıp derinleştirerek hem duygu siyaseti ile neyi kast ettiğimizi hem de spiritüel hareketleri neden bu kapsamda değerlendirdiğimiz anlatmaya çalışacağız. Böylece hem duygular sosyolojisi hem de spiritüel hareketler literatürüne katkı sunmayı amaçlıyoruz. Bu kapsamda öncelikle duygu, duygulanım, kamusal duygular ve duygu siyaseti gibi kavramları, bu kavramların içinden çıktığı duygular sosyolojisi alanı çerçevesinde tartışıp ardından da 2018 ile 2020 yılları arasında 6 ilde 84 kişiyle yaptığımız görüşme ve gözlemlere dayanarak spiritüellik, duygular ve siyaset arasındaki ilişkileri tartışacağız.

Anahtar Kelimeler: Duygular, Duygu, Siyaseti Spiritüellik

1 Ankara Üniversitesi Sosyoloji Dr. Öğretim Üyesi kurtuluscengiz@yahoo.com

2 University of Alberta, Canada Antropoloji, Doktora Öğrencisi, handegur.92@gmail.com

TASLAK

EDEBIYATTA KADIN VE ÇOCUK YOKSULLUĞUNUN İZLERI: FÜRUZAN'IN PARASIZ YATILI HIKAYESI

Sibel Ezgin Ağill[1]

Edebiyat kimi zaman bir toplum içindeki insanların seslerini duyurmak için bir araç olabilmektedir. Nitekim toplumsal olay ve olguları görünür kılmak, toplumsal sorunları dile getirmek edebiyatın işlevleri arasında yer alır. En önemli toplumsal sorunlardan biri de insan hakları ihlali olarak da nitelendirilen yoksulluktur. Yüzyıllardır farklı boyutlarıyla, farklı toplum ve topluluklarda, çeşitli kesimlerden bireyler yoksulluk yaşamaktadırlar. Yoksulluk, toplumdaki her kesimi etkilemekle birlikte, toplumsal kesimlerin en savunmasız gruplarından olan kadın ve çocuklar, yoksulluğu daha derinden yaşamaktadırlar. Çağdaş Türk edebiyatının önemli yazarlardan biri olan Füruzan, eserlerinde "küçük insanların" sesi olmakla birlikte yoksulluk yaşayan bireylerin sorunlarını da dile getirmektedir. Bu çalışmada da asıl amaç, Füruzan'ın Parasız Yatılı eserinde, özellikle kadın ve çocuk yoksulluğunun boyutlarını nasıl dillendirdiğini ve nasıl görünür kıldığını ortaya koymaktır. Ayrıca eser, kadın ve çocuk yoksulluğu ile ilgili günümüz çalışmaları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Böylece edebiyatın imkanlarından faydalanılarak Türkiye'deki güncel yoksulluk ve kadın ve çocuğu kapsayan yoksulluk halleri tartışmaya açılmıştır. Bu doğrultuda Füruzan'ın Parasız Yatılı öyküsü detaylı incelenmiştir. Verileri en iyi ölçekte düzenlemeyi ve derinlemesine betimlemeyi sağladığı için teknik olarak tematik analiz kullanılmıştır ve eserdeki anlamlar temalandırılmıştır. Çalışmanın sonucunda, eserde, kadın yoksulluğu çerçevesinde geçim sıkıntısı, yoksulluğun mekânsal görünümleri, çalışma şartlarının olumsuzlukları; çocuk yoksulluğu çerçevesinde çocukların çocukluk dönemini yaşayamadığı ve yoksulluğun çocukların omuzları üzerinde ağır yükler oluşturduğunun yansımaları görülebilmektedir. Bununla birlikte eserde kadın yoksulluğu, özellikle de yalnız anne (tek ebeveynli aile) ile çocuk yoksulluğunun ilişkililiğinin resmedildiğini söylemek mümkündür. Hikâye, 1970'li yıllarda yayımlanmasına rağmen toplumsal düzlemde yapılan sosyolojik çalışmalar ve araştırmalarla beraber okunduğunda bugünkü tek ebeveynli aile içerisindeki yalnız annelerin yoksulluğunu ve bunun çocuk yoksulluğuna etkisine ışık tutması ve görünür kılması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Yoksulluğu, Kadın Yoksulluğu, Füruzan

1 Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Dr. Öğretim Üyesi, sibel.ezgin@bilecik.edu.tr

TASLAK

EĞITIM SÜRECINDEN DUYULAN MEMNUNIYET VE SOSYAL SERMAYE İLIŞKISI

Merve Tüzünoğlu[1]

Bu çalışma, eğitim sürecinden duyulan memnuniyette ve geleceğe bakışta sosyal sermayenin rolünü tespit etmek amacıyla hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Belirtilen amaç doğrultusunda karma araştırma yöntemi içinde yakınsak desen kullanılarak tasarlanan bu çalışmada, örneklemi Yıldırım Beyazıt Üniversitesinin lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Tabakalı örneklem yöntemiyle araştırmanın gerçekleştiği yılda üniversitenin öğrenci sayısına bağlı olarak belirlenen 407 kişinin anket sonuçları çalışma kapsamına alınmıştır. 28 öğrenciyle de derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öncelikle öğrencilerin mevcut sosyal sermaye düzeylerini ardından da eğitim süreçlerine ve geleceğe yönelik bakışlarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Elde edilen sonuçlar sosyal sermaye düzeyinin anne ve babanın eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını ancak sosyal sermaye düzeyi ile eğitim sürecinden duyulan memnuniyet arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bir başka ifade ile öğrencilerin sosyal sermaye düzeyleri arttıkça eğitim süreçlerinden memnun olma durumları da o ölçüde artış göstermektedir. Çarpıcı bir başka sonuç da sosyal sermayenin ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıyor olsa da eğitim sürecinden duyulan memnuniyetin aylık gelire göre anlamlı bir şekilde farklılaştığıdır. Ayrıca eğitim sürecinden duyulan memnuniyet düzeyi de anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Geleceğe bakış olarak imlediğimiz husus gelecekten duyulan kaygı ve geleceğe yönelik beslenen umut duygularıdır. Elde edilen sonuçlar bu anlamda şaşırtıcıdır. Çünkü sosyal sermaye ile geleceğe beslenen umut arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunurken, sosyal sermaye ve gelecekten duyulan kaygı arasında negatif yönlü bir ilişki beklememize rağmen aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunlara ek olarak eğitim sürecinden duyulan memnuniyet durumu ile geleceğe beslenen umut arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmişken, eğitim sürecinden duyulan memnuniyet ve gelecekten duyulan kaygı arasında da negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Ezcümle, sosyal sermaye indeksi ile çeşitli değişkenler arasında gerçekleştirilen testler öğrencilerin sosyal sermaye düzeylerini arttırmanın önemini gösterir mahiyettedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Eğitim Süreci, Geleceğe Bakış

TASLAK

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, merve.tuzunoglu@gmail.com

EKOLOJIK KRIZ ÇAĞINDA BALIKÇILIK MESLEĞININ GELECEĞI

Sabiha Yıldırım[1]

Fulya Doğruel[2]

Antropojenik ekolojik krizlerin küresel çapta yaşanan etkilerinden biri bitki ve hayvan türlerinin yok olmasıdır. Serbest piyasa ekonomisinin günümüz koşullarında bölgesel ekosistemler dönüşü olmayacak seviyede bir tahribata uğramakta ve insan yaşamını etkilemektedir. Bu bağlamda balık popülasyonunda yaşanan azalma da balıkçılık mesleğini icra eden kişilerin ekonomik ve sosyal yaşamlarını dönüştürmektedir. Bu çalışma Marmara Adası örneğinde ada ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından biri olan balıkçılık sektörünün uğradığı değişimin nedenlerini ve sonuçlarını incelemektedir. Çalışma balıkçılık mesleğinin icra koşullarına odaklanarak, avlanma biçimleri ve teknoloji kullanımı, pazarlama yöntemleri, ekoloji-balık popülasyonu ilişkisi, arz-talep dengesi, müsilaj ve benzeri çevresel kirlilik durumlarının etkisi ile balıkçılık sektörünün uğradığı değişimi; bu değişim doğrultusunda balıkçılığın bir geçim kaynağı olarak yeterlilik koşullarını; bu değişimin toplumsal etkilerini incelemekte ve doğanın dengesini de koruyarak balıkçılığın bir meslek olarak sürdürülebilirliğinin imkanını sorgulamaktadır. Temel nitel araştırma yöntemi doğrultusunda, 2023 yılında Marmara Adasında yürütülen araştırmanın verileri, balıkçı kooperatifine bağlı olarak balıkçılık mesleğini icra eden 20 erkek katılımcı ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelere ve katılımcı gözleme dayanmaktadır. Örneklemi oluşturan katılımcılar öncelikle rastlantısal olmayan amaçlı örnekleme tekniği ile ada içerisinde balıkçılıkla uğraşan bir kitle içinden seçilmiş ve katılımcılara kartopu tekniği ile erişilmiştir. Çalışma, çevresel kirlilik, yanlış avlanma teknikleri, denetimin azalması ve benzeri nedenlerle ekosistemik dengelerde oluşan bozulmalar ve balık popülasyonundaki azalma; yakıt alımında yaşanan zorluk, balık alan firma sayısındaki azalma nedeniyle rekabetin de azalması ve dolayısıyla balık satış fiyatında yaşanan düşüş gibi sebeplerle giderlerin artması ve buna karşın gelirlerin azalmasının balıkçılık mesleğinin sürdürülebilmesini zorlaştırdığını tespit etmiştir. Çalışma, toplumun doğaya müdahalesi nedeniyle ekoloji ve toplumun birbirinden ayrı düşünülemeyeceği (Bookchin, 2006) görüşünden hareketle sosyal, siyasi, ekonomik ve çevresel sorunların sosyal ekoloji çerçevesinde bütüncül bir perspektiften incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balıkçılık, Sürdürülebilirlik, Sosyal ekoloji

1 Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, sabiha.1903@gmail.com

2 Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, fulyadogruel@gmail.com

EKONOMIK VE KENTSEL DÖNÜŞÜMLERIN SOSYAL HAFIZAYA ETKISI: BALAT, FENER VE AYVANSARAY ÖRNEĞI

İlhan Zeynep Karakılıç[1]

Haliç kıyısındaki Balat, Fener ve Ayvansaray mahalleleri son 10 yıl içinde büyük bir dönüşüm geçirerek, İstanbul'un en popüler turistik merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bu dönüşüm ile kentin en eski ve kozmopolit yerlerinde olan bu mahalleler yeni kafelerin, antika dükkânlarının, çeşitli sanat ve tasarım atölyelerinin de mekânı haline gelmiştir. Ben de bu sunumda İstanbul'un Balat, Fener ve Ayvansaray mahallelerindeki kafe sahiplerinin bu önemli turistik merkezin tarihi ile ilişkileri üzerinde duracağım. Bunu yaparken, kafe sahiplerinin mahallelerin geçmişini ve bu geçmişin somut kanıtlarını; müşterileriyle ettikleri gerek kendilerini ve dükkânlarını tanıtmak gerekse müşterilerin sordukları sorular ile başlayan kısa sohbetlerde nasıl yorumladıklarına odaklanacağım. Bu sohbetlerin mahalleyi ve aslında Türkiye'yi etkileyen ekonomik ve politik dönüşümlere göre şekillendiğini ve kafe sahiplerinin mahallenin sosyal hafızasını kendilerinin ve dükkânlarının kimliğine de kattıklarını gözlemledim. Bu anlamda, mahallelerdeki kafe sahiplerinin egemen hafıza politikaları, ekonomik koşullar ve geçmişin dayanıklılığı arasında nasıl bir bağlantı kurduğunu göstermek istiyorum. Bu örnek ile sosyal hafızanın aktörler tarafından yorumlanabildiğini, ancak bu yorumlamaların Türkiye'de kentsel dönüşüm ve değişen ekonomik koşullar gibi neoliberalizmin koşulları tarafından sınırlandırıldığını iddia edeceğim. Daha genel bir çerçevede bu sunum ekonomik krizler ile sosyal hafızayı ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Bu sunum Eylül ve Ekim 2020 tarihlerinde Balat, Fener ve Ayvansaray'da gerçekleştirdiğim alan çalışmasına dayanmaktadır. Alan çalışması sırasında kafe sahibi olan 20 kişiyle yaptığım derinlemesine mülakatlar ve 2 mahalle sakini ile de hayat hikâyesi görüşmeleri gerçekleştirdim. Bu görüşmelere ek olarak mahallede yürüyerek ya da kafelerde oturarak kafe sahipleri ile ziyaretçiler arasındaki konuşmaları gözlemleme şansı da elde ettim. Böylece bu farklı kaynaklardan edindiğim bilgileri karşılaştırabildim.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hafıza, Neoliberalizm, Ekonomik Dönüşüm

TASLAK

1 Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ilhanzeynep.karakilic@eas.bau.edu.tr

ELEKTRONIK SPOR OYUNLARINDA SIBER ZORBALIK

Bilal Çavdar[1]

2020 yılında tamamlamış olduğum yüksek lisans tezine dayanan bu çalışmada, Elektronik Spor oyunlarındaki siber zorbalık olgusunun incelenmesi ve çözümlenmesi yapılmıştır. Çevrimiçi oyun topluluklarının Elektronik Spor kavramsallaştırmasıyla yeni, önemli ve popüler bir alanda olması nedeniyle bu ortamların incelenmesini gerekli kılan bir boyuta evrilmiş durumdadır. Bu inceleme esasında öncelikli olarak siber zorbalık olgusuna ışık tutmak amaçlanmıştır. Çalışmada siber zorbalığın elektronik spor ortamlaırnı nasıl etkilediği ana sorusunun üzerine oyuncuların elektronik spor oyunlarına başlama etkenleri, oyunlardaki siber zorbalık türleri, siber zorbalık yoğunluğunun oyunlara göre farklılığı, oyuncuların siber zorbalıkla baş etme yöntem(ler)inin incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte bu çalışma aracılığıyla elektronik spor oyunlarında siber zorbalıkla mücadele edebilmek için çözüm önerileri geliştirebilmeye yardımcı olmak ve herkes için daha olumlu bir oyun ortamının oluşması hedeflenmiştir. Nitel araştırma tekniği kullanılan bu çalışmada üniversite elektronik spor kulüplerine üye olan 20 oyuncu ile görüşülmüştür. Elde edilen görüşmeler ATLAS Ti. 8 nitel veri analiz programıyla çözümlenmiştir. Çalışmada keşfedilen temel bulgu elektronik spor oyun ortamlarının siber zorbalık açısından yoğun olduğu ve bu yoğunluğun asıl etkenleri olarak çocukların ve oyunu oynamak için yeterli deneyimi olmayan oyuncuların yoğun biçimdeki varlığıdır. Aynı zamanda bazı oyunların ücretsiz olması, ücretli olan oyunlardaki seçkin oyuncu kitlesinin ücretsiz oyunlarda var olmamasına neden olmaktadır. Oyun ortamlarında oyuncuların anonim olmaları, oyuncuların siber zorbalık faili ve mağduru olma ihtimallerini arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Spor Siber Zorbalık Dijital Oyunlar

TASLAK

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Doktora Öğrencisi bilalcavdarb@gmail.com

ENDÜSTI 4.0 ILE BERABER GELEN DIJITALLEŞMENIN ÇALIŞMA HAYATINA ETKILERI: SOSYAL ADALET VE NEOLIBERALIZM ÜZERINDEN BIR DEĞERLENDIRME

M. Büşra Tufan[1]

Çalışma yaşamı sürekli olarak değişim ve dönüşüme uğramıştır. Dördüncü Sanayi Devrimi olarak gösterilen Endüstri 4.0 olarak da anılan dijitalleşme dönemi ise bu dönüşümün son uğraklarından biridir. Günlük yaşamlarımızı pek çok anlamda değiştiren Endüstri 4.0 teknolojileri, çalışmanın dönüşümünde de oldukça büyük bir rol oynamaktadır. Büyük veri analizi, otonom robotlar, simülasyonlar, yatay ve dikey sistem entegrasyonları, endüstriyel internet, siber güvenlik, bulut sistemleri, eklemeli üretim, arttırılmış gerçeklik, mobil araçlar, gelişmiş insan-makine ara yüzleri bunların başında gelir. Örneğin, 2018 yılında çalışma hayatında kullanılan endüstriyel robotların sayısının 400.000'i aşması bu teknolojilerin yaygınlaşma göstergelerinden biridir ve bu sayının gün geçtikçe artacağı öngörülmektedir. Kimlerinin işbirlikçi kimilerininse insanlığın sonunu getireceğini düşündüğü bu yeni teknolojiler için şu sorunun sorulması gerekli: robotlar insan angaryasının mı, yoksa insanlığın yerini mi alacaklar? Günümüzde teknolojinin yarattığı adaletsizlikler ve eşitsizlikler, teknolojinin sosyal adalet çerçevesinde parantez dışına çıkartılmasını gerektirmektedir. Teknolojiyi kullanma gücünü elinde bulunduranların ve bulunduramayanların arasındaki sosyal adaletin nasıl sağlanacağı yeni teknolojileri kimin, nasıl kullandığı, kullanım sonrasındaki çıktıların kimi, nasıl etkilediği teknoloji ve sosyal adalet ilişkisi hakkındaki tartışmaların gündemine taşınması gereken konular arasındadır. Bu kapsamda, neoliberal politikalar içinde sosyal adalet, teknoloji ve çalışma hayatı arasındaki anlamlı ilişkinin ortaya konması, sorunsalın anlaşılması kapsamında önem arz etmektedir. Bu araştırmada, yukarıda çizilen çerçevede, neoliberal politikalar altında Endüstri 4.0 teknolojilerinin yani dijital çağın gelişimi ile beraber çalışma hayatında yaşanan değişimlerin yazılı literatür ve TÜİK ile ILO'dan alınan istatistiksel göstergeler üzerinden sosyal adalet perspektifinden değerlendirilmesi amaçlamaktadır. Çalışmada neoliberalizm, teknoloji ve sosyal adalet ilişkisi değerlendirmesi, J. Rawls'ın dağıtım adaleti yaklaşımına, B. Barry'nin hak, fırsat ve kaynakların dağılımını tartıştığı sosyal adalet yaklaşımına ve her ikisinin evrensel temel gelir hakkındaki düşüncelerine yer verilerek sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri 4.0, Çalışma Hayatı, Sosyal Adalet

1 Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, busratufan95@gmail.com

TASLAK

ENGELLI BIREYLERIN ERIŞILEBILIRLIĞININ SAĞLANMASINDA SÜRDÜRÜLEBILIR KALKINMA HEDEFLERINE SOSYAL ADALET TEMELINDE BIR BAKIŞ

Begüm Ardahanlıoğlu[1]

Erişilebilirlik tüm bireyleri ilgilendiren bir mesele olmakla birlikte, engelli bireylerin toplumsal hayata eşit ve tam katılımı için temel teşkil eden bir hak olması bakımından önem arz etmektedir. Erişilebilirliğin sağlanması konusunda Türkiye'de ulusal ve uluslararası yasal dayanaklar ile çeşitli politikalar bulunmaktadır. Bunlar her ne kadar erişilebilirliğin sağlanmasında bir zemin oluştursa da politika hedeflerinin gerçekleştirilmesi konusunda bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır. Zira neoliberal politikalar bu konuda bir çözüm olmaktan ziyade ekonomik çıkarların korunması ile ilişkilidir. Tam da bu noktada erişilebilirlik meselesi maddi yatırımlarla salt fiziki çevrenin düzenlenmesi şeklinde bir anlayış yerine, engellilik sosyolojisi alanının kavramsal ve kuramsal çerçevesi ile engelli bireylerin hakları için sosyal adaletin tesis edilmesi çerçevesinde düşünülmeli ve ele alınmalıdır. Bu bağlamda bu çalışmada, erişilebilirliğe ilişkin çeşitli politika belgelerinin en önemlilerinden birini oluşturan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ele alınmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde erişilebilirliğe ilişkin maddeler belirlenerek bu hedeflerin gerçekleştirilmesinin sosyal adalet ile olan ilişkisi ve bunun önünde bir engel oluşturan neoliberal anlayış üzerinden bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde doğrudan ya da dolaylı olarak engelli bireylerle ilişkilendirilebilen toplamda 17 hedef bulunmaktadır ve bunlardan 5 tanesinde engellilere doğrudan atıf yapılmıştır. Bu hedefler içerisinde 11. hedef ve onun alt hedefleri ise engelli bireylerin erişilebilirlik hakkının teminini hedeflemektedir. Buna göre, 2030 yılına kadar engelli bireylerin konuta, temel hizmetlere, yeşil ve kamusal alanlara erişiminin, ulaşım sistemleri ile kamusal alanların erişilebilirliğinin ve tüm bunlarla birlikte kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması hedeflenmektedir. İç politika ile uyumlaştırılan bu hedeflerin sağlanmasında, engelliliğin sosyal modelinde vurgulandığı üzere toplumsal organizasyonun engelli bireyleri kapsayıcı ve adil bir şekilde sağlanmasının önemi anlaşılmaktadır. Erişilebilirliğin maliyeti, bu organizasyonun sağlanmasında adil olmayan bir dağıtımın gerçekleştirilmesine neden olmakta ve engelli bireylerin şehir hakkının önünde bir engel oluşturmaktadır. Burada önemli olan, erişilebilirlikle ilgili politikaların uygulanmasında etkili olan değerlerde dönüşüm yaratılması ve erişilebilirliğin temel bir insan hakkı olduğunun anlaşılmasıdır. Bu da ancak sosyal adalet anlayışı ile mümkün görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, Sosyal Adalet, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

1 Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, begumardahanlioglu@hacettepe.edu.tr

ERKEĞE YÖNELİK UYGULANAN SEMBOLİK ŞİDDET: KAYSERİ ÖRNEĞİ

İlkay Şahin[1]

Zehra Taşpınar[2]

Mine Göncü[3]

Bu çalışmanın konusu, toplumdaki erkeklerin toplumsal cinsiyet kimlikleri sebebiyle belirli bir sembolik şiddetle karşı karşıya kalmalarıdır. Erkekler, belirli toplumsal kalıp yargılara sığdırılmıştır. Evlilik sürecinden maddi anlamda sorumlu tutulmak, evi maddi olarak geçindirmek, güçlü olmak, alkol kullanmak, sigara içmek, nafaka ödemek, evlilik teklifi etmek, duygularını bastırmak gibi konularla sürekli olarak toplumsal bir denetim ve kontrole tabii tutulmaktadırlar. Yapılan görüşmeler, erkeklerin erkeklere yönelik toplumsal engelleri ve destek eksikliği nedeniyle yardım alamadıklarını göstermektedir. Buna neden olan etkenler ise; toplumda dışlanma, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edememe, baskı altında hissetme korkusudur. Algılanan "erkeklik imajı", yüksek başarı beklentisi, yüksek cinsel performans istemi, güçlü olma imajı, neredeyse tüm erkeklerin benzer noktasıdır. Bu benzerlikler, sürekli güç dengeleri ile statüsü değişen "imkansız erkeklik" oluşumunu şekillendirir. Şiddetin her alanında olan toplumsal cinsiyet ilişkileri, toplumumuzun erkeğe yüklediği belirli roller ve özellikle kadınların erkeklerden beklediği büyük beklentiler de şiddetin temelini oluşturan önemli sosyolojik dinamiklerdir. Bu durumu tek bir cinsiyet faktörü üzerinde özelleştirmek yani sadece erkeğe indirgemek şiddetin boyutunu değiştirmektedir. Ayrıca bu durum erkekler için onları şiddete itecek psikolojik bir zemin oluşturmakta ve psikolojik baskının boyutunu artırmaktadır. Erkek olma hali doğal ve normatif bir gerçek olarak kabul edilmiş ve bu sebeple yeterince irdelenmemiştir. Çünkü kadınlar tarihte genellikle ezilmiş, ötekileştirilmiş ve bu sebeple kadına şiddet daha sık işlenmiştir. Her ne kadar kendisine literatürde kadına şiddet kadar yer bulmasa da, kadın erkek arasındaki çatışmaların önemli bir sebebinin de erkeklere yönelik bu dolaylı, simgesel ve cinsiyetçi şiddetin var olduğudur. Toplumsal cinsiyet kavramı bağlamında, şiddete giren belirli davranış kalıplarının erkeklerin aleyhine olması ve medya ile gündeme gelen olayların toplumdaki bütün erkekleri genelleyecek şekilde konuşulması erkekler üzerindeki sembolik baskıyı artırmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcı gözlem tekniği kullanılarak yorumlama yöntemine başvurulmuştur. Veriler enformel sohbet tarzı ve yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği ile incelenmiştir. Bunun sonucunda, şiddetin bir failini aramak yerine şiddete odaklanarak toplumsal cinsiyet ayrışmasının en aza indirgenmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erkeğe yönelik şiddet, Toplumsal cinsiyet, Şiddet

1 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, isahin@erciyes.edu.tr
2 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, z.tspnr1@gmail.com
3 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, besteminegnc@gmail.com

ERKEKLIKLERI, ORMAN YANGINLARINI VE ÇEVRE TAHRIBATINI "MANTROPOSEN" KAVRAMI ILE DÜŞÜNMEK: 2021 MUĞLA ORMAN YANGINLARI ÖRNEĞI

Mehmet Bozok[1]

Dünya ile olan çağdaş deneyimimiza her geçen gün daha da sorunlu hale geliyor. İklim değişikliği, artan sıcaklıklar, kuraklığın sıklığı ve etkisinin artması, seller, toprak kayması olayları, hava ve su kirliliği, müsilaj, pandemi, salgın hastalıklar, depremler ve orman yangınları bu afetlerden bazılarıdır. Son zamanlarda doğa ile sorunlu ilişkilerimiz "Antroposen" (Crutzen, 2006), "sosyosen" (Connell, 2021), "kapitalosen" (Moore, 2017), "khutulusen" (Haraway, 2016) ve son dönemde de ekososyal yıkımda erkekliklerin rolünün altını çizen "(m)Antroposen" (Hultman ve Pulé, 2019) kavramlarıyla tartışılmaktadır. Sosyal bilimlerde çevre, afet ve toplumsal cinsiyet üzerine tartışmalarda erkeklerin ve erkekliklerin ekoloji ve ekolojik yıkımla ilişkileri nispeten yeni bir konudur.

Burada, söndürülmesi on iki günden fazla süren ve Türkiye tarihindeki en yıkıcı etkiyi bırakan orman yangınları olan 2021 Muğla orman yangınlarında ortaya çıkan erkeklikleri Hultman ve Pulé'nin "mantroposen" (2019) kavramını merkeze alarak, tartışılmaktadır. Bu araştırmanın arkasındaki veriler, aynı zamanda yangının tanığı olan araştırmacının, 2021-2022 arasında Muğla'da gerçekleştirdiği üç ayaklı bir niteliksel araştırmaya dayanıyor. Bu araştırmalar, (1) Köyceğiz endemik sığla ormanları araştırması, (2) 2021 Muğla orman yangınları araştırması ve afet sonrası durumun incelendiği (3) Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi ekolojik okuryazarlık araştırmasıdır. Bölgedeki saha araştırmalarında bu süreçte 130 kişiyle görüşmeler yapılmış, sosyal medya taraması gerçekleştirilmiş ve görsel-işitsel veri toplanmıştır. Burada bu üç araştırmanın çalışmanın bulgularına dayanarak, 2021 Muğla orman yangınları sürecinde ortaya çıkan altı ana erkeklik türünü tartışılmaktadır. Bu çalışmada tartışılan erkeklikler (1) köylüler, (2) itfaiyeciler, (3) orman görevlileri, (4) sosyal medya ünlüleri, (5) gönüllüler ve (6) politikacılardan oluşmaktadır. Orman yangını, çok boyutlu ekososyal yıkımın hızlanmasına ve sonuçlarının derinleşmesine yol açmıştır. Burada, ortaya çıkan mantroposenik ekolojik yıkımın, ataerkil erkekliklerin omuzlarında yükseldiğini, kadınların ve diğer türlerin dışlanmasına ve diğer doğanın sömürülmesine ve tabi kılınmasına neden olduğunu ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Sosyolojisi, Toplumsal Cinsiyet, Orman Yangınları

1 Maltepe Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, mehmetbozok@yahoo.co.uk

EŞİTSİZLİĞİN DİJİTAL YÜZÜ: TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ARASINDA BİRİNCİ DÜZEY DİJİTAL BÖLÜNME

İsa Demir[1]

Cem Koray Olgun[2]

Cihad Özsöz[3]

Bu çalışma Türkiye'de özel ve devlet üniversitelerinde lisans seviyesinde eğitim gören öğrenciler arasındaki dijital bölünmeyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla kişisel bilgisayar, akıllı TV, ücretli akıllı TV uygulaması ve ücretli cep telefonu uygulaması sahipliği ile sabit geniş bant internet aboneliği değişkenleri esas alınarak dijital eşitsizliklerin ne seviyede olduğu araştırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin hane halkı gelir seviyesi, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ve yaşadıkları yerleşim bölgesi ile enformasyon ve iletişim teknolojileri sahipliği arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Nicel araştırma yönteminin tercih edildiği bu araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu vasıtasıyla 100 farklı üniversiteden 2206 öğrenciden veri toplanmıştır. Bulgulara göre özel üniversite öğrencilerinin tüm değişkenlerde ve özellikle kişisel bilgisayar sahipliği, ücretli mobil uygulama sahipliği ve ücretli akıllı TV uygulama sahipliği açısından devlet üniversitesi öğrencilerine göre avantajlı durumda olduğu gözlenmiştir. Yanı sıra ebeveynlerin eğitim seviyesi ve yerleşim bölgesi ile enformasyon ve iletişim teknolojileri sahipliği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Gözlemlenen bu dijital bölünme hem eğitimde fırsat eşitliğini engellemekte hem de mezuniyet sonrası istihdama katılımı belirleyebilmektedir. Bu bildiride çalışmada elde edilen ve eşitsizliği görünür kılan sonuçlar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Birinci Düzey Dijital Bölünme, Dijital Eşitsizlik

TASLAK

1 Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Hizmet Dr. Öğretim Üyesi isa.demir@beun.edu.tr
2 Adıyaman Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, colgun@adiyaman.edu.tr
3 Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, cihadozsoz@sdu.edu.tr

ETNİK AZINLIKLARDA SOSYAL HAREKETLİLİK SÜRECİ: TÜRKİYE'DEKİ ROMANLAR/ ÇİNGENELER ÜZERİNDEN ELEŞTİREL BİR İNCELEME

Ali Egi[1]

Etnik kimliği ayrımcılık, dışlanma ve entegrasyon gibi kavramlar ile ilişkilendirerek onun dikey sosyal hareketlilikteki önemini görmezden gelen klasik sosyal hareketlilik yaklaşımlarının aksine, son yıllarda farklı coğrafyalarda etnik azınlıkların sosyal hareketliliği dikkat çekici bir fenomen haline gelmiştir. Devam eden doktora tezimin saha çalışması verilerinden yararlanarak hazırladığım bu çalışma, nitel araştırma yöntemini ve araçlarını kullanarak etnik azınlıklarda sosyal hareketlik sürecini Türkiye'deki Romanlar/Çingeneler üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır. Romanlar/Çingeneler, tarihsel olarak her coğrafyada baskın kültürler tarafından marjinalize edilerek, dezavantajlı bir alt tabaka/sınıf söylemine hapsedilmiştir. Türkiye'deki Roman/Çingene çalışmaları da genellikle yoksulluk, dışlanma, kimlik, kültür, edebiyat, sağlık, sosyal politika, barınma vb. konu kategorilerine odaklanarak bu söylemi belirli bir düzeyde yeniden üretmiş görünmektedir. Literatürdeki söylemi kritize eden bu çalışma, etnik azınlıklardaki sosyal hareketliliği sağlayan koşulları ve hareketliliği zorlaştıran/engelleyen faktörleri Roman/Çingene bireylerin deneyimleri üzerinden anlamaya çalışmaktadır. Eğitimin ısrarla sürdürülmesi, sivil toplum kuruluşlarında aktif rol alma ve siyasete katılım Romanların/Çingenelerin dikey sosyal hareketliliğini sağlayan koşullar arasında önemli bulgular olarak dikkat çekmektedir. Aile, bireysel yetenek, işgücüne katılım ve (sosyal) medyada yükselen popüler Roman imgesi de sosyal hareketliliği sağlayan diğer koşullar arasında yer almaktadır. Sosyal hareketliliği zorlaştıran/engelleyen faktörler ise doğal olarak ayrımcı tutumlar, öğrenilmiş çaresizlik, damgalanma ve fırsat eşitsizliği gibi literatürün de yaygın olarak elde ettiği bulgulardan oluşmaktadır. Sosyal hareketlilik sürecinde etnik kimlik bir madalyonun iki yüzü gibi görünmektedir. Bir yandan Romanlar/Çingeneler arasında bazı aktörler etnik kimliklerini biyografik heybelerine ekleyip etnisite sermayesini kullanarak stratejik bir yükselme pratiği gerçekleştirmektedirler. Diğer yandan aynı aktörlerin etnik Roman/Çingene kimlikleri, kariyerlerinin önünde önyargı ve ayrımcılıkla örülü bir duvar olarak durmaktadır. Sonuç olarak etnik azınlıkların sosyal hareketlilik süreci tabakalaşma ve etnisite çalışmalarında ihmal edilmese dahi tatminkâr bir akademik değer görmüş değildir. Bu çalışma öncelikle etnik azınlıklarda sosyal hareketliliği zorlaştıran/engelleyen faktörlerin kaynağını ifade etmesinden dolayı, literatürdeki etnik azınlıklara yönelik basmakalıp, önyargılı ve pejoratif bakış açısını Roman/Çingene çalışmaları örneğinde kritize etmektedir. Sonrasında ise sosyal hareketlilik sürecinde etnik kimliğin Roman/Çingene bireyler tarafından stratejik bir sosyal kaynak olarak kullanımına vurgu yaparak, etnisite ve sosyal hareketlilik literatürüne katkı sunma niyetini taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etnik azınlıklar, sosyal hareketlilik, Romanlar/Çingeneler, etnisite sermayesi, Roman/Çingene çalışmaları.

1 Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, aliegi86@gmail.com

ETNO-DINI KIMLIK VE MEDENI DURUMUN KAMUSAL ALAN KULLANIMINDAKI KESIŞIMI: İSTANBUL'DAKI YÜKSEK EĞITIMLI ERMENI KADINLAR ÖRNEĞI

Tomris Derya Keresteci[1]

ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları bölümünden 2023 Mayıs'ında yüksek lisans tezi olarak savunulan, "Etno-dini Kimlik ve Medeni Durumun Kamusal Alan Kullanımındaki Kesişimi: İstanbul'daki Yüksek Eğitimli Ermeni Kadınlar Örneği" başlıklı bu çalışma, etno-dini kimlik, medeni durum ve eğitim seviyesiyle mekanın karşılıklı ilişkisine odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, yüksek eğitimli bekar Ermeni kadınların İstanbul'un kamusal mekanlarıyla kurdukları ilişkileri anlamaktır. Çalışmanın kapsamı içerisinde görünürlük, hareketlilik ve erişim, kamusal alan kullanımı bağlamında incelenecek üç eksen olarak belirlenmiştir. Feminist metodolojiyi benimseyen bu araştırma, kadınların anlatılarını merkeze alarak onların gündelik hayatlarındaki duygu ve deneyimlerini katman katman incelemiştir. Bu araştırmayla, üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip on beş katılımcıyla yaptığım yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dayanarak, İstanbul'daki mekansal duygulanımlarında etno-dini kimlikleri ve toplumsal cinsiyet kimlikleri arasındaki kesişimsel deneyimleri ortaya çıkarmaya çabaladım. İstanbul'un yer ve mekanlarında korku, kaygı, güvenlik, tedirginlik gibi duyguların yanında, rahatlık, özgürlük, aidiyet gibi duyguları analize dahil ettiğim bu çalışmada, kadınların kamusal alanda şiddet ve ayrımcılıkla baş etme taktik ve stratejilerini önceledim. Buradan hareketle, Ermeni kadınların failliğini ortaya koyarak onların toplumsal aktör konumlarını vurgulamayı hedefledim. Bekar Ermeni kadınlar, kamusal alanda şiddet korkusunu çok katmanlı bir şekilde deneyimlemektedirler. Kamusal alanda maruz kalabilecekleri cinsel şiddet korkusu, Ermeni kimlikleri açığa çıktığı takdirde katlanarak artan bir hale gelmektedir. Bu noktada eğitimli olma durumunun, kentin kimi güvenli alanlarına erişebilme imkânı sağladığı ve bu alanlarda bulunabilme halini pekiştirdiği ortaya konmuştur. Yine de eğitim seviyesi, şiddet korkusunun önüne geçememektedir. Ebeveynleri de dahil, üst kuşaklara kıyasla kamusal alanda kimliklerini gizlemeyi tercih etmediklerini gördüğüm genç Ermeni kadınlar, ayrımcı ve ırkçı söylemlerle karşılaştıklarında seslerini yükselterek kendilerini savunmaktadırlar. Ancak gece vakti tek başına tenha yer ve mekanlarda olmak, şiddet korkusunu tetikleyerek sessiz kalmalarına sebep olmaktadır. Müslüman muhafazakar yer ve mekanlarda bulunmak ise şiddet korkusunu limitsiz kılan önemli bir tetikleyicidir. Sonuç olarak bu çalışma, korku ve cesaret tarafından şekillendirilen mekandaki patriyarkal ilişkileri ortaya çıkararak kamusal alanın cinsiyetli yapısına meydan okumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal alan, Ermeni kadınlar, Toplumsal cinsiyet

1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Bağımsız Araştırmacı, deryakeresteci@gmail.com

TASLAK

EV VE İŞ HAYATI ARASINDA SALGINI YAŞAMAK: COVID-19 SÜRECINDE KADIN DENEYIMLERI

Aslı Telseren[1]

Çalışma Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden aşılanmanın hız kazandığı ve normalleşme sürecine geçilmeye başlandığı 1 Temmuz 2021 tarihleri arasında İstanbul'da yaşayan çalışan kadınların ev ve iş yaşamlarının salgından nasıl etkilendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dünya'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de büyükşehirleri önemli ölçüde etkileyen birtakım tedbirler alınmıştır. Sokağa çıkma yasakları, toplu bulunulan mekânların ve bazı iş yerlerinin kapatılması, seyahat sınırlamaları, uzaktan çalışma gibi tedbirlerin yanı sıra ücretsiz izin, kısa çalışma ödeneği, işten çıkarma yasakları gibi düzenlemeler de yapılmıştır. Alınan bu tedbirler ve yapılan düzenlemeler bireylerin ev ve iş hayatları arasındaki dengelerin değişmesine neden olmuştur. Bu değişimi saptamak için İstanbul Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Derneği'nin (İSTDER) Covid-19'un toplumsal cinsiyet temelli hak ihlaline uğrayan gruplar üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla uyguladığı ve 311 kişinin katıldığı kolaylı örnekleme ve kartopu örnekleme metotlarının kullanıldığı online anketten İSTDER'in izniyle faydalanılmıştır. Anketin hazırlanması ve incelenmesi sırasında, kadınların evdeki ve işteki iş yüklerine yani ücretli ve ücretsiz emeklerine ilişkin değişimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından önemli bir noktada bulunduğu ve konuyla ilgili daha derinlemesine çalışmaya olanak vermesi nedeniyle bu anketten faydalanılmıştır ve ankete katılan kadınların cevapları ayrıca incelenmiştir. Çalışmaya esas olan inceleme ise salgın sürecinde en az bir ay ücretli bir işte çalışmış, kendisini kadın olarak tanımlayan ve İstanbul'da yaşayan söz konusu anketi cevaplayan 168 katılımcının cevapları üzerinden yapılmıştır. Ayrıca bu ankete katılan kişiler arasından gönüllü olan 11 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Covid-19 salgınıyla ilgili yayınlanan diğer raporları ve araştırmaları tamamlayıcı nitelikte olan bu çalışma, çeşitli yaş, meslek grubu ve cinsel yönelimlerden kadınlara ulaşması bakımından önemli bir temsil gücüne sahiptir. Anketlerin yansıtamadığı problemleri ortaya koyarak literatüre önemli bir katkıda bulunmayı hedeflemiştir. Bununla birlikte salgın koşulları altında online anket yöntemi ile toplanan verilerden faydalanıldığı için yalnızca internete erişimi olan ve teknolojik cihazları aktif olarak kullanılan kadınlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Ücretsiz ev içi emek, İş-Yaşam Dengesi

1 Doğuş Üniversitesi - Université de Paris, Sosyoloji,Dr. Öğretim Üyesi, aslitelseren@gmail.com / atelseren@dogus.edu.tr

EVSIZLERLE İLGILENEN AKTÖRLERIN FAALIYET TIPLERI VE EVSIZLIKTEN KURTULMA SÜRECINE ETKISI: İSTANBUL ÖRNEĞI

Melike Halide Ekinci[1]

Ridvan Azizi[2]

Dilara Arancı[3]

Rabia Türkan Bayır[4]

Evsizlikten kurtulma süreçlerinde evsizlerin eğitim seviyesi, çalışma geçmişi, aile/arkadaş ilişkileri ve umut düzeyleri kadar evsizlere yönelik yürütülen faaliyetler de önemli rol oynamaktadır. TÜBİTAK 1001 Programı tarafından desteklenen 121K287 numaralı proje kapsamında yürütülen bu araştırma, kamu kurumları ve STK'ların bünyesinde evsizlerle çalışan profesyonel, aktivist ve gönüllülerin evsizlere yönelik farklı faaliyetlerinin ve yaklaşım biçimlerinin, evsizlikten kurtulma olgusunu nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Yapılan çalışmayla, evsizlikten kurtulma konusundaki kısıtlı literatüre katkı sağlanması, evsizlerin toplumsal hayata yeniden kazandırılması sürecinde etkili olan faktörlere dair bilgi üretilmesi ve sivil/kamusal aktörlerin sosyal çalışma faaliyetlerinin evsizlikten kurtarma özelinde daha verimli hale gelmesi öngörülmektedir. Fenomenolojik yaklaşımın benimsendiği bu nitel araştırmada, İstanbul'da evsizlere yönelik faaliyetler yürüten STK'ların kurucu, çalışan ve gönüllüleri, ayrıca merkezi/yerel kamu kurumlarında evsizlere yönelik faaliyetlerde bulunan sosyal çalışmacı ve benzeri görevlilerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmış, ilgili etkinliklerde gözlemci ve gönüllü olarak yer alınıp katılımcı gözlem notları tutulmuştur. Eylül 2022-Nisan 2023 aralığında İstanbul'da üretilen veriler MAXQDA programında analiz edilmiştir. Sivil ve kamusal aktörler evsizlikle mücadelede farklı etkinliklere öncelik vermekte, farklı yaklaşımlar benimsemekte ve evsizlerle farklı biçimlerde ilişki kurmaktadır. Bazı aktörler her gün farklılaşan gönüllüler aracılığıyla, evsizlerle görece kurumsal, formel ve gayrişahsi ilişkiler kurmaktadır. Bazı aktörlerse Anderson'ın klasik çalışması Hobo'da da karşımıza çıktığı gibi evsizin anne/baba gibi algıladığı tarzda, daha kişisel, birebir ilgilenen ve samimi bir ilişki kurmaktadır. Kurulan ilişki biçimleri kadar yapılan yardımların kısa (yiyecek, giyecek, hijyen, sağlık) ya da uzun (iş bulma, barınma, rehberlik-danışmanlık) vadeli oluşu, kurumda ya da sokakta gerçekleştirilmesi de evsizlikten kurtulma sürecini etkilemektedir. Akut yardımların evsizlerin kendi aralarında ve evsiz olmayanlarla sosyalleşmesine imkan verip vermediği, böylece sokaktan kurtulma yönünde sosyal-psikolojik bir destek niteliği taşıyıp taşımadığı diğer bir tartışma konusudur. Bir evsizin evsizlikten kurtulması kadar yeniden evsiz kalmaması da bu sürecin tamamlayıcı bir boyutudur. Sosyal çalışmacının her iki süreci de birebir takip edip etmediği ise bir diğer ayrım noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Evsizlikten Kurtulma, Sosyal Çalışma

1 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, melikehalideekinci@ogr.iu.edu.tr
2 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi-Tübitak 1001 Proje Bursiyeri, ridvan.azizi@ogr.iu.edu.tr
3 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi-Tübitak 1001 Proje Bursiyeri, dilara.aranci@ogr.iu.edu.tr
4 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi-Tübitak 1001 Proje Bursiyeri, rabiaturkanbayir@ogr.iu.edu.tr

FABRİKA EMEK SÜRECİNDE KAPİTALİST DENETİM VE MÜHENDİSLERİN SINIFSAL KONUMLARINA DAİR SAHA ARAŞTIRMASI

Atilla Öztekin[1]

Bu çalışmanın konusu, otomotiv sektöründeki mühendislerin kurumsal hiyerarşideki konumları ile sınıf yapıları ve denetlenme biçimleri arasındaki ilişkidir. Profesyonel-Bilimsel Perspektif açısından mühendislik; bilimsel yönetim ilkelerinin geniş çaplı üretiminde yönetimsel hiyerarşinin kurumsallığı için işleyen tabakalı stratejik oluşumdur. Tekelci Kapitalizm emek sürecinde üretim araçlarının mülkiyeti ile yönetimini birbirinden ayırarak farklı katmanlar ve çelişkili sınıf konumları yaratmaktadır. Emek sürecinde sahip oldukları teknik bilgi nedeniyle üretim araçları üzerinde kontrole sahip olan mühendisler klasik sınıf yapıları ve sınıf ilişkileri içinde değerlendirilmezler. Aynı zamanda fabrika yönetimi tarafından çalışma verimliliklerinin artması amacıyla çeşitli denetim mekanizmalarına maruz kalırlar.

Bu çalışmanın ilk amacı emek sürecinin parçalanması sonucu mühendislerin dâhil oldukları çoklu sömürü ilişkilerini ve çelişkili sınıf konumlarını ortaya koymak, ikinci amacı ise fabrikaların biyo-politik alan olmasını sağlayan iktidar ilişkilerini ve denetim mekanizmalarını açığa çıkarmaktır. Bu çalışma, bir yüksek lisans tezi kapsamında eleştirel sosyal bilim metodolojisiyle ve nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bir araştırmanın bulgularına dayanmaktadır . Araştırmanın verileri 10 Nisan 2020-13 Haziran 2020 tarihleri arasında, Kocaeli ilinde üretim gerçekleştiren otomotiv fabrikalarının AR-GE ve üretim sistemleri birimlerinde çalışan on beş mühendisten toplanmıştır. Mühendislerin seçiminde maksimum çeşitlilik ve kartopu örneklem seçim teknikleri kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış mülakat yoluyla toplanmıştır. Mülakat formunda mühendislere istihdam edildikleri konumları, birbirileri ve diğer çalışan gruplar ile geliştirdikleri mesleki ilişkileri, iş güvenceleri hakkındaki fikirleri ve boş zaman faaliyetleri hakkında sorular sorulmuştur.

Çalışmada mühendislerin sınıf konumuyla ilgili elde edilen bulgular beş noktada toplanmaktadır. İlk olarak, mühendisler esnek üretim anlayışına dayalı proje temelli çalışarak güvencesiz istihdama maruz kalmaktadır. İkincisi, mühendislerin aralarında örtük rekabet bulunmaktadır. Üçüncü olarak, yönetim kademeleri; mühendislerin verimliliğini arttırmak amacıyla mesleki gelişim kursları düzenlemek ve çalışma takımları kurmak gibi sorumlu otonomi denetim mekanizmaları geliştirmektedir. Bu bulgu fabrikaların, biyo-politik iktidar tekniklerinin gerçekleştirildiği alanlar olarak okunabileceğini göstermektedir. Dördüncü olarak, sınıf ilişkileri bakımından yönetici ve uzman mühendislerin emek sürecindeki denetim ilişkilerinde burjuva sınıf yapısına, daha alt katmanlardaki mühendislerin parasal ve fiziki sermaye bakımından işçi sınıf yapısına yakınlaştığı görülmüştür. Son olarak yakınlaşılan sınıf yapısının mühendislerin sınıf pratiklerini şekillendirdiği, yönetici konumundaki mühendislerin meslek odalarına, alt kademelerdeki mühendislerin sendikalara üye olmaya eğilimli oldukları gözlenmiştir.

1 Millî Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Dekanlığı Beşeri ve Sosyal Bilimler Bölüm Başkanlığı Sosyoloji Anabilim Dalı, Öğr. Gör., Ankara

-Bu çalışma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda 2020 yılında tamamlanan "Emek Sürecinde Mühendislerin Sınıfsal Konumlarının Neo-Marksist Açıdan Değerlendirilmesi: Kocaeli Otomotiv Sanayi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

FELAKETIN YENIDEN HATIRLANMASI: 6 ŞUBAT 2023 DEPREMI ARDINDAN HABER METINLERINDE GEÇMIŞ DEPREMLERIN TOPLUMSAL İZLERI VE BELLEK

Burcu Tekaüt Çal[1]

Sosyal bilimler ve özellikle sosyoloji için bellek çalışmaları, felsefenin zaman tartışmalarından ve tarihsel pozitivizmin her daim şüpheyle yaklaştığı kavramsal konumdan bağımsızlaşabildiği noktada, belleğin toplumsal, kültürel ve tarihsel olanın aktarımındaki yeri üzerinden ilerlemiştir. Geçmişin doğrulanabilirligi üzerine yapılan akıl yürütmeler özellikle 1980li yıllardan bu yana dünya çapında büyük toplumsal travmaların izleri, ötelenmeleri ve anımsanmaları üzerine yoğunlaşmış bir bellek çalışmaları literatürü oluşturmuştur. Geçmişte olup bitmiş olanın tarih tarafından kurulmuş ve aynı zamanda süreç içinde onun tarafından tahrif edilmiş, yaralanmış bir bellek tarafından sahiplenebilmesinin koşulları, gerek anmanın, gerekse belleğin ve unutmanın kötüye kullanımları, yani "aşırı bellek" kullanımı ve "aşırı bir unutuş" ile kendini göstermektedir. Bu çerçevede tarihsel olanın oluşturmasında basit bir araç olmanın ötesinde tarihsel doğruluğa ulaşmanın imkânını, tarihsel gelişim içinde ideolojik olan tarafından kurulmuş ve ister istemez tahrif edilmiş belleğin nasıl toplumsal hatırlama biçimleri oluşturduğu araştırılacaktır. Deprem gibi toplum genelinde gündelik hayatın olağan akışının kesintiye uğradığı kapsayıcı felaketler kişisel ve toplumsal belleklerde yer alan benzer felaket süreçlerinin anımsanmasına da neden olmaktadır. Bu kuramsal çerçevede 6 Şubat 2023 Depremi'nin ardından toplumsal belleğin anımsama mekanizmalarının depremi takip eden 3 gün içinde basın organlarında bölgede gerçekleşen eski felaketlere dair haberlerde nasıl izlerinin sürülebileceği araştırılacaktır. Araştırma kapsamında 6,7,8 Şubat tarihlerinde yazılı ve dijital gazetelerde yer alan farklı 10 yayın kuruluşuna ait haberlerin eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Bellek, Hatırlama, Afet Sosyolojisi

TASLAK

1 Beykent Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, btekaut@gmail.com

GEÇ MODERN DÜNYADA YENİ MANEVİYAT ARAYIŞLARI: SPRİTÜEL FAALİYETLERE VE GRUPLARA KATILAN BİREYLERİN DUYGU VE ANLAM DÜNYALARI ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA

Beyza Koçkaya[1]

Meral Timurturkan[2]

Toplumsal değişmenin yarattığı yeni toplumsallıklar ve ilişki biçimleri gerek makro düzeyde gerekse mikro düzeyde çeşitli yapılara ve gündelik yaşam pratiklerine yön vererek bireylerin tercihleri, duyguları ve beklentileri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle geleneksel yapıların çözülmesi, kentleşme, bireyselleşme, sınıf yapılarındaki dönüşüm, profesyonelleşme ve sekülerleşme, bağımsızlaşma çabaları, küreselleşme ve neoliberal değerlerin tezahür alanlarının genişlemesi ile birlikte bireylerin hayatlarını yeniden anlamlandırmaya çalıştıkları ve öz-benlik imgesini yeniden kurmaya yönelik çabaların da arttığı tartışılmaktadır. "Bireysellik", "rekabet", "yabancılaşma", "risk", "bireysel sorumluluk" ve "statünün önceliği" gibi temel neoliberal değerlerin yaşamın tüm alanlarına sızmaya başladığı yeni dünya düzeninde, "mutlu ol", "bağımsız ol", "hazzı yaşa", "zinde kal", "mükemmel ol", "doğru seçim yap" ve "bireysel sorumluluk al" gibi ideolojik retorikler de bireylere dayatılmaktadır. Bu dayatmalar bireylerin duygu ve öznellik kapasitelerini inşa etme biçimlerinde önemli rol oynamakta ve bireyleri hem toplumsal hem de bireysel düzeyde de yeni anlam arayışlarına götürmektedir. Bu anlam arayışlarının önemli göstergelerinden biri de son dönemlerde bütünsel spritüal faaliyetlere (alternatif tıp, ayurveda, biyoenerji, reiki, şifacılık, yoga) ve gruplara dahil olma çabasıdır. Geç modern dönemin popülerleşen, piyasaya eklemlenen ve bireyselleşen maneviyat arayışları olarak da tanımlanan bu yeni çabaların, bireylerin gündelik hayattaki deneyimlerini anlamlandırmasında, duygularını ve bedenlerini biçimlendirilmesinde nasıl bir rol üstlendiği sosyolojik bir yaklaşımla araştırılması gereken konular arasındadır. Bu bağlamda söz konusu bu çalışma, toplumsal gerçekliğin inşasında ve bireylerin öznelik kapasitelerini kurmada "alternatif şifa", "bütünsel maneviyat" veya "spritüal" olarak adlandırılan faaliyetlerin ve grupların rolü, bireylerin söz konusu faaliyetlere dahil olma biçimi, kendi tanımlamaları ve deneyimleri üzerine nitel bir araştırma pratiği yürütülmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu çalışmanın amacı kapsamında amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen; yoga, reiki, şifacılık, biyoenerji, alternatif tıp, ayurveda ve benzeri spritüal destek ağlarına ve eğitim gruplarına katılan 20 birey ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler belli temalar ve alt kodlar doğrultusunda kategorize edilerek tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Kültürü, Neoliberal Birey, Maneviyat Arayışı

1 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, beyzaakockaya@gmail.com
2 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, mtimurturkan@mehmetakif.edu.tr

GEÇICILIK VE SOSYAL UYUM ARASINDA GAZIANTEP'TEKI SURIYELILERIN GELECEK BEKLENTILERI

Şenay Leyla Kuzu[1]

Gaziantep, geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı sınır kentlerden biridir. Suriyelilerin kente yerleşmelerinin üzerinden geçen on iki yıllık sürenin ardından Suriyelilerin geçici oldukları veya geri dönüşlerinin sağlanması konusunda artan bir eğilim gözlenmektedir. Yaşanan ekonomik durgunluk ve bununla ilişkili olan işsizliğin yarattığı belirsizlikler bu süreci belirlemektedir. Suriyelilerin hukuki statüsü ve bu statünün geleceği kapsamlı bir tartışma konusu olsa da bu bildiri Suriyeli kadın ve erkeklerin 'geçici' olma durumlarını gündelik hayatlarında nasıl deneyimledikleri ve gelecek beklentileri oluşturmaktadır. Bu bildiri" Gaziantep Odaklı Sosyal Uyum Araştırması Çalışmasının Hazırlanması-Gaziantep Monitörü 2022" adlı projenin verilerine dayanmaktadır. Bu kapsamda hem Suriyelilerle hem de Gazianteplilerle yapılan 12 odak grup görüşmesinden ve 1644 hane ile yapılan anketin verilerinden yararlanılacaktır. Araştırmanın verilerine dayanarak iki önemli tespit yapılabilir. Bunlardan birincisi, Suriyeli kadınların Suriye'ye dönme konusunda Suriyeli erkeklere nazaran daha az istekli olmalarıdır. İkincisi ise Suriyelilerin geri dönmesini isteyen Gazianteplilerin sayısının önceki yıllara kıyasla artmış olmasıdır. Bu iki veri, uyum konusunda Suriyelilerle birlikte ev sahibi toplumun sürece dahil edilmesi gerçeğini ortaya koymakla birlikte uyum sürecini her iki grubun yaşadığı mahallelerin ekonomik koşullarının belirlediğini görmekteyiz. Bununla birlikte kentte yaşayan farklı grupların bu süreçten farklı etkilendiğini belirtmek gerekir. Örneğin Suriyeli kadınlar, Suriyeli erkeklere göre geri dönme konusunda daha isteksiz görünseler de bu durum onların Gaziantep'te herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları anlamına gelmemektedir. Öyle ki Suriyelilerin kendilerini tanımlamaları, uğradıkları haksızlıkları dile getirmeleri, hem kendileri hem de aile fertleri veya çocukları hakkındaki gelecek planları "geçicilik" etrafında şekillenmektedir. Kadınların gelecek beklentileri çocukların eğitimi, oturulan mahallenin değiştirilmesi ve yaşlılıkları ile ilgili olurken; erkeklerin durumu statü kaybı ve bunu telafi etmeye yönelik arayışların şekillendirdiği 'belirsiz bir gelecek' etrafında şekillenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal uyum , Geçicilik , Suriyeliler

1 Gaziantep Üniversitesi , Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, senayleylakuzu80@gmail.com

TASAM

GENÇ ÇIFTÇILERIN ÇIFTÇILIK PRATIKLERI ILE SÜRDÜRÜLEBILIR TARIM ÜZERINE SOSYOLOJIK BIR ARAŞTIRMA: BALIKESIR ÖRNEĞI

Süheyla Sarıtaş[1]

Uğur Çoban[2]

Küresel iklim değişiklikleri ve ekolojik dengenin bozulması ile ortaya çıkan olumsuzluklara karşı bir mücadele alanı olarak belirginleşen sürdürülebilir tarım, 1980'li yıllardan sonra sıklıkla kullanılmaya başlanan bir kavramdır. Tarımsal üretimde, toprak, su ve iklim gibi önemli etkenlerin yanında, beşeri faktör olarak çiftçiler ve onların üretim şekilleri de belirleyici rol oynamaktadır. Bu yüzden ülkemizde kırsal nüfus içinde yer alan genç çiftçilerin sürdürülebilir tarıma dair tutumları ve bu alanda ne tür pratikleri kullandıkları büyük önem taşımaktadır. Bu bildiride sürdürülebilir tarım ve çiftçilik ile ilgili çözüm odaklarına ulaşmak için, Balıkesirli genç çiftçilerin üretim pratiklerini nasıl anlamlandırdıkları ve aileleriyle, tarım politikalarıyla, ticari aktörlerle ve diğer çiftçilerle olan ilişkilerini sosyolojik olarak incelemeyi hedeflemektedir. Ayrıca araştırma bugün kritik önemi daha da çok artan tarıma ve çiftçiliğe dair literatüre Balıkesir'deki genç çiftçilerden elde edilen nitel verilerle yeni ve farklı argümanlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir tarım, Genç çiftçi, Balıkesir

TASLAK

1 Balıkesir Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, saritassuheyla@gmail.com

2 Balıkesir Aile ve Sosyal Politkalar İl Müdürlüğü, Sosyoloji, Akademi Dışı, u.cobanugur@gmail.com

GENÇ KADINLARIN ÇOCUKSUZLUK EĞILIMI ÜZERINE FENOMENOLOJIK BIR ARAŞTIRMA

Gizem Şükran Özalkan[1]

Ece Erbuğ[2]

Türkiye'de kaba doğum hızı ve doğum oranı 2000'li yılların başından bugüne dikkat çekici bir biçimde düşerken, ortalama anne olma yaşı giderek yükselmektedir. Bu durum, kadınların anne olmaya giderek daha mesafeli yaklaştıklarını göstermekte, akademik alanda da son yıllarda ilgi konusu olmaktadır. Tercihen anne olmamayı ifade eden gönüllü çocuksuzluk ve çocuksuzluk tercihi gibi kavramlar etrafında batıda uzunca bir süredir araştırmalar yürütülmüş, hatırı sayılır bir bilgi birikimi oluşmuştur. Giderek daha fazla kadının anne olmayı tercih etmediğini dile getirmesiyle birlikte, "anneliğin reddi" olarak adlandırabileceğimiz eğilim, ağırlıklı olarak ekonomik ve toplumsal koşulların belirsizliğiyle şekillenirken, kadına biçilen geleneksel toplumsal cinsiyet rolüne de önemli bir karşı çıkış niteliğindedir. Bu çalışma ile Türkiye'de çocuksuz olmak ve çocuksuz kalmak isteyen genç kadınların sesi olmayı hedefliyoruz. Tartışmamız ağırlıklı olarak, katılımcılarımızın kendi kadın olma, anne olma ve bu kendine özgü ortamda bir çocuk dünyaya getirme tanımları üzerine kuruludur. Bu ne bir sorgulama ne de belirli bir seçimi yüceltmek veya eleştirmektir. Bunun yerine, Türkiye'de kadınlık ve annelik konseptleri etrafında kurulan kültürel baskıyı onların ifadelerinden yola çıkarak yorumlamaya, temel olarak çocuksuz olmanın ne tür koşullarla ilgili olduğunu ve kadınların tüm bunlarla yaşamlarında nasıl karşılaştığını ve deneyimlediğini anlamaya yönelik bir girişimdir. Katılımcılarımız, düşüncelerini ifade etme ve seslerini duyurma konusunda büyük bir istekle bu araştırmaya gönüllü olarak katılan 11 kadından oluşmaktadır. Yaş ortalamaları 31 ve tümü pandemi döneminde, çevrimiçi platformlar üzerinden gerçekleştirdiğimiz derinlemesine görüşmelerin ortalama süresi 55,26 dakikadır. Bulgularımıza göre anne olma ve çocuk kavramları en çok sorumlulukla ilişkilendirilmiştir. Bir çocuk dünyaya getirmenin temel zorluğu ise ekonomik koşullar, çalışma koşulları ve "bir çocuğu yetiştirebilecek" yaşam standartlarına sahip olma olasılığının oldukça düşük algılanmasıyla yakından ilişkili olan "kısıtlanmışlık" duygusunu işaret etmektedir. Toplum tarafından en çok "eksik", "başıboş/ sahipsiz" ve "problemli" algılandıklarını ifade eden kadınların en sık karşılaştıklarını belirttikleri toplumsal tepkiler ise "dahil olma", "sorgu sual" ve "yargılama"dır.

Anahtar Kelimeler: Çocuksuzluk Eğilimi, Aile, Annelik

1 Anadolu Üniversitesi , Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, sgizemozalkan@gmail.com
2 İstanbul Gedik Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ece.erbug@gedik.edu.tr

GERİ DÖNMEYE DÜŞÜNMÜYORUM!": DÜNE DAİR, YARIN HAKKINDA

Yeliz Kendir Gök[1]

Bu çalışma, doktora tezi kapsamında İstanbul'daki Ugandalı kadın seks işçilerine odaklanan ve 2021-2022 yıllarında gerçekleştirdiği saha çalışması boyunca karşılaştığı seks işçisi olmayan, ancak kayıtdışı istihdamın farklı sektörlerinde çalışan kadınların seslerine kulaklarını kapamayan feminist bir araştırmacının tezden taşan deneyimlerinden beslenmektedir. Tezin, göç eden Ugandalıları odağına alması sebebiyle ne tam anlamıyla dışında, ancak örneklem grubundan bağımsızlığı nedeniyle ne de içinde kendine yer bulabilen söz konusu deneyimlerin "taşan" olma hali, Ugandalı kadınların geçmişine dair ve geleceği hakkında ipuçları sunan olguları ihmale düşmemenin gerekliliğini hatırlatmaktadır. Uganda'da toplumsal cinsiyet krizlerinden (kadına yönelik şiddet, düşük eğitim ve yüksek işsizlik) doğan ve kayıtdışılığın bağlamını ortaya çıkaran ulus aşan göçün gerekçesi, diğer bir ifade ile geçmişin orada, kendi halinde olmaması, bugünü ve hatta geleceği şekillendirme potansiyelini saklı tutması, krizin aşılamayacağına dair sinyaller sunarken kadınların yerinden edilen olmayı saklı tutma isteklerini şekillendirmektedir. Bu istek, kadınların "Geri Dönmeyi Düşünmüyorum!" ifadelerinde somutlaşmaktadır. Böylece, bu çalışmada, genel olarak toplumsal cinsiyet krizinin kadınların hayatında göç kararını nasıl tetiklediği gösterilirken, krizin zemin bulduğu toplumsal koşulların geride bırakılan ancak varlık tehdidi nedeniyle geleceğe dair olanı şekillendiren, oldukça etkin rolüne odaklanılmaktadır. Söz konusu odak, toplumsal ve bireysel arasındaki ilişki yumağı, her biri farklı sektörden; (1) bavul tüccarı, (1) aşçı, (1) fabrikada enformel işçi olan 3 Ugandalı kadınla gayri resmi sohbetler aracılığıyla işlenmektedir. Tüm bunları, toplumsal cinsiyet lensleriyle sosyolojik olarak okuyabilmek adına sırasıyla, Uganda'da toplumsal cinsiyet ideolojisine ve bunun toplumsal olarak kadınlık ve erkeklik halleri ile olan ilişkisine; toplumsal cinsiyet krizi ve Uganda'dan Türkiye'ye göç etmeye zorlayan faktörler olarak şiddet, eğitim ve işsizlik olguları mercek altına alınacaktır. Böylece, bu çalışmanın iddiası; "toplumsal cinsiyet krizinin geri dönüşün reddi ya da imkansızlığındaki başat rolü" kadınların seslerinden, sözlerinden hareketle temellendirilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Krizi, Göç, Kadın

1 Çankırı Karatekin Üniversitesi , Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., yeliz.kendir@gmail.com

GIDA KRİZİ VE KADIN KOOPERATİFLERİNDEKİ YÖNETİŞİM İLİŞKİLERİ

Bengü Kurtege Sefer[1]

Son yıllarda küresel gıda krizi karşısında, doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılması ve yeterli gıda üretimi konusunda kadın kooperatiflerinin yerel yönetim birimlerini ve tüketim kooperatiflerini kapsayan ekolojik gıda ağları içinde daha fazla yer aldıklarını görüyoruz. Literatürdeki çalışmaların çoğunda gıda üretimi yapan kadın kooperatiflerinin, sertifikalı tohum ve kimyasal kullanımına dayalı endüstriyelleşmiş gıda üretim- dağıtım ve tüketim sistemine alternatif dayanışma ekonomisi içindeki kilit örgütlenmelerden birisi olduğu düşünülmektedir. Ortaklarına üretim araçlarını sunan kooperatifler, katılımcılık esasına göre işleyen, eşitlikçi üretim ve bölüşüm ilişkilerinin gözlemlendiği ideal örgütlenme biçimleri olarak sunulmaktadır. Bu sunumda 2019-2020 yıllarında Koç Üniversitesi Tohumlama Fonu desteğiyle yürütülen proje kapsamında kadın kooperatiflerine yönelik faaliyetler yürüten sivil toplum kuruluşlarından çalışanlarla ve farklı illerde gıda alanında faaliyet gösteren kadın kooperatiflerinin ortak ve yöneticileri ile yapılan yarı yapılandırılmış mülakatların içerik analizi yapılarak, kadın kooperatiflerindeki yönetişim ilişkileri ir delenecektir. Kooperatif yönetici ve ortakları arasındaki sınıfsal ayrışma mekanizmaları ve adil olmayan üretim ve bölüşüm ilişkileri gösterilecektir. Üretim planlama, satış ve gelir bölüşümü aşamalarında yüksek ekonomik ve sosyal sermayeye sahip yöneticilerin ortaklarının emekleri üzerinde kurdukları tahakküm biçimleri açıklanacaktır. Ayrıca bu sunumla mikro yönetişim ilişkilerinde yöneticilerin eylemlerinin, iktidarın kadın kooperatiflerine yönelik makro politikalarında tasvir edilen bireysel kararlar alan, piyasa odaklı üretim yapan, girişimci kadın imajı ile ne ölçüde örtüştüğü de gösterilecektir. Böylelikle kooperatiflerdeki yönetişim ilişkilerinin, gıda krizine çözüm üretebilecek alternatif bir dayanışma örgütlenmeleri olmalarını nasıl engellediği gösterilecek ve literatüre katkı sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın kooperatifleri, Gıda krizi, İç yönetişim ilişkileri

TASLAK

1 Nişantaşi Üniversit, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, bkurtege@gmail.com

GIG EKONOMISINDE ÇALIŞANLARIN ESNEKLIK VE ÖZERKLIĞE İLIŞKIN BAKIŞ AÇILARI VE DENEYIM FARKLILIKLARI: GETIR MOTO KURYELERI ÖZELINDE

Ece Didem Çelik[1]

Dijital dönüşümün açtığı yaratıcı yıkım iktisadi faaliyetleri hızla dijital platformlarda yoğunlaştırırken bu platformlardaki iş ilişkilerini tanımlayan esnek çalışma, özerklik, güvencesizlik ve kısa vadeli veya parça başı işlerle karakterize edilen gig ekonomisi istihdamın yeni normu haline gelmektedir. Gig ekonomisinde teslimat kuryeleri aracı platform adına mal ve hizmetleri müşterilere sunan ve iş başına ödeme alan çalışanlardır. Tüketiciye optimal hızda ve kalitede teslimat sağlama görevi olan kuryeler hem teslimatın problemsiz sağlanması açısından hem de tüketiciyle doğrudan iletişime geçen temas noktası olduklarından platformun kamuoyu tarafından benimsenmesi ve olumlu değerlendirilmesi bakımından kilit öneme sahiptirler. Teslimat kuryelerinin gig ekonomisinin devamlılığındaki bu kritik rolüne rağmen, çalışanlar gig ekonomisinin esnek ve özerk yapısını iki ayrı uçta, farklı bağlamlarda ve ölçüde deneyimlemektedirler. Gig çalışanların işe dair geliştirdikleri algı ve edindikleri deneyim farklılıklarının çok katmanlı ekonomik, toplumsal ve bireysel faktörlerden etkilenerek şekillendiğini varsayan bu araştırmada; literatür taraması ve nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında 2023 Nisan ayında maksimum çeşitlilik örneklem tekniğiyle belirlenen 5 Getir çalışanıyla çevrimiçi derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları katılımcıların esnek çalışma ve özerklik algılarını ve deneyimlerini keşfetmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu araştırmada gig çalışanların esneklik ve özerkliğe dair algı ve deneyim farklılıklarını ekonomik, toplumsal ve bireysel faktörlerle bağlamsallaştırmak ve eşitsizliklerin nedenlerini açıklamak için eleştirel metodoloji benimsenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre özellikle bakım sorumluluğu, sağlık sorunları olan veya eğitim süreci devam eden moto kuryeler iş süreci üzerinde daha fazla kontrole sahip olmaları sebebiyle esneklik ve özerkliğe ilişkin daha olumlu bir yaklaşım geliştirirken istikrarsız ve düşük gelire sahip moto kuryeler geçimlerini sağlamak için daha fazla görev tamamlama baskısı altında kalarak olumsuz bir yaklaşım geliştirebilirler. Kuryelerin özellikle finansal durumlarındaki farklılık esneklik ve özerkliğe karşı yaklaşımlarını etkileyen oldukça belirgin ve önemli bir faktördür. Sonuç olarak, kuryelerin gig ekonomisinde esneklik ve özerkliğe yönelik yaklaşımları ve deneyimleri en temelde ekonomik bağlamlarda şekillenirken bireysel ve toplumsal alt bağlamlarda çeşitlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gig Ekonomisi, Moto kurye, Esnek çalışma ve özerklik

1 Tarsus Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, ecemdidemcelik97@gmail.com

GÖÇ, KIMLIK, KRIZ: TÜRKIYE'DEKI SURIYELILERIN KIMLIK-IÇI ÖTEKILEŞTIRME EĞILIMLERI

Mustafa Doğanoğlu[1]

Kimliklerin "asimetrik" karşılaşmasının, kaçınılmaz sonuçlarından biri, ötekileştirmedir. Coğrafyayı yurt edinmiş ve kurumsallık kazanmış bir ulusal kimlikle, bu yurda "ait" olmayan bir ulusal kimliğin karşılaşması halinde, ötekileştirmenin boyutunun daha güçlü olması, -ulusal kimliğin bir kapsama-dışlama diyalektiği temelinde inşa edildiği de göz önünde bulundurulduğunda- kaçınılmazdır. Zira bu, bir tür "muktedir-madun" ilişkisinin gelişmesine kapı aralar. Bunun, ötekileştirilen kimliğe mensup olanların, kimlikleriyle ilişkilenmelerinde bir etki yaratması kaçınılmazdır. Ötekileştirilen kimlik, bu durumun yarattığı iktidar ilişkileri içerisinde "sorunlu" bir hal almaya başlar. Böylece göçle gelenlerin kendi kimlikleriyle olan bağları ya da kendi kimlikleriyle kurdukları ilişki bir dönüşüm geçirmeye başlar. Kimliğin, bu 'yeni durum' karşısında nasıl bir reaksiyon ürettiği meselesi, göç ve kimlik çalışmalarının önemli meseleleri arasındadır. Bu çalışmada, iç-savaş nedeniyle Türkiye'ye göç eden ve bugün Gaziantep'te göreceli olarak "başarılı" olan Suriyelilerin, meskûn ve hâkim ulusal kimlik karşısında ikincil konuma düşmesi ve ötekileştirilmesiyle beraber kendi ulusal kimlikleriyle nasıl ilişkilendikleri ve bu bağlamda "muktedir" özneye nasıl bir mesaj vermeye çalıştıkları tartışılmıştır. Çalışma, İpekyolu Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen ve Gaziantep Üniversitesi Sosyoloji Bölümü tarafından 2020 yılında tamamlanan TRC1/18/KBG/0013 sözleşme numaralı ve Gaziantep'teki Suriyeliler: Başarı Hikâyeleri adlı proje kapsamında 59'u kadın olmak üzere, 203 'başarılı' Suriyeli ile yapılan derinlemesine görüşme verilerine dayanmaktadır. Görüşme verilerine bakıldığında, olarak bazı başarılı Suriyelilerin, ötekileştirme meselesinde ötekileştirenden ziyade ötekileştirileni mesul tutma eğiliminde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla da bir tür kimlik-içi ötekileştirme eğilimi içerisinde olduğu görülmüştür. Suriyelilerin, meskûn hâkim ulusal kimlik karşısında ikincil konuma düşmesi ve ötekileştirilmesiyle beraber 'Suriyeli' kimliğiyle nasıl ilişkilendikleri ve ötekileştirme karşısında kimliği hangi referanslarla yeniden kurdukları ve de bu yeniden kurma meselesinde 'hâkim' kimlikle ilişkilenmenin nereye düştüğü, -sınıfsal dinamikler de göz önünde bulundurularak- tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kimlik, Ötekileştirme

1 Gaziantep Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, doganoglumustafa@gmail.com

GÖÇMEN SAĞLIĞINA İÇERIDEN BAKMAK: ESKIŞEHIR ÖRNEĞI

Temmuz Gönç Şavran[1]

Göçmenler toplumun önemli bir parçasıdır ve sağlıkları tüm toplumun sağlığıyla ilişkilidir. Göçmen sağlığının iyileştirilmesi, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önleme, sağlık maliyetlerinin düşürülmesi ve sağlık hizmetlerinin daha etkili kullanılması üzerinden tüm toplumun sağlık düzeyini, ekonomik kaynakların etkili kullanımını ve toplumsal dayanışmayı etkileyen önemli bir amaçtır. Göç olgusu sağlığı olumlu da olumsuz da etkileyebilir, ancak savaş veya yoksulluk gibi nedenlerle zorunlu olarak göç edenlerin sağlığı çeşitli açılardan risk altındadır. Göç yolculuğunda karşılaşabilecekleri sağlığı bozucu etkilerin yanı sıra göçmenler sıklıkla yoksulluk, kötü barınma koşulları, yetersiz beslenme ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim gibi çeşitli sorunlarla karşılaşabilmekte, ayrıca dışlanmaya da maruz kalabilmektedirler. Göçmenlerin hukuki statüsü sağlık hizmetlerine erişim sürecinde kritik öneme sahip olsa da göçmen sağlığı eğitim, gelir, yaşama ve çalışma koşulları gibi sağlığı belirleyici etken ve süreçlerin dahil olduğu karmaşık bir yapı içinde şekillenmektedir. Bu çalışmanın konusu göçmen sağlığıdır. Çalışmanın amacı Eskişehir'de yaşayan uluslararası göçmenlerin sağlıklı bir yaşam için gerekli kaynaklara sahip olma ve sağlık hizmetlerine erişme açısından temel sorunlarını ortaya koymak ve hukuki statüden bağımsız, kapsayıcı bir sosyolojik kavram olarak göçmen sağlığı kavramının geçerliğini tartışmaktır. Çalışma, nitel yöntemle ve çoklu vaka çalışması deseniyle yürütülmüş olan bir alan araştırmasının verilerine dayanmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış mülakatlarla toplanmış, tematik olarak analiz edilmiş ve sağlık sosyolojisi çerçevesinde yorumlanmıştır. Katılımcılar Eskişehir'de yaşayan, Suriye, İran, Irak ve Afganistan'dan göç etmiş olan ve hukuki statüleri çeşitlilik gösteren 20 göçmenden oluşmaktadır. Çalışmada göçmenlerin Türkiye'yi tercih etmesinde sunulan sağlık hizmetlerinin önemli olduğu ve sağlık hizmetlerinden faydalanma sürecinde sosyal sermayenin ve göçmenlerin kendi grupları içindeki dayanışmanın kritik bir dinamik olduğu gözlenmiştir. Çalışmada ayrıca göçmenlere sunulan sağlık hizmetinin yapısal özelliklerinin yanı sıra göçmenlerin herhangi bir dilde okur yazar olup olmamasının, göç edilen ülkenin dilini bilmenin, internet ve bürokrasi kullanımının sağlık hizmetlerine erişimde ve bu hizmetlerden faydalanmada etkili olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen sağlığı, Sağlık sosyolojisi, Göç

TASLAK

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, tgonc@anadolu.edu.tr

GÖÇMENLER ARASINDAKI ÇOĞUL AIDIYETLER: NORVEÇ'TE YAŞAYAN TÜRKIYELI GÖÇMENLER

Meltem Yılmaz Şener[1]

Bu makale, Türkiye'de doğmuş ve Norveç'te (Oslo ve Drammen içinde/çevresinde) yaşamakta olan Türkiye kökenli göçmenler arasındaki farklı aidiyet türlerini ve anlayışlarını incelemektedir. Makaledeki tartışma, niteliksel bir araştırma kapsamında 72 Türkiyeli göçmenle Mart 2019-Ağustos 2020 tarihleri arasında yapılan yarı-yapılandırılmış mülakatların bulgularına dayanmaktadır. Bu mülakatlarda, aidiyetle ilgili sorulara verilen farklı yanıtlar üzerinden bir tipoloji oluşturulmakta ve mülakat katılımcılarının ait olmaya/olmamaya yükledikleri anlamlar tartışılmaktadır. Bu tartışmada, aidiyet ve özellikle ulusötesi aidiyetle ilgili kavramsal tartışmalardan yararlanılmaktadır. Makalede, Avrupa ülkelerinde göçmen olarak yaşadıklarında, köken ülke olan Türkiye'ye aidiyetlerinin devam ettiği, göç edilen ülkeye aidiyet geliştirmedikleri iddia edilen Türkiyeli göçmenler arasındaki aidiyet duygularının heterojenliği ve karmaşıklığı ortaya konmaktadır. Burada ayrıca göçmenlerin (özellikle menşe ülkelerine) aidiyet duygularının sorgulanması ve eleştirilmesinin, bir anlamda duygularına müdahale etmeye ve onları kontrol etmeye çalışmak olduğu tartışılmaktadır. Hiçbir devlet ya da toplumsal kolektivite, diğer insanların (bu durumda göçmenlerin) duygusal yaşamlarına müdahale etme hakkını talep edememelidir. Ayrıca makale, göçmenlerin menşe ülke veya göç edilen ülke gibi mekansal kategorilere ya da milletler gibi kolektivitelere ait olduklarından (veya ait olmadıklarından) bahsettiklerinde aslında ne demek istediklerini detaylandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, Ulusötesi Aidiyet, Norveç

TASLAK

1 VID Specialized University, Norveç, Center for Intercultural Communication, Kıdemli Araştırmacı (Senior Researcher/Forsker II), yilmazmeltem@hotmail.com

GÖÇMENLER VE MÜLTECILER, "TURISTLER" VE "GEZGINLER": UYUM SÜREÇLERINE KARŞILAŞTIRMALI BIR BAKIŞ

Çetin Çelik[1]

Klasik ve çağdaş entegrasyon literatürü göçmenlerin adaptasyon süreçlerine ilişkin kuramsal ve ampirik çalışmalara dayanırken mülteci entegrasyonunu ihmal etmektedir. Bu çalışma göçmenler ve mültecilerin entegrasyonunu Bauman'ın turistler ve gezginler arasındaki kavramsal ayrımına dayanarak araştırmaktadır. İstanbul'daki göçmenler ve mültecilerle yapılan nitel mülakatlar aracılığıyla, bu grupların çalışma ağlarında, şehir algılarında, konaklama koşullarında ve kabul görme algılarındaki farklılıklar açığa çıkarılmakta ve bu farklılıkların entegrasyon süreçlerini nasıl etkilediği incelemektedir. Çalışmanın bulguları grup kaynaklarının yasal statüler ve Türkiye'deki etnik-ırksal hiyerarşi ile etkileşerek göçmenler ve mülteciler için benzemez adaptasyon süreçleri ürettiğini ortaya koymaktadır. Çalışma etnisite ve göç konusundaki bilimsel çalışmalara katkıda bulunarak mülteci entegrasyonunda farklılıkları karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göçmenler, Mülteciler, Turistler ve Gezginler

TASLAK

1 Koç Üniversitesi , Sosyoloji, Doçent, ccelik@ku.edu.tr

GÖZETİMİN YENİ HALLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNMEK YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ SOSYAL PUANLAMA SİSTEMİ

Elif Özuz Dağdelen[1]

Dijitalleşen toplumda özel alanla kamusal alan arasındaki ayrımın bulanıklaştığı ifade edilirken aslında bireylerin özel alanlarında da artık mahremiyetlerinin kalmadığı kastedilmektedir. Bireylerin kendi istekleri ile dijital alanlardaki tüm paylaşımlarının yanısıra toplumda var olabilmek adına zorunlu olarak dahil oldukları dijital ortamlar haklarında daha çok gözetim yapılabilme imkânını sağlamış ve hatta bu alanlara dahil olmayan bireyler bazı sistemlerin dışına itilmeye başlanmıştır. Bu sistemlerin zorunlu kılınması, dijital vatandaşlık gibi konuları sosyolojinin önemli konularından biri haline getirirken, bireylerin sistemlere dahil olmasıyla dijital otoriterliğin etkinliğinin daha mümkün hale geldiği belirtilmektedir. Bu çalışmada, öncelikle dijital otoriterliğin kavramsal olarak anlamı sorgulanmakta, eskiden birer distopya olarak görülen dijital otoriter sistemlerin günümüz toplumlarında nasıl gerçek hale geldiğine sosyolojik olarak bakmak amacıyla Yapay Zekâ Destekli Sosyal Puanlama Sistemi incelenmektedir. Çin'de "Sosyal Kredi Sistemi" şeklinde de adlandırılan bu sistemde, kameralar gibi fiziksel gözetim teknolojilerinin kullanımının yanı sıra, yüz tanıma ve yapay zekâ teknolojileri, sosyal medya ve robot kuşlarla birlikte toplumlarda kontrolcü bir sistem kurulmuştur ve bu sistem dijital sistemlerin gözetim ve kontrol amacıyla nasıl kullanılabileceği açısından ciddi bir örnek teşkil etmektedir. Bireylerin toplumdaki konumları ve erişebilecekleri imkanlar göz önünde bulundurulurken her birinin puanı olması ve bu puanlar ile sosyal mobilite imkanını kısıtlayan katı bir sistem kurulabileceği, özgürlüklerin kısıtlanabileceği düşüncesi göze çarpmaktadır. Bu bakımdan sosyolojinin temel gözetim kuramları ve dijital gözetim kuramları açısından değişimler göz önünde bulundurularak bu örnek üzerinden dijital vatandaşlık, dijital otoriterlik, panoptik sınıflandırma gibi kavramlar ile yapay zekâ destekli sosyal puanlama ya da bir diğer ismiyle sosyal kredi sistemlerinin mümkünlüğü ve güncel durumu tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Gözetim, Yapay Zekâ Destekli Sosyal Puanlama Sistemi, Dijital Otoriterlik

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, elifozuz4@gmail.com

GÜNCEL BIR SOSYAL BILIM PATIKASI: YENI EVRIMSEL SOSYOLOJI

Gözde Geçimli[1]

21. yüzyılda Avrupa ve Amerikan sosyolojisinde, evrimsel sosyoloji yine ve yeniden ortaya çıkmaktadır. Bu yeni alan, yeni toplumsal sorunlar ve krizler karşısında güncel ve gelişmiş biyolojik verilerin sosyolojik bir perspektifle analiz edilmesine odaklanmaktadır. Sosyoloji ve biyoloji ilişkisi, 19. yüzyıldan günümüze uzanan dinamik bir tartışma alanıdır. İki disiplinin, doğadaki canlı ve toplumsal alandaki insan arasında kurulan bağlantıya dair açıklamaları, bu ilişkinin çatışan ve uzlaşan boyutlarını şekillendirmiştir. Aynı zamanda söz konusu ilişkinin sürekliliği, bugün yeni toplumsal yapıları anlamaya çalışırken her iki bilim dalına geçmişin determinist tuzaklarından kaçınabilme tecrübesini kazandırmıştır. Yine de, her iki alanda da determinizmin hayaletlerinden duyulan endişenin bütünüyle kaybolmadığı görülmektedir. Bu nedenle biyolojik perspektifte, canlılığa ve insana dair açıklamalarda sosyal boyutlardan özellikle kaçınma refleksinin bir benzeri sosyolojide biyolojik boyutları dışarıda tutma çabası olarak tezahür etmektedir. Fakat özellikle son yirmi üç yılda ortaya koyulan pek çok çalışma, biyolojik ve genetik olarak popülasyona aktarılan bilgilerin, sosyal ve kültürel yapı içerisindeki bilgilerle simbiyotik ve eklektik bir ilişki sergilediğini, dolayısıyla bu bağlantıların artık bir varsayım olmaktan daha fazlasını ifade ettiğini göstermektedir. Yeni evrimsel sosyoloji, tam olarak bu dinamiği anlama ve biyolojik bilgilerin sosyolojik boyutlarını tartışma gayesiyle yeni bir sosyal bilimsel patika oluşturma çabasındadır. İhmal edilen ve endişe duyulan bu verilerin sosyal olarak incelenebileceği savunusu, bu çabanın her iki disiplin için son derece anlamlı yeni bilimsel kanallar açabileceği iddiasını da taşır. Diğer bir deyişle, yaşananları tanımlamada ve anlamlandırmada diyalektik ve refleksif bir metodoloji sunan bu yeni yaklaşım, özellikle 21. yüzyılın toplumsal dönüşümlerini ve krizlerini biyososyolojik açıdan görebilme çabasıyla sosyolojiyi göreve çağırmaktadır. Bu türden yeni bir biyososyolojik yaklaşım, yeni toplumsal hallerin akışkan dinamizmiyle senkronize olabilmeyi başarabilen analiz ve modeller geliştirme potansiyeline sahiptir. Tüm bu gelişmeler ışığında bu çalışma, her iki alanın dinamik ve karmaşık bir etkileşim biçiminde buluşarak oluşturduğu bu yeni perspektifi, geçmişin determinist modellerinden ayrıldığı yönlere odaklanarak sosyolojik bakış açısıyla tartışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Evrimsel Sosyoloji, Biyososyoloji, Bilim Sosyolojisi

1 Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, gozde.gecimli@gmail.com

TASLAK

GÜNDELİK HAYATTA IRKÇILIK: KADIKÖY VE BAĞCILAR ÜZERİNE NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Osman Aydın[1]

Bu çalışma, 20 Eylül 2022 tarihinde onaylanan “”Gündelik Hayatta Irkçılık: Kadıköy ve Bağcılar Üzerine Niteliksel Bir Araştırma”” başlıklı doktora tezime dayanmaktadır. Söz konusu doktora tezi kapsamında, İstanbul'un Bağcılar ve Kadıköy ilçelerinde yaşayan göçmenlerin gündelik hayatta deneyimledikleri ırkçılık incelenmiştir. 2014 yılından itibaren Türkiye'de yaşanılan siyasi ve ekonomik krizler sonucunda, Türk halkının özellikle Suriye'den ve Afganistan'dan gelen göçmenlere yönelik ırkçılık boyutunda tepki gösterdiği görülmüştür. Irkçılık kapsamında artan tepkilerin, “Geçici Koruma” kapsamında olup Suriye'den gelen veya gelecekte Türkiye'de kalıcı olabilecek “”Oturum İzni”” veya “”Düzensiz Göçmen”” statüsündeki göçmenlerin, ev sahibi toplumla aralarında var olan eşitsizlikleri daha da derinleştirebileceği düşünülmüştür. Bu sorunsaldan hareketle gündelik hayatta ırkçılık bağlamında, yerel halktan insanların görüşlerini de almak suretiyle göçmenlerin ırkçılığı ne şekilde deneyimlediklerini anlamak amacıyla Aralık 2020'den Kasım 2021'e kadar süren niteliksel araştırma kapsamında bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması bağlamında, İstanbul'un Bağcılar ilçesinde 22'si göçmen ve 21'i yerli olmak üzere 43, Kadıköy ilçesinde ise 11'i göçmen 26'sı yerli olmak üzere 37, toplamda ise 80 katılımcıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Saha çalışması sürecinde elde edilen, derinlemesine görüşmeleri de içeren etnografik ve netnografik bulgular, temellendirilmiş kuram bağlamındaki kodlama paradigması bağlamında analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda “Gündelik Hayat”, “İçerleme ve Dışlama” ve “Aygıt” başlıkları altında olmak üzere üç ana kategoriye ulaşılmıştır. Üç ana kategorinin birbirleriyle ilişkili olacak şekilde yorumlanmasından sonra, özellikle Suriye'den ve Afganistan'dan gelen göçmenlerin, yerli halk tarafından, ideolojik aygıtla bağlantılı olarak, toplumsal etkileşimler bağlamında pekiştirilen, içerleme ve dışlama süreçleri dahilindeki vicdan, emek, saygı, korku kavramları üzerinden gündelik hayattaki ırkçılık kapsamında sorunsallaştırıldıkları ve görme biçimi kavramında ırksallaştırıldıkları tespit edilmiştir. Bu ırksallaştırmanın, ırkçı nedenler yaratmak suretiyle zaman, zaman göçmenlere yönelik olarak baskı aygıtını harekete geçirdiği görülmüştür. Baskı aygıtının harekete geçirilmesini sağlayan ırkçı nedenlerin ise, belirli bir zaman sonra, özellikle göçmenlerle ilgili kanun veya yönetmelikler düzenlenirken, kurumsallaşabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gündelik hayatta ırkçılık, Kültürel ırkçılık, Suriyeli göçmenler

1 Bağımsız, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, atercume@gmail.com

GÜNEYDOĞU ANADOLU'DA KADIN INTIHARLARININ SOSYO EKONOMIK DINAMIKLERI

Sidar Çınar[1]

Toplumsal cinsiyet bağlamında intihar üzerine daha az araştırma yapılmış konulardan birisidir. Toplumsal cinsiyet açısından mesele ele alındığında iki önemli husus belirginleşmektedir. Bunlardan birincisi istatistiksel olarak erkek intiharı küresel anlamda kadın intiharlarından daha fazla olmasıdır. ikinci önemli husus gerek toplumsal bir sorun olarak gerekse de araştırma konusu olarak intihar probleminin erkek sorunu olarak ele alınmasıdır. Bu iki önemli nokta kadın intiharlarını önemsizleştirmekte ve erkek intiharını ele alırken yardımcı bir araç haline getirmektedir.

Kadın intiharlarına odaklanırken de daha ziyade psikolojik sorunlar öne çıkmaktadır. İntiharın psikolojik bir mesele olarak ele alınması hem psikolojik sorunların hem de intiharın arkasındaki gerek toplumsal cinsiyet pratiklerini gerekse de sosyo ekonomik dinamikleri görünmez kılmaktadır. Oysa söz konusu psikolojik sorunlar da aile içi ilişkilerdeki güç dinamikleri, yoksulluk, eğitime ve istihdama katılamama gibi bazı toplumsal problemlerden kaynaklanabilir.

Bu bildiride kadın intiharlarının sosyo ekonomik dinamikleri Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi bağlamında ele alınacaktır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi kadınlar arasında intihar oranının erkeklerinkinden yüksek olmasıyla diğer bölgelerden ayrışmaktadır. Daha önce Güneydoğu Anadolu'da kadın intiharları üzerine yapılan çalışmalar kadınların önemli oranda fiziksel ve sosyal sınırlandırmaya maruz kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. Kadın intiharının sosyo ekonomik dinamiklerinde kadınların eğitime ve istihdama katılma deneyimleri, fiziksel, sosyal ve toplumsal hareketliliklerinin önündeki engeller ve bu engellerle baş etme stratejilerini nasıl kurdukları üzerinde durulmuştur.

Bildiriye kaynaklık eden saha çalışmasında nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine mülakat kullanılmıştır. Derinlemesine mülakatlar Mardin ve Diyarbakır kentlerinde yerleşik olarak yaşayan ve o kentte doğmuş büyümüş olan kadınlarla yapılmaktadır. Söz konusu kesim bu kentlerde kadınların yaşamlarını biçimlendiren kültürün derinlemesine anlaşılmasını sağlayabilir. Bunun yanında bu kentlerde çalışan psikologlarla da kadınların hem aile içi ilişkilerde hem de eğitim ve istihdamı içine alacak şekilde toplumsal ilişkiler içinde toplumsal cinsiyetlerinden kaynaklı olarak hangi problemlerle karşılaştıkları ve bunlarla nasıl baş edebildiklerini anlamayı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın İntiharları, Güneydoğu Anadolu, Toplumsal Cinsiyet

1 Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisat, Doçent, cinar.sidar@gmail.com

GÜNÜMÜZ 'GIDA KRİZİ' SORUNUNA BEHİCE BORAN PERSPEKTİFİYLE BAKMAK

Hayriye Erbaş[1]

Toplumsal yaşamın her alanında krizlerin mevcut olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Yaşadığımız dönem benimsenen yaklaşımlara göre "risk toplumu", "belirsizlikler çağı", "akışkan toplum" gibi kavramlarla adlandırılsa da kesin olan ve düşünürlerin pek çoğunun üzerinde uzlaştığı şey günümüz dünyasının önemli sorunlarla karşı karşıya olduğu ve başta "gıda krizi", "göçmen krizi" olmak üzere toplumsal yaşamın her alanında krizlerin yaşanmakta olduğudur.

Bu bildiride günümüz "tarihsiz, toplumsuz" sosyoloji ile sorunlara çözüm üretilemeyeceği, tam tersine Türkiye'de sosyolojinin erken dönemlerinde var olan DTCF Birinci Dönem sosyoloji anlayışının sorunları analiz etme ve çözüm önerisinde bulunma konusunda daha başarılı olduğu tezi işlenecektir. Burada düşünsel anlamdaki bu yetkinlik ile bunun uygulamaya geçirilmesi düzlemlerinin farklılığı akılda tutulmalıdır. Bilindiği gibi Boran'ın düşüncelerinin dikkate alınarak uygulanmaya geçirilmemesi ile yetinilmediği gibi düşünceleri nedeniyle ona büyük bedeller ödetilmiştir.

Bilindiği gibi Behice Boran sosyolojisi Türkiye'ye mevcut olan sosyoloji anlayışı dışında yeni bir sosyoloji anlayışı kazandırmıştır. Boran'ın tarihsel ve makro bakış açısı ile gelişme/kalkınma konusuna odaklanışı günümüz dünyası açısından onun sosyolojisinin önemini daha da arttırmıştır. Çünkü günümüz dünyasında ülkeler ve sınıflar arası eşitsizlikler giderek derinleşmiş ve azalması beklenen yoksulluk ve açlık sorunu giderek krize dönüşmüştür. Ülkemiz açısından soruna bakıldığında ise son yıllarda durum daha da kötüleşmiş ve gıda enflasyonunun en yüksek olduğu ülkeler sıralamasında dördüncü sıraya yükselmiştir. Sonuçta pek çok Üçüncü Dünya Ülkesinden daha sorunlu bir toplum olma noktasına gelmiştir. Boran'ın özellikle tarım-kır/köy ve kent sorunlarına bakışı günümüz gıda krizini anlama açısından önemli ipuçları vermektedir. Dolayısıyla bu bildiride 1) Türkiye'de gıda sorununun bu düzeye gelmesinin etmenleri; 2) Gelinen noktada mevcut çözüm önerileri ve uygulamalarının sorunları; 3) Sorunun çözümü konusunda Boran'ın perspektifinin sunduğu imkânlar irdelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gıda Krizi, Gıda Güvencesi, Behice Boran

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, hayriyeerbas@ankara.edu.tr

TASLAK

GÜVEN VE TEKİNSİZLİĞE 'KARE (THE SQUARE)' ENSTALASYONU ÜZERİNDEN BAKMAK

Hilal Güvenç[1]

Küresel ağ toplumunun barındırdığı bazı güvenlik açıkları, gelişen sanayi sonrası toplumun kendine özgü bazı krizleri ve bireyin yapısal çözülmeler karşısında aldığı konumlanışı bireyin yaşadığı toplumda duyduğu güvenlik ve tekinsizlik duygularına etkide bulunmaktadır. Bu krizlere nasıl mücadele edeceğimiz ve eldeki kaynakların faydalarını daha eşitlikçi bir dağılıma nasıl yönlendireceğimiz ise tartışma sorusunu oluşturmuştur. Bu çalışmada güvenlik ve tekinsizlik kavramlarına ilişkin literatür tartışması yapılırken, yöntemsel olarak 'The Square (Kare)' adlı film üzerinden analiz yapılmış; sosyolog sanatçı Lola Arias'ın 'kare' enstalasyonunun metaforik olarak ifade ettikleri yorumlanmıştır. Bir sanat eseri olarak tasarlanan ve yere çizilen kare şekli üzerinde yazan 'Kare güvenin ve ilginin sığınağıdır, onun sınırları içinde hepimiz eşit hak ve sorumlulukları paylaşırız' sözüyle ifade etmek istediği; toplumda yaşanan uç noktadaki bireyselleşme, sınıfsallaşmanın getirdiği yoksulluk ve eşitsizlik gibi sorunların çizgiyle çizilmiş sınırlar içerisinde yaşandığıdır. Fakat bu sınırlar içerisinde olanları dışarıda olanlardan ayırırken aynı zamanda birbirine yabancılaşmayı toplumsal sınıflar, gelişmiş-az gelişmiş ülkeler, göçmen ve yerliler gibi birbirinden ayrışmış kümelerle ilgili bakış açısı geliştirmemize yardımcı olur.

Filmin analizinde kuramsal ve kavramsal olarak faydalanılan risk toplumu ve Baumanın tekinsizlik kavramsallaştırmalarıdır. Bireyler başlarına gelebilecek kriz ve risk durumlarına karşı stratejik davranmalıdır ve sistemdeki irade göstericiler tarafından doğru kararlar alınması onların gündelik yaşama sirayet edecek olan güvenlik olgusunu etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse karşılaşılan bu riskler küresel bağlamlı göç, işsizlik, terör şiddeti ya da bölgesel etki gösteren felaketler olabilir. Bunlar gibi riskler günümüzde ilerleyen teknoloji ile yapılaşan egemenliğin iradesine bağlı bazı karar ve uygulama süreçleriyle ilişkili hale gelmiştir. Zaman ve mekânı altüst eden olaylardır ve tekinsizlik hissi ortaya çıkar. Ağ içindeki bireyi kuşatan tehditlerden ve tekinsizlik deneyiminden bahsedilirken her eylemin birbirine bağlıdır ve ahlaki bir bakış gerektiren güven ve aidiyet hissini sağlamak bir farkındalık ile bakış açısı geliştirme sürecidir.

Anahtar Kelimeler: Tekinsizlik, Risk toplumu, Güvenlik

1 Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek lisans mezunu, hilalgvnc97@hotmail.com

GÜVENCE NEREDE? ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA HAYATINA YÖNELİK DEVLETÇI VE LIBERAL EĞILIMLERI

İlknur Ekiz Ataşer[1]

Türkiye serbest piyasa ekonomisi ile özel sektörü genişletip büyük bir istihdam alanı haline getirirken refah devleti modeli olarakta düşük korumalı bir rejime geçmiştir. Bu rejimle birlikte gençler kamu sektörünün yanında artık özel sektörü de tercih edebilmekte ya da etmek zorundadır. Özel sektörün esnek, güvencesiz, gelip geçici olması ise gençleri kaygılandırmakta ve "devlet babanın" güvencesi aranmaktadır. Diğer yandan bağımsız, özerk ve girişimci olma eğilimi gösteren gençler ise özel sektörü bilinçli tercih etmektedir. Bu çalışmada gençlerin bu eğilimleri, sınava hazırlanarak atanma ile devlet kurumlarında çalışmak isteyenleri devletçi eğilimler, özel sektörde çalışmak isteyenleri ise liberal eğilimler olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu kavramsallaştırmaya bağlı olarak gençlerin çalışma hayatına yönelik planları, istihdam krizleri devlet sektörü ile özel sektör arsında ortaya çıkan gerilimleri ve krizleri göstermektedir. Bu krizler sınavlara hazırlanma/ma, devlet-özel arasında yaptıkları ayrım, iş bulma kaygısı, kendini nerede güvende hissedeceği, esnek çalışma sistemini bilme(me)si ve istemesi durumlarında gözlenmektedir. Araştırmanın kapsamı Konya'da öğrenim gören üniversite öğrencileri olup; yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak 120 öğrenci ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Devletçi eğilimlerin fazla olduğu araştırmada kamu sektörünün daha çok tercih edilmesinde kamu resmi tatiller, yasal haklar, garanti ve güvence olması, düzenli iş saatleri, düzenli maaş gibi nedenler varken özel sektörde ise düşük maaş, uzun, yoğun ve düzensiz çalışma saatleri, işten atılma korkusu, ezici olması, standart bir yaşam tarzına izin vermemesi, iş ve gelecek garantisi vermemesi gibi nedenler gelmektedir. Diğer yandan bunların önemli bir kısmı özel sektörde çalışmak zorunda kalacağını tahmin etmektedir. Zorunlu olarak özele sektöre yönelme dışında bu eğilimde yer alanlar esnek saatlere uyum, bireysel çalışmak, gelişmelere açık, bağımsız olma, kariyer yapma şansı, risk alma, kpss sınavına girmek istememek, tecrübe, kendi işini kurmak ve rekabet etme isteği gibi unsurları öne çıkarmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Hayatı, Gençlik, Refah Devleti

1 KTO Karatay Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ilknur.ekiz@karatay.edu.tr

TASLAK

GÜVENLIKLEŞTIRME PERSPEKTIFINDEN TOPLUMSAL CINSIYET KARŞITI HAREKETLER

Bengi Bezirgan Tanış[1]

Toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerin ve hareketlerin 2000'li yılların ortalarından itibaren farklı toplumlarda görünürlük kazanmasıyla beraber konuyla ilgili araştırmalar çeşitlenmeye başlamıştır. Özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine odaklanan çalışmalar, toplumsal cinsiyet karşıtlığını öncelikle politik bir strateji ve Avrupa Birliği'ndeki cinsel sağlık, üreme sağlığı ve haklarıyla ilgili yasa ve politikalara karşı çıkmanın bir yolu olarak yorumlamışlardır. Daha da önemlisi, toplumsal cinsiyet kavramı, farklı toplumsal aktörleri ve fikirleri bir araya getiren "sembolik yapıştırıcı" (Weronika ve Petö, 2018) haline gelirken, 'toplumsal cinsiyet ideolojisi' ortak bir tehdit olarak tanımlanmıştır. Son yıllarda çok sayıda ülke, Batı dünyasının büyük bölümünde "toplumsal cinsiyet ideolojisi" ve "kültürel Marksizm", Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra kurulan ülkelerde "Gayropa" ve Amerika Birleşik Devletleri'nde "politik doğruculuk" olarak bilinen bir düşmana karşı güçlü ulus-ötesi toplumsal hareketlerin ortaya çıkışına tanık olmuştur. 2021 yılında Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) çekilmesinden sonra toplumsal cinsiyet olgusunun barındırdığı tehlikelere ve Türk aile yapısı ile olan uyuşmazlığına ilişkin kamuoyu tartışmaları da büyük oranda ivme kazanmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı farklı cinsel yönelim ve kimliklerin haklarına dair kapsayıcı olduğundan aile kurumuna yönelik tehditler oluşturma, hâkim geleneksel toplum değerleri aşındırma ve LGBTİ+ propagandası yapma potansiyeli taşıma iddialarıyla eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Bu noktalardan hareketle bu çalışma "Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler, toplumsal cinsiyeti toplumsal ve ulusal bir tehdit olarak nasıl konumlandırmaktadır?" sorusuna odaklanmakta ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerde ön plana çıkan güvenlikleştirme söyleminin farklı toplumsal bileşenlerini ve aktörlerini incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda Eylül 2022'de İstanbul'da düzenlenen "Büyük Aile Buluşması ve Yürüyüşü", Ekim 2022'de Ankara'da yapılan "Aile Yürüyüşü", Kasım 2022'de Trabzon'da gerçekleşen "Henüz Vakit Varken Ailene Sahip Çık Yürüyüşü" çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Bu eylemlerdeki pankartlardan ve basın açıklamalarından yola çıkarak toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin toplumsal cinsiyeti güvenlik meselesi olarak sunma ve böylece güvenlikleştirilmiş bir kriz alanı olarak ele alma biçimleri tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareketler, Güvenlikleştirme, Söylem

1 Nişantaşı Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, bengibezirgan@gmail.com

HAFIF ZIHINSEL ENGELI BULUNAN GENÇLERIN İSTIHDAM SORUNUNA YÖNELIK NITEL BIR ÇALIŞMA: AYDIN İLI ÖRNEĞI

Berrin Güner[1]

Büşra Kaya[2]

Bu araştırmanın amacı hafif düzeyde zihinsel engeli bulunan gençlerin özel eğitim meslek okulunda almış oldukları eğitim sonrası yaşamış oldukları istihdam sorununun nedenlerini tespit edebilmek ve bu soruna yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma Aydın Atatürk Özel Eğitim Meslek Okulu'nda görev yapmakta olan 4 idareci, 3 atölye öğretmeni, 2 özel eğitim öğretmeni ve 1 rehber öğretmeni olmak üzere toplam 10 öğretmen, 12 mezun öğrenci ve 12 veli olmak üzere 34 kişi yapılan mülakatlar ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucu elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılmak suretiyle analiz edilmiştir. Verilerin yorumlanmasında istihdam sorununun arka planında yer alan sebepleri tespit edebilmek ve bu çerçevede çözüm önerileri oluşturabilmek hedeflenmiştir. Soruların, örneklem grubundaki bireylerin fiziksel ve psikolojik durumunun gerektirdiği ölçüde özelleştirilerek- sorunun özüne dokunulmadan- farklı şekillerde sorulmasına özen gösterilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre hafif düzeyde zihinsel engeli bulunan kişiler toplumsal hayatta büyük oranda iş bulamama sorunuyla karşı karşıyadırlar. Hafif düzeyde zihinsel engeli bulunan gençlerin istihdam konusunda karşılarına çıkan engeller, okul müdürü ve müdür yardımcıları, atölye öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri, mezun öğrenciler ile velilerine sorular yöneltmek suretiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmecilerin vermiş oldukları yanıtlar belli başlıklar altında kategorileştirerek hafif derecede zihinsel engeli bulunan gençlerin iş yaşamına dâhil olmalarına engel olan sebeplerin tespiti ve bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Engelli, İstihdam, Damgalama

TASLAK

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, berringuner@gmail.com

2 İzmir, Buca, Şeyh Şamil Özel Eğitim Meslek Okulu, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, bsrakaya933@gmail.com

HAK TEMELLI SIVIL TOPLUM KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN UZMAN VE PROFESYONELLERIN PREKARYALAŞMASI

Ömer Karahan[1]

Devletlerin vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olamadığı durumlarda ortaya çıkmış olan Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşundan itibaren yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Yakın tarihlerde ise özellikle bu STK'lar içerisinde hak temelli faaliyet yürüten STK'ların oranında da yoğun bir artış olduğu görülmektedir. Hak temelli faaliyet yürüten bu STK'ların süreklilik sağlayabilmesi için ise bünyesinde çalışacak uzman ve profesyonel kişilere ihtiyaç duyulmakta ama buna karşılık hak temelli STK'larda çalışan uzman-profesyonel kişilerin STK içerisinde mevcut çalışma koşullarında bazı güvencesizlik durumlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu araştırmada, Türkiye'de hak temelli alanda faaliyet gösteren STK'larda çalışan profesyonel-uzman kişilerin çalışma deneyimlerini keşfetmeyi ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmamız, hak temelli alanda faaliyet gösteren STK'larda çalışanların, çalışma şartlarına dair problemlerinin görünür kılınması ve literatüre katkı sunmayı amaçlaması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırma verileri, 2022 yılında Türkiye'nin farklı şehirlerinde hak temelli alanda faaliyet gösteren STK'larda çalışan/çalışmış altı profesyonel-uzman kişi ile yapılan yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ile elde edilmiştir. Araştırma, fenomenolojik desenli nitel bir araştırmadır. Araştırma bulgularının analizinde ise nitel veri analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında ise Türkiye'de hak temelli alanda faaliyet gösteren STK'larda çalışan profesyonel-uzman kişilerin hak ihlalleri yaşadıkları ve bu kişilerin güvencesiz bir varoluşa doğru prekaryalaşma süreci içinde olduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Prekarya, STK, Prekaryalaşma

TASLAK

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, omergulan@gmail.com

HAKKARI'DE YAŞAYAN KADINLARIN LEVIRAT EVLILIKLE İLGILI DENEYIMLERI: HAYALET VE MASRAFSIZ EVLILIK

Muhammed Durna[1]
Nazar Bal[2]

Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılar aile kurumunda farklı evlilik çeşitlerini ortaya çıkarmıştır. Levirat evliliği, aile içinde dul kalan kadının ölen eşinin erkek kardeşiyle evlenmesi ya da evlendirilmesidir. Levirat evliliği farklı dinlerde ve kültürlerde ekonomik, sosyal, din, eğitim, duygusal yakınlaşma, aile baskısı gibi bir çok nedene bağlı olarak karşımıza çıkmakta olup, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde sıklıkla görülmektedir. Hakkari'de yaşayan kadınların eşinin ölümünden sonra kaynıyla evlendirilmesi durumu, kadına toplumda rahat bir hareket alanı sağlarken; kadınların istemediği bir evlilik yapmalarına; çocuklarını görebilmek ve ekonomik açıdan özgür olabilmek için toplumsal baskıya maruz kalmalarına sebep olabilmektedir.

Bu çalışmada Hakkari'de yaşayan kadınların neden levirat evliliği yaptıkları, evlilik sürecinde yaşadıkları zorluklar ve baş etme stratejileri nitel araştırma yöntemiyle ele alınmaktadır. Ailelerin bu evliliğe olan yaklaşımları, eşlerin birbirine olan davranışları, bir ritüel olarak evliliğin ortaya çıkmasında etkili olan faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla fenomenolojik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu amaç doğrultusunda veri toplama sürecinde Hakkari'de yaşayan ve levirat evliliği yapmış olan 20 kadın katılımcı ile 2021 yılında derinlemesine görüşmeler yapılmış, katılımcı gözlem tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmanın verileri, Goffman'ın "dramaturji kuramı" ve Bourdieu'nun "eril tahakküm" kavramı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Hakkari'de yaşayan kadınların Levirat evliliğiyle ilgili yaşadıkları deneyimler, evlilik öncesi süreç, evliliğin yapılış şekli, evlilik sonrası süreç olmak üzere üç ana tema üzerinden analiz edilmiştir. Levirat evliliğini etkileyen en önemli faktörler arasında dinin meşrulaştırıcı gücü, dul kadın hakkında dedikoduların çıkması ve kadınların bu evliliği tek çare olarak görmeleri yer almıştır. Bu evliliklerin kimseye duyurulmadan, düğün ve hediyeleşmeler olmadan yapılması masrafsız ve hayalet evlilik kavramlarını ön plana çıkarmıştır. Evlilik sürecinde ise fiziksel ve psikolojik şiddetin görüldüğü ve bu şiddetin kadınlar tarafından gizlendiği, erkeklerin (kayınların) önceden sevdikleri kızı kaçırarak tekrar evlendiği gözlenirken levirat evliliğin utanç verici kötü bir evlilik olarak kodlandığı analiz edilmiştir. Diğer taraftan bu evliliğin beklentilerin karşılanması, çocuklara amcaları tarafından iyi bakılması gibi iyi tarafları da ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma "Hakkari İli Örneğinde Levirat Evlilikler" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir

Anahtar Kelimeler: Levirat Evliliği, Kültür, Nitel Araştırma, Dramaturji Kuramı, Eril Tahakküm

1 Sosyoloji, Akademi Dışı, durnamuhammed@hotmail.com
2 İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, nbal@gelisim.edu.tr

"HERKESE ENTERESAN GELEN BİZE NORMAL GELİYOR": SOSYAL HİZMET ÇALIŞANLARININ ŞİDDET ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Merve Şimşek[1]

Abdurrahman Yılmaz[2]

Şiddet toplumda bireysel ve toplumsal ölçekte yıkıcı etkiye sahip bir fenomendir. Uygarlık tarihi boyunca sürekli kendine yeni uygulayıcı özneler bulan/yaratan şiddet, toplumsal normlarla da olağanlaştırılabilmektedir. Şiddete karşı çözüme yönelik arayışlarda, toplumbilime ve sosyal politika uygulayıcısı olan sosyal hizmetlere ayrı görevler düşmektedir. Toplumun yatay ve dikey tüm gruplarını tanıyan ve onlarla çalışan sosyal hizmet personellerinin şiddet uygulayanların ve/veya şiddet mağdurlarının hikayelerine tanıklık halleri mevcuttur. Bununla birlikte, sosyal hizmetin uygulayıcısı ve karar vericisi olan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sosyal devlet olarak şiddete yönelik çözüm bulması gereken bir organ iken, aynı zamanda çalışanlarının hizmet verdiği kesimden şiddet görmesi şiddete dair yaklaşımların çok farklı ve hiç ele alınmamış bir boyutunu gözler önüne sermektedir. Buradan hareket eden araştırmada, sosyal hizmet çalışanlarının maruz kaldıkları şiddet biçimleri ve bu şiddet türlerini nasıl anlamlandırdıkları sosyolojik bağlamda fenomolojik perspektifle niteliksel olarak analiz edilmiştir. Sosyal hizmet çalışanı 23 kişi ile yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile derinlemesine görüşmelerin yapıldığı araştırma, konusu ve odağı itibariyle Türkiye'de ilk olmasının yanı sıra İstanbul gibi sosyokültürel zenginliğe sahip bir yerde yapılmış olması açısından ayrıca önemlidir. Araştırmada elde edilen bulgular; sosyal hizmet alanındaki fikirler, şiddet kavramı, şiddetin deneyimi ve şiddetin anlamlandırılması, şiddetin toplumdaki görünürlük halinin sosyal hizmet ile ilişkisi, sosyal aktörlerden sivil toplumun sosyal hizmet alanındaki rolünün değerlendirilmesi ve şiddetin çözümünde farklı meslek gruplarının yaklaşımı ile toplumda şiddete yönelik yapılacakların değerlendirilmesi olarak kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Bildiri, 2021 yılında yüksek lisans tezi olarak sunulan araştırmanın bir bölümünü ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Çalışanlarının Şiddet Mağduriyeti

TASLAK

1 Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü, Sosyoloji, Sosyolog, merve.simsek.ifss@gmail.com
2 Beykent Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent Doktor, abdurrahmanyilmaz@beykent.edu.tr

INFLUENCERLAŞAN SIYASAL HAREKETLER: TÜRKIYE İŞÇI PARTISI ÖRNEĞI

Dr. Oğuz Öztosun[1]

Türkiye İşçi Partisi ve partinin millet vekilleri 2023 genel seçimleri sürecinde popülerliklerini fazlasıyla arttırmıştır. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihli depremlerin ardından afet bölgesinde gösterdikleri dayanışma ile tabanını genişletmiş olan parti Türkiye'nin siyasal geleceğinde aktif muhalefet olma hedefiyle seçim propagandalarını yürütmektedir. Sol partiler arasına giderek yükselişe geçen partinin milletvekilleri sosyal medyanın aktif kullanımıyla birlikte günümüzün yeni kavramı olan infleucerlara dönüşmüştür. Influencerların geniş toplum kesimleri üzerindeki etkisi dikkate alındığında ideolojik anlamda alternatif sunan Türkiye İşçi Partisi Türkiye'nin içinde bulunduğu krize soldan alternatif çözüm önerileri sunmaktadır. Bu çalışmadan Türkiye İşçi Partisi'nin İstanbul 1. Bölge'de yürüttüğü propaganda süreci sosyal ve konvensiyonel medyadaki söylem analizi ve seçim irtibat bürolarındaki katılımlı gözlemler üzerinden analiz edilmiş ve özellikle milletvekili adaylarının influencerlaşan karakterleri sosyolojik olarak incelenmiş ve kitleler üzerindeki ikna süreçleri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Influencer, Siyasal Hareketler, Türkiye İşçi Partisi

TASLAK

1 Bağımsız Araştırmacı, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, dilzinde@gmail.com

"İDEAL KADIN TASARIMI"NIN BIR ARACI OLARAK SÜRELI YAYINLAR: TÜRK KADINI DERGISI ÖRNEĞI (1966-1973)

Ayşegül Ergül Aslan[1]

Bugünkü dijital dünyada hem biçim hem de içerik olarak değişip dönüşerek yerlerini, günümüzün çeşitli teknolojik aygıtlarındaki ekranlara bırakan dergiler, yayınlandıkları dönemin siyasal, toplumsal, kültürel ve edebî söylem alanlarını oluşturan sosyolojik araçlardır. Kadın dergileri ise, özellikle devlet eliyle gerçekleştirilen modernleşme hareketlerinde etkili bir söylem aracı olarak görev alırlar. Kadınların dönüşümleri ile toplumların dönüşümleri arasında kurulan döngüsel ilişki, kadın dergilerinin kadın okurlarına yönelik "bilinç yükseltme" misyonlarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

"İdeal Kadın Tasarımı"nın Bir Aracı Olarak Süreli Yayınlar: Türk Kadını Dergisi Örneği (1966-1973) başlıklı çalışmanın çıkış noktası; yayın hayatına bir kültür, sanat ve eğitim dergisi olarak başlayan Türk Kadını dergisinde tematik inceleme yapılarak, derginin yayın hayatını sürdürdüğü toplumsal ve siyasal ortam içerisindeki konumunu, aynı dönemde yayımlanan popüler kadın dergilerinden farklı olarak magazin dili ve gündemine olan mesafeli duruşunu, bunun yanında güncel politika ile olan yakın temasını incelemektir. Kadın dergilerinin karakteristik gündem maddeleri olarak kabul edilebilecek olan kadın güzelliği, cilt bakımı, moda tasarım, giyim kuşam, yemek tarifleri, aşk mektupları gibi konu başlıkları Türk Kadını dergisinde yer almaz. Buradan hareketle derginin, barındırdıkları ile birlikte barındırmadıkları üzerinden de bir söylem ürettiği ve bir duruş sergilediği düşünülebilir.

Çalışmada, dergide kaleme alınan yazılar birincil kaynak olarak kullanılacaktır. Derginin yayın politikası, yayımlanma amacı, yazı kurulunda yer alan ve/ya dergiye yazılarıyla katkı sağlayan kişilerin dergide bulunma sıklıkları biçimleri de bu temellendirme için odaklanılacak noktalardır. Türk Kadını dergisinde gündemi oluşturan konuların ve derginin hâkim dilinin incelenmesi, derginin ürettiği ve savunduğu fikirlerin ortaya çıkarılması, aynı zamanda dönemin Türkiye'sinde var olan toplumsal cinsiyet algısına dair bir çerçevenin oluşturulması da çalışmanın amaçları arasındadır. Yapılacak incelemeler aracılığıyla Türk Kadını dergisinde oluşturulan "ideal Türk kadını" imajının nasıl bir tasarım olduğu, bu tasarıma yüklenen sembolik ve kavramsal anlamlar ile birlikte saptanmaya çalışılacaktır. Çalışma, feminist eleştirel yöntemin sağladığı feminist bir bakış açısıyla gerçekleştirilecektir.

*Bu çalışma, 2019 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı tarafından kabul edilen yayımlanmamış yüksek lisans tezime dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Dergiciliği, Ulusal Kimlik İnşası, Toplumsal Cinsiyet İnşası

1 İstanbul Üniversitesi, Türk Dili Ve Edeb, Doktora Öğrencisi, aysegulergulaslan@gmail.com

İKLIM DEĞIŞIKLIĞI KIRILGANLIĞININ ÜRETIMINDE ÖRTÜALTI YETIŞTIRICILIĞININ YAYGINLAŞMASI VE KOŞU BANDI ÜRETIM SISTEMI

Hacer Akülkü[1]

Dünya iktisat tarihinde sermaye birikimi en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir. Sermaye birikim süreçleri oldukça dinamik, sürekli değişim gösteren ve yeni bir görünüme sahip olmaktadır. Kapitalist sistem, sermaye birikim süreçlerinde önemli bir role sahip olup ekonomik büyümeyi hedeflemektedir. Bu yüzden de sermayenin kontrolünü elinde bulunduran merkez ülkelerin çevre ve yarı çevre ülkeleri sömürmesi için gerekli koşulları oluşturmasına fırsat sunmaktadır. 1980 yılından itibaren dünya sisteminde yarı çevre olarak tanımlanan Türkiye'nin uluslararası sermayenin çıkarlarını koruyan uluslararası kurumların ekonomik ve siyasi politikalarını benimsemesi ile birlikte tarım sektöründe değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu değişim Antalya'nın Kumluca ve Finike ilçelerinde de etkisini göstermiştir. Özellikle Kumluca örtüaltı koşu bandı üretim alanına dönüşmüştür. Bu çalışmanın amacını Kumluca ve Finike'nin hortum ve dolu gibi iklim değişikliğine bağlı afetlerden olumsuz etkilenmesinin örtüaltı üretimle nasıl bir ilişkisinin olduğu, örtüaltının yaygınlaşmasında politik ve ekonomik nedenlerin nasıl bir bağlantısının olduğu ve bu bağlantının iklim değişikliği kırılganlığının yaratılmasında nasıl bir role sahip olduğunu anlamak oluşturmaktadır. Bu çalışmanın verileri "Kesişimsellik bakış açısı ile kırılganlıkların üretimi ve baş etme stratejileri: Antalya Kumluca ve Finike'de afet deneyimleri" isimli doktora tezinin verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Söz konusu veriler gözlem ve görüşme tekniğiyle, yarı yapılandırılmış mülakat soruları ve sosyo-ekonomik yapı formları kullanılarak 24 Ekim 2020 ve 4 Nisan 2021 tarihleri arasında toplam 68 kişi ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Çalışmanın en önemli bulgusu son yıllarda Kumluca ve Finike'de şiddeti artan hortum ve dolu afetlerinin örtüaltı üretim alanlarında ciddi kayıplar ve zararlara yol açmasıdır. Özellikle 1980 sonrasında devlet, sermaye ve çiftçi çıkarlarının kesişimi ve devletin sermayeyi desteklemesiyle beraber bölgedeki narenciye ağaçları sökülüp yerine örtüaltı üretim tesisleri kurulmuştur. Ayrıca geçmiş yıllarda boş olan araziler devlet teşvikleriyle birlikte hızla örtüaltına dönüştürülmüştür. İklim değişikliğiyle beraber örtüaltı üretim tesislerinin kurulduğu alanlar ise hortum ve dolu afetlerinin sıklıkla görüldüğü alanlar haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Örtüaltı yetiştiriciliği, Koşu bandı üretimi

TASLAK

1 Kırklareli Üniversitesi Vize Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler, Öğretim Görevlisi, Dr., akulku.hacer@gmail.com

İKLIM DEĞIŞIKLIĞI VE KADIN

Nazmiye Künteci[1]

İklim değişikliği, sosyoekonomik ve ekolojik sistemler ile tüm canlılar açısından önemli ve olumsuz etkiler yaratan küresel sorunların başında gelmektedir. İklim değişikliğinin ortaya çıkardığı insana zarar veren en büyük etkenler, doğal afetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğal afetler insanlar üzerinde fiziki, sosyal ve ekonomik zarara yol açmakta ve özellikle kadınlar bu zarar görebilirlikten daha çok etkilenmektedir. Bu çalışmada iklim, iklim değişikliği ve toplumsal cinsiyet kavramları tanımlanmış, iklim değişikliği ile ilgili küresel anlaşmalara değinilmiş ve iklim değişikliğinin etkilediği en dezavantajlı grup olan kadınların, iklim değişikliği sonucu meydana gelen doğal afetler sonrası hayata tutunma mücadelesinde karşılaştıkları zorlukların aktarımına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Toplumsal Cinsiyet, İklim değişikliği ve Kadın

TASLAK

1 Trakya Üniversitesi, Sosyoloji, Sosyolog, nazmiyekunteci@trakya.edu.tr

İKLIM DEĞIŞIKLIĞI VE KADINLAR ÜZERINDEKI ETKISI: DOĞAL KAYNAK KULLANIMINA İLIŞKIN BIR DEĞERLENDIRME

Gökçen Seçen[1]

Asya Çokadar[2]

İklim değişikliği, günümüzün en önemli yerel, ulusal ve küresel sorunlarından birisidir. İklim değişikliği, pek çok alanda olduğu gibi doğal kaynaklar, bu kaynakların kullanımı ve kontrolü üzerinde de olumsuz etki ve sonuçlara sahiptir. Etkilerinin küresel nitelikte olmasının yanı sıra iklim değişikliğinin olası sonuçları, politik ve ekonomik süreçler nedeniyle, gelişmemiş ülkeler ve dezavantajlı grupları daha fazla etkilemektedir. Bu grupların başında gelen kadınlar da iklim değişikliğinin etki ve sonuçlarını erkeklere kıyasla farklı deneyimlemektedir. Kadınların iklim değişikliğini ve bunun doğal kaynaklar üzerindeki tahrip edici sonuçlarını dolaysız deneyimlemeleri ise onların toplumsal cinsiyetlendirilmiş konumlarının bir sonucudur. İklim değişikliği ve doğal kaynaklar arasındaki süreçleri toplumsal cinsiyet kavramından hareketle değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, toplumsal cinsiyet analitik öğe olarak belirlenirken, literatürden edinilen bulgular az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerinden yapılan bir analizle enerji, su ve gıda güvenliği başlıkları altında tartışılmıştır. Enerji, su ve gıda güvenliği iklim değişikliğinin etki ve sonuçlarını görünür kılmada önemli açılımlar sağlarken, bu etki ve sonuçların doğal kaynaklar ve toplumsal cinsiyet odaklı bir bakış ile nasıl analiz edilebileceğine ilişkin de elverişli bir inceleme zemini oluşturmuştur. Yanı sıra, çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kadınların iklim değişikliğinden doğrudan etkilendiklerini göstermektedir. Bununla birlikte besin yetersizliği, göç, işsizlik, yoksulluk, temiz su temini için daha fazla vakit harcama, eğitim seviyesinde düşüş, doğal afetlerle baş etme ve hastalıklara karşı korunmasızlık gibi birbirine eklemlenmiş süreçlerin, doğal kaynakların birincil kullanıcıları olmaları nedeniyle, kadınlar tarafından daha yoğun ve farklı düzeylerde deneyimlendiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Doğal kaynaklar, Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, gkcnscn@gmail.com

2 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, asyaacokadar@gmail.com

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİ AZALTMADA RÜZGAR ENERJİSİNİN NEOLİBERAL POLİTİKALAR BAĞLAMINDA ÇANAKKALE ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Betül Kızıltepe[1]

Fazilet Dalfidan[2]

Nesibe Ayşe Sağlam[3]

Bu çalışma iklim değişikliğini azaltma stratejilerinden yenilenebilir enerji kaynağı olarak rüzgar enerjisinin gelişimini neoliberal politikalar kapsamında değerlendirmektedir. Rüzgar enerjisi yatırımlarının yerel düzeyde politik, ekonomik, çevresel ve sosyal olarak nasıl şekillendiği neoliberal politikaların unsurları ve mekanizmaları dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda yerel düzeydeki rüzgar enerjisinin gelişiminde devlet-sermaye ilişkisinin niteliği, devletin ve sermayenin rolü ve yerel halkın bu ilişkide nasıl konumlandığı irdelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Çalışmanın katmanlarını yerel paydaşlar (aktörler) ve rüzgar enerjisi santrali (RES) şirketleri (ÇED Gerekli'dir kapsamında olanlar ve olmayanlar) oluşturmuş; iç içe geçmiş çoklu durum deseninden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çanakkale'deki RES şirketleri ve bu santrallerin kurulduğu bölgedeki yerel paydaşlar (bölge halkı, belediye, sivil toplum kuruluşları, üniversite) oluşturmuştur. Ocak-Mart 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen alan çalışmasında bölge halkı, yerel paydaşlar ve RES şirketleri için üç ayrı yarı-yapılandırılmış soru formu kullanılmış olup; bölge halkından 47, yerel paydaşlardan 7 ve RES şirket çalışanlarından 2 kişi olmak üzere toplamda 56 kişi ile görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırma verileri, kırsal çevrenin enerji piyasasının yeni mekanlarına dönüştüğünü göstermektedir. Bölgedeki rüzgar enerjisi yatırımları, devletin düzenleme mekanizmaları (yasal ve kurumsal düzenlemeler) aracılığıyla yerli-yabancı sermaye iş birliğiyle (çokuluslu şirketler) kapitalist birikim süreçlerinin bir parçası haline gelmektedir. RES'lerin kurulumu için tarım arazileri kamulaştırılmakta; orman ve mera arazileri özelleştirilerek kullanıma açılmaktadır. Özelleştirme kırsal nüfusun ortak alan (ormanlar ve meralar) kullanımlarını, erişimlerini sınırlandırırken ve ormanlık alanların azalmasına yol açarken; kamulaştırma özel mülk olan tarım arazilerinin gönüllü olarak veya mahkeme aracılığıyla köylüden satın alınması ile mülksüzleştirmeye yol açmaktadır. Bununla birlikte RES'ler daha çok orman ve mera arazilerinde kurulduğu için mülksüzleştirme olgusu ile çok sık karşılaşılmamaktadır. Böylece devlet, özelleştirme ve kamulaştırma aracılığıyla rüzgar enerjisi yatırımlarında aktif bir aktör rolü üstlenmekte; rüzgar enerjisinin iklim değişikliğini azaltmadaki rolü bir ölçüde kapitalist birikim sürecinin gölgesinde kalmaktadır.

*Bu çalışma veri analiz süreci devam eden "İklim Değişikliğini Azaltma Politikaları Bağlamında Rüzgar Enerjisi Santrallerinin Sosyal Kabulünü Etkileyen Mekanizmaların Enerji Adaleti Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Çanakkale'de Bir Vaka Çalışması" başlıklı TÜBİTAK tarafından desteklenen 1002-A Hızlı Destek Projesi'nin tamamlanan alan çalışması verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Rüzgar enerjisi, Neoliberal politikalar

1 Balıkesir Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., betulkiziltepe@balikesir.edu.tr

2 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., fazilet1988@gmail.com

3 Erzurum Teknik Üniversitesi, Felsefe, Dr. Öğretim Üyesi, nesibe.saglam@erzurum.edu.tr

İKLIM KAYNAKLI GÖÇÜN İKI HALI: "İKLIM MÜLTECILERI" VE "İKLIM DEĞIŞIKLIĞINE UYUMUN FAILLERI"

Hacer Gören[1]

İnsan kaynaklı iklim krizinin yaşam ağı içindeki etkisi, mikro sistemlerden makro sistemlere, yerelden küresele, insanlarınki dahil tüm yaşam biçimlerinde kendini farklı şiddet ve derecede hissettirmekte; derin tarihsel kökleri olan kapitalist dönüşümler sebebiyle şiddet ve sıklığını giderek artırmaktadır. Bunların başında iklim değişikliğinin insan hareketliliği üzerine olan etkisi ve sonuç olarak ülke içinde veya dışına göç etmek zorunda kalmış/kalacak, göç etmek isteyen/isteyecek, göçe teşvik edilen veya göç etmemek için direnmek zorunda kalmış/kalacak insanlar gelmektedir. Bu iklim kaynaklı sebeplerden ötürü hareket halinde olan/olacak insanlara ilişkin öngörü ve tahminlerin nasıl algılandığı, alımlanıp adlandırıldığı, resmedildiği, (yeniden) üretildiği ve toplumsal tahayyülde nasıl bir yer ettiği ise büyük farklılık gösterebilmektedir. İklim kaynaklı hareketliliği daha çok şemsiye bir kavram olarak ele alan bu çalışma, iklimsel nedenlerden dolayı göç eden nüfus gruplarını çerçeveleyen iki ana söylem/argümanın eleştirel kıyaslamasına dayanmaktadır. Bunlardan ilki, güvenlikçi söylem ve eyleme zemin hazırlayan, çoğunlukla Küresel Güney'den Küresel Kuzey'e yoğun ve büyük bir dalga şeklinde "iklim mültecileri" akınının olacağına ilişkin öngörü ve tahminlerdir. Diğeri ise iklim değişikliğinin etkileri karşısında bir uyum/adaptasyon taktiği olarak göçü ele alan ve göç edenlere faillik atfeden söylem ve politik eğilimdir. Daha geniş akademik bir araştırmanın parçası olan bu çalışma, altı uluslararası bilimsel derginin 1990-2022 yılları arasında iklim-çevre-göç ilişkisi kapsamında yayınladığı makalelerin sistematik içerik analiz sonuçlarından beslenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Krizi ve Göç, Güvenlikçi Söylem, İklim Değişikliğine Uyum

TASLAK

1 Koç Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, hgoren18@ku.edu.tr

İKLIM KRIZI VE KADINLAR: EKOFEMINIST BIR DEĞERLENDIRME

Öznur Yılmaz Altun[1]

İklim krizi sosyal, kültürel ve ekonomik olarak dünyayı tümüyle etkileyen sosyolojik bir sorundur. İklim krizinin her toplumsal düzey için yarattığı sorunlar birbirinden büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Değişen iklim koşulları farklı toplumlarda farklı sorunlar yarattığı gibi aynı toplum içinde de farklı gruplar tarafından farklı biçimlerde deneyimlenmektedir. Kadınlar iklim değişikliğinin yarattığı sosyal krizi de en yakından ve en derinden yaşayan gruplardan biridir. Bu bağlamda iklim krizinin kadınlar üzerindeki etkileri incelemek ve iklim krizinin yarattığı ve/veya derinleştirdiği sorunlarla mücadelede ekofeminizm önemli bakış açısıdır. Ekofeminizm, kadınlar ve doğa arasındaki ilişkiyi odağına alır; insanın doğa üzerindeki tahakkümünü, türcülüğü ve doğaya yaklaşımdaki araçsallığı ortaya koyar. İklim krizinin neden olduğu iklim değişikliği, su ve gıda kısıtı, doğal afetler gibi problemlerle en yoğun şekilde karşılaşanlar kadınlardır. Doğanın sömürülmesi ile kadınların sosyal konumu arasında bir ilişki olduğunu ifade eden ekofeminist bakış açısına göre, iklim krizinin etkilerini en yoğun biçimde yaşayan kadınlar, iklim krizine çözüm geliştirmede de öncü olmalıdır. Kadınlar, "doğa ana" olarak ifade edilegelen ve insandan daha değersiz görülen doğanın parçalarından biri olarak, farklı tarihsel konumlanışı nedeniyle iklim kriziyle mücadelede büyük bir güçtür. İklim krizinin derinleştirdiği sorunlar kadınların gündelik yaşamlarında çeşitli krizler yaratmaktadır. Ekofeminist yaklaşım iklim krizinin yalnızca doğanın korunması ile çözülemeyeceğini, insanlar arasındaki eşitsizlik ilişkilerinin de çözülmesi gerektiğinin altını çizer. Ekofeminist yaklaşımın iklim krizine dair çözüm önerileri bulunmaktadır: Kadınların sosyal, politik ve ekonomik olarak güçlendirilmesi ve bu bağlamda iklim sorunlarıyla mücadelede aktif roller alması başta olmak üzere, iklim değişikliği konusunda eşitlikçi politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgular.

Anahtar Kelimeler: İklim Krizi, İklim değişikliği, Ekofeminizm

TASLAK

1 Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., oznurryilmaz@gmail.com

İKLIM KRIZI, YENILENEBILIR ENERJI VE YEREL DIRENIŞLER: JEOTERMAL SANTRAL PROTESTOLARI

Hayriye Özen[1]

Hem küresel iklim krizine, hem de kapitalist krize cevaben teşvik edilen yenilenebilir enerji üretimi, Meksika'dan Yunanistan'a ve Hindistan'dan Çin'e kadar çeşitli ülkelerde yerel halkın direnişi ile karşılaştı. Güneş, rüzgâr ve jeotermal gibi kaynakların kullanımına dayanan ve düşük karbonlu enerji üretiminde kritik bir rol oynadığı düşünülen yenilenebilir enerjiye karşı bu direnişlerin neden doğduğunu anlamak toplumsal olarak adil bir enerji geçişinin sağlanması için önemli. Bu çalışma, buradan hareketle, Ege bölgesinin çeşitli illerinde yer alan jeotermal santrallere karşı doğan yerel protesto hareketlerine odaklanıyor. Çalışmada, Aydın, Manisa, Denizli ve İzmir'de 2021 ve 2022 yılında yürütülen saha çalışmasında toplanan niteliksel veri, politik ekoloji ve toplumsal hareket kuramlarından faydalanarak analiz ediliyor. Bu çerçevede yerel direnişleri, küresel ve ulusal politik ekonomik yapı ve bu yapının içerdiği güç ilişkileri doğrultusunda inceliyor ve küresel iklim krizine yanıt olarak geliştirilen çözümlerin, yerel düzlemde yeni krizlere zemin hazırlayarak yerel direnişlere yol verdiğini tartışıyorum. Çeşitli yenilenebilir enerji kaynaklarını tek bir kategoriye indirgeyerek kritik önemdeki farklılıklarını göz ardı eden ve tüm bu kaynakları 'özünde temiz' enerji olarak sunan küresel yenilenebilir enerji söylemi, ulusal ölçekte ekolojik kaygılarla değil siyasi ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda yüksek verimli tarım arazilerine yenilenebilir enerji üretimi için el koymayı meşru kılmıştır. Söz konusu dört ilin onlarca köyünde doğan yerel protesto hareketleri, sermaye birikimi amacıyla yürütülen jeotermal enerji üretiminin yeni bir doğal çevre sömürüsüne dayandığını ve bununla bağlantılı yeni çevre adaletsizlikleri ürettiğini ve mevcut sınıfsal ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini pekiştirme tehdidi içerdiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Hareket, Küresel İklim Krizi, Çevre

TASLAK

1 İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, hayriye.ozen@ieu.edu.tr

İKLIM VE ÇEVRE KRIZI ÇAĞINDA PERMAKÜLTÜRCÜ OLMAK

Melisa Mercimek[1]

Şebnem Özkan[2]

Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerce Dünya'yı korumak, tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak üzere 2030 sonuna değin ulaşılması gerektiği belirlenen amaçlar 2016'da yürürlüğe girmiştir. Binyıl Kalkınma Hedefleri 2000 yılında ifade edilmişken, süreç zaman almıştır. Son yıllarda gerek Dünya ölçeğinde, gerekse Türkiye özelinde yaşanan Pandemi, ekonomik kriz, deprem gibi ağır sonuçları olan olaylar, amaçlar yönünde harekete geçilmesini sekteye uğratmıştır. Süreçler birbirleriyle dinamik ilişki içindedir: 13. Amaç 'İklim Eylemi' üzerinedir. Birleşmiş Milletler, iklim değişikliğini kalkınmaya karşı en büyük tehdit ilan etmiştir. Dünya Ekonomik Forumu'ndaysa bu değişiklikten "ciddi bir varoluşsal risk" olarak söz edilmiştir. İklim değişikliği, kuraklık, seller, okyanus, deniz seviyelerinde yükselme, hava olaylarının yoğunluğu buzulların erimesi gibi süreçleri tetiklemektedir. Diğer ekosistemlerin yanı sıra insan topluluklarını da tehlikeye sokmaktadır. Bu bildirinin konusu insan ve doğa birlikteliğini sürdürülebilir bir yaşam üzerinden tasarlayan, endüstri ve tasarım sistemlerinin yarattığı kirliliğe, biyolojik çeşitliliğin azalmasına, doğal kaynakların yok edilmesine tepki olarak geliştirilen Permakültür sistemidir. Permakültür topluluklarının amacı; çevresini sömürmeyen, kirletmeyen; uzun vadede sürdürülebilir, sağlıklı ve ekonomik olarak uygulanabilir sistemler yaratmaktır. Permakültür yaşam biçimi, insanın doğayı sömürdüğü bir dünya düzenine alternatif sunmaktadır. Bildirideki bulgular, "Ekolojik ve Sürdürülebilir Bir Yaşam Biçimi: Permakültür'ün Anlam Dünyası" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmada, bir çözüm arayışı olarak belirlenmiş Permakültür yaşam biçimi ve anlam dünyası derinlemesine araştırılmış, grup üyelerinin gündelik yaşam pratikleri ve anlam dünyaları fenomenolojik sosyoloji bağlamında analiz edilmiştir. Türkiye'de üç bölgeden kartopu tekniğiyle seçilen, aktif olarak Permakültür tasarım eğitmeni ve uygulayıcılarından 50 kişiyle nitel araştırma kapsamında derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bulgularında, farklı bilinç şekilleriyle çerçevelenmiş, yenilikçi, adaletli, hiyerarşisiz alternatif toplumsal biçimler sunan Permakültürcü anlam kalıpları yer almaktadır. Permakültürcülüğün, toplumsal hareketliliğin yönünü değiştiren, eşitsizlik kalıplarını sorgulayan toplumsal alanlar yaratarak, sosyolojik tartışmalarda yer alacak yeni toplumsallıkları ürettiği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: İklim ve çevre krizi, Sürdürülebilir ve Ekolojik Yaşam, Permakültür

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, melisamercimek@gmail.com

2 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, sozkan@adu.edu.tr

İLIŞKISEL MEKÂNDA ORTAKLAŞAN SESLER: GÖÇMEN VE YEREL ÖĞRENCI DENEYIMLERI

F. Güzin Ağca-Varoğlu[1]

Çalışmada Harran Üniversitesi Osmanbey Kampüsünün, Uluslararası Öğrenci Topluluğundaki öğrencilerin gündelik yaşamındaki anlamı, gençlerin mekânsal pratikleri ve kültürleşme arasında nasıl bir ilişki olduğu sorgulanmaktadır. Etnografik yaklaşımla 2019-2021 tarihleri arasında kimi topluluk aktivitelerine katılarak gözlem, pandemi döneminin başlamasıyla çevrimiçi aktivitelere katılım ve toplulukta aktif olan 18-23 yaş aralığındaki göçmen ve yerel kadın öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve topluluğun sosyal medya kanalları dikkate alınmıştır. Katılımcılar içerisinde örneğin Afganistan'dan okumak için Türkiye'ye gelen yahut ekonomik ve/veya cinsiyet rollerine dayalı gerekçelerle Şanlıurfa dışında okuma imkanı bulamamış göçmen ve yerel kadın öğrenciler bulunmaktadır. Birbirinden farklı sosyal gruplar için ilişkisel mekân ayrışma, farklılık ve iktidar ilişkilerinin yeniden üretimindeki rolü ile tartışılırken bu çalışmada gençlerin ortaklaşan deneyimler kazanmaları ve bu yolla da gündelik pratikler içinde birlikte hareket etmeleri yani toplumsallığın mekânsal yeniden inşası yönüyle ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda araştırma bulguları 3 ana hatta toplanmıştır: mekânsal aidiyet, güçlenme, benzeşme. Sosyal etkileşimleri -özellikle imkânı kısıtlı gençlerin- kültürel, sosyal ve ekonomik sermayelerini güçlendirmiş, aynı zamanda da yoksunluk durumları ve önyargılar/ayrımcılıkla belirginleşen gruplararası sınırların aşınarak kırılganlığın gündelik hayat içinde öğrenci kimliği bağlamında işleme tabi tutulduğu mekânsal birliktelikleri mümkün kılmıştır. Bu anlamıyla gençlerin mekânda "çoklu, dinamik, karşılıklı bir ilişki" kurmaları başlı başına, farklı sosyal gruplara mensubiyetleriyle çerçevesi çizilen kampüs dışı gündelik hayatlarına eleştiri niteliği taşımaktadır. Kültürleşme stresiyle ve patriarkal sosyal ilişkiler/beklentilerle baş etmede göçmen ve yerel gençler gündelik hayatta taktiksel olarak bir aradalığı kurmaktadırlar. Yani kesişimsel bağlamıyla farklı katmanlarda verdikleri mücadelede göçmen karşıtlığı ve kadına biçilen geleneksel rollerin gündelikteki yansımalarıyla birlikte mücadele etmenin yollarını ilişkisel mekânda bulmaktadırlar. Çalışmanın alana göçmen ve yerel gençliğin, özellikle de genç kadınların, içinde bulundukları şartlara yönelik eleştirel gözlüklerini güçlendiren ilişkisel mekândaki etkileşimlerini incelemesi sebebiyle katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kampüs, Göç, İlişkisel Mekân

1 Türk-Alman Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, guzin.agca@tau.edu.tr

TASLAK

İNSAN VE HAYVAN ETKİLEŞİMİ: ALL THAT BREATHES FİLMİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Çiğdem Sema Sırma[1]

Hayatta kalabilmek için beslenme, barınma ve ontolojik güvenliği sağlamak gibi temel gereksinimlerin yanı sıra bireyler günümüzde fikir ve ifade özgürlüğü, iklim değişimleri, eğitim ve çalışma koşullarındaki fırsat eşitsizliği ve siyasi istikrarsızlıklarla birlikte savaş gibi nedenlerle farklı ülkelere veya farklı şehirlere göç kararı alabilmektedirler. Bireyler göç ettiklerinde ise; yaşları, cinsiyetleri, dilleri, dinleri, etnik kökenleri, eğitim durumlarını gösteren diplomaları, iş tecrübeleri, yeme- içme alışkanlıklarınıda kendileriyle birlikte götürmektedirler. Daha açık bir ifadeyle dış göçler yalnızca sınır ötesi birey sayısındaki hareketliliğe değil sosyal, politik ve kültürel anlamdaki hareketliliğe de yol açmaktadır. Diğer taraftan insan hareketliliği ve kültürel anlamdaki hareketliliğin yanı sıra bireylerin doğa üzerindeki giderek artan kontrolleri hayvanlarında göç etmesi veya nesillerinin tükenmesi gibi doğal yaşam üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Doğal yaşamdaki olumsuz sonuçlarınsa bireysel ve toplumsal yaşamdaki etkileri her geçen gün etkisini arttırarak hissettirmektedir. İnsan ve hayvan arasındaki etkileşim doğal yaşamın korunabilmesi noktasında önem ve anlam taşımaktadır. Ayrıca fiziksel olarak hayvanlara kültürel olarak çeşitli anlamlar yüklenebilmektedir. Örneğin çeşitli kültürlerde bir hayvanın rengi veya sesi uğursuzluk göstergesi olabilmektedir Bu noktada insan ve hayvan etkileşimi; sinema filmleri, televizyon dizileri, gazete haberleri, belgeseller, şarkılar ve romanlarda kendisine yer bulmaktadır. Sinema filmleri, izleyiciler açısından genel bir hikâyeyi daha kısa zamanda aktarıp zaman tasarrufu sağlarken araştırmacılar açısından da hikâyelere yer vererek toplumu resmetmesi ve gündelik hayatı inşa etmesi bağlamında önem kazanmaktadır. Bu çalışmada insanlar ve hayvanlar arasındaki etkileşimin toplumsal düzeydeki öneminden hareket edilmiştir. Çalışmada 2022 yılında gösterime giren ve Delhi'de geçen All That Breathes filminden yararlanarak hayvanların insanlar, doğa ve toplumlar açısından taşıdığı önemin aktarılması konu edilmiştir. Çalışmada araştırma deseni olarak fenomenolojik desen belirlenerek filmin sahnelerine görsel analiz yapılmıştır. Çalışmanın bulgularına Nvivo 14 analiz programı ile ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda Kara Uçurtma olarak adlandırılan kuşun koruyucu rolü, hava kirliliği ve hayvanların neslinin tükenmesinin toplumsal sonuçları bağlamında ekosistem üzerindeki etkilerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, İnsan ve hayvan etkileşimi, Görsel analiz

1 Başkent Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, csemapolat@gmail.com

İNSAN-YAPAY ZEKÂ İLİŞKISININ DÖNÜŞÜMÜ: AKILLI HAZ MAKINELERI

Şahsenem Müşerref Öz[1]

Tarih, yaşam biçimlerimizi kökünden değiştiren hadiselerle doludur. Avcı toplayıcı zamanlardan tarım devrimine, tarım devriminden sanayileşmeye uzanan yolculuk boyunca insan toplumları, içinde bulundukları tarihsel kırılmaların her birinden sosyolojik olarak farklı şekillerde etkilenmişlerdir. Halihazırda deneyimlemekte olduğumuz Sanayi 4.0 ise bugünün kayda değer yeniliklerinin başında gelen yapay zeka ve robotik teknolojilerini beraberinde getirmiştir. Robotlar artık insan hayatının önemli bir parçasıdır. Bu nedenle robotların kullanım alanlarındaki yelpazenin genişlediğini görmek zor değildir. Bu araştırma kapsamında ise insanlar ile etkileşiminde sosyal çıktıları açısından adeta makine olmanın dışına taşan akıllı seks robotları tartışılmaktadır.

Toplumsal hayatın içerisinde daha sık görmeye başlayacağımız seks için tasarlanmış robotlar 2023 tarihinde tamamlanan İnsan-Yapay Zekâ İlişkisinin Dönüşümü: Akıllı Haz Makineleri yüksek lisans tez çalışmasının içerisinde “”Cinsel Kimliklere Bir Yenisi: Dijiseksüel/Roboseksüel Bireyler””, “”Toplumsal Cinsiyet Odağında Kadınsallaşan Robotlar: Seks Robotları””, “”Parafili Meselesi”” ve “”Hazzın Sınıfsallığı”” başlıklarıyla ele alınmıştır. Amansızca gelişen bu yeni teknolojilerin sosyolojik sonuçları ise bir muammadır. Bu çalışmanın hedefi insanların, yapay zekâlı varlıklar olarak üretilen haz makineleriyle ilişkisinin sonuçları hakkındaki olumlu ve olumsuz argümanları açığa çıkartmaktır. Çünkü insanların robotlarla daha fazla iç içe olması, hayal edildiği kadar olumlu çıktılara sebebiyet vermeyebileceği gibi endişe edildiği kadar korkutucu da olmayabilir.

Şahit olduğumuz teknolojik serüvenin küreselleşmesiyle seks robotları dünyada er ya da geç tüm toplumlarda tartışılan bir mesele haline gelecektir. Fakat değişmenin eşiğindeyken sır perdesini aralamak sosyoloji biliminin vizyonudur. Bu araştırmanın Türkiye’de henüz doğmamış ve dünyada ise yaygınlaşmamış bir teknolojiyi sosyolojide konu etme arzusu güncel bir meseleyi yakalayabilmesi açısından çalışmayı yenilikçi kılmaktadır. Bu çalışma bir derleme çalışmasıdır. Derleme çalışmaları bir konu etrafında geliştirilmiş farklı ve ortak bakış açılarını, ampirik veya ampirik olmayan verileri bir araya getirerek mevzu bahis konunun genel fotoğrafını çekmektedir. Bu çalışma seks robotlarının insanların erişimine açılmasıyla birlikte ortaya çıkan toplumsal sonuçlarına farklı perspektiflerden bakışları nötr bir duruşla derleyerek ortaya koymaktadır. Böylelikle seks robotlarının sosyolojik araştırmaların gündemine girmesinin önü açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Seks Robotları, Sosyoloji

1 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, sahsenem.oz@outlook.com

İSTANBUL'DA GÖÇMEN EVSIZLERIN EVSIZLIKLE BAŞA ÇIKMA STRATEJILERI

Yiğit Çelik[1]

Mehmet Ali Akyurt[2]

Göçmenlerin göç sonucunda ekonomik, sosyal ve kültürel sermayelerini yitirerek ya da dil bariyeri sebebiyle statü kaybı yaşamaları literatürde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Göç edilen ülkede yaşanan yoksullaşma ya da aşağı yönlü dikey hareketliliğin en sert görünümlerinden biri ise evsiz kalma olgusudur. Uluslararası literatürde göçmen evsizliğinin nedenlerine, göçmenlerin sosyal sermayelerine, mekân seçme pratiklerine veya sokakta karşılaştıkları zorluklara odaklanan çalışmalar varsa da, bunlar göçmen evsizlerin stratejilerini bütünlüklü bir şekilde ele almak yerine tek bir temaya odaklanmıştır. Türkiye'de göçmen evsizliği üzerine ise şimdiye kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. "İstanbul'da Göçmen Evsizliği: Nitel Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden türetilen ve TÜBİTAK 1001 programı tarafından desteklenen 121K287 numaralı projeden yararlanılan bu araştırmada, dış göç yoluyla farklı coğrafyalardan İstanbul'a gelen ve göç sonrasında statü kaybı yaşayarak evsiz kalan göçmenlerin evsizliğin getirdiği sorunlarla başa çıkmak için geliştirdikleri stratejilerinin açığa çıkartılması amaçlanmaktadır. Yapılan görüşmelerden hareketle göçmenlerin etnik kökenlerine, kültürel örüntülerine, göç etme tiplerine(zincirleme/bireysel) veya göç etme amacına göre başa çıkma stratejileri de farklılaşmaktadır. Bu kapsamda şu noktalara yakından bakılmaktadır: (1) göç etme motivasyonu/tipi, (2) göç sonrası yaşam ve (3) evsizlik deneyimi(stratejiler). Çalışmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesini ise dikey hareketlilik, enformalite ve başa çıkma stratejileri oluşturmaktadır. Araştırmada başa çıkma stratejileri ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye ile mekân seçimi olmak üzere dört farklı açıdan ele alınmıştır. Bu bağlamda göçmenlerin evsizliğe karşı geliştirdikleri stratejilerin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve anlatı deseni kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşme aracılığıyla iki kaynak gruptan veri toplanmıştır: (1) 18 yaş üzerindeki evsiz göçmen erkekler ve (2) STK ya da platform çatısı altında ya da bireysel olarak, formel ve enformel yollarla göçmen evsizlere yönelik hizmet üreten kişiler. Elde edilen veriler MAXQDA programında analiz edilmiştir. Bulguların bilimsel olarak Türkiye'de göçmen evsizliği alanında yeni araştırmalara kapı açması, toplumsal fayda anlamında ise göç/evsizlik alanında çalışan kamusal/sivil aktörlere politika yapım süreçlerini ve faaliyetlerini daha etkili kılmalarında yol göstermesi öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen Evsizliği, Başa Çıkma Stratejileri

1 İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek lisans öğrencisi, yigitcancelik@ogr.iu.edu.tr
2 İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, mehmetali.akyurt@istanbul.edu.tr

İSKAN VE YENIDEN İNŞA: 2023 DEPREMI VE ANTIOCHIA

Zerrin Arslan[1]

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremleri Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elaz ığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'da büyük bir yıkıma neden olmuştu. Daha sonra, AFAD, Bingöl, Kayseri, Mardin, Tunceli, Niğde ve Batman'ı da depremden etkilenen iller arasına almış ve afet bölgesini 17 ile genişletmişti. Deprem nedeniyle yaşanılan kayıplar ve yıkımlar, farklı yönleriyle değerlendirilmektedir. Özellikle yerleşim alanlarının yıkılması ve kentlerin enkaz alanlarına dönüşmesi, psiko-sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla ve kentlerin yeniden inşası yönünden kamuoyunun gündeminde yer almaktadır. Olağanüstü Hal bölgesi ilan edilen deprem bölgesinde kentlerin yeniden inşası ile ilgili yeni yasal düzenleme gerektiği belirtilirken, diğer taraftan 1934 tarihli 2510 Sayılı ve sonrasında 2006 tarihli 5543 Sayılı İskan Kanunları ve 1959 tarihli 7269 Sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun"unların uygulama alanlarına yönelik yeterli esneklik sağladığı öne sürülerek tartışılmaktadır. Hatay-Antakya, depremin en büyük zarar verdiği yerleşim alanlarından biridir. Özellikle Antakya Tarihi Merkezi, hem tarihi ve kültürel varlık olarak hem de kente özgü sosyal yaşamıyla önemlidir. Depremin en ağır hasar yarattığı kentsel alanlardan olan tarihi Antakya da yeniden kurulması planlanan kentsel alanlardandır. Bu çalışmada, 6 Şubat depreminin henüz artçılarının devam ettiği dönemde kentlerin yeniden inşa süreci, tarihi Antakya planlama örneği üzerinden tartışılacak ve 5543 Sayılı İskan Kanunu ve 7269 Sayılı Kanunlar çerçevesinde ele alınarak, yer seçimi ve ortaya çıkacak yeni mülkiyet ilişkileri, sosyal ve kültürel boyutlarıyla birlikte değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İskan ve Yeniden inşa, 2023 Depremi, Antiochia

TASLAK

1 Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, azerrin@gmail.com

İSTİSNA HALİNİN DAYATILMASI OLARAK COVID-19 SALGINI: AGAMBEN'İN TEMEL KAVRAMLARI ÜZERİNDEN SALGINA BAKIŞ

Fikriye Gözde Mocan[1]

Covid1-19 salgını sonrasında pek çok düşünür salgının hukuk, etik, sağlık uygulamaları ve devlet yönetimleri bağlamlarında tartışmıştır. Bu tartışmaların başında İtalyan bir filozof olan ve salgın dönemindeki görüşleriyle tepki çeken Giorgio Agamben'dir. Agamben, Covid-19 salgını sırasında İtalya'da alınan önlemlerin kişinin özgürlüklerini sınırladığını hatta kalıcı olarak kaybettirdiğini savunan birkaç makalesinde eleştirel düşüncelerini ortaya koymuştur. Jean-Luc Nancy başta olmak üzere pek çok düşünürün tepkisine maruz kalan Agamben'in temelde ortaya koymaya çalıştığı devletlerin uyguladığı sağlık politikaları kapsamında insanların özgürlüklerinin elinden alınmasıdır. Devletlerin aldığı kararlar insanların dolaşımını, hareketlerini sınırlandırmakta ve bir istisna halinin dayatılmasına yol açmaktadır. Agamben egemen iktidar karşısındaki çıplak hayatın değersizliğini istisna kavramı üzerinden ele almaktadır. Agamben'e göre istisna durumunda kural kendisini askıya alarak istisnanın oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca istisna durumunun diğer kendine has özelliği ise onun hukuk durumu olarak tanımlanamaz ve belirlenemez olmasıdır. Dolayısıyla istisna kuralın ve hukukun askıya alınması yoluyla yaratılmaktadır. Covid-19 salgını ve Agamben'in istisna kavramı birlikte düşünüldüğünde salgının biyopolitik açıdan tartışılması devlet karşısındaki çıplak hayatın ve bedenin değersizliğini ortaya koymaktadır. İstisna kavramı hem biyopolitik bir araç olarak hem de modern devletlerin insanların yaşamlarını kontrol etmek için kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma öncelikle Agamben'in Covid-19 salgınına istisna kavramı üzerinden yaklaşımını ortaya koymakta ve salgına Agamben'in diğer temel kavramları üzerinden yeniden bakmayı önermektedir. Söz konusu edilen kavramlar ise Agamben'in pek çok metninde geçen 'çıplak hayat', 'biyopolitika', 'homo sacer (kutsal insan)' ve 'herhangi varolanlar'dır. Çalışmanın konusu literatür taramasına bağlı olarak ele alınmıştır. Agamben'in sıralanan kavramları ile bir kriz ve istisna durumu olarak Covid-19 salgınını yeniden tartışmak çalışmanın temel amacıdır. Ayrıca salgının tarihteki çoğu savaş ve kriz durumları ile istisna hali bakımından nasıl benzerlik gösterdiği yine Agamben'in temel kavramları üzerinden felsefi-sosyolojik bakış açısıyla karşılaştırılmakta ve ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Agamben, Çıplak Hayat, İstisna Hali

1 İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, fikriyegozdemocan@gmail.com

TASLAK

İŞÇI KADINLARIN AVRUPA'YA GIDIŞI: CINSELLIK, AHLAKI PANIK VE BEDENLERIN DENETIMI

Selen Artan[1]

Türkiye'den Avrupa'ya yönelik işçi göçü 1961'de Almanya ile imzalanan değişim anlaşması ile başlayıp 1973'teki petrol krizine dek devam etmiştir. Giden işçiler ağırlıklı olarak erkeklerden oluşsa da Avrupa'daki kadın işçilerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Abadan-Unat'ın Devlet Planlama Teşkilatı adına 1963'te yaptığı çalışma, kadın işçilerin Avrupa'ya gitme sebebinin ekonomik kazançla sınırlı olmadığını, birçoğunun bireysel özgürlüklerini elde etmek için göç ettiğini ortaya koymuştur. Kısa süre sonra konu siyasetçilerin gündemine girmiş, parlamentoda defalarca konuşulmuş, gazeteler yurtdışındaki kadınlar hakkında haberler yapmıştır. Oysa Avrupalı kadınlarla evlenerek Türkiye'deki ailelerini terk eden erkek işçiler hakkında benzer ölçekte toplumsal endişeler söz konusu değildir. Bu araştırmanın amacı, devletin kadın ve erkek yurttaşları ile kurduğu ilişkinin toplumsal cinsiyet boyutunu işçi göçü üzerinden analiz etmektir. Araştırma arşiv çalışması yöntemine dayanmaktadır. 1960-1973 yılları arasında yayınlanmış Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanakları taranmış, kadın işçiler üzerine yapılan oturumlar tespit edilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yayınlanan haberler incelenmiş, tüm metinler eleştirel söylem analizine tabi tutulmuştur. Analizlerde belli temalar öne çıkmaktadır. Bunlar kadınların denetlenemeyen cinselliği, yokluklarının aile kurumuna olası etkileri, ulusun şeref ve haysiyetine sürdükleri leke ve ekonomik yetersizlikleridir. Konuyu gündeme taşıyan vekiller kadınların yurtdışına gidişinin yasaklanmasını talep ederken, dönemin devlet bakanı bu isteğin anayasal olmadığını belirterek eş veya babanın mahkeme aracılığıyla yurt dışına gidişi yasaklatması durumunda devletin müdahale edebileceğini söylemiştir. Öte yandan basında çıkan haberler yurtdışındaki işçi erkeklerin kadınları denetleme görevini bir "milli vazife" olarak üstlendiğini göstermektedir. Çalışma, anayasanın eşitlik ilkesini ihlal etmek istemeyen devletin, kadınları denetleme sorumluluğunu yakın akrabalarına devrettiğini, bu sürece paralel olarak, tam da bu görevi üstlenen ve soy-bağı ile kurulmuş bir "ulusaşırı akraba topluluğunun" ortaya çıktığını ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Kadın, Cinsellik, Ahlaki Panik

1 Bağımsız, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, selen.artan@gmail.com

TASLAK

İŞE DAIR DEĞERLERIN NESILLER ARASINDA AKTARIMI: BIR LITERATÜR TARAMASI

Ezgi Özten[1]

Değer kavramı hem sosyoloji hem de diğer sosyal bilimler disiplinleri için, toplumsal ve bireysel yapı ve değişimi anlamak konusunda önemli bir kavramdır. Mevcut çalışmalar değerlerin sosyalleşme süreciyle edinilmekte ve şekillenmekte olduğunu göstermektedir. Erken yaşlardan itibaren şekillenmeye başlayan değerler konusunda kilit rol ailelere atfedilmektedir. Değerler zaman içinde okul, arkadaş çevresi, medya gibi farklı kaynaklar tarafından şekillense de aile içinde atılan temeller çoğunlukla yaşam boyunca değişmeden kalmaktadır. İşe dair değerler (work values) ise içinde iş tercihleri, iş etiği, işe ilişkin standartlar ve öncelikler gibi birçok kavramı bir araya getiren geniş kapsamlı bir kavramdır. Günümüzde işe dair değerler, kurumlar için çalışanların iş tatmini, işe bağlılığı ve işe karşı genel tutumları hakkında önemli bir göstergedir. Mevcut çalışmalara göre farklı kuşakların farklı değerleri ve beklentileri olduğundan, işe dair geliştirecekleri tutum ve stratejiler de farklılık göstermektedir. Ancak kuşaklar aynı zamanda birbirine bağlıdır ve aktarılan değerler yoluyla birbirlerinin değerlerini şekillendirmektedirler. Bu çalışma, işe dair değerlerin nesiller arası aktarımı konusunda sosyolojik bir bakış açısıyla bir literatür taraması yapmayı amaçlamaktadır. Türkiye'de bu konuda oldukça sınırlı sayıda çalışma olduğu ve bu çalışmaların ekseriyetle psikoloji bakış açısıyla yapıldığı düşünüldüğünde, bu çalışma, nesiller arası aktarım ve çalışma konularını genellikle birlikte ele almayan sosyoloji literatürüne hem teorik hem de uygulamaya yönelik olarak katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, İşe Dair Değerler, Nesiller Arası Aktarım

TASLAK

1 ODTÜ, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, eozten@metu.edu.tr

İZMIR'DE YAŞAYAN KADINLARIN BEKÂRLIĞA İLIŞKIN DENEYIMLERI: EVLILIK NEDEN TERCIH EDILMEMEKTEDIR?

Elif Baş[1]

Modern dönemde meydana gelen dönüşümlerle evlilik ve aile yapılarında bireyselleşme eğiliminin arttığından bahsedilmektedir. Günümüzde hiç evlenmemiş bireylerin sayısındaki artış küresel bir fenomen haline dönüşmüştür. Bekâr kalmaya yönelik eğilimlerin bulunması, evliliklerin ertelenmesi yalnızca Batı toplumlarına özgü bir durum değildir. Türkiye'de de bekârların nüfus içindeki oranı, yıllar içerisinde dikkate değer bir artış göstermiştir. Dünyanın birçok ülkesinde özellikle kadınların ilk evlenme yaşının yükselmesi, evlenmelerin azalması ya da tercih edilmemesi, evlenmeden birlikte yaşama pratiklerinin yaygınlaşması bekâr nüfusun artmasına yol açan sebeplerden bazılarıdır. Bu nedenle evliliğe alternatif modeller arasında sayılan bekâr yaşamak kadınlar arasında yaygın olmakla birlikte bu dönüşümün esas aktörleri arasındadır. Bu araştırmada, 25 yaşın üstündeki bekâr kadınlarla görüşülmüş, onların bekârlığa ilişkin düşüncelerine, bekâr olma deneyimlerine ve evlenmeyi tercih etmeme nedenlerine odaklanılmıştır. Modern döneme özgü olan bireyselleşme yaklaşımından hareketle Giddens'ın saf ilişki (pure relationship) kavramından yola çıkılarak katılımcıların bekâr kalmayı tercih etme nedenleri sosyolojik açıdan anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, mülakat tekniğine başvurulmuştur. Çalışma grubu olarak seçilen İzmir'de yaşayan hiç evlenmemiş 12 bekâr kadınla Ocak 2022-Şubat 2023 tarihlerinde yürütülen çalışmada, derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler yorumsamacı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Araştırmada toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan betimsel analizle yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda katılımcılar açısından evlilikte yaşanan "tatsız" sorumlulukların eşit düzlemde yerine getirilmeyeceği düşüncesi, "doğru kişi" ile henüz tanışılmadığı, kişisel tatmine ulaşma ve kendi kararlarını özgürce verebilme isteği gibi sebeplerden dolayı evlilik tercih edilmemekte ya da ertelenmektedir. Bunun yanında bir kısım kadın katılımcı ilerleyen yıllarda evleneceklerini düşünmekte, ancak bunun için herhangi bir çabada bulunmamakta ve henüz "uygun" insanla tanışmadıklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların geleneksel aile ve evlilik anlayışından uzaklaşarak, bireysel yaşamlarında daha çok kendini gerçekleştirmeye (self-fulfillment) ilişkin pratiklere odaklanmak istedikleri görülmektedir. Sonuç olarak evliliğin tamamen reddedilip bekâr kalmaya yönelik bir anlayıştan ziyade, ertelenen evliliklerin sayısının giderek arttığından bahsedilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bekârlık, Kadın, İzmir

1 Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kırkağaç Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler, Öğretim Görevlisi, Dr. ebas1987@gmail.com

KADIN EMEĞININ HIZMET SEKTÖRÜNDEKI YANSIMASI OLARAK ÇAĞRI MERKEZI ÇALIŞANLARININ DUYGUSAL EMEK SÜREÇLERI

Hande Köse[1]

Bu çalışmanın konusu, çağrı merkezi çalışanlarının çalışma koşulları kapsamında duygusal ve duygulanımsal emek süreçlerinin araştırılması şeklinde belirtilebilmektedir. Çağrı merkezlerinde yoğun olarak kadın emeğinin görülmesi çalışmada kadın çalışanlara ayrıca odaklanma gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu konu kapsamında çalışma Marksist bir bakış açısıyla çağrı merkezi çalışanlarının duygusal emek süreçlerine ve bu süreçlerin toplumsal cinsiyet ile ilişkisine odaklanmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. 2021 yılında Ankara'da yürütülen çalışma, pandemi nedeniyle görüşmelerin online biçimde gerçekleştirilmesinden kaynaklı olarak farklı şehirlerden katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 24 çağrı merkezi çalışanıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının elde ettiği veriler kodlama ve not alma tekniğiyle kategorize edilerek sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir. Hizmet sektöründe yoğun olarak kadın emeğinin tercih edilmesinin temel sebebi kadınlara atfedilen anlayışlı, güler yüzlü, sabırlı, hoşgörülü gibi toplumsal cinsiyet rolleridir. Birçok sektörde olduğu gibi çağrı merkezlerinde de kadınlardan beklenen duygusal yoğunluklar, erkek çalışanlardan beklenmemektedir. Aynı zamanda bu rollerden kaynaklı olarak kadın çalışanlar duygusal emek süreçlerini erkek çalışanlardan daha olumsuz biçimde deneyimlemektedir. Böylece çalışma yaşamında duygular cinsiyetlendirilmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular çağrı merkezlerinde çalışan kadınların mobbinge ve sözlü tacize erkeklerden daha fazla maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Çalışanlar bu durumu seslerinin erkeklere göre daha etkileyici bulunması, erkeklerin yüzünü görmedikleri kadınlara karşı daha cüretkar olabilmeleri şeklinde açıklamaktadır. Erkek müşteriler kadın çalışanların "kendilerine karşılık veremeyeceğini" düşünerek kadınlara karşı daha saldırgan olabilmektedir. Buradan hareketle araştırmanın sonuçları bakımından toplumsal cinsiyet tartışmaları açısından çalışma yaşamının her alanında olduğu gibi hizmet sektöründe ve özelde çağrı merkezlerinde de halen cinsiyetçi bir işbölümünün olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Çağrı merkezi, Duygusal Emek, Toplumsal Cinsiyet

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, hande_kose@anadolu.edu.tr

KAHRAMANMARAŞ VE HATAY MERKEZLİ DEPREMLERİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ: HATAY ÖRNEĞİ

Kemal Dil[1]

Bu çalışmada, Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerin etkileri Hatay özelindeki yapılar, ilişkiler, beklentiler, hayal kırıklıkları ve umutlar zemininde sorgulanmaya çalışılmıştır. Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihli 7,7 ve 7,6 büyüklüklerindeki depremlerin yanında 20 Şubat 2023 tarihinde Samandağ merkezli 6,4 büyüklüğündeki depremin ve hemen ardından 5,8 büyüklüğündeki artçı sarsıntının Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Gaziantep, Diyarbakır, Kilis ev Malatya illerinde büyük bir yıkıma neden olmuştur. Depremlerin bu yıkıcı etkilerinin ardından deprem bölgesine ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok gelişme yaşanmıştır. Çeşitli medya araçları üzerinden izlediğimiz kadarıyla kimi gelişmeler oldukça rahatsız ediciyken kimileri ise umut vericiydi. Medya araçları üzerinden yansıtılan rahatsız edici ve umut verici gelişmelerin sahiciliğini anlamlandırmak için saha gözleminin ve ilgili taraflarla görüşmeler yürütmenin gerekli olduğu muhakkaktır. Bu amaçla deprem bölgesinde gözlemler yapmak ve sahada çeşitli toplumsal kesimlerle görüşmeler yürütmek ve sosyolojik değerlendirmeler yapmak amacıyla Ankara'da bulunan Hatay bağlantılı Kültür Sanat Edebiyat Platformu üyeleriyle 14 ve 15 Nisan 2023 tarihlerinde Hatay'da çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar kapsamında, depremden en çok etkilenen Hatay ilinde, İskenderun, Arsuz, Samandağ, Defne ve Antakya ilçelerinde depremzedelerle, dayanışma kuruluşlarıyla, sivil toplum örgütleriyle, yerel gazeteciler, yazarlar, edebiyatçılarla ve Arsuz ve Samandağı belediye başkanlarıyla yüz yüze bire bir ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Çalışmada bu coğrafyalardaki depremin etkilerine ilişkin bulgular yapılar, ilişkiler, beklentiler, hayal kırıklıkları, umutlar zemininde sosyolojik olarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Hatay depremi, Depremin etkileri

TASLAK

1 Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, kemaldil@yahoo.com

KARBON HISTERI HIPOTEZININ SINANMASI: TÜRKIYE, HOLLANDA, ALMANYA VE FRANSA ÖRNEĞI

Elif Nur Güney[1]

Ülkeler çeşitli protokoller ve antlaşmalar sonrasında iklim değişikliğine karşı duracaklarını ve bunun bir göstergesi olarak emisyonlarını azaltacaklarını belirtirler. Ülkelerin 1990-2019 yılları arası zaman yolu grafiği incelendiğinde, ülkeler emisyonlarını azaltma eğiliminde olmalarına rağmen tam anlamıyla düşürememektedirler.

Bu çalışmada ülkelerin emisyonlarını düşürememe sebebi olarak bir patika bağımlılığının olup olmadığı araştırılmıştır. Augmented Dickey Fuller, Phillips-Perron, Zivot Andrews tek kırılmalı, Lee ve Strazicich tek ve çift kırılmalı birim kök testlerinin uygulanması sonucunda, ülkelerde bir patika bağımlılığının olduğu ve karbon histeri hipotezinin geçerli olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de artan düzeyde bir patika bağımlılığı varken Hollanda, Almanya ve Fransa'da azalan düzeyde bir patika bağımlılığı vardır.

Anahtar Kelimeler: Histeri Hipotezi, Birim Kök Testleri, Patika Bağımlılığı

TASLAK

1 Atatürk Üniversitesi, Ekonometri, Doktora Öğrencisi, elifnurguneyy52@gmail.com

KAYGI ÇAĞINDA MUTLULUĞUN İMKÂNI: BİR MUTLULUK SOSYOLOJİSİ DENEMESİ

Hülya Biçer Olgun[1]

Mutluluk üzerine yapılan araştırmalara sosyolojik literatürde pek fazla rastlanılmamaktadır. Oysa mevcut ekonomik ve toplumsal yapı içerisinde toplumsal ilişkiler ve kültürel değerlerin mutlulukla ilişkisi sosyolojik olarak incelenmeye muhtaçtır. Çağımız için son derece karamsar olan bakış açılarının karşısında, bu araştırmada aile, anlamlı sosyal ilişkiler, sosyal bağlar ve bunlarla ilişkili değerlere (anlamlı bir iş/üretim, yardımseverlik, paylaşma vs.) dayanarak mutluluğun mümkün olduğu savunulmaktadır. Mutluluğun değerlerle ilişkisi, sosyal ilişkilerin (aile, arkadaşlık vs.) önemi, günümüz ekonomik düzeninin bireyler üzerindeki etkisi (değerler ve sosyal ilişkilere etkisi), bireyler için mutluluğun anlamı ve değerlerle ilişkisi tartışılmaktadır. Bugünün dünyası Beck'in belirttiği gibi risk toplumu olarak nitelendirilebilir. Risk hayatın her alanındadır. Bugünün risk toplumunun ekonomik düzeni ve küresel kapitalist kültürünün birey üzerinde yarattığı etki buna engel teşkil edebilmekte ve buna bağlı olarak bireylerin önem atfettiği değerler de dönüşmektedir. Örneğin birlikte iş yapabilme, paylaşma, yardımseverlik, gibi değerler Sennett'in de vurguladığı yeni kapitalizm kültürü içerisinde yerini rekabet, kazanma gibi değerlere bırakmıştır. Çalışma hayatındaki bu dönüşüm yalnızca o dünyanın sınırları içerisinde kalmamış, bireylerin özel yaşamını da etkisi altına almıştır. İnsan ilişkileri Baumancı anlamda akışkan, hazlara dönük ve tüketilebilir hal almıştır. Yeni kapitalist kültür içerisinde sosyal ilişkilerde yaşanan bu değişim bireylerin beraberlikten ve paylaşımdan uzak, kaygı ve güvencesizlik içerisinde yaşamalarına neden olmaktadır. Mutluluk için gerekli değerler olarak aile yaşantısı, anlamlı sosyal ilişkiler, arkadaşlık, paylaşma vs. ise gün geçtikçe önem kaybetmektedir. Bu çalışmada risklerle dolu kaygı çağında bireylerin mutluluğunun nasıl ve hangi değerler üzerine inşa edilebileceği hakkında Ulrich Beck, Richard Sennett, Zygmunt Bauman ve Frederic Lenoir'un yaklaşımlarından hareketle teorik bir tartışma yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Mutluluk, Değerler

TASLAK

1 Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, hulyabicerolgun@gmail.com

KENTE KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN CANSIZ TANIKLARI: İSIAS OTEL ÖRNEĞI

Arzu Toker[1]

Türkiye'yi acıya boğan Kahramanmaraş depreminde yüzlerce bina çökerek binlerce insanı öldürdü. Adıyaman'ın en büyük oteli olan İsias Otel'in de yıkılan binalar arasında olması gözleri konuklarına mezar olan otellere çevirdi. İsias Otel yıkılan tek otel değildi, ancak Türkiye eğitim gezisinde olan 33 turist rehberi ile yaşları 12-15 arasında değişen KKTC'li 35 çocuk voleybolcunun bu enkazlarda ölmesi, İsias Otel'i mezar otellerin sembolü hâline getirdi. Depremi takip eden ilk günlerde, yıkılan binalar için adli soruşturmalar başlamışsa da Adıyaman Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmada İsias Otel davası, tüm yıkılan binalar için hazırlanan çatı davadan ayrıldı. İlk bilirkişi incelemelerinde otel inşaat kalitesinin bariz şekilde düşük olduğu, çakıl ve kum olarak dere çakılı ve kumu kullanıldığı, beton karışımının elle yapılan kontrolde bile dağıldığı, çiroz kullanılmadığı, etriye aralıklarının yaklaşık 25 cm olduğu, bazı kolonlarda nervürsüz donatı kullanıldığı ve betonun kolaylıkla donatıdan sıyrıldığı belirtildi. Yapının tarihsel arka planına bakıldığında ise temelinin 1990-1991 yılında konut olarak atıldığı, kaba inşaat hâlinde 10 yıl boyunca çürümeye terk edildiği, beş katlık konut planının daha sonra yedi katlı otele çevrildiği bilirkişi raporundaki diğer ayrıntılardı. Bu araştırmada kentlere karşı işlenen suçlar bağlamında ele alınabilecek bu suiistimalin -İsias Otel örneğinden yola çıkarak- Kahramanmaraş depreminde yıkılan tüm otellerin durumunu, hataların çerçevesini ve turizm gazeteciliği perspektifinden kamuoyunda nasıl temsil edildiğini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmanın verilerini, turizm internet haberciliğinde en çok okunan dört platformdaki depremde yıkılan oteller ile ilgili 117 haber metni oluşturmuştur. Haber metinleri nitel veri analiz programı aracılığıyla analize tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda deprem bölgesinde bulunan 1030 otelin 47'sinin çöktüğü, 81'inin hasar aldığı anlaşılmıştır. Ayrıca depremle ilgili haberler mezar oteller; enkaz altındakilerin temsiliyeti; teselliler; iddialar, suçlamalar ve kavgalar; deprem sonrası durumlar, deprem sonrası çağrılar ve raporlanan imar hataları şeklinde temalaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kente karşı işlenen suçlar, Kahramanmaraş depremi, Ölen turist rehberleri

1 Anadolu Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği, Dr. Öğretim Üyesi, arzutoker@anadolu.edu.tr

TASLAK

KENTIN AYRIŞMASINDA SINIFIN HÂKIMIYETI: BURSA'DA ALT ORTA VE ÜST SINIF HABITUSU

Kemal Temel[1]

Modern kentler toplumsal sınıfların müşterek mekânlarda bir aradalığı fikrine dayalıdır. Bu söylem bazı toplum bilimciler tarafından toplumların endüstrileşme yolunda ilerlemesi ve rasyonalitenin gelişmesiyle kaynakların adil bir biçimde paylaşılacağı iddialarının temelini oluşturmuştur. Modernitenin muhtelif toplumsal tabakaları müşterek mekânda yaşatma vaadi sermaye birikiminin fordist üretim rejimine dayandığı dönemde nispeten karşılık bulsa da neo-liberel birikim ve esnek üretim rejiminin egemenliği bu vaadi kesintiye uğratmıştır. Özellikle orta sınıf hacminde meydana gelen genişleme ve grubun işgücü piyasalarındaki değişen rollerinin toplumsal konumlarındaki tehditleri artırması, toplumsal dağılımdaki yerini tayin etmek için tasarlanan mekânsal ve (kültürün sembolik formu olarak) yaşam tarzı stratejilerini orta sınıflar arasında yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu çalışmada kentsel ayrışmayı inşa eden ilke ve mekanizmaların rolü ele alınırken toplumsal sınıfların ayrışmaların oluşumundaki rolü değerlendirilmektedir. Çalışmada sınıf ve mekân arasındaki ilişki ele alınırken sınıf ve kent sosyolojileri arasındaki kurulacak teorik uzlaşmanın 21. yüzyılda kentsel ayrışmanın değişen şekillerini çözümlemede etkin bir kavrayış sunacağı ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda çağdaş toplumsal farklılaşmaya nesnel görünümler kazandıran kentsel alanların farklı toplumsal sınıflar tarafından nasıl paylaşıldığı sorusu Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nun sınıf habitusu, sermaye ve alan kavramları etrafında değerlendirilmektedir. Bourdieu sonrası yeni nesil sınıf ve kent teorisyenlerinin sınıf yaklaşımı çalışmanın teorik çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Bursa kent alanı üzerinde 2022 Eylül ve Kasım ayları arasında 6 farklı mahallede etnografik yönteme dayalı olarak doktora tez çalışması kapsamında yürütülen nitel araştırmanın sonuçları toplumsal sınıflar arasındaki çağdaş rekabetin kentin ayrımlaşmış yapısının inşasında belirleyici olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Sınıf, Habitus

TASLAK

1 Bursa Uludağ Üniversitesi, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik, Öğretim Görevlisi, Dr., kemaltemel@uludag.edu.tr

KENTSEL ÇEVRE ADALETSIZLIĞININ POLITIK EKOLOJISI: ESKIŞEHIR GÜNDOĞDU MAHALLESI ÖRNEĞI

Umut Berk Karaaslan[1]

Ekolojik krizin gittikçe derinleşmesiyle birlikte doğa ve toplumun kesişim alanını analiz etmek için kullanılan çevresel adaletsizlik kavramı bu araştırmanın temel çıkış noktasıdır. Toplumsal iktidar ilişkilerinin içine yerleşen, bu ilişkileri derinleştiren ve yeniden üreten çevresel adaletsizlik, çevresel zararların, bunlara karşı direnmek için siyasi ve finansal kaynaktan yoksun olanlara yüklenmesini ifade eder. Kentsel çevresel adaletsizlik kavramı ise ekonomik, politik ve kültürel süreçlerle inşa edilen kentsel çevrenin ekolojik ilişkilere gömülü biçimiyle karşımıza çıkan eşitsizlikleri vurgular. Bu bağlamda, çalışmanın temel konusu kentsel çevrenin gelişmesi ve değişiminin beraberinde getirdiği kentsel çevresel imkân ve yüklerin, neden iktidar ilişkilerinden ve mevcut eşitsizliklerden bağımsız düşünülemeyeceği ve bu ilişkilerin nasıl çok boyutlu ve karmaşık yapıların içinde şekillendiğidir. Eskişehir Gündoğdu Mahallesi'ni odağına alan çalışma kentsel çevresel adaletsizlikleri, bu adaletsizliklerin oluşmasında etkili olan süreçleri ve bu adaletsizliklerin etnik, toplumsal cinsiyet, sınıf gibi mevcut eşitsizliklerle ilişkisini konu edinmektedir. Bu bağlamda araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmiştir: "Porsuk Çayı odaklı gerçekleştirilen çevresel iyileştirmelerin ve kentsel gelişmenin yarattığı çevresel imkanlar ve yüklerin dağılımındaki eşitsizlikler, Gündoğdu Mahallesi'nde hangi gruplar tarafından nasıl deneyimlenmektedir ve bu deneyimler farklı toplumsal gruplar için nasıl kentsel çevresel adaletsizlikleri açığa çıkarmaktadır?"" Bu sorudan hareketle araştırmanın amacı çevrenin mutenalaştırılması bağlamında örnek olarak gösterilen Eskişehir'in ilk bakışta görünmeyen bir mahallesi olan Gündoğdu Mahallesi'ndeki kentsel çevresel adaletsizliği araştırarak kentsel çevresel dönüşümü 'çeperden' okumaktır.

Eskişehir kentleşmesinde etkili olan 2000'lerde başlayan Porsuk Çayı ıslah çalışmaları kentsel çevresel değişim ve gelişimi beraberinde getirmiş ve bu değişim ve gelişim Çay'ın doğu yönlü akışında kentsel çevresel farklılaşmalar ve eşitsizlikler yaratmıştır. Bu nedenle araştırma Eskişehir Gündoğdu Mahallesi'nde yaşayan görüşmecilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve metodolojik olarak eleştirel sosyal bilim perspektifi benimsenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre Eskişehir'in kentsel gelişme süreci eşitsizlikler üretmiştir ve eşitsiz kentsel gelişme Porsuk Çayı'nın doğu yönlü akışı boyunca kentsel çevresel adaletsizlikler ortaya çıkarmıştır. Bulgulardan ön plana çıkan kentsel çevresel adaletsizlikler yeşil alanlara ve kamusal parklara erişimin sınırlı olması, Porsuk Çayı'na erişimin olmaması ve kıyı peyzajının yetersiz olması, mahallenin 1. Ana Jet Üssü'ne yakın konumlanması sebebiyle gürültü kirliliğine maruz kalması, toplu ulaşım hizmetlerinin sınırlı olması, evlerin bakımsız olması ve yaya yollarının düzensiz olması olarak sıralanabilir. Bu adaletsizliklerin sınıf, toplumsal cinsiyet gibi eşitsizlik biçimleriyle birleşerek mevcut eşitsizliklerin katmerlenmesine yol açtığı gözlemlenmiştir.

Bu araştırma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Çevresel Adaletsizlik, Kentsel Politik Ekoloji, Eskişehir

1 Anadolu Üniversitesi , Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, uberkkaraaslan@gmail.com

KIRDA GIDA GÜVENCESI-ZLIĞI VE GIDA KRIZI

Erhan Akarçay[1]

Bu çalışma Eskişehir'in iki köyünde (İkizoluk ve Göcenoluk) gıda güvencesizliği olgusuna odaklanmaktadır. Gıda güvencesi en temel insan haklarından biridir. Gıda güvencesi, insanların sağlıklı ve aktif bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan besin ihtiyaçlarının, yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik bakımdan sürekli erişebilmeleri durumu olarak tanımlanmaktadır. İnsanların gıdaya erişim olanaklarından yoksunluğunu, ekonomik anlamda satın alma gücüne bağlı olarak sağlıklı yaşam sürdürebilmek için gerekli olan besinlerin alınamaması ve beslenmeye bağlı olarak çeşitli sağlık sorunlarının ortaya çıkması olarak düşünülmektedir. Türkiye'de makro düzeyde tarım, gıda ve hayvancılık politikalarının istikrarsız olması ve geliştirilen geçici politikaların sürdürülebilir olmaması nedeniyle kırsal üretim ve buna bağlı olarak kırsal nüfusun ekonomik yaşamı olumsuz yönde etkilenmektedir. Mikro düzeyde Eskişehir'deki örneklem içinde belirlenmiş köylerde olduğu gibi kuru tarım uygulamaları dışında herhangi bir seçeneği olmayan küçük üreticilerin (köylülerin) kırsal yoksulluk sınırları içinde yaşamasına neden olmaktadır. Piyasa ilişkileri içinde buğday, hububat üreticisi köylülerin borçlu yaşam içinde beka stratejileri geliştirerek üretimden başka seçeneği olmaması bir başka önemli gerçekliktir. Bu koşullarda kırsal yoksulluk olgusu ile karşı kaşıya kalınmaktadır. Araştırmanın örneklemindeki iki köy Eskişehir-Kütahya sınırındaki uç köyleri olarak kuru tarım yapılabilen üretim koşullarına sahiptir. Üretim ve tüketim arasındaki yakın ilişki düşünüldüğünde bu köydeki hanelerle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu gıda güvencesizliğinin belirgin düzeyde yaşandığı ortaya konmaktadır. Genç ve üretken nüfusun kamu kurumlarında ücretli olarak çalışmayı tercih etmesi, kent merkezinde yaşamayı öncelemesi nedeniyle emekli, yaşlı ancak üretken kalmak zorunda olan nüfusun her iki köyde yerleşik yaşama devam ettiği gözlemlenmiştir. Yaşlıca kabul edilebilecek nüfusun gıda ve beslenme örüntülerine bakıldığında yağ, et, süt ürünleri, yeterli çeşitlilikle ve düzeyde sebze ve meyve tüketme imkânlarının kalmadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç itibariyle kırsal gıda güvencesizliğinin Eskişehir'in çeperinde kalan köylerinde belirginleşmesi sosyo-ekonomik göstergeler açısından yetersizliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gıda Güvencesi, Gıda Krizi, Kırsal Yoksulluk

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, eakarcay@gmail.com

TASLAK

KIRILGAN ERKEKLİĞİN SU KRIZIYLE İMTIHANI: GÖNÜLDAĞI DIZISI'NDE ERKEKLIK MITININ YENIDEN ÜRETIMI

Özlem Akkaya[1]

Ocak 2021'deki Dünya Ekonomik Forumu'nda su krizinin toplumsal etkileri açısından küresel krizler arasında 5. sırayı aldığı söylenmiştir. Ancak "küresel" sıfatıyla anılması, krizin bütün toplumsal gruplar tarafından benzer şekillerde deneyimlendiğini düşündürtmemelidir. Su krizi, mevcut toplumsal eşitsizlik yapıları bağlamında şekillenmekte ve bu yapıları yeniden üretmektedir. Su kriziyle yakından ilişkili eşitsizlik yapılarının başında toplumsal cinsiyet gelir. Krizin yükünün çoğunu dünya genelinde kadınlar ve kız çocukları taşımaktadır. Dolayısıyla su hakkı mücadelelerinde kadınların ön saflarda olması şaşırtıcı değildir. Türkiye'de de su krizi, yakın zamanlarda siyasetin ve akademinin gündeminde kendine üst sıralarda yer bulmaktadır. Bir devlet kurumu olan TRT de su krizini çeşitli yapımlarında siyasi iktidarın meseleye yaklaşımı temelinde işlemektedir. TRT 1 kanalının popüler dizilerinden Gönül Dağı (2020-) ise 31. bölümünde bu sorunu ele almıştır. Pek çok çok popüler dizinin aksine, Gönül Dağı'nda hikaye Orta Anadolu'daki bir taşra kasabasında geçmekte, dizinin erkek kahramanları benmerkezci, militarist ve/veya otoriter erkeklik temsillerinin yerine taşralı olmalarının da getirdiği kırılgan ama aynı zamanda çevrelerine karşı duyarlı, dayanışmacı ve hoşgörülü erkeklik temsileri sergilemektedirler. Dahası erkeklik yaralarının erkeklerde neden olduğu düşünülen hınç ve öfke, dizide kendi memleketini kalkındırmaya odaklanmış yaratıcı bir eril enerjiye dönüşmektedir. Kuraklıkla ilgili bölümde olduğu gibi, dizinin pek çok bölümünde kasabayı ve kasabalıları yaşadıkları krizlerden kurtaranlar bu erkek kahramanlardır. Bu çalışmada, Gönül Dağı'nda su krizinin işlendiği ideolojik çerçeveye esas teşkil eden toplumsal cinsiyet söylemi eleştirel bir analize tabi tutulmuş ve dizide krizin nasıl tanımlandığı, krizin kaynağı olarak kim ya da kimlere işaret edildiği, krize nasıl bir çözüm önerildiği ve tüm bu yanıtlar bağlamında kadınlık ve erkeklikle ilgili ne tür ahlaki yargılarda bulunulduğu sorgulanmıştır. Araştırma bulguları, dizide kadını düşüncesizce yapılan aşırı tüketimle, erkeği ise mantıkla ve çevreye ve topluma karşı duyarlılıkla özdeşleştiren bir ikili karşıtlık üzerinden, yeni bir erkeklik mitinin üretildiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: su krizi, erkeklik, toplumsal cinsiyet

1 Yeditepe Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Doçent, ozlem.akkaya@yeditepe.edu.tr

KIRSAL ALANDA KADININ GÖRÜNMEYEN EMEĞİ: İZMIR/TIRE ÖRNEĞI

Ebru Açık Turğuter[1]

Dilek Kardaş[2]

Tarımsal üretim ve toprağa bağlı ekonomik yapılanma, kadınların 'tarım devrimini' gerçekleştirmesinden bu yana farklı şekillerde etkisini sürdürmektedir. Tarımsal üretimin sürdürülmesinde önemli bir güç olan kadınlar, tarih boyunca ailenin ve toplumun beslenmesinden sorumlu olmuş ve bunu aile içi üretimde aktif ve karşılıksız çalışarak gerçekleştirmiştir. Sanayi devrimiyle toprağa bağlılık ve tarımın merkeziliği azaltılmaya çalışılsa da başta gıda üretimi olmak üzere tarım, endüstriyel üretime hammadde sağlama konusunda yine de etkililiğini sürdürmüştür. Fabrika merkezli seri üretime dayalı ekonomik yapılanma, bu etkinin azaltılması için, önemli mücadeleler vermiştir ve özellikle 1980 sonrası neo-liberal politikalarla bu durum tarımsal üretimin aleyhine sonuçlanmıştır. Bunun sonucu olarak tarım istihdam politikaları etkinleştirilmiş bu ise kırsal yoksulluğun küresel hale gelmesine neden olmuştur. Kırsal yoksulluğun artması kırsal alanda kadın emeğinin sömürüsünün artışını getirmiştir. Zira kırsal alanda özellikle küçük aile işletmelerinde iş yeri ve ev ayrımı oldukça karmaşık olduğu için kadınlar, ev işlerinin yanında aile işletmelerinde her türlü işe yardım etmekte, tarımsal üretimin bir parçası olmaktadır. Genel olarak 'yardım' etme olarak adlandırılan bu durum, kadınların emeklerinin karşılığını alamamalarını getirmektedir. Kırsal alanda kadın emeğinin genel olarak kayıt dışı oluşu ve kadınların ücretsiz aile işçisi olması bu alandaki eşitsizliği daha da derinleştirmektedir. Bu çalışmanın amacı, ev-iş yeri ayrımının belirsiz olduğu kırsal alanda, kadının emeğinin görünmez hale gelmesinin toplumsal dayanaklarını göstermektir. Söz konusu ilişiklerin anlaşılır olması amacıyla çalışma, niteliksel araştırma tekniklerinden hareketle dizayn edilmiştir.

Çalışmanın alanını İzmir'in Tire ilçesine bağlı Büyükkemerdere Mahallesi oluşturmuştur. Burada yaşayan ve ücretli bir işte çalışmayan ancak tarımsal üretime dahil olan altı kadınla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. 'Kırsal alanda geçici tarım işçisi kadın olmak' deneyimini merkeze alan çalışma, kadın emekçi olarak 'güvencesiz olmak', 'kamusal alana çıkabilme halleri' ve 'özel alanda eylem biçimleri' temalarına yoğunlaşmıştır. Çalışma, kırsal alanda gerek kapitalist gerekse de patriyarkal ilişkilerle kadın emeğinin aleyhine bir sistemin varlığının bulgulanması ile sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal emek, Kadının görünmeyen emeği, Tarımsal dönüşümler

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., ebruacik@mu.edu.tr
2 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Öğrenci, dilekkardas1@gmail.com

TASLAK

KIRSAL DÖNÜŞÜM, ÇEVRE SAVUNUSU VE TOPLUMSAL CINSIYETE DAYALI EMEK: JES'E KARŞI KADIN NÖBETI

Elif Sabahat Uyar Mura[1]

Burcu Saka[2]

Bu araştırma, Gülpınar köyünde inşaatı başlayan bir jeotermal enerji santrali projesine karşı direniş gösteren kadınların yaşam öykülerinin emek odaklı bir çözümlemesine dayanıyor. Gülpınar, Çanakkale'nin Ayvacık ilçesine bağlı yer altı su kaynakları bakımından oldukça zengin bir bölge olan Tuzla Ovası'nın yakınında yer almaktadır. 8 Temmuz 2017 tarihinde zeytin bahçelerinin yanında bir sondaj kuyusu inşaatının başladığını öğrenen başta kadınlar olmak üzere köy halkı ve civardan gelen destekçiler inşaat sahasında otuz üç gün boyunca gece gündüz nöbet tuttu. Bu eylem başarıyla sonuçlandı ve inşaat durduruldu. Bununla beraber, bugün köyün etrafında faaliyete geçmiş pek çok benzer nitelikte enerji santrali bulunmaktadır. Bu çalışmanın sahası 2019-2022 yılları arasında köyde bahsi geçen direnişe katılan kadınlarla (12) ve köyde mücadelenin önemli bir parçası olan Gülpınar Sürdürülebilir Yaşam Derneği yöneticileri, Çanakkale'de eyleme destek veren aktivist ve uzmanlar ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden oluşmaktadır. Gerek uzman görüşmeleri gerek Gülpınar ve çevresinde doğup büyümüş, yaşamının önemli kısmını köyde geçirmiş kadınlarla yaptığımız görüşmeler temiz enerji olarak sunulan ve bölgede sayıları giderek artan jeotermal santrallerle ilgili şüphelerinin ve rahatsızlıklarının deneyime dayalı sebeplerini ortaya çıkaran ipuçları içermektedir. Bunun dışında, kadınların yaşam ve emek öykülerine öykülerine odaklanan araştırma verileri, çevrenin/doğanın tahrip edilmesine karşı yürütülen eylemin doğa/yer/mekan ile ilişkileri kapsamında bir değerlendirilmesini yapma imkanı sunmaktadır. Çalışmanın odağındaki kadınların yaşam öyküleri buradaki çevre mücadelesini gündelik hayata gömülü/yayılmış bir mücadele süreci olarak tanımlamayı ve kadınların eyleme katılarak sundukları gönüllü emek biçimlerini kadınların tarihsel olarak üstlendikleri yeniden üretim faaliyetlerinin/sorumluluklarının bir parçası olarak sınıflandırmayı mümkün kılmaktadır. Araştırma bu çerçevede Türkiye'de son dönemde kırsal alandaki çevre mücadelelerine kadınların aktif katılımı ve liderliği konusunda gelişmekte olan literatüre yaşam öyküsüne odaklanan özgün yöntemi ve emek odaklı perspektifi katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çevre savunusu, Toplumsal cinsiyet ve emek, Kırsal dönüşüm

1 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi , Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, esmura@comu.edu.tr

2 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi , Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., burcusaka@comu.edu.tr

KIRSAL KADIN EMEĞİNİN ÖRGÜTLENMESİNDE KOOPERATİFLER: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

Büşra Koç[1]

Ayşe Gönüllü Atakan[2]

1980'lerden itibaren egemen olan neoliberal politikalar, üretim ilişkilerini köklü bir biçimde dönüştürmüştür. Özellikle geçimini tarımdan sağlayan kırsalda; tarımda devlet desteğinin azalması, tarımın ticarileşmesi ve uluslararası sermayeye açılması gibi uygulamalar üreticilerin topraktan kopmasına neden olmuştur. Bu politikalar, kırsal alanda temel olarak işçileşme, mülksüzleşme ve kente göç gibi eğilimlere yol açmıştır. Öncesinde geçimlik üretici olan hanelerden kırsalda kalmaya devam edenler ise küçük meta üreticisi olarak pazara eklemlenerek uyum ve direniş stratejileri geliştirmişlerdir. Bunlardan en önemlisi, kapitalist sistemle uyumlu olarak ataerkil yapı içinde denetlenen kadın emeği maliyeti düşürerek üretimin ve yeniden üretimin örgütlenmesini ve devamlılığını kolaylaştırarak küçük üretici hanenin varlığının sürdürülmesini sağlamıştır. Ancak kadınlar üretimin çıktılarına, mülkiyete, finansal kaynaklara ve piyasa bilgisine erişmede engellerle karşılaşmaktadır. Bu doğrultuda, kooperatifler kadınların yoksun bırakıldığı, eşitsiz kılındığı tüm fırsat ve kaynaklara erişiminde önemli potansiyel taşımaktadır. Bir yüksek lisans tezi olan bu araştırma, özellikle kırsalda yaşayan kadınların kooperatif içerisinde emeklerini örgütleyerek ekonomik ve toplumsal açıdan güçlenme olanaklarını yarattığı değişim potansiyeli üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Söz konusu güçlenmenin ölçülmesi ise Naila Kabeer tarafından yapılan "stratejik yaşam seçimleri yapması konusunda yoksun bırakılan bireylerin bu yapabilirliği tekrar kazanmaları ve eyleme geçirmeleri" şeklindeki tanımlamaya dayanmaktadır (Kabeer, 1999:437). Çalışmanın ana sorusu "Kırsal alanda kurulan kadın kooperatifleri kadınlar için bir güçlenme imkânı yaratmakta mıdır?" şeklindedir. Araştırma, kadınların kendi deneyimlerini araştırmanın merkezine koymak ve onları sahanın aktif özneleri olarak desteklemek amacıyla feminist metodoloji odağında; nitel araştırma yöntemleri ile birlikte Manisa ilindeki 13 kadın kooperatifinin başkanları, ortakları ve ilgili paydaşlar ile birlikte yürütülmüştür. Araştırma kapsamında toplam 44 kişi ile yüz yüze ve derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışma sonucunda, kadınların kooperatife dahil olduktan sonra hayatlarının değişime uğradığı görülmüştür. Ancak söz konusu değişim her kadın için aynı düzeyde değildir. Değişimin beraberinde getirdiği güçlenme ise bazı kadınlar için günlük hayatlarında baş edici bir güçlenme yaratırken bazı kadınlar için dönüştürücü bir güçlenme yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın kooperatifi, Kadın emeği, Güçlenme

1 Karşıyaka Belediyesi, Sosyoloji, Sosyolog, kocbusra266@gmail.com
2 Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent,agonullu@gmail.com

KIRSAL VE KENTSEL ARASINDAKI İLIŞKILER: MARDIN'DE SAYFIYELERIN TOPLUMSAL VE MEKÂNSAL DÖNÜŞÜMÜ

Murat Küçük [1]

(Konu ve kapsam) Bu çalışma Mardin'de yazlık mekân olarak sayfiyenin dönüşümü üzerine, gündelik hayat içindeki yeri ve mekânsal nitelikleri bağlamında tarihsel ve eleştirel bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Mardin'deki sayfiye alanlarına ve yapılarına dair sosyolojik, tarihsel ve mimari akademik ilgi, şehir merkezi ve köyler üzerine yapılan çalışmalarla karşılaştırılınca oldukça zayıf kalmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma kırsal ile kentsel arasındaki ilişkinin tarihsel olarak dönüşümü bağlamında sayfiyenin toplumsalığına odaklanmaktadır. (Metodoloji) Nitel bir araştırma tasarımı olarak 2020 - 2023 yılları arasında farklı zamanlarda yapılan görüşmeler, tanıklıklar ve mekânsal gözlemleri temel veri kaynakları olarak kullanıyorum. (Teorik çerçeve) Sayfiyenin toplumsal ve mekânsal dönüşüm sürecini Lefebvre'in "mekân üretimi" analizi ile düşünmeye çalışacağım. Lefebvre mekânı bir üretim olarak düşünür ve "temsil mekânları", "mekân temsilleri" ve "mekân pratiği" olarak üçlü diyalektik bir ilişki içerisinde analiz eden bir çerçeve önerir. Bir mekân üretim biçimi olan sayfiye, zaman kullanımı bakımından farklılaşan ikincil konuttur ve yazlık yerleşim alanı oluşuna rağmen, birçok başka pratiğiyle tatil ve turizmden farklı bir dinlenme pratiğine işaret eder. Öte yandan, bir kentsel pratik olarak sayfiyeye gitmek, çeşitli tarımsal üretim ve gıda hazırlama süreçlerini içerebilen farklı bir dinlenme pratiğidir. Bu bağlamda, sayfiyenin toplumsallığını ekonomik, politik, demografik, mimari, ekolojik dinamikler birbiriyle ilişkilendirilerek ve sınıf, etnisite ve toplumsal cinsiyet kesişimselliği ile analiz etmeye çalışacağım. (Bulgular) Bu dönüşüm süreci şu temalar bağlamında tarihsellendirilebilir: Sayfiyenin ortaya çıkışı ve ikincil konut olarak kullanımı, sayfiyenin terk edilmesi, eski Mardin'in yenişehirde oturanlar için sayfiyeye dönüşmesi, sürekli konut ya da yeniden sayfiyeleşme olarak dönüşümü. Sayfiyeye gitmenin sınıfsal bir boyutu vardır ve etnisite bağlamında sayfiye alanları farklılaşmaktadır. Ayrıca çalışma ve dinlenme arasındaki ilişki bağlamında düşünüldüğünde, sayfiyeler dinlenme amaçlı yerler olarak görülse de, buradaki emek süreçleri herkes için aynı şekilde değişmemektedir. Sayfiyenin tatil yeri olarak görülmesinde odağa alınan şey, mekân değişimi ve dinlenme olduğu için, farklı ""ev içi emek"" pratikleri ile gıda üretimi süreçlerindeki pratikler dışarıda bırakılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekânın üretimi, Mardin, Sayfiye

1 Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., muratku@gmail.com

KIYIDA KALAN SIĞINMACI VE MÜLTECILERIN TEMSIL HAKLARI

Osman Şimşek[1]

Demokrasi temelinde bir evrensel insan hakları idealini ve sığınmacı/mülteci gibi kıyıda kalan 'ötekiler'in kendi yaşamlarına ilişkin karar alma mekanizmalarının dâhil edilmesini zorunlu koşmaktadır. Oysa temsil hakkını elde etme ve üyeliğe katılıma ilişkin kararlar hala ulus devletin ve yurttaşlarının tekelinde olduğu, sıkı sıkıya muhafaza etmeye çalıştıkları bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Benhabib, 2009). Sığınmacı ve mültecilere siyasi katılım ve üyelik hakkının tanınmaması veya reddedilmesi nedeniyle sürekli bir yabancı olarak bu insanların dışarıda tutulması en temel insan haklarının "haklara sahip olma hakkının" da ihlali anlamını taşımaktadır. Kurallar sadece onları yazanları değil, hali hazırda bu kural ve düzenlemelerden etkilenecek tüm taraflarca ortak bir şekilde üretilmelidir. Bu açından mülteciliğe ilişkin bütün düzenlemeleri, ulus devlete bağlı olan vatandaşların bir bakıma mülteci olmayanların şekillendirilmesi durumu bir tür demokrasi paradoksu yaratmaktadır. Bu paradoksun temelinde ise ulus devletlerin dayandığı sınır olgusu yatmaktadır. Kimlerin içeride kalacağı ve kimlerin dışarıda tutulacağının belirlendiği bu paradigma demokrasiye de etki etmektedir. Oysa demokrasinin ana kuralı bu kararlardan etkileneceklerin de karar verme süreçlerine dâhil olmasıdır (Benhabib, 2006/2009; Habermas, 1998). Demokratik yöntemlerle demokrasinin dışında tutulanların belirlendiği bu demokrasi ikilemini en iyi şekilde gözler önüne seren grupların başında ise mülteciler gelmektedir. Dışarıda kalanlar olarak mülteciler, demokrasinin öznesi olarak sadece vatandaşları kabul eden sığ anlayışı tartışmayı zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmada sözü edilen ikilemini ve demokrasi paradoksunu aşma noktasında bizlere yerinde ipuçları sunan başta Fraser, Bohman ve Benhabib olmak üzere çeşitli düşünürlerin fikirleri eşliğinde ve alandaki bulgular ile birer öteki olan mültecilerin ve sığınmacıların temsil hakları tartışılmaktadır. Çalışma ilgili literatüre ek olarak İzmirlilerin mültecileri görme biçimini merkeze aldığımız 2018-2022 yılları arasında 64 İzmirli ile gerçekleştirdiğimiz nitel araştırmanın sonuçlarıyla yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Demokrasi, İnsan Hakları

TASLAK

1 Sosyoloji, İşsiz doktora mezunu, osmnsmsek7@gmail.com

KIZLARININ GÖZÜNDEN ÇALIŞAN ANNELERİ

Yasemin Yüce[1]

Miki Suzuki Him[2]

Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünün değişimini, ataerki ile girilen direniş/teslim oluş ve pazarlıkları gözlemlemek kadın çalışmalarının ana sorunsalını oluşturmaktadır. Cumhuriyet kuruluşundan bu yana Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği açsından önemli adımlar atılmışken, kadın istihdamının düşüklüğü gibi birçok alanda eşitsizlikler devam etmektedir. Bu çalışma kadınların eşitlik mücadelesinde önemli bir alan olan çalışma hayatına katılışı ve bunun çelişkileri mercek altına almıştır. Çalışma, 2017 yılında Samsun'da yapılan çalışan kadınların kızlarına neler aktardıklarını incelediği araştırmanın verilerini annelik sorunsallığına odaklanarak sosyalist feminist perspektiften yeniden okumayı ve tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın verileri, 30 çalışan anne ve onların 30 yetişkin kızları, toplam 60 kadın ile yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemi ile işçi, memur, esnaf ve enformel sektör çalışanı olarak 4 farklı mesleki alanda çalışmış veya çalışan kadınlardan kızları olması dikkate alınarak seçilmiştir. Verilerin tematik analizin önemli bulgularından biri, kadın dayanışması gibi görünen anne-kız işbirliğinin kızların eğitim ve/veya istihdam yoluyla güçlenmesini engellemiş görülmesidir. Çoğu anneler ev içi işleri düzenlemede kocalarını iş paylaşımına katamamışlardı. Annelerin çalışma hayatında oluşları ailenin refahına katkıda bulunurken ev ve bakım işleri için piyasadan hizmet satın alanların sayısı düşüktü. Bu durumda kadınların çoğu aileden başka kadınlardan destek almışlardı. Özellikle işçi ve esnaf ve enformel çalışan kadınlar kendi kızlarına ev işlerini devir ettiği görüldü. Bu kızların çalışan annenin kızı olma deneyimleri üzerine yaptığı anlatımlarda, evde "anne eksikliği" vurgulandı ve çalışan anneleri rol modeli olarak görmekten ziyade daha çok "gücenme" duygusu çarpıcı bir şekilde ortaya koyulmuştu. Kızların ev işleri küçük yaşlarda yapmaya başlaması onların "ev kadınlaşmasını" erken yaşta sağlamış ve ev işlerinden özgürleşen anneler çalışarak güçlenirken ataerkil ev içi işbölümü düzeni de korumuştur. Bu durum, aynı zamanda ataerkil işbölümünün yeni kuşaklarda yeniden üretilmesini de sağlamış görülmektedir. Bu çalışma kadının çalışma hayatına katılışının kadınların eşitlik mücadelesinde önemli bir yere sahip olduğu fikrinden hareket etmektedir. Bu çalışma aynı zamanda kadının anneliğine imkansız yükler yükleyen ataerkil işbölümü sorgulanmadan kadının özgürleşmesi için gerekli olan yapısal dönüşümlerin güç olduğunu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Istihdam Ve Kadın, Kadının Güçlenmesi

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, yyuce@omu.edu.tr
2 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, mikihim@omu.edu.tr

KIŞISEL OLAN SIYASIDIR - VE KARLIDIR! YENI KÖYLÜLER VE SOSYAL MEDYA ÇAĞINDA GIDA AKTIVIZMI

Candan Turkkan[1]

2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de kentten kıra göçler artmaktadır. Ancak bu yeni göçmenler, daha kazançlı bir iş ve daha iyi bir yaşam arayışıyla 1950lerden itibaren şehirlere göç etmiş ve şimdi geri dönen köylüler değiller. Daha ziyade, şehirli ve eğitimli, küresel bağlantıları olan, kentte doğmuş ve kentli kimlikle büyümüş beyaz yakalı işçiler. Üstelik aynı zamanda şehirden kıra göç ve tarıma girişme hikayelerini çeşitli dijital platformlar aracılığıyla yayınlayan hevesli sosyal medya kullanıcıları. Bu makale, işte bu neo-çiftçilerle gerçekleştirilen 83 yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen verileri kullanarak, neo-çiftçilerin dijitalleştirdikleri hikayeleriyle nasıl yeni - dijital - gıda ekolojileri ürettiklerini tartışıyor. Makale, bu dijitalleştirilmiş ve kişiselleştirilmiş hikayelerin, neo-çiftçilerin ticari (tarım işlerini sürdürme) ve politik hedeflerini (baskın gıda sisteminde artan tarımsal-ekolojik uygulamaları) harmanlayarak, çiftliklerinin dijital görünürlüğünü artırmalarına, ilgilenenlere ulaşmalarına olanak sağladığını savunuyor. Böylece bir yandan dijitalleştirilmiş ve kişiselleştirilmiş hikayeler, kentsel ve kırsal yemek manzaralarını birbirine sıkı sıkıya bağlarken, öte yandan da, neo-çiftçilerin kişisel göç hikayelerinin daha da metalaşmasına yol açıyor.

Anahtar Kelimeler: Dijital platformlar; Sosyal medya, Yeni çiftçiler, Gıda sistemi aktivizmi

TASLAK

1 Ozyegin Universitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatlari, Dr. Öğretim Üyesi, candan.turkkan@ozyegin.edu.tr

KIŞISEL OLANIN POLITIK HIKAYESI: ADALET AĞAOĞLU'NUN DAR ZAMANLAR ÜÇLEMESINDE BENLIĞIN FEMINIST İNŞASI

Merve Çopuroğlu[1]

Bu çalışma Adalet Ağaoğlu'nun Dar Zamanlar üçlemesinden hareketle yazılmış ve bu üçlemenin ana kadın karakteri olan Aysel'in ataerkil toplumda kendini gerçekleştirme hikayesine odaklanan yüksek lisans tezine dayanmaktadır. Sırasıyla Ölmeye Yatmak, Bir Düğün Gecesi ve Hayır romanlarından oluşan Dar Zamanlar üçlemesi, Aysel'i erken cumhuriyet ideolojiyle yetişmiş bir kadın prototipi olarak merkezine yerleştirerek hem geleneksel ile modernin çatışmasını hem de idealize edilen toplumsal cinsiyet rollerinin belirli bir kuşağın kadınları üzerinde yarattığı baskıyı gözler önüne serer. Çalışmanın amacı Aysel'in kendisini gerçekleştirmek ve toplumda otonom bir birey olarak var olabilmek için verdiği mücadeleyi toplumsal gerçeklikler ekseninde anlayarak feminist bilgi birikimine katkı sunmaktır. Üçlemedeki kitaplar, 1973 ile 1987 yılları arasında yayınlanmış olsa da Aysel'in geçmişteki anılarını hatırlamasıyla cumhuriyetin kuruluşundan başlayarak 12 Eylül darbesine giden süreç hakkında bilgi verir. Bu sayede, Aysel'in etken özne olarak kendisini gerçekleştirebilme sürecine odaklanan çalışmanın bağlamı sosyo-politik gerçekliklerle ve toplumsal hareketlerle şekillenmiş olur. Çalışmada kadın öznelerin edebi metinlerdeki deneyimine ve ataerkil toplumla yaşadıkları çatışmaya odaklanan feminist edebiyat eleştirisi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada cumhuriyet kuşağının aydın kadını olan Aysel'in toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ve siyasi kutuplaşma ile yaşadığı çatışmaya rağmen kendi benliğini inşa etme ve bağımsız olma çabası incelenmiştir. Bu kapsamda, Aysel'in hayatının farklı evrelerinde kendisi gerçekleştirebilmek ve etken özne olabilmek için birbirinden farklı yöntemler izlediği anlaşılmıştır. Aysel'in benliğini inşa etmek için kullandığı feminist yöntemler kadınlara dayatılan evlilik kurumunun kutsallığını reddederek cinselliğini özgürleştirici bir eylem olarak kullanmak, toplumsal normlara boyun eğmemek için toplumda görünmez olmak ve baskılarla unutturulmaya çalışılan hikayesini hatırlama çabasıyla yeniden oluşturmak olarak özetlenebilir. Aysel'in feminist direnci kitapları oluşturan toplumsal bağlam ile paralellik göstermekle beraber farklı feminist direniş tahayyüllerine de kapı aralar.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Feminist Edebiyat Eleştirisi, Ataerkil Hegemonya

1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Yüksek Lisans Öğrencisi, mervecopuroglu1hotmail.com

TASLAK

KOKUNUN POLİTİKASI: KRİZ TOPLUMDA ETNİK ve DİNİ BİR DIŞLAMA GÖSTERGESİ OLARAK KOKU

Özcan Kırbıyık[1]

Doğalında uçucu bir şey olan koku, artık kentsel örgüt biçimini tanımlayan bir olguya dönüşmektedir.Böylece koku; kente sonradan gelen kültürlerin taşıyıcılarını dışlayarak içeriye almanın bir parçası halini almıştır.

Kentlerin düzensiz ve ani şekilde içeriye doğru büzüşerek büyümesi, kent hayatı içindeki krizleri çoklu ve derin bir hale getirdi. İstanbul gibi iç ve dış göçler sonucunda hızlı bir şekilde büyüyen obez kentleşme mekânları bunun bir örneğidir. Bu akademik bildiri, çoklu kriz hallerinin gündelik hayat içinde görülen, son derece basit ama her an insanlarla var olan kokunun politik görüntüsünü irdelemeyi hedefliyor. Bu çalışma, tamamlanmış, herhangi bir yerde yayınlanmamış, 2022-2023 yıllarında yüz yüze görüşmelerden elde edilen etnografik bulgulara ve literatür taramalarını içeren akademik bir çalışmaya dayanmaktadır.

Esenyurt'ta, iç göçlerin yanı sıra son 20 yıllık süreç içinde, ciddi oranda Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelen göçmen nüfusun bulunmaktadır. 4 aylık bir süre boyunca yaptığım alan çalışmalarımda Esenyurt'ta iç ve dış göçlerle gelen bireylerin toplumsal algısının inşasında deri kokusu, parfüm kokusu, ter kokusu ve yemek kokusunun önemli bir yerde durduğuna kanaat getirdim. Çeşitli kurumlarda çalışan kişilerle yaptığım görüşmeler ve şahsi tanıklıklarımda kendini "daha yerli" olarak kabul eden insanların, kent hayatına sonradan dahil olan "öteki insanları" siyasal, etnik ve dini tasniflerinde koku algısının önemli bir yeri işgal ettiğini gördüm. Örneğin Arap kültürünün tanımlanmasında yemek kokusu ve ten kokusunun toplumsallığı tahayyül etme hususunda siyasal bir boyuta sahip olduğunu gözlemledim. İnnovia Sitesi'nde çokça seks işçisinin bulunduğu ve bu civarda kalan yerlilerin seks işçilerini "ağır parfüm kokuları" üzerinden tarif ettiklerine, yine bu sitedeki Afrikalı siyahi nüfusun da deri malzemeleri satmaları nedeniyle deri kokusu üzerinden hatırladıklarına, Arap nüfusun ise yağ kokusu üzerinden toplumsal bir tasnife tabi tutulduklarına şahit oldum.

Sonuç olarak bu bildiri; kokunun toplumsal bir dışlanma pratiği olarak ortaya çıkmasına neden olan sosyolojik ağları Esenyurt örneği üzerinden açıklamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Koku, Etnisite, Kriz Toplumu

1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, ozcankirbiyik.ok@gmail.com

KORULARDAN BAHÇELERE GEÇIŞ: İSTANBUL'DA EKOLOJIK KRIZ IÇERISINDE BEDENIN VE MEKÂNIN YENIDEN ÜRETIMI

Pınar Karababa Demircan[1]

Kamusal alanda bedenin ve mekânın beraber üretiminin aşamalarından bir tanesi boş zaman değerlendirme alanlarının iktidar tarafından tanzim edilmesi ile içinde yaşayanlar tarafından uygunlaştırılması arasındaki çatışmalı süreçtir. Tanzim işlemi kentsel mekân içinde dolanacak bedenlerin hem siyasi hem de ekonomik olarak konumlandırılmasına dayanır. Boş zaman mekânı onu kullanacak kentli öznenin hem toplumsal statüsüne göre biçilmiştir hem de çalışarak edindiği gelirin çalışılmayan zamandaki yatırım alanıdır. Bu iki sürecin ürettiği beden ve onları çevreleyen mekânlar birbirinden ayrılması güç bir şekilde gündelik yaşamın haritalamasını ortaya çıkarır. Öte yandan insanların eyleyen olarak benimsedikleri veya ürettikleri mekân ve kimlik örüntüleri iktidar ile birey arasında kentsel bir gerilim hattı çizer. Boş zaman mekânlarının üretimi sadece dinlenip ekonomik hayata katkı yapacak bedenlerin işe döndürülmesi amacını gütmez. Bireyin ya da topluluğun kendi oluşturduğu ve dönüştürücü mekân kullanım tercihlerinden bağımsız olarak bu mekânların içinde gezinen bedenlerin iktidar terminolojisine göre tercüme edilmesine de odaklanır. Kentin doğadan ayrı yeni bir doğa olarak üretiminde parkların ve gezinme alanlarının doğa gibi yeşil olması fakat doğada olmayacak kurallara tabii olması bu ikinci nitelikle alakalıdır. Hangi mekân içerisinde hangi edimin onaylandığı kent planı kadar iktidarın kendi ekolojik okumasına göre uygunlaştırılmış mekânların planlarını da ortaya çıkarır; yeni doğanın yapay çeperlerini üretir. İstanbul örneğinde boş zaman mekânlarının yapısının, denetiminin ve kurallarının dönüşümüne bakıldığında gezi hattının ve bu hattan ayrılamayacak dolanma ediminin spontan niteliğinin azalmasına karşı doğal ortam vurgusunun arttığı; park gibi yapay doğa ile ilişkinin tanımlandığı isimlerden doğa ile inşa edilmiş doğa arasında kalan bahçe gibi terimlere geçildiğini görmekteyiz. Bunun karşı tarafında ise "doğa olarak doğa" addedilebilecek ormanların ve kişilerin etkinliğinin, gündelik ve siyasi varoluşunun daha az denetlenebildiği koru veya bostanların doğaya müdahaleyle kent yapısına dâhil edilmesinin süreçleriyle karşılaşmaktayız. Bu çerçeve üzerinden hazırlanan sunum İstanbul'un günümüzde yaşanan ekolojik krizin içerisinde yapay doğanın inşası ve doğal olanın korunması çerçevesinde ortaya çıkan gerilim hattının beden ve mekân üretimi alanındaki politik seyrini tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Mekanın Üretimi, Boş Zaman, Ekolojik Kriz

1 Beykent Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, pinarkarababa81@gmail.com

KORUYUCU VE KIYICI ŞIDDET: TÜRKÇE EDEBIYAT VE EŞKIYALIK

Eren Yıldırım[1]

Eşkıyalık olgusu, Türkçe edebiyatta özellikle 1950 sonrasında yazarların rağbet ettiği temalar arasında yer alır. Olgunun 1950 sonrasındaki zaman diliminde nicelik olarak edebî üretimlere yansımasının nedeni de toplumcu-gerçekçi edebiyat anlayışının dönemin etkili düşünce yapısı arasında yer almasından kaynaklanmaktadır. Eşkıyalık olgusu üzerine kaleme alınan yazınlarda eşkıyalığın iki ana kuram üzerinde ilerlediği anlaşılır. Bunlardan ilki Eric Hobsbawm'ın eşkıyalığı sosyal bir zemine oturttuğu sosyal/asil eşkıyalar, ikincisi ise bu görüşe itiraz eden ve eşkıyaları devletin merkezileşme sürecinde siyasal iktidarın yarattığı bir şiddet sarmalı olduğunu öne süren Karen Barkey'in "karşı-sosyal eşkıya"larıdır. Her iki düşünürün eşkıyalar üzerine olan bu ihtilafı Türkçe edebiyatta Yaşar Kemal ve Kemal Tahir'in kalemlerine yansımıştır.

Türkçe edebiyatta eşkıyalığı farklı pencerelerden ele alan yazarların varlığına rağmen eşkıyalık kendi içinde şiddeti barınması nedeniyle zaten ikircikli bir yapıda yol almaktadır. Söz konusu tartışma ise eşkıyaların uyguladığı şiddetin halkın yararına mı olduğu [Hobsbawm], yoksa ağa/mütegallibe ve Devlet'in merkezî otoritesini güçlendirme adına bu kişilere ve yapıya hizmet eden sadık çalışanlar mı [Barkey] oldukları üzerinedir. Bu bildiri, her iki görüşe de yeri geldiğinde değinecek ve eşkıyalığın şiddet boyutunu Walter Benjamin'in "Şiddetin Eleştirisi Üzerine" adlı makalesi çizgisinde ele alarak sosyolojik yapıda meydana gelen değişikliklerin erken Cumhuriyet Döneminde Türkçe edebiyatta hikâyelere yansımasını irdeleyecektir. İrdeleme metodolojik açıdan Benjamin'in işaret ettiği "yasa koruyucu" devlet ve "yasa koyucu" [eşkıya] şiddet kavramsallaştırmaları bağlamında; Devlet-eşkıya, eşkıya-yerel halk ve Devlet-yerel halk ilişkisini açımlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji-Türkçe edebiyat, Toplumsal Kriz, Şiddet

TASLAK

1 T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı, Akademi Dışı, ernyildirim@gmail.com

KRIZ DÖNEMLERINDE ANLAM ARAYIŞI: KOMPLO İNANCI

Nuh Akçakaya[1]

Bugün sosyal bilimler literatürü içerisinde dünyanın çok hızlı bir şekilde değiştiğine dair geniş bir söylem birliği mevcuttur. Bu değişim; toplumsal sınıfların konumu, iş ve çalışma hayatı, sağlık, siyaset, bilişim veya bilgi gibi pek çok fenomen üzerinden okunmaktadır. Yapılan akademik okumalar yeni toplumsal durumu kriz, belirsizlik ve risk gibi temalar üzerinden anlamlandırmaya çalışmaktadır. Öte yandan aynı toplumsal koşullara muhatap olan sıradan özne de bu yeni durumu kendine has bir şekilde anlamlandırmaya yönelmektedir. Son zamanlarda akademik çözümlemelerden farklı olarak, sıradan insanların okuma biçimlerinde, komplocu yaklaşım belirgin bir şekilde kendisini hissettirmektedir. Öyle ki kriz, belirsizlik ve risk zamanlarının vazgeçilmez bir anlamlandırma biçimi olan komplo teorileri, belki de tarihte hiç görülmediği kadar yaygınlaşmış durumdadır. Nitekim pek çok alandaki hızlı değişim ve bu değişimden kaynaklı risk hali, artık komplo teorileriyle açıklanmakta ve komplo teorileri gittikçe daha çok görünür hale gelmektedir. Ne var ki bu açıklamalar, hâkim akademik tarzdan uzak bir şekilde yapılmakta, ortaya çıkan riskler, bazı toplumsal koşulların istenmeyen bir sonucu olarak değil, salt şeytani bir proje olarak okunmaktadır. Dolayısıyla sıradan insanların risk algısı arttıkça, komplo inancı da artmaktadır. Fakat Türkiye'de bu ilişkiyi gündeme getiren belirgin bir çalışmadan bahsetmek pek mümkün değildir. Söz konusu gerçeklikten hareketle bu çalışma, komplo inancı ve risk algısı arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Çalışmanın amacı kriz ve belirsizlik dönemlerinde yükselişe geçen risk algısının, komplo inancını nasıl beslediğini açığa çıkarmaktır. Nitekim yapılan incelemeler sonucunda görülmüştür ki dünyanın farklı bölgelerinde gerçekleştirilen ampirik ve teorik çalışmalar, komplo inancı ve risk algısı hakkında yakın bir ilişki kurmaktadır. Genel olarak savaşlar, darbeler, küreselleşme ve neo-liberalizmin ortaya koymuş olduğu makro risklerin; özel olarak da kazalar, ölümler ve beklenmedik olayların yarattığı mikro risklerin, komplo inancının yükselişe geçmesi için uygun bir ortam sağladığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak bu çalışmada, gerçekçi risklerin, insanları gerçekçi olmayan inançlara sevk ettiği görülmüş; komplo teorilerinin inandırıcılık zeminini bu risklerden temin ettiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kriz, Risk, Komplo İnancı

1 Selçuk Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., akcakayanuh@gmail.com

TASLAK

KRİZ VE FELAKET ZAMANLARINDA "ÖLÜM"ÜN İÇİNDEN GEÇMEK: ÖLÜ BEDEN ORGANİZASYONU

Adem Sağır[1]

Ölümle kurulan ilişkilerin iki farklı boyutu vardır. Ölüme verilen tepkinin toplumsal biçimleri bu boyutun ilk ayağını oluştururken, bireysel biçimler ikincisini oluşturmaktadır. Kurumsal tepkilerin ise toplumsal biçimlerin bir alt başlığı olarak okunması mümkündür. Bu çalışma öncesinde Covid-19 pandemisi sonrasında ise Türkiye'de yaşanan deprem afetiyle gelecekte sosyal bilimlerin temel araştırma alanının "ölüm" olması gerçekliğinden beslenmektedir. Çalışmanın çıkış noktası kriz zamanlarında "ölüm işi"nin nasıl yapıldığı/yapılacağı sorusuna yanıt aramaktır. Tartışmanın temel sorusu "kriz ve felaket anında ölü bedenler kimin?" ekseninde kurulmuştur. Sorunun temel çerçevesini çizen temel bağlam ölme sürecinin kişinin bedeni üzerindeki kontrolü çevresini saran sosyal ağa geçmesi oluşturmaktadır. Tıbbi olarak ölümün tarihsel seyrinde derinlerde yatmakla birlikte hukuki olarak da çerçevesi çizilen bu ağın ölü bedenle kurduğu etkileşim oldukça güçlüdür. Geleneksel dönemde bu ağ, kişinin birincil derecede yakınları ve sevenleri tarafından oluşmaktadır. Ölü bedeni saran ağın gücü, sevgi ve saygı bağından doğmaktadır. Modern dönemde bu ağ, kurumsallaşmaya devredilmiştir. Uzmanlar ve sağlık ekibinden oluşan yabancılar, ağın kurucu aktörleri iken, belediye ve özel şirketlerin üstlendiği cenaze hizmetleri de sürecin takviye edici aparatları olmuştur. Ölü bedeni saran ağın gücü bu defa kurumsallaşmanın "kusursuz işlemesi"nden beslenmektedir. Günümüzde yaşanan kriz ve felaket anları, bu "kusursuzluğa" saldırmaktadır. Kitlesel ölümler, bütün ağları parçalamakta, dağıtmakta ve ortadan kaldırmaktadır. Böylesi zamanlarda tartışılacak "ölü bedenler kimin?" sorusu iki alt bağlamda daha önemli hale gelmektedir. İlki ölümün törensel biçimlerini kapsayan toplumsal alanların paranteze alınmasının yaratacağı riskleri tartışmayı içermektedir. İkincisi ise kriz zamanlarında ölü beden yönetiminin taşıyacağı kritik rolü ve işlevselliği konuşmayı gündeme taşımaktadır. Çalışma bu bağlamdan hareketle "niçin ölüm?" sorusunu özgünleştirmeye dönük içermelere sahip bir ölüm sosyolojisi çalışması olarak kurgulanmıştır. Çalışmada kriz ve felaket zamanlarında ölüm organizasyonu nasıl yapılandırılabilir sorusuna yanıt aramıştır. Böylece çalışma günümüz dünyasında insanları ölümle ve ölüm sonrasıyla kurulan ilişkide bağları kopartmadan ve onları ağın içinde tutarak süreci en az hasarla organize etmenin ve yönetmenin yolunu bulma kaygısını taşımıştır. Çalışmayı bu bağlamda önemli kılansa durumsa dini, kültürel, geleneksel ve bireysel olarak ölü bedenleri hak ettiği saygıyla uğurlamanın mümkün olup olmadığı konusuna vurgu yapmak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ölüm Sosyolojisi, Ölü Beden, Ölü Beden Organizasyonu

1 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, ademsagir@karabuk.edu.tr

TASAM

KRİZ ZAMANLARINDA SOSYAL YARDIM DERNEKLERİNDE İŞBÖLÜMÜ

Ayşenur Özen[1]

Sosyal yardım dernekleri devlet politikalarının dışında sivil inisiyatifle kurulan örgütlerdir. Sosyal yardım derneklerinin temel işlevi; yaşanan toplumsal krizlerde sosyal yardım sağlaması, sosyal politika gerçekleştirme aracı olmasıdır. Kişilerin dayanışmayla oluşturduğu dernek örgütlenmelerinin sürdürülebilirliği için derneklerin nasıl bir yapı oluşturduğuna ve iş bölümünün nasıl gerçekleştirildiğine yönelik sosyolojik araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada "Sosyal yardım derneklerinde işleyiş nasıl gerçekleşmektedir?" ana sorusu ekseninde, örgüt içi ve örgütler arası işbölümünün niteliği ve işleyişinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Çalışmada İstanbul'da bulunan tek şubeli, her gün sosyal yardım faaliyetinde bulunan iki dernek odağında Eylül 2022'den Mart 2023'e kadar altı aylık bir nitel araştırma yürütülmüş, katılımlı gözlemlerle birlikte gönüllü/çalışan/yönetici olmak üzere toplam 12 kişiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın bulgularında; derneklerde işleyişin belirli, kurumsal, katmanlı örgütlenmenin olduğu katı örgütlenme biçimi ve sosyal ilişkiler üzerinden gerçekleşen, işleyişin değişken olduğu yumuşak örgütlenme biçimleri tespit edilmiştir. Dernek içi işbölümünün yönetim ve gönüllülük özelinde farklılaştığı; dernek dışı işbölümünün ise STK'lar, kamu kuruluşları, özel sektör, üniversitelerle birlikte etkileşimli olarak gerçekleştiği görülmüştür. İşbölümünün afet vb. durumlarda olaya göre stabilize halinden çıkarak farklılaşmasıyla işbölümünün ayrımlaşması durumu ve işbölümünün sürekli olarak düzensiz bir şekilde, mevcut kişilerin iş yapabilirlik kapasitesine göre gerçekleşmesiyle olan anomik işbölümü gözlemlenmiştir. Ani gerçekleşen afet gibi durumlarda derneklerin örgütlenme ve alana müdahale ediş biçimlerinde farklılaşmalar ve anlık oluşan işleyişler gelişmektedir.

(Bu çalışma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde yürütülen "Sosyal Yardım Derneklerinde İşbölümü" başlıklı lisans bitirme tezine dayanmaktadır.)

Anahtar Kelimeler: Dernekler, İşbölümü, Sosyal Yardım, Sivil toplum ve Devlet

TASLAK

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız araştırmacı, aysenurozen88@gmail.com

KRIZLE SINANAN DÜNYANIN PARLAYAN YILDIZI "EVDEN ÇALIŞMA"

Günce Demir[1]

Krizler dünya tarihi boyunca kaçılmaz olarak yaşanmıştır ve yaşanacaktır. Kriz dönemleri zordur, imkanların zorlandığı, yaşantıların değiştiği dönemlerdir. Ama imkanları zorlamak ve değişim, farklıların inşasında önemli bir adımdır. Birleşmiş Milletlerin kurulması aşamasında 2. Dünya Savaşının ortaya çıkardığı krizlerle uğraşan dünya liderleri krizlerin yaratacağı faydalarında altını çizmekten de geri durmamışlardır. İyi bir krizin boşa gitmemesi konusunda Winston Churchill'in sözü bu anlamda önemlidir.

Covit-19 salgını dünyanın pek çok noktasında evden çalışma olgusunun yaygınlaşmasına ortam hazırladı. Günümüzde hala etkileri sürmekte olan covit-19 salgının en yoğun olduğu dönemde sokağa çıkma yasakları, karantina ve sosyal mesafe uygulamaları çalışma hayatında dönüşümlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Evden çalışma yöntemini benimseyen pek çok firma covit-19 şartlarının yumuşatılması sonrasında da bu uygulamaya devam etmeyi tercih etmiştir. Özellikle çalışanların firmaya olan bağlığının evden çalışma sonrasında arttığı noktasındaki çalışmalar ve iş yeri maliyetlerinde yaşanan düşüş uygulamanın devamlılığı için önemli dayanak oluşturmuştur.

Evden çalışma artık çalışanlar için iş hayatında önemli bir seçenek ve beklenti halini almıştır. Elon Musk'ın Twitter'ı satın aldıktan sonra evden çalışma uygulamasına son vermesi üzerine firma büyük oranda çalışan kaybı yaşamış ve bu kararından geri adım atmak durumunda kalmıştır. Böyle covit-19 salgını sonrasında oluşan kriz ortamının çalışma hayatında bir dönüşümün fitilini ateşlediğini gözler önüne sermektedir. Kriz sayesinde yaygınlaşan evden çalışma ile çalışan memnuniyeti artmış, iş yeri maliyetleri ise düşürmüştür. Bu çalışmada covit-19 salgını döneminde evden çalışma uygulamasına geçen farklı sektörlerde çalışan 15 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak Aralık 2022 tarihinde görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde evden çalışmanın çalışma koşullarında yarattığı değişim ve bu değişimin yansımaları görüşmecilerin değerlendirmeleri eşliğinde ele alınmıştır. Başta zorunluluk yüzünden iş hayatını dönüştüren evde çalışma durumu sonrasında sağladığı avantajlar ve kolaylıklar ile yaygın ve tercih edilen bir çalışma şekline dönüşmüştür. Yaşanan krizin yarattığı dönüşümün toplumsala yansımalarının değerlendirilmesi çalışmanın ana hedefidir. "

Not: Bu bildirinin içeriği herhangi bir akademik teze dayanmamaktadır."

Anahtar Kelimeler: Evden çalışma, Toplumsal değişim, İş hayatı

1 Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, gunceyilmaz@gmail.com

TASLAK

KRIZLER ÇAĞINDA MÜZISYEN OLMAK

Uğur Zeynep Güven Çetin[1]

Sanat eserlerinin, ortaya konuldukları dönemin üretim şekilleri ve ilişkilerine, toplumsal örgütlenme biçimlerine ve kültürel etkileşimlerine ayna tutma gücü her zaman önemli kabul edilmiştir. Sanat dalları arasında müziğin, üretim, temsil, dağıtım, alımlanma ve tüketim aşamalarının, birbirine bağımlı şekilde hareket eden farklı aktörler, kurumlar ve yapıların çok-katmanlı bir bileşkesi olması, onu sosyolojik analizler için zengin bir araştırma alanı haline getirmektedir. Bu bağlamda müzisyenler, özellikle besteleme ve icra süreçlerindeki eylem ve deneyimleriyle, hem eser ürettikleri dönemden doğrudan etkilenen hem söz konusu dönemi dönüştürme kapasitesine sahip önemli aktörler arasında yer alırlar. Bu çerçeveden yola çıkarak özellikle müzik sosyolojisi ve meslekler sosyolojisinin kuramsal yaklaşımlarından hareket eden bu çalışmanın temel amacı, içinde bulunduğumuz çağda müzisyenlik mesleğinin dönüşen statüsü ile sosyo-ekonomik, kültürel ve davranışsal açılımlarını incelemektir. Bu doğrultuda bu araştırma, krizler çağı olarak ifade edilen dönemin bileşenleri arasında bulunup özellikle son yıllarda daha belirgin hale gelen ekonomik durgunluk, işsizlik, teknolojik gelişmeler ve küresel salgının müzisyenler üzerindeki etkisini açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılan bu araştırma, İstanbul'da ikamet eden, müzik eğitimi almış ve esas mesleğini müzisyenlik olarak beyan eden, on ikisi 2019 yılı, sekizi ise 2020 yılı olmak üzere toplam yirmi müzisyenle gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeleri içermektedir. Araştırmada müzisyenliğe ilişkin olarak mesleki itibar, iş güvencesi, sendikal haklar, çalışma etiği ve prensipleri, ardından müzik çevreleri, endüstrisi ve piyasasının özellikleri, mesleki yetenek, özgürlük ve üretkenlik ile mesleki deneyimler ve ön plana çıkan mesleki özellikler sorgulanmıştır. İş güvencesi ve gelir düzeyinin yetersizliği ile serbest ve kesintili çalışma zorunluluğunun son yılların dikkat çekici hale gelen önemli mesleki sorunları arasında sayılması, profesyonel iş ağının ya da müzik endüstrisinin içinde yer alırken yaratıcı ve özgün işler yapmaya çalışmanın zorluğu, dijital dönüşüme uyum sağlama zorunluluğu, prova ve eğitimlere yansıyan yorgun ruh halleri, eşitsizliklerin belirginleşmesi, hamilik ve sürdürülebilirlik konularındaki yetersizlikler, araştırmanın dikkat çekici bulguları arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzisyenlik, Mesleki Statü, Müzik Endüstrisi

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, ugurzeynepguven@yahoo.com

KRIZLER ÇAĞINDA SOSYOLOJININ ROLÜ

Mehmet Baki Bilik[1]

Bu bildirinin amacı krizler çağına doğru sürüklenirken sosyolojiye düşen görevleri görünür kılmaya çalışmaktır. Ulrich Beck'in 1992 yılında "Risk Toplumu" kuramını kaleme alırken, yoğun endüstrileşmeyle birlikte yerkürede artan risklere dikkat çekmekteydi. Başta çevre kirliliği olmak üzere, GDO'lü ürünler, nükleer, kimyasal ve biyolojik tehditler, Beck'in öngördüğü önemli endişe kaynaklarıydı. Gelinen noktada Beck'i haklı çıkaran birçok risk kaynağının yanı sıra yerküreyi tehdit eden felaket yelpazesinin Beck'in öngördüğünden çok daha geniş olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin 2019 yılında Çin'de ortaya çıkan ve kısa süre zarfında tüm yerküreyi etkileyen Covid-19 salgını, milyonlarca insanın hayatına mal olmuştur. Küresel salgının ülke ekonomilerinde yarattığı krizin etkileri günümüze kadar ulaşmıştır. Benzer şekilde artan küresel iklim değişiminin etkileri toplumları endişelendirmeye devam etmektedir. Orantısız yağışlar, ani taşkınlar ve su baskınları, orman yangınları ve en önemlisi de kuraklık, küresel iklim değişiminin görünen tarafları olarak öne çıkmaktadır. Özellikle artan kuraklıkla beraber gıda zincirinde yaşanılacağı düşünülen sıkıntılar, tüm toplumları yakından ilgilendirmektedir. Küresel çapta endişe yaratan bu risklerin yanı sıra jeolojik ve coğrafi özellikleri nedeniyle toplumları tehdit eden deprem, sel, çığ ve heyelan gibi doğa kaynaklı afet risk kaynakları da toplumları yakından ilgilendirmektedir. Örneğin 2023 yılında Türkiye'nin güneyindeki 11 kentte etkili olan ve resmi rakamlara göre 50 binin üzerinde insanın ölümüne yol açan depremler, ardından onarılması uzun zaman alacak sosyal ve ekonomik birtakım problemler bırakmış bulunmaktadır. Tüm bu felaketler, insanlığın krizler çağına doğru sürüklendiğini teyit eder niteliktedir. Bu bildiri, kriz çağında sosyolojinin rolünü tartışmaktadır. Toplumbilim düşüncesinde afet tartışmalarına yer verecek olan bildiri öncelikle tehlike ve afet arasındaki tartışmalara yoğunlaşmaktadır. Tehlikelerin hangi sosyo-ekonomik ve politik koşullarla afetlere dönüştüğünü tartışmaktadır. Hakeza risk yönetiminin önemine dikkat çeken bildiri, risk yönetimine yeterince önem verilmemesinin ardındaki sosyoekonomik süreçlere eğilmektedir. Nihayetinde bu bildiri, başta zarargörebilirlik olmak üzere kapasite, dirençlilik, esneklik gibi kavramlardan hareketle krizler çağında sosyolojik düşüncenin kavram setini tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Krizler Çağı, Afet, Sosyoloji

1 Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, bilikmb@gmail.com

KRIZLER ÇAĞINDA UYUŞTURUCU SUÇLARIYLA MÜCADELE ETMEK: TOPLUMSAL AÇIDAN SORUMLU KIM?

Aykut Çalışkan[1]

Krizler çağının öne çıkan görüngülerinden biri de sınır aşan boyutları, olumsuz sonuçları olan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ile bu maddelerin toplumsal sağlığa ve kamusal güvenliğe olan etkileridir. Bu itibarla uyuşturucu ve uyarıcı maddeleriyle ilgili suçlar bireylerin edimlerine göre gerçekleşen ve hukuka aykırı olduğu değerlendirilen eylemlerdir ayrıca toplumların genel sağlığın korunması hedefine de zarar vermektedir. Bu çalışmanın amacı; uyuşturucu kullanımına dair suçların önlenmesinde yürürlükte bulunan mevcut kanun maddeleri üzerinden toplumsal bağlamı ele almak, ceza adaleti kurumlarının uygulamaları üzerinden kurumsal faaliyetlerin etki alanını tartışmaktır. Suçun unsurları üzerinden sürdürülen tartışmada uyuşturucu suçlarının önlenmesine yönelik ileri sürülen çözümlemeler suç oluşum dinamikleri üzerinden incelenmiştir. Bu noktada suçun maddi unsurları arasında yer alan hareket(fiil) unsuru sadece olayın gerçekleşme sürecine dair bilgi vermemekte aynı zamanda suçların önlenmesine ve araştırılması olası sosyal ağların tespit edilmesine de katkı sağlamaktadır. Bu belirlenim ise icrai yönden değerlendirilen hukuki işlemleri etkilemekle kalmayıp, suç önleme süreçleri açısından yetkilendirilen toplumsal kurumlara da bilgi sunmaktadır. Dolayısıyla gerçekleşen suçlu davranışın devamında illiyet bağının kurulabilmesi hem suça ilişkin somut şüphe vasıtalarının olayın fail(ler)i ile eşleştirilmesi hem de kamusal sorumluluğu ilgilendirmesi açısından toplumsalı ilgilendiren bağlamları ortaya çıkarmaktadır. Ceza muhakemesi süreci ispat ve delil toplama adımlarının yanında toplumsalı ilgilendiren unsurları da içerisinde barındırdığından çok yönlü bir incelemeyi zorunlu kılmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan ve kamu sağlığına karşı işlenen suçlar arasında gösterilen "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" suçu, diğer suçlar gibi maddi unsurları açısından tetkik edilen ve suçun sübuta ermesiyle ilave tedbirlerin uygulandığı bir suç özelliği göstermektedir. Ancak bunun da ötesinde bu kapsamda işlenen suçlar ve sonuçları bireysel eylemleri ve sonuçları ele almaktan öte, toplum nezdinde karşılığı olan sorumlulukları öne çıkarmakta ve korunması gereken genel sağlık değerlerine yönelik oluşan zararları da önlemeyi hedeflemektedir. Bu tespit ise uyuşturucu suçlarının önlenmesi açısından yetkilendirilen kamu kurumlarının dışında suçla mücadele sürecinde diğer kurumlara ve üçüncü sektör kuruluşlarına da önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu çerçevede doküman inceleme tekniğine dayalı olarak gerçekleştirilen birincil kaynak taramasında sorumluluğun toplumsal bağlamlarının toplumsal denetim, kurumsal iletişim, toplumsal bilinç, bilgilendirme faaliyetleri ve bilgi ağları temaları üzerinden anlam kazandığı, suçla mücadele açısından toplumsalın önemli olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Genel Sağlık, Uyuşturucu Suçları, Toplumsal Denetim

1 Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyoloji Dr. Öğretim Üyesi aykut.caliskan@deu.edu.tr

KRİZLER ÇAĞININ KRİZ YARATAN KONUTLARI: NEOLİBERAL KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULAMALARININ TOPLUMSAL HALLERİ: BURSA DOĞANBEY ÖRNEĞİ

Onur Uzer[1]

Türkiye, 1980 sonrası hızlı kentleşmeye bağlı yapısal ve toplumsal değişimler yaşamıştır. Neoliberal politikaların mekânsal izdüşümünde itici güç haline gelen kentler özellikle sanayinin yoğun olduğu bölgelerde göçü tetiklemiş, demografik ve toplumsal dinamikleri belirlemiştir. Konut alanlarında rant odaklı piyasa koşullarının egemen olduğu kentsel dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. Harvey'in kentsel mekânın biçimlenişinde mekânın sermaye eliyle yeniden üretildiğini ifade ettiği gibi yerel politikalarda hızlı karar alma mekanizmalarını kullanarak, kamulaştırma gibi yasanın da getirdiği olanak ve fırsatları kullanarak yeni kentsel dönüşüm alanları açmıştır. Türkiye'de 2005 sonrası piyasa odaklı emlak piyasası, kamu teşvikleri ile özelleştirme politikaları gelişmiştir. Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm TOKİ konutları, tarihi kent dokusunda bir dikey mimari örneği olup, tescilli yapıların arasında gerçekleşen ve konut dokusuna ve kentin tarihsel kimliğine, bütünlüğüne uymayan kentsel dönüşüm örneğidir. Tarihi konut alanlarının ekonomik mekanlara dönüşmesi Doğanbey Mahallesinde neoliberal bir kapitalist yaklaşımın izlerini taşımaktadır. Bursa'da birçok kentsel dönüşüm yapılmış olsa da kentin merkezi alanında yapılan tek dönüşüm örneği olan Doğanbey Projesi hem kentte hem de Türkiye'de en çok tartışılan ve başarısız görülen kentsel konut projesi olarak yerini almıştır. Bu araştırma kapsamında Doğanbey Kentsel Dönüşüm projesinin kamusal paydaşları ve hem mahalle yaşayanlarının hem de mahalleyi kullananların/müşteri gözünden bu farklılık nasıl görüldüğü kentsel koruma ile beraber sürdürülebilirlik ilişkisi yönetsel ve sosyolojik bir perspektifle ele alınmıştır. Kentte bir kriz haline bu konutların uluslararası göç ve değişen sınıfsallığı ile birlikte farklı birçok sorunu da ortaya çıkardığı görülmektedir. Mekânsal yerleşim, sınıfsal boyutlu özellikler taşımakta ve üretim biçim ve ilişkileri de bu süreçte etkili olmaktadır. Yani kentlerde genel olarak herkes kendi gelir düzeyine uygun düşen bir konut alanında oturmakta, sınıfsal ayrımlar mekâna ve konut alanlarına doğrudan yansımaktadır. Sınıfsal ve mülkiyet ilişkilerinin kentsel dönüşüm projesi ile yaratılan yeni mekânsal alanda katılımcıların yaşadıkları bir doktora tezinin bulguları ışığında derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerle dönüşüm sürecinin tüm boyutlarıyla etkileri bu çalışmada yansıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kriz Konutları, Kentsel Dönüşüm, Doğanbey TOKİ Konutları

1 Bursa Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Öğretim Görevlisi, Dr., onur.uzer@btu.edu.tr

TASLAK

KRIZLER VE AFETLER ÇAĞINDA TOPLUMUN SESI NASIL DINLENIR?

Alperen Karapınar[1]

Twitter ve daha genelde sosyal mecralar siber uzamdaki toplumsal yapının görülebildiği yerlerdir. Toplumsallığın tanımlanması ve belirlenmesi sosyal mecralarda fiziksel dünyada olduğundan farklı bir yönteme ihtiyaç duyar. Özellikle dijitalleşme ve sosyal medya kültürü ile oluşan toplumsal değişme bu yüzyılın ilk çeyreğini şekillendirmiştir. Türkiye özelinde de Dünya ölçeğindeki bu değişimin izlerini görmek mümkündür. Sosyal medya içerisinde toplum, yapısal olarak gündem kavramı ile görünür hale gelir. Dolayısıyla gündem ne kadar geniş bir ağ örüntüsüne sahipse toplumsal yapının okunması da o kadar kapsamlı olur. Afetlerin ve krizlerin günümüzde sosyal medya içerisinde oluşturduğu gündemlerde toplumun sesi duyulabilir. Sosyal medya toplumunu "görünmez toplum" olarak tanımlarsak; göremediğimiz bu toplumun sesini duyabiliriz. Bu sesi duymak ise toplumsal değişmeyi anlamayı ve karakterize etmeyi mümkün kılar. Bu çalışmada, Twitter mecrasının toplumsal sesin en net şekilde duyulabildiği alan olduğu ve sosyal medya içerisinde bir toplumun olduğu ön kabul olarak alınmıştır. Bu tanımlamaların ve önermelerin ışığında Türkiye'de yaşanan krizlerin ve afetlerin Twitter'daki yansımaları üzerine üretilmiş tezler çalışma boyunca tartışılacaktır. Özellikle 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Twitter'da öne çıkan gündemler üzerine yoğunlaşacak olan çalışmada kriz durumlarındaki toplumsal söylem analiz edilecektir. Çalışmanın yöntemsel ardalanı ise araştırmacının "Twitter Gündem Ağları: Twitter Türkiye Gündemlerinin Ağ Toplumu Kavramı Üzerinden İncelenmesi" adlı Doktora tezine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Twitter, Sosyal Medya, İletişim Sosyolojisi

TASLAK

1 Trakya Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, alperenkarapinar@trakya.edu.tr

KRIZLERIN ORTASINDA KALAN SURIYELI MÜLTECILER: KILIS ÖRNEĞI

Duygu Altınoluk[1]

Murat Yarımay[2]

Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşamaya başladığı Türkiye'de, Kilis sınır komşusu olması nedeniyle bu yoğunluktan en fazla etkilenen şehirdir. Kilis'te yaşayan iki araştırmacı olarak gözlemlerimiz ışığında nitel bir araştırma tasarladık. Sokakta, sınıflarda, şehrin her yerinde karşılaştığımız "yabancı" nefretinin nedenlerini bulmayı amaçladık. Özellikle 6 Şubat deprem döneminde de körüklenen mülteci nefretinin Kilis'teki tezahürünü araştırmamıza odak yaptık. Suriyeli göçmenlere yönelik nefret söylemini öncelikle depremin olduğu andan ilk 3 hafta içerisindeki reaksiyonunu Twitter ve mülteci şiddeti haberleri üzerinden ön inceleme aldık. Aynı zamanda araştırmanın temel tekniğini oluşturan mülakatı yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 12 Türkiyeli yurttaşın Suriyelilere yönelik nefreti kurguladıkları söylemi nitel içerik analizine tabi tuttuk. Sonuç olarak gördük ki, ekonomik kriz de dahil olmak üzere bunun sebebi, ulus-devletin neoliberal politikalarla birleşen yurttaş inşasının "benden" olmayanı marjinalleştirmesi ve bunu kutsal devleti koruyarak yapmasıdır. Böylece Türkiye'de halihazırda devam eden mülteci nefretinin, krizlerin birleşme odağında ne derece arttığını ve hangi açılardan yön değiştirdiğini gördük ki "işimizi çaldılar" söylemine eklenen "yağmacılar" deyişinin her krizde kendisini yeni ve daha yüksek bir söyleme bıraktığını söylemek mümkün.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Deprem, Kilis

TASLAK

1 Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, Dr., dygaltinoluk@gmail.com
2 Kilis Belediyesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, muratyarimayy@gmail.com

KURAKLIK VE KONUT POLITIKALARI AÇISINDAN KONYA BÜYÜKŞEHIR BELEDIYESI'NIN İKLIM DEĞIŞIKLIĞI ILE MÜCADELE STRATEJILERI

Rumeysa Akyüz Şimşek[1]

Yahya Aydın[2]

İklim değişikliği, dünya genelinde giderek artan bir tehdit haline gelmiştir. Bu tehdidin en önemli sonuçlarından biri, özellikle kurak bölgelerde yaşayan insanlar için su kaynaklarının azalması ve iklim koşullarının giderek zorlaşmasıdır. Bu bağlamda son yıllarda Konya, Türkiye'nin önemli kurak bölgelerinden biri haline gelmektedir. Konya Büyükşehir Belediyesi de bu tehdide karşı mücadele etmek için çeşitli stratejiler geliştirmeye çalışmaktadır. Bu araştırma, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin iklim değişikliği ile mücadele stratejileri kapsamında kuraklık ve konut politikalarına odaklanarak, iklim değişikliği krizi ve kent toplumlarında dönüşüm, sürdürülebilir yaşam, kültürel değişim ve toplumsal bilinçlenme konularını ele almaktadır. Bu amaçla araştırmada nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmış, iklim değişikliği ile mücadele stratejileri, konut politikaları, kuraklık hakkında literatür taraması yapılmış teori ve pratik üzerine tartışma yapılarak edinilen bilgiler ışığında hazırlanmıştır. Çalışmada, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin iklim değişikliği ile mücadele stratejileri kapsamında kuraklık ve konut politikaları üzerine yapılan çalışmalar ve uygulamalar incelenmiştir. Belediyenin kurumsal raporları, planları, politikaları ve yerel basındaki yansımaları ikincil veri olarak kullanılmıştır. Bu kaynaklar, belediyenin iklim değişikliği ile mücadele stratejileri ve uygulamaları hakkında detaylı bilgi vermektedir. Bu kapsamda, belediyenin su tasarrufu, atık su arıtma, yeşil alanların korunması ve artırılması gibi çevresel politikaları bulunsa da bu araştırmanın odağında belediyenin konut politikaları ve sürdürülebilirlik hedefleri incelenmiştir. Belediye, çevre dostu ve enerji verimli konutların yapımı konusunda çeşitli teşvikler sunmaktadır. Sonuç olarak, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin iklim değişikliği ile mücadele stratejileri kapsamında kuraklık ve konut politikaları üzerine yaptığı çalışmalar, iklim değişikliği krizi ve kent toplumlarında dönüşüm, sürdürülebilir yaşam, kültürel değişim ve toplumsal bilinçlenme konuları açısından önemli olduğu tespit edilmiştir. Belediyenin çevresel politikaları ve sürdürülebilirlik hedefleri, diğer kentlerde de örneklik teşkil edebilir.

*Araştırma akademik bir teze dayanmamaktadır."

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Yerel Yönetim, Konut Politikaları

1 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, 225227108@aybu.edu.tr
2 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniviersitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, yahyaaydin@aybu.edu.tr

KÜÇÜLTÜLEN VE YALITILAN MEKANLAR: KIRALIK MÜSTAKIL ODA FENOMENI BARINMA SORUNUNA ÇÖZÜM OLABILIR MI?

Ramazan Oruç[1]

2021 yılı başında bir doktora dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada, 2019'dan itibaren yaygınlaşmaya başlayan, ""apartman dairelerinin büyük tadilatlarla 8-10 metrekarelik bağımsız odalara bölünerek, bu odaların müstakil stüdyo daireleri olarak kiralanması"" uygulamasına, hizmet sağlayıcıların bakış açısından odaklanılmakta, müstakil oda arzının kendine özgü karakteri ve daha önceki bekâr evi ve pansiyon gibi bilinen modellerden hangi yönlerle farklılaştığı ve bu arzı ortaya çıkaran toplumsal koşullar incelenmektedir.
Yeni kuşakların talep ettiği yaşam tarzlarına uygun konut arzında yaşanan sistemsel engeller, ücretler genel düzeyindeki gerilemeler, güvenlik endişelerindeki artış, hizmet alma beklentilerinin farklılaşması ve öğrenci barınma talebine kamunun yanıt verememesi gibi faktörlerin müstakil odaların arzını etkilediği varsayımının sınandığı bu çalışmada literatür taramasıyla eşzamanlı olarak, emlak sitelerinde araştırma evreninde yer alan ilçe merkezleri için açılmış ilanlar ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve 51 farklı hizmet sağlayıcıyla (yarı-yapılandırılmış) mülakatlar yapılmıştır.
Akrabalık-hemşehrilik-cemaatçilik ağları zayıfladığı için bu trendin bireysel bir çözüm olarak ortaya çıktığı; en büyük talebin İstanbul dışından gelen eğitimli gençlerden geldiği; kiralamaların süresinin ortalama 2 ay olduğu; maliyetleri yüksek olduğu için görece güvenceli bir iş temin edilene kadar "eve çıkma" eğiliminin ertelendiği araştırmanın temel bulgularıdır.

Anahtar Kelimeler: Barınma Krizi, Müstakil Oda, Bekar Evi

TASLAK

1 İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama, Doktora Öğrencisi, ramazanoruc@yahoo.com

LISANS ÖĞRENCILERININ KRIPTO PARA YATIRIMLARINA YÖNELMELERININ NEDENLERI VE RISKLER HAKKINDA FARKINDALIKLARI ÜZERINE SOSYOLOJIK BIR ANALIZ: MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNIVERSITESI ÖRNEĞI

Ufuk Çevik[1]

Hasan Şen[2]

2008 yılında merkezi finans anlayışına ve ödemedeki aracı kurumlara karşı çıkartılan kripto paralar, dünyada yeni diyebileceğimiz kadar yakın bir zamanda yaşamımıza girmiştir. Zamanla gelişen bu paralar Covid-19 ve artan dijitalleşmeye bağlı olarak sanal ortamlara artan yönelim ile birlikte gerek dünyada gerekse de özellikle Türkiye'de daha popüler hale gelmiştir. Nitekim vatandaşları dünyada en çok kripto para kullanan ülkeler sıralamasında Türkiye dünyada dördüncü ve Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Söz konusu paralar özellikle gençler arasında daha fazla ilgi görmektedir. Şöyle ki yaşlı kesim altın, banka gibi geleneksel yatırım araçlarını tercih ederken gençler ise teknoloji temelli şirketlere ve kripto paralara yatırım yapmaktadır. Fakat yüksek volatiliteye sahip olan ve yatırım yapmak için yüksek seviyede finansal okuryazarlık gerektiren kripto paralar "kumar derecesinde "yüksek risk içeren spekülatif bir yatırımdır. Diğer taraftan teknolojik olarak dolandırılmaya daha müsait olması nedeniyle kripto paralar sıklıkla tartışılmaktadır. Nitekim Haziran 2021'de dünyanın en büyük dolandırıcılığı olarak nitelendirilen "Africrypt" borsasın ve Türkiye'de de Thodex ve VeBitcoin aracılığıyla ortaya çıkan kripto para dolandırıcılığı bu duruma örnektir. Bütün bunlar bu konunun toplumsal bir boyut kazandığını, dolayısıyla sosyolojik olarak ele alınması gereken olgu ve problem olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın ana amacı; Türkiye'de kripto paralara özellikle gençler arasında artan ilginin nedenlerini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencileri üzerinden sosyolojik olarak analiz etmek, kripto para yatırımlarının içerdiği tehlikelere karşı gençlerde bir farkındalık yaratmak olmuştur. Bu kapsamda öğrencilerin konuya dair bilgi ve bilinç düzeylerini ne olduğunu ve yine söz konusu paraların içerdiği riskler konusunda ne kadar farkındalığa sahip oldukları analiz edilmiştir. Çalışmanın odağında öğrencilerin kripto para kullanımı ile eğitim durumu, gelir, okudukları bölüm ve özellikle pandemi ile artan dijitalleşme arasında ne tür ilişki olduğunun analizi yer almaktadır. Literatürde kripto paralar hakkında yazılım ve finans konulu akademik yayın bulunmaktadır. Ancak konunun sosyal boyutu hakkında ve yatırımcıların bu platformlara yönelmelerinin sosyolojik nedenlerine dair bir araştırma yok denecek kadar azdır. İşte burası bu çalışmanın gerekçesini ve özgün boyutunu teşkil etmektedir. Araştırmanın evrenini Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, örneklemini ise adı geçen üniversitenin fakülteleri oluşturacaktır. Araştırma karma yöntemle yapılacaktır. İlk safhada niceliksel yöntem ve buna bağlı olarak basit tesadüfi örneklem ile seçilecek 250 lisans öğrencisine anket araştırması uygulanmıştır. Yapılandırılmış anketlerle katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, doğum yeri ve diğer değişkenleri analiz edilmiştir. İkinci safhada nitel araştırma yöntemi kullanılacak ve ve kartopu örnekleme tekniği ile kripto para kullanan 25 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bununla da kripto para kullanımının gerisinde yatan sosyolojik nedenler derinlemesine analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Paralar, Sosyoloji, Finansal Okur Yazarlık

1 Sosyoloji, Lisans Mezunu, ucevik79@gmail.com

2 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, senhasan@mu.edu.tr

MADALYONUN GÖRÜNMEYEN YÜZÜ: SAVAŞLARDA SİSTEMATİK CİNSEL SUÇ(LAR)

Bennur Öztürk[1]

Dünyada farklı sebeplerden dolayı çıkan savaşların görünen yüzü anlatılırken medyaya en çok erkeklerin savaştığı ve öldüğü/öldürüldüğü yansıtılmaktadır. Kadın ve çocukların ölüm oranları ise ya sayılarla ifade edilmekte ya da "birçok kadın/çocuk öldürüldü/yaralandı" şeklindeki söylemlerle gündeme getirilmektedir. Uluslararası verilere bakıldığında savaş mağdurlarının en çok siviller olduğu ve siviller içinde de çoğunluğu kadın ve çocukların oluşturduğu görülmektedir. Peki, savaşlarda kadına yönelik şiddet ne boyuttadır?

Tarih boyunca kadınlar, erkek egemen toplumlarda ikincil sınıfta konumlandırılmıştır. Kadınlara atfedilen ev işi yapma, çocuk doğurma ve çocuk bakma gibi toplumsal cinsiyet rolleri kadınların ikincil konumunu pekiştirmiş ve erkeklerden daha değersiz görülen yerde konumlandırılmasına sebep olmuştur. "Erkeklerin çatışması" olarak adlandırılan savaş alanlarında kadınlar, evde çocuk bakan ve kocası savaş alanında çatışırken onu bekleyen ve evin yükünü sırtlanan bireyler olarak kendine yer bulmuştur. Bu olumsuz erkek egemen dünyada savaş alanlarındaki çatışmalarda kadınlar ve çocuklar da yaşanan savaşların doğrudan ve dolaylı tarafları olmalarına rağmen, erkeklere göre daha "savunmasız" ve "kırılgan" olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla savunmasız görülen kadın ve çocuklar savaşlarda açık hedef haline gelmektedir. Tarih boyunca kadının, erkeğin kimliğini tamamlayan varlık olarak tanım bulması savaş ve çatışmalarda düşmana zarar vermek amacıyla başvurulan stratejik bir araç olarak kullanılmasını da kaçınılmaz hale getirmiştir. Düşman erkekleri öldürmek yerine, düşmanın eşine zarar vermek yüzyıllardır kullanılan bir savaş stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin her döneminde ahlaki bir gerekçe sunan ideolojilerle silahlanan bir grup erkek "kamu yararı" adına kadınlara yönelik birtakım aşağılayıcı eylemlerde bulunmuştur. Tecavüz farklı derecelerde, farklı koşullarda, farklı etki ve içerikte gerçekleşmiş olsa da neredeyse her savaşın bir parçası haline gelmiştir.

Bu araştırmada savaşlarda işlenen cinsel suçlar daha önce yapılan çalışmalardaki verilerin derlemesiyle aydınlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Suç, Sistematik Suçlar

1 Doğuş Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, bennurozturk96@gmail.com

TASLAK

MAHALLE BASKISININ BIR ARACI OLARAK KULLANILAN MAHREMIYETİ İHLAL EDEN TEKNOLOJILER

Marcel Meçiar[1]

Bu sunum, toplumun dijitalleşmesi gibi küresel bir olguyu yerel olarak yeterince araştırılmamış bir konuyla ilişkilendirmeye çalışacak ve aynı zamanda Türk sosyolog Şerif Mardin tarafından ortaya atılan orijinal mahalle baskısı kavramını, grup takipçiliği (genellikle mağdurun ikamet ettiği yerde meydana gelir) ve grup zorbalığı (daha çok işyerinde meydana gelir) gibi geçici kavramlarla ilişkilendirecektir. Çalışma, metodolojik olarak bugüne kadar yapılmış akademik araştırmaların nitel bir meta analizine ve ayrıca grup tacizine uğradığını düşünen kişilerin mevcut anlatılarına dayanmaktadır. Yazarın başlangıç argümanı, hayatımızı kolaylaştırmanın yanı sıra, çağdaş toplumun kademeli olarak dijitalleşmesi sürecinin bazı olumsuz yönleri de beraberinde getirdiği, özellikle de dijital teknolojilerin yasadışı sosyal kontrol yürütmek için kötüye kullanılmasıdır. 'Yasadışı' terimi ile yasalarca yasaklanmış bir faaliyet kastedilmektedir ve görsel-işitsel casusluk teknolojileri söz konusu olduğunda bu, diğer kişi(ler)in mahremiyetine ilişkin kayıtlar yapmak ve bunları üçüncü taraflarla paylaşmaktır. Yasadışı olarak elde edilen bu kaynaklar daha sonra şantaj yapmak ya da kamuoyunda 'zımnen' utandırmak için kullanılmakta ve böylece 'hedef alınan kişi' olarak adlandırılan kişinin sosyal hayatı ve iyi ismi yok edilmeye çalışılmaktadır. Bu gizemli görünümlü sosyal sorun ilk olarak 2000'li yıllarda ABD'de tespit edilmiş ve yansımaları görülmüş ve bugüne kadar kriminolog ve psikologların dikkatini çekmiştir. Ampirik araştırmaya dayanan ikinci argüman ise, Türk toplumunda yerleşik olan son derece misafirperver kültüre rağmen, sosyo-politik iklimin bu yeni sosyal soruna yol açtığıdır. ""Eski"" (mahalle baskısı) ile ""yeni"" (yeni dijital teknolojiler tarafından kolaylaştırılan grup tacizleri) bir araya gelmiştir ve (kendi kendini tanımlayan) mağdurların tahmini %3'ü arasında (ABD verileri) kimin kendi psikolojik hastalığıyla (örneğin paranoya) karşı karşıya olduğunu ve kimin ""gerçek olanı"" (""sosyal bir hastalık"" olarak) yaşadığını ayırt etmek çok zordur. Her iki gruptaki insanların da yardım ve desteğe ihtiyacı olduğu açıktır.

Anahtar Kelimeler: Mahalle Baskısı, Dijitalleşme, Sosyal Kontrol

1 T. C. İstanbul Beykent Üniversitesi , Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, marcel.meciar@gmail.com

TASLAK

MAHALLELERIN ÇOCUK VE GENÇLER ÜZERINDEKI ETKISINE DAIR SISTEMATIK BIR DERLEME

Melek Kırtıl[1]

Yoksulluk ve onunla ilişkili başka dezavantajların coğrafi olarak farklı bölgelerde yoğunlaşması evrensel bir fenomendir. Bu yoğunlaşma, ikamet edilen bölgenin sosyoekonomik seviyesinin bireyler üzerindeki etkisinin başka yapısal eşitsizliklerle de birleşerek her geçen gün daha belirleyici hale gelmesine neden olmaktadır. Bu noktada mahalleler, söz konusu eşitsizliklerin gözlemlenebileceği önemli bir çerçeve sunmaktadır. Mahallelerin rastgele dağılmış yerler olmadığı ve çeşitli dezavantajların belirli mahallelerde kümelendiği görüşü Chicago Okulu düşünürleriyle başlamıştır. Chicago Okulu'nun 1920'lerde temelini attığı ekolojik perspektif, mahallelerin etkileri üzerine yapılan ampirik çalışmaların sunduğu geniş bakış açısını birçok disiplin için cezbedici kılmıştır. Farklı alanlarda gerçekleştirilen pek çok çalışma, mahalleler ile şiddet ve suç, okul terk oranları, madde kullanımı, istihdam, cinsellik ve erken çocuk doğurma gibi durumlar arasında önemli ilişkiler bulmuştur. Bu ilişkiler dezavantajlarla karakterize olmuş mahallelerin, çocuklar ve gençler için çeşitli gelişimsel riskler barındıran ve onların ilerlemelerini engelleyen önemli kısıtlamalara sahip mikro çevrelere dönüştüğünü göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, kentsel ekolojik perspektiften mahallelerin risk faktörlerini belirlemek ve mahallelerin aile, okul, akranlar gibi çocukları etkileyen hangi bağlamlarda ne tür çıktılarla ilişkilendirildiğini tespit etmektir. Sistematik derleme yoluyla mahalle etkilerine ilişkin ampirik literatür gözden geçirilecek ve çeşitli yapısal özelliklerle karakterize edilen dezavantajlı mahallelerin ne tür etkilerinin olduğu belirlenmeye çalışılacaktır. Sistematik derleme kapsamında değerlendirilecek çalışmalarda örneklemin yalnızca çocuk ve gençleri kapsaması kriterine göre seçimler yapılacaktır. Böylece mekânsal eşitsizlikler ve mahalle etkilerinin yeniden düşünülmesi noktasında mevcut durum gözden geçirilmiş ve mahallelerin çocuk ve gençler için önemine dair sonraki çalışmalar için bir perspektif kazandırılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mahalle Etkisi, Eşitsizlik, Sistematik Derleme

TASLAK

1 Kırklareli Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, mlkgunes@gmail.com

MAHKÛM EŞI OLAN KADINLAR: DIŞARIDA İÇERININ ETKISIYLE YAŞAMAK

Dilek Almas[1]

'Hapsedilmenin etkisi, mahkûmun ötesine geçerek mahkumların yakınlarına ve içinde bulundukları daha geniş sosyal ortamlara yayılmaktadır. Bu süreçten en çok etkilenenler mahkûm aileleridir. Eşlerin ortak sorumluluk alarak bir arada yaşamaya başladığı aile ortamı, mahkûmiyet sonrası sekteye uğrar. Özellikle hane halkından erkeğin hapsedilmesi kadının toplumsal yaşamını belirleyici bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma, hapsedilmenin yaygın bir deneyim haline geldiği ülkemizde mahkûmiyetin, mahkûm eşi olan kadının hayatına etkisini anlama çabasında olan bir çalışmadır. Mahkûm eşlerinin deneyimlerine ilişkin ne tek tip bir gerçeklikten ne de tek tip bir deneyimden söz edemeyiz. Aksine kadınların cezaevi öncesi aile yaşantısı, kadının suçla olan geçmişi, kadının eğitim durumu, kadının yaşı, eşin işlediği suç türü, eşin hükümlü olma süresi, kadının etnik grubu, kadının içinde bulunduğu kültür grubu, kadının yaşadığı yer (içinde bulunduğu çevre) ve hapsedilme sonrası deneyim kadın deneyiminin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Üstelik bu deneyimlerin hepsi hesaba alındığında genel ilkelere varmakta zordur. Yani her kadının deneyimi, benimsenen sınıfsal ve sosyal kimlik aidiyetlerine bağlı olarak farklı uğrak noktalarında kırılganlaşmakta ve güçlenmektedir. Çünkü insanlar tabiatı gereği kesişimsel kimliklerin bir ürünüdür. Mahkûm eşi olan kadın deneyimini anlayabilmek için de kesişimsel yaklaşımla, kesişen faktörlerin oluşturduğu kimliğe odaklanmak gerekmektedir. Hapsedilme sürecinin katılımcı kadınlara göre yani her kişi özelinde 'nasıl' yaşandığını öğrenebilmenin ancak nitel araştırma deseniyle yakalanacak olması araştırma yöntemi tercihinde belirleyici etken olmuştur. Bu doğrultuda Türkiye'de görüşmelerin yapıldığı dönemde mahkûm eşi olan 10 kadınla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bulgular katılımcıların hayatlarının, hapishane süreciyle birlikte yeniden tanzim edildiğini göstermektedir. Diğer yandan maddi, manevi ve sosyal açıdan etkilenen kadın, mahkûmiyet sürecinde geliştirdiği baş etme stratejileriyle yaşamlarını sürdürmeye ve mahkûm olan eşlerini beklemeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mahkum eşi, Hapishane, Kesişimsellik

TASLAK

1 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, dilekalmas@gmail.com

MERKEZ-ÇEVRE MODELI BAĞLAMINDA ALDATILMIŞ BIREYLERIN YAŞADIĞI DUYGUSAL KRIZLERIN TOPLUMSAL HAYATA YANSIMASININ İNCELENMESI

Çağla Çolum[1]

Toplumsal hayatın her alanında bireyler çeşitli krizler ile karşı karşıya gelmektedir. Yaşanan krizlerin büyük çoğunluğu özelde bireyi genelde ise toplumu etkilemektedir. Küreselleşen dünyayla birlikte insanlar arası etkileşim gelişen internet teknolojisi ile artmıştır. Sosyal medya sayesinde bireyler aldatma veya aldatılma durumlarıyla sıklıkla karşılaştığı görülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında bireylerin yaşamış olduğu duygusal krizlerden biri olan aldatılma duygusunun toplumsal yansımaları ele alınacaktır. Çalışma kapsamında 30 kadın ve 30 erkek birey olmak üzere toplam 60 kişiye anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemi en az iki yıl birlikteliği olan sevgili, nişanlı veya evli bireylerdir. Elde edilen veriler SPSS programı ile incelenmiş ve analiz edilmiştir. Yapılan çalışma kapsamında ele alınan kadın ve erkek bireylerin yaşamış olduğu bu krizler merkez-çevre modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir. Merkez çevre modelinin çalışmaya uygun görülmesinin nedeni toplumsal bir varlık olan bireyin çevre ile sürekli iletişim ve etkileşim halinde olmasından kaynaklanmaktadır. Gündelik yaşamda birey hem merkez hem çevre konumunda yer almakla beraber ikili ilişki süresince birey merkezi konumdadır. Ancak çalışmada ele alınan "aldatma" süreciyle beraber birey merkezi konumdan çıkmaktadır. Çevreden merkeze dâhil olan üçüncü kişi yeni bir merkez çevre oluşmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı merkezden çevreye geçiş yapan kadın ve erkek bireylerin aldatılma süreci sonrasında yaşadığı durumun toplumsal yansımalarını anlamak ve açıklamaktır. Bireylerin bu süreç içerinde sergilemiş olduğu davranış, tutum ve değerleri ele alınmıştır. Aynı zamanda toplumun bu kişiler olan tutumu ve toplumsal hayat içerindeki bireyin konumu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda aldatma süreci sonrasında bireyin geliştirdiği stratejiler ve toplumsal yaşam içerinde oluşturduğu gündelik hayat pratikleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında duygusal krizlerden birisi olan aldatılma duygusu ile başa çıkmada toplumun rolünün oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda kadın ve erkek bireylerin duygusal kriz ile başa çıkma konusunda birbirlerinden farklı stratejileri geliştirdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Merkez-Çevre Modeli, Duygusal Krizler, Aldatılma Duygusu

1 Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, cagla123881@gmail.com

MERSİN'E GÖÇ EDEN SURİYELİ KADINLARIN BEDEN KÜLTÜRÜNE BAKIŞI

Elif Uras[1]

Ataerkil toplumda kadın bedeni toplumun kültürel yapısına göre etkilenir. Toplumsal cinsiyet kadınların ve erkelerin toplum içinde rol ve sorumluklarını ayrıca statülerini belirlemektedir. Bir toplum içinde yaşayan kadın ve erkeğin, özel ve/veya kamusal alanda bedenini nasıl kullanacağı, bedenini ve cinselliğini nasıl temsil edeceği toplumsal cinsiyet rejimi tarafından belirlenir. Göç ile birlikte kadınların hem göç ettikleri yerin toplumsal normlarına hem de kendi ülkelerindeki kültürel yapılara göre şekillenen toplumsal cinsiyet rollerine uygun pratikler sergilenmesi beklenmektedir. Suriye'de başlayan iç çatışmalar nedeniyle, Suriye'de yaşayan kişiler hayatlarını kurtarmak için başka ülkelere sığınmışlardır. Suriye'den göç edenler, günümüzde dünyanın en çok mülteci, göçmen, sığınmacı grubunu oluştururken; 3, 6 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye, dünyada en fazla mülteci barındıran ülke konumuna gelmiştir. Savaş sonrası Suriye'den Mersin'e göç ederek gelen Suriyeli kadınların cinsellik, namus, bekaret ve örtünme konuları çerçevesinde beden kültürü ele alınmıştır. Mersin'e göç ederek yerleşen Suriyeli kadınların beden kültürüne ilişkin pratiklerinde farklılaşma yaşanıp yaşanmadığı araştırılarak Suriyeli kadınların kendi bedenlerini nasıl ele aldıkları üzerinde durulmuştur. Araştırmanın konusu kısaca Suriyeli kadınların kendi bedenlerini nasıl ele aldıklarıdır. Güvenlik/hayati tehlike siyasi, askerlik ve tehdit alma gibi nedenlerden dolayı Suriye'den Mersine göç ederek kadınlar göç ile birlikte yaşanan değişimlerin bedenleri üzerindeki etkisi, bedenlerine yükledikleri anlamı, göçün toplumsal rolleri üzerindeki değişim ele alınmıştır. Araştırmada toplumsal cinsiyet, zorunlu göç, beden, cinsellik ve örtünme konuları ile ilgili çalışmalar irdelenmiştir bu kavramlara yükledikleri anlamlara odaklanılmıştır. Suriyeli kadınların beden ve kadınlık halleri ele alınmıştır. Kadınlık halleri menopoz, regl, doğum, kürtaj, örtünme kavramlarına yükledikleri anlamlara da yer verilmiştir. Suriye'den göç ederek Mersin ili Akdeniz ilçesine yerleşen 27 Suriyeli kadınla 2021 yılında, nitel araştırma yöntemi ile yarı yapılandırılmış form aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma Mersin Üniversitesi Kadın Araştırmaları Anabilim Dalı yüksek lisans tez araştırmasına dayanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Beden, Cinsellik

TASLAK

1 Adana Büyükşehir Belediyesi, Sosyoloji, Sosyolog-(Yükseklisans), elif.uras@adana.bel.tr

MESLEKI EĞITIMIN TOPLUMSAL EŞITSIZLIK VE YENIDEN ÜRETIM EKSENINDE DEĞERLENDIRILMESI: TURGUTLU ÖRNEĞİ

Candaş Saracaloğlu[1]

Gülsen Demir[2]

Eğitimde eşitlik bütün faktörlerden bağımsız olarak bireylerin aynı şartlara sahip olarak eğitim imkanlarından eşit yararlanması olarak tanımlanabilir. O halde eğitimde cinsiyet ayrımı, sosyal ekonomik farklılıklar, bölge ayrımı gibi değişkenlerden bağımsız olarak kişinin eğitim potansiyeline ulaşmasında eşit bireysel ve sosyal imkanların sağlanması anahtar önem arz etmektedir. Tam olarak fırsat eşitliğinin olduğu sistemlerde yaşam şartlarından bağımsız olarak tüm bireyler hak ettiği ve istediği gibi bir eğitim alma ve kendini geliştirme şansına sahiptir.

Bu anlamda eşitlik tüm bireylerin en üst seviyede eğitim görmesinden ve başarı göstermesinden ziyade öğrencilerin öğrenim sürecinde tüm imkanlardan eşit ve aynı doğrultuda yararlanmaları anlamına gelmektedir. Bahsi geçen eğitim eşitliğinin en önemli belirleyicileri olarak okul başarısı, sosyo-ekonomik seviye, cinsiyet, eğitime erişim değişkenlikleri sayılabilir. Bu noktada öğrencileri farklı şekillerde sınıflamak ve ayrımlaştırma hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Özellikle ülkemizde eğitim sisteminin yapısı gereği öğrencileri bilişsel seviyeleri doğrultusunda okul, sınav, program gibi sınıflama şekillerine göre ayıran yapının eğitimde fırsat eşitsizliğine etkisine ve öğrenci başarısını merkezi sınav uygulamalarına göre değerlendirme düşüncesinin toplum üzerindeki etkileri araştırma konusu olmaktadır.

Eğitimde temel olarak iki ana değişmez olduğunu ifade etmektedir. İlk yapı sosyal seçim yapısıdır. Bu yapı öğrencileri çok genç yaşlarda sınıflara gruplara ayırma noktasında sosyal ekonomik geçmiş başroldedir (Yavuz, 1989/2013). Eğitimin tüm bireylerin yaşamını etkileme ve iyileştirme ya da kötüleştirme şansı bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitimde eşitlik ve verimlilik arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca eğitimin öz kaynakları sosyal eşitliği destekler alt yapıya sahiptir. Sosyal eşitliğin mevcut olmadığı şartlarda toplumsal maliyetlerin ortaya çıkardığı sonuçlar çok ağır olmaktadır. Fırsat eşitsizliğinin bireylerde tatminsizlik yaratması refah düzeyi anlamında yaşanan sıkıntı küresel adalet sorunu olarak dünyanın karşısına çıkacaktır. Ortaya çıkacak bu sorun merkezi politika geliştirilmesi ile değil aynı zamanda yerel sorunların da düşünülerek eğitimin planlanması ile çözülebilecektir. Eğitim politikaları tasarlanırken genel olarak bireyin ortaya koyduğu çabanın ve olumlu davranışın ödüllendirilmesi sistemi bireylerin toplumsal hareketliliği desteklemesi anlamında önemli olacaktır.

Bu bağlamda Türkiye'de toplumsal eşitsizliğin giderilmesi yolunda adımlar atılması eğitimde fırsat eşitliği sağlanması için öğrenci bazında sağlıklı izleme ve değerlendirme yapılarak öğrencinin sosyal ekonomik seviyesinin eğitim yoluyla iyileştirilmesi şansı ortaya koyulmalıdır. Öğrenciler arası farkların en aza indirgenmesi yolunda kapsayıcı eğitim düşüncesi eğitim sisteminin bir parçası yapılmalıdır.

Türkiye'de eğitimde ve öğrenmede fırsatların eşit dağılamaması sorununa öğrenci ve okullar arasında kaynakların dağıtımı da neden olmaktadır. Eğitimi geliştirici kaynaklar ve programlar bölgenin sosyoekonomik durumunu geliştirmek ve toplumsal fayda eksenli olarak planlanmalıdır.

1 MEB, Sosyoloji, Öğretim Görevlisi, Dr., candassaracalogluu@gmail.com

2 Emekli, Sosyoloji, Profesör, gdemir@adu.edu.tr

Eğitim kaynaklarının dağıtımında ve harcama etkileri bakımından yerelleşme eğilimi de etkinlik sağlayabilir hem merkezi hem de yerelde kamu ve özel sektördeki tüm mali kaynakların Türkiye'nin eğitim hedeflerine ulaşabilmesi amacıyla verimli kullanılması toplumsal eşitsizliğin giderilmesinde etkili ve modern bir toplumu yapısı ortaya çıkmasında etkili olacaktır. Bu doğrultuda bu hedefe uygun mesleki gelişim için öğretmen eğitimi ve atamasının önemi büyüktür. Öğretmen seçimi atama ve meslek içinde eğitimi için dikkatli adımlar atmak gerekmektedir. Eğitim ortamlarında toplumsal ve kültürel, sosyal ekonomik durumlarının düzenlenmesi için okul yöneticisi öğretmen ve veli arasında doğrudan ve pozitif bir ilişki kurulmalıdır.

İlköğretim ve ortaöğretim okullarının dağılımında sadece niceliksel eşitlik kavramı düşünülmektedir. Nicelik temelli bu eşitlik kavramı toplumsal eşitliği sağlama yönünde yardımcı olmamaktadır. Eşitlik kavramı dezavantajlı öğrenciler için olumlu uygulamaları barındırma özelliğini tek başına sağlamamaktadır. Bu anlamda eğitimde fırsat eşitliği sağlanamamaktadır. Okul eğitim sisteminin bir üretim iktisadi kurumu beşeri sermaye yatırımının yapıldığı ekonomik bir kurum olarak düşünülerek, okullarda bireylere birtakım becerilerin kazandırıldığı göz önüne alındığında bu kazandırma ve bireylere ilerletme süreci de gerçek bir uzmanlık ve tecrübe gerektirmektedir. Öte yandan okulları ticari kurum ve kuruluşlardan ayıran özellikler bulunmaktadır. Okullarda vardiya sisteminin olmaması üretim hatasının asla telafi edilememesi teori pratik bileşeninin deneme yoluyla elde edilememesi gibi özellikler okulu biricik ve tek kılmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kamu kurumlarının vatandaşa eğitim hakkını sunabilmesi yasal bir durumdur. Bu doğrultuda eğitimde fırsat eşitliği uygulamalarında fırsat eşitliğinin kimler arasında olması gerektiği yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Diğer taraftan eğitimde fırsat eşitliği uygulamalarını kontrolü değerlendirilmesi başarı durumundaki ödüllendirilmesi, eğitim politikalarının odağında olmalıdır. Öncelikli durum için başlangıç için önemlidir. Kamu politika ve bütçelerinde eşitliği sağlayacak kalemler çok değerli iken ancak eğitim kurumlarında ve okullarda sosyal yapıların özellikleri neticesinde eşit olmayan durumlar ve uygulamalar sonucunda bireylerin eğitim sonunda eşitlenmemesi sonucu görülmektedir

Diğer yandan asıl konumuz olan mesleki eğitim içerisinde diğerlerine göre başarısız kabul edilmiş düşük sosyoekonomik düzeyden gelen öğrenciler tarafından daha sık tercih edilen bir türdür. Bunun bir sonucu olarak mesleki eğitimde akademik ve sosyal, ekonomik açıdan dezavantajlı olan öğrenci oranları diğer eğitim türlerine göre daha yüksek olmaktadır. Bununla birlikte mesleki eğitimin başarısı işgücü piyasasına donanımlı insan kaynağı yetiştirme suresi ülkelerin ekonomik geleceğinde anahtar rol üstlenmektedir. Mesleki eğitiminde başarının sağlanması, ülkenin geleceğindeki anahtar rolünü oynayabilmesi için dezavantajlı öğrencilerin de desteklenmesi sosyal ve kültürel dezavantajlarının giderilmesi için çabalar gösterilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim veren okullar arası başarı sınıflandırmalarından en fazla zarar gören okulları olmuştur. Özellikle 1999 yılında yükseköğretime geçiş sistemi değişikliği sonrası getirilen katsayıda farklılık uygulaması ile bu sınıflandırma çok daha fazla keskinleşmiş meslek liseleri dezavantajlı ve akademik olarak temel eğitim okullarında başarısız addedilen öğrencilerin çoğunlukla gelmek zorunda kaldığı bir okul türü haline gelmiştir. Bahsi geçen katsayı uygulaması kaldırıldıktan kısa bir süre sonra TEOG sınavı ile okul seçimi sınav puanı en düşük öğrencilerin mesleki eğitimde kümelenmesine yol açmıştır. Kısa zaman diliminde art arda uygulanan iki ayrı politikada okullar arası başarı farkını arttırırken mesleki ve teknik liseleri farkın en çok gözlemlendiği okul olarak konumlandırılmıştır.

Bu noktada yukarıda ifade edilen mesleki eğitimin başarısı ve toplumsal alandaki etkinliği noktalarına bireysele indirgenen bakış açısının kısır döngüsü ve bu bakış açısının meslek liselerinin dün- bugün-yarınlarını, sorunlarını anlamak ve anlatmak konusundaki eksiklikleri bu çalışmada aşılmaya çalışılmakta ve eğitimde başarısızlık sorunlarının aynı diğer toplumsal olaylardaki gibi, toplumsal bir arka plan çizilmeden anlaşılmayacağı ifade edilmektedir.

Bu bağlamda çalışma, meslek liselerinin kamuoyunda çokça iddia ve şikayet edilen başarısızlık durumunun bireysel yani öğrenci kaynaklı bir başarısızlık olmadığının, aslında bu başarısızlığın toplumsal süreçlerin sonuçlarından biri olduğu ifadesindedir.

Araştırmanın evrenini, 2019–2020 ve 2020-2021 öğretim yıllarında Manisa ili, Turgutlu ilçesinde ortaöğretim seviyesindeki sağlık, inşaat, iklimlendirme, motor, muhasebe, mobilya, bilişim, hasta bakım bölümlerine sahip altı meslek lisesinde mesleki eğitim öğrenimi gören öğrenciler ile bu okullarda görev yapan ders ve okul rehber öğretmenleri, bu okullarda görev yapan yöneticiler, öğrencilerin işbaşı öğrenim kapsamında staja gittikleri ya da mezuniyet sonrası çalıştıkları iş yeri temsilcileri oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamında toplam 163 kişiden oluşan örneklem ile derinlemesine mülakat doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Kültürel Sermaye, Yeniden Üretim, Gençlik

TASLAK

METİN ERKSAN'IN ENTELEKTÜEL KİMLİĞİNİ AÇIMLAMA DENEMESİ

Kurtuluş Kayalı[1]

Metin Erksan'ı bir sinema yönetmeni olarak nitelemekten çok sinema da yapan bir entelektüel olarak nitelemek gerekmektedir. Entelektüel kimliğinin de ayrıştırıcı bir yanı vardır. Herhangi bir siyasal hareketle ve siyasal düşünceyle özdeş olmanın ötesinde onunla, onlarla belli bir mesafede olmayı tercih ettiği görülmektedir. Siyasetten de tümüyle bigane değildir. 1950'li yılların başlangıcında TSP ile sınırlı bağlantısı olduğu gibi 1961 yılında kurulan TİP'in program çalışmalarına katılmış ve 1965 seçimlerinde TİP listesinden bağımsız İstanbul milletvekili adayı olmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi- Estetik Bölümündeki birikimi ve 1950 yılı başından itibaren senaryo yazarlığı, sinema eleştirmenliği ve yönetmenliği onun 1960 yılı önceki, sırası ve hemen sonraki filmlerinin mahiyetini şekillendirmiştir. İlk dönemlerinde salt film eleştirisi üzerinde odaklanmamış, sinema alanında genel mahiyette, sinema tarihini ilgilendiren ve Dokuz Dağın Efesi filmini çektiği dönemde somut örneği görülebileceği gibi tarihsel süreci yorumlayan ciddi metinler yazmıştır. Genel anlamda yazdığı metinler de, ki kimi örnekleri Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfası ve kendi sütunundaki örneklerde görülebileceği gibi belli meseleleri anlama, açıklama çabası ötesinde somut görüşlerini telaffuz eden metinler mahiyetindedir. Dolayısıyla sinemacı kimliği ile entelektüel kimliği arasında zaman zaman farklar görünmektedir. Bu nedenle Metin Erksan'ı anlamanın yolu somut filmlerini ve yayımlanmış metinleri anlamaktan geçer. İkisi arasındaki farka dikkat etmek gerekmektedir. Bağımsız bir yaklaşım çerçevesinde şahsi damgasını taşıyan düşünceleri vardır. Tıpkı temelde farklılaşan filmleri gibi. Bunların arasında Sevmek Zamanı müstesna bir yerde durmaktadır. Sinema eleştirmenliği, senaryo yazarlığı, sinema yönetmenliği ve düşünce üretme eylemi birbirleriyle bağlantılı da olsa farklı yönler de içermektedir. Aslında film eleştirisi, senaryo yazarlığı, sinema yönetmenliği ve düşünsel mahiyetteki metinleri bir dönem aynı tarihsel zaman kesitinde gerçekleştiği için de birbirini etkilemiş ve beslemiştir. Daha ilk dönemde Binnaz'ı senaryolaştırması, Halide Edip ve Peyami Safa'dan uyarlamalar gerçekleştirmesi sanat tarihi eğitiminden de izler taşımaktadır. Belki de iç içe geçme halinin en güzel göstergesi Memduh Ün'ün Üç Arkadaş filminin senaryo yazarları arasında başat unsurun Metin Erksan oluşudur. Tabii bu anlamda en dikkate değer metinleri, filmleri senaryosunu bizatihi kendisinin yazdığı filmleridir. Bu anlamda 1950'li yıllarda çektiği Hicran Yarası, Dokuz Dağın Efesi ve özellikle Gecelerin Ötesi farklı özellikler taşımakta ve 1960 yıllarında sinemanın, kendi sinemasının ve Türk sinemasının temel kilometre taşlarından biri olmaktadır. İkisi de bir anlamda köye gömülen Türk sinemasının iki önemli dinamiklerinden bazıları olmaktadır. Tarihe ve kente, İstanbul'a dair bir çözümleme denemesidir. Bir anlamda Sevmek Zamanı ile birlikte İstanbul rengi filmlerine düşmektedir. Zaten daha 1964 yılında "hayranı olduğu İstanbul'un" filmini çekmeyi düşlediğini söylemektedir. Yazdıklarının arasında bu yaklaşımının izlerini bulmak da mümkündür.

O dönemde çektiği Yılanları Öcü ve Susuz Yaz da ikincisi, daha geniş düşünülmesi halinde birincisi itibariyle de daha gelişmiş bir köy çevresini hikaye etmekte, ilkiyle de mekanik olmayan, sloganlaştırılamayacak, hiçbir biçimde Şafak Bekçileri gibi sloganlaştırılmayacak bir anlatım biçimine işaret etmektedir. Bu iki filmi Sevmek Zamanı'nı tam da iki başka filmle beraber Türkiye İşçi Partisi İstanbul bağımsız milletvekili adayı olmaya tekaddüm eden günlerde çekmiştir. Acı Hayat şehirdeki hayatın tam bir trajik hikayesi olup Türk sinemasının tekrar tekrar çekilen bir kült filmi olurk-

1 Sosyolog

en burjuvazinin yapay yaşantısını yansıtan, belki de Türk burjuvazisinin oluşmamışlığının ifadesi olan film Suçlular Aramızda, Karanlıkta Uyananlar gibi yapay bir yansıtmayla sonuçlanmamıştır. Suçlular Aramızda daha çok gündelik hayatı yönelmekle öteki film gibi şabloncu bir mahiyet taşımamaktadır. O dönemin dinamizmi içinde Kuyu'ya giden süreç ve özellikle Kuyu (1968) bir kırsal alan hikâyesi olarak değil, ondan daha ağırlıklı olarak kadının direnci çerçevesinde yorumlanmak gereken bir filmdir. Zaten Metin Erksan köy filmi kent filmi gibi bir film tanımlanmasının yanlış olduğunu belirttiği gibi Sevmek Zamanı için de insanı anlatır nitelemesinde bulunur. Ve bu çerçevede de Kadın Hamlet Türkiye'ye neredeyse hiç değmeyen bir Shakespeare uyarlamasıdır ve kendi cümleleri ile bu konuyu nasıl irdelendiği öğrenilebileceği gibi getirdiği özgün Kadın Hamlet yorumu da daha enternasyonal alanlara açıldığının bir nişanesidir. Bir anlamda Sensiz Yaşayamam da neredeyse tümüyle toplumdan, bu toplumdan soyutlanmış bir tutku öyküsüdür. Metin Erksan'ın ticari olarak nitelenen filmlerinden sonra Amerika macerasından/serüveninden önce iki filminin bu özelliğine dikkat kesilmek gerekmektedir. Amerika macerasından sonra film ve sinema düşünme eylemi sürse de film çekme serüveni ne yazık ki sonlanmıştır.

TASLAK

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLİĞİNDE KADIN "TARLADA DOĞDUM, TARLADA BÜYÜDÜM, TARLADA DOĞURDUM"

Aygül Fazlıoğlu[1]

Tarımsal üretimde örgütsüz, güvencesiz ve ağır çalışma koşullarını içeren mevsimlik tarım işçiliği, günümüz tarımında emek ihtiyacının yarısını oluşturmaktadır. Topraksız ya da az topraklı hanelerdeki aileler; kırsal alanda toprak mülkiyeti dağılımındaki dengesizlik, çağdaş tarımsal girdilerin kullanım oranının azlığı, gelir yetersizliği gibi nedenlerle daha fazla tarımsal iş olanağı bulunan bölgelere geçici (günübirlik) ve/veya gezici (mevsimlik) olarak çalışmaya gitmektedir.

Türkiye'de mevsimlik tarım işçiliği, geçmişte sadece Çukurova'da pamuk üretiminde görülmekte iken, bugün neredeyse bütün ürünlerin hasat dönemlerini kapsamaktadır. Mevsimlik tarım işçileri, genelde Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Orta Anadolu Bölgeleri'nden, ürünlerin hasat dönemine göre Mart-Kasım ayları arasında İç Anadolu'nun köylerine, Çukurova'ya, Ege'nin pamuk hasadı yapılan ovalarına, Karadeniz'in fındık ve geniş dik çay bahçelerine çalışmaya gitmektedir.

Geçinmek için mevsimlik tarım işçiliğini tercih eden ailelerin çalışma ilişkileri, 'elçi' veya 'dayı' olarak adlandırılan kişiler ya da komşu/akraba aracılığı ile tamamen enformel bir zeminde belirlenmektedir. Mevsimlik tarım isçiliğinin diğer bir özelliği ise ağırlıklı olarak kadın ve çocuk işçiliğine bağlı olmasıdır. Kadınlar, genellikle yaşlılarını geride bırakıp, çoluk çocuk ailece giderken, bazen de genç kızlar ya da erkek çocukları akranları ile birlikte gitmektedir.

Kırsal alandaki yoksulluk ve yoksunluğun etkileri kentlere göre daha fazla hissedilmektedir. Çoğunlukla topraksız ya da az topraklı hanelerdeki kadınlar, arazi varlıkları kendi geçimlerini sağlamaya yetmediğinden gelirlerindeki açığı kapatmak için başkalarının işinde çalışmaktadır. Bir anlamda yaşadıkları şehirlerdeki istihdam ve iş olanaklarının sınırlı olması kadınlar ve aileleri için mevsimlik tarım işçiliği tek seçenek olmaktadır.

Bu makalede; insanca yaşam kalitesine uygun olmayan bu çalışma biçiminde kadınların çalışma ve yaşam koşulları Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştirilen saha gözlemleri ve odak grup görüşmelerine dayalı olarak tartışılmakta ve çalışma koşullarının düzeltilmesi ve sorunların giderilmesine yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevsimlik gezici/geçici işçi, Sosyal dışlanma, Kadın emeği, Çocuk işçiliği, Göç, Kırsal alan

1 T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyoloji, Kamu Görevlsi, aygulof@gmail.com

TASLAK

MEVSIMLIK TARIM İŞÇISI AILELERI İLE ÇOCUKLARININ YAŞAM VE ÇALIŞMA KOŞULLARINA İLIŞKIN SOSYOLOJIK BIR ARAŞTIRMA: ORDU İLI ÜNYE İLÇESI ÖRNEĞI

Mine Gözübüyük Tamer[1]

Emine Ankaralı[2]

Mevsimlik tarım işçileri, sürekli yaşadıkları bölgeden her sene çalışmak için farklı farklı bölge ve şehirlere göç eden gruplardır. Türkiye'de genellikle kırsal kesimlerde toprak sahibi olmayan kişiler her yıl çalışmak amacıyla farklı tarım ürünlerinin ekim, dikim, çapa ve hasat dönemleri için Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerine geçici olarak göç etmektedir. Doğu Karadeniz bölgesi Ağustos ve Eylül aylarında fındık toplama işi zamanı mevsimlik tarım işçilerinin çok yoğun bir şekilde göç ettiği bölgelerdendir. Mevsimlik tarım işçilerinin göç ettiği bu süreçte beraberindeki çocukların kimi çocuk işçi olarak çalışma hayatına dâhil olmakta kimi ise çalışma bile ailesiyle birlikte göç sürecinde dâhil olmak durumunda kaldığı için bu göç sürecinden etkilenmektedir. KTÜ Sosyoloji Anabilim Dalında yürütülmüş bir yüksek lisans tezinin çıktılarına dayanan bu araştırma, "Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerin ve Çocukların Yaşam ve Çalışma Koşullarına" sosyolojik bir perspektiften bakmak üzerine kurgulanmıştır. Bu minvalde çalışmanın iki temel amacı bulunmaktadır; ilki, mevsimlik tarım işçilerinin sosyo-demografik görünümlerinin resmedilmesi, çalışma ve barınma alanlarına ilişkin genel görünümlerinin ortaya konması, bu süreçte karşılaştıkları sorunları tespit ederek onlara çözüm önerilerinin sunulmasıdır. İkincisi ise aileleriyle birlikte göç etmek ve mevsimlik işçilik sürecine eşlik etmek durumunda kalan çocukların bu göç sürecinden nasıl etkilendikleri yaşadıkları dünyayı nasıl resmettiklerini açığa çıkarmaktır. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerin bir arada yer aldığı karma bir metot uygulanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, 178 tarım işçisine yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda 178 kişiye yöneltilen açık uçlu üç görüşme sorusu yanında, çocuklara (23 çocuk) çizdirilen resimler yer almaktadır. Ailesi ile birlikte bu bölgelere göç etmek durumunda kalan çocuklara resimler çizdirilmiş ve mecazlar yoluyla veri temin edilmiştir. Sahadan elde edilen veriler analiz edilerek, öneriler paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevsimlik Göç, Mevsimlik Tarım, Mevsimlik Tarım İşçiliği

1 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, mgozubuyuk@hotmail.com

2 Karadeniz Teknik Üniversitesi Mezun, Sosyoloji, KTÜ Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Mezunu,emine19cengiz61@gmail.com

TASLAK

MİNİMALİZM AKIMININ TÜRKİYE'DEKİ TEZAHÜRLERİ VE EKLEMLENME BİÇİMLERİ

Meriç Kükrer[1]

Bu çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde internet sayfaları üzerinden başlayarak yayılan ve alternatif bir hayat tarzını öneren minimalizm akımının ne olduğu ve Türkiye'de sosyal medya uzamları üzerinden nasıl tezahür ettiği, eklemlenme biçimleri ve söylemsel pratikleri ele alınacaktır. İnsanın temel ihtiyaçlarının neler olduğunu belirlemesi ve geri kalan her şeyi hayatından çıkarması fikri üzerine kurulan minimalizmde, gerekli olmayan her şey lüks ve boşa harcama olarak görülür. Bu bakıştan hareketle minimalizmin, kişilerin kendi hayatları için neyin gerekli olduğuna karar verebilecekleri bir farkındalık geliştireceği düşünülür. Burada ise son zamanlarda dünyada sıkça karşılaşılan minimalist pratikler Türkiye özelinde tartışmaya açılacaktır. Stoacılıktan Protestanlığa, tek tanrılı dinlerden yeni çağ dinsel hareketlerine kadar etkili olmuş tutumluluk felsefesi, neoliberalizmin yeni krizler çağında "minimalizm" adındaki yeni yorumuyla karşımıza çıkar. Bu kapsamda önce, çok satan minimalist yazarların ortaya koydukları "anlamlı yaşamın" işaret ettikleri, eleştirel bir süzgeçten geçirilerek sunulacak; sonrasında da bu fikirlerin Türkiye'deki tezahürleri, eklemlenme biçimleri yorumsamacı bir perspektiften incelenecektir. Türkiye'de de tıpkı dünyadaki örnekleri gibi, satın almayı azaltmaktan kırsalda doğal bir şekilde yaşamaya kadar, farklı minimalizm pratikleri gözlemlenebilmektedir. Bu uyarlamalar bahsi geçtiği gibi bir yönüyle dünyadaki örneklerine benzerdir. Ancak minimalizmin "ihtiyacın kadar edin" şiarı da hemen her ideolojiye uyarlanabilen bir doğaya sahip olduğundan, diğer yönüyle de Türkiye'de ekseriyetle din ve toplumsal cinsiyet bağlamında muhafazakâr bir söyleme eklemlenmektedir. Burada incelenecek minimalizmin uyarlanma şekilleri de daha ziyade yüksek takipçili sosyal medya hesaplarının oluşturduğu bu özgün bir biçimler ile sınırlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Minimalizm, Türkiye'de minimalizm, Neoliberalizm

TASLAK

1 Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, merickukrers@gmail.com

MUĞLA MENTEŞE'DE YAŞAYAN 65 YAŞ ÜSTÜ BIREYLERIN SOSYAL, KÜLTÜREL, SANATSAL VE KIŞISEL İHTIYAÇLARININ BELIRLENMESI: BIR İHTIYAÇ ANALIZI ÇALIŞMASI

Sergender Sezer[1]

Öner Çeklikaleli[2]

Selin Ballı[3]

Aybike Ece Taşova[4]

Bu bildiri, 2022 yılı Mart ve Mayıs aylarında iki ay süreyle Muğla ili Menteşe ilçesinde yapılan saha araştırmasının verilerine dayalı olarak ortaya çıkarılmıştır. Araştırma için MSKÜ Etik Kurulu'ndan 01.03.2022 tarihinde onay alınmıştır. Araştırma verileri uzman görüşleri ve pilot uygulaması yapılan 58 soruluk bir soru formu ile 273 örneklemden toplanmıştır. Türkiye, TÜİK'in 2022 ADNKS verilerine göre 65 yaş üstü bireylerin genel nüfus içindeki oranı % 9,9, Muğla'da ise % 13,4 olmuştur. Bu oran ile Muğla, yaşlı nüfusu fazla olan 28. İl olmuştur. Muğla, iklimi, coğrafyası ve göreceli olarak farklılıklara göstermiş olduğu saygı ve hoşgörülü ortamı ile gelişmiş bir sanayisi olmamasına rağmen göç alan bir ildir. İlin genelinin ve Menteşe ilçesinin aldığı göçün önemli bir bölümü emekli göçüdür. Bu durum yaşlı ihtiyaçlarını da farklılaştırmaktadır. Araştırma alanındaki 65 yaş üstü bireylerin oransal fazlalığında doğum oranlarının düşüklüğü, ortalama hane halkının küçüklüğü, doğumda beklenen ortalama yaşam süresinin uzunluğu da etkili sebeplerdir. 65 yaş üstü bireylerin ihtiyaçları toplumun yapısına ve özelliklerine göre değişiklik göstermekte ve toplumsal yapıya göre de biçim alabilmektedir. Yaşlılık sürecinin aşamalarına bağlı olarak en temel ihtiyaçlar; beslenme, uyku, dinlenme, güvenlik, sağlık, barınma, yeterli gelire sahip olma ve sağlık giderlerini karşılayabilme, sosyal güvence, sosyal çevre bağı, sevgi ve saygı ihtiyacı olarak sıralanmaktadır. Muğla geneli ve araştırma sahası olan merkez ilçe Menteşe'de yaşlı bireyleri özellikle göç veren illerdeki yaşlı nüfustan farklılaştıran önemli faktörlerden biri eğitim ve gelir durumudur. Araştırma evrenini ve örneklemini oluşturan 65 yaş üstü bireylerin özellikle ekonomik gelir düzeylerinin görece yüksek olması onların ihtiyaçlarının farklılaşmasında etkili olmaktadır. İhtiyaçlar kültür, sanat, sosyal ve bireysel gelişim konularında talep ve beklentinin yükseldiği, yaşlı bireylerin ihtiyaçları onların yaşam kalitelerini doğrudan etkileyen ve onunla bağlantılı alanlardır. Dolayısıyla bu araştırmadaki değişkenler yaşam kalitesi ve ihtiyaçlardır. Araştırmadaki veriler bu iki temel değişken doğrultusunda, eğitim, gelir düzeyi, gündelik yaşamdaki aktiflik, gönüllü faaliyetlere katılma gibi değişkenlerini de içerecek şekilde SPSS programı ile analiz edilip yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yaşlılık ve Yaşam Kalitesi, Yaşlı İhtiyaçları

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, sergender@mu.edu.tr
2 Süleyman Demirel Üniversitesi, Coğrafya, Profesör, mustafayakar@sdu.edu.tr
3 Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, selindilan1907@gmail.com
4 Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, aybikece94@hotmail.com

MUĞLA'DA KONUT SORUNU VE KONUT SORUNUNA İLİŞKIN GÜNCEL ÇÖZÜM STRATEJILERI

Mirace Karaca Evren[1]

Kapitalist üretim sisteminin insan gücünü kentlere çekmeye başladığı ilk andan günümüze konutun modern toplumun önemli bir sorunu haline gelmesi deneyimlenmiş bu nedenle de konut niteliksel ve niceliksel yetersizlikleri üzerinden defalarca tartışılmıştır. Barınmayla ilgili krizler pek çok toplumun tarihsel bir sorunuyken kapitalist toplumda bir metaya dönüşen konut sınıfsal yapının bir göstergesi olmaktan öte bir varoluş halini almıştır. Böylece yapısal bir sorun olan barınmaya aktörlerin müdahalesi de gerçekleşmeye başlamıştır. XX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren aktörler dünya genelinde favela, getto ve slum gibi kendi konutlarını üretmek ve şekillendirmek üzerinden kente eklenme biçimleri geliştirerek kente ve kent mekanına dahil olmanın yollarını çeşitlendirmişlerdir. Türkiye'de kent mekanı, konut ve barınmaya dair dönüşümler tarımda makineleşme ve iş gücüne duyulan ihtiyacın gittikçe azalması, alt yapı hizmetlerinin kentte çok daha iyi olması, iş imkanı gibi çeşitli nedenlerle 1950'lerde başlayan iç göçle görünür hale gelmiştir. Hızlı iç göç sürecinin konut ihtiyacı yasal ve yasal olmayan stratejilerle çözülmeye çalışılırken, konuta ilişkin inişli çıkışlı politikalar sıradan bir hal almış; majör bir değişiklik 2000 sonrasına kadar gerçekleşmemiştir. 2000 sonrası konut piyasası, 1999 depreminin yarattığı çok yönlü krizin ardından kentsel dönüşüm adıyla kurgulanan inşaata dayalı ekonomi önderliğinde mekânın dönüşümünün önceliklendirmesi ile alt sınıflara özgü gecekonduların tasfiyesi, üst ve orta sınıflara dönük sürekli bir konut arzı şeklinde gerçekleşmiştir. Özellikle gecekondu bölgelerinin kentsel dönüşüm kapsamında ranta açılması, kent yoksullarının kentlerde mecburi hareketliliğine yol açarken gecekondu olgusunun da dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Bourdieu'nun alan teorisinden hareketle kurgulanan bu çalışmanın alanını Muğla'da kent yoksullarının yoğunlaştığı ve kentten ayrıştığı gecekondu işlevini üstlenen konut alanları oluşturmaktadır. Niteliksel araştırma tekniklerinden hareketle dizayn edilen çalışmanın verileri derinlemesine görüşmelerden ve saha notlarından elde edilmiştir. 12 görüşmeciyle gerçekleştirilen çalışmanın verileri 'kent yoksulluğunun görünümleri', 'Muğla 'da yoksulluk ve barınma' ve 'kente katılım biçimleri' olarak üç tema altında ve tematik analiz ile yorumlanmıştır. Bu kapsamda doğrudan bir gecekondu mahallesini tarihi boyunca deneyimlemeyen kentte kent yoksullarının mekânı yeniden kurguladıkları ve mekânsal olarak ayrıştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Konut Sorunu, Muğla'da Konut Alanı, Kent Yoksulluğu.

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, miracekaraca@mu.edu.tr

MÜLTECILERIN YEREL ENTEGRASYONUNDA TÜRKIYE'DEKI DEVLET-DIŞI AKTÖRLERIN ROLÜ: MERSIN'DEKI SURIYELI MÜLTECILER ÖRNEĞI

Barış Can Sever[1]

2011'de başlayan Suriye İç Savaşı nedeniyle yerinden olan Suriyeli mültecilerin hareketi esnasında, pek çok mülteci ağırlıklı olarak Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi komşu ülkelere göç etmek zorunda kaldı. Suriyeli mülteciler, Türkiye'de ağırlıklı olarak kent merkezleri ve bu merkezlerin çeperlerinde yaşarken, geriye kalan az sayıda mülteci kamplarda yaşamaktadır. Bu çerçeveye ilaveten, Suriye'de uzayan savaş ve Suriyeli mültecilerin yaşamlarına devam ettiği ülkelerde kalıcı olma potansiyelleri, yerel topluluklarda Suriyeli mültecilerin gelecekleri konusunda çeşitli tartışmalar başlattı. Suriyeli mültecilerin Türkiye'de uzun döneme yayılan kalıcı olma halleri nedeniyle uyum ve entegrasyon mefhumu, toplum ve politika yapıcı çevreler tarafından ele alınan önemli bir konu haline geldi. Bu çalışmada zorunlu göç, mültecilik, devlet ve devlet dışı aktörlerin kesiştiği uygulama alanları bağlamında, mültecilerin yerel entegrasyonu ve devlet dışı aktörlerin entegrasyondaki rolleri kuramsal ve kavramsal tartışmalar içerisinde ele alınmaktadır. Özellikle, göç konusunda öne çıkan yaklaşımlardan biri olan yerel entegrasyon, Suriyeli mültecilerin en çok yaşadığı kentler arasında ilk 10'a giren Mersin örneği ile incelenmektedir. 2017 yılında tamamlanmış ve sunulmuş bu yüksek lisans çalışmasının yöntem bölümünde yarı yapılandırılmış görüşmeler, Suriyeli mültecilerin yerel entegrasyonunda yer alan devlet dışı aktörlerin oynadıkları rol hakkında fikir edinme amacıyla, 2017 yılının yaz döneminde 20 farklı devlet dışı aktöre uygulanmak üzere kurgulandı. Görüşmelerden elde edilen veri, niteliksel yönteme dayalı karma tekniklerle ile yorumlandı. Bu yöntem ve teknikler vasıtasıyla, görüşülen devlet dışı aktörlerin profilleri hakkında bilgiler ortaya konurken, bahsedilen aktörlerin entegrasyon sürecine katılımları ve katkıları da değerlendirildi. Alan çalışmasının temel sonuçları araştırmacıya şunları gösterdi: Göç politikaları ve kurumsal kapasite yetersizliği ve kısa süre içerisinde yüksek sayıya ulaşan mülteci topluluğu nedeniyle beklentileri karşılayamayan devlet kurumları ve uygulamalarına ek olarak, Mersin'de görüşülen devlet dışı aktörlerin pek çoğu entegrasyona yönelik aktivite ve stratejileriyle tamamlayıcı nitelikte bir rol oynamaktadır. Ayrıca, devlet ve devlet dışı aktörlerin arasında bir işbirliği sinyali görünüyor olsa da, aktörler arasında bir üst seviyeye taşınacak iletişimin, Suriyeli mültecilerin entegrasyonuna katkı yapacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Mülteciler, Yerel Entegrasyon, Devlet-Dışı Aktörler

1 ODTÜ, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, bariscanseverrr@gmail.com

TASAM

MÜZMIN MESAI: ÇOCUĞUNDA ZIHINSEL YETI KAYBI OLAN ÇALIŞAN KADINLARIN İŞ VE YAŞAM DENEYIMLERI

Emine Kapar[1]

Serap Suğur[2]

Ataerkil temel üzerine inşa edilen kapitalist sistem örgütleniş biçimi itibari ile bir taraftan kadınları ücretli olarak çalışmak üzere evden çıkarırken öte taraftan da erkek egemen toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü kadının ev dışındaki emeğini de denetim altında tutar. Bu ikili sistem çerçevesinde erkek hegemonyası tüm toplumu temsil ederken, cinsiyete dayalı işbölümünün kadınlara dayattığı iş ve deneyimler kadınların iş gücü piyasasındaki konumunu doğrudan etkiler. Bu araştırma, ataerkil sistemin mihenk taşlarından biri olan ve aynı zamanda kapitalist sistemin işleyişine doğrudan katkı sunan bakım emeğinin yoğun bir şekilde gerçekleştiği, cendereyi anlayamaya odaklanmıştır. Net bir ifade ile çalışmanın amacı zihinsel yeti kaybı olan çocukların sakatlığının ebeveynler üzerindeki etkisini, özellikle de anne istihdamı ve yaşamı üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırma, kadınların ikili sistemin örgütleniş biçimi içinde tüm bariyerleri aşarak, iş gücü piyasasına katılımını ve devamlılığını sağlayan mekanizmaları anlamak aynı zamanda kadınların bu dinamikler arasında iş yaşamına ilişkin deneyimleri ve görüşlerini açıklamayı amaçlamıştır. Buna dayalı olarak çalışma, nitel bir araştırma olarak fenomenolojik desenle yürütülmüştür. Bu kapsamda ise Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Destek Birimi'nde çocuğu eğitim alan ve iş gücü piyasasına katılan 13 kadın ile görüşülerek yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla veri toplanmıştır. Bulgular, sınıfsal farklılıklardan ziyade kadın kimliğinin özellikle de annelik ideolojisinin zihinsel yeti kaybı olan çocuk sahibi kadınların işgücü piyasasına katılma, çalışma ve yaşam deneyimleri üzerinde daha önemli ve benzer bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Araştırmanın bulgularına göre kadınlar müzmin bir mesai içindedir. Kadınlar için iş gücü piyasasında kalmak, çocuklarının özel eğitim süreçleri ile doğrudan ilişkilidir. Aynı zamanda kadınların sosyalleşebileceği tek ortamın iş yaşamının olması, iş yaşamını kendilerini yeniden üretebildikleri bir alan olarak görmelerini sağlamaktadır. Özetle yaşamlarına müzmin bir mesai içinde devam eden bu kadınlar, kimi zaman iş gücü piyasasında olmayı dezavantaj kimi zaman avantaj olarak görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Bakım Emeği, İş Gücü Piyasasına Katılım

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, eminekapar@gmail.com
2 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, ssugur@anadolu.edu.tr

NEOLIBERAL BIR ARAÇ OLARAK TÜRK MODERNLEŞMESI VE BATI DILLERI

Eser Ördem[1]

Türk modernleşmesi tarihsel sürecin hem başlangıcı hem de devamında belli açılardan Batı'nın yoğun etkisi ile benimsenen bir ideolojik projedir. Zamanla Türk modernleşmesi milliyetçilik, laiklik ve muhafazakarlık çerçevesinde ilerleyerek bir imparatorluk ideolojisi olan neoliberal yapının içinde işlevini devam ettirmiştir ve Marxist, postyapısalcı ya da postanarşist bir yapıda ilerleyemediğini göstermektedir. Batı dilleri (İngilizce, Almanca, Fransızca) Marxist anlamda Türkiye'de üst yapı tarafından zorla dayatılmasına rağmen toplum tarafından tam anlamıyla benimsenmemiştir ve ayrıca üst yapının Batı dillerini öğretim şekli Türkiye'nin modernleşemeyeceğinin ve modernleştirilemeyeceğinin kanıtlarında biri olarak gösterilebilir. Kendi dillerine yabancı ve Batı dillerini de kullanarak Türkçe aracılığı ile homojen bir dil kültürü oluşturma çabası direk ve radikal demokrasinin modernleşme anlamında anlaşılamadığının göstergesidir. Çeşitlilik, farklılık, farklı dillerin eğitimde yer edinmesine olanak sağlama ve dilbilimsel insan haklarının desteklenmesi olumlu anlamda modernleşmenin ilkeleri olabilir ve neoliberal karşıtı bir eylem alanı yaratılabilir. Fakat Türk modernleşmesi çerçevesinde bunun imkansızlıklarından söz ederek yeni bir alanine açılabileceği bu çalışmada vurgulanmıştır. Bu çalışma İngiliz Kültür Heyeti'nin Türkiye'de Amerikan kurumları ile ortak hedef belirleyerek kapitalizm ve neoliberalizmi desteklemek için İngilizceyi Türkiye'de bir neokolonyal araç olarak nasıl kullandığını göstererek Türk modernleşme projesinin Batı dilleri anlamında başarasızlık öyküsünü analiz etmiştir. Çalışmada Foucault temeline dayanan eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. YÖK, MEB ve İngiliz Kültür Heyeti'nin yaptıkları toplantıdaki raporlarındaki söylemler neoliberal ideoloji çerçevesinde analiz edilmiştir. Sonuçlar, İngiliz Kültür Heyeti'nin raporunun Türkiye'nin ekonomik güçsüzlüğüne vurgu yaptığını ve bu güçsüzlüğünün nedenini İngilizcenin Türkiye'de yetersiz öğretimine bağlamıştır ve İngilizcenin Türkiye'de yayılması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, İngiliz Kültür Heyeti'nin raporu, İngilizceyi kültürel bir hegemonya ve neoliberal bir araç olarak kullandığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Türk Modernleşmesi, Batı Dilleri

TASLAK

1 Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık, Doçent, eserordem@gmail.com

NEOLİBERAL POLİTİKALAR BAĞLAMINDA NÜKLEER KARŞITI HAREKETİN DÖNÜŞÜMÜ: MERSİN İNCELEMESİ

Pınar Demircan[1]

Bu çalışma yakın bir tarihte operasyona başlaması öngörülen Akkuyu Nükleer Santral Projesi'ne direnen nükleer karşıtı hareketin AKP iktidarında geçen 2020 yılı sonuna kadarki süreçte sınırlandığı iddiasından yola çıkmakta ve direnişin Mersin ayağını incelemektedir. Demokrasinin hareketli bir eğri kabul edilmesiyle siyasal iktidarların baskı kapasitesine göre değişiklik göstermesi bakımından siyasi fırsatlar yaklaşımı benimsenen çalışmada ulusal ve yerel ölçekteki kalkınmacı ve otoriter pratiklerle çevre mücadelesinin paydaşı olan Mersin'deki nükleer santrale karşı direnen nükleer karşıtı hareketin etkileşimi tartışmaya açılmaktadır. Tarihi 1970'lere uzanan nükleer karşıtı hareketin 1980 Askeri Darbesiyle şekillenen neoliberal politikaların "çağ"daşı olması siyasal rejim, siyasal iktidar ve toplumsal hareketlerin kesişimselliğine yaslanan çekişmeci siyaset perspektifinden dinamik bir analizini olanaklı kılmaktadır. Bu kapsamda AKP iktidarının kendinden önceki siyasal iktidarlarla arasındaki kopuş ve sürekliliklerini gösteren kalkınmacı pratikleri ile Charles Tilly ve Sidney Tarrow'un siyasi fırsatlar yaklaşımı önermelerinden rejimin açıklığı kapalılığı, iktidarın baskı düzeyi, iktidarın işlevsel dağılımı, ademi merkeziyetçi-merkeziyetçi eğilimlerle ittifak ilişkilerinin düzeyinin analizi aracılığıyla otoriter uygulamaları siyasal rejim çözümlemesinin kavramsal anahtarları kabul edilmiştir. Tartışmanın diğer ayağını oluşturan nükleer karşıtı hareket ise ayrıca hem nükleer karşıtı ittifak ağını oluşturan unsurların kendi içlerindeki dönüşümünün harekete etkisi hem de aktörlerin tehdit ve fırsatları yorumlamasıyla ele alınmıştır. Bu şekilde disiplinler arası çalışmalardan beslenen analizler Mersin'deki nükleer santral projesine toplumsal rızanın AKP tarafından hangi rıza ve zor araçlarıyla sağlandığını ortaya çıkarmakta, çalışmanın tarihsel bir izlekten yürütülmesi ise bu mücadelenin yerel ölçekten ulusal ölçeğe genişleme olanaklarını tartışmaya imkân vermektedir. Nitel araştırma tekniklerinin yanı sıra Mersin'de 26 kişiyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerden yararlanılmış olan bu çalışma yazarın 2023 yılının ocak ayında tamamladığı doktora tezinden bir kesit teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nükleer Karşıtı Hareket, Siyasi fırsatlar yaklaşımı, Toplumsal Hareketler, Neoliberalizm

1 Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, demipinar@gmail.com

NEOLIBERALIZM KISKACINDA CITTASLOW (SAKIN KENT) MÜMKÜN MÜ? OLANAKLAR VE SINIRLILIKLAR

Selda Taşdemir Afşar[1]

Ekonomik politikalardan ibaret olmayan neoliberalizmin kendisini en yoğun biçimde gösterdiği alanlardan birisi kenttir. Özellikle metropol alanlara artan ilgi karşısında ekonomik, sosyal ve siyasi amaçların uygulandığı bir araç halini alan kentler, neoliberal ideolojinin de etkisiyle ekonomik kalkınmanın odak noktası haline gelmiştir. Neoliberalizm hem kentsel alan ve mekanlarda hem de kente yönelik geliştirilen politikalarda radikal değişim ve dönüşümlere yol açmakta; kent mekanını metalaştırmakta; kentsel dönüşüm projeleriyle kent mekanlarını soylulaştırmakta ve kentin asıl sakinlerinin yerinden edilmesine yol açabilmektedir. Neoliberalizmin yol açtığı olumsuz etkileri ortadan kaldırmak için 1999 yılında İtalya'da ortaya çıkan ve simgesi salyangoz olan Cittaslow (sakin şehir&yavaş şehir) hareketi, homojenleşmiş ve özgün değerleri hızla tüketen yaşam şekline karşı bir duruş sergilemekte, yaya güvenliğini ve trafik yönetimini, hava kirliliğini azaltmayı, katı atık yönetimini ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmeyi, yerel halkın sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan kalkınması bağlamında eşitlik ilkesini ön plana çıkarmaya çalışmakta; yerel aynı zamanda organik gastronomik ürünlerin üretimini ve tüketimini önceleyen yavaşlık felsefesini hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Yerleşik nüfusun 50 bini geçmemesi gibi bir kriter ile yola çıkan cittaslow felsefesini büyükşehirlerde yaygınlaştırmak amacıyla Cittaslow Metropol Projesi geliştirilmiş ve İzmir dünyanın ilk Cittaslow Metropolü olmaya hak kazanmıştır. Ancak büyük ölçekli kentsel projelerin, korunaklı konut tipleri ve alışveriş merkezlerinin varlığının arttığı, kentte arazi kullanımının gündelik yaşamı dönüştürdüğü, soylulaştırmanın hat safhada olduğu, devlet merkezli kent gelişiminin sona erdiği, kentsel hizmetlerin özel sektör tarafından sağlandığı yani uygulayıcı aktörlerin değişim gösterdiği günümüz neoliberal kentinde cittaslow (sakin kent) felsefesinin imkanının olup olmadığı önemli bir soru olarak karşımızda durmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, neoliberal kent anlayışı ile cittaslow felsefesinin bir araya gelip gelemeyeceğini sorusuna cevap arayacak ve bu noktadaki olanak ve sınırlılıklarının neler olduğu üzerine odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, Neoliberalizm, Yavaş Yaşam

1 Hacettepe Üniversite, Sosyoloji, Doçent, selda.afsar@gmail.com; seldatasdemir@yahoo.com

NİTEL ARAŞTIRMANIN GETİRDİKLERİ: FEMİNİST YÖNTEMLİ BİR ARAŞTIRMA KODLAMASI

Burcu Hatipoğlu[1]

Bu bildiri, Somalili mülteci kadınların taşrada kadın olma deneyimlerini araştırdığım ve 2020 yılında savunduğum doktora tezimin saha verilerine dayanmaktadır.

Araştırmamın sahası, Kütahya'da yaşayan Somalili kadınlardan ve onların Kütahya'daki ekosistemlerinden oluşmaktadır. Bu bildiri için kullanacağım verilere tezin hacmini genişletmemek için tezde yer verememiştim. Feminist yöntemi kullandığım nitel araştırma ve tez yazım sürecimde gömülü teori ve etnografiden de oldukça yardım aldım. Araştırmamı Maxqda nitel veri analiz yazılımı ile kodladım. Kodlamadaki başlıklarımdan bir tanesi "Sahadan Çıkan Kavramlar" idi. Bu kategori içinde "korku, kuralsızlık/trafik, kişisel olan politiktir, dinlememek: Türkiye'nin genel profili ve kadın cinayetleri" başlıkları oluştu.

Korku; Somalili kadınlar, Somalili kadınların ekosistemlerindeki katılımcılar ve araştırmacı olarak benim hissettiğim bir içgüdüydü. Kuralsızlık/trafik ise Somalili kadınların Kütahya'ya dair gözlemlerinden bir tanesiydi. Kişisel olan politiktir, dinlememek: Türkiye'nin genel profili kodlamaları ise araştırmacı olarak ekosistemdeki katılımcılarla yaptığım derinlemesine mülakat sonrası saha günlüklerime aldığım bir notlardı. Kadın cinayetleri ise Somalili kadınların Türkiye'ye dair gözlemlerini içeren bir başka konu olarak sahadan çıkan kavramlar kodlamalarımın içinde yerini aldı.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu göç, nitel araştırma, feminist yöntem.

TASLAK

1 Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Dr. Öğretim Üyesi, burcu.hatipoglu@ksbu.edu.tr

OKUL ÖNCESI ÇAĞDA ÇOCUK SAHIBI KADINLARIN GÖZÜNDEN ÇOCUK BAKIMI NEDENI ILE ÇALIŞMA HAYATINA SON VERMELERI SONRASI DEĞIŞEN AILE IÇI ILIŞKILERI: İSTANBUL İLI ÖRNEĞI

Ebru Yılmaz[1]

Mevcut çalışma kapsamında İstanbul kentinde, okul öncesi çağda çocuk sahibi olan ve çocuk bakımı nedeni ile çalışma hayatına son veren kadınların gözünden değişen aile içi ilişkileri incelenmiştir. Çalışma ile ayrıca aile içi rollerin dağılımı, kadının istihdam dışı kalmasına etki eden faktörler, kadının yeni duruma yönelik algıları, istihdam alanlarından uzak kalma halinin kadının mesleki yeterliliğine ve iş gücüne katılım ihtimaline yönelik etkilerinin de irdelenmesi adına İstanbul'da ikamet eden ve araştırma konusu hakkında deneyim sahibi dört kadın ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Mevcut araştırmanın sonucunda ise okul öncesi çağda çocuk sahibi olan kadınların çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklarını yerine getirmek adına çalışma yaşamına son verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların çalışma yaşamına son vermelerinde etkili olan diğer faktörler ise çocuğun eğitim saati ile çalışma saatlerinin uyuşmaması, çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi konusunda bakıcı ve kreşlerden destek alma maliyetinin oldukça yüksek oluşu, kadının çalışma sonrası almış olduğu ücretin düşüklüğü ve hane içi maddi geliri karşılamaktan sorumlu birincil kişinin erkek olduğu yönündeki kabuller etkili olmuştur. Mevcut durum kadın ve erkeğin çalıştığı süreçte aileye çocuğun katılımı ardından erkeğin aksine kadının çalışma yaşamına son vermesi ile sonuçlanmıştır. İş ve aile yaşamı arasındaki çatışmaya çözüm olarak çalışma hayatına son verme durumu katılımcıların yalnızca ekonomik yaşamını değil, sosyal yaşamını, öz güvenlerini, mevcut yaşama dair bakış açılarını ve gelecek beklentilerini de yeniden şekillendirmiştir. Katılımcılar çocuk bakımı nedeniyle olduğu gibi çocuk sahibi olabilmek adına da çalışma yaşamında son verebilmiştir. Çocuk sahibi olmaya karar veren katılıcıların bu süreçteki deneyimlerinin de katılıcıların çocukları ile olan bağlarını, gelecekte yeniden çocuk sahibi olma ve yeniden çalışma hayatına dönme konusundaki düşüncelerine etki ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çalışan anne, Annenin iş yaşamı, Çalışma yaşamında karşılaşılan zorluklar

TASLAK

1 Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kadın ve Aile Çalışmaları, Doktora öğrencisi, sosyolog.ebruyilmaz@gmail.com

OLIMPIYATLAR VE ULUSAL KIMLIK İNŞASI: ERKEN CUMHURIYET TÜRKIYESI ÖRNEĞI

Yavuz Yavuz[1]

Bu araştırmanın temel amacı, uluslararası sporun ulusal kimlik inşasındaki rolünü incelemektir. Yoğun duyguların açığa çıktığı, rekabetçi kimliğe sahip spor karşılaşmaları, milliyetçi hislerin dışavurumu için uygun platformlar olagelmiş ve bu nedenle milliyetçi siyasetler tarafından çoğu zaman araçsallaştırılmışlardır. Bu araştırma özel olarak erken cumhuriyet Türkiyesi'ne ve bu dönemde Türkiye'nin katıldığı Olimpiyat Oyunları'na odaklanmaktadır. Olimpiyat gibi uluslararası spor organizasyonları farklı kimlikler için karşılaşma mekânı işlevi görür ve milliyetçilik örneğinde ulusal kimliğin tahayyül edilmesine ve sınırlarının çizilmesine olanak sağlar. Bir başka deyişle, uluslararası spor organizasyonlarında ulusal kimliklerin diyalojik oluşumunu tahayyül etmek mümkündür. 2021 yılında ODTÜ Sosyoloji bölümünde tamamladığım yüksek lisans tezine dayanan bu çalışmada, arşiv çalışması yoluyla erken cumhuriyet Türkiyesi'nde Olimpiyat katılımının ulusal kimliğin inşası için nasıl araçsallaştırıldığı sorusuna yanıt arıyorum. Çalışma bunun için milliyetçilik teorilerini kullanırken, her ne kadar sporun kendisi modern bir inşa olsa da etrafında oluşan anlatı içerisinde modern-öncesi boş zaman aktivitelerine referanslar bulmanın da mümkün olduğunu Türkiye örneğiyle göstermeyi amaçlıyor. Bir başka önemli bulgu olarak da erken cumhuriyet Türkiyesi'nde 'öteki' olarak işaretlenen unsurlar aracılığıyla ulusal kimliğin nasıl inşa edildiğini sportif karşılaşmalar yoluyla ortaya çıkarmayı hedefliyor.

Anahtar Kelimeler: Olimpiyat Oyunları, Erken Cumhuriyet Türkiyesi, Ulusal kimlik

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, yavuzyavuz05@gmail.com

OTOMASYON TEKNOLOJISI OLARAK MAKINE ÇEVIRISI VE INSAN ÇEVIRMENLER: CINSIYET VE YAŞA GÖRE RISK ALGISI VE YÖNETIMI

Azer Kılıç[1]

Bu sunum, otomasyon teknolojilerine ilişkin çalışan deneyimlerini ve beklentilerini toplumsal cinsiyet ve yaşa göre ele almaktadır. Bu bağlamda, makine çevirisi alanındaki gelişmelerle karşı karşıya olan insan çevirmenlere odaklanmaktadır. Yapay zekâ alanındaki ilerlemeler, yeni otomasyon teknolojilerinin küresel ekonomiye hızla entegrasyonuna yol açmıştır. Bu teknolojiler verimlilik artışı vaat etmekle birlikte, çeşitli sektörlerde ve meslek alanlarında iş kayıpları, gelir eşitsizlikleri ve beceri kaybı gibi çalışma yaşamının geleceğiyle ilgili endişeleri de gündeme getirmektedir. Geleceği kesin olarak öngörmek imkânsız olsa da, potansiyel sonuçları hayal etmek mümkündür. Sunum, profesyonel çevirmenlerin makine çeviri teknolojisi ve kariyerlerine potansiyel etkisi üzerine mevcut deneyimlerini ve gelecek tahayyüllerini (Beckert 2016) incelemektedir. Makine çeviri teknolojisi, yapay zekâ destekli otomasyonun önemli bir örneği olup, 2016'dan beri özellikle Google Çeviri'de nöral ağların kullanılmasıyla önemli ölçüde ilerlemiştir. Çevirmenlerin bu teknolojiye ilişkin deneyimleri ve beklentileri, uzmanlık alanları, cinsiyet ve yaşlarına göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin, teknik çeviri alanında makine çevirisi yaygın olarak kullanılmakta olup, otomasyon riski daha yüksek algılanmaktadır. Diğer yandan, edebiyat çevirisi alanında makine çevirisi daha az kullanılmaktadır ve risk algısı da daha düşüktür. Ayrıca, araştırmaya katılan genç ve erkek çevirmenler otomasyon teknolojileri bağlamında çalışma hayatlarının geleceği konusunda daha iyimser görünürken, ileri yaştaki ve kadın çevirmenler daha kötümser görünmektedir. Risk yönetiminde de cinsiyete ve yaşa göre farklılaşma görülmektedir: genç ve erkek çevirmenler kariyerlerine ve geleceklerine dair risk beklentileri doğrultusunda yeni beceriler edinmek gibi bir takım önlemler aldıklarını belirtmektedir. İleri yaştaki ve kadın çevirmenler ise herhangi bir önlem almadıklarını ifade etmektedir. Sunumda, otomasyon teknolojileri ve gelecek tahayyüllerine dair cinsiyete ve yaşa dayalı bu farklılaşmalar yaşam seyirleri açısından tartışılacaktır. Sunum, 2022 yılında Türkiye'de farklı şehirlerde ikamet eden profesyonel çevirmenlerle çevrimiçi olarak yapılan 40 yarı yapılandırılmış görüşmeye dayanmaktadır. Görüşme verisi Atlas.ti aracılığıyla kodlanarak analiz edilmiştir. Sunumun dayandığı araştırma, TÜBİTAK 3501 projesi olarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknolojik Değişim, Otomasyon, Çalışma Hayatının Geleceği

1 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, azer.kilic@bilgi.edu.tr

TASLAK

ÖLÜM, ŞEHITLIK VE SAVAŞ DÖNEMLERINDE KADIN OLMAK: ''İVAN, ANNEN UKRAYNALILARI ÖLDÜRDÜĞÜNÜ BILIYOR MU?''

Zeynep Aktaş[1]

Bu çalışma, kadınların savaş dönemlerinde gündelik hayat deneyimlerini, ölüm, savaş, şehitlik ve toplumsal cinsiyet perspektifinde ele almak amacıyla hazırlanmıştır. Kadınlar hem uluslaşma süreçlerinde hem de savaş dönemlerinde erkekleri destekleyici aktörler olarak tarih sahnesine konumlandırılmıştır. Öte yandan bu çalışmada savaş dönemlerinde kadın olmanın ölüm, savaş ve şehitlik kavramlarıyla olan ilişkisi ortaya koyulurken savaşlarla birlikte şehitliğin ve ölümün değişen anlamı, kamusal alanda görünürlük, asker ya da şehit annesi- eşi olmanın değişen anlamı ve önemine yönelik satırbaşları toplumsal cinsiyet perspektifinde ele alınmıştır. Bu çerçevede çalışma 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Ukrayna – Rusya Savaşı sırasında kadınların mevcut durumlarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada Ukrayna ve Rusya merkezli haber kaynaklarını içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmada 24 Şubat 2022 ile 24 Nisan 2022 tarih aralığını kapsamaktadır. Bu kapsamda elde edilen veriler ışığında kadınların çeşitli faktörlerle birlikte anne ve eş olma kimliklerinin ön plana çıkarılarak erkeklerin savaşta olmalarının meşrulaştırılmaya çalışıldığı, asker ölümlerinin şehitlikle ilişkili olarak kabul edilebilen ölümlere dönüştüğü ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Ölüm, Şehitlik

TASLAK

1 Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı - Bilim Doktoru, sosyologzeyneepp@gmail.com

ÖNCÜ EVSIZLERIN IKILI HAYATI: SOSYAL SERMAYE VE EVSIZLIKTEN KURTULMA

Mehmet Ali Akyurt[1]

Yiğitcan Çelik[2]

Şeyma Sarıkaya[3]

Zülal Esra Yüksel[4]

Zeynep Çokcesur[5]

BM 2020 Toplumsal Raporu'na göre evsizler, toplumsal dışlanmanın görünmez kıldığı dezavantajlı grupların başında gelmektedir. Evsizliğe dair sosyolojik araştırmalar çoğunlukla evsiz tipleri, evsiz kalma nedenleri, evsizleşme anı, sokak tecrübesi, zorlukları ve bunlarla başa çıkma yollarına yönelmiştir. TÜBİTAK tarafından 1001 Programı kapsamında desteklenen 121K287 numaralı projeye dayanan bu araştırma ise literatürde üzerinde neredeyse hiç durulmayan "evsizlikten kurtulma" sürecine odaklanmaktadır. Araştırmada nitel yöntem ve fenomenolojik desen kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA programında analiz edilmiştir. Araştırma çıktılarının, evsizlikle ilgilenen bireysel ve kurumsal aktörlere, "evsizlikten kurtarma" süreçlerinde yol göstermesi ve faaliyetlerini daha çok evsizin yeniden toplumsal hayata katılmasını sağlayacak şekilde düzenlemesine katkı sağlaması öngörülmektedir. Kültürel sermaye, günlük rutinleri sürdürmek, şok tecrübesi, gelecek hayalleri/planları gibi bileşenlerin dışında sosyal sermaye de evsizlikten kurtulma sürecinde önemli rol oynamaktadır. İzole bir yaşam süren, ilişki ağları kısıtlı asosyal/münzevi evsizlerle evsiz grupları içinde iletişim/ilişki kurma becerileriyle öne çıkan "öncü evsiz" olarak adlandırdığımız tipin sokaktan kurtulmaya yatkınlıkları birbirlerinden farklıdır. Öncü evsiz hem evsizler ve hem de evsizlerle ilgilenenler nezdinde itibarlı ve güvenilir, girişken, kimi durumlarda diğer evsizlere liderlik eden, Jacobs'ın tanımladığı "kamusal karakter" niteliği taşıyan, ilişki ağları güçlü evsizleri ifade eder. Öncü evsizlerin "sosyal sermaye"lerine yakından bakıldığında Snow ve Anderson'ın isimlendirmesiyle "ikili hayat"a sahip oldukları görülür. İkili hayat bir evsizin, sokakta olmasına rağmen, bir yandan da toplumsal hayata dahil olduğunu, evsizlerin yanı sıra evsiz olmayanlarla da etkileşime girip yakın ilişkiler kurmasını ifade eder. Bu araştırma öncü evsiz tipinin ikili hayatının ve sosyal sermayesinin, kendisinin ve diğer evsizlerin evsizlikten kurtulma süreçlerine katkısına odaklanmaktadır. Bir öncü evsizin evsizlikten kurtulma/kurtarma becerisi, özellikle evsiz olduğu dönemde kurduğu ilişkilere bağlıdır. Öncü evsiz hem evsizlere yönelik STK/kamu çalışanları ve esnafla hem de evsizlerle temas halinde olması sayesinde iki grup arasında köprü vazifesi görür. Karşılıklı güncel bilgi ve haberleri aktararak hem kendisinin hem de diğer evsizlerin yemek, güvenlik, sosyalleşme, iş ve barınak gibi ihtiyaçlara erişimini kolaylaştırır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Evsizlikten Kurtulma, Sosyal Sermaye

1 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, mehmetali.akyurt@istanbul.edu.tr
2 İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji, YYüksek Lisans Öğrencisi ve Proje Bursiyeri, yigitcancelik@ogr.iu.edu.tr
3 Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi ve Proje Bursiyeri, 702244040@ogr.uludag.edu.tr
4 İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi ve Proje Bursiyeri, zulalesrayuksel@ogr.iu.edu.tr
5 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Lisans Öğrencisi ve Proje Bursiyeri zeynepcokcesur@ogr.iu.edu.tr

PLATFORMLAŞMA VE TÜRKIYE KAPITALIZMI: BIR EŞITSIZ GELIŞIM ÖYKÜSÜ

Melih Yeşilbağ[1]

Dijital platformların olağanüstü bir hızla yükselişi günümüz kapitalizminin en dikkat çekici dinamikleri arasında kabul edilmektedir. Bu yükselişi mümkün kılan faktörler, platformların iş modelleri, küresel ekonomide kazandıkları merkezi rol ve yol açtıkları ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümler üzerine platform çalışmaları adı altında yeni ve verimli bir literatür ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, söz konusu literatürün odak noktasını küresel ölçekte faaliyet yürüten ABD ve Çin menşeili büyük-teknoloji şirketleri oluşturmaktadır. Bu çalışma, söz konusu literatürün temel tartışmalarını Türkiye örneğinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'nin platform peyzajına ve öne çıkan dijital platformlara dair bir analiz sunulacaktır. Bu analizin bulguları şöyle özetlenebilir. Öncelikle, dijital platformlar özellikle pandemiyle birlikte müthiş bir hızla büyüyerek Türkiye'nin en değerli şirketleri arasına girmişlerdir. İkincisi, veri çıkarma ve ağ dışsalıkları gibi mekanizmalara dayanan agresif büyüme stratejileriyle hızla tekelci piyasa hakimiyeti kazanmışlardır. Üçüncüsü, ana faaliyet alanlarının ötesine geçerek farklı sektörlere yayılmaya başlamışlardır. Böylelikle, üretim, ticaret ve emek süreçleri alanında önemli dönüşümler yaratmışlardır. Dördüncüsü, Türkiye'nin platformları küresel ölçekte faaliyet yürüten büyük teknoloji şirketlerine bağımlı olmaya devam etmektedir. Türkiye örneğinden elde edilen bu bulgular, platformlaşmanın etkilerinin ABD ve Çin örnekleriyle sınırlı kalmadığını gösterdiği gibi, platformlaşmanın eşitsiz gelişim dinamiklerine de ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Platformlar, Platformlaşma

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, myesilbag@ankara.edu.tr

POPÜLER KÜLTÜR ETKİSİNDE GENÇLERİN KİMLİKLENMESİ

İlkay Şahin[1]

Zehra Taşpınar[2]

Mine Göncü[3]

Bu çalışma, modernleşen popüler kültür eğilimi içinde ortaya çıkan "aşko kuşko" kız tiplemelerinin yaşam tarzlarını ele almaktadır. Popüler kültür, kitle iletişim araçları ve gelişen teknoloji ile kitlesel bir hareket olarak öne çıkmakta ve hızlı bir şekilde artmaktadır. Aşko kuşko kız tiplemeleri, sosyal medya üzerinden yaygınlaşarak belli bazı tutum ve davranışlar sergileyerek alt kimlik oluşturmaktadır. Bu tiplemelerin jest ve mimikleri daha belirgin kullandıkları, kelimeleri uzatarak ve vurgulayarak konuştukları, renk uyumunu dikkate alarak kombin seçimlerini modaya göre yaptıkları, kişisel bakımlarına özen gösterdikleri ve sosyal medya hesaplarına fazlasıyla önem verdikleri gibi birçok özelliği incelenmiştir. Araştırma sahası olarak, Kayseri'de bulunan gün içinde sık vakit geçirilen, dizayn, tasarım ve konsept olarak sosyal medya hesaplarını süsleyecek ve yaşam tarzlarını yansıtacak, aynı zamanda kendi düşüncelerini destekleyecek popülerleşmiş ve zincir hale gelmiş mekanlar tercih edilmiştir. Ayrıca aşko kuşko kız tiplemeleri medyaya uyarak ve günlük yaşantılarını sosyal medya hesaplarına yansıtarak yeni bir kimlik inşa etmişlerdir. Bu sayede kolektif bir kimlik oluşturmuşlardır. Bu çalışmada, bir popüler kültür ürünü olarak adlandırdığımız ve bu kavram sonucunda ortaya çıkan farklı kimlikler incelenmiştir. Kimlik, bir sürece bağımlı ve durağan bir kavramı ifade etmemekle birlikte değişime açıktır. Geçmişte de var olan "tikky kız" olarak farklı söylemlerle dile getirilen bu tiplemeler günümüzde aşko kuşko olarak kimlikleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, ele alınan aşko kuşko kız tiplemelerinin yaşam tarzlarının derin bir incelemeyle anlaşılmasıdır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcı gözlem tekniği ve enformel sohbet tarzı görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar, amaçsal örneklem tekniğiyle belirlenmiştir. Aynı zamanda Kayseri'de yapılan görüşmelerde kartopu örneklem tekniği de kullanılmıştır. Yapılan gözlemlerde, betimsel analiz ve görüşmeler sonucunda ise yorumlama yöntemi kullanılarak tüm bulgular arasında ilişki kurulup sistematik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Bunun sonucunda aşko kuşko tiplemesinin bütün bu özelliklerinin ise kitle iletişim araçlarının etkisi ile popüler kimliklenme sürecini yarattığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aşko Kuşko Kız, Kimlik, Popüler Kültür

1 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, isahin@erciyes.edu.tr
2 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, z.tspnr1@gmail.com
3 Erciyes Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, besteminegnc@gmail.com

PSIKOLOJI ÖĞRENCILERINDE MESLEKI KIMLIĞIN İNŞASI

Hanife Kalkan[1]

Furkan Zaralioğlu[2]

Merve Akkuş Güvendi[3]

Muhammet Elyesa Koytak[4]

Modern toplumsal yapı eğitim ve meslek olmak üzeri iki temel kurumdur. Bu ilişkiyi şekillendiren en önemli unsurlardan biri mesleki kimliktir. Mesleki kimlik en genel anlamıyla bireyin yaptığı işin hem bir beceri ve emek hem de bir sosyal çevre ve hayat tarzı olarak toplumsal varlığıyla özdeşleşmesidir. Mesleki kimliğin oluşması, diploma ve mesleki yeterliliğin yanı sıra temel mesleki sosyalleşmeyi sağlayan eğitim aşamasında başlar. Bu çalışmada Türkiye'de son dönemde geniş bir talep ve tanınma konusu haline gelen psikoloji alanında eğitim alarak bu mesleği icra etmeye hazırlanan lisans öğrencilerinin mesleki kimlik inşasında eğitim sürecinin rolü incelenmiştir. Eğitim sürecine dahil ve müdahil olan üniversite tipi, sosyal köken ve meslek piyasası üçgeninde mesleki kimliğin nasıl çeşitlendiği problematikleştirilmiştir. Gömülü teori kullanılarak yürütülen araştırma kapsamında İstanbul'da bulunan vakıf ve devlet üniversitelerinin psikoloji lisans programlarında eğitim alan 6 kadın ve 5 erkek öğrenciyle yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu mülakatların verileri Citavi programı kullanılarak aşamalı biçimde kodlanmış ve mesleki kimlik kavramı ekseninde analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre bir meslek yasasının olmaması ve lisans eğitiminin psikologluk mesleğini icra etmek için yeterli donanımı sunmaması psikoloji lisans öğrencilerinde mesleki kimliğin yapılaşmasının önüne geçmektedir. Öte yandan "insan hayatına, ruhuna dokunma" ve "iyileştirme" arzusu mesleği icra edecek adaylar için motivasyon oluşturmakta, mesleki sınırların oluşmasında etkili olmaktadır. Psikoloji öğrencilerinin, psikoloji lisans eğitimiyle mesleğin çeşitlenen gereklilikleri arasında düzensiz ve denetimsiz bir geçiş süreciyle baş başa olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Kimlik, Psikoloji Lisans Eğitimi, Mesleki Sınır

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi , Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, kalkanhanife20@gmail.com
2 İstanbul Üniversitesi, Psikoloji, Bağımsız Araştırmacı, furkanzaralioglu@gmail.com
3 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, merveaks@gmail.com
4 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ekoytak@gmail.com

TASLAK

PUBLIC DISCLOSURE OF SEXUAL ASSAULT: WHY DO WOMEN DO IT?

Seda Kalem[1]

Arda İbikoğlu[2]

Bu çalışmada cinsel şiddetin kamusal ifşasının hukuk algısı üzerinden bir incelemesi yapılacaktır. İfşa bazen bir feminist yöntem olarak, bazen bir adalet arayışı olarak, bazen bir intikam mekanizması olarak çalışılmış ancak kişilerin hukuk ile kurdukları ilişkiye dair ne söylediğine yeterince ilgi gösterilmemiştir. Adalet arayışı olarak ele alındığı çalışmalarda dahi genellikle hukuka başvurup hüsrana uğrayanların başvurdukları bir yöntem olarak ortaya konulmuştur. Oysa özellikle kolektif ifşalarda hukuki süreçler devam edebilmekte, ifşanın kendisi hukuki süreçleri izlemeye katkıda bulunan bir performans olarak ortaya çıkabilmektedir. Çalışmamızda yakından bakmaya çalıştığımız susmabitsin platformunun ifşaları bu nitelikte sayılabilen ifşalardır. Susmabitsin destekçileri ile yaptığımız görüşmeler ve platformun ifşalarının incelemesi üzerinden, cinsel şiddet ifşalarının hukuk algısı le ilişkisi kurulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İfşa, Cinsel Şiddet, Hukuk Algısı

TASLAK

1 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hukuk, Doçent, seda.kalem@bilgi.edu.tr
2 Altinbaş Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, arda.ibikoglu@altinbas.edu.tr

RAKAMLARLA AÇIKLANAN KRIZI ÇIFTÇILERLE YORUMLAMAK: KALECIK ÖRNEĞI

Günce Demir[1]

Dünyamız ve ülkemiz son yıllarda ardı ardına krizler yaşamaktadır. Covit-19, ekonomide yaşanan dalgalanmalar ve doğal afetler ilk akla gelenlerdir. Tabi dünya tarihine baktığımızda pek çok krizin yaşandığını ve bu krizlerin dünya düzenine etki eden çıktıları olduğunu görmekteyiz. OECD ve FAO'nun yaptığı açıklamalar bakıldığında tarım sektörünün diğer sektörlere göre krizlere karşı daha dayanıklı olduğunu belirtilmektedir (https://www.oecd.org/newsroom/agriculturemoreresilienttoglobalcrisisthanothersectorssaysoecdandfao.htm). Son yıllarda tarım konusunda bilinçlenme ve tarım sektörüne artan ilgi bu düşüncenin bir yansımasıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün "Milli ekonominin temeli ziraattır. Bu sebeple ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz." sözleri köy ve kırsal alanlara kadar yayılacak bir kalkınma planın gerekliliğine işaret etmektedir. Kırsal alanda özellikle tarım konusunda planlı ve programlı dönüşümler ülkenin kriz dönemini faydaya dönüştürebilme sürecinde önemli bir aktör olacaktır. Stratejik önemi her geçen gün artan tarım sektörü günümüzde gıda üretiminden çok da fazla anlam yüklü bir konumdadır. Sürdürülebilir tarım politikaları, doğal kaynakların korunması, dünya piyasası açısından rekabet gücü sağlaması, iklimin ve çevrenin korunması gibi konular devletin tarım sektörüne yüklediği anlam setlerinden bir kısmıdır. Bu alanda Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılında yayınlanan "İklim Değişikliği ve Tarım Değerlendirme Raporu" ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından 2019 yılında yayınlanan "2019-2023 Stratejik Planı" tarım sektörünün kalkınma açısından önemini ortaya koyan adımlardır. Bu çalışmada OECD, AFO, Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun açıkladığı veri setleri üzerinden tarım sektörünün krizlerden etkilenme düzeyleri Ankara ili Kalecik ilçesinde çiftçiler ile değerlendirilmiştir. Çalışma dahilinde bölgenin farklı köylerinde ikamet eden 8 çiftçi ile Ocak 2023'te yarı yapılandırılmış görüşme kâğıdı üzerinden yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kurumlar tarafından açıklanan verilerin gündelik hayatta geçim kaynağı tarım olan çiftçiler için yansımaları derinlemesine görüşme tekniği ile ortaya konularak ve değerlendirmeler doğrultusunda yaşanılan toplumsal krizlerin tarım sektörüne etkileri deneyimler üzerinden ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım Sektörü, Kalkınma, Çiftçi

1 Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, gunceyilmaz@gmail.com

RECEP İVEDIK-5' DEN RECEP İVEDIK-7' YE: KÜLTÜREL VE ÇEVRESEL ÇERÇEVEDE RECEP İVEDIK-7 FILMININ İNCELENMESI

Veysel Mehmet Elgin[1]

Nahide Konak[2]

Toplum yaşamı üzerinde önemli etkileri olması nedeniyle çağdaş toplumsal sorunların başında gelmekte olan çevre ve iklim krizi konuları, belgesel ve filmlere konu olmaktadır. Recep İvedik-7 filmi de Türkiye'de çevre konusunu işleyen filmlerden biridir. Akademik teze dayalı olmayan bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak Recep İvedik-7 filmi içerik analizine tabii tutularak irdelenmiş ve toplumda yaşananlarla ilişkisi kurularak yorumlanmıştır. Bu filmin ele alınmasının nedeni, Recep İvedik film serileri Türkiye'de en çok izlenen filmler listesinin başında yer alırken, Recep İvedik-5 filmi ise halen Türkiye'de tüm zamanların en çok izlenen film ünvanını korumaktadır (Box Office Türkiye, 2023). Bu bağlamda, Recep İvedik-7 filmi çevre ve diğer konularda daha fazla toplumsal kitleye ulaşma potansiyeline sahiptir. Recep İvedik-7 filmi iki araştırmacı tarafından içerik analizine tabii tutularak kültürel ve çevresel ne türde konuları ele aldığı ortaya çıkarılmıştır. Aynı iki araştırmacı Recep İvedik-5 filminin analizini de gerçekleştirmiştir (Elgin ve Konak, 2017). Recep İvedik-5 ve -7 filmlerinin karşılaştırmalı analizi de yapılarak Recep İvedik-7 filminde ortaya çıkan temalar üzerinden, bulgular i) devam eden temalar ve ii) yeni temalar ana başlıkları altında oluşturulmuştur. İlk olarak, devam eden temalar, Recep İvedik-5 filminde de yer alan 'vatanseverlik', 'şiddet' ve 'kabalık' temalarıdır. İkinci olarak, yeni temalar altında, 'çevre' ve 'toplumsal hareket' temalarının önemine vurgu yapılmıştır. Devam eden temalar dikkate alındığında, Haysiyet Kültürüne (Honor Culture) sahip olan Türkiye'de, sosyal saygınlık ve erkeklik etrafında değerlendirilecek 'vatanseverlik', 'şiddet' ve 'kabalık' temalarının baskın bir şekilde yeniden ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Toplum tarafından inşa edilen sosyal saygınlık ve erkeklik olguları hem film tarafından yansıtılmakta hem de yeniden üretilmektedir denilebilir. Diğer taraftan, yeni temalar içerisindeki 'çevre' teması, Türkiye'de çevre konusunun artık göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir konu olduğuna işaret ederken, çevre tahribatına karşı geliştirilen 'toplumsal hareket' temasının filmde güçlü bir şekilde vurgulanması da Türkiye medyasındaki görece sınırlı miktarda yer alan çevre konusunun film üzerinden farkındalık artırmayı amaçladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Çevre, Recep İvedik

1 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji, Dr. Öğretim Üyesi, elgin_v@ibu.edu.tr
2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, nahide.konak@ibu.edu.tr

RUMELI DEĞERLER SETI ARAŞTIRMASI

Gülen Aksu Türker[1]

Ayhan Olcay[2]

Amaç:

Türkiye Cumhuriyetinde son yapılan çalışmalarda yaklaşık 32 milyon Rumeli kökenli (Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Eski Yugoslavya'dan göçle gelen) insan yaşadığı ortaya çıkmıştır. Rumelili aileler geçmişlerinden gelen değerleri nesilden nesile yaşayarak, anlatarak ve dinleyerek taşımışlardır. Türkiye'de Rumeliden gelenlerin değer setleri ve liderlik özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Araç ve Yöntemler:

Araştırma 27.12.2022-6.2.2023 tarihleri arasında GLOBE 9 parametre kültürel boyut ile liderlik skalasına göre soruların da olduğu 16 Açık uçlu, 21 kapalı uçlu soru ile Türkiye'de yaşayan 408 Rumeli kökenli katılımcı ile online anket usulü ile yapıldı. Minimum yaş 15 maksimum 83 ve Ortalama yaş 49.8±13.9. Cinsiyetiniz sorusunu 398 kişi yanıtlamış, 198'i kadın (%48.5) ve 200'ü erkek (%49) ve 10 kişi (%2.5) yanıt vermemiştir. Katılan 274 (%67.2) kişi İstanbul'da diğerleri Türkiye'nin farklı şehirleri ve farklı ülkelerden idi. Rumeliden gelenlerin ortalama geliş yılı 1949±26.4, en erken geliş 1863 ve en geç geliş 2017.
Sonuçlar:

Katılımcıların 364'ü (%89.2) kendini Rumelili olarak tanımlıyordu. Rumelilik olmak sizin için ne ifade ediyor sorusuna en sık verilen cevap "gurur". Aile büyüklerinizden en çok hangi değerlere dikkat etme konusunda uyarıldınız sorusuna en sık verilen cevap "dürüstlük, saygı". Sizce tipik Rumelili değerleri nelerdir sorusuna en sık verilen cevap "dürüstlük, çalışkanlık, saygı". Bir Rumelilinin en büyük korkuları nelerdir sorusuna en sık verilen yanıt "savaş, vatan kaybetmek, göç". Başarı sizin için ne ifade ediyor sorusuna en sık verilen cevap "gurur, mutluluk, çalışmak". Kadın sizin için ne ifade ediyor sorusuna en sık verilen cevap "anne". Çocuk sizin için ne ifade ediyor sorusuna en sık verilen cevap "gelecek". Dede, nine sizin için ne ifade ediyor sorusuna en sık verilen cevap "saygı, ata, geçmiş". Aile büyüklerinizle ne sıklıkla görüşüyorsunuz sorusuna en sık verilen cevap "hergün, çok sık, haftada bir". Globe liderlik skalasına göre performans oriyentasyon puanı 4.18, belirsizlikten kaçınma 4, grup içi kolektivizm 3.82, güç mesafesi 3.19, cinsiyet eşitliği 5.48, insancıl oriyentasyon 4.7, kurumsal kolektivizm 4.75, gelecek oriyentasyonu 5.34, atılganlık 4.79 bulundu.
Sonuç:

Türkiye Cumhuriyetine ortalama 1949 yılında Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Eski Yugoslavyadan göçle gelenler kendini ağırlıkla "Rumelili" olarak tanımlıyor. Globe liderlik skalasına göre Rumeli kökenliler 62 ülke ile karşılaştırıldığında düşük performans oriyentasyonu, grup içi kollektivizm ve güç mesafesi özellikleri gösterirken yüksek cinsiyet eşitliği, kurumsal kollektivizm, gelecek oriyentasyonu ve atılganlık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Rumeli, Değerler Seti, Balkan

1 "1.Kosova Prizren Kültür ve Yardımlaşma Derneği ArGe Birimi, İstanbul, Türkiye"Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, gturksu@hotmail.com
2 İstanbul Aydın Üniversitesi, Kardiyoloji, Profesör, drayhanolcay@gmail.com

SAATIN SÖYLEDIKLERI: TÜRKIYE'DE AILEDE İŞ BÖLÜMÜ VE İŞ-YAŞAM DENGESI

Ayse Yetis Bayraktar[1]

Günümüzde, özellikle Covid-19 pandemisinin ortaya çıkışıyla beraber, aile içi iş bölümü ve iş-yaşam dengesi günlük hayatın sürdürülebilirliği açısından daha fazla önem teşkil etmektedir. Hem evde daha fazla vakit geçirilmesi hem de uzaktan çalışma uygulamasıyla ev işlerinde yadsınamaz bir artış görülmekte, iş-yaşam dengesini oluşturan hassas unsurlar, çalışma saatlerinin esnekleşmesiyle daha karmaşık hale gelmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye genelinde, 15 yaş üstü, en az bir kez evlenmiş kişilerin aile içindeki zaman kullanımını istatistiksel bir biçimde ortaya koymaktır. Araştırmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2014-15 yılları arasında toplanan Zaman Kullanımı Verisi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları, belirtilen yıllarda, Türkiye'de 15 yaş üstü kişilerin bir gün içindeki zamanlarını, uyku dışında en çok televizyon seyretmek ile geçirdiklerini ortaya koymaktadır. Kadınlar ve erkeklerin ev işleri, çocuk ve yetişkin bakım ve yardımına ayırdıkları süreler cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Erkeklerde ev işi ve çocuk bakımına ayrılan süre kadınlara göre çok düşüktür.

Yukarıda bahsedilen bütün süreler haftanın bir günü baz alınarak hesaplanmıştır. Literatürde, bir günü baz alan hesaplamalar kadar, haftalık süreyi baz alan hesaplamalar da görülmekle birlikte, zaman günlüklerinin toplanma tekniği açısından, günlük süreyi baz alan ve hafta içi ve sonunu ayrı tutan hesaplamalar, hem teknik hem de zamanın algılanışı ve ele alınışı açısından daha sağlıklı sonuçlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Iş-Yaşam Dengesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Zaman Kullanımı

TASLAK

1 Marmara Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ayse.yetis@marmara.edu.tr

SAHA VE MEVZUAT ARASINDA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIF PERSONELİ'NIN YOKSULLUK ALGISI

Mehmet Emin Balcı[1]

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Türkiye'deki sosyal yardım organizasyonunda kendine özgü bir yere sahiptir. 1986 yılında özerk bir statü ile kurulan SYDV'ler, Türkiye'nin 2000 sonrası yapısal dönüşümünden doğrudan etkilenmiş bir kurumdur. Özerk statüsü devam etmekle birlikte sosyal yardım alanına dair siyasal kararların sahadaki en aktif uygulayıcılarından olan SYDV'ler kamuoyunda devlet tarafından finanse edilen bir tür "taşeron" yardım kuruluşu olarak algılanmaktadır. Mevcut yoksulluk literatüründe de karşılık bulan bu tutum, güncel yoksulluk pratiklerini doğrudan gözlemleyip, kayıt alana alan vakıf çalışanlarının profesyonel yoksulluk algısını paranteze almaktadır. Covit 19 salgını süresince gerek nakdi yardım süreçlerinde gerek ayni yardımların sevk-i idaresinde doğrudan rol üstlenen vakıf çalışanlarının mevcut yoksulluk algısına odaklanmaktadır. Nisan-Mayıs 2020 arasında İstanbul'da görev yapan 53 SYDV personelinin katılımı ile bir anket araştırması yapılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda personelin yoksulluk algısının oluşmasındaki sınıfsal, ideolojik ve mesleki yatkınlıklar incelenecektir. Ayrıca yoğun bir mesai yapmalarına neden olan Covit yardımları hakkındaki saha gözlemlerine yer verilecektir. SYDV personelinin sahadaki dinamik yoksulluk deneyimlerinden hareket eden bu çalışma Türkiye'deki yeni yoksulluk formlarını ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Yardım, Yeni Yoksulluk, Profesonel Bakış

TASLAK

1 İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, mbalci@istanbul.edu.tr

SAHADAKİ KRİZDEN SANALDAKİ KRİZE: KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ SONRASI MEDYA İHLALLERİ VE TOPLUMSAL SONUÇLARI

Sertaç Timur Demir[1]

Ali Özcan[2]

Muhammed Said Tuğcu[3]

Yasemin Güney[4]

TÜBİTAK AR-GE proje desteğiyle yürütülen araştırmanın çıktılarını resmeden bu bildiri, öngörülemeyen bir kriz olarak 11 ili derinden etkileyen 6 Şubat Kahramanmaraş depremine müteakip ve depreme dair ilk iki haftada yapılan medya haberlerine ve sosyal medya paylaşımlarına odaklanmaktadır. Televizyon ve gazete haberleri (köşe yazıları dahil) gibi geleneksel medya ve Instagram, Twitter ve Facebook gibi yeni medya içeriklerinin incelendiği bu araştırmada yazı ve video olarak yapılan haber ve paylaşımların ekran görüntüleri ve deşifre edilen ses metinleri dökümanlaştırılarak bir araya getirilmiş ve veriler eleştirel söylem analizi ve semiyotik analizin eklektik birleşimi ile tahlil edilmiştir. Buna göre önemli ölçüde acil yardım süreç ve kampanyalarına destek amacı taşıyan bu haber ve paylaşımların yanı sıra, eş zamanlı olarak çok sayıda gayri hukuki ve etik dışı dezenformatif medya ihlalleri de gözlemlenmiştir. Dahası her mecranın kendi uygulama kültürüne koşut farklı etkileşimler ve ihlaller ürettiği tespit edilmiştir. Bu ihlaller yalnızca kriz yönetimini değil; siyasetten kültüre, dinden etnisiteye geniş anlamda toplumsal dinamiği etkilemiştir. Başka bir ifadeyle medya temelli ihlaller, toplumsal çatallanmaların hem nedeni hem de sonucu olarak karşılık bulmuştur. Benzer şekilde "özgür ifade"yle ilişkilendirilen sosyal medya platformları da yine deprem söylemleri üzerinden kötülüğün, münakaşanın, kargaşanın, bilgi kirliliğinin, söz kalabalığının, nefret söyleminin, linç kültürünün, duyarlılıkların zedelenmesinin, moral bozukluğunun, yanlış ihbarların, travmatik görüntülerin ve mahremiyet ihlallerinin üretim alanlarından biri -belki de öncülü- olmuştur. Bu durum, bu bildiride hedeflendiği gibi, son yıllarda yükselen "[sosyal] medya düzenlemeleri" tartışmalarını ve "ifade özgürlüğü" paradoksunu güncel bir vaka üzerinden yeniden ve farklı biçimde ele alma imkânını ve mecburiyetini doğurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kitle İletişimi, Kriz, Kahramanmaraş Depremi

1 Gümüşhane Üniversitesi, Radyo Televizyon Ve Sinema, Doçent, stdemir@yahoo.com
2 Gümüşhane Üniversitesi, Gazetecilik, Doçent, aliozcan@gumushane.edu.tr
3 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Görsel İletişim Tasarımı, Dr. Öğretim Üyesi, saidtugcu@gmail.com
4 Gümüşhane Üniversitesi, Radyo Televizyon Ve Sinema, Öğretim Görevlisi, guneyasemin@gmail.com

TASLAK

SANAT EĞİTİMİNİN TOPLUMSAL TOPOGRAFYASI

Tolga Ulusoy[1]

Bu sunum Türkiye'de sanat eğitiminin toplumsal bir topografyasını ortaya koymaya çalışmaktadır. Türkiye'de sanat eğitimi formel olarak lisede başlamaktadır. Türkiye eğitim sistemi içerisinde öğrenciler doğrudan sanat eğitimi formel olarak en erken güzel sanatlar liselerinde alabilmektedirler. Sonrasında üniversite düzeyinde sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakülteleri, sanat ve tasarım fakülteleri gibi okullar bulunmaktadır. Lisansüstü düzeyde ise sanat eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitim imkanları mevcuttur. Fakat sanat eğitimi ile sanat üretimi her zaman örtüşmemektedir. Bilindiği gibi hiçbir sanat eğitimi almamış olmasına karşın sanat üretimi yapan kişiler bulunmaktadır. Bu durum özellikle kültürel ve yaratıcı endüstrilerdeki sanat üreticilerinde daha da yaygın bir durumdur. Bu sunumda sunulacak olarak veriler kültürel ve yaratıcı endüstriler sektörlerinde çalışan yirmi iki sanat üreticinin aldıkları eğitim bilgileri çerçevesinde oluşturulmuştur. Genel bir topografya oluşturulacak olursa görüşmeciler içerisinde lisede, lisansta, lisansüstünde sanat eğitimine başlayanlar olduğu gibi hiçbir şekilde formel bir sanat eğitimi almamış olanlar da bulunmaktadır. Sunum çerçevesinde bu toplumsal topografya sunulacak ve görüşmecilerin deneyimleri bu bağlamda aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Kültürel ve Yaratıcı Endüstriler, Eğitim Sosyolojisi

TASLAK

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, tolgaulusoy85@gmail.com

SANAT VE SOSYOLOJI: TÜRKIYE'DE SOSYOLOJI PROGRAMLARINDA "SANAT SOSYOLOJISI" ÜZERINE BIR DEĞERLENDIRME

Berivan Binay[1]

Funda Şerbet[2]

Emin Baki Adaş[3]

Türkiye'de sosyoloji literatürüne bakıldığında sanat sosyolojisi çalışmalarının sosyolojik düşünce ve araştırmalarda ağırlıklı bir yere sahip olmadığı görülmektedir. Kurucu isimlerden günümüz sosyologlarına, sosyoloji çalışmalarının oldukça düşük bir oranını sanat sosyolojisinin oluşturduğu birçok araştırmada tespit edilmiştir. Sanatı sosyolojik bakış açısıyla ele alan çalışmaların büyük bir kısmı ise sosyologlar tarafından değil, sanat tarihçileri, edebiyatçılar ve felsefeciler tarafından üretilmiştir. Öte yandan, sanata sosyolojik bakışın kökenleri de sosyolojik literatüre dayanmadığı gibi sanat sosyolojisinin kökleri de sosyoloji tarihinde konumlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, sanat ve sosyoloji arasındaki entelektüel mesafeyi, Türkiye Yükseköğretim kurumlarındaki sosyoloji bölümlerinin lisans programlarında yer alan 'Sanat Sosyolojisi' dersini merkeze alarak irdelemeye çalışmaktır. Lisans programları, sosyolojinin temel konu ve alanları ile toplumsal yapının öncelikli alanları üzerinden şekillenmektedir. Bu anlamda, sanat sosyolojisi dersinin programlarda nasıl ve ne ölçüde yer bulduğu sorusu sanat ve sosyoloji ilişkisini anlamak açısından da önemli ipuçları taşımaktadır. Bu bağlamda, sosyoloji lisans programlarında yer alan sanat sosyolojisi derslerinin sorumlu öğretim üyelerinin doktora uzmanlık alanlarının neler olduğu, sanat sosyolojisi alanında çalışmaları olup olmadığı çalışma kapsamında yanıtlanmaya çalışılacaktır. Ayrıca, sanat sosyolojisi derslerinin içeriklerinin ve ders kapsamında yararlanılan kaynakların çeşitli ilişki ve örüntüler taşıyıp taşımadığı sosyal network analizinden yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Sosyolojisi, Sanat Sosyolojisi Dersi, Sosyal Network Analizi

TASLAK

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, bbinay@adu.edu.tr
2 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, funda.serbet@adu.edu.tr
3 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, eminadas@gmail.com

SANAYİLEŞMENİN KIRSALDA ETKİSİ – KIRSALDA İŞÇİLEŞME SÜRECİ

Büşra Aktaş[1]

Bayram Ünal[2]

Bu çalışmada kent kıyısında kalan kırsal alanlarda sanayileşmenin neden olduğu toplumsal değişim dinamiklerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, Sağlıklı Köyünde yapılan alan çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı bölgede yeni kurulan Organize Sanayi Bölgesi ve hali hazırda var olan Maden işletmeleri bölge açısından yeni istihdam kaynağı haline gelmiştir. Köy halkının Organize Sanayi Bölgesine tarlaların satması köyde tarımdan kopuş yaşanmasına neden olmuştur. Üretimden çekilen köylü artık tarımda değil sanayi alanında çalışmaya başlamıştır, iş gücü artık sanayi alanına geçmiştir. Bu konuyu proleterleştirme, tarımdan kopuş gibi kavramlarla analiz edebiliriz. Proleterleştirme, ücretli işçi olmayan nüfusun ücretli işçi konumuna getirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu kesimlerin işçileştirilmesi için ilk olarak mülksüzleştirilmeleri gerekmektedir yani geçim araçlarının ellerinden alınması gerekmektedir. Bundan sonraki aşama ise işçileştirmedir, para bulmak için tek yollarının ücretli işçilik haline getirilmesi gerekir. Araştırmanın yapıldığı bölgede tarım arazilerinin kamulaştırılması tarımdan kopuşa dair veri sunmaktadır. Bu arazilere kurulan organize sanayi bölgesi ve bölgede bulunan maden ise köylüye ücretli istihdamı sağlayan alanları oluşturmaktadır. Literatürde kırsal dönüşümle ilgili olarak yapılmış çalışmaları incelediğimizde, pek çoğunda işçileşmeye dair verilere rastlanmaktadır. Proleterleştirme yani işçileşme kırsalın pratiklerini etkileyerek ücretli istihdamı kaçınılmaz kılmaktadır. Çalışmada Sağlıklı köyü halkının son iki yıl içinde toprak ile kurduğu ilişkilerin gerilediği görülmekte ve genç nüfusun köylülük kalıplarından çıkarak işçileşme yaşadığı görülmektedir. Öte yandan, işçileşme bir göç deneyimini içermediği için kırsal ekonomik aktiviteler ve kültürel pratikler de Sağlıklı köyü içerisinde devam etmektedir. Bu durum karma bir toplumsal dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Uzun dönemli bir süreç olarak incelediğimizde tarıma ilişkin en önemli sorulardan biri de köylülüğün nasıl dönüştüğüdür. Araştırma verileri, Tarsus'un Sağlıklı köyünde yaşayan halkla, Organize Sanayi Bölgesi ve Madende çalışan işçiler ile yapılmış olan görüşmeler sonrasında elde edilmiştir. Ayrıca saha araştırmasında derinlemesine mülakat yönteminin yanı sıra katılımsız gözlem yöntemi de kullanılmıştır. Anahtar Kelimeler: Tarımdan Kopuş, Proleterleşme, Köylülük, Maden, Organize Sanayi Bölgesi.

Anahtar Kelimeler: Tarımdan Kopuş, Proleterleşme, Köylülük

1 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, busraaktas313@gmail.com

2 Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyoloji, bg21015@gmail.com

SATIYORKEN SATMIYORMUŞ GIBI YAPMAK: TORBACILARIN GIZLENME TAKTIKLERI

Halime Ünal Reşitoğlu[1]

Berzan Altan[2]

Batuhan Çağrı Özmen[3]

Uyuşturucu suçlarına yönelik cezaların artırılmasıyla uyuşturucu kullanımı ve satışının önüne geçilebileceği yönünde bir algı mevcuttur. Fakat araştırmalar artan cezalara rağmen kullanım ve satışın azalmadığını tam tersine farklı formlarda devam ettiğine işaret etmektedir. Özellikle uyuşturucu satışı söz konusu olduğunda, satıcılar farklı teknikler ve taktikler geliştirerek uyuşturucu pazarında kalmaya devam etmektedirler. Bu çalışma esrar satıcılarının geliştirdiği taktikleri anlama çabası içindedir. Esrar satışından elde edilecek faydayı artırabilmek için satıcıların satış esnasında ve sonrasında formel ve enformel risk oluşturabilecek unsurları en aza indirmesi gerekmektedir. Amaç risklerden dolayı satış yapmaktan vazgeçmek değil tam tersine riskleri kontrol ederek satış miktarını artırmaktır. Suç işlerken suç işlenmediğine dair izlenim vermek riskleri yönetmekte en önemli araçlardan birisidir. Bu çalışma torbacıların mahalle ortamında satış yapmaktan kaynaklı olan riskleri yönetmek için kullandıkları çevresel ve durumsal taktiklere odaklanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için Adana ve İstanbul'da esrar satışıyla ilişkilendirilen mahallelerde aktif satış yapan veya kısa süre önce satış yapmayı bırakmış 18 esrar satıcısı ile 2016-2018 yılları arasında yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar satış yaptıkları çevreyi kontrol altında tutmaktadırlar. Tezgâhta duran diğer satıcılar ve mahalle sakinleri ile ayak üstü veya kahvehanede sohbet ediyor izlenimi yaratırlar. Müşteriler sokağa girdiğinde sanki onlara yol tarif ediyormuş gibi davranarak dışarıdaki gözleri rutin bir aktive gerçekleştirdiklerine inandırmaya çalışırlar. Satış yaptıkları bölgeyi kendilerini koruma altına alacak şekilde düzenleyerek veya seçerek riski en aza indirirler. Hem çevrelerini hem de etkileşime girdikleri kişileri manipüle ederek risklerden uzak durmaya çalışıp esrar satışı yapmaya devam ederler.

Anahtar Kelimeler: Suç, Uyuşturucu Pazarı, Esrar Satıcılığı

1 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, unalhalime@hotmail.com
2 Bağımsız araştırmacı, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, berzanaltan@gmail.com
3 Polis Akademisi, Suç Araştırmaları, Yüksek Lisans Öğrencisi, batuhancagriozmen@gmail.com

TASAM

SEN KIMSIN? AFFETMENIN ETIK IMKÂNLILIĞI ÜZERINE

İlkay Özküralpli[1]

İncinmenin göstergesi olarak göze ya da yüreğe ve hem göze hem yüreğe batan yaralar; bedenimizde, hafızamızda, tanıklığımızda, kimimizin ise soykütüğünün epistemolojisinde yer etmiştir. Affetmek söz konusu olduğunda, ne kadar üstü örtülse, inkâr edilse de her seferinde orada olduğunu hatırlatan, yaralanmayı ve adaletsizliğini hatırlatan yaralardan (Ahmed, 2015) bahsederiz genelde. Affetmek, bu tip yaralarla ilişkilenme biçimimiz değildir. Affetmek bu tip yaraları almamıza sebep olanlarla ilişkilenme biçimlerimizden, sadece biridir. Yaradan yaralayana bu geçiş, ben'den sen'e bir geçiştir. Affetmek, dolayısıyla, "ben bu yara ile ne yapacağım?" sorusuna değil, "beni yaralayanla ne yapacağım?" sorusuna verilen bir yanıt olabilir. Yarayı affedemeyiz, yaralayanı… belki; tabi eğer affedilmek istiyorsa. Peki, ne olur da af diler insan? Ne olur da affeder? Seni affeden ben kimdir? Af dileyen ben kimimdir? Peki, ya sen kimsin de beni affedersin? Kim olabilirsin? Dilin ben'den sen'e geçişi affetmenin ilişkisel bir karşılaşma olduğunun hatırlatıcısıdır. Bu karşılaşmanın bir ilişkilenmeye açılabilmesi için gerekli en temel sorulardan biridir "Sen kim-(olabilir)sin?" sorusu. Derrida affetmenin imkânsızın huzurunda istisnai ve olağandışı olarak kalması gerektiğini, normal, normatif ve normalleştirici olmaması gerektiğini söyler (Derrida, 2001). Bu anlamda, her ne kadar burada affetmenin "normatif" tanımını inceleyecek olsam da asıl amacım bu normatifliğin koşullarını ve bu koşulları mümkün kılan etik zemini soruşturmaktır. Bu zemin, ötekini nasıl tanıdığımız bir zemin ki ufku "sen kimsin?" sorusunda çizilir. Sen'i yeniden tanımak ancak, "sen kimsin?"e verilen mevcut cevapları yıkmaktan, yıkmaya teşebbüs etmekten geçer. Nitekim Judith Butler, bu soruyu özellikle 2000'lerden itibaren ağırlık verdiği etik tartışmalarında kilit bir soru olarak kullanır. Bu çalışmada, Butler'ın önerdiği bu şiddetsiz etik anlayışı, affetmenin sadece affeden değil, aynı zamanda affedilen için de önüne koyduğu vizyonu mümkün kılacak bir etik zemin üzerinden tartışılacaktır (Butler, 2013).

Anahtar Kelimeler: Etik tartışmalar, Affetmek, Şiddetsiz Etik

1 İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, ilkay.ozkuralpli@gmail.com

TASLAK

SEZONLUK TURIZM ÇALIŞANLARININ MARUZ KALDIKLARI TOTAL KURUM STRATEJILERI

Songül Çilem Kaya[1]

Hizmet sektörünün en kalabalık iş kolları arasında yer alan turizm, neoliberal ekonomi politikalarının istihdam üzerindeki etkilerinin ve esnek ve güvencesiz çalışma koşullarının en açık ve ağır şekilde gözlendiği sektörler arasındadır. Bu araştırmanın konusu turizm sektöründe çalışanların çalışma yaşamında maruz kaldıkları denetim ve kontroldür. Çalışmanın amacı turizm işgücünün çalışma yaşamında total kurum stratejilerine maruz kalma süreçlerini ortaya çıkarmak ve değerlendirmektir. Çalışmanın yöntemi eleştirel derlemedir, amaca ikincil veriler üzerinden, bu konuda önceden yapılmış çalışmalar incelenerek ve Goffman'cı bir perspektifle değerlendirilerek ulaşılmaya çalışılmış, sezonluk hizmet veren turizm işletmelerinde çalışan ve çalıştıkları otellerin lojmanlarında konaklayan turizm çalışanlarının total kurumların özneler üzerindeki stratejilerine nasıl maruz kaldıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Turizm ve sosyoloji alanyazınında Türkiye'de özellikle 1980 sonrasında yapılmış olan ve sezonluk turizm işletmelerinde çalışanların çalışma yaşamlarını konu alan çalışmalar incelenmiştir. Tespit edilen çalışmalar incelenerek söz konusu araştırmalarda ortaya koyulan turizm çalışanlarının yaşadığı sorunlar total kurum stratejileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. İncelenen çalışmaların 1980 sonrası tarihler ve günümüze uzanan bir tarih aralığında ele alınma sebebi, bu dönemde yükselişe geçen neoliberal ekonomi politikalarının turizm sektöründeki yansımalarını total kurum stratejileri üzerinden değerlendirmenin amaçlanmasıdır. Bu çalışmanın önemi, çalışma yaşamıyla ilgili yapılan araştırmalarda ortaya koyulan bilgileri total kurum stratejileri bağlamında kapsayıcı bir kavramsal çerçeve üzerinden okumasıdır. Bulgular lojmanda konaklayan turizm çalışanların çalıştıkları kurum tarafından gözetim ve denetim altında tutulduklarını göstermektedir. Bunun yanında çalışanların misafir ve birbirleriyle olan iletişim ve etkileşimlerinin kısıtlanması ve lojmana giriş çıkış saatlerinin denetime tabi tutulması, güvenlik ve kat hizmetleri uygulamalarının çalışanın özel yaşamına müdahaleyi mümkün kılacak şekilde düzenlenmiş olması ile kapatma; tek tip üniformalar giyerek çalışmaları ve lojmanda da belli kıyafet kurallarına uymak zorunda olmaları ile kişiliksizleştirme; lojman kurallarına riayet etmenin, çalışma performansını yüksek tutmanın bir ayrıcalık ve ödüllendirme sistemi yaratması, çalışanların klik oluşumu ile birlikte lojman odalarında yasak olmasına rağmen alkol tüketmesi ve yine yasak olmasına rağmen kadın erkek çalışanların birbirlerinin odalarına girmesi ile ikincil ayarlama ortaya çıkması total kurum stratejilerinin turizmdeki yansımalarını ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm çalışanları, Total kurum stratejileri, Lojman

1 Anadolu Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, scilemkaya@gmail.com

SIĞINMACI ÇOCUKLARDA DAYANIKLILIK İNŞASI

Merve Çalhan[1]

Kongrede sunulacak olan bildiri, 2020 yılında gerçekleştirilen saha araştırmasının verilerine dayanmaktadır. Çalışmada, yaşanan travmalar, güçlükler, zorluklar ve trajedilerin ardından başarılı bir şekilde adapte olabilme süreci olarak tanımlanan dayanıklılık kavramını analiz edilmektedir. Dayanıklılık, aynı zamanda bireylerin tecrübe ettikleri güçlüklerden sonra hızlı bir şekilde toparlanabilmelerini sağlayan kaynakları araştırma ve bu kaynaklardan istifade edebilme kapasiteleri olarak da tanımlanmaktadır. Araştırmanın hedef kitlesini yaşları 13-18 arasında değişen ve Türkiye'nin Doğu Marmara Bölgesinde yer alan bir ilçe olan Darıca'da ikamet eden Suriyeli çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı Türk eğitim sisteminin Suriyeli çocukların pozitif genç gelişimine yardımcı olacak şekilde dayanıklılık geliştirip geliştirmediklerine herhangi bir katkı sağlayıp sağlayamadığının tespit edilmesidir. Saha araştırmasının gerçekleştirilebilmesi için karma bir metodolojiye başvurularak kalitatif ve kantitatif yöntemler kullanılmıştır. Araştırma, belirlenen sahada ortaöğretim kurumlarında eğitim gören Suriyeli çocuklara uygulanan Çocuk Dayanıklılık Ölçeği, derinlemesine görüşmeler ve eğitimcilerle gerçekleştirilen odak grup görüşmelerine dayanmaktadır. Araştırma sorusu kapsamında çocukların eğitim sistemi içinde gelişen dayanıklılık örüntüleri mercek altına alınmıştır. Ayrıca, araştırma çocukların gözünden dayanıklılığın ve dayanıklı olma halinin değişen içsel dinamikleri ve anlamını keşfetmeyi hedeflemektedir. Bu çalışma, Türkiye'de sığınmacı çocukların göç sonrası dönemde yaşadıkları tecrübelerin göz önünde bulundurularak dayanıklılık kavramının dinamik ve devingen yapısını analiz eden ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, görüşme sağlanan tüm Suriyeli çocuklar; toplam dayanıklılık skorları cinsiyet, eğitimde geçirilen süre, ebeveynlerin eğitim durumu vb. demografik trendlere bağlı olarak değişse de; dayanıklı bireyler olarak tespit edilmiştir. Bunun da ötesinde, dayanıklılığın göstergeleri ve kökenleri ile ilgili toplumsal cinsiyet rolleri ve stereotiplerine göre kayda değer varyasyonlar tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, dayanıklılık çalışmayı planlayan akademisyenler, sosyologlar, psikologlar, sosyal çalışmacılar, politika yapıcılar ve uzmanlar açısından kavramla ilgili detaylı bilgi sahibi olabilecekleri bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dayanıklılık, Sığınmacı Çocuklar, Göç

1 Bağımsız araştırmacı, Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, mervecalhan@yahoo.com

TASLAK

SOMALILI KADINLARIN KENTSEL YAŞAMA KATILIM BIÇIMLERI VE MEKÂN DENEYIMLERI: BURDUR KENT PRATIKLERI ÜZERINE BIR ÇALIŞMA

Ezgi Simge Kartal[1]

Bu çalışma Afrikalı kadınların "kırılgan" konumlarını sorunsallaştırmak ve kadınların "kent hakkı" kavramı bağlamında kentin kamusal mekanlarına erişebilirliğini, eşit ve özgür bir biçimde kullanabilirliğini tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet hiyerarşisi bağlamında "siyah kadın" kimliğinin yarattığı gerilimin kent deneyimi üzerindeki etkisi, bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Kent, eril hâkim kültürüyle içindeki davranış örüntülerini oluşturarak kamusal ve özel alan ayrımını ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal cinsiyet ideolojisi bağlamında iş bölümünün temel belirleyicisi de olan bu ayrım, kadınların kent ile olan ilişkisini doğrudan etkileyerek daha dezavantajlı bir konumda yer almalarına neden olmaktadır. Kadınların gerek özel alan gerekse kamusal alan içindeki deneyimlerini belirleyen bu dezavantajlı kimliğine aynı zamanda türdeş olmayan farklı kimliklerin eklemlenmesi, çoklu dezavantajlılık ve çoklu ötekilik kavramlarını da gündeme getirmektedir. Nitekim cinsiyet, sınıf, etnisite, din, vatandaşlık, ırk ve benzeri özelliklerin yol açtığı kesişimsel kimlikler ve mekanlar, kadınların gündelik hayat pratikleri ve kent deneyimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda söz konusu bu çalışma; toplumsal cinsiyet çalışmaları içinde son dönem önemli bir alanı oluşturan kesişimsellik yaklaşımından yola çıkarak, türdeş olmayan çoklu kadın kimliğinin (göçmen, renkli, yoksul) kent yaşamı üzerindeki etkilerini konu edinerek, toplumsal cinsiyet perspektifinden kadınların kentsel mekanları nasıl deneyimlediklerini, 'toplumsal cinsiyet ideolojisi', "kent hakkı", 'sığınmacı kimliği', 'kamusal alan' ve 'kentsel mekân' kavramları çerçevesinde Burdur'da yaşayan Somalili göçmen kadınların gözünden anlamayı amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklem grubu Burdur'da yaşayan 20 Somalili kadın oluşturmaktadır. Genel ve betimleyici bilgi üretmek yerine bireylerin(katılımcıların) öznel deneyimlerine, eylemlerine, olaylara yüklediği anlamalara, anlatılarına ve sosyal yaşamı nasıl içselleştirdiklerine odaklanmak amaçlandığı için derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler belli temalar etrafında kategorize edilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Kent, Göç

TASLAK

1 Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyoloji, Yükseklisans öğrencisi, ezgisimgekartal@gmail.com

SOSYAL KIMLIK KURAMI BAĞLAMINDA TOPLUMSAL CINSIYET VE AIDIYET: ANKARA'DAKI AFGANISTANLILAR ÖRNEĞI

Ezgi Tosun[1]

Son zamanlarda küreselleşmeye paralel olarak ivme kazanan insan hareketliliği ve 2011 yılında Suriye'de meydana gelen savaş neticesinde gerçekleşen kitlesel göçlerle karşı karşıya kalan Türkiye, Dünya Göç Raporu (2022, s. 27) verilerine göre en çok göç alan ülkeler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. 2017 yılında Göç İdaresi'nce yayımlanan 2016 yılı Türkiye Göç Raporu'na göre Türkiye'de oturma izni verilen ilk on ülke arasında Irak, Suriye, Afganistan başta gelirken düzensiz olarak yakalanan göçmenlerin menşe ülkelerine bakıldığında Irak, Afganistan ve Suriye'nin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Her ne kadar göç, küresel bir problem olarak değerlendirilip sayılar üzerinden konuya bahis olsa da göçün kendine özgü yapısı ve bireylerin deneyimi, her göç hikâyesini biricik kılmaktadır. Bireyler göçü ve göçmenliği, yaşları, cinsiyetleri, göç etme nedenleri gibi faktörlere bağlı olarak farklı şekillerde deneyimlemekte ve doğal olarak toplumsal aidiyet hisleri de bunlara paralel biçimde gelişmektedir. Buna bağlı olarak bahsettiğimiz konular, çalışmanın temel yapısına kaynaklık etmektedir. Çalışmanın konusu, Ankara'da yaşayan Afganistanlı göçmenlerin deneyimleri ve bu deneyimlerin, kimlik ve toplumsal aidiyet hislerinde ne gibi bir role sahip olduğudur. Ankara ve Ankara'nın köylerinde yaşayan veya çalışan 10 kadın ve 10 erkek Afganistanlı göçmen olmak üzere toplamda 20 katılımcıdan oluşan çalışma, nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile tasarlanmıştır. Araştırmanın kuramsal çerçevesini ise Henri Tajfel ve John Turner'in sosyal kimlik kuramı oluşturmaktadır. 15-100 dakika arasında süren görüşmeler, 24.02.2022 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonundan verilen etik izin dâhilinde araştırma, 10.03.2022 tarihinde başlamış ve 21.04.2022 tarihinde sonlandırılmıştır. Araştırmanın verileri, içerik analizi aracılığıyla incelenmiştir ve bulgular, bireylerin kimlik ve aidiyet oluşumunda yaşadıkları mekân, ev sahibi toplulukla iletişim, dil, din, kültür gibi etkenlerin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Göçmen kadınların erkeklere oranla Türkçeyi daha geç öğrendikleri ve bu gecikmenin, mekânlarla olan ilişkisi de bulgular arasındadır. Toplumsal cinsiyet dengesinin sağlanamadığı kültürel pratiklerin varlığının sürdürülmesi, kadınların ev ve ev çevresinde bulunan mekânların dışına çıkmadığını, yerleşim alanlarındaki grupların da benzer statüye sahip olmalarından ve komşularla olan iletişim zayıflığından kaynaklı kadın göçmenlerin dili geç öğrendiklerini göstermektedir. Erkek göçmenler, Türkçeyi her ne kadar erken öğrenseler de genellikle kullandıkları dilin, yaptıkları işin terimleriyle sınırlı kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte eğitimine devam eden çocuğa sahip olan ailelerde çocuklar, dilin taşıyıcısı olmakta ve kadınların bu yolla daha kalıcı ve anlaşılır bir şekilde Türkçeyi öğrendikleri görülmektedir. Kadın göçmenlerin, maddi yetersizlikler, okuma-yazma bilmeme, telefonu yeterli biçimde kullanamama, bulundukları bölgeyi bilmeme veya sahip oldukları korkulardan dolayı evlerinden çıkmamayı yahut yaşadıkları yerden çok fazla uzaklaşmamayı tercih ettikleri ve genellikle ev işleriyle meşgul oldukları belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri gereği, erkekler çalışmakta ve toplumsal hayata daha hızlı karışmaktadırlar. Araştırmanın sonucunda Afganistanlı kadın göçmenlerin kimlik ve aidiyet hislerini oluşturmada güçlük çektikleri, erkek göçmenlerin ise toplumsal hayata daha çok katılmaları nedeniyle kimlik ve toplumsal aidiyet hislerini olumlu biçimde oluşturabildikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afganistanlı Göçmenler, Toplumsal Aidiyet, Sosyal Kimlik

1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, ezgi.tosun@hbv.edu.tr

SOSYAL MEDYADA DEPREM OLGUSU: BİLİMSEL ALAN DIŞI YORUMSAMALAR

Didem Gazneli[1]

Son yıllarda, yenilikçi teknolojilerin artması ve dijital alanların gelişmesi ile kriz iletişiminin seyrinin önemli ölçüde değiştiği söylenilebilir. Bu yönde, küresel salgınlar ve doğal afetler karşısında, Twitter, Facebook, Instagram gibi sosyal medya platformları, kullanıcıların yardımlaştıkları ve haber aldıkları mekanizmalar haline gelmiştir. Ancak, sosyal medya platformları, insanları birbirine daha bağımlı hale getirip bilgi dolaşımını kolaylaştırırken aynı zamanda, dezenformasyon için verimli bir zemin de oluşturabilmektedir. Bu anlamda, içinde bulunduğumuz post-truth çağda, sosyal medya platformları, gerçeklik ile temsil, doğru ile olası, yorumlama ile manipülasyon arasındaki belirsizliği giderek arttırabilmektedir. Özellikle, salgın ve afet gibi kriz dönemlerinde, sosyal medya hesaplarından yayılan sahte haberler, kullanıcılarının kendi fikirlerini paylaştıkları sanal topluluklara çekilme eğiliminde olmaları sebebiyle kolayca benimsenebilmektedir. Bu doğrultuda, araştırma, Instagram'daki deprem paylaşımları üzerinden sosyal medyanın hakikat kavramını ne derecede zayıflattığı ve gerçekliği yeniden nasıl inşa ettiği meselesine odaklanmaktadır.

Bu araştırmada, eleştirel sosyal bilim yaklaşımı çerçevesinde, Türkiye'de depremin gerçekleştiği 2023 Şubat-Mart ayları boyunca deprem ve sonrasına dair paylaşımlarda bulunan 2 yüksek takipçi sayısına sahip Instagram hesabı üzerinden nitel içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Instagram'da depreme yönelik paylaşımlarda bulunan grupların, çeşitli doğa olaylarının depreme sebep olduğu düşüncesini ve depremin yapay yollarla gerçekleştiğine dair argümanları ileri sürdükleri tespit edilmiştir. Bu sonuç, sosyal medya platformlarının, deprem gibi doğal afet durumlarında gerçeği manipüle ettiğini ve bilimsel temeli olmayan, yanlış bilginin yayılmasına imkan tanıyarak dezenformasyona yol açtığı görüşünü destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Post-truth, Sosyal Medya, Teknolojik dönüşümler

TASLAK

1 İzmir Bakırçay Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, didem_gazneli@outlook.com

SOSYAL MEDYADA MÜLTECI SÖYLEMININ İNŞASI: EKŞI SÖZLÜK ÖRNEĞI

Çiğdem Manap[1]

Mültecilerin yeni bir ülkeye göç etmeleri, hayatlarını ve buna bağlı olarak kimliklerini yeniden inşa etmeleri gerektiren bir süreçtir. Bu süreçte, mültecilerin kimlikleri, göç ettikleri ülkenin kültürü ve değerleriyle etkileşime girer. Kimlik inşası, bireylerin kendilerini tanımlama, diğerleriyle ilişki kurma ve dünya görüşlerini oluşturma sürecidir. Mülteciler, göç ettikleri ülkenin kültürüne uyum sağlamak için kimliklerini yeniden tanımlarlar ve bu süreç, genellikle uzun ve zorlu bir süreçtir. Mültecilerin kimlik inşası sürecinde, göç ettikleri ülkedeki toplumun tutumları ve davranışları büyük önem taşır. Günümüzde sosyal medya platformları, toplumsal tartışmaların yürütüldüğü ve farklı grupların görüşlerini ifade ettiği önemli bir alan haline gelmiştir. Mülteciler konusunda sosyal medyada oluşan söylem, toplumsal algıları ve tutumları da etkilemektedir. Bu çalışmada, Türkiye'nin popüler çevrimiçi platformlarından biri olan Ekşi Sözlükte mültecilere yönelik yapılan yorumlar analiz edilmektedir. Çalışma, Ekşi Sözlükten derlenen anonim girdiler aracılığı ile Türkiye'de sosyal medya kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsillerinin bir betimlemesini yapmayı amaçlamaktadır. Ekşi Sözlükte, "Suriyeli" anahtar sözcüğüyle yapılan tarama sonucunda bulunan "Suriyeli", "Suriyeli sığınmacılar", "Sahilde Suriyelileri hesaba çekmek", "Suriyelilerin aqua park istilası", "Suriyelilerin oy kullanacağının açıklanması", "Suriyeli nefretinin asıl sebebi" başlıkları arasından altında en çok girdi bulunan "Suriyeli sığınmacılar" başlığı seçilmiştir. Araştırmada kullanılacak girdiler seçilirken tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmış, çalışmaya konu edilen başlıktaki 5344 girdi arasından 535 girdi içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Mülteciler, Sosyal medya, Mülteci söylemi

TASLAK

1 Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, cigdemmanap@yahoo.com

SOSYAL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE SOSYAL POLİTİKANIN YERELLEŞMESİNİN ÖNEMİ: NİĞDE ÖRNEĞİ 2020-2023

Bülent Kara[1]

Sosyal hizmet ve sosyal yardım politikalarının yerelleşmesi, toplumsal adalet ve yaşam biçiminin yeniden organizasyonu için sosyolojik bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojik gerçeklik, toplumsal dünyanın sosyolojik açıdan objektif bir şekilde incelenmesini ifade eder. Sosyal problemler, toplumsal dünyada insanların karşılaştığı olumsuz koşulları ifade eder. Sosyal politika ise, toplumsal problemleri çözmek veya hafifletmek için yapılan resmi politika ve düzenlemeleri ifade eder. Bu kavramlar birbirleriyle bağlantılıdır ve sosyolojik gerçeklik ve sosyal problemler, sosyal politikaların temelini oluşturur.

Bu araştırma, Niğde Belediyesi tarafından sunulan sosyal hizmetler ve yardımlardan faydalanan bireylerin hizmetlere yönelik algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada belediye yetkilileriyle yapılan görüşmeler ve hizmetlerden faydalanan bireylerin cevapladığı anketler kullanılmıştır. Veriler SPSS for Windows programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, Niğde Belediyesi'nin sunduğu sosyal hizmetlerden faydalanan bireylerin büyük çoğunluğu bu hizmetlerden memnun değildir. Özellikle, belediyenin sunduğu hizmetlerin kalitesi ve erişim kolaylığı konusunda eleştiriler yapılmıştır. Bu sonuçlar, belediye yönetiminin hizmet kalitesini artırmak ve bireylerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için çalışması gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca, araştırma sonuçları, hizmetlerden faydalanan bireylerin demografik özelliklerinin de hizmetlere yönelik algılarını etkilediğini ortaya koymuştur. Örneğin, yaşlı bireyler hizmetlerden daha memnun iken, kadınlar ve düşük gelirli bireyler hizmetlerden daha az memnun kalmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları, Niğde Belediyesi'nin sosyal hizmetleri konusunda bir farkındalık yaratmak ve hizmetlerin kalitesini artırmak için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, bu çalışma, diğer belediyelerin de sosyal hizmetlerine yönelik performanslarını değerlendirmeleri için bir örnek teşkil edebilir.

Belediyelerin sosyal hizmetler konusunda daha etkili olmaları ve bireylerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamaları için bu araştırmanın sonuçları dikkate alınmalıdır. Bu çalışma, sosyal hizmetler konusunda yapılabilecek iyileştirmelerin belirlenmesine ve toplumun refahına katkı sağlamaya yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım, Politika ve Belediye Yönetimi

1 Altınbaş Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesiberna.ekal@altinbas.edu.tr

TASAM

SOSYOLOJİK PERSPEKTİFTEN KADIN BEDENİ VE ENGELLİ FETÜS KÜRTAJI

Yasemin Ceylan[1]

Temmuz Gönç Şavran[2]

Bu araştırmanın konusu, engelli fetüs gebeliğine karar verme sürecidir. Araştırmanın amacı, engelli fetüs gebeliği yaşayan kadınların gebeliğin devamı ya da sonlandırılması kararını verme süreçlerini betimlemek, anlamak ve engelli fetüs kürtajını biyopolitika, biyoiktidar, tıbbileşme kavramları çerçevesinde eleştirel sosyolojik yaklaşımla değerlendirmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, maksimum örnekleme çeşitleme stratejisiyle belirlenmiştir. Araştırmada dokuz engelli fetüs kürtajı yaptırmış, on engelli fetüsü dünyaya getirmiş kadınla yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Ayrıca konunun en az 15 yıl uzmanlığını yapmış dört kadın doğum uzmanıyla yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Araştırma verileri Ocak 2021-Nisan 2021 tarihleri arasında üçü yüz yüze, on altısı telefonla olmak üzere Türkiye'nin 15 farklı ilinde yaşayan kadınlardan ve hekimlerden toplanmıştır. Kürtaj, iktidarın verimli, üretken, sağlık nüfusu inşa etmek ve yönetmek için kullandığı bir biyopolitik araca dönüşmüştür. Araştırmada iktidarın istemli kürtaja getirdiği fiili yasak ve engelli fetüs kürtajına yönelik desteği bunu doğrular niteliktedir. İktidar, engelli fetüs kürtajını desteklemek için tıbbın elindeki bilginin iktidarını ve kadın bedenindeki yoğun tıbbileşmeyi kullanmaktadır. Gelişen tıbbi teknoloji kadının bedenini nesneleştirirken, iktidarın müdahale alanını kadının rahmindeki fetüse kadar genişletmiştir. Araştırmanın bu perspektiften değerlendirildiğinde tıbbın egemen konumuyla verdiği (engelli fetüs) kürtaj kararı, kadınlar için hem hukuki hem tıbbi hem de vicdani bir belirleyicilik taşımaktadır. Kadınlar, engelli fetüs kürtajına karar verdiklerinde bu sorumluluğu hekimle paylaşırken, tam tersi durumda kararlarının sonuçlarıyla baş başa kalmaktadırlar. İktidar, engelli fetüslere doğrudan bir öjeni politikası uygulamazken, inşa ettiği engellilik söylemi, yetersiz engellilik politikaları, hekimlere getirilen zorunlu mali sorumluluk sigortası gibi uygulamalarla engelli fetüs kürtajını desteklemektedir. Kadınların, kürtaj kararında tıbbın egemen konumu kadar kültürel kodlar, sosyal ve ekonomik politikalar da etkili olmuştur. Bu bildiri 2021 yılında tamamlanmış "Sosyolojik Perspektiften Biyopolitika, Kadın Bedeni ve Engelli Fetüs Kürtajı: Nitel Bir Çalışma" doktora tezinin verilerine dayanmaktadır."

Anahtar Kelimeler: Biyopolitika , Kürtaj, Tıbbileşme

1 Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı,D- yhamurcu@gmail.com

2 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent Doktor, tgonc@anadolu.edu.tr

SUÇ MAĞDURU KADINLARIN ÖYKÜLERİNE BAĞLI OLARAK OLUŞAN KORKU KÜLTÜRÜ VE DEĞİŞEN GÜNDELİK YAŞAM PRATİKLERİ: AMASYA-MERZİFON ÖRNEĞİ

Mine Gözübüyük Tamer[1]

Keziban Akdağ[2]

Günümüz toplumlarının hızla değişen ve gelişen bir yapıya sahip olması, üyelerinin içinde bulunduğu duygu durumlarının da zamanla değişmesi olgusunu beraberinde getirmiştir. Hayatın karmaşıklaşması, gündelik yaşamın boyutlarının çeşitlilik göstermesi ve bütün unsurlar gibi suç olgusunun da araç ve olasılıklarının artması, birey ve grupların yaşamını biçimlendiren bir olgu olmuştur. Postmodern dönemde gün geçtikçe artan suç olgusu, bireylerin gündelik yaşamlarını doğrudan ya da dolaylı yoldan etkileyen "korku" duygusunun hâkim olmasına neden olmaktadır. Zaman içerisinde bu hâkim duygu yaygınlaşarak ve desenleşerek "korku kültürünü" ortaya çıkarmıştır. Korku kültürü; bireylerin davranış biçimlerinden yaşam tarzlarına kadar gündelik hayatın her alanını tehdit eden korku ve kaygı duygusu halinde olma durumudur. Türkiye'de son yıllarda kadın cinayetleri başta olmak üzere, kadınların çeşitli suçlara maruz kalma durumları oldukça artış göstermiştir. Sosyal ve hassas bir varlık olmaları nedeniyle kadınlar gündelik yaşamlarında suça maruz kalmış olmasalar bile etkileşim çevrelerinde suça maruz kalmış birilerine şahit olma durumları onlarda suç mağduru olma korkusu geliştirmektedir; günlük rutinleri diğer faktörlerin yanı sıra bu korkuyla da biçimlenmektedir. KTÜ Sosyoloji Anabilim Dalında yürütülmüş bir yüksek lisans tezinin çıktılarına dayanan bu araştırma, suça maruz kalan kadınların, (cinayet mağduru kadınların) etkileşim çevresinin suç korkusuna kapılma durumları ve bu korkunun gündelik yaşam pratiklerini ne derece etkilediğini ortaya koymak üzere kurgulanmıştır. Bu araştırma daha önce yapılan çalışmalardan farklı olarak suça maruz kalmış ferdin mağduriyetinin ötesine geçme ve suç mağdurunun etkileşim çevresinin (aile, akraba, komşu, arkadaş) dolaylı deneyimini ortaya koyması yönüyle özgün değer taşımaktadır. Bu tez çalışması, nitel araştırma yöntemine bağlı kalınarak fenomenolojik desen, yarı yapılandırılmış mülakat tekniğine dayanan derinlemesine mülakat ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme kullanılarak yapılmıştır. İlgili kuramsal verilerle birlikte değerlendirilecek bulgularla literatürde çoğunlukla viktimizasyon çalışmaları bağlamında suça maruz kalan bireye odaklanan çalışmalara kıyasla eksik olduğu tespit edilen bireyin etkileşim çevresine ve orada etkin olan dolaylı deneyime dayalı, korku kültürüne odaklanılarak alan yazına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kadın Cinayetleri, Korku Kültürü

1 Karadeniz Teknik Üniverstesi, Sosyoloji, Profesör, mgozubuyuk@hotmail.com

2 KTÜ Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Mezun, Sosyoloji, KTÜ Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Mezun, kezibanakdag.x@gmail.com

SURIYELI GÖÇMEN ANNELERIN EBEVEYNLIK DENEYIMLERI VE UYUM SORUNLARI: YILDIRIM İLÇESI ÖRNEĞI

Alev Akbal[1]

Göç olgusu, insanlık tarihi kadar öncesine dayanmaktadır. Görgün (2017)'e göre çağımızın en büyük problemlerinden biri olan göç, göçmenler için yeni bir yaşam ve gelecek nesilleri de etkileyen uzun zamanlı bir süreçtir. Göç etmenin itici ve çekici olmak üzere birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenleri, yetersiz maddi durumlar, doğal afetler, dini, siyasi, kültürel nedenler, ülkede savaşın var olması vb. şeklinde sıralayabiliriz. Savaş nedeni ile göç etmek zorunda kalan ve göçmen annelerin yaşadıkları uyum sorunları ve baş etme stratejileri çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Özellikle farklı bir kültüre adapte olmaya çalışan annelerin yaşadığı psikososyal uyum sorunları çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu kapsamda savaş nedeni ile farklı bir kültüre adapte olmaya çalışırken annelerin ebeveynlik deneyimleri ve zorluklarla başa çıkma becerilerini tespit etmek çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışmada damgalama kuramı, pratik kuram ve ilişkisel yaklaşımdan yararlanılmıştır. Çalışma da nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmış ve toplanan veri eleştirel söylem analiziyle yorumlanmıştır. Bursa'nın Yıldırım ilçesinde yaşayan 10 Suriyeli anne ile görüşülmüştür. Amaca yönelik örneklemden faydalanılmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın bulgular bölümünde göçmen annelerin, ebeveynlik deneyimlerine, zorluklarla başa çıkma stratejilerine, göçmen çocuklarının yaşadıkları problemlere, kültür farklılıkları ve uyum sorunlarına ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uyum, Göçmen anne

TASLAK

1 Gümüşhane Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, alevakbal@gmail.com

SURIYELI MÜLTECI KADINLARIN ZORUNLU GÖÇ SONRASI EVLILIK, TOPLUMSAL İÇERILME VE DIŞLANMA DENEYIMLERI

Seda Gönül[1]

Yüksek eğitimli bireylerin Türkiye'den, özellikle de son on yılda dikkate değer oranlarda göç etmeleri, hem kamusal alanda hem de sosyoloji disiplininde önemli tartışma konularından biri haline gelmiştir. Almanya, yüksek nitelikli işgücü açığı bulunması ve 1960'lardan beri Türkiye'den aldığı göç sonucunda Türkiye ile arasında oluşmuş yoğun ilişkileri nedeniyle bu göçmenler arasında en çok tercih edilen ülkelerden biri olmuştur. Bu göçmenler, Almanya'nın bilişim, otomotiv gibi sektörlerinde çalışmakta; Almanya'nın üniversite ve araştırma kurumlarında mühendislik, tıbbi bilimler gibi çeşitli alanlarda eğitim almaktadırlar. Bu bireylerin Türkiye'den gitme kararları,sosyal bilimlerde kriz olarak nitelendirilen Türk lirasının yabancı kurlar karşısında değer kaybetmesi gibi nedenlerle ilişkilendirilmektedir. Birçok yüksek nitelikli göçmen, Almanya'daki hayatlarını Türkiye'de yaşadıkları bu tür krizlerden uzaklıkları ile tarif etmektedir. Diğer yandan bu göçmenler, Almanya'da pandemi nedeniyle getirilen kısıtlamalardan ayrımcılık ve yalnızlığa kadar gündelik hayatlarını olumsuz şekilde etkileyen birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda Almanya'daki yüksek nitelikli göçmenler, çeşitli kriz ve krizsizlik hallerini bir arada yaşamaktadırlar.

Bu bildiri, sosyal bilimlerde kriz olarak kavramsallaştırılan enflasyon, toplumsal bağların zayıflaması ve yükselen ırkçılık gibi olguların bireyler tarafından nasıl anlamlandırıldığını, Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş profesyonellerin, Türkiye'den göçlerini ve Almanya'daki deneyimlerini yorumlama biçimlerine odaklanarak inceler. Bu çalışma, Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş yirmi dokuz yüksek nitelikli göçmenle 2022 yılında yapılmış yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Bildiri, toplumsal krizlerle ilgili çalışmalara kriz ve krizsizlik deneyimlerini bir arada inceleyerek katkıda bulunur. Göçmenlerin olumsuz deneyimleri özellikle mavi yakalı göçmenler üzerine yapılan çalışmaların merkezi meselelerindenken, yüksek nitelikli göçmenlerle ilgili çalışmalarda daha marjinal bir konumdadır. Bildiri, yüksel nitelikli göçmenlerin deneyimlerinin bu anlamdaki çok yönlülüğünü ortaya koyarak da göç yazınına katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu göç, Göçmen Evliliği, Toplumsal Cinsiyet

TASLAK

1 Düzce Üniversitesi, Göç Çalışmaları, Bağımsız Araştırmacı, sedagnl@gmail.com

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDE DİJİTALLEŞEN EMEĞİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

Cem Tutar[1]

Her dönemde üretim teknolojileri emeği biçimlendirerek verimli hale dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Üretim sürecinin toplam verimliliğinin yükseltilmesi ve emeğin daha nitelikli ve işlevli hale getirilmesi için, 1970'li yıllardan sonra enformasyon ve bilgi teknolojilerine dayalı yeni bir ekonomi-politik sistem içinde nitelikli emeğin karşılaştığı çalışma koşulları değişmeye başlamıştır. Emeğin sahibi, Fordist üretim biçimindeki doğal kaynaklar ve toplumsal yaşamla kurduğu ilişkilerden hızla uzaklaştırılırken, küresel kaynakların kullanımında endüstri dışı alanların öne çıktığı yeni bir yapılanma içine dâhil edilmektedir. Bu dönemle emeğin denetim stratejileri, dijital ekonomiyi işler kılacak iş ve hizmet örgütlenmelerine kaymıştır. Süreç, emeğin öznel denetim formlarıyla iş yaşamının müphemliklerini aynı potada bir araya getirirken, dijital teknolojilerin yarattığı otomasyonun öne çıkardığı işsizlik, çalışan emeğin pazarlık gücünü baskı altına almaktadır. 1980'li yıllardan itibaren sıkça söz edilmeye başlanan "sürdürülebilirlik" fikri, endüstriyel kapitalizmin sonsuz gelişim fikrini rafa kaldırmakta, doğal ekosistem, insan ve toplumsal yaşam arasında dengeli yeni bir gelişme modeli olarak tanımlanan yapıyı öne çıkarmaktadır. Bu süreçte ekonomi alanındaki dijitalleşme bireylerin eğitimlerini sürekli yetersiz kılarak yaşam boyu eğitim gibi yeni tanımlamaları beraberinde getirmiştir. Dijital emek borsasındaki öznenin bu konumu dönemin egemen güçleri tarafından medya üzerinden dolaşıma dâhil edilen yeni imal edilmiş belirsizlikler ve risk söylemleriyle pekiştirilmektedir. Küresel emek piyasasında emeğin öznelleşme formları söz konusu alanlardaki enformasyon akışının bir parçası olarak görünürlük kazanmaktadır. Özneler için dijital emek piyasası kimi zaman çekici ve cazip fırsatlar bütünü olarak sunulurken kimi zaman ise toplumsal yaşamın yabancılaşmış ve anomik doğası söz konusu araçlarda öne çıkarılarak toplumsal bir denetim mekanizması olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada, içinde yaşadığımız dijital kapitalist dönemde emeğin dijitalleşmesi sürecinde toplumsal yaşamda öne çıkan risk, belirsizlik ve fırsatlar alana ait kuramsal literatür üzerinden eleştirel perspektiften irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Dijital Kapitalizm, Dijital Emek

1 Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı, Doçent, cem.tutar@uskudar.edu.tr

TANZIMAT DÖNEMI'NDEN CUMHURIYET'E MODERNLEŞME SÜRECININ TAMAMLANMAMIŞ PARÇASI: SEKÜLERLEŞME

Soner Kavuncuoğlu[1]

Bu çalışma, 1839 – 1923 tarihleri arasında Tanzimat Dönemi'nden Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Dönemi'ne kadar olan modernleşme sürecini yönetsel olan ve toplumsal olan arasındaki ilişkiler çerçevesinde açıklamaktadır. Bu ilişkiler, modern ulus-devletin oluşum sürecinde somut hale gelmektedir. 1839 – 1923 tarihleri arasında Türkiye'nin modernleşme serüveninde hem idari yapı, kurum ve işleyiş yönünden hem de ulus – devletin oluşum biçimi yönünden model alınan ülke Fransa'dır. Fransa etkisi, Tanzimat Dönemi'nden itibaren özellikle idari yapı ve kurumlar üzerinde belirgin bir şekilde görülmektedir. Ayrıca, 1839 – 1923 tarihleri arasındaki dönem, Türkiye'de modern ulus – devletin oluşum sürecidir. Türkiye'de modern ulus – devletin oluşum sürecinde Fransa etkisi varsayılmaktadır. Bu varsayım tarihsel ve toplumsal koşullar açısından sorgulanmaya değer görülmektedir. Fransa'da modern ulus – devletin oluşumu tarihsel olarak iki temel üzerine yükselmektedir: Birincisi, merkezi iktidarın örgütlenmesi aracılığıyla topraklarına ve tebaasına hükmetmesidir. İkincisi ise sekülerleşme sürecinin, dinsel otoriteler karşısında kazandığı zaferdir. İlk temel, bir diğer deyişle, merkezi iktidarın idari örgütlenmesi, Türkiye'de 1839 – 1923 tarihleri arasındaki modernleşme sürecinde görülmektedir. Fakat ikinci temel olan sekülerleşme süreci, Türkiye'de modern ulus – devletin oluşum biçiminde toplumsal olarak etkin bir role sahip olmamıştır. Bu durum, Türkiye'de modern ulus – devletin oluşum biçiminin, Fransa'daki örneğinden önemli ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Bu çerçevede, 1839 – 1923 tarihleri arasında Türkiye'de modern – ulus devletin oluşum sürecinin tamamlanmamış parçası olan sekülerleşme süreci, hem idari aygıt, kurum ve işleyiş üzerinden hem de toplumsal ve kültürel ilişkiler çerçevesinde incelenmektedir. Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun yüzüncü yılında modernleşme sürecinin ve modern ulus – devletleşme sürecinin hâlâ güncelliğini koruyan bir konu olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Türkiye, Sekülerleşme, Modernleşme Süreci, Modern Ulus – Devlet Oluşum Süreci"

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Doktor (Dr), sonerrkavuncuoglu@gmail.com

TEDAVI GÖREN UYUŞTURUCU MADDE BAĞIMLILARININ PERSPEKTIFINDEN AILE İÇI SORUNLARIN BAĞIMLILIKLARINI NE ÖLÇÜDE TETIKLEDIĞININ BELIRLENMESI

Handan Karakaya[1]

Senanur Arslan[2]

Madde kullanımı Dünyada olduğu kadar ülkemizde de yaygınlaşmaya başladı. Topluma zarar veren bu bağımlılık hem kullanan şahsı hem de bu şahısın çevresini olumsuz etkilemektedir fakat sadece kullanan değil kullanan kişinin çevresi de bu kullanımı komplike hale getirir nedeni ise gayet açıktır; kullanan kişinin çevresi ekolojik yaklaşım bağlamında madde kullanımına dolaylı ya da dolaysız, bilinçli ya da bilinçsiz şekilde kullanıcıyı madde bağımlılığına sürüklemiş olabilir. Bu noktada zarar verici etken madde bağımlısı kişi kadar bu kişinin çevresi de olur. Yakın çevre denildiğinde akla ilk gelen aile sistemidir. Sosyal Hizmet mesleği madde bağımlılığı ile mücadelede etkin rol oynayan, hizmet verici mesleklerden biridir. Madde bağımlılığının nedenlerini tek tek irdelemekte bu bağlamda sosyal hizmet mesleğinin bir gerekliliğidir. Bu araştırmanın amacı uyuşturucu bağımlısı bireylerin bu bağımlılık sürecinde aile içi sorunların etkisini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımımız, aile içi ilişkinin sağlıksız olduğu kişilerde bu ve benzeri sorunlu davranışların ortaya çıkmasının daha olası olduğunu öne süren araştırmalara dayanarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda araştırmanın örneklemini Elazığ Yeşilay Danışmanlık Merkezinde (YEDAM) tedavi gören bağımlı kişiler oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, uyuşturucu madde kullanım eğiliminin aile içi sorunlara bağlı olarak artan ve azalan davranışları inceleyen bir literatür ortaya konulacaktır. Bu aynı zamanda araştırmanın özgünlüğünü ve önemini yansıtmaktadır. Araştırmada katılımcılara nitel araştırma kapsamında öncelikli olarak sosyo - demografik bilgi formu verilerek kişisel sorulara cevap bulunacaktır. Derinlemesine görüşme tekniği ve yarı yapılandırılmış bilgi formuyla veri toplanması amaçlanmıştır. Sonuçların hem bu sorunların iyileştirilmesine ilişkin literatüre hem de bu bağımlılıkla mücadele eden kişilere farklı bir bakış açısı kazandırıp daha iyi koşullarda sorunun derinlemesine ele alınarak ve daha özele indirgenerek söz konusu tedavinin başarısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Madde Bağımlılığı, Aile, Aile içi sorunlar

1 Fırat Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, hkarakaya@firat.edu.tr
2 Fırat Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Lisans öğrencisi, runanesa08@gmail.com

TEKNOLOJİNİN GELENEKLE BULUŞMASI: BADİ SİSTEMİ İLE YAŞLILAR İÇİN DİJİTAL OKURYAZARLIK EĞİTİMİ: MUĞLA ÖRNEĞİ

Cemile Ceyda Aydın[1]

Miray Özdemir[2]

Hasan Şen[3]

Teknolojik gelişmeler toplum yapılarında köklü değişim ve dönüşümler ortaya çıkarmaktadır. Böylece aile, ekonomi, sosyal, kültürel ve gündelik yaşam pratiklerinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu süreçten tüm toplumsal kesimler fakat en fazla yaşlı kesim etkilenmektedir. Özellikle Covid-19 salgını ile sosyal ilişkilerin eskiye oranla azalmasıyla daha da yalnızlaşan yaşlılar için bu durum adeta bir kabusa dönüşmektedir. Özellikle dijital okuryazarlık konusunda ciddi sıkıntıları olan yaşlı insanların pandemi ile daha da elzem hale gelen temel ihtiyaçlarını karşılamak çok önemlidir. Türkiye'nin de hızla yaşlanan bir ülke olduğu da göz önüne alındığında bu ihtiyaç daha da öne çıkmaktadır. İşte bu çalışma böylesi bir ihtiyacı gidermeye dönük olarak tasarlanmıştır.

Bu çalışmanın ana amacı; Yaşlıların dijital okuryazarlık durumlarının tespit edilmesi, bir yaşlıya bir üniversiteli öğrenci tarafından dijital okuryazarlık verilmesini sağlamak, böyle kuşak çatışmasını azaltmak, toplumsal dayanışma ekseninde yaşlı ve gençleri bir araya getirmeyi ve bu defa gençlerin sahip oldukları deneyimlerini yaşlılara aktarmasına imkan vermektir. Son dönemlerde yaşlıların dijital olarak bilgilendirilmesine dair çalışmalar yapılmaktadır. Fakat bu çalışmanın farkı ve özgün değeri, pratik olarak genç ve yaşlıları bir amaç etrafında gönüllü olarak bir araya getirmek, teknolojik gelişmeyi geleneksel değerlerle buluşturarak yaşlılara öğretmektir. Bu çerçevede yaşlıların eğitim, gelir, doğum yeri, yaptığı işler hakkında veriler toplanmıştır. Ardından onların dijital okuryazarlık durumları, bilgi düzeyleri, bunlara ne kadar ilgi ve ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Bunları ne amaçla kullandıklarının tespit edildiği bu çalışmada kuşak buluşması ekseninde yaşlılara en azından çok temel ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılayacak kadar dijital eğitim verilmesi sağlanmıştır.

Çalışma Muğla ilinin dağ ve orman köylerinde yapılmıştır. Çalışmada badi sistemi uygulanmıştır. Bir askerlik terimi olan ve pratikte de kullanılan badi sistemi, deneyimli biri ile acemi birinin bir araya getirilmesidir. Böylece deneyimli olan acemi olanı en temel noktalarda eğitir, yani ona deneyimini aktarır. Bu çalışmada da sözü edilen sistem ile bir üniversite öğrencisi ile 65 yaş üstü bir yaşlı buluşturulmuştur. Çalışmada 50 yaşlı ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencilerinden 50 öğrenci bir araya getirilmiştir.

Çalışmanın evreni Muğla ili, örneklemi ise merkeze bağlı Kozağaç, Göktepe, İkizce, Çamoluk, Dokuzçam, Esençağ, Sungur, Yemişendere, Bozyer ve Kafaca köyleridir. Bu köylerin seçilmesinin nedeni göreli olarak şehre uzak ve yalıtılmış oluşları ve o bölgede yaşayan insanların geleneksel ziyarete, ilgiye ve bilgiye daha fazla ihtiyaç duymalarıdır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve buna bağlı olarak amaçlı örneklem yoluyla saptanan katılımcılarla derinlemesine mülakat tekniğiyle görüşmeler yapılmıştır.

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Mezunu, cemileceyda88@ gmail.com
2 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, miriiozdemir@ gmail.com
3 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, senhasan@mu.edu.tr

Bu çalışma ile gençlerin yaşlılar ve yaşlılık konusundaki farkındalıkları arttırılmıştır. Ayrıca iki kuşağın birbirini daha iyi anlaması ve birbirlerine bir şeyler verebilmesinin yolu açılarak özellikle yaşlı insanların sahipsiz olmadıkları, gençler tarafından dışlanmadıkları hissi uyandırılacak ve yaşlıların yaşadıkları yalnızlıkları bir nebze de olsa giderilmiştir. Gençlerin de yaşlıların çağa ayak uyduramadığına dair taşıdıkları önyargılar kırılmıştır. Gelenekle teknolojinin, genç ve yaşlı kuşağın buluşturulması bu anlamda bir toplumsal fayda ve pratik yaygın etki üretmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okur Yazarlık, Bady Sistemi, Yaşlılık Sosyolojisi

TASLAK

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA ESKİŞEHİR'DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE GÖÇMEN KADINLAR

Filiz Göktuna Yaylacı[1]

Hilal Erol[2]

Gül Sevi Üçüncü[3]

Bu çalışma, Eskişehir'de sivil toplum kuruluşlarının kentte yaşayan göçmen, sığınmacı ve mülteci kadınlara yönelik faaliyetlerine ve deneyimlerine odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı, sivil toplum kuruluşlarının kente göç yoluyla gelen kadınlara yönelik faaliyetlerini, kurdukları etkileşimi ve süreçteki deneyimleri irdeleyebilmektir. Alanyazında kadın göçü büyük ölçüde istihdam, entegrasyon süreçleri ve sağlık hizmetlerine erişim bağlamında ele alınmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet ve kadın göçü bağlamında Eskişehir örneğinde yapılmış çalışmaların eksik olduğu söylenebilir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının alandaki deneyimlerini anlamak da çalışmaların bütünselliği açısından önemli olacaktır. Feminist yaklaşımın benimsendiği bu çalışma, sivil toplum kuruluşlarının kente göç etmiş kadınlara yönelik faaliyetlerini, etkileşimlerini ve deneyimlerini toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirmeye odaklanmıştır. Bu bağlamda, çalışma nitel bir araştırma olarak desenlenmiştir. Eskişehir'de bulunan sivil toplum kuruluşlarıyla yarı yapılandırılmış soru formları üzerinden görüşmeler yapılmış, verilen yanıtlar katılımcıların ifade ettiği şekilde yazıya aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler kodlama ve not alma tekniğiyle kategorize edilerek analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle Eskişehir'deki sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin çoğunlukla Afganistan, Özbekistan, İran, Irak, Suriye uyruklu kadınlara yönelik oluşturulduğu görülmüştür. Katılımcılar tarafından İran ve Irak uyruklu kadınların okur-yazarlık ve eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu, Afganistan, Özbekistan ve Suriye uyruklu kadınların ise çoğunlukla okur-yazar olmadığı belirtilmiştir. Dil bariyerinin ise bu duruma bağlı olarak aşılamadığını ifade etmişlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının deneyimleri doğrultusunda Özbekistan, Suriye ve Irak uyruklu kadınlara kıyasla Afganistan ve İran uyruklu kadınların farkındalık seminerlerinde, atölyelerde, görüşmelerde daha fazla dönüt alınmaktadır. Ancak kadınlar çoğunlukla farkındalık seminerlerinin sonucunda erkeklerin yine de kendileri üzerinde baskın olacağını ve sosyalleşemeye izin vermeyeceklerine yönelik dönütler vermişlerdir. Araştırma sonuçlarının alana katkı sağlaması, göç politikaları ile kadınlara özel geliştirilecek sosyal hizmet müdahaleleri ve STK'lar ile çalışanlarının problemlerinin anlaşılması açısından yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu göç, Toplumsal Cinsiyet, STK

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, fgoktuna2@yahoo.com

2 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, hilalerol@gmail.com

3 Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, gul_sevi@hotmail.com

TOPLUMSAL CINSIYET BAĞLAMINDA İKLIM POLITIKALARI VE ÇEVRE KRIZI

Emre Yıldız[1]

Çalışma kapsamında iklim ve çevre krizinin toplumsal cinsiyet yönünden etkileri incelenmiştir. İklim krizi özellikle son yıllarda dünya genelinde giderek artan bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Ancak bu felaketin, toplumsal cinsiyet bağlamında da ciddi sonuçları olacaktır. Diğer bir ifadeyle toplumsal cinsiyet de bu krizin etki alanı içerisinde bulunmaktadır. İklim değişikliği, gıda güvenliği, su kaynaklarının kısıtlanması ve ekonomik kaynakların azalması gibi sorunlar, kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarını özellikle kadınların tarım alanında yoğunlukla çalıştığı az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri doğrudan etkilemektedir. İklim değişikliği dünyayı daha tehlikeli hale getirmektedir. İklim değişikliği sebebiyle oluşan yangın ve sel felaketlerinden de gene kadınlar daha çok etkilenebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, çevresel faktörlerden etkilenebilir ve iklim krizi bu rolleri değiştirebilmektedir. Bu çerçevede son 15 yılda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalarda, değişen iklim politikaları ve bu politikaların toplumsal cinsiyet etkisi araştırılmıştır. Dünyada son yıllarda gerçekleşen doğal-ekolojik değişiklikler düşünüldüğünde ve bu değişikliklerin kadına vermiş olduğu etki göz önünde bulundurulduğunda, feminist yaklaşımın benimsenmesi uygun görülmüştür. İklim krizinde toplumsal cinsiyet boyutunun incelendiği araştırmada, yapılan çalışmaların liberal bir yaklaşıma sahip olduğu görülmüş ve bu çalışmalar iklim krizi ile ilgili Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşların belgeleri toplumsal cinsiyet yaklaşımı üzerinden yeniden incelenmiştir. Birleşmiş Milletler'in, Dünya Bankası'nın çalışma ve raporlarının, uluslararası sözleşmelerin ve yazılan makalelerin incelendiği çalışmada, iklim krizinden kadınların daha çok etkilendiği ve gelişmekte olan ülkelerde kadınların çoğunluğunun geçim kaynağının toprağa bağlı olduğu görülmüş, iklim ve gıda çalışmalarının kadın boyutunda incelenmeden yeterli olmayacağı işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Çevre Krizi, Kadın

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, emre.b.yildiz@gmail.com

TOPLUMSAL CINSIYET PERSPEKTIFINDEN MEKAN DENEYIMI: İSTANBUL'DAKI SURIYELI KADINLAR ÖRNEĞI

Banu Kavaklı Birdal[1]

Türkiye'nin uygulamaya koyduğu açık kapı politikası dâhilinde ilk Suriyelilerin ülkeye giriş yapmasından bu yana 10 seneden fazla geçti. Resmi kayıtlara göre bugün itibariyle Türkiye'de yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli bulunuyor. Suriyelilerin yüzde 2'sinden azı sınıra yakın yerlerde kurulmuş olan geçici barınma merkezlerinde yaşarken geriye kalanlar kent mültecilerini oluşturuyor. Türkiye'nin ticaret, finans ve kültür başkenti olarak kabul edilen İstanbul da sığınmacı akınından payına düşeni almış durumda. Çalışma izni edinmekte yaşanan engel ve güçlükler sebebiyle Suriyeliler kayıt dışı sektör için yedek iş gücü ordusu oluştururken kötü çalışma koşullarına, düşük ücretli ve güvencesiz işlere de maruz kalıyorlar. Temel ihtiyaçlara ve sosyal hizmetlere erişimde yaşanan sorunlar koşullar kadın ve çocuklar için daha da ağır hale getiriyor. Barınma sorunları, ön yargı, ayrımcılık ve bunlarla bağlantılı sorunlar sosyal hayatı katılımı da kısıtladığı için bu sosyal grup için hayat daha zor. Zamanlarının büyük bölümünü evlerinde geçiren, memleketlerindeyken sahip oldukları sosyal ilişkiler ve destek mekanizmalarından mahrum olan kadın ve çocuklar için İstanbul özgürleştirici olmanın çok ötesinde. Tam tersine, kadınların hayatları hem içerik hem de mekânsal olarak son derece sınırlı. Mekânlar sadece fiziksel yerler değildir, anlam ve kimliklerin kuruluşunda karşılıkları vardır. Öznel anlamlarla kaplı olan kente dair algı ve kimlikler de hem mekânın yerelleri hem de sonradan gelen, kısa süreli deneyimleyen gruplar tarafından yapılandırılmaktadır. Bir yaşam alanı ve mekân olarak İstanbul kentinin farklı sosyal gruplar, özellikle de daha korunmasız gruplar, tarafından ne şekilde deneyimlendiği farklılık göstermektedir. Mekân deneyimleri aynı zamanda cinsiyetlendirilmiş deneyimlerdir. Mekânsal olanın toplumsal ilişkiler olduğunun kavranmasıyla birlikte iktidar ve erişim asimetrilerinin nasıl yaşandığını ve yansıtıldığını algılamak da mümkün hale gelir. Suriyeli mülteci kadınların mekân deneyimi ve özel olarak da İstanbul'u bir kent alanı olarak deneyimle halleri özgün ve farklıdır. Bu çalışmada İstanbul'un farklı semtlerinde yaşamakta olan Suriyeli kadın mülteciler ile yapılan derinlemesine görüşmeler üzerinden kenti bir yaşam alanı olarak nasıl deneyimledikleri tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Mekan, Mültecilik

1 Altınbaş Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, banu.kavakli@altinbas.edu.tr

TASLAK

TOPLUMSAL DEĞIŞIMDE GÖÇ OLGUSUNUN KÜLTÜREL GÜVENLIĞE YANSIMASI

Yunus Eroğlu[1]

Şener Kaya[2]

Tarihin başlangıcından itibaren insan ile yaşamış olduğu mekân arasındaki ilişki ve sosyal olarak inşa ettiği bu mekândan kopuş dikkat çekici bir meseledir. Bu ilişki sadece inşa edilen sosyal mekândan kopuş ile cereyan etmemekte, mekânsal değişikliğin ardından gelinen yerdeki sosyal inşa da yeni bir ilişkinin ve sosyal değişimin kapısını aralamaktadır. Bu bağlamda, insanlığın varoluşundan itibaren temel ihtiyacı olan güvenli çevre oluşturma gayretinin toplumsal değişime ve göç olgusuna olan etkisi, günümüzde özellikle Avrupa devletlerinde klasik güvenlik anlayışının dışında Kopenhag Okulu'nun sosyal inşacı bir anlayış ile ortaya koyduğu "güvenlikleştirme" yaklaşımının ana unsurları olan siyasal, ekonomik, çevresel ve toplumsal anlamda bir güvenlik tehdidi olarak ele alınmaktadır. Avrupa ülkelerinde son yıllarda politika yapıcılar, devlet dışı aktörler ve göçmenlerin varlığından rahatsız olan kitleler göçü toplumsal güvenliğin alt unsuru olan kültürel güvenliklerine bir tehdit olarak görmektedir. Güncel politikalarında ve gelecek stratejilerinde bu olguyu dikkate almışlardır. Politika yapıcıların kültürel güvenliğe ilişkin yaklaşımlarını hem literatür derlemesi hem de göç karşıtı söylemler üzerinden analiz eden "Toplumsal Değişimde Göç Olgusunun Kültürel Güvenliğe Yansıması" adlı yayımlanmış bu makalenin temel amacı, toplumsal güvenlik içerisinde yer alan kültürel güvenlik ile göç arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Çalışmanın argümanı, göçün güvenlik unsuru haline getirilmesi sürecinde kültür konusunun niçin ve nasıl ele alındığına açıklık getirmektedir. Göçmenlerin genellikle söylemsel olarak hedef ülkenin sosyal uyum, kültürel doku ve kimliğine bir tehdit olarak sunulması, devamında "yabancı istilası" olarak güvensizlik yaratan bir sosyal aktör gibi düşünülmesi; çalışmanın yöntemi olan eleştirel söylem analizinin mikro boyutu ile çıkarım yaratma aracına karşılık gelmektedir. Çalışmanın bulguları, özellikle son yıllarda Avrupa toplumları içerisinde ağırlığını hissettiren milli kimlik ve kültürün tehdit altında olduğunu savunan politika yapıcıların göç ve göçmenler üzerinden oluşturdukları söylemler ile kültürel güvenliğe bir tehdit oluşturduğunu ortaya koymakta ve göçü güvenlikleştirmektedir. Ayrıca gelecekte yapılacak olan çalışmalarda güvenliğin ve güvenlikleştirmenin farklı boyutlarının da göz ardı edilmemesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Güvenlik, Göç, Güvenlikleştirme

1 Hakkari Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon, Dr. Öğretim Üyesi, yunuseroglu@hakkari.edu.tr
2 Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi, Sosyal Hizmetler, Öğretim Görevlisi, senerkaya44@gmail.com

TOPLUMSALLIĞIN SAVAŞ(LA) İNŞASI

Hüseyin Damak[1]

Çağımızın "yeni" savaşları, savaşı geçici bir kriz hali ya da "normal"den sapmış olağanüstü/dışı bir süreç olmaktan çıkarmıştır. Savaş artık patlak veren bir olaydan ziyade insan hayatının önemli bir kısmına, hatta bazen çoğuna yayılan; belli bir cephede değil cephesizleşerek yürüyen ve süreçleri-sonuçları açısından kendi içinde yıkıcı düzenlilikleri oluşan bir insanlık durumuna dönüşmüştür. Yeni insanlık durumu olarak savaş mevcut toplumsal, politik ve ekonomik organizasyonların statiğini erozyona uğratmış hatta yer yer parçalamıştır. Asker-sivil, cephe-sokak ayrımlarının bulanıklaşıp ortadan kalkması, büyük kitlesel göçler, şehir ölçeğinde mülteci kampları, kalıcılaşan medikal ve ortopedik ihtiyaçlar, çatışmaların oluşturduğu ekolojik tahribat ve gıdaya erişimin doğurduğu büyük problemler savaşı yeni toplumsallıkların inşacısı konumuna getirmiştir.

Bu büyük problemlere maruz kalanlar açısından doğrudan; bunların izleyicisi olanlar açısından da dolaylı olarak yeni toplumsallıklar inşa eden savaş bu yönüyle sosyolojik bir ihmale uğramıştır. Savaş devlet, ordu ve toplum bileşenlerinden oluşmaktadır. Ancak savaş hakkındaki çalışmalar genellikle kurumsal zeminde ve devlet ya da ordu merkezli olarak yürütülmüştür. Savaşın toplum bileşeni sosyolojik kanonda gerekli ilgiyi görmemiştir. Devlet ve orduların bu yeni durumla etkileşimlerine ve yeniden organizasyonlarına dair çalışma ve tartışmalar yoğun şekilde yürütülürken toplumun savaş durumuyla ilişkiselliğine dair konular hala tartışılmayı beklemektedir. Bu nedenle bu çalışma hem bu konuları sosyolojik gündemimize takdim etmek hem de Türkiye'nin önemli bir toplumsal problemi haline gelen bir durum üzerine düşünmek amacıyla Suriye (İç) Savaşı'na odaklanmaktadır. Çalışma savaşın toplum bileşenine odaklanarak yürütülmüştür. Bu çerçevede çalışmanın merkezi ilgisini bu savaş ve çatışmayı yaşamış sivillerin deneyimleri oluşturmaktadır. Bu çabanın temel arzusu ise paylaşılan ve ortaklaşılan deneyimlerden hareketle savaş-toplum etkileşimin sosyolojik olarak anlaşılabilir ve açıklanabilir kılınmasına imkan verecek bir bakışın geliştirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Savaş Sosyolojisi,Savaş Çalışmaları, Kolektif Şiddet

TASLAK

1 Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, huseyindamak@gmail.com

TÜKETIM TOPLUMUNDA BEDEN: SIHIRLI BIR DEĞNEK OLARAK MIDE KÜÇÜLTME AMELIYATLARI

Özge Türünç[1]

Nurşen Adak[2]

Tıbbi teknolojideki gelişmeler, özellikle plastik ve rekonstrüktif cerrahi alanında yeni tekniklerin keşfedilmesi, sağlık-hastalık ve bedene ilişkin bakış açılarını etkilediği gibi bedeni şekillendirme süreçlerini de değiştirmiştir. Günümüzde sağlıklı, zayıf, fit ve en önemlisi "güzel" bir bedene sahip olmak pek çok bireyin ulaşmak istediği hedefler arasında yer almaktadır. Tüketim toplumunda bireyler, toplumun ideal olarak sunduğu beden görünümüne ve ölçülerine sahip olabilmek için diyet ve spor yapmak gibi çeşitli yolları denemekte başarısız olduklarında bazı sağlık riskleri taşımasına karşın sihirli bir değnek olarak mide küçültme ameliyatlarına sarılmaktadırlar. Bu çalışmada sağlıklı, zayıf ve güzel bir bedene sahip olabilmek için gönüllü olarak mide küçültme ameliyatı olan bireylerin ameliyat kararı alma süreçlerinin ameliyata ilişkin beklentiler ve ameliyatla ilgili korkular bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. ""Sosyal Yaşamın Tıbbileşmesinin Bedenin Denetim ve Biçimlendirilme Süreçleriyle İlişkisi: Mide Küçültme Ameliyatları"" başlıklı sosyoloji alanında hazırlanan yüksek lisans tezinin verilerinin kullanılacağı çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Çalışma fenomenolojik desenle hazırlandığı için mide küçültme ameliyatı deneyimine sahip kişilere kartopu örneklem tekniği ile ulaşılarak Kasım 2020- Ocak 2021 tarihleri arasında, Antalya ve Hatay'da yaşayan yirmi kişi ile çevrim içi görüşme yapılmıştır. Araştırma sonuçları, tüketim toplumunda idealleştirilen zayıf bedene ulaşma, bedeni şekillendirme ve biçimlendirme süreçlerinde kendilerini toplumdan dışlanmış ve ötekileşmiş hisseden bireyler için mide küçültme ameliyatlarının bir seçenek olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca fazla kilolu bireylerin, bazı sağlık riskleri taşıdığı için mide küçültme ameliyatlarından korkmalarına karşın bedenlerini disipline edemedikleri için gönüllü olarak ameliyat oldukları da verilerden anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mide Küçültme Ameliyatı, Bariatrik Cerrahi, Bedenin Denetimi

1 Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, ozge.turunc@hotmail.com
2 Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Profesör Doktor, nadak@akdeniz.edu.tr

TÜRK SİYASAL YAŞAMINDA SOSYALİZM İÇİN VERİLEN "ÇETİN BİR MÜCADELE": PARLAMENTER OLARAK ÇETİN ALTAN

Pınar Aydoğan[1]

Millî bakiye sisteminin uygulandığı 1965 seçimleri Türk siyasal yaşamında ilk kez bir sosyalist partinin Millet Meclisi'ne 15 vekille girmesine imkân tanımıştır. Gazeteci olan Çetin Altan, İstanbul bağımsız milletvekili olarak Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) listesinden seçimi kazanmıştır. Dört yıllık milletvekilliği süresince Altan, partisi adına aktif bir fikir mücadelesi yürütmüş ve sıkça söz alarak iktidarda olan Adalet Partisi'ni eleştirmiş, hakaretlere, linçlere maruz kalmış ve dövülmüştür. Nihayetinde dönemin başbakanı ve cumhurbaşkanına hakaret ettiği gerekçesiyle dokunulmazlığı da kaldırılmıştır. Altan düşüncelerini ifade ederken lafını sakınmayan bir söyleme sahip olmuştur. TİP, kamuoyuna kendini "toplumcu parti" olarak tanıtırken, Altan seçmenlerden "sosyalist partisidir bu" sözleriyle oy istemiştir. Kuşkusuz TİP ile sosyalist fikir de Meclis'e girmiştir. Gençlerin ve işçi sınıfının desteğiyle yükselen bu görüşün Meclis'teki varlığı, aynı zamanda anti-komünizmin vardığı boyutu da göstermesi açısından önemlidir. Adalet Partisi iktidara gelmesiyle beraber komünizmle mücadele için büyük bir kampanya başlatmış, Meclis'te ise bu mücadelesini TİP'e, özellikle de Altan'a yöneltmiştir.

Bu çalışmada bir siyasetçi olarak Çetin Altan'ın görüşleri ele alınacaktır. Altan'ın görüşleri çerçevesinde sosyalizmin Meclisteki serencamının gösterilmesi de hedeflenmektedir. Çalışmanın yöntemi, belge analizine dayanmaktadır. 1965-1969 yılları arasında Meclis tutanakları, Altan'ın yazılarının yayınladığı Akşam ve Cumhuriyet gazeteleri başta olmak üzere dönem gazeteleri incelenerek analiz edilecektir.

Altan, partisine ve görüşlerine komünist damgası vurmak isteyen kesimlere karşı, Anayasanın sosyalizmi yasaklamadığını, kapitalizmle demokrasiyi aynı görerek, kapitalizme yapılan her eleştiriyi demokrasiye yapılmış saymanın doğru olmadığını savunmuştur. Altan'ın "kapitalistlere" karşı yürüttüğü mücadelesinde özellikle dokunulmazlığı kaldırılırken partisindeki "sosyalistlerin" kendisine sahip çıkmadığı da görülmektedir. Altan, TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ile anlaşamamış, "devrim" için nutuk söylemenin yeterli olmadığını belirtmiştir. Özeleştiri yapmayan bir sol hareketin parçalanmaktan kurtulamayacağını da görebilmiştir. Altan üzerinden parlamentoda yaşanan tartışmalara bakmanın 1960'lar Türkiyesinde siyasetçilerin bakışını, demokrasi ve hukuk anlayışını ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çetin Altan, Türkiye İşçi Partisi, Komünizm ve anti komünizm

1 Siyaset Bilimi, Dr. Öğretim Üyesi, psaydogan08@gmail.com

TÜRKIYE KÖKENLI EVLILIK GÖÇMENLERI ÖRNEĞINDE HABİTUS ANALİZİ

Sercin Şahin[1]

Bu çalışma doktora tezi kapsamında ki nitel araştırma projesi olan, Türkiye' den Almanya' ya yapılan „Evlilik Göçü ve Toplumsal Katılım: Türkiye Kökenli Bayan Evlilik Göçmenle-ri'nin Habitusanalizi„ konusunu ele almaktadır. Araştırmanın merkezinde şu soru sorulmak-tadır; Evlilik Göçü yoluyla Almanya' ya gelmiş olan bayanların sosyal kökenleri (Milieu), daha dogrusu habitusu ne yönden, göç ülkesi olan Almanya' da toplumsal katılımlarında mü-essirdir? Habitus terimi burada Bourdieu'nin Habitus kuramini teskil etmekte beraber, sosyal alan, sermaye ve sosyal sinif (Milieu) habitusu ile de iliskilendirilerek irdelenmistir. Toplumsal Katilim terimi burada, göcmenlerin göc alan ülkede, egitim, is pazari, sosyal ve kültürel alanlarina istiraklarini temsil etmekle beraber, entegrasyon dinamiklerini incele-mektedir. Arastirma sonucu Habitus'un direncligi ve Toplumsal Katilim perspektivleri a-cisindan birincil etkisini vurgulamaktadir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik göçü, Habitus-, Sosyal sınıf (Milieu), Toplumsal katılım

TASLAK

1 Leibniz Üniversitesi Hannover, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, sercin.sahin@stud.uni-hannover.de

TÜRKIYE VE DÜNYA BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBILIR BIR EKONOMIK KALKINMA İMKANININ DEĞERLENDIRILMESI

Serkan Çoşkun[1]

Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, gelişim ve kalkınma süreçlerinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik yeni stratejilerle hükümetler, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve girişimciler tarafından benimsenen hedefler bütünü olarak ortaya çıkmıştır. İlk kez 1972'de Stockholm'de gerçekleştirilen İnsan ve Çevre Konferansı'nda sunulan bu kavram, zaman içinde ekonomik, sosyal ve beşeri unsurları da içerecek şekilde geniş bir kullanım ve politika alanına dönüşmüştür. 2015'te ""Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri"" tanımlanarak, ülkeler uluslararası mutabakatlarla bu hedeflere uyum sağlamak için düzenlemeler yapmıştır. Bu bağlamda, dünya için daha eşitlikçi ve sosyal adaleti amaçlayan bir gelişim dinamiği üzerinden şekillenen sürdürülebilir kalkınma hedefleri, krizlerin yönetimi ve alınması gereken önlemlere ilişkin ülkelere bir yol haritası sunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri, çevre, ekonomi, sosyal ve beşeri alanlarda eşitsizlik ve adaletsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, hedefler içerisinden ""Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve verimli istihdamı ve herkes için düzgün işi teşvik etme"" başlığı ele alınmıştır. Refah devletlerinin çöküşünü izleyen dönemde ortaya çıkan neoliberal söylemler ve bu söylemler üzerinden şekillenen kaynak dağıtım mantığı, toplumsal alanda tüm aktörlerin istihdam ilişkilerini piyasa egemenliği çerçevesinde dönüştürmüştür. Bu nedenle, kaynak eşitsizliği ve dağıtım adaletsizliği, istihdam yapısında çalışma süresi, sözleşme yapısı ve sigorta boyutlarında çalışanları ciddi hak kayıplarına uğratmıştır. Bu sebeple, ""Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve verimli istihdamı ve herkes için düzgün işi teşvik etme"" hedefinin günümüzdeki durumunun değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, çalışmada dünya ve Türkiye örneği üzerinden ILO'nun sürdürülebilir kalkınma ve istihdam göstergeleri (Reel Büyüme Oranları, Cinsiyet Eşitsizlikleri, Gelir Adaletsizlikleri, İşsizlik, Yoksulluk vb.) kullanılarak betimsel tarama modeli çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu sayede, sürdürülebilirliğin istihdam ve ekonomik yaşam içindeki konumu ele alınarak, sürdürülebilir kalkınmanın olanakları değerlendirilmiştir. Böylece, istihdam ve ekonomik büyüme alanlarında, ülkelerin ve toplumların sürdürülebilir bir gelecek sağlama çabaları daha net anlaşılacak ve mevcut politikaların ve uygulamaların ne ölçüde etkili olduğu ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnsana Yakışır İş, Kapsayıcı Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Kalkınma

1 Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, srkancoskun@gmail.com

TASLAK

TÜRKIYE'DE BIR REFAH ŞOVENIZMINDEN BAHSEDILEBILIR MI? TÜRKIYE'DE YENIDEN DAĞITIMA YÖNELIK KAMUOYU TUTUMLARI VE GÖÇMENLER

Şenol Baştürk[1]

21. yüzyılda uluslararası göç ve gelir dağılımı sorunları, birbirlerinden bağımsız biçimde küresel bir gündem oluşturmaktadır. Gelir dağılımı sorunlarının çözümü için, yeniden dağıtımcı (redistributive) politikalara yönelik kamuoyu desteği küresel düzeyde çarpıcı biçimde artmaktadır. Ancak diğer taraftan, göçmen karşıtı kamuoyu tutumlarında da belirgin bir yükselişten bahsedilmelidir. Yeniden dağıtımcı politikaların genişlemesi, analizlerde çoğunlukla uluslararası göç akımlarını özendiren "çekici bir faktör" olarak ele alınır. Bu nedenle "yeniden dağıtımcı politikaların" vatandaşlara dönük olmasını, uluslararası göçü teşvik etmemesini ve göçmenlerin politika genişlemesinin sonuçlarından dışlanmasını talep eden "refah şovenizmi (welfare chauvinism)" de eş anlı olarak yükseliş eğilimdedir. Refah şövenizmi, günümüzde göçmen karşıtı eğilimlerin nedenlerinden birisi olarak görülmektedir. Özellikle Batı kapitalizminde popülist-radikal sağ partilerin yükselişinin politik tabanını oluşturduğu düşünülür.

Refah şovenizminin, genellikle cömert (generous) yeniden dağıtım politikalarının yaygın olduğu merkez Batı kapitalizmindeki toplumlar için geçerli varsayılmaktadır. Türkiye gibi yakın çevre ülkeler, uluslararası göçün 21.yüzyılda güneyden – güneye biçimler almasıyla hedef ülke kategorisinde daha sık değerlendirmektedir. Ancak bu ülkelerde göçmenlere yönelik tutumlar ele alınırken; yeniden dağıtımcı politikaların dar olması nedeniyle refah şövenizmi kavramına genellikle başvurulmaz. Buna rağmen Türkiye'de son yıllarda göçmen karşıtı söylemlerin yaygınlaşmasında, yeniden dağıtımcı politikalara yönelik hassasiyetlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Türkiye için söz konusu eğilimler belirginlik kazanırken; göçmen karşıtı tutumlarda refah şovenizmine benzer etkileri analiz eden araştırmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Bu araştırma, refah şovenizmine dair ampirik analiz açığı kapatmak amacıyla Dünya Değerler Araştırması'nın (WVS) son dalga (7. Dalga – 2018) Türkiye verilerinden hareketle, yeniden dağıtımcı politikalara kamuoyu desteği ile göçmenlere yönelik tutumlar arasında bir ilişki olup olmadığını analiz etmeyi hedeflemektedir. Oluşturulan yapısal eşitlik modeli doğrultusunda Türkiye'de yeniden dağıtımcı politikalara yönelik destek ile göçmen karşıtlığı arasında pozitif yönlü bir analiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Batı kamuoyundaki refah şovenizmine benzer tutumların Türkiye için de geçerli olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Dağıtımcı Politikalar, Kamuoyu Tutumları, Göçmen Karşıtlığı

1 Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Doçent, sbasturk@uludag.edu.tr

TÜRKIYE'DE DERINLEŞEN YOKSULLUK KARŞISINDA ÜNIVERSITE ÖĞRENCILERININ HAYATTA KALMA STRATEJILERI ÜZERINE NITEL BIR ÇALIŞMA ÖRNEĞI

Hande Şahin[1]

Dünya'da 2019'da başlayan Covid -19 Pandemi süreci, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan dezavantajlı grupları ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan derinden etkilemiştir. Ülkelerin ekonomilerindeki bozulma istihdamda daralma, ürün fiyatlarındaki artış ve alım gücündeki azalma gibi kişilerin gündelik hayatları doğrudan etkileyecek birçok değişkeni beraberinde getirmiştir. Türkiye'de özelinde ise ekonomi, ülkenin yapısal problemleri, ekonomi politikaları ve de yaşanılan afetlere bağlı olarak ciddi bir bozulma sürecine girmiştir. 2023 Şubat ayında yaşanılan ve birçok farklı ilde yıkıcı etkileri olan deprem de özellikle sürecin çok daha sertleşmesine ve derinleşmesine sebep olmuştur. Birçok aile evini işini kaybederken depremin ekonomik, sosyal etkileri farklı bölgelerde de derinden hissedilmiştir. Kuşkusuz ki tüm bu süreç ve yaşanılan afetler özellikle alt ve orta sınıf mensuplarını doğrudan etkilemiş bazı aileleri ise bu sınıra çekmiştir. Ekonomik, sosyo kültürel olarak süreçten en çok etkilenen gruplaran biri de üniversite öğrencilerdir. Çoğu ailesinden gelen ekonomik desteğe bağlı olarak eğitim hayatına devam eden üniversite öğrencilerin bu süreçte geliştirmiş oldukları hayatta kalma stratejilerinin neler olduğu çalışmanın temel problemidir. Bozulan ekonomi ve derinleşen yoksulluğu üniversite öğrencilerin nasıl deneyimlerinin ortaya konulması çalışmanın temel amacı olmuştur. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı bölümlerde okuyan özellikle alt-orta sınıf ailelere mensup 25 üniversite öğrencisiyle yüz yüze ve online derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Öğrencilerin en sıklıkla başvurdukları stratejilerin okula devamlarını aksatmak zorunda kalmalarına rağmen garsonluk, satış elamanı gibi işlerde yarı zamanlı çalışmak, yemek için öğün sayısını azaltmak, beslenme alışkanlıklarını değiştirmek, kitap alımı gibi temel gider kalemlerinde kısıtlama yapmak, hem şehir dışında hem de aile ile aynı şehirde yaşayan öğrencilerde hybrid eğitime geçilmesine rağmen uzaktan eğitime devam edip kira ve yol masraflarını kısmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Üniversite Gençliği, Hayatta Kalma Stratejileri

TASLAK

1 İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, handecelik82@yahoo.com

TÜRKIYE'DE DÖNÜŞEN ÇALIŞMA HAYATINDA ORTAK ÇALIŞMA MEKÂNLARININ (COWORKING SPACES) YERI

Elif Kaşık[1]

Lütfi Sunar[2]

Çalışma hayatı 1980 sonrası yaşanan gelişmeler sonucunda büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Özellikle neoliberal ekonomi politikalarının uygulanmasıyla birlikte esneklik, çalışma hayatının en önemli unsurlarından biri olmuştur. Esnek çalışma uygulamalarıyla eş zamanlı olarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, hizmet sektöründe yaşanan yükseliş, işgücünün büyük çoğunluğunun beyaz yakalı profesyonellerden oluştuğu post-endüstriyel toplumu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte son 20 yılda bulut bilişim teknolojilerinin gelişimi profesyonel meslek gruplarının işlerinin ofisle olan sınırlarını ortadan kaldırarak çalışanların "istedikleri yerde istedikleri zaman" çalışabilmelerini mümkün kılmıştır. Çalışmanın anlamı ve işlevindeki bu değişim, çalışma mekânlarının da çeşitlenip farklılaşmasına neden olmuştur. Nitekim bu değişime en iyi örneklerden biri ortak çalışma mekânlarıdır (coworking spaces). Ortak çalışma mekânları, farklı meslek grubundan insanların aynı mekânı paylaşarak iş birliği içinde çalıştıkları ve sosyalleştikleri alanlar olarak tanımlanmaktadır. "Coworker Turkey" web sitesinin güncel verilerine göre Türkiye'de şu an 202 ortak çalışma mekânı bulunmaktadır ve bu sayı her geçen gün artmaktadır. Özellikle küresel Kovid-19 salgını süreciyle birlikte uzaktan ve hibrit çalışmanın yaygınlaşması ortak çalışma mekânlarının sayısının artmasına, daha fazla tercih edilen ve bilinen alanlar olmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu araştırma, Türkiye'de çalışma hayatında yaşanan dönüşümü ortak çalışma mekânları üzerinden incelemekte ve küresel bir trende dönüşen ortak çalışma mekânlarının işlevlerini sorgulamaktadır. Bu bağlamda ortak çalışma mekânı kullanıcılarının demografik özellikleri, mekânı kullanım sıklıkları, etkileşim ritüelleri ve bu mekânları tercih etme nedenleri konu edinilmektedir. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu araştırmada durum çalışması (case study) deseni tercih edilmiştir. Bu doğrultuda İstanbul'da bulunan zincirleşmiş ortak çalışma mekânlarından Workinton ve Kolektif House'da katılımcı gözlem tekniği kullanılmış ve mülakatlar yapılmıştır. Bu firmalara ait 5 farklı mekânda 26.12.2022-01.03.2023 tarihleri arasında 24 katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda ortak çalışma mekânlarının tercih edilme nedenlerine ilişkin 3 özellik ön plana çıkmıştır. Bunlar; maliyet, network ve sosyalleşmedir. Ayrıca bu özellikler ortak çalışma mekânlarındaki çalışma ilişkilerinde de ön plana çıkmaktadır. Bu araştırmanın bulguları, halihazırda İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde hazırlanmakta olan yüksek lisans tezime dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma hayatı, Ortak çalışma mekânları (coworking spaces), Çalışma ilişkileri

1 Siirt Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, elifkasik0@gmail.com
2 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, lutfisunar@gmail.com

TÜRKIYE'DE SIĞINMACI KRIZI: SURIYELI SIĞINMACILARA YÖNELIK DIŞLAMA MEKANIZMALARININ SONUCU OLARAK SOSYAL AYRIŞMA VE ETNIK AZINLIKLAŞMA RISKININ ANKARA ÖRNEĞI ÜZERINDEN İNCELENMESI

Sibel Utar[1]

Türkiye 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşının sebep olduğu hayati risk ve bölgesel yıkım nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeli sığınmacıya kapılarını açmıştır. 2014 yılı itibariyle sığınmacı sayısı 4 milyona yaklaşan Türkiye dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Bu kitlesel sığınmacı akımına yanıt olarak Türkiye uluslararası göç ve sığınmacı politikasını yeniden yapılandırmış ve Türkiye'ye sığınan Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmiştir. Bu statü ile Suriyelilere ücretsiz eğitim ve sağlık hakkı tanınmakla birlikte güvenli istihdam ve barınma yardımı sağlanmamıştır. Bu durum yaşam masraflarını ve barınma ihtiyaçlarını kendileri karşılamak zorunda olan milyonlarca Suriyelinin sınır kentlerinden istihdam ve barınma imkanlarının daha fazla olduğu büyükşehirlere kitlesel olarak göç etmesi sonucunu doğurmuştur. Büyükşehirlerde ev kiralarının düşük olduğu, giyim ve gıdaya erişimin daha ucuz olduğu kentsel çöküntü alanlarına ve kentlerin çeperlerine yerleşen Suriyelilerin bu bölgelerde mekânsal olarak yoğunlaşması ve daha düşük ücretle sigortasız olarak çalışmalarının emek piyasasını yerleşikler aleyhine bozması Türkiye'de sığınmacı karşıtlığının artışına sebebiyet vermiştir. Türkiye'deki ekonomik krizin 2018 sonrası dönemde derinleşmesi Türkiye'deki sığınmacı karşıtlığını daha da yükseltmiş ve Suriyeliler bir taraftan toplumsal ve ekonomik sorunlarla ilgili günah keçisi ilan edilirken diğer taraftan Suriyelilere yönelik sömürü ve dışlama mekanizmaları güçlenmiştir. Nitelik araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada Ankara'da ikamet eden 20 Suriyeli sığınmacı ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak Ocak-Nisan 2022 tarihlerinde görüşülmüştür. Bu çalışma çerçevesinde geçici koruma statüsünün niteliği ve de karmaşık yasal ve kurumsal düzenlemeler nedeniyle belirsizliğin arafında huzursuz ve güvensiz bir yaşama mahkum olan Suriyelilerin gündelik yaşamda maruz kaldıkları kurumsal ve toplumsal dışlama pratikleri katılımcıların deneyimleri üzerinden ele alınacak ardındansa Suriyelilerin hayatta kalmak için geliştirdiği başa çıkma mekanizmaları incelenecektir. Bu bağlamda Ankara'daki saha verilerine dayanılarak çalışma çerçevesinde ortaya atılan temel iddia Suriyelilere yönelik sığınmacı karşıtlığının ve dışlama mekanizmalarının Suriyelilerin toplumsal uyumunu olanaksız hale getirdiği ve bunun yerine Suriyeliler arasındaki dayanışma ağlarının güçlenmesine sebebiyet vererek özellikle Suriyelilerin mekânsal olarak yoğunlaştığı bölgelerde sosyal kapanmayı mümkün kıldığıdır. Bu durumun uzun vadede nasıl Suriyeli sığınmacıların azınlıklaşması sürecini beraberinde getireceği çalışmanın bir diğer odak noktasını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: SSuriyeli Sığınmacılar, Dışlama, Sosyal Ayrışma

1 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Araştırma Görevlisi, sibel.utar@gmail.com

TÜRKIYE'DE SOSYOLOJI ALANINDA YAPILMIŞ BOŞANMA KONUSUNDAKI LISANSÜSTÜ TEZLERIN İNCELENMESI

Gülşah Şükran Kale Yolcu[1]

Sosyal bir olgu olan boşanma aynı zamanda bir kriz durumu olarak sınıflanmaktadır. Bu anlamda her toplum ve dönemde görülebilen boşanma olgusunun çağımızda ciddi düzeyde artması krizler çağının toplumsal görünümlerine uygun bir örnek oluşturduğu düşünülmektedir. Her ne kadar gelişmiş batılı devletlerle kıyaslandığında düşük oranlarda kalsa da Türkiye'de de boşanma oranları giderek artmaktadır. Ve böylece sosyolojik olarak incelenmesi gereken dikkat çekici bir konuma gelmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de sosyoloji bilim dalında boşanma konusunda yapılmış lisansüstü tezler incelenerek konu hakkındaki mevcut bilimsel çalışmaların durumunu ortaya koymak amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan çalışmada veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi kullanılarak betimsel bir çözümleme gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla YÖK Ulusal Tez Merkezinde kayıtlı, anahtar sözcük olarak seçilen "boşanma" ve "boşanmış" kavramlarından ulaşılan tezler incelenerek ilk aşamada türü, alanı, yayımlama yılı açısından sınıflandırılmıştır. Ulusal Tez Merkezinde konu olarak sosyoloji belirtilmiş olmasına rağmen tez incelendiğinde sosyoloji dışında bir anabilim dalında (sosyal politika, ilköğretim öğretmenliği, aile danışmanlığı, kültürel çalışmalar gibi) yürütülmüş olan tezler kapsam dışı bırakılmıştır. Ardından sosyoloji bilim dalında yapılmış olan tezler yöntem, veri toplama teknikleri ve örneklem özellikleri açısından incelenmiştir. 500'den fazla boşanma konusunda lisansüstü tezin olduğu, bunların 34 tanesinin sosyoloji anabilim dalında yapıldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, çeşitli disiplinlerce ele alınan boşanma olgusunun hukuk, psikoloji ya da din disiplinlerindeki kadar sosyoloji disiplininde çalışılmadığı, doktora düzeyinde yüksek lisansa göre daha az çalışıldığı, ilk olarak 1990 yılında yapılan çalışmaların 2010 yılından sonra artış gösterdiği ve nitel çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışma konusunun genellikle boşanmanın nedenleri ve etkilerine yönelik ve belirli bir il örnekleminde yürütüldüğü, kadın deneyimlerinin erkek deneyimlerine göre daha fazla çalışıldığı, sadece erkek deneyimlerini ele alan çalışmaların 2021 yılından itibaren yapılmış 3 çalışma olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğü ortalama 27 kişi, nicel çalışmalardaki örneklem büyüklüğü ise ortalama 529 kişi olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, Lisansüstü Tez, Sosyoloji

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi , Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, gulsah.kale@adu.edu.tr

TÜRKIYE'DE ŞIDDET GÖREN KADINLARIN KORUNMASINDA 6284 SAYILI KANUNDAKI İŞLEVSIZLIKLER

Beril Uğuz[1]

Türkiye'de 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un amacı temel olarak şiddete uğrayan, şiddete uğrama tehlikesi bulunan veya tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kadınların ve çocukların korunmasıdır. Fakat kanunun Türkiye'de uygulanması ile ilgili çok sayıda işlevsizlik gözlenmektedir. Çalışma Türkiye'de 6284 sayılı kanunun uygulamasındaki sorunları ortaya koyma amacı taşır. Çalışma kapsamında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve buna bağlı olarak kadına yönelik şiddetin ve artış gösterdiği küresel salgın ve ekonomik krizin tırmandığı bir dönem olan 2021 yılında, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'na başvuran ve Türkiye'nin farklı illerinden şiddet görmüş kadınların deneyimleri üzerinden 6284 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin işlevsizlikler ortaya konmuştur. Bu amaçla Ankara Kadın Dayanışma Vakfı tarafından 2021 yılında Türkiye'nin farklı illerinden şiddet sebebiyle başvuranlara uygulanan tüm yarı yapılandırılmış görüşme formları incelenmiş ve kadınların 6284 sayılı kanun ile bağlantı durumları tespit edilmiştir. Buna göre 2021 yılında toplam 271 kişi kendisi veya şiddet gören bir yakını için destek talebine bulunmak üzere vakfa ulaşmış; 71 tanesinde şiddet gören kadın için 6284 sayılı kanun başvurusu/kararı gözlenmiştir. Çalışmada 71 kadının 6284 sayılı kanun ile ilgili deneyimleri nitel veri analizi yöntemi ile detaylı olarak incelenmiştir. Analiz çerçevesinde elde edilen bulgulara göre Türkiye'de 6284 sayılı kanunun uygulanmasında 'tekrar eden' sorun ve işlevsizlikler saptanmıştır. Bu bağlamda uzaklaştırma kararı olan erkeklerin, kararı defalarca ihlal etseler dahi yaptırımsız kalmaları ve şiddete devam edebilmeleri, bunun sonucu olarak kadınların korku ve güvensizlik içinde hayatlarına devam etmeye çabalamaları, polisin ve hâkimin kadının haklarını korumaya yönelik olmaktan uzak davranış ve kararları bu saptamalar arasındadır. Vakfa gelen başvurular arasında 6284 sayılı kanuna ait deneyimler ile ilgili olumlu örnekler varmış gibi görünse de, kadınlar kaygı, korku ve çıkmazda hissettikleri için vakfa destek talebinde bulunmak durumunda kalmaktadırlar. Kadınların çoğunun 6284 sayılı kanun çerçevesindeki haklarından haberlerinin olmadığı gözlenmektedir. Sonuç olarak 6284 sayılı kanunun işlevselliğinin takip edilmesi gerekliliğinin yanında kadınların haklarını bilmeleri açısından kanun ile ilgili geniş çerçeveli bilgilendirme çalışmaları yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: 6284 Sayılı Kanun, Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Haklarının Korunması

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi, Animasyon ve Çizgi Film, Öğretim Görevlisi, Dr., beriluguz@gmail.com

TÜRKIYE'DE YÜKSEK GÜVENLIKLI HAPISHANELERIN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECI

Arda İbikoğlu[1]

Bu çalışmanın bir kısmı 2012 yılında Washington Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamladığım doktora tez araştırmasına dayanmaktadır. Doktora tezim gazete, anı ve arşiv araştırmasının yanı sıra eski mahpuslar, cezaevi bürokrasisi, avukatlar ve insan hakları savunucuları ile gerçekleştirilmiş toplam 50 yarı yapılandırılmış mülakata dayanmaktadır. Bu çalışma ise, tezimde elde ettiğim bulguların hem cezalandırma sosyolojisi kuramında hem de Osmanlı Dönemi hapishanelerine dair yeni araştırmalara dayanarak daha geniş çaplı bir arka plana oturtulmasını hedeflemektedir.

Cezalandırma alanındaki değişimleri nasıl açıklarız? Cezalandırma reformu neden gerçekleşir? Bu sorulara cevap arayan cezalandırma sosyolojisi alanındaki güncel kuramlar derin kurumsal arka plana, devletin belirleyici rolüne ve cezalandırma alanındaki toplumsal aktörler arası mücadelelere dikkat çekmektedir. Bu kuramlardan hareketle Aralık 2000'deki Hayata Dönüş Operasyonu'nun başarılı şekilde hayata geçirilmesi ve F-tipi yüksek güvenlikli hapishaneler sürecini inceleyen bu çalışmada ortaya atılan temel tez, hem hapishanelerin tarihsel dönüşümünde hem de reformun hayata geçirilmesinde devlet ve siyasi aktörler arasındaki mücadelelerde kurulan koalisyonların temel faktör olduğudur. (1) Osmanlı ve Türkiye hapishanelerindeki kronik iktidar boşluğunda; (2) 1960'lardan itibaren devrimci sol ve Kürt milliyetçi hareketlerin hapsedilmesi ve hapishanelerde siyasi komünlerin ortaya çıkmasında; ve son olarak da (3) 1996 reform denemesinde mahpusların ve 2000 reform denemesinde ise devletin başarılı olmasında temel faktör devlet ve toplumsal aktörler arasındaki mücadeleler ve koalisyon kurma becerisidir.

Anahtar Kelimeler: Cezalandırma, Hapishaneler, Hukuk Sosyolojisi

TASLAK

1 Arda İbikoğlu, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, arda.ibikoglu@altinbas.edu.tr

TÜRKIYE'DEN ALMANYA'YA GÖÇ ETMIŞ PROFESYONELLERIN KRIZ(SIZLIK) DENEYIMLERI

Anlam Filiz[1]

Yüksek eğitimli bireylerin Türkiye'den, özellikle de son on yılda dikkate değer oranlarda göç etmeleri, hem kamusal alanda hem de sosyoloji disiplininde önemli tartışma konularından biri haline gelmiştir. Almanya, yüksek nitelikli işgücü açığı bulunması ve 1960'lardan beri Türkiye'den aldığı göç sonucunda Türkiye ile arasında oluşmuş yoğun ilişkileri nedeniyle bu göçmenler arasında en çok tercih edilen ülkelerden biri olmuştur. Bu göçmenler, Almanya'nın bilişim, otomotiv gibi sektörlerinde çalışmakta; Almanya'nın üniversite ve araştırma kurumlarında mühendislik, tıbbi bilimler gibi çeşitli alanlarda eğitim almaktadırlar. Bu bireylerin Türkiye'den gitme kararları,sosyal bilimlerde kriz olarak nitelendirilen Türk lirasının yabancı kurlar karşısında değer kaybetmesi gibi nedenlerle ilişkilendirilmektedir. Birçok yüksek nitelikli göçmen, Almanya'daki hayatlarını Türkiye'de yaşadıkları bu tür krizlerden uzaklıkları ile tarif etmektedir. Diğer yandan bu göçmenler, Almanya'da pandemi nedeniyle getirilen kısıtlamalardan ayrımcılık ve yalnızlığa kadar gündelik hayatlarını olumsuz şekilde etkileyen birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda Almanya'daki yüksek nitelikli göçmenler, çeşitli kriz ve krizsizlik hallerini bir arada yaşamaktadırlar.

Bu bildiri, sosyal bilimlerde kriz olarak kavramsallaştırılan enflasyon, toplumsal bağların zayıflaması ve yükselen ırkçılık gibi olguların bireyler tarafından nasıl anlamlandırıldığını, Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş profesyonellerin, Türkiye'den göçlerini ve Almanya'daki deneyimlerini yorumlama biçimlerine odaklanarak inceler. Bu çalışma, Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş yirmi dokuz yüksek nitelikli göçmenle 2022 yılında yapılmış yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Bildiri, toplumsal krizlerle ilgili çalışmalara kriz ve krizsizlik deneyimlerini bir arada inceleyerek katkıda bulunur. Göçmenlerin olumsuz deneyimleri özellikle mavi yakalı göçmenler üzerine yapılan çalışmaların merkezi meselelerindenken, yüksek nitelikli göçmenlerle ilgili çalışmalarda daha marjinal bir konumdadır. Bildiri, yüksel nitelikli göçmenlerin deneyimlerinin bu anlamdaki çok yönlülüğünü ortaya koyarak da göç yazınına katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: Yüksek Nitelikli Göçmenler, Türkiye'den Almanya'ya Göç, Kriz ve Krizsizlik

TASLAK

1 Türk-Alman Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, anlamfiliz@gmail.com

TÜRKIYE'NIN PANDEMI YÖNETIMINDE GELENEKSEL VE DIJITALIN (DEZ) ENTEGRASYONU: FILYASYON EKIPLERININ DENEYIMLERI

Zübeyde Demircioğlu[1]

Ayşe Polat[2]

Hüseyin Küçükali[3]

COVID-19 pandemi süreci sağlık alanında dijital dönüşümü hızlandırmıştır. Dünya Sağlık Örgütü dijital sağlığın, sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizliklere potansiyel bir yanıt olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla dijitalleşme pandemi gibi ciddi bir halk sağlığı sorununda etkili bir yanıt aracı olarak görülmüş Türkiye'de de benzer bir politika benimsenmiştir. Pandemide dijital teknolojilerin en yaygın kullanıldığı alanlardan biri Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen filyasyon (temaslı takibi) faaliyetleri olmuştur. Hastaların ve onlarla yakın temas kurmuş kişilerin belirlenmesi, takip edilmesi ve korunması anlamını taşıyan filyasyon pandemi öncesinde geleneksel yollarla (yüz yüze ve kağıt üzerinde) yapılırken pandemiyle birlikte pek çok ülkede dijital teknolojilerle desteklenmiştir.

Türkiye örneğinde esas olarak yüz yüze temaslı takibi yapan ekipler; tablet, telefon, GPS cihazı gibi donanımlarla FİTAS (Filyasyon Takip Sistemi), HSYS (Halk Sağlığı Yönetim Sistemi) gibi kurumsal yazılımlar ve WhatsApp gibi kişisel yazılımları kullanmışlardır. Dolayısıyla Türkiye'nin pandemi deneyiminde filyasyon geleneksel yöntemler ile dijital teknolojilerin iç içe geçtiği bir süreçle yönetilmiştir. Bu çalışma fiziksel ile dijital bu iç içe geçişinin birlikte nasıl yönetildiğini filyasyon ekiplerinin kendi anlatılarından yola çıkarak ele almaktadır.

Çalışmanın verileri İstanbul'un iki ilçesindeki filyasyon ekiplerinde görev yapan doktor, yardımcı sağlık personeli, koordinatör ve şoför toplam 21 kişi ile Temmuz - Ekim 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş derinlikli görüşmelere dayanmaktadır. Dijital teknolojiler pandemi yönetiminde büyük umutlar vaat etmekle birlikte; çalışma bu teknolojilerin filyasyon ekipleri tarafından gündelik, sıradan işlerde kullanıldığını hatta bazı durumlarda bu işlerin gerçekleştirilmesini zorlaştırdığı ortaya koymaktadır. Öte yandan geleneksel ve dijital iş yapma şekillerinin iç içe geçtiği filyasyon deneyimi, donanım veya yazılım eksikliklerine, ekip üyelerinin yetersiz dijital okur-yazarlığına, toplumun farklı sosyo-ekonomik katmanlarındaki vatandaşların ihtiyaçlarına cevap vermedeki zorluklara, mahremiyet endişelerine ve güç ilişkilerinin teknoloji ile yeniden inşasına ışık tutarak, dijital sağlık ile ilgili eleştirel bir bakış açısının geliştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Halk Sağlığı, Filyasyon

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, demircioglu_z@yahoo.com
2 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, polatayse@gmail.com
3 İstanbul Medipol Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Dr. Öğretim Üyesi, kucukalihuseyin@gmail.com

TÜRKIYE'DE GENÇ İSTIHDAMI VE KESIŞIMSEL EŞITSIZLIKLER: NE EĞITIMDE NE İSTIHDAMDA OLAN GENÇLER

Oytun Meçik[1]

Sevcan Karcı[2]

Bu çalışma, Chat-GPT devrimi sonrası neoliberalizm çağının, sosyal refahı zayıflatan ve her türlü eşitsizliği yaygınlaştıran etkileri altında halihazırda Türkiye'de derin yoksulluk tehdidine maruz kalan gençleri nasıl etkileyeceğini tartışmaya açacaktır. Çalışma kapsamında, Türkiye'de "ne eğitimde ne istihdamda" (NEET) oranlarının azaltılmasına ve gençler için dezavantaj yaratan koşulların hafifletilerek toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik politika önerileri, ülke karşılaştırmalarından hareketle ortaya konulmuştur. Eğitim almayan, çalışmayan daha da önemlisi iş arayışında da olmayan, odalarından çıkmadan hayatlarını sürdürmeye hevesli bu genç kitle, küresel bir sorundur. Türkiye'de NEET olan gençlerin yüksek oranlarda olması, ülkenin sürdürülebilir kalkınma ve sosyal refahı sağlama yeteneğini etkilediği için toplumsal yapı için önemli bir endişe kaynağıdır. Türkiye'deki yüksek NEET oranının başlıca nedenlerinden biri, ülkenin gençlere modern iş piyasasında başarılı olmak için gerekli becerileri ve eğitimi sağlayamayan zayıf bir eğitim sistemine sahip olmasıdır. Ayrıca Türkiye'de genç istihdamının çoğunlukla gerçekleştiği kayıt dışı sektörün genellikle düşük ücret, kötü çalışma koşulları ve sınırlı iş güvenliği ile karakterize edilmesi de toplumdaki savunmasız grupların büyümesine yol açmaktadır. Üstelik COVID-19 pandemisi ve takip eden süreçte ekonomik koşullardaki hızlı bozulma ile birçok genç, eğitim ve iş fırsatlarına erişimde artan zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye, 18-24 yaş aralığında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının yüzde 32,2 ile en yüksek olduğu OECD ülkesidir. Bu, Türkiye'nin gençlerin insana yakışır ve sürdürülebilir istihdama erişebilmesini sağlama konusunda önemli bir zorlukla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu noktadan hareketle çalışmada, OECD ülkelerindeki NEET oranlarını ve üretilen öncelikli politikalarını karşılaştırmalı olarak tartışılacak ve Türkiye'de kesişimsel eşitsizlikler altında ezilen gençlere yönelik politika önerileri değerlendirilecektir. Türkiye ivedilikle eğitim ve öğretim programlarını yapısal olarak iyileştirilmeli ve eş zamanlı olarak eşitlikçi iş ortamları yaratmalı, savunmasız gruplara destek sağlamaya yönelik makro adımlar atmalıdır. Aynı zamanda gençleri evden çıkaracak, heveslendirecek, harekete geçirecek duygulara dokunan politikaların da üretilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ne eğitimde ne istihdamda' (NEET), Genç İstihdamı, Eğitim

1 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisat Bölümü, Profesör, oytunm@ogu.edu.tr
2 Uşak Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Araştırma Görevlisi, Dr., sevcan.karci@usak.edu.tr

TÜRKIYE'DE GÖÇMENLERIN GÜNLÜK HAYATTA DUYGULARI: SOMALI VE CIBUTI ÖRNEĞI

Leyla Taşkın[1]

Bu çalışmanın amacı, Ankara'da yaşayan Somalili ve Cibutili göçmenlerin, günlük yaşamda ritim, rutinlerini, etkileşimlerini ve duygularını, nasıl göründüklerini, nasıl gördüklerini ve insan-çevre ilişkilerini incelemektir. Bu kapsamda, çalışmada katılımcıların günlük yaşam pratikleri ile göçmenlerin nasıl hissettikleri, kurdukları ilişkiler ve ilişkilerin sebep olduğu duygu değişimlerine yer verilcektir. Araştırma, Ankara'da Somalili ve Cibutili göçmenlerden oluşan bir katılımcı grubuyla, araştırma yöntemlerinin birbiriyle etkileşimli olarak uygulanmasıyla yürütülmektedir: etnografi, derinlemesine görüşmeler ve katılımcı gözlem tekniği . Bu tez çalışması, Türkiye'deki göç araştırmaları literatürüne günlük yaşam pratikleri kavramını göç ile ilişkisi içinde tanıtan bir araştırma olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etnografi, Gündelik Yaşam Sosyolojisi, Duygular

TASLAK

1 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek lisans öğrencisi, taskinleylaa@gmail.com

TÜRKIYE'DE SINEMA VE DIZI SEKTÖRLERINDEKAMERA GRUBUNDA ÇALIŞAN KADINLARIN DENEYIMLERI

Aysun Öner[1]

1970'li yıllarda büyüme ve kalkınma için rekabette ayakta kalmak gerekti ve rekabet, emek piyasasının esnek bir yapıya dönüşmesini gerektirdi. Esnek istihdam koşullarının yarattığı risk ve güvencesizlik tüm dünyaya yayıldı ve bir prekarya sınıfı ortaya çıktı. Dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de pek çok meslek grubu geçici, proje bazlı, belirli maaş politikaları ve yükselme politikası olmayan prekaryal iş düzeninde çalışıyor. Bu gruplardan biri de sinema, reklam, dizi gibi sektörlerde yapım ekibinde kamera grubunda çalışan kadınlar. Kamera grubunda çalışan kadınlar, prekaryal çalışma düzeninin olumsuzlukları ve belirsizlikleri dışında, kamera grubunun erkek egemen bir alan olmasından ötürü, kadın kimliklerinden dolayı da ayrımcılığa uğramakta, yaşanan belirsizliklerin boyutu bu bağlamda daha da artmaktadır. Kimlikler belirsizlik olduğu için güvenli alan arayışında ve kamera grubundaki kadınlar belirsizlik durumlarında ayakta kalmak için çeşitli stratejiler uygulamaktadır. Makalede, prekaryal düzenin belirsizlikleri ve üretilen stratejiler Harrison White'ın belirsizlik kuramı üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinema ve Dizi Endüstrisi, Güvencesizlik, Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı

TASLAK

1 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, aysunoner2005@yahoo.ca

TÜRKIYE'DE SOSYOEKONOMIK EŞITSIZLIKLER: GELIR GRUPLARI ARASINDAKI DEĞIŞIMLER VE FAKTÖR GELIRLERININ ROLÜ

Merve Akkuş Güvendi[1]

Sosyoekonomik eşitsizlikler, dünyada ve Türkiye'de giderek daha fazla ilgi çeken bir konu haline gelmektedir. Son kırk yılda yaşanan siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmeler sosyoekonomik eşitsizlikleri önemli ölçüde tetiklemiş ve gelirin yeniden dağıtıldığı farklı bir toplumsal yapıyı beraberinde getirmiştir. Çoğunlukla kendisine iktisat literatürü içerisinde yer bulan gelir dağılımı çalışmaları makro göstergeler ile eşitsizlik ilişkisine odaklanmakta, eşitsizliğin seyri salt genel bir görüntü sağlayan Gini katsayısı gibi sayısal göstergelerle betimsel biçime değerlendirilmektedir. Ancak Gini katsayısı üzerinden eşitsizlikleri takip etmek, toplumun içsel değişimini takip etmek açısından bir açıklama sunmamaktadır. Bu nedenle, farklı gelir gruplarındaki daralma ve genişlemeyi takip etmek için yeni hesaplama yöntemleri geliştirilmektedir.

Türkiye'de eşitsizlik mevcut hesaplamalara göre 2000'lerin başından bu yana azalmaktadır. İktisadi, siyasal ve toplumsal yapıyla birlikte şekillenen gelir dağılımındaki değişimleri anlamak için, gelirin bireysel ve fonksiyonel dağılımının birlikte ele alınması gerekmektedir. Fonksiyonel dağılım, gelirin üretim faktörlerine göre paylaşımını, bireysel dağılım ise gelirin hanehalkları veya bireyler arasında nasıl dağıldığını ifade etmektedir. Bu çalışmada bu iki dağılımın birlikte incelenmesi, toplumsal yapının değişimi ve sosyoekonomik eşitsizliklerinin anlaşılması için daha kapsamlı bir analiz sunacaktır. İkincil veri analizi yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada TÜİK'in Hanehalkı Bütçe Anketi verileri kullanılmıştır. Çalışmada gelir gruplarının toplam gelirden aldıkları payın değişimi üretim faktörlerinden aldıkları payla birlikte ele alınarak 2002-2020 arasında dört dönem olarak incelenmiştir. Yaklaşık yirmi yıllık dönem içerisinde büyüme dönemlerinin sosyoekonomik eşitsizlikleri azalttığı, ekonomik kriz dönemlerinin ise arttırdığı görülmektedir. Bulgulara göre ekonomik dalgalanma ve kriz dönemlerinde alt gelir grupları artan transferlerle desteklenirken üst gelir grupları menkul ve gayri menkul gelirlerindeki artışla paylarını arttırmaktadır. Geniş bir tanımlamaya sahip orta gelir grubunun dönemler arasındaki değişimi ise ücret ve müteşebbis gelirlerindeki dalgalanmalarla birlikte hem pay hem de imkan olarak daralmaktadır. Bu çalışma sosyoekonomik eşitsizliklerin anlaşılmasında gelir gruplarının payının değişiminin ve gelir kaynaklarının birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoekonomik Eşitsizlikler, Toplumsal Sınıflar, Orta Sınıf

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, merveaks@gmail.com

TÜRKIYE'DE YAKIN DÖNEMDE KRIZLER VE DOĞURGANLIK DÖNÜŞÜMÜ

Sutay Yavuz[1]

Bu çalışmada, Türkiye'deki doğurganlık dönüşümü 2001-2021 dönemi boyunca, yaşa özel doğurganlık hızlarındaki değişimlerin incelenmesi üzerine odaklanmaktadır. Toplam doğurganlık hızı göstergesi son 20 yılın ilk dörtte üçlük bölümünde yenilenme düzeyinde kalmış ve son dörtte birlik bölümünde ise bu düzeyin altına inmiştir. Bu dönem, dünyada ve Türkiye'de ekonomik kriz ve salgın dönemi koşulları içinde geçmiştir. Çalışmada, 2001 ve 2021 yılları arasındaki doğurganlık düzeyi (Toplam Doğurganlık Hızı) ve doğurganlığın yaş yapısındaki değişimler (Yaşa-özel-doğum hızları) incelenmiştir. Bu 20 yıllık süre, doğurganlık düzeyini etkileme potansiyeli olan bazı önemli gelişmeleri ifade edecek şekilde dört alt döneme ayrıştırılarak incelenmiştir. Çalışmada kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumundan (TÜİK) tarafından her yıl düzenli olarak yayımlanan Doğum İstatistikleri 2022 Haber Bülteni'nden alınmıştır. Çalışmada doğurganlık düzeyinin değişimi incelenirken, kadınların doğumlarını erteleme ve telafi etme davranışlarındaki dinamiklerin genel doğurganlık düzeyi değişimini belirlediği kabul edilmektedir. Bulgular, son 20 yılda, 15-24 yaş grubu kadınların doğurganlıklarının sürekli ve büyük oranda azaldığını göstermektedir. Bu eğilimin karşısında ise daha yüksek yaş grubu kadınlarda bu eksikliği telafi edecek derecede doğurganlık hızı artışı gerçekleşmemiş; bilakis doğurganlık hızları daha ileri yaş gruplarında da tedrici olarak azalmıştır. Bu genel eğilimin kriz dönemi olarak tanımlanan 2014 ve sonrasında belirgin bir örüntü haline gelmesiyle birlikte Türkiye'de doğurganlık dönüşümünde ""geçiş sonrası (TDH < 2,0)"" aşamaya gelinmiştir. Nüfus bilimi alanındaki çalışmalar, sosyoekonomik, demografik, sosyokültürel ve politika alanındaki temel faktörlerin etkileşimlerinin, doğurganlığın azalmasına yol açan demografik dinamiklerin arka planını oluşturduğunu göstermektedir. Son dönemde, bu azalmanın nüfusun yenilenme düzeyinin altına kadar inmesinde ekonomik ve salgın koşullarının oluşturduğu krizlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Türkiye'deki doğurganlık düzeyinin geleceği hakkında düşünürken, ekonomik ve sosyolojik faktörler yanı sıra 2023 yılı başında gerçekleşen depremlerin etkilerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğurganlık, Demografik Dönüşüm, Yenilenme düzeyi

1 Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, sutay.yavuz@asbu.edu.tr

TASLAK

TÜRKİYE'DEKİ GENÇ KADINLARA YÖNELİK EKONOMİK ŞİDDET ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ayşe Zeynep Zülfikar[1]

Elif Öz[2]

Hilal Arslan[3]

Kadına yönelik şiddet üzerine yapılan araştırmalar, ""ekonomik şiddet"" olarak adlandırılan şiddet türünü, kişinin finansal kaynaklarına erişimini kısıtlayarak, davranışlarını manipüle etmek ve kontrol altına almak yoluyla gerçekleştirilen bir eylem olarak tanımlamıştır. Türkiye'deki durum incelediğinde, kadına yönelik şiddet araştırmalarında ekonomik şiddetin göz ardı edildiği ve konunun kavramsallaştırılması ile ölçülmesinin geliştirilmesiyle ilgili olarak alanda çalışmalara ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir. Özellikle, 18-29 yaş grubunda olan genç kadınlarla yapılan çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle, araştırmanın ana amacı, Türkiye'de yaşayan genç kadınların hayatındaki normalleştirilerek gizlenen bu şiddet türünün, kişilerarası, ailevi ve toplumsal yansımalarının çok boyutlu işleyişini ortaya koymaktır. Araştırma, karma yöntem tasarımı kullanılarak, Türkiye'de yaşayan en az bir kez evlenmiş ve hiç evlenmemiş 18-29 yaş grubunda olan eğitimde olanlar, istihdamda olanlar ve ne eğitimde ne de istihdamda olanlar (NEET) olarak üç alt kategoriyle genç kadınların farklılaşan şiddet geçmişlerini göstermeyi amaçlamaktadır. Şiddet araştırmaları ile feminist araştırma etiği ilkelerine göre araştırmanın veri toplama süreci ve bulguların analizinin genç kadınların hayatlarında özgürleştirici bir etki bırakması da araştırmanın motivasyonlarından biridir. Araştırmanın nicel kısmında, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması 2014, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018 ve Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2021 hane halkı araştırmalarının ikincil veri analizi yapılmıştır. Çalışmanın nitel bileşeni Ankara'da Mayıs-Haziran aylarında 30 genç kadınla yapılacak olan yarı-yapılandırmış görüşmeler olup akademik bir teze dayatılmayacak olan saha süreci hala devam etmektedir. Betimleyici nicel analizin ilk bulguları, genç kadınların %74,3'ünün çalışmadığı ve %78,7'sinin kendi gelirine sahip olmadığını göstermektedir. Hiç evlenmemiş kadınların öğrenci olmaları, en az bir kez evlenmiş kadınların çocuk bakımı nedeniyle işgücüne katılmadıkları gözlenmiştir. Kendi geliri olmayan genç kadınların çoğunluğunun en az bir kez evlenmiş kadınlardan oluşması dikkat çekmiştir. Acil durumda para bulma oranı en az bir kez evlenmiş olanlar için %45,9, hiç evlenmemiş olanlar için %57,2'dir. Bu durum, en az bir evlilik yapmış genç kadınların şiddete maruz kaldıklarında kısıtlı hareket alanları, yakın çevrelerinden ekonomik destek alamıyor olmalarıyla açıklanabilir bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Genç Kadın, NEET, Ekonomik şiddet

1 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Öğrenci, zeynepzulfikar@gmail.com
2 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji, Öğrenci, elif.oz@metu.edu.tr
3 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Öğretim Görevlisi, Dr., hilal.arslan@hacettepe.edu.tr

TÜRKIYE'DEN ÖRNEKLERLE SIYASETTE KADINLARA YÖNELIK ŞIDDET

İlknur Yüksel Kaptanoğlu[1]

Cansu Dayan[2]

Çağıl Öngen Köse[3]

Burcu Hatiboğlu-Kısat [4]

Selda Taşdemir-Afşar[5]

Özge Sanem Özateş Gelmez

Özlem Ersavaş

Siyasette kadınlara yönelik şiddet (SKYŞ), kadınların siyasi haklarını ve diğer insan haklarını kullanmalarını engelleyen her türlü fiziksel, cinsel ve/veya psikolojik şiddet eylemi/tehdidi olarak tanımlanmaktadır (UN Women, 2021a). SKYŞ; kadınların oy kullanma, kamu görevine gelme, oy hakkının gizliliği, özgürce kampanya yürütme, dernek kurma, toplanma, düşünce ve ifade özgürlüğünden yararlanma haklarını engelleme gibi birçok eylem ile ilişkilidir. Bu şiddet eylemlerinin failleri, kurumlar ya da aile üyeleri de dahil olmak üzere bireyler olabilir (UN Women ve UNDP, 2017). Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de siyasette kadınlara yönelik şiddetin görünür olmasına ve ortadan kaldırılmasına nitel bir araştırmayı da kapsayacak biçimde katkıda bulunmaktır.

Yeni bir kavram olan "siyasette kadınlara yönelik şiddet" (SKYŞ) olgusunu gündeme getiren bu çalışma, saha çalışması 13 Mayıs-2 Eylül 2022 tarihleri arasında yürütülmüş nitel araştırmaya dayanmaktadır. Araştırma kapsamında, ulusal ve yerel siyasetin içinde aktif olarak yer alan/almış siyasetçi kadınlar ile siyasetteki deneyimleri, algıları ve önerileri üzerine 30 derinlemesine görüşme, konuyla ilgili alanlarda farklı birimlerde çalışan kişilerin görüş ve önerileri için de 24 görüşme yapılmıştır. Yüz yüze ve çevrim içi araştırma modunun uygulandığı araştırmada ayrıca, gençlerin ve kadınların siyasetteki konumları ve önerilerini anlamak amacıyla 6 çevrim içi odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmeler çoğunluğu Ankara'dan, olmak üzere, Adana, Antalya, Diyarbakır, Kars, Trabzon, Muğla, İzmir, Tunceli, Elâzığ, Kütahya ve Konya illerinden kişiler ile gerçekleşmiştir.

Araştırma sonuçları, siyasette kadınların farklı aktörler tarafından maruz bırakıldıkları şiddet eylemlerini ortaya koymaktadır. Siyasetin içindeki kadınların adaylık, seçim süreci ve seçim sonrası aşamalarda psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet biçimlerine maruz bırakıldıklarını göstermektedir. Adaylık aşamasında, kadınların siyasete katılmasını "kirli siyasetten" kızlarını ve eşlerini korumak isteyen aileler ile kadınların aday oldukları siyasi parti üyelerinden psikolojik şiddet daha baskın görünmektedir. Öte yandan, seçildikten sonra şiddet uygulayanlara diğer siyasi parti üyeleri, seçmenler ve medya da eklenmektedir. Ayrıca, siyasette kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması da dahil olacak biçimde yeni bir siyaset biçimine olan ihtiyaç özellikle gençler ve sivil toplum örgütleri temsilcileri tarafından gündeme getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddeti, Nitel Araştırma, Psikolojik Şiddet

1 Yeryüzü Kooperatifi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Doçent, ilknuryuksel42@hotmail.com
2 UNFPA, Sosyal Araştırma Yöntemleri, Bağımsız Araştırmacı, cansu.dayan@gmail.com
3 Yeryüzü Kooperatifi, Sosyal Hizmet, Bağımsız Araştırmacı, cagil.ongen@gmail.com
4 Yeryüzü Kooperatifi, Sosyal Hizmetler, Doçent, burcuhatiboglu@gmail.com
5 Yeryüzü Kooperatifi, Sosyoloji Doçent, selda.afsar@gmail.com

TASLAK

ULUSLARARASI ÖĞRENCI HAREKETLILIĞININ SOSYAL ADALET AÇISINDAN DEĞERLENDIRILMESI

Orhan Samet Pençe[1]

Son yıllarda eğitimin ticarileşmesi ve neoliberalleşme süreciyle birlikte yükseköğretimde "uluslararası" boyut ön plana çıkmış, 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası öğrenci hareketliliği küresel bir fenomen haline gelmiştir. Bu öğrenci hareketliliğinin rotası genellikle Doğu'dan Batı'ya ve az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Bir yandan ülkeler ve yükseköğretim kurumları bu küresel eğitim endüstrisinden kar sağlamak için birbirleriyle rekabet etmektedir. Diğer yandan öğrenciler, eğitim sermayelerini artırmak için ülke sınırlarını aşmaktadır. Özellikle 2019 yılında dünyada, yükseköğretimde öğrenim görmek için ülke sınırlarını geçen öğrenci sayısı altı milyonun üzerine çıkmıştır. Bu öğrenci hareketliliğinde hedef ülkeler ve bu ülkelerin eğitim piyasasındaki konumları oldukça benzer özelliklere sahiptir. Eğitim göçünde hedeflenen ülkeler Batılı, İngilizce konuşan ve ekonomik olarak gelişmiş ve eğitimde yüksek performans gösteren ülkelerdir. Ancak eğitim sadece ulusal bağlamda değil, küresel bağlamda da eşitsizliklere neden olan bir alandır. Öğrencilerin bu ülkelerdeki nitelikli eğitim fırsatlarına erişimlerinde ise toplumsal sınıf konumları oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada dünya ve Türkiye örneği üzerinden ekonomik, kültürel ve sosyal kaynakların öğrenci hareketliliği üzerindeki rolüne sosyal adalet kapsamında dikkat çekilecektir. Bu kapsamda çalışma, Barry'nin sosyal adalet teorisinin temelini oluşturan hak, kaynak ve fırsat kavramları çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma öğrenci hareketliliği konusuna değinen ulusal ve uluslararası araştırmaların bulguları ile Yükseköğretim Kurulu, OECD, PISA, UNESCO, UNICEF ve Birleşmiş Milletler gibi ulusal ve uluslararası kuruluşların verilerinden faydalanılarak literatür taraması türünde gerçekleştirilmiştir. Böylelikle öğrenci hareketliliğinin dünya ve Türkiye'deki güncel durumu betimlenmiş ve yaşanan eşitsizlikler sosyal adalet çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Öğrenci Hareketliliği, Sosyal Adalet

TASLAK

1 Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, orhanpence@gmail.com

ULUS-ÖTESI DIASPORIK AĞLAR VE BEYIN KAZANIMI: ÇIN, HINDISTAN, KORELI YAZILIMCI GÖÇMENLERIN DENEYIMLERI ÜZERINE

Fuat Güllüpınar[1]

Bu araştırmanın amacı beyin göçü ile ülkesini terk ederek Amerika Birleşik Devletleri'ne giden yüksek vasıflı göçmen olarak yazılımcıların teknik becerilerini, bilgilerini ve sermayelerini ayrıldıkları ülkeye transfer etme konusundaki tutumları ve stratejilerini anlamaya çalışarak, sosyal ağların bilgi, deneyim ve beceri transferindeki potansiyellerini ve rollerini tespit etmektir. Bu amaçla, dünyada Amerika'ya en çok yazılımcı göçü veren ve dolayısıyla diasporadaki bu vasıflı insanlardan en çok fayda sağlama potansiyeli olan Çin, Hindistan, Kore örneklerine odaklanarak, diasporadaki yazılımcıların ulus-ötesi ağlarının nitelikleri ve işlevleri analiz edilecektir. Yazılımcıların bu ulus-ötesi ağlara yönelik motivasyonlarını etkileyen kişisel, kültürel ve yapısal faktörleri soruşturacak olan bu çalışmanın temel hedefi diasporadaki yazılımcıların ülkelerine bilgi, beceri, deneyim, teknoloji ve sermaye transferlerini mümkün kılan koşullar ve bu transferlerin aracıları olan ağların yapısı ve özelliklerini örnek uygulamalar üzerinden ortaya koymaktır. Ayrıca, bu çalışmada Çin, Hindistan ve Koreli yazılımcıların mesleki iş birliklerini hangi ağlar aracılığıyla nasıl gerçekleştirdikleri ve bu iş birliklerini örgütleme ve sürdürülebilir kılma modelleri soruşturulacaktır. Öte yandan, diasporadaki yazılımcıların anavatanlarıyla ilişkilerinin ve ilgilerinin devam etmesini sağlayan etnik, kültürel, kimliksel ve duygusal süreçlerin göç ettikleri ülkelerde nasıl işlediği de araştırmanın odağında yer alan önemli boyutlardan birisidir. Bu kapsamda yazılımcı göçmenlerin anavatanlarına bilgi, beceri ve teknoloji transferi ve yatırımlarını teşvik eden kimliksel süreçlerin analizini de yer verilecektir. Çin, Hindistan ve Kore özellikle Amerika'ya göç etmiş vasıf insanların uzaktan geri kazanımı bağlamında diasporadaki vatandaşlarıyla ilişki ve ağ kurma stratejisini en iyi şekilde uygulayabilen ülkelerdir. Bu ülkelerin diasporadaki vatandaşlarına ilişkin politikalarına yakından bakıldığında, hükümetlerin diasporadaki bilim insanlarının anavatanlarıyla iş birliklerini teşvik eden ve örgütleyen birçok çatı örgütler kurdukları görülmektedir. Diasporik ağlar, kültürel, siyasal, sosyal karakterde olabildiği kadar akademik ve bilimsel mesleki iş birliklerine yönelik de olabilmektedir. Bu ülkeler, diasporik bilim ağları teknoloji parklarının kurulmasından dijital altyapılarının iyileştirilmesine, önemli yatırımlara ve araştırmacılar için faydalı mevzuat ve vergilendirme sistemlerinin oluşturulmasına kadar beyin dolaşımını ve kazanımını canlandırmak için birçok program uygulamaktadır. Bu araştırma, temelde kuramsal nitelikli bir derleme çalışması olarak planlanmıştır. Metodolojik açıdan, geniş kapsamlı bir literatür çalışmasına dayalı olan bu çalışmada, akademik araştırmalar, uluslararası resmi dokümanlar ve istatistikler gibi ikincil veriler üzerinden analizler hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beyin Kazanımı, Yazılımcı, Diaspora, Ulus-ötesi ağlar, Kalkınma, Çin

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, fgullupinar@anadolu.edu.tr

ULUSÖTESI GÖÇÜN KÜLTÜREL KIMLIK OLUŞUMUNA ETKISI

Fatma Doğan Akkaya[1]

Türkiye'nin çoğunlukla kırsal bölgelerinden İngiltere'ye göç etmiş topluluklar ideolojik ve dini kimliklerini de yanlarına getirerek Londra'da kendi sosyal kamplarını kurmuş ve çoğunlukla içinde yaşadıkları geniş etno-kültürel çevreden yalıtılmış gözükmektedir. Londra'da yaşayan Türkler, Kıbrıslı Türkler, Kürtler ve Aleviler başlıkları altında şekillenen çalışmalar bunu söylemektedir, ancak gerçekte böyle midir? 2015-2019 yılları arasında yürütülen bu etnografik çalışma, oldukça muhafazakar dini grupların günlük yaşamlarını derinlemesine inceledi ve karşıt bir görüş sunarak yaygın olarak kabul edilen bazı inançlara meydan okudu. Çalışma, bu toplulukların modern çağa ve yaşadıkları çevreye uyum sağlamak için geliştirdikleri çok çeşitli pratik ve sembolik aidiyet biçimlerinin ve kültürel kimliklerin altını çiziyor. Araştırma, ulusötesi göç olgusunun özel ve kamusal alanlardaki dönüştürücü etkisine dair teorik arkaplandan destek alıyor. Essex Üniversitesi tarafından 2020 yılında doktora tezi olarak kabul edilen çalışmaya dayanan bu sunum, göç deneyimini yeniden kimlik kazanma sürecine dönüştüren bireylerin hikâyelerine ışık tutmayı amaçlıyor.

Anahtar Kelimeler: Ulusötesi Göç, Kültürel Kimlik ,Etnografik Yöntem

TASLAK

1 Kastamonu Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, fatmanurdoganakkaya@gmail.com

“UMUTSUZLUĞUN IÇINDE UMUDU VAR EDEBILMEK”: YENI BIR TEMSIL VE POLITIKA ALANI OLARAK BAĞIMSIZ TIYATRO; İSTANBUL VE ANKARA ÖRNEKLERI

Zeynep Baykal[1]

Nicolas Ridout “Performans ve Demokrasi” makalesinde bugünün tiyatrosunun yarattığı katılımcı çerçeve ile Atina polisinin mitik topluluk haline geri dönemeyeceğimizi kabul etmekle birlikte demokratik bir direnişi mümkün kılacak ölçüler ortaya koyabileceğinin altını çizer (Ridout, 2008, 19). Toplumsal muhalefet alanlarının gitgide daraldığı son on beş yılın politik ikliminde tiyatro, ödenekli kurumların dışında bağımsız topluluklarla üretim alanını genişleterek metinsel, mekansal ve performatif açıdan özellikle genç kuşakların kendilerini ifade etme kanallarından birine dönüşmüştür. Bununla birlikte, özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerdeki bağımsız topluluklar ve bu toplulukların üretimleri, alanın aktörleri için (üretici ve alımlayıcı) kolektif bir varoluş biçimini mümkün kılmaktadır. Yine üretimler açısından bakıldığında dünya tiyatrosu ile paralel olarak Türkiye tiyatrosunda 1970’lerde yoğun bir biçimde kendini gösteren politik tiyatro yapma eğilimi sönümlenirken, bireysel olandan yola çıkan ve politik alanın sınırlarını genişleten başka bir tarihsel momente geçildiğini söylemek mümkündür. Bu noktadan hareketle bu bildiri, 2000’li yılların ortalarından itibaren İstanbul ve Ankara’da kurulan ve bu şehirlerin seyircileri için farklı bir deneyim alanı yaratan bağımsız tiyatroların ürettikleri toplumsal ilişkiler ağı üzerinden kentin kamusallığı içinde yeni bir politik anlam yaratma potansiyelini ve demokratik siyaset yapma olanaklarının gelişimine sunabilecekleri katkıyı tartışmayı hedeflemektedir. Araştırmacının doktora tezi kapsamında İstanbul ve Ankara’da iki buçuk yılı aşkın bir sürede tamamlanan ve tiyatro çalışanı (tiyatro oyuncusu, oyun yazarı, yönetmen, dramaturg) ve tiyatro mekân sahipleri ile gerçekleştirilen 52 adet derinlemesine mülakat bu bildiriye kaynaklık etmektedir. Gerçekleştirilen saha çalışmasının verilerine dayanarak bugünün parçalı toplumsallığı içinde siyasal alan tiyatro ilişkisi; gruplar arası dayanışma örüntüleri, sansür mekanizması, politik- tiyatral estetik ve devlet ödeneği gibi bir kaç başlık temelinde incelenecektir. Araştırma sürerken gerçekleşen kimi mesleki toplantılar, buluşmalar ve provalar süresince araştırmacı tarafından yapılan katılımcı gözlemler de verilerin bir diğer parçasını oluşturmaktadır.

Ridout, N. (2008). Performance and Democracy. Tracy C. Davis (Ed.), The Cambridge Companion to Performance Studies içinde (s. 19). New York: Cambridge University Press.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Tiyatrolar, Siyaset, İstanbul, Ankara

1 Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı Dr., zbaykal83@gmail.com

UYKUNUN VE UYKUSUZ ÖZNENİN POLİTİKLEŞTİRİLMESİ

Merve Gizem Uğur[1]

Bugün dünyada 7/24 sürekli işleyen kapitalist ticaret akışlarına ve çalışma-tüketme ilişkilerine yönelik teknolojik bir altyapı mevcuttur. Bu altyapı, insan-makine etkileşimini artıracak şekilde, çalışmayı ve tüketimi maksimize etmeyi amaçlayan üretim-tüketim stratejileriyle eklemlenerek insan yaşamının, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve biyolojik sınırları arasında yer alan ayrımların öngörülemez bir şekilde belirsizleşmesine neden olmaktadır. İnsan yaşamının öngörülemez bir şekilde belirsizleşmesinin en açık görülebileceği deneyimlerden biri ise uykudur. 7/24 işleyen bu sürecin bir sonucu olarak uyku bozukluğu bugün dünyanın kapitalistleşmiş coğrafyalarında hiç olmadığı kadar yaygınlaşmış durumdadır. İnsan yaşamının öngörülemez bir şekilde belirsizleşmesi bugün, mevcut insan geliştirme (human enhancement) teknolojilerinin, büyük teknoloji firmaları ve ülkelerin savunma birimlerince kullanılmasıyla bu küresel akışlara ve ilişkilere uygun; uyumadan üretip-tüketebilen yeni uykusuz öznelerin yapım aşamasına değin ulaşmış vaziyettedir. Yüksek lisans tezinden türetilen bu çalışmada uykusuz öznenin yapım sürecini ve uykuyu kontrol etmek için iktidar tarafından kullanılan beden teknolojilerini açıklamak için özgün bir kavram olan "uyku teknolojileri" kavramsallaştırılması geliştirilmiştir. Uyku teknolojileri kendi içinde içselleştirilmiş kapitalizm ve ilaç endüstrisi başlıklarına ayrılarak tartışılacaktır. Bu çalışmanın amacı, teknoloji ve kapitalist üretim-tüketim süreçlerinin yoğunlaşmasıyla belirsizleşen insan yaşamının sınırlarını, insanın yaşamsal deneyimlerinden ve hayati ihtiyaçlarından biri olan uyku üzerinden yeniden çizmektir. Çalışmada insanın yaşamsal ve zorunlu bir ihtiyacı olan uyku, "biz"i insan-makine etkileşimine yaklaştırmayı amaçlayan ve yaşamın tüm katmanlarına sirayet eden beden teknolojileri ve kapitalist üretim-tüketim stratejilerine karşı kullanılabilecek politik bir mesele olarak, tarihsel süreç içindeki yeri ve bedeni kontrol etmeyi isteyen iktidar mekanizmalarıyla olan ilişkisi üzerinden politik bir mesele ve toplumsal bir deneyim olarak yeniden okunmaya çalışılacaktır. Bugün uykuyu ve insan yaşamına dair olan diğer deneyimleri, kapitalizm tarafından içselleştirilerek büyük firmaların satış sloganı haline gelmiş olan "kişisel olan politiktir" teziyle savunmak zorlaşmıştır, bu nedenle mevcut tez yerine (yine aynı teze referansla) çalışmanın sonunda "kişisel olmayan kişiliktir" şeklinde yeni bir tez önerilecektir.

Anahtar Kelimeler: Uyku, Uyku Teknolojileri, Beden Teknolojileri

1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi , Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, mgizemu@gmail.com

UZUN YAŞAMA ETKI EDEN SOSYO-KÜLTÜREL FAKTÖRLER FAKTÖRLER

(MUĞLA ÖRNEĞI)

Muammer Tuna[1]

Tuğba Bayraktar[2]

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ömür beklentisi uzamıştır. Buna bağlı olarak uzun yaşama yol açan faktörler giderek artan ölçüde dikkat çekici hale gelmiştir. Yaşlılık sosyolojisi ve gerontoloji çalışmalarında ortaya çıkmış olan aktif ve pozitif yaşlanma kavramları ve bu kavramlara dayalı olarak oluşturulmuş olan aktif yaşlanma teorisi uzun yaşamayı açıklayan en belirgin kavramsal çerçeve olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın referans kavramı ve referans teorisi de aktif ve pozitif yaşlanma kavramı oluşturmaktadır. Bu kavramsallaştırmaya göre, yaşamlarının tüm evrelerini ve özellikle yaşlılık evrelerinde mental ve fiziksel anlamda aktif olarak yaşayanlar ve yaşama karşı pozitif bir tutum takınmış olanlar daha uzun ve daha mutlu yaşamaktadırlar. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen bu çalışmada, Muğla ili örneğinde, 85 yaş ve üzeri bireylerin uzun yaşamalarını sağlayan sosyo-kültürel faktörlerin ortaya çıkarılması ve bununla birlikte, uzun yaşamanın sosyo-kültürel nedenlerini ortaya koyacak teorik bir çerçevenin ortaya konulması amaçlanmıştır. Muğla ilinde ömür beklentisinin Türkiye ortalamasının iki yıl üstünde olmasından dolayı Muğla ili araştırma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmanın dayandığı araştırmanın stratejisi nitel yöntem olup, bu bağlamda sözlü tarih tekniği kullanılmıştır. Araştırma Muğla ilinin tamamını kapsamaktadır. Araştırma kapsamında, uzun süreden beri Muğla ilinin 13 ilçesinde yaşayan, 85 yaş ve üstü 50 birey ile tüm yaşam süreçlerindeki yaşam deneyimlerini kapsayan derinlemesine görüşmeler ve gözlemler gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, yaşam deneyimlerinden hareketle, onların uzun yaşamalarının altında yatan sosyo-kültürel faktörlerin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma 2020 yılı Eylül, Ekim, Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler gerçekleştirilirken ve veriler analiz edilirken gömülü teori yaklaşımından da yararlanılmıştır. Verilen analizi çok aşamalı kodlama ile gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, araştırma verilerinden hareketle uzun yaşamaya yol açan beş tema (faktör) ortaya çıkarılmıştır. Bu faktörler, "Huzurlu ve Stressiz Yaşam", "Düzenli Yaşam", "Sorunlar ve Zorluklar", "Boş Zamanı Değerlendirme" ve "Kendini Geliştirme"dir. Bu bağlamda, uzun yaşama etki eden en birincil faktörün huzurlu ve stressiz yaşam olduğu ortaya çıkmıştır. Huzurlu ve stresiz yaşamın Muğla kültürü açısından özel anlamı olmalıdır. Huzurlu ve stresiz yaşam, Muğla'nın yerel şivesi ile "oluu… gide…" (olur gider) şeklinde bir ifade ile sembolleşmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada, bu ifade ve uzun yaşamaya yol açan sosyo-kültürel faktörlerden en belirgin olanı ve diğer faktörleri etkileyen bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkmış olan uzun yaşam faktörlerinin, araştırmanın temel teorik referans ve hareket noktasını oluşturan aktif ve pozitif yaşama kavramlarının temel varsayımlarına uygun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, uzun yaşamı açıklayan faktörlerin ilişkisel bir bütünsellik oluşturduğu, başka bir deyimle, bu faktörlerin hepsinin bütünsellik oluşturacak şekilde bir araya gelmesiyle uzun ve mutlu yaşamın ortaya çıkacağını ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlanma, Uzun yaşam

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, mtuna@mu.edu.tr
2 Sosyoloji, Akademi Dışı, mtuna@mu.edu.tr

ÜNİVERSİTE EĞİTİMLİ KİŞİLERİN İLERİ YAŞLILIKTA İSTEDİKLERİ BAKIM BİÇİMLERİ: ANKARA ÖRNEĞİ

Ayşe Canatan[1]

21.yüzyılın önemli bir konusu olarak bütün dünya ülkelerinde nüfus yapısında hızlı bir değişmenin ortaya çıkması, diğer yaş gruplarına göre 65 yaş üstü nüfusun hızla artması ve yaşlılıkta bakım konusunun ülkemiz için de önemli olduğu, en az yirmi yıldır sürekli gündeme geldiği halde devletin ailevi ekonomik muhtaçlık üzerine kurguladığı bakım politikasının ve olması gereken çeşitli bakım biçimlerinin gelişmemiş olması gelecekte oldukça kalabalık bir grup oluşturacak yaşlılar için tedirgin edici bir şekilde ortada durmaktadır. Farklı ihtiyaç durumlarına göre ve tercihlere göre kamu kurumu ve özel kuruluşların yaşlılıkta bakımı çeşitlendiremedikleri, yaşlılıkta bakımın seçeneksiz bir biçimde ailenin üstüne bırakılması/yıkılması hızla değişen dünyada yaşlı bireyi ve aileyi zorluk ve çözümsüzlük içinde bırakmaktadır. Bu konuda çeşitli bakım biçimlerinin geliştirilmesi ve devletin teşviki ile uygulamaya konması önemlidir. Bu çalışmada, Ankara'da yaşayan 55-80 yaş arasında henüz bakım almayan, bağımsız yaşam düzeni içinde olan üniversite mezunu kadın ve erkeklerin kendileri için nasıl bir yaşlılık yaşantısı tahayyül ettikleri, 31 kişi (18 kadın 13 erkek)ile görüşülerek ileri yaş döneminde gerekirse ne tür bir bakım biçimi istediklerini açık uçlu sorularla anlayarak ortaya çıkan duruma bağlı bir değerlendirme yapılmış ve çeşitli model önerileri oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İleri yaşlılık, Bakım, Yaşam tercihi

TASLAK

1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, ayse.canatan@hbv.edu.tr

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İÇİNDE BULUNDUKLARI YAŞAM KOŞULLARI VE YOKSULLUK DENEYİMLERİ

Zeynep Kurnaz[1]

Zeliha Doğan[2]

Üniversite çağındaki bireyler ve üniversiteye kayıtlı öğrenciler yoksulluk ölçümlerinde göz ardı edilen demografik bir grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile desteğinin olmaması ya da kesilmesi durumlarında bu genç bireyler beslenme ve barınma sorunları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunun yanı sıra eğitim masrafları ile temel ihtiyaçlarını karşılayacak mali hazırbulunuşluğa sahip olmama da genç bireyleri yoksul bir yaşam sürdürmeye zorlamaktadır. Yayınlanan son istatistiklere göre Türkiye'de 2019/'20 öğretim yılında yükseköğretim net okullaşma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, erkeklerde bu oran %40,6'dan %40,5'e düşerken kadınlarda %46,3'ten %48,5'e yükseldi. Ancak, eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde, 2021 yılında öğrenci başına harcamanın en yüksek olduğu eğitim düzeyinin 28 bin 597 TL ile yükseköğretim olduğu görülmektedir. Okullaşma oranlarının yükseldiği görülürken, Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2021 sonuçlarına göre 15-24 yaş grubundaki genç nüfus içinde eğitimine devam etmek istemesine rağmen (üniversite dahil) eğitimini yarıda bırakan gençlerin oranı %7,6 oldu. Genç erkeklerde bu oran %8,0 iken genç kadınlarda ise %7,1 oldu. Eğitimini yarıda bırakan gençlerin eğitimini yarıda bırakma nedenleri incelendiğinde ilk sırayı %48,1 ile ekonomik nedenler almaktadır. Gelir ve yaşam koşulları araştırması (2021)'e göre Türkiye'de okur-yazar olmayanların %24,1'i, yükseköğretim mezunlarının ise %2,5'i yoksul olarak kayıtlara geçmiştir. Bu veriden anlaşılmaktadır ki eğitim yoksullukla mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Genç bireylerin yalnızca eğitimlerine devam etmeleri değil aynı zamanda bu süreci nitelikli bir biçimde geçirmeleri de önemlidir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Amaçlar 1. madde Yoksulluğa Son ve 4. madde Nitelikli Eğitim'dir. Yürütülen bu araştırma ise öğrenci yoksulluğunu konu edinmektedir ve "Karabük ilinde üniversite okumakta olan öğrenciler yoksulluğu nasıl algılamaktadır? Yoksulluğa ilişkin deneyimleri nelerdir? Yoksullukla mücadele biçimleri nelerdir/nasıldır?" sorularına cevap aramak amacı ile yürütülmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüş ve Karabük ilindeki öğrenci yoksulluğu bir durum olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Veriler Karabük ilinde 2019 yılı Mart- Haziran ayları arasında toplanmıştır. Yaşları 18-27 arasında değişen, 33'ü erkek 44'ü kadın olmak üzere toplam 77 üniversite öğrencisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencileri derin bir yoksulluğun içinde bulunmakla birlikte temel ihtiyaçlarına erişim sağlarken dahi bir sıralama yapmak zorunda kalmaktadır. Aynı zamanda öğrenci evinde yaşayan öğrencilerin kalabalık gruplar halinde yaşaması barınma maliyetlerini düşürmeye dönük bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak üniversite okurken yarı zamanlı çalışma da öğrenciler için ekonomik kısıtları aşmak için bir strateji olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yükseköğretim, Öğrenci Yoksulluğu

1 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, navavar@windowslive.com

2 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Lisans Öğrencisi, zelisdgn@gmail.com

ÜREMENIN (İR)RASYONELLIĞI: GÖÇMEN KARŞITLIĞINDA DEMOGRAFIK ENDIŞELERIN ROLÜ

Burcu Mutlu[1]

Osman Savaşkan[2]

Kerem Morgül[3]

Bu bildiri göçmen karşıtlığı araştırmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve üreme antropolojisi literatürlerinden yola çıkarak İstanbul örneği üzerinden göçmenlere karşı algı ve tutumlarda demografik endişelerin rolüne odaklanıyor. Mevcut çalışmalar yerel halkın göçmenlere yönelik bakışını etkileyen faktörler arasında ağırlıklı olarak kimlik temelli tehditleri ve ekonomik gelişmeleri ön plana çıkarır. Oysaki göçmenlere yönelik tutumlarda kültürel ve ekonomik unsurların kesişiminde şekillenen demografik faktörler de son derece önemli gözükmektedir. Farklı sosyo-ekonomik ve toplumsal gruplardan oluşan 16 odak grup görüşmelerine, odak görüşmelerinden seçilen 32 kişiyle yapılan derinlemesine mülakatlara ve İstanbul genelinde 2.284 kişiyle yüz yüze anket çalışmasının verilerinde dayanan bu bildiri, üreme/doğurganlık ve demografiye dair farklı kesimleri ortaklaştıran göçmen karşıtı tutum, kaygı ve endişelerin niteliksel ve niceliksel boyutlarını ele almaya amaçlıyor. Bu amaçla, "(ir)rasyonel üreme" kavramı kullanılarak üreme/doğurganlık ve nüfus üzerinden tutum, kaygı ve endişelerin "irrasyonel" ve "rasyonel" skalasında salınan ve değişen anlamlarını tartışıyor. Azalan nüfus karşısında özellikle kadın yurttaşları hedef alan doğurganlığı artırıcı (pronatalist) devlet söylem ve politikaları, anneliği ertelemeyi / az çocuk doğurmayı irrasyonel ve sorumsuz vatandaşlıkla özdeşleştirir. Etno-ırksal ve dinsel kriterler açısından ideal vatandaşlık kategorisine uymayan gruplar ise düşmanlaştırılarak doğurganlıklarıyla nüfusu ele geçirecekler korkusunun nesnesi haline getirilir. Demografik olarak yerine geçilme/yok edilme korkuları özellikle sağ popülist hükümetlerce yönetilen ülkelerdeki etnik, ırksal, dinsel, ahlaki vs açılardan seçici ve dışlayıcı pronatalist söylem ve politikalar üzerinden şekillenir ve körüklenir. Ancak Türkiye'deki sağ popülist iktidarın Suriyeli göçmenlere yönelik açık kapı politikası olarak tanımlanan görece olumlu yaklaşımı farklı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bildiri ülkede doğurganlığı artırıcı ve Suriyeli göçmenlere karşı açık kapı politikasının benimsediği bir sosyo-politik ortamda, Türkiyeli vatandaşların göçmenlere yönelik tutum ve algılarında nüfus ve üreme/doğurganlık faktörlerinin ir/rasyonellik üzerinden şekillenen cinsiyetlendirilmiş anlamlarını ele alacaktır. Farklı kesimlerden kadın ve erkeklerin birleştiği göçmen karşıtlığında aşırı doğurganlıkla özdeşleştirilen göçmenlerin üreme davranışları irrasyonellik ve sorumsuzlukla ilişkilendirilirken, bu üreme davranışları aynı zamanda bazı siyasi, ekonomik, sosyal çıkarlar için doğurganlığın rasyonelleştirilmesi olarak da görülebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Karşıtlığı, Demografi, Popülizm

1 Özyeğin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri, Dr. Öğretim Üyesi, burcu.mutlu@ozyegin.edu.tr
2 Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler, Dr. Öğretim Üyesi, osman.savaskan@marmara.edu.tr
3 Elon Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, k.morgul@gmail.com

VERILER VE İNSANLAR: ELIT MESLEKLERI İNCELEMENIN TUZAKLARI

Elyesa Koytak[1]

Elit meslekleri sosyolojik açıdan incelemenin zorluklarının başında elit meslek gruplarının belli seviyede özerklik ve otoriteyi elinde tutması gelir. Bu özerklik ve otorite çalışma şartlarında ve ilişkilerinde olduğu kadar meslek örgütü, sendika gibi kurumsal yapılarda ve bu yapıların siyasetle, bürokrasiyle, diğer kurumlarla ve sivil toplumla ilişkilerinde de kendini belli eder. Meslek gruplarının özerklik ve otoritesi mesleğin kendine özgü dil ve becerisiyle birbirini kurduğu gibi, meslek grubunun toplumsal yapıdaki görece avantajlı ve imtiyazlı konumunun tarihsel kazanımının da gereğidir. Dolayısıyla elit meslekler kendilerini hem kurumsal ilişkiler ve yapılarda hem de toplumsal temsil ve imajlarda inşa eder. Bu sunum, tamamlanmış bir doktora tezinin saha araştırmasından hareketle Türkiye'de hekimlik ve avukatlık mesleklerinin kendini nasıl şeylerde, verilerde ve aynı zamanda öznelerde, söylemlerde kurduğuna odaklanacaktır. Araştırmacının iki meslekten farklı cinsiyet, yaş ve kıdemden kişilerle yaptığı 37 derinlemesine mülakatın metodolojik deneyimi bu sunumun ana malzemesi olacaktır. Araştırmada temellendirilmiş kuram (gömülü teori) yaklaşımı benimsenmiş olup Türkiye'de hekimlik ve avukatlık mesleklerinin son yirmi yılda geçirdiği çok katmanlı dönüşüm incelenmiştir. Mesleğin yapılarındaki değişimlerle, hekimlerin ve avukatların bu değişimleri algılama, yorumlama ve tepki verme şemaları arasındaki diyalektik incelemenin odağını oluşturmuştur. Elit meslek mensuplarının, mesleğin geçmişinde köklenen toplumsal konum ve kazanım vaatleriyle mesleğin bugünkü toplumsal nimetleri arasındaki farktan doğan ama aynı zamanda bu farkı açıklamaya yönelik güçlü söylem ve imajlara sıklıkla başvurduğu görülmüştür. Bu söylem ve imajlar bazı biçimleriyle meslek içi bir ideoloji olarak farklı mesleki tabakaları birleştirdiği gibi mesleğin eski ve avantajlı kuşaklarının lehine yeni kuşakları arasında da yayılmaktadır. Bu nedenle bu sunum, elit mülakatlarından elde edilen nitel verilerle sosyologun özerk argümantasyonu arasındaki diyalektiğin gerekliliklerini de ele alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Elit Sosyolojisi, Profesyonel Meslekler, Meslek Sosyolojisi

TASLAK

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, elyesa.koytak@medeniyet.edu.tr

WİKİLEAKS'TEN PANAMA'YA: ERİŞİLEMEYEN VERİNİN KAMUSAL DEĞERİ ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Sanem Burcu Pekel[1]

Dünyada meydana gelmiş büyük veri sızıntıları arasında Wikileaks Belgeleri (2010), Edward Snowden Sızıntısı (2013) ve Panama Dosyaları (2015) yer almaktadır. İnternet ortamında kamuya açılan bu veriler dünya çapında büyük tartışmalara neden olmuştur. Kâr amacı gütmeyen bir topluluk olduğu bilinen ve 2006 ile 2016 yılları arasında 10 milyondan fazla belge yayınlayan Wikileaks'in 2010 yılında ABD'nin diplomatik bilgilerini internet ortamına sızdırması dünya genelinde büyük çalkantıya neden olmuş, diplomatik alanda bir kriz durumu meydana getirmiştir. Ardından, 2013 yılında Edward Snowden'in sızdırdığı bilgiler gündeme gelmiştir; buna göre, ABD'nin ulusal güvenlik kurumları olan NSA ve FBI'ın elinde, on üç büyük internet firmasının sunucularından doğrudan elde edilmiş olan ve 100 milyonlarca kişiye ait olan kişisel veriler bulunmakta, bu verilerin takibi için kullanılan programın kod adının ise PRISM olduğu bilinmektedir. Son olarak ise 2015 yılında, Panama Dosyaları olarak bilinen olayda 2.6 Terebayt büyüklüğünde veri sızdırılmış, bu veri yığını içerisinde 214 binden çok off-shore kurum için düzenlenmiş olan 11.5 milyon gizli belge yer almıştır; belgelerde ise farklı ülkelerden birçok siyasetçinin ve sermayedarın isminin geçtiği bilinmektedir. Sosyolojik anlamda veri, sosyal dünyanın anlamlandırılmasında temel bir araç olarak görülebilir. Buna bağlı olarak, sosyal sorunların ele alınması ve bu sorunlara uygun sosyal politikaların geliştirilmesi yolunda veriye ihtiyaç duyarız. Yukarıda sözü geçen üç büyük veri sızıntısına baktığımızda ise öncelikli olarak bu sızıntıların her birinin dünyada büyük yankı uyandırdığını görürüz. Bununla birlikte, bu sızıntıların ardından sosyal adaletin sağlanması yolunda belli kazanımların elde edildiğini söylemek de mümkündür. Snowden sızıntısının ardından NSA ve FBI'ın yetkileri sınırlandırılmış, Wikileaks ve Panama sızıntılarının ardından ise birçok isme soruşturma açılmıştır. Buradan hareketle, "erişilemeyen verinin kamusal yararı" ise bir tartışma konusu haline gelmiştir. Ben ise bu çalışmada, dünya genelinde büyük tartışmalara neden olmuş üç büyük bilgi sızıntısı olayını ele alacak, ardından bu sızıntılar üzerinden erişilemeyen verinin kamusal değeri üzerine bir tartışma yürüteceğim.

Anahtar Kelimeler: Veri Etiği, Kamusal Fayda, Büyük Veri

TASLAK

1 Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, sanempekel@gmail.com

YAKIN GELECEĞIN SAĞLIK SORUNLARI

İnci User[1]

İnsanlık tarihinde ortaya çıkan belli başlı toplumsal örgütlenme biçimleri insanların başlıca ölüm nedenleri açısından ele alındığında ciddi farklılıklar ortaya çıkmakta ve bu farklılıkların biyolojik etkenlerle değil toplumsal koşullar ve teknolojik süreçlerle bağlantılı olduğu görülmektedir. Yakın geleceğe ilişkin projeksiyonlar da 21. Yüzyılın ilerleyen aşamalarında başlıca ölüm nedenlerinin yine toplumsal örgütlenme biçimlerimiz ve teknolojik gelişmelerle bağlantılı olacağı düşünülmektedir. Günümüzün sağlık sistemleri incelendiğinde finansman, erişim, etkinlik açısından bir dizi açmazla karşılaşılmaktadır. Çoğu ülkede mevcut halleriyle bu sistemler geniş kitlelerin pek çok hizmet gereksinimine karşılık veremedikleri gibi, bu sistemlerin kurulması ve yürütülmesinde rol alan otoriteler, özellikle de modern toplumun en güçlü kurumlarından biri olan tıp, sağlığın sosyal belirleyicileri konusunda etkin ve dürüst bir ses vermemekte direnmektedir. Yoksulluk, eğitimin dünya çapında değer ve etkinlik kaybı yaşıyor olması, iş kaynaklı hastalıklar, çevre kirliliği, iklim değişikliği, kitlelerin sağlıklı gıdaya erişememeleri, muhtemel yeni pandemiler, toplum ruh sağlığına yönelik riskler ve tıbbi teknolojilerin yüksek maliyetleri yakın geleceğin başlıca sağlık sorunlarını oluşturacaktır. Sağlığın sosyal belirleyenlerinin yeterince vurgulanmaması kaynakların orantısız bir biçimde tıbbi araştırma-geliştirme etkinliklerine yönlendirilmesine yol açmaktadır. Buna rağmen tıp kanser, AIDS, Alzheimer gibi günümüzde en fazla korkulan hastalıklara gerçek şifa bulabilmiş değildir. Artan maliyetler nedeniyle insanlığın büyük bir bölümünün sağlık hizmetlerinden hiç yararlanmadan yaşamlarını tüketmeleri ise çoğu tıp otoritesinin gündeminde yer almamaktadır. Böyle konular en iyi olasılıkla bazı akademik toplantılarda dile getirilmekte, ancak tıbbın gündelik pratiğini dönüştürmeleri söz konusu olmamaktadır. Gündelik pratik giderek daha teknoloji-yoğun, daha pahalı ve toplumsal kaygılardan daha uzak olmaktadır. Üretenlerin, uygulamaya koyanların ve izlemeye çalışan kamunun büyük hayranlık duyduğu tıp teknolojisindeki fantastik gelişmelerin yakın geleceğin sağlık sorunlarını engellemek şöyle dursun, daha da ağırlaştıracak bir rol üstlenmesinden endişe duyulmaktadır. Bu sunumda öncelikle önümüzdeki 50 yılda insanlığın sağlık koşulları için yapılan belli başlı tahminler ele alınacak, daha sonra günümüzde gerek tıbbın kaydettiği gelişmelerin gerekse sağlık sistemlerindeki işleyişin sağlık ve ekonomiye ilişkin hangi sorunları pekiştirdiği sayısal veriler üzerinden tartışılacaktır. Sunum küresel sağlık istatistikleri gibi ikincil veri kaynaklarına dayanmaktadır. Bir tezden ya da araştırma raporundan üretilmiş değildir.

Anahtar Kelimeler: Sağlığın Sosyal Belirleyenleri, Teknoloji, Başlıca Ölüm Nedenleri

1 Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, inciuser@gmail.com ; inci.user@acibadem.edu.tr

YALNIZLIĞI PAYLAŞMA ILE DAMGALA(N)MA ARASINDA: YAŞLILARIN EŞ KAYBI SONRASI YENIDEN EVLENMEYE DAIR DÜŞÜNCE VE PRATIKLERI

Nur Manolya Şen Çatalkaya[1]

Küresel düzeyde yaşlı nüfusunun artmasıyla yaşlanma ve yaşlılık çalışmaları önem kazanmıştır. Yaşlandıkça deneyimler çeşitlenmekte, geçmiş yaşam deneyimleriyle şekillenen avantajlar ve dezavantajlar ileri yaşlarda belirleyici olmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, ekonomik durumda ve sağlıkta yaşanan değişimlerinin etkisinin yanı sıra bilhassa eş ve çocuk gibi yakınların kaybı ile birlikte değişen sosyal ilişkilerin de ileri yaşlarda son derece belirleyici role sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmada 60 yaş ve üzeri bireylerin eş kaybı sonrası yeniden evlenmeye yönelik düşünce ve pratiklerinin bir değerlendirmesi yapılacaktır. Gömülü teori ile yürütülen ve veri toplama süreci nitel veri toplama tekniklerinden yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak analiz süreciyle birlikte gerçekleştirilen araştırmanın eş kaybı ve yeniden evlilikle ilişkili bulgularına değinilecektir. Katılımcılara kartopu örneklem tekniği ile ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu Eskişehir'de ikamet etmektedir. Katılımcılar yaşamının bir döneminde eş kaybını deneyimlemiş 60 yaş ve üzeri 30 kişiden oluşmaktadır. Görüşmeler 2020-2023 yıllarında yapılmış, MAXQDA 2022 ile analiz edilmiştir. Bakım, eş kaybı ve sosyal ilişkiler çerçevesinde yürütülen çalışmanın verileri analiz edildiğinde yeniden evliliğe dair düşünce ve pratiklerle ilgili kodların öne çıktığı görülmektedir. Bulgular doğrultusunda eş kaybı sonrası evliliğe dair yaklaşımların yaşa, cinsiyete, ekonomik duruma, kültürel kodlara, çevreden edinilen izlenimlere ve çocuk sahibi olma durumuna göre değiştiğini göstermektedir. Kültürel kodlarla ve mevcut sosyal ilişkilerle iç içe inşa edilen yeniden evlenme olgusu, bilhassa yalnızlık söz konusu olduğunda veya duygusal, ekonomik ve sosyal destek bağlamında olası görülmektedir. Diğer taraftan yeniden evlilik gelirin azalması, mal varlığının paylaşılması, dul ve yetim maaşının alınamaması, damgalanma, çevrenin olumsuz yargısı, kadın, çocuklu kadın veya yaşlı kadın gibi kesişen kimlikler bağlamında olası görülmeyen veya daha normatif düzeyde düşünülmemesi gereken bir olgu olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Dulluk, Yeniden evlenme

TASLAK

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, nur-manolya-sen@hotmail.com

YAPAY ZEKÂ MESLEKLERI NASIL DÖNÜŞTÜRÜYOR?

Merve Sultan Akçakaya[1]

İçinde yaşamış olduğumuz toplumların yapısını ve doğasını anlamak adına merkezi bir öneme sahip olan mesleklerin, dünyada ve Türkiye'de yapılan sosyolojik çalışmaların gündemine hızlı bir şekilde girdiği anlaşılmaktadır. Özellikle radikal bir dönüşümü temsil eden sanayi ötesi ve-veya bilgi toplumlarında, mesleklerin önemi ve geleceği hakkında yapılan çalışmalar artık daha fazla dikkat çekmektedir. Bilhassa teknolojik gelişmelerin en ileri aşaması olarak değerlendirilen yapay zekâ, mesleklerin geleceği hakkında bazı tartışmaları da gündeme getirmektedir. Dijitalleşme ve robot teknolojisinde yaşanan devrim niteliğindeki değişimler, bazı mesleklerin geleceğini tehdit ederken, bazı yeni mesleklerin de önünü açmaktadır. Artık gündelik hayatın pek çok alanında kullanılmaya başlanan yapay zekâ, hem insan emeğinin yerini almakta hem de yeni iş olanaklarına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla toplumlar söz konusu gelişmelere paralel bir seyir izlemek adına, bu alandaki bilgi ve donanıma giderek daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Zikredilen gerçeklikten hareketle bu çalışma, yapay zekâ teknolojisinin mesleklerin dönüşümüne etkilerini konu edinmektedir. Çalışmanın amacı, yapay zekânın gelişimiyle birlikte hangi mesleklerin yükselişe geçeceğini, hangilerinin risk altında bulunduğunu alanyazına bağlı olarak ortaya koymaktır. Yapılan incelemelerin sonucunda, ilk olarak, farklı alanlarda konuyla ilgili gerçekleştirilen teorik ve ampirik çalışmaların son zamanlarda önemli ölçüde arttığı görülmüştür. İkinci olarak, bu çalışmalarda yapay zekânın etkisiyle bazı mesleklerin içeriğinde önemli dönüşümlerin yaşandığı ve bu dönüşümlerin teknolojik gelişmelere bağlı olarak devam edeceği öngörülmüştür. Aynı zamanda teknolojik gelişmelerin ve yapay zekânın, yalnızca mavi yaka işlerinde değil, beyaz yaka işlerde de dönüşümlere neden olduğu ortaya konulmuştur. Bu noktada, yapay zekânın mesleklerin geleceği açısından risk olmaktan çıkıp; avantaja dönüştürülmesi için teknolojik gelişmelere uygun becerilerin elde edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Özellikle sunum, yazılı anlatım, dijital okuryazarlık, iletişim ve dil gibi alanlarda edinilen becerilerin mesleklerin geleceği için önem teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Sosyolojisi, Yapay Zeka, Mesleklerin Dönüşümü

TASLAK

1 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, merve.sultan4295@gmail.com

YAPAY ZEKA'NIN SOSYO-POLITIK SÖYLEMI: BIR İÇERIK ANALIZI ARAŞTIRMASI

Hüseyin Polat[1]

Abdurrahman Yılmaz[2]

Bu araştırma makalesi, Yapay Zekanın (AI) tartışmalı sosyo-politik söylemle ilgili veri üretmedeki rolünü ve sosyal eşitsizliği, ayrımcılığı ve önyargıyı güçlendirme veya yeniden üretme potansiyelini araştırıyor. Araştırma, içerik analizi yöntemi kullanarak, AI'nin demokratik süreçler ve toplumsal bütünleşme üzerindeki etkilerine ilişkin içgörü sağlamayı amaçlamaktadır. Yapay zeka, bilgisayarların insan zekasına benzer görevleri yerine getirebilmesidir. Öğrenme, akıl yürütme, problem çözme, algılama ve doğal dil anlama gibi bilişsel yetenekleri içerir. Ancak, yapay zeka toplumun önyargılı veri birikimine dayanarak toplumsal eşitsizlikleri pekiştirme riski taşır. Bu riskler arasında Veri Önyargısı, Dijital Bölünmenin Şiddetlenmesi ve Kültürel Homojenleştirme yer alır. Yapay zeka, sosyo-politik söylemi şekillendirmede yakın gelecekte önemli bir rol oynayacaktır. Ancak, yapay zeka algoritmaları ve makine öğrenimi teknikleri, sosyal eşitsizliklerin, ayrımcılığın ve önyargının oluşumu ve sürdürülmesi gibi tartışmalı sosyo-politik konuları da beraberinde getirmektedir. Bu araştırma makalesi, AI sistemleri tarafından üretilen verilerin yukarıda bahsettiğim temaları yeniden üretme potansiyeli üzerine olan etkisini içerik analizi yöntemi kullanarak keşfetmeyi amaçlamaktadır. İçerik analizi, sosyal bilim araştırmalarında yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, yapay zeka sistemleri tarafından üretilen verileri sistematik olarak incelemek için kullanıldı. Analiz, geçen ay ChatGBT 4 tarafından oluşturulan içerik örneklerini kullanarak tartışmalı sosyo-politik söylem, ayrımcı ve önyargılı anlatıların yaygınlığı, toplumsal eşitsizliklerin pekiştirilmesi veya yeniden üretilmesi gibi konulara odaklandı. Bulgular, AI tarafından üretilen verilerin gerçekten de tartışmalı sosyo-politik söyleme katkıda bulunabileceğini ortaya koyuyor. Ayrıca, AI sistemlerinin sosyal eşitsizliği, ayrımcılığı ve önyargıyı şiddetlendirebilecek eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum özellikle, AI'nin yakın gelecekte kamuoyunu ve siyasi tartışmaları şekillendirmedeki geniş erişimi ve etkisi göz önüne alındığında endişe vericidir. Gelecekte yapay zeka sistemlerinin adalet, şeffaflık ve kapsayıcılığı desteklemesi bekleniyor. Bu nedenle, gelecekteki araştırmaların bu sistemlerin etik ve sosyal boyutlarına odaklanması gerekiyor. Bu araştırmalar yapay zeka sistemlerinin toplumsal cinsiyet, etnisite, yaş ve sosyo-ekonomik statü gibi faktörlerden etkilenmeden adaletli bir şekilde çalışmasını sağlamak için tasarlanabilecek algoritmaların nasıl geliştirileceği konusunda bilgi verebilir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Sosyal Eşitsizlikler, Sosyo-Politik Söylem

1 Sosyoloji, Bağımsız Araştırmacı, hsynpolat20@gmail.com
2 Beykent Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, ayilmazz@hotmail.com

YAPAY ZEKANIN İZİNDE İNSAN ÖTESI BIR GELECEK OLARAK LIFE 2.0'IN YÜKSELIŞI, İNSANIN HOMO DEUS'LAŞMASI VE TEKNO-DIJITAL ESKATOLOJILERIN YÜKSELIŞI

Kadir Şahin[1]

Dijital platformların olağanüstü bir hızla yükselişi günümüz kapitalizminin en dikkat çekici dinamikleri arasında kabul edilmektedir. Bu yükselişi mümkün kılan faktörler, platformların iş modelleri, küresel ekonomide kazandıkları merkezi rol ve yol açtıkları ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümler üzerine platform çalışmaları adı altında yeni ve verimli bir literatür ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, söz konusu literatürün odak noktasını küresel ölçekte faaliyet yürüten ABD ve Çin menşeili büyük-teknoloji şirketleri oluşturmaktadır. Bu çalışma, söz konusu literatürün temel tartışmalarını Türkiye örneğinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Türkiye'nin platform peyzajına ve öne çıkan dijital platformlara dair bir analiz sunulacaktır. Bu analizin bulguları şöyle özetlenebilir. Öncelikle, dijital platformlar özellikle pandemiyle birlikte müthiş bir hızla büyüyerek Türkiye'nin en değerli şirketleri arasına girmişlerdir. İkincisi, veri çıkarma ve ağ dışsalıkları gibi mekanizmalara dayanan agresif büyüme stratejileriyle hızla tekelci piyasa hakimiyeti kazanmışlardır. Üçüncüsü, ana faaliyet alanlarının ötesine geçerek farklı sektörlere yayılmaya başlamışlardır. Böylelikle, üretim, ticaret ve emek süreçleri alanında önemli dönüşümler yaratmışlardır. Dördüncüsü, Türkiye'nin platformları küresel ölçekte faaliyet yürüten büyük teknoloji şirketlerine bağımlı olmaya devam etmektedir. Türkiye örneğinden elde edilen bu bulgular, platformlaşmanın etkilerinin ABD ve Çin örnekleriyle sınırlı kalmadığını gösterdiği gibi, platformlaşmanın eşitsiz gelişim dinamiklerine de ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Ve Belirsizlik, Homo Deus Ve Life 2.0, İnsan Ötesi Gelecek Ve Eskatolojik Dönüşüm

TASLAK

1 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, kadirsahin09@gmail.com

YARATICI ENDÜSTRILERDE EMEK SORUNSALI: VIDEO OYUN SEKTÖRÜ ÜZERINDEN BIR INCELEME

Emek Barış Kepenek[1]

Video oyun sektörü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yükselişte. 2010 yılından bu yana yıllık ekonomik büyüme ortalama yüzde 11'dir. Bu eğilime benzer şekilde, oyun stüdyolarının sayısı ve çalışan sayısı da hızla artmaktadır. Video oyunlarının geliştirilmesi ekonomik büyümenin ünlü tetikleyicisi olarak kabul edilen yaratıcı endüstriler kavramı içerisinde tartışılır. Bu ve benzeri sektör dijital teknolojilerle iç içedir ve aynı zamanda geleneksel sanayinin mavi yakalı emeğinden tamamen farklı olan bir emek görünümüne sahiptir. Lazzarato bu yeni emek türünü "gayri maddi emek" yani emek metanın enformasyonel ve kültürel içeriğini üreten emek olarak tanımlar. Video oyun geliştirme de maddi olmayan emeğin değer yarattığı bir laboratuvardır. Teknoloji, yaratıcılık ve yenilik birleşir. Finansal olarak çok büyük kazanımlar ortaya çıkar. Eskinin mütevazi çalışma ofisleri son derece renkli ve çekici ortamlara dönüşür. Çok farklı uygulamalarla vasıflı insan kaynağı için çok çekici hale gelmiştir. Kapitalizm artık yaratıcılık ve bilişsel yetenekler peşindedir. O nedenle bulunması zorlaşmaktadır. Stüdyo yöneticilerinin çoğu çalışanların hem fiziksel ve hem de duygusal rahatlığı için uğraşıyor ki gayri maddi emek için bu çok önemlidir. Ama bir yandan da prekar uygulamalara sıklıkla rastlanabilmektedir. Freelance uygulamalar gittikçe artmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'deki video oyun stüdyolarındaki emek görünümlerini çizmeye çalışmaktadır. Türkiye'de oyun geliştiren firmalarla görüşmeler yapılmıştır. Bu firmalarda ortaya çıkan emek süreçleri tartışılacaktır. Yazar, emek süreçlerinin küresel endüstri ile benzerlikler taşıdığını varsaymaktadır. Neredeyse tüm firmalar mikro veya orta ölçekli işletmelerdir. Ortalama 10 işçi çalıştırmaktadırlar. İlginçtir ki, bu işletmelerin yöneticileri veya kurucuları stüdyolar da geliştirme süreçlerinde bizzat rol alırlar. Prekarya olarak değerlendirilebilecek serbest çalışma emek türü de sıklıkla kullanılır. Video oyunu geliştirme çoğu kişi için rüya iş olarak görülmektedir. Eğlenceli ve renkli ofislerde çalışmak çok çekicidir Ancak gayri maddi emek kullanımının prekar uygulamalara yol açtığının farkında değiller. Ancak hakkını alamadığını düşünen bir geliştirici çok rahat bir şekilde başka firmaya geçebilmektedir. Emeğin mobilitesi çok fazladır. Kapitalizmin dijitalleşen yönü sömürülen emeğin de farklı olmasını gerektirir. Farklı uygulamaları yakından öğrenmek geliştirilecek sosyal politikalarında belirleyicisi olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Endüstriler, Video Oyun, Dijital Emek

1 Başkent Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Sosyoloji, Doçent, ekepenek@gmail.com

YAŞAYAN HUKUK KAVRAMININ SOSYOLOJİK TAHLİLİ

Ahmet Özalp[1]

Yaşayan hukuk kavramı hukuk sosyolojisi içinde sıklıkla kullanılan kavramlar arasında gelmektedir. Ancak, bu kavramın hukukçular ve sosyologlar arasında ne anlama geldiği ve neyi içerdiği tartışma konusu olmaktadır. Bu kavramı ilk kez kullanan Eugen Erlich, çoğunlukla hukukun sadece yazılı kurallardan oluşmadığı buna ek olarak toplumsal normları, kültürel formları ve diğer yaşam biçimlerinin meydana getirdiği kuralları da içerdiğini ifade etmiştir. Toplumsal normlar zaman ve bölgesel açıdan göreceli olarak değişmekte ve bu değişme diğer hukuk kurallarını da farklılaştırmaktadır. Bir toplumda yasal olarak kabul edilen bir davranış başka bir toplumda yasa dışı olarak kabul edilebilir. Benzer iki davranışın bölgeden bölgeye veya zamandan zamana değişmesi tamamen bir kırılma olarak kabul edilmemekle birlikte içinde eski kuralların da izlerini taşıdığı Erlich tarafından vurgulanmaktadır. Ona göre bütün kurallar yazılı ya da yazısız toplumların değer ve normlarındaki farklılaşmadan kaynaklamaktadır. Bu nedenle yazılı hukuk toplumun geleneklerini ve değerlini de dikkate almak zorundadır. Bu durum dikkate alınmadığında yine yazılı hukuka uymayan toplum kendi norm ve değerlerine göre hareket etmek zorunda kalmaktadır. Bu çalışma literatür tarama yöntemine göre yapılmış olup Erlich'in çalışmalarından yola çıkarak hukuk ve sosyoloji arasında kurulan köprünün daha çok aydınlanmasını sağlamayı amaç edinmiştir. Çalışma yaşayan hukuk tartışmalarını dikkate alarak sınırlanmış, sadece literatürde bu tartışmaların yapıldığı eserler dikkate alınmıştır. Bu bağlamda çalışma sonucunda, Erlich' göre yaşayan hukuk olarak adlandırılan şey aslında sosyal grupların içsel düzenini sağlamaya yönelik kurallardır. Bunlar ona göre yazılı olmasa dahi, (pozitif hukuk metinlerinde de yer almasa bile) toplumsal hayatın tüm hücrelerine hâkim olan hukuk yapısı olarak görülür. Ek olarak yaşayan hukuk, devletin değil toplumsal yaşamın ve etkileşimin doğurduğu kurallardan oluşur. Bu açıdan, yaşayan hukuk kavramına göre bir bürokrasi ya da devlet olmasa dahi hukuk ve denetim var olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşayan Hukuk, Erlich, Sosyoloji

TASLAK

1 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Din sosyolojisi, Doçent, ozalpahmet1988@gmail.com

YAŞLANMAYA UYGUN YER NERESI? DATÇA'YA YÖNELEN YAŞLILARDA YER ARAYIŞI

Serenay Ermiş[1]

Mustafa Yakar[2]

Giriş: Yaşlanma araştırmalarında birey ve yer arasındaki ilişkilerin incelenmesinde "yerinde yaşlanma" önemli bir kavramsal çerçeve olarak sunulmuştur. Ancak yakın zamanlı araştırmalarda genç ve ileri yaşlılarda farklı motivasyonlarla yaşadığı yerin dışında yaşlanma eğilimlerinin gözlenmesi nedeniyle kavramın yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Bu eğilimler beraberinde yaşlılıkta yer arayışlarına ve yaşlı hareketliliğine yol açmıştır. Böylece "hangi yaşlı?" için "yaşlanmaya uygun yer neresidir?" sorusu gündeme gelmiştir. Amaç ve Yöntem: Bu araştırmada, Datça'ya hareketlilik gerçekleştiren yaşlıların kimlerden oluştuğu ve onların gözünden yaşlanmaya uygun yerin neresi olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmış olup, 2019-2020 arasında yaşlı hareketliliğinin hedef sahalarından biri olan Datça'ya gelmiş 60 ve üzeri yaşta 32 yaşlı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden edinilmiş verilere dayanmaktadır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analiziyle incelenmiş kodlama ve temalara ayırarak analiz edilmiştir. Bulgular: Katılımcıların profili; genç yaşlı, evli, emekli, düzenli geliri olan, eğitim düzeyi yüksek ve hareketlilik öncesi kentte yaşamış yaşlı bireylerden oluşmuştur. Verilen cevaplarına göre yaşlı için yaşanacak yerin seçilmesinde; fiziksel ortam unsurları, sosyal ilişkiler, kültürel ve ideolojik değerlerin oluşturduğu çok bileşenli motivasyon sisteminin etkili olduğu söylenebilir. Yaşlı için yaşanacak yer bireysel özelliklere göre değişiklik gösterebilirken bu yerlerin büyükşehirden uzak, doğayla iç içe, sakin, huzurlu olması ve sosyal ilişkilerin kurulabilmesi ortak özellikleridir. Bunun yanında yeterli sağlık hizmetlerine ve kültürel faaliyetlere erişim gibi büyükşehir olanaklarının da beklentiler arasında olduğu belirlenmiştir. Sonuç: Hareketliliğe katılan yaşlıların profilleri, motivasyonları ve yer seçimleri birlikte düşünüldüğünde yaşadığı yerin dışında yaşlanma deneyimi gerçekleştiren "refah göç(men)leri" olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte yaşlılıkta yaşam geçişi evrelerine bağlı değişen ihtiyaçların yaşlanmada yer arayışlarını sürdüreceği ve yeniden hareketliliğe yol açacağı söylenebilir. Dolayısıyla oldukça heterojen olan yaşlıların yer arayışlarına uygun "yaşlı dostu yaşam yerlerinin" alternatifler içerecek şekilde sunulması önerilmektedir. Bu noktada yerel yönetimler, politika yapıcılar, sivil toplum örgütleri, sağlık ve bakım hizmeti veren kuruluşlar ile özel sektör tarafından yaşlının yer arayışına cevap veren mekânsal planlama ve politikaların üretilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Hareketliliği, Yer Arayışı, Datça

1 Sosyoloji, Lisans Mezunu, ucevik79@gmail.com
2 Süleyman Demirel Üniversitesi, Coğrafya, Profesör, mustafayakar@sdu.edu.tr

YENI DÜNYA', ESKI HIKAYE: YAZILIM MÜHENDISLIĞI VE TOPLUMSAL CINSIYET EŞITSIZLIĞI

Borabay Erbay[1]

Emin Baki Adaş[2]

Toplumsal cinsiyet üzerine sosyolojik literatür bize birçok toplumsal alanda olduğu gibi iş alanında da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın aleyhine sürdüğünü ve onu sürdürülebilir kılmak için birçok mekanizmanın devrede olduğunu göstermektedir. Bu mekanizmalar bilinç veya bilinçdışı birçok katmanda eşitsizlikleri yeniden üretmek işlevini yerine getirirler. Sosyolojik çalışmalar, bilim ve mühendislik alanlarının ortaya çıkışlarından itibaren erkeklikle yakından ilişkilendirildiklerini ve eril tahakkümün son derece yoğuın olduğu alanlar olduğunu göstermektedir. Ancak, teknolojik dönüşüm ile ortaya çıkan yeni mesleklerde bu yerleşik güç ilişkilerinden uzak, yeni kurallara tabi, dolayısıyla toplumsal cinsiyet bağlamında daha eşitlikçi bir durum olduğu fikri yaygındır. Örneğin yazılım mühendisliği, klasik anlamda mühendisliğin aksine uzaktan çalışma prensibiyle işleyen, belirli bir zamanda belirli bir yerde olmayı gerektirmeyen, insanla etkileşimi son derece sınırlı tutan, bir bilgisayar ve bir insan arasındaki etkileşimi esas alan ve aynı zamanda yeni bir meslek olması nedeniyle yerleşmiş eşitsizlik ilişkilerinden azade ve toplumsal cinsiyet konusunda daha eşitlikçi bir alan gibi görünmektedir. Fakat sosyoloji, yerleşik güç ilişkilerinin ortadan kaldırılmasının bu kadar kolay olmadığını, bu ilişkilerin yeni toplumsal alanlarda ve mesleklerde de farklı veçhelerle sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretiminin yeni ve değişen teknolojilerle değişen iş yaşamına nasıl uyum sağladığını bir saha çalışmasından elde edilen verilere dayanarak tartışmaktır. Çalışmanın veri seti 2022 yılının Haziran ve Temmuz aylarında İzmir'de yaşayan ve yapay zekâ üzerine çalışan şirketlerde aktif olarak istihdam edilen 21 yazılım mühendisiyle derinlemesine görüşmeler yöntemiyle oluşturulmuştur. Bulgular, yazılım mühendisliği alanının da eril tahakkümün son derece yüksek olduğu bir alan olduğunu ve bu tahakkümün erkeklerin nicel olarak yoğunluklu olmasının yanında niteliksel olarak daha yüksek gelir getirisi olan ve daha önemli pozisyonları ellerinde tuttuklarını göstermektedir. Araştırmanın en önemli bulguları erkeklerin daha yüksek gelir getiren ve yapay zekâ işinin temelini oluşturan back-end pozisyonlarını ellerinde tutarken, kadınların düşük gelir ve daha 'basit' olan front-end pozisyonlarında yoğunlaşıyor olması ve bu durumun her iki taraf açısından da estetik yatkınlık ve sosyalleşme becerilerindeki farklar gibi argümanlarla meşrulaştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Yazılım Mühendisliği, Yapay Zekâ

1 İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, borabayerbay@gmail.com
2 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, eminadas@gmail.com

YENI MEDYADA KADIN OLMAK: TIKTOK İÇERIK ANALIZI

Meryem Memiş Doğan[1]

Teknolojik gelişmelerin etkisi ile birlikte siyaset yapma biçimlerinden, ekonomiye, gündelik yaşama kadar pek çok değişim yaşanmıştır. Yeni medyanın gündelik yaşamda başat bir rol alması pek çok sosyolojik, toplumsal problem ve tartışmalara yeni bir analiz yolu açmaktadır. Bu çerçevede teknolojinin ucuzlaması ve yaygınlaşması yeni eylem alanlarını, yeni direniş biçimlerini ve örgütlenme şekillerini ortaya çıkarmıştır. Yeni medya araçlarında kimliklerin oldukça görünür olması geleneksel direniş biçimlerini de bu alana taşımaktadır. Bu çerçevede yeni medya kolay örgütlenmeyi ve katılımı sağlarken bir özgürlük tanımlaması çerçevesinde analiz edilmektedir. Ancak bunun yanı sıra yeni medya toplumda var olan eşitsizlikleri ve problemleri de içine almakta ve yeniden üretmektedir. Geniş bir tarihsel geçmişe dayalı olan toplumsal cinsiyet ve ataerkillik tartışmaları dijital feminizm, siber feminizm gibi örgütlenme şekline dönüşmüştür. Bu noktada pek çok örgütlenme ve hareket özelinde çalışmalar ile yeni direniş biçiminin altı çizilmiştir. Ancak toplumdaki eşitsizliklerin yansıması olarak yeni medya ataerkillik söylemini de yeniden inşa etmektedir. Bu bağlamda söylem ve içerik analizi yöntemi ile bu çalışma; kadına yönelik şiddet, kadının ikincilleştirilmesi, ataerkil söylemin inşası çerçevesinde tiktok videolarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Günümüz itibariyle Türkiye'de 27 bine yakın üyesi bulunan tiktok uygulaması toplumsal bir gerçekliktir. Tesadüfi örneklem yolu ile seçilecek olan 2023 yılında yayınlanmış olan tiktok videoları feminist metodoloji çerçevesinden analiz edilecek olan bu çalışma, toplumsal cinsiyet temelindeki eşitlikleri ve eşitsizlikleri açıklayabilmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Yeni Medya, TikTok

TASLAK

1 Bitlis Eren Üniversitesi , Sosyoloji, Dr. Öğretim Üyesi, meryemmemis@gmail.com

YENI TÜRDEN BIR GERILIM: TÜRKIYE'DE ORTA-SINIF MESLEKLERDE SOSYO-EKONOMIK GERILEMELER VE PRATIK DEĞERSIZLEŞMELER

Cem Özkurt[1]

Günümüz dünyasının toplumsal ilişkiler evreni çok boyutlu olarak karmaşıklaşıyor, geleneksel anlam kalıplarıyla ve geçmişin analitik tutarlılıklarıyla anlaşılmaktan uzak bir konum alıyor. 30 yıl öncesiyle karşılaştırıldığında akrabalık, eşlik ve dostluk ilişkilerini istikrarlı biçimde sürdürmek zorlaşıyor ve hatta sevgi bağının inşasıyla ortaya çıkan bu insansal ilişkilerin hem içeriksel mahiyeti hem de ontolojisi anlam kaybına uğruyor, kırılganlaşıyor ve manipülasyona açık hale geliyor. Toplumsal etkileşimin pratiklerindeki bu değişim, farklılaşma ve olumsuz yönlü geri gidişlerin bir dizi sosyolojik gerekçeler setleri vardır. Şüphesiz ki, bu gerekçeler çok yönlüdür ama biz burada sadece, çalışma ilişkilerindeki dönüşümler, orta sınıf mesleklerdeki sosyo- ekonomik kapsayıcılığın kayboluşu, prekarizasyon ve bununla ilişkili pratik değersizleşmeler üzerinde duracağız. Bildiride, tartışmanın yükseldiği ampirik dayanak, 2018 yılında doktora çalışmam çerçevesinde olgun ve genç kuşak orta sınıf meslek mensuplarıyla: Öğretmenler, avukatlar, bankacılar ve mühendislerle icra edilen derinlemesine görüşme verilerinin sadece öğretmenler ve avukatlar bölümünden oluşmaktadır. Buna göre, genç kuşak öğretmen ve avukat (2000'lerde mesleğe başlayan) meslek mensuplarının özgün mesleki pratiklerinde sosyo-ekonomik bakımdan çok boyutlu gerilemeler söz konusudur: Mülkiyete erişim kapasitelerindeki daralmalar, istikrarlı iş olanaklarındaki kısıtlıklar, güvencesizlik, içe dönük kapanma ve yaşam olanakları bakımından alternatifsizler. Bu bildiride, mesleğin sosyo-ekonomik kapsayıcılığındaki daralma, genç kuşak öğretmen ve avukatların deneyimlerinden hareketle karşılaştırmalı olarak ortaya konulacaktır. Tartışma üç eksende yapılandırılmıştır. İlki, öğretmen ve avukatların sınıfsal konumlanmaları ve mülkiyet ilişkilerindeki verili durumu ele almaktadır. İkincisi, her iki grupta da gözlemlenen meslek içi hiyerarşilenmenin, sosyo-ekonomik karşılıklarının hangi türden gerilim ve yarılmalar yarattığını tartışmaktır. Üçüncüsü ise, ilk iki eksenle bağlatısında, aktörlerde bir mesleki ethos kaybı ya da meslek ruhunda bir aşınma olup olmadığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Meslekler, Orta-sınıf, Çalışma İlişkileri

1 Trabzon Üniversitesi , Sosyoloji, Doçent, ozkurtcem70@hotmail.com

TASLAK

YEREL MEDYA ÇERÇEVESİNDE 2023 TÜRKİYE DEPREMİ

Simay Özlü Diniz[1]

Beck'in "Risk Toplumu" adını verdiği sistemde bireyler artık modernleşen dünyada artan ekonomik, ekolojik, biyolojik riskler ve felaketlerle mücadele etmekte ve yaşam memnuniyetleri düşmektedir. İklim değişikliği ise her geçen gün salgın hastalık, doğal afet, kıtlık, kuraklık, fırtına, sel, yangın ve deprem gibi sorunlara sebep olmaktadır. Özellikle deprem riski olan ülkeler daha kırılgan hale gelmektedirler. Afetleri takip eden süreç salgın hastalık, göç gibi sorunlara neden olmakta, bu da yerel ve küresel güvenliği etkilemektedir. Akademik çalışmalar göstermektedir ki toplumsal alt yapı, hazırlık ve kapasite tehlikelerin felakete sürüklenmesinin önündeki en büyük engeldir. Afetlerden önce yapılan hazırlıklar, afete ne kadar hızlı müdahale edildiği, olası sıkıntılara karşı önlem, hükümetlerin STK'lar ile iş birliği ve iletişim özgürlüğü felaketin zararlarını önlemede çok önemlidir. Türkiye'de 6 Şubat 2023'te meydana gelen 7.7 şiddetindeki güçlü deprem büyük tahribat yaratmış kentsel dönüşüm, imar afları, çarpık yapılaşma, yapı güvenliği, barınma hakkı ve iklim ile güvenlik sorunlarının altını çizmiştir. Bütün bu veriler doğrultusunda, Türkiye'de son yaşanan deprem felaketinin ardından 06-27 Şubat tarihleri arasında ilk üç haftada yerel internet gazetelerinde yer alan medya haberleri çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. 20 yerel internet gazetesinde yer alan konu başlıkları Google arama motoruna girilerek aramada ilk sayfaya düşen haberler ele alınmıştır. Haber içerikleri hermeneutik açıdan incelenmiş ve eleştirel söylem analiziyle çözümlenerek hangi medya çerçevesinden ele alındığı tartışılmıştır: belirsizlik, tetikleyici, sorumluluk, çatışma, güvenlik. Bu şekilde medya yasakları - çatışma, hükümet söylemleri güvenlik ve çatışma, dezenformasyon – belirsizlik ve tetikleyici, yardımlaşma – sorumluluk çerçevelerine uygun görülmüştür. Bu şekilde medyadaki farklı yaklaşımlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, özellikle kriz anlarında tehlikelerin felakete dönüşmemesi için doğru bilgi veren özgür medyanın oynadığı rolün ve medyanın kamuyu afetlere hazırlama ve bilinçlendirme rolünün altı çizilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya Çerçeveleme Teorisi, Eleştirel Söylem Analizi, Risk Toplumu

TASLAK

1 Başkent Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, simayozlu@yahoo.com

YERELIN SINIRLARINI AŞAN BIR BELEDIYE BAŞKANI: EKREM ORHON

İlker Aslan[1]

Ekrem Orhon 1911-1983 yılları arasında yaşamış inşaat mühendisi ve siyasetçidir. 1963-1972 ve 1980-1983 yılları arasında Rize belediye başkanlığı görevinde bulunmuştur. Ekrem Orhon'un önemi bugünkü Rize'nin şehircilik anlamında şekillenmesinde radikal derecede etkili olmasından gelir. Rize'ye yapılan pek çok ciddi yatırımın öncüsü Ekrem Orhon'dur. Üst düzey bir eğitim almış ve yurtdışı tecrübesi edinmiş olmasına rağmen memleketine hizmet etmeyi bir vazife olarak gören Ekrem Orhon kente çoğu kendi kişisel temaslarından doğan imkanlarıyla gerçekleştirdiği pek çok yatırımda bulunmuştur. Bu çalışmada Ekrem Orhon'un biyografisinden hareketle Rize için yaptığı çalışmalar üzerinde durulacak ve Orhon'un yerel belediyecilik anlayışına sunduğu katkılar gündeme getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ekrem Orhon, Sosyal Belediyecilik, Şehirleşme

TASLAK

1 İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, ilkeraaslan@gmail.com

YOKSULLUĞUN SOYBİLİMİ

Artum Dinç[1]

Çalışmanın amacı, yoksulluğun yapısal nedenlerini soybilimsel yaklaşım çerçevesinde çözümlemektir. Yoksulluğun yapısal nedenleri iki boyutta tartışıldı: 1. yoksulluğu tanımlamada temel alınan paradigmatik ve epistemolojik arka plan ve 2. politika, hukuk ve ekonomi alanlarında işleyen kurumsal süreçler. Çalışmada nitel araştırma modeli kullanıldı. Veriler, ilgili alan yazını taranarak toplandı. Bulgular verilerin betimsel analiziyle elde edildi.

Bulgular; yoksulluk olgusunun bir yandan temel insan haklarını ihlal eden ayrımcılık, dışlama, yoksun bırakma ve tanımama (statüsüz bırakma) gibi kavramsal çerçeveler, diğer yandan kapitalist düzenin temel ilkeleri olan özel mülkiyetin dokunulmazlığı, kâr ve eşit olmayan koşullarda rekabetle örülü olduğunu ve bunların ekonomi, siyaset ve hukuk alanlarında kurumsal ilişkilere yansıdığını gösterdi.

Çalışma kapsamında yapılan kuramsal ve kavramsal sorgulama sonucunda, yoksulluk tanımı ve yoksulluğun nedenleri arasında karşılıklı anlamlı ve belirleyici ilişkinin olduğu saptandı. Bu bağlamda tanımın paradigmatik ve epistemolojik arka planı nedenlerin neliğini ve nedenlerin neliğinin de tanımı belirlemede etkili olduğu çıkarımı ileri sürülebilir. Dolayısıyla yoksulluğun tanım ve nedenlerinin, meseleyi parçasal ya da dizgesel bir sorun olarak ele alıp almama ölçütüne göre belirlendiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizmin Temel İlkeleri, Soybilimsel Yaklaşım, Yoksulluk Tanımları

TASLAK

1 Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Hizmet, Dr. Öğretim Üyesi, artumdinc@hotmail.com

YUKARI DOĞRU" SOSYAL HAREKETLILIKTE SINIRÖTESI EVLILIK TIPOLOJILERI: TÜRKIYE'DEKI KIRGIZ KADINLAR ÖRNEĞI

Emel Coşkun[1]

Helga Rittersberger Tılıç[2]

Bu bildiri 2000'lerden itibaren değişmekte olan Türkiye'nin göç ve vatandaşlık yasaları çerçevesinde göçmen kadınların sınırötesi evliliklerine ve yakın ilişkilerine odaklanmaktadır. 2021 ve 2022 yılları yaz aylarında toplam 18 Kırgızistanlı kadınla yapılan derinlemesine görüşmelere dayanan bu çalışma evlilik göçü ve göçmen kadınların bu ilişkilerdeki rollerine dair derinlemesine bir kavrayış için farklı tipolojiler sunmaktadır. Türkiye'deki yerli erkekler ve göçmen kadınlar arasındaki sınırötesi evlilikler farklı faktörler tarafından şekillenmektedir. Bir yanda ikamet ve çalışma izinlere erişimdeki zorluklar, göçmen kadınlara yönelik damgalanma ve yerli erkeklerin talebi, diğer yanda göçmen kadınların yukarı doğru sosyal hareketlilik, toplumsal koruma ve duygusal bağ arzusu ile örtüşmektedir. Bu çalışmada göçmen kadınların yukarı doğru sosyal hareketliliği gerçekleştirmek için eğitim, yaş, mesleki deneyim ve beceriden etkilenen yüksek kültürel sermayeleri aracılığıyla stratejik pazarlık ettikleri ileri sürülmektedir. Resmi ya da değil evlilik statüleri fark etmeksizin göçmen kadınlar kültürel sermayelerini kullanarak ataerki ile pazarlık (Kandiyoti, 1988) etmekte ve somut bir dizi zorluğa karşı geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sarılarak "pasif" biçimde direnmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Göçü, Sınır Ötesi Evlilikler, Göçmen Kadınlar

TASLAK

1 Düzce Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, emelcoskun1@gmail.com
2 ODTÜ, Sosyoloji, Profesör, helgatilic@gmail.com

YURTTAŞLIĞIN İMKÂNI

Nihal Demir[1]

Solon Yasalarına kadar uzanan geçmişiyle yurttaşlık, devlet ile birey arasındaki politik bağı imlerken tarafların hak ve ödevlerinin başlangıç ve bitiş noktalarını da sınırlandırır. Modern anlamda yurttaşlık fikrinin kavramsal kabulü, Fransız Devrimi kazanımlarıyla biçimlenip devlet ile bireyler arasındaki bağın hak ve ödev ilişkisini muhafaza ederek, yurttaşlığı politik yapının eşitleri olarak genişletir. Tarihsel- politik kazanım kavramı olan yurttaşlık ulus devlet içerisinde eşitleri tanımlayan kapsayıcı kimlik olarak kabul edilir. Postmodern dönemdeki çoklu ve mikro kimlik çalışmaları yurttaşlığın kapsayıcı haklarını akademik ve kitlesel tartışma odaklarında gözden düşürmüştür. Elbette hiç kuşku yoktur ki söz konusu çalışmalar çoğu zaman haklı taleplerin kamuoyunda tartışmaya açılmasına da olanak vermekte ve çağdaş toplumsal kazanımların kapısını aralamaktadır. Ancak yurttaşlığın anayasal temelde sağladığı eşitlik ile fiili eşitliğin nerelerde kesiştiğine ya da ayrıştığına odaklanmak, sınıfsal ayrımların derinleştiği noktalarda yurttaşlık haklarına erişmenin imkanı bugün hala yakıcı bir toplumsal sorun alanı olarak belirmektedir. En temel anayasal haklara erişimdeki kısıtlar – söz gelimi mülkiyet hakkı, sağlık hakkı gibi- yurttaşlık eşitliğini tekrar tartışmaya açmanın imkanını da beraberinde getirmektedir. Yurttaşlık tarihsel olduğu gibi eleştiriye, gelişime son derece açık, dinamik bir kavramdır. Yurttaşlık aidiyetinin kazandırdığı hakların sınıfsal geçişgenliklerdeki görünümü ve anayasal eşitliğin ne derece mümkün olduğunu tartışmak çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır. İlgili literatüre dayanarak hazırlanan çalışmanın kavramsal zemini ve tartışma odağı çatışmacı yöntem ile sınırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurttaşlık, Kimlik, Sınıf

TASLAK

1 İstanbul Üniversitesi, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme, Yüksek Lisans Öğrencisi, nihaldemir86@gmail.com

ZAMAN KULLANIM ARAŞTIRMASININ İŞ-YAŞAM DENGESI ÖLÇÜMÜNE METODOLOJIK KATKILARI

Evrim Sultan[1]

İlknur Yüksel Kaptanoğlu[2]

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de iş-yaşam dengesinin ölçümüne Zaman Kullanım Araştırması günlük verilerinin yöntemsel katkılarını incelemektir. Karşılaştırma yapmak için diğer veri kaynakları ulusal düzeyde tahmin verme, veri toplama konusunda bilimsel yöntemler kullanan resmi kurumlar tarafından gerçekleştirilmesi, Zaman Kullanım Araştırması (2014-2015) ile yakın zamanlarda yapılmış olması ve işyaşam dengesinin bileşenleri olan ücretli çalışma, ücretsiz çalışma, sosyal yaşam, spor, aile yaşamı ve zaman yoğunluğu konularında soru içermesi kriterlerine seçilmiştir. Nicel araştırmaların her aşaması için Zaman Kullanım Araştırması ve diğer veri kaynaklarının yöntemsel karşılaştırması yapılmıştır. Veri kaynaklarından UNECE ve OECD'nin önerdikleri de dahil olmak üzere iş-yaşam dengesi konusundaki tüm göstergeler üretilmiştir ve sonuçları ücretli çalışma, ücretsiz çalışma, boş zaman ve zaman yoğunluğu başlıkları altında yöntemsel olarak karşılaştırılmıştır. Zaman Kullanım Araştırmasının dezavantajları masraflı bir araştırma olması, cevaplayıcı yükü ve iş yükünün çok fazla olması ile çalışmanın seyrek olarak gerçekleştirilmesidir. Düzensiz veya sık olmayan bir faaliyet günlüklere yansımayabilir ve cevaplayıcının her faaliyetini günlüğe kaydetmeme olasılığı mevcuttur. Fakat avantajları dezavantajlarını bastırmaktadır. Zaman Kullanım Araştırması farklı araştırma yönteminden dolayı diğer veri kaynaklarına göre daha yüksek kalitede veri üretmektedir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha iyi ortaya çıkarmaktadır. Üstelik Zaman Kullanım Araştırması verisi ile günlüklerin bağlamsal değişken içeren matris yapısından dolayı çok sayıda iş-yaşam dengesi göstergesi üretilmesi mümkün olmaktadır. Toplam iş yükü sadece Zaman Kullanım Araştırmasından elde edilebilen göstergelerden biridir ve erkeklerdeki durumun tersine çalışan kadınların ücretli çalışma sürelerine ek olarak ücretsiz çalışmaya çok zaman ayırdıkları için en çok iş yüküne sahip oldukları bulunmuştur. Bu sebeple, karar alıcıların Türkiye'deki iş-yaşam dengesi üzerine yeni politikalar geliştirmek için Zaman Kullanım Araştırmasından faydalanmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zaman Kullanım Araştırması, Iş-Yaşam Dengesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

1 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sosyal Araştırma Yöntemleri ABD, Akademi Dışı, evrims2015@gmail.com
2 Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sosyal Araştırma Yöntemleri ABD, Doçent, ilknury@hacettepe.edu.tr

TASLAK

ZINCIR MARKETLERDE KADIN İSTIHDAMI: AILE BAKKALINDAN ZINCIR MARKETLERDEKI SATIŞ TEMSILCISINE

Pelin Kayaalp Özcan[1]

Bir ülkede kadın emeğinin ve istihdam yapısının cinsiyete göre farklılaşması, kapitalist yapıya nasıl eklemlendiğinin ve o ülkedeki patriarkal yapıların karmaşık ilişkilerinin sonucunda şekillenir. Dolayısıyla kadın emeğinin anlaşılması, sadece ekonomik ilişkilerin analizi ile değil, kapitalizm ile ataerkinin nasıl ortak maddi bir temel oluşturduğunun anlaşılmasıyla mümkündür. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kadın emeğinin esnekleşme ve eğretileşme eğilimi nedeniyle niteliğinin değiştiği görülmektedir. Emek piyasası kadınların basitçe dahil olduğu, cinsiyete dayalı ayrımcılığın işlemediği bir alan değildir. Güvencesiz esnek çalışma hızla yaygınlaşıp bir norm haline gelirken kadınlar, toplumsal cinsiyet rejimiyle ilişkili olarak belirli sektörlerde kümelenmekte ve eğreti çalışma koşullarından daha çok etkilenmektedir. Bu noktada gıda perakende sektöründe yer alan zincir marketler hem neoliberalizmin adeta hizmet emeği görünümü alması nedeniyle, hem eğreti emeğin izlerini standart bir istihdam biçiminde sürme imkanı taşımasıyla hem de ataerkil kapitalizmde kodlanan haliyle klasik anlamda kadın işi (bakım işleri, temizlik işleri, sekreterlik vb.) diyemeyeceğimiz bir iş olmasına rağmen yüksek oranda kadın istihdamı gerçekleştirmesiyle ilginç bir yerde durmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, kadın emeğinin zincir marketlerdeki istihdamının gerekçeleri merak edilmiş ve markette çalışmanın nasıl bir iş olduğu, ne tür bir eğretileşme sürecini içerdiği ve kadınların bu süreci toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde nasıl deneyimledikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Niteliksel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmada, görüşmeler amaçlı örneklem tekniği doğrultusunda, Samsun ve Ordu illeri içerisinde, gıda perakende sektöründeki farklı zincir marketlerde çalışan 15 kadınla yapılmış, BİM, ŞOK ve A101 çalışma koşulları incelenecek marketler olarak seçilmiştir. Bu seçimin en önemli gerekçesi, söz konusu indirim marketlerinin gerek istihdamda gerek mağaza sayılarında gıda perakende sektörünü adeta domine etmeleridir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmış ve görüşmecilerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Saha çalışmasının ardından görüşmeler çözümlenerek kişiler anonim hale getirilmiş ve değerlendirmeler tematik analiz tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulgularından yola çıkılarak, kadınların marketlerde, esnek çalışma saatleri, ödenmeyen mesailer, belirsiz iş tanımı, kullanılamayan molalar gibi eğreti çalışmayı deneyimledikleri ve bu eğreti koşulları, aile içi geleneksel ilişki biçimlerini markete taşıyarak düzenlemeye çalıştıkları görülmüştür. Aynı zamanda market işi ve ev işi arasında kurulan analojinin ve iş yerine aktarılan toplumsal cinsiyet rollerinin hem kadınların markette çalışmayı tercih etmelerinde hem de sektör tarafından tercih edilmelerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğreti Emek, Zincir Marketler, Kadın Emeği

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, plnkayaalp@gmail.com

ZORUNLU GÖÇ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE YAŞAYAN AFGAN SIĞINMACILARIN GÖÇ DENEYİMLERİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Hilal Erol[1]

Bu çalışma, Afgan sığınmacıların kendileri ve çevreleriyle kurdukları ilişkilerini ifade eden kimlik edinimi ve kimlik ediniminde etkili olan faktörlere odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı Afgan sığınmacıların Türkiye'ye göç süreçleri, Türkiye'deki göç deneyimleri ile kimlik edinimleri ilişkisini anlamaktır. Bu çerçevede, Afgan sığınmacıların Türkiye ile kurdukları bağ, (varsa) Türkiye'de yaşadıkları sorunlar, Türkiye'yi tercih etme sebepleri, diğer sığınmacılara yönelik görüşleri, Türkiye özelinde göç sürecini anlamlandırma pratikleri ve kendilerini konumlandırma biçimlerine odaklanmıştır. Yorumsamacı bakış açısıyla nitel bir araştırma olarak desenlenen bu çalışma, uzun yıllardır sığınmacılara ev sahipliği yapan uydu kentlerden Konya'da gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 2021 yılında Konya'da sığınmacıların en yoğun yaşadığı bölgelerde 28 Afgan sığınmacı ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sorularına verilen yanıtlar, katılımcıların ifade ettiği şekilde yazıya aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler kodlama ve not alma tekniğiyle kategorize edilerek analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular Afgan sığınmacıların ülkelerindeki uzun yıllardır süren savaş ve istikrarsızlıklardan kaynaklanan yoksulluk nedeniyle göç ettiklerini göstermektedir. Türkiye'yi tercih etmelerinin nedenlerinin ise "coğrafi yakınlık, dini sebepler, kültürel yakınlık" kavramları etrafında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar yaşanılan sorunların genellikle bilgi ediniminde dil bariyeri nedeniyle kaynaklanan sorunlar olduğunu ancak bunların üstesinden gelebildiklerini ifade etmişlerdir. Toplumsal anlamda yaşadıkları sorunların ise genellikle ayrımcılık, ötekileştirme ve önyargılar üzerinden yaşandığını belirtmişlerdir. Katılımcılar genellikle yoğun çalışma ve az dinlenme saatleri nedeniyle sadece işe gidip geldiklerini ve çevreleri ile ilişkilerini geliştiremediklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu göç, Afgan , Deneyim

TASLAK

1 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, hilalerol.tr@gmail.com

PANELLER

TASLAK

PANEL 1

Işık, Sahne, Oyun" Televizyon, Sosyal Medya Ve Gündelik Yaşamda Ev Temsilleri

Modernleşme süreçleri ile evin taşıdığı anlamlar değişirken, modern ev, kamusal ile özel alan arasındaki ayrımı işaret etmeye devam etti. Sanayi devrimi sonrası kentlerde ortaya çıkan sınıfsal ayrım, kentlilerin yaşadığı mahallelerin çeşitlenmesine ve birbirinden yalıtılmasına yol açtı. Böylece ev, sınıfsal farklılıkların korunup yeniden üretildiği bir mekân haline geldi. Öte yandan, modern yaşamı kuran toplumsal cinsiyet normları, kadını özel, erkeği ise kamusal alanla özdeşleştirerek, ev ile cinsiyet ilişkileri arasında bir bağ kurdu. Sanayi sonrası dönemde gelişen reklamcılık, medya ve eğlence sektörleri ile ev, hayal edilen, tasarlanan, seyredilen, beğeni ve zevklerin teşhir edildiği bir mekâna dönüştü. Özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasının ardından evin temsil ettiği kamusal-özel alan ayrımı muğlaklaştı. Bu panel "modern ev" kavramını toplumsal cinsiyet ilişkileri, sınıfsal beğeni ve zevkler, kimlik sunumu ve televizyon temsili gibi analitik mercekler ışığında incelemektedir. Kamusal-özel alan ayrımını tartışmaya açan panel, evin birçokları tarafından hâlâ özel alan olarak tasavvur edildiğini ortaya koyarken, Youtube çağında evlerin kamusal bakışı özel alana davet ettiğini ileri sürmektedir. Panel, cinsiyet ilişkilerinin, "modern kadına" hitap eden bir televizyon programında mutfak ve yemek salonu temsilleri aracılığıyla yeniden üretimini incelerken, yeni evlilerin ve orta-üst sınıf kentlilerin evlerini ve ev kurma pratiklerini ele alarak, evin toplumsal, sembolik ve sınıfsal sınırları üretme süreçlerine odaklanmaktadır.

Evler Görücüye Çıkınca: "Daire" Youtube Kanalı Ve Kültürel Sınırların Teşhiri

Zeynep Selen Artan[1]

Modern bir mekân olarak ev, kamusallığın sınırlarını çizen ve bireyi kamusal alanın gözetleyici bakışlarından saklayan, dolayısıyla mahremiyet ve kutsallık atfedilen özel bir alandır. Online içerik platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte özel ve kamusal alan ayrımı kaybolmaya başlarken, gündelik yaşamlarını paylaşan dijital içerik üreticileri kamunun bakışını özel alana davet eder hale geldi. 2019'dan beri düzenli içerik üreten Daire YouTube kanalı, hazırladıkları ev turu videolarıyla, özel alanı kamunun ilgisine ve beğenisine sunmaktadır. Daire'nin içeriği, yani evlerin görücüye çıkması, yeni bir yayın formatı değildir. Ev gezme furyası, 1990lı yıllarda Televole ve Pazar Sürprizi gibi programların ünlü evlerine girmesiyle başlamış, 2000li yıllarda Ev Kuşu ve Ev Gezmesi tarzı programlarla devam etmiştir. Bu furya, Youtuber video akımlarına da yansırken "ev turu" öne çıkan içeriklerden biri haline gelir.

Daire'yi hem bu programlardan hem de YouTube'da yayın yapan "geleneksel ev turu" kanallarından ayıran temel farklardan biri, Daire videolarında baş rolün evin kendisine verilmesidir. Daire videolarında ev sahipleri, anlattıkları ev-mahalle seçimi, inşaat süreci ve dekorasyon tercihleriyle izleyiciye evin personasını tasvir eder. Daire'nin bir diğer özelliği ise evlerini kamuya açanların sosyetik veya ulaşılmaz ünlülerden değil kendi işinde gücünde olan "sıradan" insanlardan oluşmasıdır. Dolayısıyla Daire, gezilen evlerin sahipleri ile "sıradan izleyici" arasında ortaklıklar olduğunu sık sık vurgular. Oysa çekim yapılan evlerin bulunduğu mahalleler, dekorasyonda tercih edilen markalar ve evleri anlatan kişilerin eğitim ve meslekleri, ev sahiplerinin "sıradan" kişiler yerine orta-üst sınıfa ait, kentli genç profesyoneller olduğunu ortaya koymaktadır.

1 Bağımsız Akademisyen, Sosyoloji, Dr., selen.artan@gmail.com

Söz konusu samimiyet ve ortaklık vurgusu, bir yandan belli zevk ve beğenileri norm olarak inşa ederken, bu norma ulaşmanın yolunun alım gücüne ve çeşitli tüketim şekillerine sahip olmaktan geçmesi, Daire'de sergilenen evleri hayranlık unsuruna, birçok izleyici için ulaşılması mümkün olmayan bir hayale dönüştürür. Dolayısıyla Daire kanalı orta sınıfa uygulaması mümkün tavsiyeler verirmiş gibi yaparken, orta-üst sınıfın kültürel sermayesini sergileyerek kendini ayrıştırdığı bir platform haline gelir. Video analizi yöntemini kullanan bu çalışma, kanalda bugüne dek yayınlanan İstanbullu, bekâr kadın ve erkek ev sahiplerine ait videoların hem söylem hem de görsel analizine dayanmaktadır. Çalışma, Daire videolarında tasvir edilen "ev personalarını" analiz ederek, orta-üst sınıf zevk ve beğeniler aracılığıyla çizilen sembolik ve kültürel sınırları irdelemekte, programın izleyiciyle ortalık kurmaktan ziyade bu sınırları hatırlatma işlevi gördüğünü ileri sürmektedir.

Bir Ev(Lilik) Masalı: Yeni Muhafazakârlık Ve Gösterişçi Tüketim Çağında Gelin Öznelliğini Kurmak

Merve Kütük-Kuriş[1]

Türkiye'de yükselen yeni İslami muhafazakârlık ve tüketim kültürüne dayalı ekonomi modeline paralel olarak geleneksel evlilik hazırlıkları süreci son on yılda önemli bir değişim geçirdi. 1990'larda market ekonomisine geçiş ile oluşan ancak o dönem üst sınıf tüketimi ile sınırlı kalan ve gösterişçi tüketimi teşvik eden evlilik hazırlıkları piyasası bu yeni dönemde Veblen'in aşağı süzülüm (trickle-down) teorisinden hareketle alt ve özellikle orta sınıflarca da benimsendi. Bu süreçte kapitalist piyasa ekonomisinin yayılımcı doğası kadar konvansiyonel ve yeni medya da etkin rol oynadı. Örneğin, AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) hükümetinin Türk aile yapısını bozduğu ve evlilikleri olumsuz etkilediği gerekçesi ile yasakladığı izdivaç programları yerini yeni evli genç kadınların birbiri ile yarıştığı Gelin Evi ve benzeri yapımlara bıraktı. Sosyal medya, özellikle Instagram, mecrasında ise evlilik ve yeni gelin evi hesapları büyük ilgi gördü. Eve dair tüketim tercihlerinin "kadın işi/kadın uzmanlık alanı" olarak kodlandığı, bir başka deyişle "yuvayı dişi kuş yapar" geleneksel mottosunun takip edildiği bu deneyim bir yanıyla patriarkanın geleneksel rollere dair görevlendirmesinin yeniden üretilmesine, diğer yanıyla tüketim piyasasını canlı tutan kapitalist öznelliğin teşvik edilmesine yol açtı.

Bu minvalde bu çalışma evlilik ve eve dair tüketim pratikleri ile yeni evli kadınların yeni bir öznellik, gelin öznelliği, kurma süreçlerini incelemektedir. Çalışma 2019 yılında İstanbul ve Bursa'da yeni evli kadınlar ile yapılan etnografik saha araştırmasına dayanmaktadır. Özel olarak yeni evli kadınların dekorasyon tercihlerine odaklanılmakta, bu sayede ev ile kurulan aidiyet ilişkisi ve eve dair tahayyüller araştırılmaktadır. Bourdieu'nün beğeni (taste) ile sosyo-ekonomik aidiyet arasında kurduğu dinamik ilişkiye de referans veren çalışma, yeni evli kadınların dekorasyon yolu ile sosyal farkı kurma ve idame ettirme mekanizmalarını nasıl işletime geçirdiklerini de analiz etmektedir.

1 İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, mkkuris@29mayis.edu.tr

Nohut Salon, Bakla Mutfak: Toplumsal Cinsiyet İlişkileri Bağlamında "Zuhal Topal'la Sofrada" Programı

Sevdenaz Duman[2]

Şeyma Çiçek[3]

Toplumu oluşturan yapılar etkileşim halindedir. Bu etkileşim, insanlar ve gruplar arasında iletişim kurulmasını sağlar. Günümüzde bu iletişimi en popüler şekilde sağlayan kitle iletişim aracı ise televizyondur. Televizyon programları, insanların gündelik yaşam pratiklerini yansıtan bir araç olması sebebiyle toplumsal yaşamda kendine kolayca yer edinmiştir. Televizyonda en çok izlenen yapımlar arasında sıradan insanların hem kendi yaşamlarını seyirlik malzeme haline getirdiği hem de başka yaşamları seyrettiği realite show programları bulunur. Bu programlar arasında gündüz kuşağı realite show programları önemli yer tutar. Bu programlar yayınlandıkları saat itibariyle özellikle kadın izleyiciye yönelik olup, kadınların günlük yaşam pratiklerini ele alır ve şekillendirir. Bu çalışmada söz konusu yapımlardan biri olan "Zuhal Topal'la Sofrada" programı incelenmiştir.

Gündüz kuşağı seyircilerini saat 16.00'da Fox TV'de ekranın başına toplayan program, gelin ve kayınvalideden oluşan iki kişilik beş ekibin bir hafta boyunca yarıştığı bir yemek programıdır. Programın sunucusu Zuhal Topal, yarışan ekipleri seyirciye tanıtmak amacıyla gelin-kayınvalide ilişkisi, damat ve gelinin evlenme hikayesi vb. konularda sorular sorar. Yarışmacıları azarlamak, yarışmaya kaos hakimken hakemlik görevini üstlenmek Topal'ın sunuculuk rolünün bir parçasıdır. Programda ayrıca seyircileri meraklandırma rolünü üstlenen ve 'Mixer' olarak adlandırılan bir dış ses vardır. Yarışmacı gelinler, stüdyo mutfağında yemek yaparak oluşturdukları menüyü diğer gelinlerin kayınvalidelerine sunmakla yükümlüdür. Gün sonunda kayınvalideler yemekleri puanlar. Haftanın son günü kayınvalidelerden en yüksek puanı alan gelin haftanın birincisi olarak 15.000 TL tutarındaki ödülü kazanır.

Zuhal Topal'la Sofrada" programı, toplumdaki kadın ve erkek rolleri arasındaki keskin sınırları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açan ataerkil sistemi, kadının görülmeyen ev içi emeği gibi konuları, evin iki önemli bölümünün replikası olan mutfak ve salon temsilleri üzerinden inceleme imkânı sunması sebebiyle seçilmiştir. Çalışmada, programın iki farklı haftası incelenmiştir. İlki gelin-kaynana takımlarının yarıştığı 26-30 Ekim 2020 haftası, ikincisi ise format dışına çıkılan ve damat-kayınvalide takımlarının yarıştığı 10-14 Mayıs 2021 haftasıdır. Eleştirel söylem analizinden faydalanan çalışmada kayınvalide-gelin ve kayınvalide-damat ilişkileri toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmiştir. Programın toplumdaki egemen ataerkil yapıya dair norm ve rolleri yeniden ürettiği sonucuna varılmıştır.

2 İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, dumans19@29mayis.edu.tr
3 İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Hizmet, ciceks18@29mayis.edu.tr

TASLAK

Metrekare Mi, Hakimiyet Alanı Mı? Bursalı Kadınların Evleri Üzerinden Kimlik İnşa Süreçleri

Sena Salih[1]

Türkiye'de evlilik kavramının sadece iki ailenin bir araya gelmesinin ötesinde anlamlar taşıdığı ve kadının öncelikle özel alan ile ilişkilendirildiği ön kabulüyle, bu çalışma gelinlerin kendi evlerini düzenleme şekilleriyle bağlantılı yeni kimlik inşa süreçlerini incelemektedir. Literatürde kadınların sahip oldukları kimlikler ile ev düzenlerini kurdukları kabulü baskın olmasına karşılık çalışma – nispeten geri planda kalan – ev düzenlerinin kimlik inşasına olan dinamik etkisini temel almaktadır. Sosyo-ekonomik şartları veya çalışma durumu fark etmeksizin her kadının, ev düzeni tarafından şekillenen bir kimliği olduğundan çalışma günümüzdeki kadın ve ailevi ilişkilere ışık tutacak niteliktedir.

2022 yılında Bursa'da 24-30 yaş arası gelinler ile bir saha araştırması yürütülmüştür. Bir görüşmeci hariç gelinler kendi evlerinde ziyaret edilmiş, evlenmeden önceki çeyiz hazırlıkları ve sonrasında kurdukları ev düzenine dair derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Kayınvalidelere de çocuklarının ev düzenlerine dair sorular yöneltilerek araştırma çeşitlendirilmiştir. Çoğunlukla evlilik öncesi çeyiz yapım sürecini hedefleyen sorular ile çalışmada Bursa'daki gelinlerin evlerinin mimari yapılarındaki tercih unsurlarına dair bulgulara odaklanılmıştır.

Bir kadının evinin büyük oluşu ve mobilyalarının geniş bir alana yayılabilmesi Bursa'daki gelinler açısından büyük önem arz etmektedir. Geniş bir eve sahip olan kadınların kendi evlerinin farkında oldukları ve bu durumdan keyif aldıkları gözlemlenmiştir. Evi nispeten daha küçük olan kadınlar ise bu konudan bahsedilmese dahi evlerinin boyutunu bir sorun olarak kendileri dile getirmiştir. İddia edilebilir ki bir kadının evinin geniş olması hakimiyet alanının da geniş olduğuna işaret etmekte ve evlilikle beraber kurulan yeni ilişkilerde baskıcı tutumlardan uzak durmalarını sağlamaktadır. Ancak evlerinin küçük olduğu kanaatindeki kadınların, kendi ilişkilerinde hakimiyet alanlarını genişletme yoluna giderek direniş gösteren yahut hiyerarşik olarak kendilerinden aşağı konumda gördüğü kişilere karşı baskıcı tavırlarda bulunduğu görülmüştür. Böylelikle, kadınların hakimiyet alanlarını oluşturmaları kimliklerinin inşasına doğrudan tesir etmektedir, evlerinin düzenleri ve mimari özellikleri de bu durumun başlıca belirleyicisidir. Bir başka deyişle, bir kadının ev düzeni ile kimlik inşası arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır ve bu ilişki kadınların gündelik hayat söylemlerine sirayet edecek ölçüde belirgindir.

1 İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans öğrencisi, salihs21@29mayis.edu.tr

PANEL 2

Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Hizmet Ve Haklara Erişimi

Bu panel BM Kadın Ofisi'nin 2022 yılında yürüttüğü saha çalışmasına dayanan "Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Konumu, İhtiyaç ve Önceliklerinin Hak Temelli Bir Yaklaşımla Araştırılması" başlıklı çalışmasının bulgularının paylaşılması ve yaygınlaştırılması amacıyla düzenlenmektedir. Bu çalışma Türkiye'de kırsal alanda kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet perspektifinden ihtiyaç ve önceliklerini haritalandırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerine dayanan çalışma, kırsal alanda kadınların haklarından tam olarak yararlanmaları ve haklarını geliştirme süreçlerine katılımlarını artırmak amacıyla güçlenmelerini hedeflemektedir. Ayrıca özellikle kırsal alanda kadın ve kız çocuklarının hizmetlere erişimini ve bu hizmetlerin niteliğini artırmaya yönelik ihtiyaç ve öncelikleri saptamayı da amaçlamaktadır.

Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Hizmet Ve Haklara Erişimi: Araştırmanın Amacı, Tasarım Ve Yöntemi

Ayşe Ayata[2]

Bu sunumda araştırmanın amacı, tasarım ve yöntemi detaylı olarak incelenecektir. Bu çalışma kapsamında yürütülen araştırma üç boyutlu bir tasarıma dayanmaktadır: (1) anket çalışması, (2) derinlemesine görüşmeler ve (3) odak grup görüşmeleri. Kapsayıcı olmayı hedefleyen çalışma sivil toplum kuruluşları, il ve ilçe düzeyinde kamu kurumları, üretici kooperatifleri, ziraat odaları, kırsal alanda hizmet veren eğitim kurumları, yerel yönetimler ve tarımsal kredi sağlayan kuruluşların temsilcilerinin yanı sıra doğrudan alanda hizmet sunan öğretmen, ebe ve doktor gibi ilgili paydaşların katılımına dayanmaktadır. Çalışma, tarımda çalışanlar, toprak sahipleri, emekli ve işsiz kadınlar gibi tarımsal üretime katılmayanlar ve dezavantajlı kadın grupları olmak üzere farklı sosyo-ekonomik statü ve özelliklere sahip çeşitli kadın gruplarını içerecek şekilde tasarlanmıştır. 18-65 yaş arasında kırda yaşayan kadınlardan hem 26 ilde anket hem de 9 ilde derinlemesine görüşme ve odak gruplar yoluyla veri toplanmıştır. Çalışmanın nitel yönteme dayanan ayağı nicel araştırmanın bulgularına dayanarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda kadınların hak ve hizmetlere erişimi, sosyal ve ekonomik hayata katılımı ve toplumsal cinsiyet algılarına dayanan bir ölçek oluşturulmuş ve bu çerçevede seçilen 9 il skorlarına göre sıralanmıştır. Bunun sonucu olarak kadınların hak ve hizmetlere erişimine göre iller yüksek, orta ve düşük seviyede gruplanmıştır. Dokuz ilde 10-15 kilit bilgilendirici görüşmesi, 3-4 odak grup tartışması ve 10 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Hizmet Ve Haklara Erişimi: Demografik Özellikler Ve Hizmetlere Erişim

Ayşe İdil Aybars[3]

Bu sunumda, çalışma kapsamında toplanan veriye dayanarak kırsal alanda yaşayan kadınların demografik özellikleri ve eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişimleri incelenmektedir. Hizmetlere erişim kapsamında kadınlardan toplanan nicel ve nitel verinin yanı sıra ilgili kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum temsilcileri ile hizmet sunucularının da görüşlerine yer verilmektedir. Araştırmanın önemli bulgularından biri Türkiye'de kırsal alanda kadınların yaş ortalamasının Türkiye'de

2 ODTÜ, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Emekli, ayataayse@gmail.com
3 ODTÜ, Sosyoloji, Doçent, aybars@metu.edu.tr

TASLAK

genel yaş ortalamasından daha yüksek olduğu ve yaş ve eğitimin hizmetlere erişimde en önemli rol oynayan etkenler arasında olduğudur. Kadınların tarımsal üretimden uzaklaştığı ve İllerin ekonomik kalkınma düzeyinin kadınların hizmetlere erişimde en önemli etkenlerden biri olduğu araştırmanın bulguları arasında öne çıkmaktadır.

Türkiye'de Kırsal Alanda Kadınların Hizmet Ve Haklara Erişimi: Haklara Dair Farkındalık Ve Erişim İle Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dair Algılar

Fatma Umut Beşpınar[1]

Bu bildiride, Türkiye'de kırsal alanda yaşayan kadınların haklarına ilişkin farkındalık ve bilgileri ile hangi haklarını ne seviyede kullandıkları incelenmektedir. Hem kadınlardan nitel ve nicel araştırma kapsamında toplanan veri hem de ilgili kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile yapılan görüşmelere dayanarak kadınların haklarına ilişkin bilgi ve farkındalıklarında eğitim ve yaşın önemli bir etken olduğu görülmektedir. Kadınların eğitimleri arttıkça haklarına ilişkin farkındalık ve bilgileri de artmaktadır. Gençler, diğer yaş gruplarına göre, hakları konusunda daha fazla farkındalık ve bilgi sahibidir. Kadınlar eğitim, insana yaraşır iş ve adalet konularına göre miras, sağlık, sosyal güvence, çocuk hakları ve şiddetten korunmaya ilişkin konularda daha az farkındalık ve bilgi sahibidir. Kadınların hakları konusunda farkındalık ve bilgi sahibi olmaması haklarını kullanmalarını olumsuz etkilemektedir. Kadınların çalışma yaşamına ve eğitime katılımı, miras hakkını kullanması ve şiddetten korunması konularındaki algılarına bakıldığında ise, kadınların %90'dan fazlasının bu konularda kadınların haklara sahip olması gerektiğini belirttiği görülmektedir. Ancak aile içi kararlar ve güç ilişkilerine ilişkin sorularda ise, kadınlar daha az eşitlikçi bir yaklaşım benimsemektedir.

TASLAK

1 ODTÜ, Sosyoloji, Profesör, bespinar@metu.edu.tr

Panel 3

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE MEKANİZMALARI VE KADINLARIN İHTİYAÇLARI ARASINDAKİ BOŞLUK

Bu panel kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele kapsamında Ağustos 2020-Nisan 2023 arasında yürütülen "Aile İçi Şiddeti Önlemeye/Azaltmaya Yönelik Proje ve Uygulamaların Etki Analizlerini GAP Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi" başlıklı TÜBİTAK projesinin bulgularını sunmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele kapsamında yürütülen, kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye/azaltmaya yönelik proje ve uygulamaların etki analizi yapılarak bu çalışmaların işleyen ve işlemeyen yönleri tespit edilmiş, yeni politika ve hizmet önerilerinde bulunulmuştur. Projede nicel ve nitel yöntemlerle veri toplanmıştır. Nicel araştırma kapsamında, Türkiye'nin Düzey 1 (NUTS1) Bölgesi'nin 12 ilinde (Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Samsun, Trabzon ve Van) temsili örnekleme dayanarak 18-65 yaş aralığındaki 2479 kadınla anket yapılmıştır. Nitel araştırma kapsamında ise birbirini tamamlayacağı düşünülerek üç farklı gruptan veri toplanmıştır. Bu gruplar (1) kamu yetkilileri, (2) STK temsilcileri ve (3) şiddet deneyimi olan kadınlardır. Birinci grup kapsamında, Ulusal Eylem Planlarının faaliyet raporlarında kadına yönelik şiddetle mücadele hususunda, koordinasyon kapsamında öne çıkan beş bakanlık (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı, T.C. Adalet Bakanlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı) ile iki kurumun (T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)) yetkilileri ile yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. İkinci olarak, belirlenmiş illerde bulunan, Ulusal Eylem Planlarının faaliyetleri hakkında bilgisi, katkısı ve desteği olan STK'ların temsilcileri ile odak grup görüşmeleri yapılmış ve bu yöntemle yerel deneyimler, yereldeki güçlükler ve/veya kolaylaştırıcı etken ve aktörler hakkında görüş derlemeye katkı sunacak veri toplanmıştır. Son olarak, bahsi geçen 12 ilde aile içi şiddet deneyimi olan 3'er kadınla yüz yüze yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılarak kadınların şiddet algısı ve şiddet deneyimleri ile kurum hizmetleri hakkındaki deneyim, görüş ve önerilerine dair veri toplanmıştır.

Şiddet Görmüş Kadınların Gözünden Boşluklar

Fatma Umut Beşpınar[2]

Sibel Kalaycıoğlu[3]

Bu araştırma, ulusal eylem planlarının iyileştirmeyi hedeflediği alanları değerlendirmeyi ve aile içi şiddet deneyimi olan kadınların ihtiyaçları ile bu konuda sunulan hizmetler arasındaki boşluğu tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, görüşülen kadınlardan toplanan veriler analiz edildiğinde ortaya çıkan bulgular şu şekilde özetlenebilir: Görüştüğümüz kadınların hepsi şiddet görmüş ancak hepsi destek almamıştır. Kadına yönelik şiddete karşı mücadele eden kurumların şiddet gören kadınlara neden ulaşmadığı temel sorusuna yanıt ararken iki grup karşımıza çıkmıştır. Birinci grup herhangi bir kurum ya da kuruluşla ilişkiye geçmeyenler, sessizlik sarmalında acılarını yalnız yaşayanlardır. Bu grup görüşmecilerin hemen hemen yarısını oluşturmaktadır. İkinci grup ise, yaşadığı şiddetten kurtulmak için bir kimi zaman bir veya birden çok kurum veya kuruluşa başvuranlardır. Destek alamamanın nedenlerini incelediğimizde, ilk olarak kadınların şiddet konusunda sessiz kaldıkları görülmektedir. Kadınların şiddeti kimseyle paylaşmamasının

2 ODTÜ, Sosyoloji, Profesör, bespinar@metu.edu.tr
3 Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, Profesör

ya da kimseden ve hiç bir kurumdan destek istememesinin nedeni ise suçluluk duygusu hissetmeleri, şiddetten kendilerini sorumlu görmesi ve/veya şiddetten dolayı aileleri ve sosyal çevreleri tarafından kendilerinin suçlanacağını düşünmesidir. Ailelerinin olmaması ya da olsa da onlara destek olmayacağını düşünmeleri de onlardan destek istememenin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddete dair başvuru yapmaları durumunda yaşayacakları şiddetin artacağına yönelik endişeler, nasıl yardım isteyeceğini bilmemek, kurumlarda kendisine inanılmayacağı ve/veya iyi davranılmayacağı, destek olunmayacağına ilişkin endişe, kadınların haklarını bilmemesi ve çocuklarının bu süreçte zarar göreceği/şiddet göreceği endişesi kadınların kurumlara başvurmasına engel olmaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadele eden kurum ve kuruluşların daha etkin bir mücadele için şiddet görmüş kadınların kurum tecrübeleri önemlidir. Görüşülen kadınların en çok temas ettiği kurum polis teşkilatı ve karakollar olmuştur. Sağlık kuruluşları ikinci sırayı alırken daha sonra da kadın sığınma evleri kadınların tecrübe ettiği kurumlar arasında yer almaktadır. Kurum deneyimlerinde üç temel sorun öne çıkmaktadır. Birincisi, şiddetten kaçarak kuruma başvuran kadınların ilk karşılaştıkları zorluk prosedüre ve evrak işlerine ilişkin bilgi ve deneyim eksikliğinden ortaya çıkmaktadır. Cesaretini toplayıp şiddetten kaçan kadınlar bir kuruma başvurduklarında bir prosedür çerçevesinde işlemlerin yapılması sürecinde yorulup bunalmaktadır. İkincisi, kurum personelinin konu ile ilgili bilgi yetersizliği, cinsiyetçi önyargıları nedeniyle yaşadıkları olumsuz deneyimlerdir. Üçüncüsü, kurum hizmetlerinin kadını şiddetten korumak ve şiddetsiz bir yaşama başlamasını sağlamak konusundaki yetersizliğidir.

Kadın STK'larının Gözünden Şiddetle Mücadeledeki Boşluklar

Yasemin Yüce[1]

Proje kapsamında çalışılan Düzey-1 Bölgesi'nin 12 ilinden 34 STK temsilcisinin katıldığı odak grup görüşmelerinde incelenen konular, Türkiye'deki kadına yönelik şiddetle mücadele politikaları, kadına yönelik şiddetle mücadelede saptanan eksiklikler, kadına yönelik şiddetle mücadelede illerdeki kurum ve bakanlıkların temsilcileri ile ilişkiler ve STK'ların devlet-sivil toplum ortak çalışmalarında yaşadıkları deneyimlerdir. Temsilcilerden öncelikle STK'larını ve STK faaliyetlerini tanıtmaları, ardından faaliyet yaptıkları illerdeki kadına yönelik şiddet vakalarını analiz etmeleri istenmiştir. Ayrıca, faaliyet gösterdikleri il ve bölgeye özgü sorunların olup olmadığı da sorulmuştur. Yapılan görüşmelerde, yapılan çalışma ve izlenen politikaya rağmen kadına yönelik şiddet vakalarının neden azalmadığı sorulmuş ve bu konuda giderilmesi gereken eksiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular arasında öne çıkanlar şu şekilde özetlenebilir: Konuyla ilgili politikalardaki bakış açısının eksik veya yanlış olduğu, bu konuda tutarlı ve bütüncül politikaların olmadığı ve siyasetçiler ile kurum temsilcilerinin konuya bağlılık ve taahhütlerinin eksik olduğu ifade edilmiştir. Görüşülen kadın STK temsilcilerine göre, geliştirilen politika ve uygulamaların temel sorunu kadına yönelik şiddetin nedenlerine dair yaklaşımdan kaynaklanmaktadır. Şiddetin sebebi toplumsal cinsiyet eşitsizliği olmasına karşın, bu sebep göz ardı edildiği için şiddetle etkin bir şekilde mücadele edilmediği düşünülmektedir. Şiddeti bir sonuç olarak görmeyen bir yaklaşımı temel alan politikaların kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmakta etkin olmayacağı belirtilmektedir. Kadın STK temsilcileri, "toplumsal cinsiyet" ve "toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramlarının sorunun tespiti ve çözümü için kilit kavramlar olduğunu belirtmektedir. Kadın STK temsilcilerine göre, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi ancak soruna kadın perspektifinden bakıp kadınların güçlenmesi için çalışmalar yapmak ile mümkün olabilecektir. Kadın STK temsilcileri, farklı

1 OMÜ, Sosyoloji Bölümü, Doçent, yyuce@omu.edu.tr

kurumların yaptığı bunca faaliyete rağmen kadına yönelik şiddetin azalmamasının, hatta giderek artmasının bir diğer sebebini de şiddetin kaynağı olan erkeklere yönelik çalışmaların yapılmaması olarak görmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sorumlu Kurumların Gözünden Kadına Yönelik Şiddet

Kezban Çelik[2]

Bu bildiride Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumlu kurum temsilcileriyle yapılan görüşmelerin analizi sunulacaktır. Bu doğrultuda, Ulusal Eylem Planlarının sürdürülmesinde ana aktör olan kurumlarda çalışmakta olan daire başkanları, uzmanlar ve uzman yardımcıları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı, T.C. Adalet Bakanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'ndan kurum yetkilileri ile görüşülmüştür. Bu kurumlara ek olarak, RTÜK ve Diyanet İşleri Başkanlığı da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planlarında (özellikle 2016-2020 ve 2021-2025 dönemi) birçok başlık altında paydaş ve/veya sorumlu olarak yer aldığı için bu kurumların temsilcileri ile de görüşülmüştür.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin beş temel alanda iyileştirme hedeflemektedir: (a) Yasal düzenlemeler; (b) Farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanması; (c) Koruyucu hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlendirilmesi; (d) Sağlık hizmetlerinin sunumu; (e) Kurum/kuruluşlar arası iş birliği. Kurum yetkilileri ile yapılan görüşmelerde bu beş hedefe ilişkin sorular sorulmuştur. Yetkililer, kurumlarının faaliyetlerini, Ulusal Eylem Planlarının uygulanmasında kat edilmiş mesafeleri ve başarıları ayrıca uygulama esnasında güçlüklere neden olan ve belirlenmiş hedeflere erişimi sınırlayan hususları değerlendirmişlerdir. Kurum yetkilileri mevzuata yönelik kazanımları vurgulamakta, yürütülen kurumsal faaliyetlerin sonucu olarak toplumun farkındalığı arttığını belirtmekte, kadınların kurumsal hizmet ve destekleri daha fazla "talep eder" duruma geldiğini ifade etmektedir. Öte yandan, koruyucu hizmetlerin geliştirilmesi ve sunulması konusunda istenilen düzeyde ilerleme kaydedilemediği de uzmanların ortak görüşleridir. Bu durum ise "kriz odaklılıktan önleyici odağa geçememe" ile açıklanmaktadır. Ayrıca, kurumsal arası iş birliğinin geliştirilmesi gerekliliğini de vurgulamışlardır.

Türkiye'de Kadınların Kadına Yönelik Şiddete ve Uygulamalara Bakışı

Aylin Görgün Baran[3]

Nilay Çabuk Kaya[4]

Yapılan saha çalışmasında anket tekniği ile toplanan veriler, SPSS uygulaması kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları ile katılımcıların sosyo-demografik değişkenlere göre tanımlayıcı istatistiksel tabloları oluşturulmuştur. Bu kapsamda, kadınların maruz kaldıkları şiddet türleri, şiddet algıları, merkez kurum faaliyetlerinden/hizmetlerinden haberdar olma dereceleri gibi pek çok değişkenin bulunduğu istatistiksel tablolar hazırlanmıştır. Ayrıca, nicel verilerin analizi aşamasında ağaç tabanlı makine öğrenmesi tekniğine başvurulmuştur. Bu sayede değişkenler arası

2 TED Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, kezban.celik@tedu.edu.tr
3 Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, aylingbaran@gmail.com
4 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, cabuk@humanity.ankara.edu.tr

karmaşık görülebilecek ilişkilerin tespit edilmesi sağlanmıştır. Nicel yöntemlere dayalı sosyolojik çalışmalarda, incelenen değişkenlerin çoğu zaman birbiri ile etkileşim halinde olduğu ve değişkenler arasında doğrusal olmayan ilişkiler bulunduğu bildirilmiştir (Mize, 2019). Bu nedenle, ağaç tabanlı makine öğrenmesi teknikleri, geleneksel regresyon tekniklerine oranla ankete dayalı sosyal araştırmalardaki değişkenler arası karmaşık ilişkileri -doğrusal olmama ve etkileşim gibi- daha etkili bir şekilde tahmin edebilmektedir (Kern et al., 2019).

Araştırmanın temel bulguları aşağıda kısaca özetlenmiştir. Bu araştırmanın bulgusu ise, ekonomik ve sosyal şiddet algısını belirleyen değişkenlerin (SES, eğitim, medeni durum, ilk evlenme yaşı ve kendisine ait sosyal güvence) aynı olduğudur. Bunun dışında, SES fiziksel şiddet algısı dışındaki tüm şiddet algıları ile anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Eğitim değişkeni cinsel şiddet algısı dışında tüm şiddet türlerine yönelik algı ile ilişkili bulunmuştur. Ekonomik, sosyal ve psikolojik şiddet algısı ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki vardır. Şiddete maruz kalma riski yüksek olan kadınlar arasında boşanmanın yaygın olduğu görülmektedir. Bu profile uyan kadınların oranı araştırmanın örnekleminde sadece %7 olsa da bu kadınların şiddet nedeni ile boşanmış oldukları sonucuna varılabilir. En yaygın şiddete maruz kalan ikinci grup ise, 50 yaşın üzerinde ve sadece okur yazar/okur yazar olmayan kadınların, medeni durumları ile dikkate alındığında (boşanmış veya hem imam hem de resmi nikahlı, dul, hiç evlenmemiş, ayrı yaşıyor) şiddete maruz kalma ihtimali yüksektir (%64). Kadınlar arasında en az şiddet görenler ise sadece resmi nikah ile eğitim düzeyi lise ve üzeri olanlardır. Kadınların geçmişteki şiddet deneyimine nazaran yaş ve SES fiziksel şiddet algısında belirleyici bir etkendir. Kadınların eğitim düzeyi artıkça ve çalışma hayatında aktif olduklarında sosyal şiddet algıları yükselmektedir. Ekonomik şiddet algısında en belirleyici etkenin kadının çalışma durumudur. Kadınlar çalıştıklarında ekonomik şiddete yönelik farkındalıkları artmaktadır. Bu durumda kadınların çalışma yaşamına katılmasına neden olabilecek ekonomik şiddet deneyimi (kadının ihtiyaçlarını karşılamak için bir bütçeye sahip olmaması gibi) ya da çalışma yaşamı sürecinde (kazancına el konması gibi) karşılaştığı ekonomik şiddet deneyiminin bu konuda farkındalığı artırdığı da ön görülebilir. Kadınların cinsel şiddet algısını etkileyen temel değişkenler yaş, şiddete maruz kalma ve SES'dir. Kadınların yaşı ve SES düzeyi yükseldikçe cinsel şiddet algısı artmaktadır. Ayrıca şiddete maruz kalmayan kadınların cinsel şiddet algısı diğer gruplara göre daha yüksektir. Kadınların şiddet sonrası verilen herhangi bir kurum hizmetinin farkında olması olasılığında temel belirleyici değişken de SES düzeyi olmuştur. Kadınların ekonomik yaşama aktif olarak katılmaları ve orta ve üstü (orta-alt, orta-üst ve üst) SES'te olmaları hizmete dair farkında olma olasılıklarını yükseltmektedir. Bir diğer nokta, 40 yaş altındaki kadınların 40 yaş üstü kadınlara göre bu hizmetlere dair farkındalığının yüksek olmasıdır.

Panel 4

KİŞİSEL OLAN POLİTİKTİR: EV İÇİ ŞİDDET VERİSİ VE POLİTİKA

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, tüm dönemlerde kadınların temel haklarını ihlal eden bir pandemi niteliğinde. Covid-19 pandemisi ile birlikte küresel ölçekte daha da arttığını biliyoruz. Ekonomik krizden, pandemiye ya da deprem gibi doğal afetler sonucunda yaşanan tüm krizler, kadınlar açısından katlanarak artan krizler ile sonuçlanıyor. Türkiye'de, bu krizlere özel olarak toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelenin altın standardı olan İstanbul Sözleşmesi'nden imzanın çekilmesini de ekliyoruz. Bu panelde, Kişisel Olan Politiktir: Eviçi Şiddet Verisi ve Politika adıyla Covid-19 pandemi sürecinde yayınladığımız ve sınırlı paylaşım imkanı bulduğumuz kitabımızdaki bazı başlıkları sizler ile paylaşmak istiyoruz. Türkiye genelini temsil eden 2008 ve 2014 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırmaları verisini kullandığımız, çoğunlukla nicel veri analizine dayalı olmakla birlikte ikincil nitel veri analizi ve değerlendirmeleri de içeren yazılardan beşine yer vermeyi planlıyoruz. Güncel durumu da göz önüne almayı hedeflediğimiz panelde, kitapta yer alan 5 yazıya odaklanmak istiyoruz.

Kadınlara Yönelik Şiddet ile Mücadele Etik Normlar, Kanıta Dayalı Politika Üretmek ve Ulusal Eylem Planları

Ayça Kutoğlu[1]

2008 ve 2014 Araştırmaları'nın sonuçları ile bu alandaki mücadele ve mücadele için yürütülen sosyal politikalar arasındaki uçurumu, insan hakları ihlalleri ve etik açıdan değerlendirecek. Ayşe Gündüz-Hoşgör emek sömürüsü ile yakından ilişkili olan ekonomik şiddeti/istismarı, sosyal güvenceden yoksun biçimde kırsal alanda çalışan kadınlar açısından analiz ederken, şiddet/istismar eylemleri üzerinden giderek ayrıntılı bir analiz edecek. 2014 Araştırma verisine göre kırsal alanda kadınlar ile ekonomik şiddete/istismara maruz kalmadığını belirten çalışan kadınlar arasındaki farklılıklara dikkat çekecek.

Bir Ruh Sağlığı Sorunu olarak Kadına Yönelik Şiddet: Aile içi şiddet Araştırmalarının Sağladığı Bulgular

İnci User[2]

2008 ve 2014 Araştırmaları'nın nitel verisinin ikincil analizini yaparak şiddetin görünmez sonuçları diye tanımladığı ruhsal sağlık sorunlarına dikkat çekecek. Kadınların görüşlerinden yola çıkarak duygusal şiddet yükünün kadınlarda bıraktığı etkilerini aktaracak.

1 Acıbadem Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, ayca.kurtoglu@gmail.com
2 Acıbadem Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, inciuser@gmail.com

TASLAK

Erkekleri Deneyimleri Üzerinden Şiddetin Kuşaklararası Aktarımını Anlamak: Aile İçi Şiddet Tanığı ve/veya Mağdurlarının İkili İlişkilerinde Şiddet Olgusu

Zeynep Beşpınar[1]

Fatma Umut Beşpınar[2]

Hilal Arslan[3]

Kadınlardan elde edilen bilgi aracılığıyla erkekler hakkındaki bilgiyi değerlendirerek, şiddet uygulayan ve uygulamayan erkekler arasındaki farklılığa, erkeklerin çocukluk dönemlerinde aile içindeki şiddet deneyimleri üzerinden yaklaşacak. Çocukluk döneminde maruz kalınan ve tanık olunan şiddet ile erkeklerin sonraki yaşamlarında şiddete başvurmaları arasındaki ilişkiyi 2014 Araştırma verisi çerçevesinde aktaracak.

Türkiye'de Israrlı Takip Olgusu

Sevinç Eryılmaz[4]

Özlem Ayata[5]

Israrlı takip, bir kişinin tekrarlanan ve istenmeyen davranışlarla takip ve taciz edilmesidir (Path vd., 1997). Bir kişinin, hedef olarak belirlediği birini, güvenliğinden endişe eder hale getirecek ve korkutacak şekilde, tekrarlanan davranışlarla, ısrarlı bir biçimde takip ve taciz etmesidir (Reid, 1995). Israrlı takibe ilişkin pek çok farklı tanımın ortak noktası olarak üç unsur dikkat çekmektedir. Birincisi, bu davranışların tekrarlayan bir nitelik taşıması; ikincisi, hedefi olan kişi tarafından istenmemesi, hoş karşılanmaması ve kişinin özel alanını ihlal ediyor olması; üçüncüsü ise hedef kişide korku ve endişe uyandırmasıdır.

En sık rastlanılan ısrarlı takip davranışları olarak kabul edilen telefon etmek, hediye göndermek ve mektup yollamak, içeriklerinden ve bağlamlarından bağımsız değerlendirildiğinde hukuka aykırı eylemler olmasalar bile bu davranışlar muhatabı tarafından istenmemesine rağmen, korku ve endişe yaratacak şekilde ve ısrarla tekrarlanıyorsa artık yasaya aykırı bir niteliğe bürünmekte ve hukuk alanının konusu haline gelmektedir (Mullen vd., 1999). Telefon etmek, hediye göndermek, mektup yollamak, hedef kişiyi okul, ev ya da sık ziyaret ettiği yerlerde takip etmek, kişi hakkında dedikodu yaymak, kişisel mülkiyete, evcil hayvanlara, hedef kişinin aile bireylerine, iş arkadaşlarına zarar vermekle tehdit etmek veya zarar vermeye kadar çok farklı biçimlerde gerçekleşebilir. Günümüzde bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonucunda yaygınlaşan sosyal medya platformları, kullanıcılarını ısrarlı takibin yeni biçimleriyle (cyberstalking/siber takip) karşı karşıya bırakmıştır. Israrlı takip bugünden öngöremediğimiz sayısız biçimde karşımıza çıkabilir. Israrlı takip davranışları en basit haliyle kişinin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturabileceği gibi yaralama, eziyet, tehdit, hakaret, cinsel taciz ve cinsel saldırı suçlarından biri olarak da ortaya çıkabilir.

1 Marmara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Öğretim Görevlisi Dr., zeynep.bespinar@marmara.edu.tr
2 ODTÜ, Sosyoloji, Profesör, bespinar@metu.edu.tr
3
4 İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, sevinc.eryilmaz@bilgi.edu.tr
5 Avukat, Arabulucu, ozlem@ayata.av.tr

TASLAK

Israrlı takibin mağduru çoğunlukla kadınlardır ve bu davranışlar genellikle kadının insan haklarının ihlali ve kadına yönelik bir şiddet biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından, Türkiye çapında gerçekleştirilen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda, ilk defa ısrarlı takiple ilgili sorular sorulmuş ve bu konuda Türkiye'ye ilişkin ilk veriler elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre Türkiye genelinde kadınların %27'sinin yaşamları boyunca en az bir kez ısrarlı takip davranışına maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015: 118). Diğer ülkelerdeki araştırmalar mağdurların dörtte üçünün takipçiyi tanıdıklarını, neredeyse yarısının ise takipçi ile romantik ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır (Akduman vd., 2006: 26). Türkiye araştırmasında ise birçok ısrarlı takip fiilini ağırlıklı olarak yabancıların, tehdit içeren ısrarlı takip fiillerini ise en çok eski eş ya da birlikte olunan kişinin gerçekleştirdiği bulgusuna erişilmiştir (Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015: 122).

Türkiye'de ısrarlı takip olgusu konusunda daha detaylı bir analize ihtiyaç bulunmaktadır. Israrlı takibe ilişkin verilerin derinlemesine araştırmalarla desteklenmesi de gerekmektedir. 2014 Araştırması'nın ısrarlı takibe ilişkin verileri ve son yasal düzenlemeler değerlendirilerek araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

TASLAK

Panel 5

TÜRKİYE'DE AFETİN SOSYAL BOYUTLARINI DÜŞÜNMEK

Afet Riski Azaltma Odaklı Çalışmalara Sosyolojinin Katkısı Ne Olabilir?

Sibel Kalaycıoğlu[1]

Afet Araştırmalarında Bazı Önemli Yöntem ve Örgütlenme Konuları

Oya Açıkalın Rashem[2]

Türkiye'de sosyal bilimlerde afet alan yazını 1999 Marmara depremlerinden bu yana, belirli bir afet türü olarak depremleri merkezinde tutarak büyüyor ve giderek bilim topluluğunun ilgisi çeşitli başlıklarda sınıflanabilir, ortaya konan ürünlerdeki örüntüler çözümlenebilir hale geliyor. Böylece uygulamalı sosyoloji kapsamında afet çalışmalarına ilişkin bilimsel kurumlaşmanın (veya paradigma oluşumunun) ilk adımları belirginleşiyor. Bu sürecin en önemli gelişmeleri arasında afet alanında uzmanlaşmış bir bilim topluluğunun oluşturduğu gündem yer alacaktır. Bir gündemin varlığı, bilgi üretme isteği ve kapasitesi olan kolektif ve tekil eyleyicileri yönlendirebilecek, tartışmaları canlandıracak ve sonuç almada etkinlik ve etkililiği artıracaktır. Bu gelişmeler ve öngörüler temelinde bu sunuş, çağdaş uluslararası afet alan yazınını da dikkate alarak Türkiye'deki toplumsal boyutlu alan yazınındaki yöntem konularına odaklanacaktır. Bu kapsamda Marmara, Van, Elazığ ve İzmir depremleri üzerine yapılan çalışmaların sorunsalı, amaçları, stratejileri, teoriyle ilgileri, veri toplama ve analiz ilkeleri ve araçları, yazar/araştırmacı özellikleri ve süreçteki değişmeyi etkileyen faktörler irdelenecektir. Kalitesi artarken ihtiyaç duyulan alanlardaki bilgi üretiminde hem daha işlevsel hem de eşitsizliklere ve etik konulara daha duyarlı yönde bir kurumlaşmanın hızlanmasına katkıda bulunabilecek bazı yöntem ve örgütlenme önerileri tartışmaya açılacaktır.

TASLAK

1 Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, Profesör
2 Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör

Panel 6

İNSAN VE ÖTESİ: ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNDE İNSAN NORMUNDAN SIYRILMAK

Ekolojik kriz, iklim krizi veya çevre krizi olarak isimlendirilen, insanın diğer canlılar ve ekosistemlerle ilişkilerinde ortaya çıkan krizin epistemolojik kökenleri, doğa bilimleri ile sosyal bilimler arasında gözetilen ayrımda, yaşamı doğal ve kültürel olmak üzere ikiye ayıran, hayvanları ve bitkileri tümüyle doğa tarafında konumlandıran ikilikte bulunabilir. 1970'lerden bu yana sosyal bilimlerde bu ikiliğin ve insan türünü diğerleri karşısında ayrıcalıklı olarak merkeze alan normatif yaklaşımların ötesine geçmeye, insanı diğer canlılar ve ekosistemlerle birlikte düşünmeye gayret eden; birlikte oluş'u ve dönüşümü olduklarını vurgulayan, insan-dışı "failliği" kavramsallaştıran yaklaşımlar ve bu yaklaşımlara uygun yöntemler geliştirilmiştir.

Son yıllarda Türkiye sosyal bilimlerinde niteliksel araştırma yöntemlerine dayanan bu yöndeki araştırmaların sayısı artmıştır. Önerdiğimiz oturum, bilimsel bilgi üretiminde uzun süredir yerleşik paradigma olarak kalan doğa-kültür ikiliğinin ve insan merkezciliğin ötesine geçmeye çalışan sorularla, bitkiler ve insan dışındaki hayvanları fail olarak incelemeye çalışan araştırmalara yer vermeyi, bu araştırmaların olası araştırma yöntemlerini tartışmayı amaçlıyor. Panelistler, insan dışındakilerle birlikte düşünme, onları fail olarak araştırmalarına dahil etme çabalarından edindikleri deneyimleri yöntem bakımından sorunsallaştıracak, bu alanda karşılaştıkları ya da geliştirdikleri yöntemleri ve açmazları tartışmaya açacaklar.

Panelde sunum yapacak araştırmacılar İnsan, Hayvan ve Ötesi (2019) ve Bitki Çalışmaları derleme kitap projelerinde yer almış, katılımcı yönteme dayalı araştırmalar yürüten sosyoloji ve antropoloji disiplinlerinden araştırmacılardır.

Mera Sütü Hayvan Kokar Mı? Mera Peynirciliği ve Araştırma Yöntemleri

M. Fatih Tatari[3]

Bu sunum Kars ve Ardahan'da yerel peynircilik üzerine yaptığım araştırmaya dayanarak insan-dışı varlıkların failliğine ve toplumsallığın insanı aşan veçhelerine dair metodolojik bir tartışmaya katkıda bulunmayı amaçlıyor. Sunumda, araştırmamın bir parçası olarak takip ettiğim Kars Kaşarı Coğrafi İşaret belgesinin oluşturulması sürecinde çiftçiler ve peynircilerin kullandığı "mera sütü" tabirini ve benim bu tabirin ne olduğunu öğrenme sürecimi ele alacağım. Bir yandan mera hayvancılığına dayalı yapılan sütçülük ve peynircilik pratiklerinde mera-inek-çiftçi-süt ilişkilerinin doğa-kültür ayrımını tartışmaya vesile olabileceğine, diğer yandan çiftçilerin ve peynircilerin mera sütü anlayışının gıda mühendisleri ve endüstriyel üreticilerden nasıl ayrıştığına değineceğim. Bu iki eksen üzerinden insan-dışı failliği kavramsallaştırmada etnografik yöntemin sunduğu imkanları tartışacağım. Mera sütünde hayvan kokusunun olup olmaması üzerine çiftçiler, peynirciler ve gıda mühendisleri arasındaki anlaşmazlıktan hareketle sütü peynire dönüştürürken meranın devamlılığını sağlamanın hayvancılığın ve peynirciliğin gündelik pratiklerinde nasıl deneyimlendiği ve araştırmacı tarafından nasıl gözlemlendiğini anlatacağım. Böylece mera sütüyle peynirciliğine etnografik yaklaşımın, sosyal bilimlerdeki insan-hayvan, kültür-doğa, gelenek-bilim gibi ikiliklerin yanı sıra faillik ve toplumsallığı insanmerkezciliğin ötesinde düşünmeye dair sunduğu imkanlara odaklanacağım.

3 Bağımsız Akademisyen, mfatihtatari@gmail.com

TASLAK

Düşünmeye Bitkilerden Başlamak: Hopa'da Çay Bitkisi Ne Anlatıyor?

Ayça Yüksel[1]

Çağımızın içinden geçtiği en hayati krizlerden biri olan ekolojik yıkımın, sosyal bilimlerin konularına da önemli tesirleri olduğu görülüyor. Özellikle feminist antropoloji ve insansonrası literatürlerinden hareketle, sosyoloji alanında hayvan ve bitkileri odağına alan çalışmalara yönelinmiş durumda.

2022-2023 arasındaki farklı dönemlerde, toplamda beş hafta boyunca yürütmüş olduğum saha araştırmasına dayanan doktora tezimin bir parçası olan bu çalışmada, Artvin, Hopa'da çay bitkisinin yaşama olan etkisini anlamaya çalışıyorum. "Bir bitki nasıl olur da sosyo-kültürel ilişkileri, mekanları ve yaşam biçimlerini dönüştürebilir?" sorusundan yola çıkarak, bitkilerin toplumsal hayattaki aktörlüğünü görme noktasında imkanları ve imkansızlıkları tartışmayı hedefliyorum. Çalışma, sosyal bilimlerin üzerine kurulduğu doğa-kültür, kent-kır gibi ikili ayrımları irdelemeye çalışarak; bu kategorilerin hiyerarşik bir algı düzeneğinde yer alsa dahi iç içe geçmiş ve dolanmış durumlarına odaklanma niyetinde. Buradan hareketle, insanları, bitkileri, hayvanları ve nesneleri karşılıklı ilişki biçiminden geçen bir oluş süreci olarak anlamaya çalışan çoklu-türler etnografisine başvuruyorum.

Bakış açımı çay bitkisine çevirdiğimde, onun hem meta hem de bitki olarak piyasa bağlı üretim ilişkilerini, bakım emeğini, yerel elbirliği biçimlerini ve tüm canlıların yaşamını etkilediğini fark ediyorum. Sosyo-kültürel ilişkilerin dönüşümünü bitkilerden başlayarak düşünürken ilk işaret fişeği, insanlarla bitkiler arasındaki davranışlara ve anlatılara odaklanmak oluyor benim için. Değişen iklim koşulları nedeniyle çay bitkisinin günümüzde artık daha az sürgün vermesi, neoliberal çay piyasalarında fiyatların yükselmesine neden olabiliyor. Çay tarımında çalışma koşullarının ağırlığı, insanların bedenlerinde açığa çıkan bel fıtığı, kanser, romatizma, tansiyon, kalp krizi gibi hastalıklar aracılığıyla okunabiliyor. Tarımının aşırı yaygınlaşması nedeniyle ormanların, meyve bahçelerinin, geçimlik bostanların yerini çay bahçelerinin alması, ekolojik krizi tetikleyen dinamiklerden biri oluyor. Çay bitkisinin şiddetli tarımsal yöntemler nedeniyle sağlığının bozulması, çay üreticilerinin kurduğu kooperatifteki elbirliği ilişkilerinin de önünde engel oluşturuyor. Çayla birlikte yaşam, bir yanıyla boyutları yıkıcı olan bir dönüşümü ve diğer yanıyla sürekli kurulmaya devam eden elbirliği biçimlerini aynı anda gösterebiliyor.

Özel Ağaçlandırma Sürecinde Çitleme Deneyimlerini Anlamak

Gönül Karabolu[2]

Bu çalışmada Marmara Adalarında özel ağaçlandırmayla neoliberal çitlemenin neden olduğu yerinden edilme deneyimlerini hayvan, ağaç gibi farklı aktörleri dahil ederek anlamanın zorluklarını tartışmaya çalışıyorum. 2017-2019 yılları arasında gerçekleştirdiğim saha çalışması deneyimimden hareketle ilkel birikimin sürekliliği ve neoliberal çitleme literatüründe gelişen izleklerde farklı toplumsal var oluş koşullarına yer açabilecek imkân ve sınırlılıkları değerlendiriyorum. Özel ağaçlandırma meselesini, tahakküm altına alınan bir mekânda sermaye biriktirmenin nesnesi olarak ağaçlara ve mülksüzleştirilen insanların deneyimlerine odaklanarak ele alıyorum. Yasal olarak desteklenen özel ağaçlandırmanın neden olduğu çitleme süreci insan, hayvan ve ağaçlar arasın-

1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, aycayksl@gmail.com
2 Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, gonulkarabolu@hotmail.com

da sınırlar inşa eden, birbirinden ayıran nitelikleri ön plana çıkarıyor. Hayvanların geçtiği patikalar takip edildiğinde karşılaşılan çitleme, kesilen ve ekilmesi tercih edilen ağaçlar ile tahsis alan kişiler arasında değişen güç ilişkilerini ve ormanın nasıl yönetildiğini anlatıyor. Bu süreci farklı aktörleri de görerek veya hissederek sorunsallaştırdığımda ise şu sorular ortaya çıkıyor: katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşmelerin ulaşmakta kısıtlı kaldığı bitki, ağaç ve hayvanların çitleme meselesindeki ve sosyal ağlar içindeki fail pozisyonu nasıl anlaşılabilir? İnsan ve insan olmayanlar arasındaki toplumsal ilişkilere dokunabilmek amacıyla yöntemsel kısıtlılıkları aşmak için nasıl stratejiler geliştirilebilir? Bu soruları kolektif tartışmaya açabilmek sahada karşılaşılan ve aktarılamayan duygulara, kuramsal ve yöntemsel kısıtlılıklara dair düşünmek için zemin oluşturabilir.

İnsan Olmayan Türlerin İnsan Üzerinden İnşası: "İnsaymun"

Aslıhan Niksarlı[3]

Taksonomik sınıflandırmaya bakıldığında insanlar, hayvanlar aleminin memeli sınıfının altında bulunan primat takımının kuyruksuz maymun ailesinin bir parçasıdır. Bu ailede insanlarla birlikte orangutan, goril, şempanze ve bonobolar yer alır. Bahsi geçen bu aileye İngilizce'de ape adı verilmektedir ancak Türkçe'de bu kelimenin tam karşılığı yoktur. Kimi çalışmalarda -burada olduğu gibi- kuyruksuz maymun kullanılsa da halen birçok çalışmada ""insansı maymun"" ya da "insaymun" kullanıldığı görülmektedir. Yalnızca bu kelimelerin kullanımı bile insan olmayan türlerin varlığı üzerine üretilen bilimsel bilginin insanlar üzerinden kurulduğunun göstergesidir.

Türlerin varlığının insanlar üzerinden kurulması birçok disiplinin de insan merkezci bir bakışla ilerlemesine daha doğrusu tam da bu yüzden ilerleyememesine/aksamasına sebep olmaktadır. Sosyal bilimler alanındaki birçok çalışma insan merkezli etnografinin sınırları arasında kalmakta; sosyal bilimlerin çalışma alanını ikilikler arasında bir sarkaç konumunda sıkışmasına yol açmaktadır. Fakat toplumsal süreçleri anlamak karşımızdakini kendimiz üzerinden değil, türün ve hatta bireyin kendi mevcudiyetiyle ve çevresiyle kurduğu ilişkileri anlamaya çalışmakla mümkündür.

2022 yılında Nelsprut, Güney Afrika'da doktora tezim kapsamında 3 hafta süren saha araştırmamda 22 şempanzeyle tanıştım ve çalıştım. Müziğin evrimsel fonksiyonu ve şempanze sosyal davranışına etkisine odaklanan çalışmam süresince müzik dinletilen şempanzeleri gözlemledim ve veri topladım. Bu çalışmayla birlikte araştırmalarımızın doğa-kültür ikiliğinin ötesinde; çoklu-türler etnografisi yardımıyla, çalıştığımız konuyu doğayla, ekosistemlerle, türlerle birlikte değerlendirerek, homojenleştiren anlayışların eleştirisiyle gerçekleşmesi gerektiğini bir kez daha gördüm. Ancak bunun yanısıra, gerekli gayreti gösteriyor olsak dahi, çalışma pratiklerimizin çalıştığımız türleri nesnelleştirdiği, kendimizin ötesine geçmemize ihtiyaç duyduğumuzu tecrübe ettim.

Buradan yola çıkarak sunumumda doğanın insan için olduğu anlayışından insanın doğanın parçası olduğu anlayışına uzanan yolda sosyal bilimlerin kendini yeniden konumlandırması; günümüzde kullanılan modern araştırma tekniklerinin sorgulanması, bu sorgulamanın sınırları, her şeyi ve herkesi yerinden eden insan merkezli sistemin yıkılması ihtiyacını tartışmayı planlıyorum. Belki bu tartışmalar eşliğinde içinde bulunduğumuz krizler çağının okunmasını yalnızca insan üzerinden değil tüm canlı ve cansız varlıklarla birlikte yapabiliriz.

3 Yeditepe Üniversitesi, Antropoloji, Doktora Öğrencisi, aniksarli@gmail.com

Panel 7

SAĞLIKTA DEĞİŞEN VE DEĞİŞMEYEN DİNAMİKLER; TÜRKİYE'DE KADIN BEDENİNİN MEDİKALİZASYONUNA MİKRO VE MAKRO YAKLAŞIMLAR

Bu panel TÜBİTAK tarafından desteklenen "Türkiye'de Normalleşen Epizyotomileri Kesişimsel Bir Yaklaşımla Temellendirilmiş Teori Çerçevesinde Çözümlemek" başlıklı araştırma projesi kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak hazırlanmıştır. Araştırma ekibi proje yürütücüsü Prof. Dr. Dilek Cindoğlu, proje araştırmacısı Dr. Sezen Yaraş ve uzman Dr. Özgün Tursun ile proje asistanları Begüm Üstün ve Eylem Mercimek İstanbul ve Ankara'daki alan araştırmasını hep birlikte yürütmüşlerdir. Bu paneldeki sunumlar bu projenin bulgularından yola çıkarak hazırlanmıştır. Siyaset sosyolojisi, ekonomi politik, sağlık sosyolojisi, cinsellik sosyolojisi alanlarının kesişiminde hazırlanan bu makaleler, Türkiye'de doğumun medikalizasyonu literatürüne temellendirilmiş teori çerçevesinde mikro ve makro yaklaşımlar sunmayı amaçlamaktadır.

Sağlıkta Neo-Liberal Dönüşümün Doğum Üstündeki İzdüşümleri

Özgün Tursun[1]

Dilek Cindoglu[2]

1980ler sonrası Türkiye'de gerçekleşen neoliberal dönüşümün en etkili izlenebildiği alanların başında sağlık sektörü gelmektedir. Özelleştirmeler ve piyasa odaklı politikalar sağlık hizmetlerinin ticarileşmesine ve özel sektörün ağırlığının artmasına neden olmuştur. Devletin sağlık sektöründe azalan rolü ve artan ticarileşme sadece özel sağlık hizmeti sağlayan kuruluşların artmasına neden olmamış, sağlık hizmetlerinin sağlanmasında çok çeşitliliğe ve köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu değişikliklerin yansıması ise özellikle kadın doğum alanında kamu sağlığının öncelemek yerine, sağlık alanının ihtiyaçlarına göre şekillenen kadın doğum uygulamaları olarak öne çıkmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de dünya ortalamasına göre gözlenen yüksek sezaryen ve epizyotomi oranları bu noktada kadın doğum alanında yaşanan neo-liberal dönüşümü göstermesi açısından önemli bir alan sunmaktadır. "Türkiye'de Normalleşen Epizyotomileri Kesişimsel Bir Yaklaşımla Temellendirilmiş Teori Çerçevesinde Çözümlemek" başlıklı TUBİTAK araştırma projesi kapsamında Nisan/Mayıs 2023 yılında Ankara ve İstanbul'da doktorlar, ebeler ve anneler ile yapılan odak gruplara dayanan bu çalışma, Türkiye'de güncel kadın doğum uygulamalarının hangi neo-liberal etkiler altında geliştiği ve bunun kamu sağlığı üzerine etkilerini incelemektedir. Yapılan saha çalışması göstermektedir ki, Türkiye'de hem özel hem de kamu hastanelerinde yapılan doğumlar neo-liberal dönüşümün farklı farklı unsurları ile şekillenmektedir. Özel hastanelerde yapılan doğumlar hastaların yani 'müşterilerin' tercihleri üzerinden şekillenerek daha çok sezaryen doğuma dönüşürken, kamu hastanelerinde gerçekleşen doğumlar hem insan kaynağının yetersizliği yüzünden daha 'efektif' olmak zorundalığı, hem de yaşanacak herhangi bir sağlık komplikasyonun yaratacağı 'korku' ile daha 'güvenli' ve 'hızlı' olarak tarif edilen epizyotomi doğumlarına evrilebilmektedir. Bu açıdan bu çalışma Türkiye'de sağlık hizmetlerinde yaşanan neoliberal dönüşümü çok yönlü anlamak adına var olan literatüre katkı sağlayacaktır.

1 Bağımsız Akademisyen,
2 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Profesör, dilekcindoglu@gmail.com

Türkiye'de Normal Doğumlarda Rutin Müdahalelere İlişkin Bilgilendiril(Me)Miş Onamın İnşası: Epizyotomi Örneği

Sezen Yaraş[3]

Dilek Cindoglu[4]

Bilgilendirilmiş onam kişilere-hastalara uygulanacak müdahale ve tedaviler konusunda yaşayacakları sürece dair bilgi verilmesi sonucu 'alınan' rıza ya da onay olarak tanımlanmakta ve yaygın olarak sağlık süreçlerinde kullanılmaktadır. Doktor-hasta ilişkilerinin paternalist yapısını eleştiren, bireysel özerkliği ön plana alan yaklaşımlar ise bilgilendirilmiş onamı her iki tarafın kendi bilgi ve tercihlerine dair birbirini bilgilendirmesi ve nihai olarak doktorun gerekli hizmeti sunmaktan çok önerilerini hastanın rızasına sunması olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşıma göre doğum konusunda korumacı söylemlere dayanarak varsayılan onam üzerinden rutin müdahaleler yapılmaktadır ve bu durum öncelikle hamile kadınların özerkliğine saygılı doğumların gerçekleşmesi ve bu bağlamda gerçek rızaya dayalı sağlık hizmeti sunulması gibi politika hedefleri ile tezat oluşturmaktadır. Bir diğer görüşe göre ise doğumun medikalizasyonuna karşı kadının bedenine dair karar verme hakkı önemli olmakla beraber 'doğru' kararı ve bu kararı verme sorumluluğunu kadına bırakmak kadınlar açısından ağır bir yük anlamına gelir ve rutin müdahalelerin olmadığı doğumların sorumluluğu tüm paydaşlarda olmalıdır. Dolayısıyla bilgilendirilmiş onamın içerik ve işleyişine ilişkin tartışmalar aslında doğum sürecindeki aktörler arasındaki ilişkisel yapı, güç ilişkileri ve etik gibi temel konuların tartışıldığı bir sorunsal niteliği taşımaktadır. Prof Dr Dilek Cindoğlu'nun yürütücüsü olduğu "Türkiye'de Normalleşen Epizyotomileri Kesişimsel Bir Yaklaşımla Temellendirilmiş Teori Çerçevesinde Çözümlemek" başlıklı araştırma projesi nitel verileri incelendiğinde tespit edilen önemli bir bulgu epizyotomiye dair yaygın bilinen anlamda onam almada bilgilendirilmiş onam kriterlerine ulaşmada hastalardan, iş yükünden, doğumun acilliğinden kaynaklanan aksamalar olabildiği gözlenmiştir. Bu bildiride söz konusu araştırmanın verileri üzerinden tartışmaya açılacak temel sorular şunlardır: Araştırma bulguları çerçevesinde (1) rutin epizyotomi uygulamalarına dair kadınlar ne aşamada ve nasıl bilgilendirilmektedir, (2) bilgilendirmenin ol(a)madığı durumlarda rıza nasıl inşa edilmektedir. (3) müdahaleli doğumlarda bilgilendirilmiş onam ve red konularında kadın ve sağlık uzmanları arasındaki ilişkinin paternalist, hiyerarşik, karşılıklığa dayanan, özerkliğe ilişkin dinamikleri nasıl çözümlenebilir.

"Doğum Yapmak Her Anne İçin Güzel ve Özel Bir Deneyim Olmalıdır": Yükselen Bir Hizmet Olarak Doğum Paketleri

Begüm Üstün[5]

Dilek Cindoglu[6]

Doğum Paketleri, Türkiye'de özel hastanelerin anne adaylarına sunduğu doğum öncesi ve sonrasını içeren medikal ve estetik bir dizi hizmetten oluşmaktadır. Bu paketlerde annenin hamilelik sürecinden doğumuna ve doğum sonrası süreçte anne, bebek ve hatta kimi zaman baba için gerekli olan ya da olabilecek birtakım hizmetlerin sunulması amaçlanmaktadır. Doğum paketleri, doğum öncesi ve sonrası tıbbi işlem ve uygulamalarının yanı sıra hastane odası süsleme, fotoğraf

3 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Dr. Öğr. Gör.,
4 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Profesör, dilekcindoglu@gmail.com
5 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Doktora Öğrencisi
6 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Profesör, dilekcindoglu@gmail.com

çılık, kuaför hizmetleri, doğum sonrası anne-baba mum ışığı yemeği gibi bir dizi hizmetin bütününe verilen ticari addır. Türkiye'de son 30 yılda evde doğumlar çok azalmış, hastanede doğumları çok büyük bir hızla (yüzde 99) artmıştır (TNSA 2018). Ancak, doğuma ilişkin sağlık hizmetleri Türkiye'de yaşayan bütün kadınlar için devlet tarafından ücretsiz bir şekilde karşılanmasına rağmen, doğumların yüzde 59'u kamu hastanelerinde, yüzde 40'ı ise özel hastanelerdedir (TNSA 2018). Bu durumda, doğum kamu hastanelerinde ücretsiz ve doğal bir olay olmasına rağmen, bu kadar büyük bir oranda özel hastane doğum paketlerinin tercih edilmesi araştırılmaya değer bir sosyal olgudur. Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen "Türkiye'de Normalleşen Epizyotomileri Kesişimsel Bir Yaklaşımla Temellendirilmiş Teori Çerçevesinde Çözümlemek" başlıklı araştırma projesi kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak özel hastane doğum oranlarındaki artışı temellendirilmiş teori kavramlarla anlamayı amaçlamaktadır. Özel hastane doğumlarına artan talep doğum sürecindeki muhtemel daha özenli hizmet beklentisi kadar, doğum sürecine yönelik birtakım farklı anlayış, uygulama ve taleplerin de etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda giderek yaygınlaşan bir hizmet olan doğum paketlerini bir yandan sağlık hizmetlerinin kar odaklı ve reklamlar aracılığıyla pazarlanan bir metaya dönüşümü açısından incelemek mümkünken, öte yandan doğum paketlerinin anne adaylarının ve ailelerin anlam dünyasındaki yerini anlamak gerekmektedir. Bu çalışma bu iki yaklaşımı odağına alarak gittikçe popülerleşen doğum paketlerini çözümlemeyi amaçlamaktadır.

"Kadın Doğumcu Olup Davası Olmayan Yok!": Türkiye'de Doğumda Malpraktise Yönelik Hekim Yaklaşımları

Eylem Mercimek[1]

Dilek Cindoglu[2]

Türkiye'de kadın hastalıkları ve doğum alanında hekim hasta ilişkisi ekseninde tartışılan en önemli konulardan biri tıbbi uygulama hataları, diğer bir deyişle malpraktistir. Latince kökenli "mala" ve "praxis" kelimelerinden türeyerek "kötü uygulama" anlamına gelen malpraktis, "profesyonel bir mesleği sürdüren kişi tarafından bir bakım standardının veya bir davranış standardının ihmali, suiistimali ya da özen, eğitim, tecrübe, iyi yorum ve ehliyet eksikliğinden kaynaklanan standartları karşılamadaki başarısızlığı sonucu ortaya çıkan hata ile ilişkili olarak bir hizmet alanın yaralanmasının, zarar görmesinin veya ölümünün meydana geldiği durum" olarak tanımlanmaktadır . Bu çalışma, Türkiye'de kadın hastalıkları ve doğum alanında çalışan hekimlerin malpraktis konusuna yaklaşımlarına odaklanarak, Türkiye'de doğumun medikalizasyonu ve malpraktis "korkusu" arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Bu araştırmanın verileri, TÜBİTAK tarafından desteklenen "Türkiye'de Normalleşen Epizyotomileri Kesişimsel Bir Yaklaşımla Temellendirilmiş Teori Çerçevesinde Çözümlemek" başlıklı araştırma projesi kapsamında Nisan/Mayıs 2023 tarihinde Ankara ve İstanbul'da kadın hastalıkları ve doğum hekimleri ile yapılan odak grup görüşmelerine dayanmaktadır. Araştırmanın ortaya koyduğu bulgular göstermektedir ki, kadın hastalıkları ve doğum hekimlerinin sıklıkla malpraktis davaları ile karşı karşıya kalmaları, defansif tıbba yönelmelerine ve kendilerini güvence altına almaya yönelik medikal müdahalelerde bulunmalarına neden olmaktadır. Hekimler haricindeki sağlık profesyonellerinin, özellikle de ebelerin, mesleki otonomilerinin sağlanması önündeki hukuki ve kurumsal düzenlemeler, hekimleri birincil sorumlu kılarak, malpraktis konusunda kırılgan hale getirmektedir. Fazla iş yükü, kurumsal kapasiteyi

1 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Doktora Öğrencisi
2 Kadir Has Üniversitesi, Siyaset Bilimi, Profesör, dilekcindoglu@gmail.com

aşan doğum oranları, ekipman ve çalışan eksikliği gibi yapısal sorunlar hekimlerin defansif tıbba yönelmelerine neden olan önemli faktörlerdir. Çalışmanın bulguları, rutin epizyotomi gibi kanıta dayalı olmayan uygulamaların doğumlarda yaygın bir biçimde kullanılmasının ve doğumun artan medikalizasyonun, hekimlerin malpraktis karşısında kendilerini güvence altına alma istekleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, hekimlerin ihtiyaç ve taleplerine odaklanarak, doğum alanında malpraktise ilişkin yasal ve kurumsal düzenlemelerin geliştirilmesi konusunda katkı sağlayacaktır.

TASLAK

Panel 8

AYRIMCILIK KISKACINDAKİ BİR TOPLULUĞUN GELECEĞİ: TÜRKİYE'DEKİ ROMAN ÇOCUKLARIN SOSYOEKONOMİK, DEMOGRAFİK VE SAĞLIK HALLERİ

Bu panelde, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından Türkiye'de Roman nüfusun yoğun olarak yaşadığı 26 ildeki 95 ayrı mahalleyi kapsayan temsili bir örneklemde TÜBİTAK 1001 Programı desteği ile gerçekleştirilen (Proje No: 122R106) "Türkiye'de Roman Nüfusun Demografik Bütünleşme ve Farklılaşma Düzeyleri ve Politika Öncelikleri" araştırmasının hanehalkı, hanehalkı üyesi, kadın ve çocuk bazında toplanan verileri kullanılarak politika önceliği olan dört farklı ancak birbiriyle ilişkili konuya odaklanılmaktadır.

Roman çocukları merkeze alan ve X. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nin ayrımcılık, eşitsizlikler, yoksulluk ve belirsizlik temaları ile de uyumlu olan bu konular şu şekilde sıralanabilir: (1) Roman çocuklar arasında eğitim durumu ve çocuk işçiliği (2) Roman çocukların iyilik hali (3) Roman çocuklar arasında çocuk evlilikler (4) Roman çocukların sağlık ve beslenme durumu.

Bu panel kapsamında Roman çocukların yukarıda sayılan dört alandaki dezavantajlı konumlarına işaret eden sunumlar gerçekleştirilecektir. Sunumlarda, Roman çocukların farklı alanlardaki refah durumu Türkiye genelindeki çocukların refah durumu ile karşılaştırmalı olarak verilecektir.

Roman Çocukların Zorlu Yolları: Okul Terkinden Güvencesiz İşçiliğe

İsmet Koç[1]

Pelin Çağatay[2]

Melike Saraç[3]

Ayşe Abbasoğlu Özgören[4]

Kumru Döne[5]

Ayrımcılık ve dışlanma yaşayan sosyal gruplara mensup çocukların okula devam, okul terk ve sınıf tekrarı anlamında dezavantajlı oldukları bilinmektedir. Ayrıca, bu çocukların ailelerinin refah seviyesinin düşük olması da okula devam ve terk oranlarının yüksek; işgücüne katılım oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Türkiye'de derin bir ayrımcılık altında yaşayan Romanların çocuklarının eğitim sistemine entegrasyonunda ciddi sorunlar olduğu; bu çocuklar arasında çocuk işçiliğinin yaygın olduğu bazı lokal çalışmalarda gösterilmiştir. Türkiye'deki göçmen çocuklar, mülteci çocuklar ve bazı etnik grupların çocuklarının bu süreçleri deneyimleme biçimlerine ilişkin temsil edici çalışmalar olmasına karşın, Roman çocukların bu süreci deneyimleme biçimlerine ilişkin temsil edici çalışmalar bulunmamaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'deki Roman nüfusu temsil eden bir örneklemeye dayanan ve TÜBİTAK 1001 Programı kapsamında gerçekleştirilen "Türkiye'de Roman Nüfusun Demografik Bütünleşme ve Farklılaşma Düzeyleri ve Politika Öncelikleri" araştırmasının (Proje No: 122R016) hanehalkı verileri kullanılarak Roman çocukların (4-17 yaş) eğitim sistemi dışında kalma yaygınlığı ve (2) Roman çocuklar arasında çocuk (12-17

1 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Profesör, iskoc@hacettepe.edu.tr
2 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., pelincagatay@gmail.com
3 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., melikesarac90@gmail.com
4 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., ayseabs@gmail.com
5

TASLAK

yaş) işçiliğinin yaygınlığı ortaya konularak Roman çocukların iyilik hallerinin artırılması için gerekli olan politika öncelikleri ve stratejilerinin neler olması gerektiği tartışılacacaktır. Bu tartışmada, Roman çocukların eğitim sistemi dışında kalma ve çocuk işçiliği seviyeleri Türkiye nüfusu ile karşılaştırmalı olarak verilecektir. Çalışmada bu amaçları gerçekleştirmek için, veri setinde bulunan hanehalkı refahı, hanehalkı komposizyonu, bölge, hanede ebeveynlerin olup olmadığı, kardeş sayısı, hanehalkı üyelerinin ayrımcılık yaşayıp yaşamadığı, ebeveynlerin eğitimi ve çalışma durumu gibi değişkenler kullanılarak yapılacak olan betimsel analizlerin yanında, okula devamı ve çocuk işçiliğinin belirleyicilerini ortaya koymak amacıyla çok değişkenli analizler de gerçekleştirilecektir. Çalışmanın sonuçlarının yorumlanmasında 1974 yılında René Lenoir tarafından geliştirilen ve sosyal dışlanmayı ekonomik, mekansal, kültürel ve politik boyutlarıyla içi-içe geçmiş bir biçimde tanımlayan sosyal dışlanma kuramı kullanılacaktır (Lenoir, 1974; Silver, 1995; Sen, 1998; Adaman ve Keyder, 2006). Çalışmanın sonuçlarının Roman çocukların okula devam, okulu terk, sınıf tekrarı ve çocuk işçiliği anlamında daha dezavantajlı olduklarına ilişkin olarak kurulan hipotezleri doğrulaması beklenmektedir.

Roman Çocukların İyilik Hali: Erken Çocukluk Gelişimi ve Bu Gelişimi Etkileyen Faktörler

Pelin Çağatay[6]

İsmet Koç[7]

Ayşe Abbasoğlu Özgören[8]

Melike Saraç[9]

Neslihan Gürler

Erken çocukluk döneminde çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen faaliyetler ve deneyimler onların iyilik halleri ve okula hazır olmaları açısında büyük öneme sahiptir. Erken çocuk gelişimi azınlıklık gruplar için karmaşık bir konudur ve Roman nüfusu için de istisna değildir. En kırılgan halka olan Roman çocuklar, sıklıkla maruz kaldıkları ayrımcılık, sosyal dışlanma ve yoksulluk nedeniyle yaşıtlarına göre oldukça dezavantajlı durumdadır. Kapsamlı pek çok araştırma çocukların hayatlarının geri kalanında kritik olan bilişsel ve sosyal becerilerin gelişiminde erken çocukluk eğitimine vurgu yaparken, Roman nüfusun özellikle yoğun yaşadığı Sırbıstan, Bosna-Hersek, Çekya, Makedonya ve Kosova gibi ülkelerde yapılan Çok Göstergeli Küme Araştırmaları (MICS) Roman çocukların erken çocukluk eğitimine katılımlarının oldukça sınırlı olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları, 36-59 aylık Roman çocukların ebeveynleri ile etkileşimlerinin kısıtlı olduğunu, öğrenmeyi teşvik eden 4 veya üzeri etkinliklerde ebeveynlerin katılımının diğer çocuklara göre daha az olduğunu, beş yaş altı çocuklar arasında okuryazarlık ve sayısal becerilerinin ülke ortalamalarının çok altında kaldığını ortaya koymuştur. Örneğin, Avrupa Birliği tarafından desteklenen bir çalışma anaokula giden ve gitmeyen Roman çocuklar arasındaki belirgin farklılıklar ile okul öncesi eğitimin Roman çocukların yetkinlikleri üzerindeki etkisine vurgu yapmıştır. Türkiye'de ise Roman nüfusun büyüklüğü tahminlere dayanırken Roman çocukların bilişsel gelişimi ve iyilik hali ilgili bilgi vermek neredeyse imkansızdır. Bu kapsamda Türkiye genelinde Roman

6 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., pelincagatay@gmail.com
7 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Profesör, iskoc@hacettepe.edu.tr
8 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., ayseabs@gmail.com
9 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., melikesarac90@gmail.com

TASLAK

nüfusu kapsayan ve temsiliyet özelliği olan bir örneklem üzerinden Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri tarafından TÜBİTAK 1001 Programı kapsamında gerçekleştirilen "Türkiye'de Roman Nüfusun Demografik Bütünleşme ve Farklılaşma Düzeyleri ve Politika Öncelikleri" araştırmasının (Proje No: 122R016) verisi kullanılarak Roman çocuklar için erken çocukluk gelişimi endeksi ve bununla ilgili göstergeler hesaplanacak, Avrupa'daki Roman çocuklarla benzerlikleri tartışılacak, annelerinin ve babalarının eğitim ve çalışma durumu, kardeş sayısı gibi sosyo-demografik faktörlerin etkisine bakılacaktır. Ayrıca, erken çocuk gelişimi üzerinde etkisi olan yoksulluğun, ayrımcılığın dolaylı etkisi de araştırılacaktır. Elde edilecek bu bilgiler ışığında Roman ailelere yönelik destek programlarının geliştirilmesi ve Roman çocukların haklarının iyileştirilmesi için veri temelli politikaların üretilmesi mümkün olabilecektir.

Romanlar Arasında Erken, Çocuk ve Zorla Evlilikler ve Bu Evlilikleri Etkileyen Faktörler

Melike Saraç[1]

Ayşe Abbasoğlu Özgören[2]

Pelin Çağatay[3]

İsmet Koç[4]

Eda Nur Yiğit

Erken, çocuk ve zorla evlilikler, tüm dünya ülkelerinde görülmekte ve eğitim, kültür, gelenek, toplumsal cinsiyet, sağlık ve ekonomi gibi çeşitli faktörler ile ilişkilendirilmektedir (Plan International UK, 2023; Belachew ve diğerleri, 2022). Çocuk hakları, fiziksel ve ruhsal sağlık, cinsiyete ve yaşa yönelik ayrımcılık, çocuğun yüksek yararı gibi kavramlar erken evlilikler ile ilişkili unsurlardandır (Tosun, 2020). Bu tür evlilikleri belirlemek için evlenme yaşı ve ilgili yaş grubunu esas alan tanımlar farklılaşmakla birlikte, Türkiye'de 1978-2018 yılları arasında erken evliliklerin yaygınlığının yüzde 10'dan yüzde 2'ye gerilediği söylenebilir (Ergöçmen ve diğerleri, 2020). Ayrıca ulaşılması zor, etnik olarak azınlık durumda ve toplumsal ayrımcılık yaşayan alt nüfus grupları arasında da erken evliliklerin sık görüldüğü bilinmektedir. Türkiye'de yürütülen bazı küçük ölçekli çalışmalarda Roman nüfus arasında bu tür evliliklerin varlığına, yaygınlığına ve sonuçlarına ilişkin çeşitli bulgular yer almaktadır (Yaşar ve Kaylı, 2021; Akkan ve diğerleri, 2011). Erken evliliklerin görülme sıklığının yanı sıra bu evliliklere neden olan faktörleri belirlemek, bu tür evlilikleri önlemeye yönelik etkili mekanizmalar geliştirmek açısından ilk sıralarda gelmektedir (UNICEF, 2023). Tüm bunlar ışığında, bu çalışmada Türkiye'de yaşayan Roman nüfus grubundaki evliliklerin yaygınlığı ve bu evliliklerin kuruluşuna yönelik pratikler ile evliliğe yönelik tutumlar incelenecektir. Ayrıca Roman nüfusta erken evlilikleri etkileyen sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve olası diğer faktörler araştırılacaktır. Çalışmanın temel veri kaynağını TÜBİTAK 1001 Programı kapsamında gerçekleştirilen "Türkiye'de Roman Nüfusun Demografik Bütünleşme ve Farklılaşma Düzeyleri ve Politika Öncelikleri" araştırmasının (Proje No: 122R016) veri setleri oluşturmaktadır. İlgili değişkenler arasında bölge, yerleşim yeri, refah seviyesi, eğitim ve çalışma durumu, canlı doğum sayısı, evliliğin kim(ler) tarafından kararlaştırıldığı, eşler arasındaki akrabalık bağı ve nikah türü bulunmaktadır. Roman nüfusun dezavantajlı konumu da dikkate alındığında, çalışma sonuçlarının

1 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., melikesarac90@gmail.com
2 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., ayseabs@gmail.com
3 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., pelincagatay@gmail.com
4 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Profesör, iskoc@hacettepe.edu.tr

Türkiye'de yaşayan Roman nüfus arasında erken evliliklerin azımsanmayacak oranda ve çeşitli sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik faktörlerle ilişkili olduğu beklenen sonuçlar arasında yer almaktadır.

Roman Çocukların Sağlık ve Beslenme Durumu: Bebek ve Çocuk Ölümleri, Malnutrisyon ve Antropometrik Durum

Ayşe Abbasoğlu Özgören[5]

Melike Saraç[6]

İsmet Koç[7]

Pelin Çağatay[8]

Emirhan Özdal

Dünya Sağlık Örgütü'nün anayasasına göre yüksek sağlık standardına sahip olmak ırk, din, siyasi inanç, ekonomik veya sosyal durum ayrımı gözetmeksizin her insanın temel haklarından biridir. Ancak çocuklarda mortalite ve morbidite, marjinalize edilmiş veya ulaşılması zor nüfus grupları için hala önemli bir sorundur. Roman çocuklar hem bebek ve çocuk ölümlülüğü hem de malnütrisyon ve büyüme geriliğine karşı hassas olan bir nüfus grubudur. Örneğin, Bulgaristan, Bosna Hersek, İspanya, İtalya, Slovakya, Macaristan ve Çekya'da Roman nüfusta bebek ölüm hızı düzeyi genel nüfus ortalamasının üstündedir. Bu çalışma, alanyazında bir ilk olarak, Türkiye'de Roman çocuklarda bebek ve beş yaş altı ölümlülüğü düzeylerini ve antropometrik ölçümlere dayanan malnütrisyon ve büyüme geriliği düzeylerini ve belirleyenlerini saptamayı amaçlamaktadır. Çalışmada TÜBİTAK 1001 Programı kapsamında gerçekleştirilen "Türkiye'de Roman Nüfusun Demografik Bütünleşme ve Farklılaşma Düzeyleri ve Politika Öncelikleri" araştırması (Proje No: 122R016) verisi kullanılmaktadır. Bebek ve çocuk ölümleri düzeyleri; neonatal, post-neonatal, bebek, çocuk ve beş yaş altı ölüm hızları detayında; malnütrisyona dair antropometrik ölçümlere dayanan sonuçlar ise bodurluk (yaşa göre boy<[medyan-2SD*]), zayıflık (boya göre ağırlık<[-medyan-2SD]), fazla kiloluluk (boya göre ağırlık>[medyan+2SD]) ve düşük kiloluluk (yaşa göre ağırlık<[medyan-2SD]) ve bunların ciddi durumları (medyan-3SD) olarak sunulacaktır. Çalışmada ayrıca yetersiz beslenme ve fazla kiloluluk ile ilintili faktörler çok değişkenli analizlerle ortaya konacaktır. Yazına göre Roman çocuk nüfusun sağlığını ve dezavantajlı konumunu belirleyen faktörler; toplumsal dışlanma, ayrımcılık, sağlık okuryazarlığının yokluğu veya "hasta" kavramının kültürel anlamlarındaki farklılıklar olabilir. Bu nedenle ailedeki ayrımcılık algısı, ailede kullanılan anadil, yoksulluk ve anne babanın eğitimi gibi faktörler modellerde içerilecektir. Çocuk nüfusun morbiditesine ayrıca mikro düzeyde biyodemografik göstergeler de güçlü şekilde etki etmektedir. Bu nedenle çalışmada çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, önceki doğum aralığı, sezaryen doğum olup olmaması, doğumdaki ağırlık gibi değişkenlerin de Roman çocuklarda malnütrisyonla ilişkisine bakılacaktır.

*2006 yılında kabul edilen DSÖ Çocuk Büyüme Standartlarının ortanca değerinden 2 standart sapma (SD) altındaki değer

5 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., ayseabs@gmail.com
6 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., melikesarac90@gmail.com
7 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Profesör, iskoc@hacettepe.edu.tr
8 Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Dr. Öğr. Gör., pelincagatay@gmail.com

TASAM

Panel 9

DOĞAYI PLANLAMANIN SINIRINDA: ORMANLAR, KRİZLER, İMKANLAR

Bu panel, 2022 yazında MSGSÜ ŞBPB'de doktorasını tamamlayan ve 6 Şubat depreminde kaybettiğimiz arkadaşımız, meslektaşımız Fatma Önder Özşeker anısına düzenlenmektedir. Önder'in "Planlama Aklının Bir Eleştirisi: Üretim Ekosistem Sarkacında Türkiye'de Ormanı Planlamak" başlıklı tezi, Cumhuriyet döneminde ormanın hangi sorunsallaştırma hatları etrafında düşünülüp planlandığını incelemektedir. Bu bağlamda erken Cumhuriyet döneminde orman planlamasına kalkınma kaygılarının yön verdiği; yakın tarihte ise bu kaygıların yerini çevre söylemine bırakmasıyla, ormanın bir karbon yutağı, ekosistem hizmetleri sağlayıcısı ve biyoçeşitlilik alanı olarak yeniden sorunsallaştırıldığı görülmektedir. Önder'in tezi, planlama "aklının" doğaya nasıl baktığını mercek altına alırken, planlama eleştirisini kentin dışına doğru genişletmekte; biyoçeşitliliğin nasıl hesaplandığını gösterirken insan-doğa ayrımını sorgulamaktadır.

Panelde, Önder'in tezine komşu bakışlar öneren dört sunum bulunuyor: Özdoğan'ın sunumu Türkiye'de "ağaçlandırma davasını" mercek altına alırken; Bozok'un araştırması, zarar görmüş ormanlarda toplayıcılık yapan kadınların, orman planlamasına dahil edilmemiş, birbirini yaşatmaya dönük bilgisini ortaya koyuyor. Yüksel'in sunumu, Hopa'daki kalkınmacı çay tarımının yol açtığı ormansızlaşmanın, kızılağaçlarda nasıl dirence, kestane ağaçlarında toplayıcılığa kapı aralayabildiğini gösteriyor. Alnıaçık Özyer'in çalışması çevresel risklerin yönetilmesinde insan-olmayanların sessizleştirilmesine dikkat çekerken, Ormansızlaşma ve Orman Tahribatlarından Kaynaklanan Sera Gazı Salımlarının Azaltılması (REDD+) projesini karbon emisyonu riskinin yönetimi çerçevesinde ele alıyor. Böylece bu sunumlar, Sosyal Bilimleri ormana bakmaya davet ederek, içinden geçtiğimiz riskler bağlamında ormanla birlikte düşünmenin imkanlarını tartışmaya açıyor.

Türkiye'de Ağaçlandırma Davası: Orman ile ağaçlandırma

H. Kiraz Özdoğan[1]

Peter Wohlleben Ağaçların Gizli Yaşamı'nda (2018) ormandaki ağaçların birbirleriyle iletişim kurabildiklerini, ağaç dikimin ise köklerin hasar görmesi nedeniyle bu bağı engellediğini belirtir. Bu sunumda, ormanların kendi içlerinde ilişki kurabilen ekosistemler olduğunu, dikim yoluyla orman olamayacağını iddia eden çalışmaların yanı sıra sosyal bilimlerde insan dışındakileri fail olarak temsil eden yaklaşımlardan (politik ekoloji, post-humanizm…) hareket edilmekte; Türkiye'de erken Cumhuriyet döneminden itibaren devlet kurumlarının yayınlarında ve bilimsel çalışmalarda ağaçlandırmayla orman arasında kurulan ilişkinin izlekleri sorunsallaştırılmaktadır. Cumhuriyetin ilk yirmi yılında piyasanın artan taleplerini karşılama maksadıyla verimliliği arttırmak için ağaçlandırma yoluyla orman oluşturulabileceği söylemleri karşımıza çıkmaktadır. 1940'lara gelindiğinde ağaçlandırmanın hem hukuki zemini hem altyapısı (fidanlıklar) önemli ölçüde oluşturulmuştur. Bu dönemde hızlı büyüdüğü iddia edilen türlerle endüstriyel ağaçlandırmaya yönelik ilk bilimsel çalışmalar da başlamış ve takip eden dönemlerde uygulamalar yaygınlaşarak devam etmiştir. İlk uygulamaları mevcut ormanlarda da yapılmaktayken daha yakın dönemlerde tarım arazileri gibi yerlerde ayrı endüstriyel dikim alanları oluşturulmuştur. Söylemsel düzeyde de orman ile ağaçlandırma arasında kurulan bağ kısmen kopmuş, doğal orman-endüstriyel dikim ayrımı kurulmuştur. Aynı zamanda "orman varlığını arttırmak, doğal ormanlar üzerindeki piyasa baskısını azaltmak için yapılmalı" söylemi de geliştirilmiştir. Ağaçlandırmayla ilgili hâkim söylemlere yöne-

1 Yeditepe Üniversitesi, Antropoloji, Öğretim Görevlisi, Dr., kirazlar84@gmail.com

lik eleştiriler daha çok piyasalaştırılmasıyla ilgilidir. Ağaçlara ve çevresindeki ilişkilere ne yaptığı sorusu çok fazla incelenmemiştir. Sunumda ağaçlandırmayla orman ilişkisindeki dönüşümlerin izlekleri aktarıldıktan sonra ağaçlandırmanın diğer canlılara ne yaptığı ele alınacak; bedende istenen özelliklerin maddileştirilmesi ve diğer yaşamların düzenlenmesi çabaları eleştirilecektir. Son olarak ağaçlandırmanın başarısız olmasının, sadece bir uygulama sorunu olarak değil bitkilerin ve ekosistemlerin failliği üzerinden okunabileceği iddia edilecektir.

Sunumun verileri Teorik Bakış'ın 15. sayısında (Kasım 2022) "Türkiye'de Ağaçlandırma Davası ve Ağaçlandırmanın Normatifliği" makalesine dayanmaktadır. Makalenin araştırma sürecinde 2019 sonbaharında ormancılıkla ve ağaçlandırmayla ilgili devlet kurumlarının ve üniversite hocalarının yayınları incelenmiştir. Ayrıca İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi Ormancılık Fakültesi hocalarıyla görüşmeler yapılmıştır.

Muğla'da Zarar Görmüş Orman Alanlarında Toplayıcılık Yapan Kadınlar, Etnobotanik Bilgi ve Yoksulluğu Onarma Çabaları

Nihan Bozok[2]

Muğla ormanları Akdeniz Çanağı'nın biyolojik çeşitliliğini içeren eşsiz ekosistemlerdir. Bölgede kuşaklardır yaşayan orman köylüsü kadınlar mevsimine göre çam ormanları veya sığla ormanlarına girip çıkarak yakacak, yenebilir bitkiler, meyveler, çiçekler, kökler, şifalı otlar, hayvan yiyeceği, mantarlar, kozalaklar toplarlar. Toplayıcılık, küçük çemberlerde yürümeye, müşterek faydalanmaya ve ormanı tanımaya dayalı bir iş olarak kadınların zengin etnobotanik bilgi biriktirmesine ve birbirlerine aktarmalarına imkân vermiştir. Kadınların bedenlerine, yaşamlarına, devinimlerine, duygularına, bir araya gelme pratiklerine ve anılarına dahil olarak duygulanımsal etkiler yaratmıştır. Ormandaki biyoçeşitliliğinin sürdürülmesinde ve ormanla karşılıklı birbirine yaşam verme ilkesinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Öte yandan, evi ısıtmak ve aydınlatmak, hayvanları ve ev halkını doyurmak, toplananları işleyip satmak gibi işlere yarayarak yaşam ve geçim kaynağı olmuştur. Fakat son yıllarda termik santraller, saldırgan madencilik, orman yangınları, yapılaşmaya açılma gibi sermaye biriktirici yıkımlar ve iklim değişikliğine bağlı ekolojik krizler yüzünden Muğla ormanları geri dönülmesi imkânsız biçimde zarar görmüştür. Toplayıcılık gerilemiştir. Toplayıcılığı devam ettiren kadınlar, onu bozulmuş orman alanlarında özellikle de yoksulluğu onarmak için sürdürmektedir. Bu sunumda, Muğla'da ormanlarındaki kaybın geride bıraktığı bozulmuş alanlarda yaşamı sürdürme mücadelesini devam ettiren kadınların toplayıcılık deneyimlerini tartışacağım. Çalışmaya kaynaklık eden etnografik veriyi, 2018-2022 yılları arasında Muğla'da yaptığım görüşmeler, yürüyüşler, duyuşsal notlar, fotoğraflar, ses kayıtları yoluyla derledim. Teorik olarak antropolog Anna Tsing'in (2015) "kapitalizmin enkazlarında yaşama imkânları" hakkında yaptığı çalışmaların açtığı patikayı takip edeceğim. Şimdiye dek orman yönetimi ve planlanmasında bilgi veya karar verme süreçlerine dahil edilmemiş toplayıcı kadınların, esasen ormanla nasıl sürdürülebilir, karşılıklılığa dayanan, yavaş ve birbirini yaşatmaya dönük bağlar kurduklarını göstermeye çalışacağım.

2 Beykent Üniversitesi, Sosyoloji (İngilizce), Doçent, nihanmortas@hotmail.com

Ormanın Kenarında Yıkıcı ve Çoğalan Karşılaşmalar: Çay ve Kızılağaç

Ayça Yüksel[1]

Madencilik, haftriyatçılık, hidroelektrik ve jeotermal elektrik santralleri, taş ocakları, kentleşme, mega projeler, kereste ticareti ve bilimsel ormancılık günümüzde ormansızlaşmanın önde gelen dinamikleri arasında görülüyor. Peki ya tarım ve ormansızlaşma arasında nasıl bir ilişki var?

Bu çalışma, Artvin, Hopa'da aşırı yaygınlaşan çay tarımının, ormanlar üzerindeki etkisine odaklanıyor. Çay bitkisi Uzakdoğu'da sömürgeciliğe, devasa plantasyonlara ve endüstriyel tarıma; Türkiye'de ise Erken Cumhuriyet Dönemi'ne özgü kalkınmacı tarım politikalarına konu edilmiştir. Çay tarımının politika haline getirilmesi ve devlet tarafından verilen teşviklerle kontrolsüzce yaygınlaştırılması, coğrafyanın bitki örtüsünü değişime uğratan dinamiklerden biri. Nitekim yöre sakinlerinin çay anlatıları incelendiğinde, çay bahçelerinin nasıl ormanlık alanlardaki kızılağaçları yok ederek ilerlediği görülüyor. Gelinen noktada neoliberal piyasaya bağlı, şiddetli tarım yöntemleriyle gerçekleştirilen çay tarımının, ormansızlaşmayla olan ilişkisi su yüzüne çıkıyor. Öyle ki Hopa'da çay tarımı yapılan alanların yüzde 25.7'sinin eskiden orman olduğu gerçeğiyle karşı karşıyayız. Yaşanan bu ormansızlaşma, değişen iklim şartları nedeniyle gerçekleşen aşırı yağışlarda, tıpkı 2015'te görüldüğü gibi sonuçları son derece yıkıcı olan heyelan ve sel gibi felaketlere sebep olabiliyor.

2022-2023 döneminde doktora tezim kapsamında beş hafta süreyle Hopa'da gerçekleştirdiğim saha çalışmasına dayanan bu araştırma, feminist metodolojiden, insansonrası literatürden, bitki çalışmalarından ve çoklu-türler etnografisinden ilham alarak bakış açısını "bitkilerin hikayesine" çevirmektedir. İnsanlarla bitkilerin, karşılıklı ilişki biçimlerinden geçen oluş süreçleri geçirdiği düşünülmektedir. Buradan hareketle, kalkınmacı ve piyasaya bağlı tarımın ormansızlaşmayla olan ilişkisi, çay, kızılağaç ve kestane gibi bitkilerin hikayeleri üzerinden ele alınmak isteniyor. Kızılağaçların devletin izniyle kesilmesi ve böylece ormanlık alanların çay bahçeleri için açılmasına rağmen, bugün kızılağaçların yok olmak yerine çoğalma eğiliminde olduğu görülebilir. Çay tarımının tetiklediği bu ormansızlaşmanın yalnızca mekânsal bir değişiklikle kalmadığı, yöre sakini nezdinde ormanla ve ormandaki bitkilerle olan sosyo-kültürel ilişkileri ve pratikleri de etkilediği gözlemlenmekte. Çay tarımının dayattığı yıkım öyküsü, kızılağaç ile direnç, kestane ile toplayıcılığa dair farklı tahayyüllere açılabilmektedir.

Yeni Riskler, Yeni İroniler: REDD+

Eylül Tuğçe Alnıaçık Özyer[2]

Çoklu krizler çağının zaman ve mekan açısından ufku en geniş üyesini, ekolojik krizi, anlamlandırma, müdahale etme girişimlerinde neoliberal yönetimselliğe uygun olarak bir tercüme faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Bu tercüme başlangıçta ikili bir eklemlenmeye sahip görünse de aslında çok daha katmanlı ve olumsaldır; ancak insan olmayanların semiyotik dünyalarının sessizleştirilmesi ve niteliklerin niceliklere evrildiği hesaplanabilirlik üzerine kuruludur. Bu çalışma ekolojik krizin, küresel ölçekte ifade buluşunun karbon emisyonu ve bununla korelatif olarak sıcaklığın artışı oluşunu merkezine yerleştirerek, kriz ve risk yönetiminin emisyon yönetimine nasıl çevril(e-bil)diğini ve ne gibi sonuçlar doğurduğunu biyosemiyotik çerçevede ele alacaktır. Fatma Önder

1 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, aycayksl@gmail.com
2 Türk-Alman Üniversitesi, Sosyoloji, Dr. Öğr. Üyesi, eylulalniacik@gmail.com

Özşeker'in doktora çalışmasında etraflıca yer vermiş olduğu, söz konusu risk yönetiminin güncel örnekleri arasında yer alan REDD+ (Reducing emissions from deforestation and forest degradation) programı, ormanları karbon yutakları olarak kodlayarak yeni hesaplama ve düzenleme tekniklerinin unsuru kılmaktadır. Ormanlara bakıştaki bu dönüşümü mümkün kılan Rio Zirvesi, IPCC, Kyoto Protokolü gibi uluslararası yönetimsellik bileşenlerinin hesaplanabilirlik, eşdeğerlik gibi modelleme evreleri, "bağlamsızlaştırma" ve "yeniden bağlama oturtma" üzerinden (Kull, 1998) işlemektedir. Ancak bu bağlam dönüşümlerinde neoliberal yönetimsellik mekanizmalarının önceliklendirdiği tercüme faaliyeti esnasında tüm göstergeler aynı değeri görmez. Bu bağlamda REDD+ programının gerek yerel kolektiflerin, gerek ormanların özgün semiyotik dünyalarının göz ardı edilmesine varışı Ivar Puura'nın (2013) göstergekırım (semiocide) kavramsallaştırması çerçevesinde değerlendirilecek ve risk toplumlarında (Beck, 2019) kriz yönetiminin ironik anlatısına yer verilecektir.

TASLAK

Panel 10

SAHADAN SOSYOLOJİYE: SPORA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

1960'lı yıllarla birlikte başlayan spor sosyolojisi çalışmaları günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde yapılan araştırmalarla oldukça zengin bir literatüre sahip. Türkiye'de de 2000'li yıllardan sonra akademik bir alan olarak spor sosyolojisine ilgi artmaktadır.

"Sahadan Sosyolojiye: Spora Eleştirel Bir Bakış" başlıklı oturumda, spor sosyolojisinin kurumsal yapıları ve kuramsal gelişim süreci ile Türkiye'de spor sosyolojisi çalışmalarını ele almayı, en çok ilgi gösterilen spor branşlarından futbolun "amatörlük" hallerini ve amatör futboldaki dönüşümü, toplumsal cinsiyet ve spor ilişkisi bağlamında kadın sporcuların deneyimlerine odaklanmayı, sporda "taraftarlık" olgusunun teorik tartışmasını yapmayı, sporun bir endüstriye dönüşmesiyle birlikte doping madde kullanımı, dopingin toplumsal ve ekonomik boyutlarını anlatmaya çalışacağız. Oturumda, spor sosyolojisinin geniş çalışma alanlarını "beş (5) bildiri" ile ortaya koymayı hedefliyoruz.

Cumhuriyet'in yüzüncü yılında "Spor Sosyolojisi" çalışmalarının nitelik ve nicelik bakımından daha da artmasını arzu ettiğimiz için 10. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde "Sahadan Sosyolojiye: Spora Eleştirel Bir Bakış" başlıklı bu oturumun yer alması önerilmektedir. Oturumun "Spor Sosyolojisi" başlığına uygunluk arz edecek bir konu olduğu düşünülmektedir.

Amatör Futbol ve Dönüşümü

Akif Kurtuluş[1]

1990'lı yıllardan itibaren birçok profesyonel kulüp (amatör) alt yapısını kurdu. Daha önce şehirlerinin profesyonel takımlarına futbol oyuncusu aktaran amatör futbol, giderek bu kimliğinden uzaklaşmaya başladı. Günümüzde amatör futbol, artık üst liglerde oynama şansı neredeyse kalmamış futbol oyuncularının, bir yandan küçük ücretler alıp öte yandan oyunda kalmalarını sağlayan bir yapıya dönüştü. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından yönetilen ve amatör olarak adlandırılan futbol ligleri, 3. Lig'in altında 14 Bölgesel Amatör Lig (BAL) ve bütün illerin kendi yapılanması içinde Süper Amatör, 1. Amatör ve 2. Amatörgrup adlarıyla sıralanıyor. TFF'den yapılan resmi açıklamaya göre, 2021-2022 Sezonunda 81 ilde düzenlenen amatör futbol müsabakalarında 314.785 futbolcu ve 12.377 takım müsabakaya katılmıştır.

Bu sunumda amacım günümüzde amatör futbolun tarihsel dönüşümü ile "amatörlük" kavramını açıklamak, amatör futbol kulüplerinin ekonomik, hukuksal ve kurumsal sorunlarını ifade ederek, amatör futbol için yeni bir modelin mümkün olup olmadığını tartışmaya açmaktır. Bu tartışmada otobiyografik bir hattı takip ederek, 70'li yılların ilk yarısından itibaren seyirci ve oyuncu olarak içinde olduğum amatör futbolculuk, Radikal gazetesi köşe yazarlığı, kulüp yöneticiliği ve amatör futbolcuların hukuki sorunlarına destek veren bir avukat olarak elde ettiğim deneyimleri veri olarak kullanacağım. Amatör futbol bir zamanlar gerçekten adı gibi sade ve sevimli miydi, bu kavram son 50 yılda nasıl bir değişim gösterdi, bugün amatör futbol hangi koşullarda oynanıyor ve izleyenine, oyuncusuna ve taraftarına neler vaat ediyor soruları ise tartışmanın eksenini oluşturacak.

1 Bağımsız, Edebiyatçı, kurtulus.akif@gmail.com

Mücadele Sporlarında Çarpışan Duygular: Kadından Kadına Muay Thai Örneği

İlknur Hacısoftaoğlu[2]

Bedenimizle ilişkimiz feminist bir bakış açısından değerlendirdiğimizde oldukça politik bir meseledir. Öncelikle cinsiyetliliğin birincil işareti olması nedeniyle cinsiyete ilişkin toplumsal ilişkilerin kanvası ve üreticisi konumundadır. Bakılan, görülen, değerlendirilen, yargılanan, biçimlendirilen ve cezalandırılandır. Eylemi ve yapabilirlikleri mercek altındadır; sınırları ve sınırsızlığı farklı bakışlarla yorumlanır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin saldırı alanı olabilir ya da direnişin sembolüne dönüşebilir. Spor, bu tartışmaların çok yoğun yürütüldüğü bir mecradır. Bedenin sınırlarını zorlaması fikrinin merkezi bir öneme haiz olduğu performans sporunda ikili cinsiyet sistemi içinde kadının ve erkeğin yapabilirlikleri ve özellikle kadının yapamayacakları uzun yıllara dayanan bir tartışma konusudur. Sadece spor içinde yapılıyor gibi görünse de bu yaklaşımın toplumun farklı alanlarındaki yansımaları heteroseksüel erkeğin gücünün üstünlüğü ve diğer bedenlerin tabiiyeti fikrini meşrulaştıran ve sağlamlaştıran bir etkiye sahiptir. Diğer yandan bu alanda heteroseksüel erkeklerin dışındaki tüm cinsiyet kategorilerinin varlık mücadelesi bu tartışmaların varlığı kadar eskidir; kadınlar çok uzun zamandır hak ve eşitlik mücadelesi verirken, sporun değişiminin de öncüleri olarak sarsıcı bir role sahiptir. Böylesi bir alanda uygulamacı ve araştırmacı olarak eyleyicinin gündemi ve soruları ise eylemin tarihsel yolculuğu içinde değişen siyasetin ve bilimsel çalışmaların etkisi altında çeşitlenir. Son yıllarda ana akım sporların feminist bir perspektifle yeniden yorumlanmasıyla gerçekleştirilen güçlendirici alternatif spor pratikleri katılımcılarını artırmıştır. Fakat bu alanı inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunur.

Bu çalışmada, feminist bir yaklaşımla sporda baskın cinsiyet normlarına meydan okumayı ve farklı geçmişten gelen kadınların savunma becerilerini desteklemeyi amaçlayan bir Kadınlardan Kadınlara Muay Thai sınıfında feminist katılımcılarının bu bedensel aktiviteyle ilgili tartışmalı duygularını ve yaklaşımlarını anlamayı amaçlıyorum. Saha araştırması için 2019 ve 2022 yıllarında 11 yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştim ve gözlem notları tuttum. Muay Thai etkinliklerinin feminist katılımcılarının şiddete, bedensel alışkanlıklara ve toplumsal olarak kadınlara yüklenen duygulara yönelik eleştirel yaklaşımlarıyla duygularını nasıl ilişkilendirdiğini Sara Ahmed'in duygu politikası kavramlarından da faydalanarak şiddetli bir dünyayla yüzleşmek, bedenin yapabilirliğini artırmak ve bir feminist olarak sahayı sarsmak başlıklarıyla temalandırdım.

Spor Endüstrisi ve Doping

Ateş Şendil[3]

Bu çalışmanın amacı doping madde kullanımının özet bir tarihinin sunularak, performans sporunda dopingin neden önlenemediğini tartışmaya açmaktır. Spor endüstrisi, dünya genelinde milyarlarca dolarlık bir endüstridir ve her yıl giderek büyümektedir. Spor, insanların sağlıklı bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olmanın yanı sıra, rekabetçi bir ortamda diğer insanlarla, doğayla karşılaşma ve kendilerini geliştirme fırsatı sunar. Ancak, bazı sporcular performanslarını artırmak için doping maddeleri kullanırlar. Sporcuların performansını artırmak için kullandıkları yasadışı veya kontrolsüz maddeler olarak tanımlayabileceğimiz doping, ya kas yapısını artırır ya da yorgunluk hissini azaltarak sporcuların daha uzun ve daha yoğun egzersiz yapmalarını sağlar. Fakat doping maddelerinin kullanımı, öncelikle sporcu sağlığına zarar verir. İkinci olarak doping madde

2 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Spor Yöneticiliği, ilknur.hacisoftaoglu@bilgi.edu.tr
3 Dr. Spor Hekimi, asendil66@gmail.com

lerinin kullanımı, günümüz sporunun temel ilkelerinden biri olarak kabul edilen adil oyun ilkesine aykırıdır. Son olarak doping kullandığı tespit edilen sporcular, spor popüler kültürün önemli bir parçası ve toplumsal etki gücü yüksek bir alan olduğu için çocuk ve gençler tarafından hayranlıkla izlenen kişilerdir ve yaptıkları bu eylemle olumsuz rol model oluştururlar.

Söz konusu olumsuz etkileri nedeniyle spor endüstrisi ve dünya çapındaki spor organizasyonları, doping maddelerinin kullanımını önlemek için sıkı önlemler almaktadır. Bu önlemler arasında düzenli doping testleri, cezai yaptırımlar, daha iyi eğitim ve farkındalık kampanyaları bulunur. Birçok spor kuruluşu, hükümetler, anti-doping ajansları gibi kuruluşlar tarafından sporcuların madde kullanımını düzenleyen kurallar ve yönetmelikler belirlenmiştir. Dünya Anti-Doping Ajansı (WADA) 1999 yılında bu amaçlarla kurulmuş uluslararası bir kuruluştur. Sporcuların doping testlerine tabi tutulması, doping kullanımının tespit edilmesi ve cezalandırılması konusunda yetkilidir. Ancak, dünya çapında tüm eğitimlere, tedbirlere, sporculara, antrenörlere verilen cezalara rağmen doping madde kullanımı sona erdirilememiştir.

Bu kapsamda bu çalışma, doping madde kullanımının sona erdirilememesinin nedenlerini Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) arşivlerinden ve WADA "Dünya Doping İstatistikleri"nden faydalanarak, ekonomik ve toplumsal yapı ile bağlantısı ve rekabete dayalı endüstriyel bir spor sistemi üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır. Bu nedenler, sporda ticarileşme ve sporcu bedeninin metalaşması kavramları çerçevesinde tartışılacaktır.

Futbol Taraftarlığını' Nasıl Ele Almalı?:Teorik Bir Tartışma Girişimi

Mustafa Berkay Aydın[1]

Avrupa'dan Latin Amerika'ya dünyanın dört bir yanında futbol taraftarlığı geçtiğimiz yüzyılın sonlarından itibaren bir 'toplumsal olgu' olarak öne çıktı. Yakın geçmişte Mısır'dan Türkiye'ye, İtalya'dan Arjantin'e çok farklı coğrafyalarda toplumsal mücadele süreçlerinde daha görünür bir hale gelen 'futbol taraftarlığı' olgusu güncel pozisyonlar, geçici talepler veya ortaklaşmalar ötesinde bir 'olgu' olarak nasıl ele alınabilir? Futbol taraftarlığının futbolseverlikten, sporseverlikten, futbol izleyicisinden, günümüzde sistemin daha da arzuladığı tüketiciden farkları neler? Taraftarlık asgari bir temel düzeyden başlamak üzere sosyalleşme ve organize olmayı içeren bir kavram. Bu çalışmada esas olarak bu sorunsal üzerinde durulacaktır. Bireysel hayranlık, bireysel spor takibi, bireysel kulüp takibi ötesinde bir şekilde 'kollektivite' içeren kavram olarak 'taraftarlık', futbol bağlamında bir kamusallık vesilesi gibi bir pozisyona sahip gözüküyor. Ama 'taraftarlık' nasıl ortaya çıktı? Seyirci, taraftar, medya temelli tüketici seyirci, sporsever kavramları nasıl birbirinden ayrılabilir?

Bu çalışmada 'futbol taraftarlığı' olgusuna bakış için teorik ve tarihsel bir analiz gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda çok farklı düşünürlerden yararlanılmaya çalışılmakla birlikte, özellikle İngiliz tarihçi E. P. Thompson'ın yaklaşımı ile kapitalizm ve piyasa ilişkilerine tepki olarak 'sınıfın' ortaya çıkmasına benzer bir şekilde, futbol alanında piyasa kuralları ve yabancılaşmanın tepkisi olarak 'taraftarlık' olgusunun ortaya çıkışına bakılmaya çalışılacaktır. 1960'ların ortasından itibaren bugünkü anlamında taraftarlık organizasyonun ilk örnekleri ortaya çıkarken bu süreç futbolda profesyonelleşme, toplumsal hareketler, kapitalizmin gelişimi ve yaşam – alanlarının oyunun 'sömürgeleştirilmesiyle' alakasız bir süreç midir? 'Taraftar' organizasyonlarının tek derdi 'oyunu takip etmek' ve 'destek' vermek' mi? Yoksa başka bir kolektivitenin deklarasyonu mu?

1 Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, berkayaydin@uludag.edu.tr

Taraftarlık zaman ve mekan anlamında sürekliliği olan, insan deneyim ve tecrübesinin, 'anılarının' zemini olan, 'tarihi' oluşabilen bir olgu olarak dikkat çekmektedir. Genel olarak, planlanan sunum; a-) tarihsel süreç içerisinde 'taraftarlığın' ortaya çıkması b-) 'taraftarlık' ve teorik öneriler c-) dijital çağ ve taraftarlık olmak üzere esas olarak üç ana bölümden oluşmaktadır.

TASLAK

Panel 11

COVİD-19 PANDEMİSİ, DOĞAL AFETLER VE YAYGIN KRİZLERİ RİSK TOPLUMU, BELİRSİZLİK VE GÜVENSİZLİK EKSENİNDE YENİDEN DÜŞÜNMEK

20. Yüzyılın son çeyreğinden bu tarafa yaşadığımız dönem risk toplumu ve sonrasında küresel risk toplumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama tartışmasız olmasa da yaşadığımız son yirmi otuz yılda küresel riskler, afetler ve krizler katlanarak artmış bulunuyor. Beck dizginsiz modernleşme sonucunda zenginliklerin üretiminin sistematik olarak risklerin sosyal üretimiyle el ele yürüdüğünü belirtir. Küresel risk toplumu, ona göre, birincil modernite koşullarının küreselleşme, bireyselleşme, cinsiyet devrimi, yetersiz istihdam ve (ekolojik kriz, küresel finans piyasaların çökmesi) gibi küresel riskler tarafından ortadan kaldırılmasından doğmuştur.

Beck ve Giddens'in ortaya koyduğu küresel riskler ve krizler son dönemde öneli artış gösterdi: Depremler, orman yangınları, etkisini giderek artıran kuraklık, seller, fırtınalar, doğal afetler; ekonomik kriz, işsizlik, salgınlar, derin eşitsizlikler, açlık vb krizler küresel çapta korku ve kaygılara sebep oluyor. Bu krizlere 2020 başında Covid-19 krizi eklendi. Covid-19 salgını 6-7 milyondan fazla insanın yaşamına mal olurken henüz daha ne kadar süreceği bilinmiyor ve pandeminin çok boyutlu sonuçları henüz tam anlamıyla değerlendirilmiş ve anlaşılmış değil. Diğer yandan, Kahramanmaraş merkezli depremin yol açtığı büyük felaketin insani ve toplumsal sonuçları ortaya koyabilmiş değiliz. Gerek küresel gerekse ülke olarak maruz kaldığımız Covid-19 pandemisi ve deprem afetleri kriz toplumunun bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Önerdiğimiz panelde Covid-19 pandemisi bir yandan, diğer yandan deprem felaketinin ve krizin sosyokültürel yansımaları, değerlendirilmeleri ve başa çıkma stratejilerini tartışmayı amaçlıyoruz.

Covid-19 Pandemsi, Afetler ve Krizleri Risk Toplumu, Söylentiler ve Komplo Teorileri Bağlamında Değerlendirmek

Kayhan Delibaş[1]

Son yüz yıldır yaşadığımız en ciddi sonuçları olan COVİD-19 küresel salgını gündelik hayatların her boyutunu rayından çıkarıcı bir etkiye sahip olmuş, risk ve belirsizliğin giderek artmasıyla toplumsal korku, kaygı, anksiyete önemli ölçüde artış göstermiştir. Salgınla mücadele adına küresel çapta şimdiye dek görülmedik tedbirlerin alınması kaçınılmaz olmuş, denenmemiş birçok tedbir denenmiş ve önemli kısıtlamaların konulması gerekmiştir.

20 Yüzyılın son çeyreğinden bu tarafa yaşadığımız dönem risk toplumu ve sonrasında küresel risk toplumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama tartışmasız olmasa da yaşadığımız son on yılda afetler ve krizler katlanarak artmış bulunuyor. Sınırsız ve dizginsiz modernleşme sonucunda zenginliklerin üretiminin sistematik olarak risklerin sosyal üretimiyle el ele yürüdüğü bir dönem olmuştur. Küresel risk toplumu erken modernite koşullarının küreselleşme, bireyselleşme, cinsiyet devrimi, yetersiz istihdam ve (ekolojik kriz, küresel finans piyasaların çökmesi) gibi küresel riskler tarafından ortadan kaldırılmasından doğmuştur. Bu krizlere 2020 başında Kovid-19 krizi eklendi. Covid-19 salgını başından bu yana 6-7 milyondan fazla insanın yaşamına mal olurken henüz daha süregiden bir kriz olduğu tartışmasızdır. Diğer yandan, 6 Şubat, Kahramanmaraş merkezli depremin yol açtığı büyük felaketin ardından ortaya çıkan çeşitli söylenti, şehir efsaneleri ve komplo teorilerinin afetler karşısında kafa karışıklığı, şüphecilik ve güvensizlik yayarak afetleri daha da yıkıcı hale getirebilmektedir.

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, kdelibas@adu.edu.tr

Bu şüpheci gruplar hükümetin ve yetkili kurumların COVID virüsünün ve insanın neden olduğu deprem afetleri karşısında oluşturduğu tehdidi yönetmek için uygulamaya koyduğu stratejileri nasıl etkilemektedir? Sorusu önemli bir soru ve bugüne dek kapsamlı olarak incelenmiş değil. Çalışmanın amacı Covid-19 pandemisi ve Kahramanmaraş depremleri ardından yaygın olarak ortaya çıkan söylentiler, şehir efsaneleri ve komplo teorilerinin söz konusu afetler ve krizler karşısında toplumsal başa çıkma potansiyellerini ne yönde engellediğini tartışma amaçlanmaktadır.

Risk ve Belirsizlikler Çağının Güvencesizlikleri ve Kayıtsızlıkları Arasında Covid 19 Pandemisi

Kadir Şahin[2]

2020 yılının başından bu yana uzunca bir süredir dünyayı ve Türkiye'yi etkisi altına alan pandemi koşulları, bireylerin ve toplumların etkilenme biçimi açısından her defasında ekonomiye özgü matematikleştirilme şekilleriyle sunulmaktadır. Dünya genelindeki vaka ve ölüm oranları sunulurken, görünenlerin her defasında 'riskin demokratik düzeydeki etkilemeleri' çerçevesinde dile getirildiği rahatlıkla söylenilebilir. Çünkü pandeminin sunum dili kitleler adına, onun sosyal derinliğini yalıtan türde algılar ve hatta yaşananları kanıksatıcı 'kayıtsızlıklar' inşa etmektedir. Ancak pek çok felakette olduğu gibi Covid-19 pandemisi de sosyal koşulları ve hatta bunun ürünü olan sınıfsal temelleri (ya da eşitsizlikleri) ihmal etmeyen bir realiteyi, klasik bir durum olarak karşımıza çıkarmaktadır. Neredeyse her gün büyük bir gündem konusu olarak karşımıza çıkan ""ortalama değer tabloları"" ve anlatıları -buna Turkuaz Tablolar da dahil- böylesi türden okumalara dair detaylar vermediği gibi, algıların bu yöndeki farkındalığına negatif yönlü etkilerde bulunmaktadır. Çünkü her ""ortalama değer anlatısı"" gündelik hayatın pratiklerindeki seyrin görünürlüğünü ortadan kaldıran etkiler üretmektedir. Ancak koronavirüs pandemisindeki bu türden anlatı biçimi, ""kırılgan hayatların"" -yani ""güvencesizlerin""- içine düştüğü durumlar ve onları etkileme boyutları açısından oldukça önemli detaylar sunmaktadır. Böylesi büyük bir etken, en temelde yüksek ölçekli riskler karşısındaki bu türden hayatları biopolitik açıdan da kodlayan ve ayrıştıran nitelikleri ortaya çıkarmaktadır.

Geç modern koşullardaki küresel iktidarın 'kayıtsızlık esaslı stratejisi' -pandemi sürecindeki yüzeysellikleriyle çoğunlukla bozuma uğratılmış gibi görünse de- temelde belirleyicisi olduğu koşullarının sürdürülebilmesi adına hayati önemi olan tavırlardan öteye geçmemekteydi. Hatta pandemide ortaya çıkan sistemsel tavır ""kayıtlı gibi görünen kayıtsızlıklardan"" ibaret gerçeklikler niteliğindedir. Nitekim yüksek ölçekli risk koşullarında dahi 'tüketiciliğin' her defasında teşvik edilmesinin nedeni yine buradan kaynaklanmaktaydı. Dolayısıyla geç modern evrede yükselen tüketim kültürü için 'ölüme dahi kayıtsız kalabilme' hali artık ahlaki bir sorun olmaktan çıkmıştır. Açığa çıkan yıkıcı kayıtsızlık, yaptırıma tabi bir gerçeklikle dahi karşılaşmayarak, her türden kırılgan hayatı 'homo sacer' statüsüne itebilmektedir. Dahası 'kayıtsızlık', kayıtsız kalmanın mümkün olmadığına dair söylemlerin yükseldiği noktada bile, ""kayıtlı gibi görünebilme yeteneğinin"" altında kurgulanabilen bir gündelik hayat tarzı olarak kendini sürdürebilmektedir. Pandemide bu türden yaşananlar her türden hayatın potansiyel bir 'çıplak hayata' nasıl dönüşmekte olduğunu ortaya koyan gerçeklikler haline bürünmektedir. Bu açıdan koronavirüs pandemisi, geç modern koşullara özgü biopolitik master planın hatlarının daha derinden çizildiği bir süreç olarak insanlık tarihindeki yerini almaya doğru ilerlemektedir.

2 Karabük Üniversitesi, Sosyoloji, Doçent, kadirsahin09@gmail.com

Deprem Sonrası Krizlerde Sosyal Sermaye Aile ve Afet Direnci: Deprem Sonrası Aydına Yerleşen Deprem Zedeler Örneği

Kayhan Delibaş[1]

Aynur Çam[2]

Afet, bir toplumu ya da çevreyi olumsuz olarak etkileyen, aniden gelişen, doğal ya da insan kaynaklı olaylardır. Afetlerin neden meydana geldiğini anlamanın en önemli noktası, onların sebeplerinin sadece doğal olaylar olmadığını anlamadan geçer. Çünkü depremler aynı zamanda sosyokültürel, siyasal ve ekonomik koşulların ürünüdürler. Deprem olgusu, doğal bir felaket olarak toplumsal ve bireysel yaşamlarımız üzerinde pek çok kırılgan ve yıkıcı etkileriyle yeni neden-sonuç ilişkileri üretmiş durumadır. İçinde yaşadığımız çağda küreselleşme, teknoloji, bilim, sağlık, eğitim gibi etkenlerin çok yönlü etkileşimi aynı zamanda krizler, riskler, fırsatlar alanındaki dağılımların eşitsizliğini de içinde barındırmaktadır.

Kriz durumlarında anında, ihtiyacımız olan tek şey normale, daha doğrusu bildiğimiz ve bize tanıdık gelen bir şeye dönme arzusudur. On bir ili etkileyen deprem felaketi, olağan yapıda bir toplumsal düzeni etkilemiş bir durum değil; öncesinde yaşanan ve yeni çelişki, risk, korku, belirsizlik, savunmasızlık, fırsatlar, günlük yaşam pratikleri gündeme getiren çok yönlü krizlerin (pandemi, ülke ekonomisinin zamlarla gündemi vb.) üzerine eklenen bir durumu belirtmektedir.

Toplumsal düzenin ve toplumsal düzeninin sürdürülmesinin temelinde yer alan "aile" oluşumu ve aile halkının yaşanan bu hızlı dönüşümlerdeki etkinliği ve dirençliliği durumları hem sahip oldukları sosyal sermayenin gücüyle hem de ellerindeki ekonomik gücün boyutu doğru orantılı bir ilişki göstermektedir. Çünkü ailelerin devletin sunduğu imkânlardan, toplumsal kurumlardan ne derece yararlanabiliyor olduğu, aile ilişki ağlarının ne derece kapitalist bireyselleşme koşullarından uzak kalmış olabildiği yaşanan krizlerde direnç ağları oluşturabilmelerinde oldukça önemlidir. Bu açıdan çalışma deprem sonrasında Aydın'a gelen ailelerin yaşadıklarının ortaya koyulması ve paylaşılması bakımından önemlidir. Yaşanan deprem koşullarında gözlemlemiş olduğumuz aile kurumlarında, sermaye türlerinin, afet bilincinin, kültürel yaşamların afet dayanıklılığı üzerinde oldukça etkin bir işleyişe sahip olduğunu görmekteyiz. Çünkü deprem koşullarının kurumsal ya da hükümete bağlı kriz ve çıkmazlarının aşılmasında sermaye türleri ve afet bilinci oldukça etkin olmuştur. Bu bakımdan ailelerin afet bilincinin, sermaye türlerinin kriz üzerindeki etkisini belirleyebilmek amacı ile Efeler ilçesine gelen 20 kişi ve aile üyeleri ile derinleşmesine görüşmeler yapılmış. Bu çalışmada deprem bölgesinden yeni bir toplumsal alana dâhil olan ailelerin krizle nasıl baş etmeye çalıştıkları, toplumsal hafızaların oluşumun ne olduğu, yer (mekan) bağlılığı, süreç boyunca kaynak ve yardımlardan nasıl yararlanıp, yararlanamadıkları yaşanan krizlerin çözümlemesindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

1 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, kdelibas@adu.edu.tr

2 Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, aynur.cam7@gmail.com

Panel 12

ULUSLARARASI TARIM ÖRGÜTÜ (FAO) - KRİZLER ÇAĞINDA GIDA VE TARIM

FAO'nun Temel Raporları Işığında Dünyada Açlık ve Gıda Güvensizliği: Ana Bulgular ve Eğilimler

Kıvanç Özcan[3]

Çoklu tehditlerin baskısı altındaki tarım-gıda sistemi her geçen gün daha az insanı besleyebiliyor. Küresel ve bölgesel planda artan eşitsizlikler, Ukrayna ve Rusya gibi tarım ve gıda açısından kritik ülkelerdeki çatışmalar, ekonomik şoklar, COVID-19 pandemisinden çıkışın sancıları ve doğal kaynakların hızla tükenmesi tarımsal üretim ve gıda fiyatları üzerinde baskı oluştururken besleyici gıdalara erişim giderek zorlaşıyor. Bunun sonucunda da açlık ve gıda güvensizliği artıyor.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), dünyadaki açlık ve gıda güvensizliğinin durumunu yayınladığı ve katkı verdiği raporlar ve çalışmalarla yakından izliyor. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında ve 'Açlığa Son' hedefi doğrultusunda, öngörülerini ve politika önerilerini karar vericilerle paylaşıyor.

Bu sunumda, "Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenmenin Durumu 2023", "Gıda Krizleri Küresel Raporu 2023" ve "Stratejik Çerçeve 2022-31" başlıklı çalışmalar başta olmak üzere FAO'nun temel raporlarından hareketle açlık ve gıda güvensizliği konularındaki ana bulgular ve eğilimler paylaşılacaktır. Bu kapsamda, tarım-gıda sistemini tehdit eden zorluklara değinilecek ve söz konusu sistemin kapsayıcı ve eşitlikçi bir şekilde dönüşümü konusunda FAO'nun tutumu açıklanacaktır.

6 Şubat 2023 Depremlerinin Tarım Sektörüne Etkileri Karşısında FAO'nun Müdahale Çalışmaları

Çağatay Çebi[4]

FAO'ya göre tarımdaki toplam zarar ve kayıp 6.4 milyar ABD dolarıdır. Tarım sektöründeki doğrudan zarar 1.3 milyar ABD doları olarak tahmin edilmiştir. Ayrıca tarım sektöründe üretim kaybı olarak 5,1 milyar ABD doları tutarında zarar meydana gelmiştir. Bu zararlar tarım arazilerinin, hayvanların ve sulama sistemlerinin hasar görmesi, yolların ve çiftliklere erişimin kısıtlanması gibi dolaylı etkilerden kaynaklanmıştır.

FAO, Gıda Güvenliği ve Geçim Kaynakları sektörünün eş lideri olarak, tarım sektörünün ihtiyaçlarını değerlendirmek ve gerekli desteği sağlamak için ortaklarla yakın işbirliği yapmıştır. Bu kapsamda, FAO, Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte çalışarak depremin hemen ardından bir Deprem Ön Değerlendirme raporu ve bunu takiben daha detaylı Tarım Sektörü İhtiyaç Değerlendirmesi ve Coğrafi Bilgi Değerlendirmesi yayınlamıştır.

Depremin ardından, FAO, Tarım ve Orman Bakanlığı (ToB) ile işbirliği içinde, Deprem Müdahele ve İyileştirme Planı'nı (ERRP) başlattı. ERRP çerçevesinin birincil amacı, tarım ve tarıma dayalı gıda sektörünün ve kırsal geçim kaynaklarının yenilenmesi ve iyileştirilmesi yoluyla gıda üretimini ve gıdaya erişilebilirliği devam ettirmektir. Planın üç ana sonucu, tarım-gıda sistemlerini acil dönemde iyileştirmeye odaklanırken, orta ve uzun vadeli eylemlerle tarımsal iş gücünü canlandırmayı

3 Proje Koordinatörü (FAO)
4 Proje Koordinatörü (FAO)

TASLAK

ve kırsal toplulukları güçlendirmeye yöneliktir. ERRP, kadınların güçlendirilmesi, felaket riskinin azaltılması, daha iyi yeniden inşa, özel sektör katılımı ve iklim dostu ve doğa tabanlı çözümler gibi çeşitli yaklaşımları benimsemektedir.

Kimseyi Geride Bırakma: Gıda ve Tarım Sektöründe Sürdürülebilir Bir Kırsal Kalkınma Faktörü Olarak Kadınların Kilit Rolü

Neşe Çakır Sayran[1]

> "Kadınlar, toplumsal açıdan üretime daha çok katılıp ev işleriyle daha az uğraştığı zaman özgürlüğe kavuşacaktır." Simone de Beauvoir

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 5 bizi şunu yapmaya çağırıyor: 2030 yılına kadar Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini ve Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesini sağlamak. Bunun için son tarih hızla yaklaşıyor.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi FAO Stratejik Çerçevesine dahil edilmiştir (2022–2031) tüm çabamız dört iyiye ulaşmak, bunlar: daha iyi üretim, daha iyi beslenme, daha iyi bir çevre ve herkes için daha iyi bir yaşam ve sonuç olarak kimseyi geride bırakmamak.

Gıda ve tarım sektörü, sürdürülebilir kırsal kalkınmanın merkezinde yer alırken, kadınlar üretimden tüketime kadar ki süreçlerde etkili bir şekilde sürdürülebilirliğin sağlanmasında temel teşkil ederler. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması ve kırsal bölgelerin kalkınması için kadınlara yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, daha adil, sağlıklı ve dengeli bir gelecek için hayati öneme sahiptir. Ancak, kadınlar genellikle kaynaklara, hizmetlere ve bilgiye sınırılı erişebildiklerinden potansiyellerini tam anlamıyla kullanmakta zorluklarla karşılaşırlar.

Gıda ve tarım sektörü, kırsaldaki kadınlar için temel bir yaşam kaynağıdır ve bu alanda önemli sorumluluklar üstlenirler. Kadınlar, tarımın farklı aşamalarında çeşitli görevler üstlenerek hem ailelerinin geçimini sağlamak hem de toplumun beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için önemli katkılarda bulunurlar.

Kadınların tarım ve gıda sektöründeki rolünün güçlendirilmesi, kırsal bölgelerde ekonomik büyümeyi desteklerken aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasına da katkı sağlar. Kadınların eğitimi, finansal hizmetlere erişimi ve teknolojiye adaptasyonu gibi alanlarda desteklenmelerinin, üretim verimliliğini artırdığı bilinmektedir. Ayrıca, kadınların liderlik rollerini üstlenmelerine ve karar alma süreçlerine katılmalarına olanak tanımak, sektörün inovasyon kapasitesini de artırabilir.

Öncelikle, kadınların tarım ve gıda üretimine katılımı, gıda güvencesinin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Kadınlar, toplumun büyük bir bölümünün beslenme ihtiyaçlarını karşılayan tarımsal üretimin temel taşıyıcılarıdır.

Ev işlerinde ve bakım hizmetlerinde daha az yer almak ise kadınların zamanlarını daha verimli kullanmalarına olanak sağlayacaktır. Eşit ev işi ve bakım hizmeti paylaşımı ve daha fazla zaman, kadınların kişisel gelişimine, eğitime ve iş fırsatlarına erişmelerini kolaylaştıracaktır. Bu da kadınların özsaygılarını ve kendilerine olan güvenlerini artıracak ve potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerini sağlayacaktır.

1 Cinsiyet Uzmanı (FAO)

TASLAK

Kadınların üretimde daha fazla yer alması, gelir getirici faaliyetlere katılımı, istihdama erişimi ekonomik katkılarını ve katılımlarını artıracaktır. Eğitim, istihdam ve liderlik rollerine erişimde artış, kadınların gelir seviyelerini yükseltecek ve finansal bağımsızlıklarını da sağlayacak. Bu da kadınların aile içinde ve toplumda daha etkili ve güçlü bir konuma gelmelerine olanak sağlayacaktır.

Sonuç olarak, kadınların gıda ve tarım sektöründe aktif katılımı, gıda güvencesini artırmanın yanı sıra ekonomik kalkınmayı destekler, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eder ve sektörün sürdürülebilirliğini güçlendirir. Bu nedenle, kadınların bu sektördeki rollerini güçlendirmek, daha adil ve sağlıklı bir geleceğin inşasına katkı sağlayacaktır.

QU Dongyu, FAO Genel Direktörünün de belirttiği gibi verimli, "kapsayıcı, dayanıklı ve sürdürülebilir tarımsal gıda sistemleri kadınların yetkilendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına bağlıdır.

İnsana Yakışır İş Yaklaşımı: Tarımsal İşgücünün Sürdürülebilirliği Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Geçişte Akademinin Rolü

Ahmet Aydemir[2]

Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar), çevresel faktörler kadar sosyal ve ekonomik faktörlere de odaklanmaktadır. 3. SKA, sağlıklı ve kaliteli yaşamı güvence altına almayı ve ruh sağlığının geliştirilmesini içermektedir. Bu kapsam, rekabetin gün geçtikçe arttığı iş hayatında hem beyaz hem de mavi yaka çalışanlar için önem kazanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verileri, çalışanların %15'inin psikolojik sorunlar yaşadığı, her yıl 12 milyara yakın iş gününün bu sebeple kaybedildiği ve bunun üretkenlik maliyetinin 1 trilyon dolar olduğunu göstermektedir.

8. SKA, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme, üretken istihdam ve herkes için insana yakışır işleri desteklemeyi içermektedir. Bu amaç, ekonomik büyümenin yalnızca insana yakışır iş koşullarında gerçekleşebileceğini savunmakta ve küresel standartlarda kişi başı gelir, eşit işe eşit ücret, çalışan hakları ve güvenli çalışma ortamları konularını kapsamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre dünyanın %60'ı işgücündeyken, bu oranın yarısı enformel ekonomidedir. Ayrıca işgücünde bulunanların %8'i yoksulluk sınırının altında ve %13'ü yoksuldur. Bu veriler çalışanların sosyoekonomik ve psikolojik olarak idealden uzak koşullarda çalıştığı göstermekte ve çalışanlar için insana yakışır çalışma koşullarının sağlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışan refahının insana yakışır iş koşullarında sağlanmasının en önemli olduğu sektörlerden biri de tarımdır. ILO verilerine göre 1 milyardan fazla insan tarımcılıkla uğraşmakta ancak temel ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu sebeple yeni nesiller gün geçtikçe tarımdan uzaklaşmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, BM İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri, ILO Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi, Adil Ticaret ve Avrupa Sosyal Haklar Sütunu, tarımcılıkta insana yakışır iş ortamları sağlanması konusunda kılavuz görevi görmektedir.

2 Eğitim Program Yöneticisi (BALTAŞ)

TASLAK

Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Geçişte Akademinin Rolü

Pınar Gökçin Özuyar[1]

Sürdürülebilirlik hiç olmadığı kadar gerek birey gerek toplum ve yaşadığımız kentler gerekse içinde bulunduğumuz sektörlere etki etmeye başlamıştır. Bir zamanların romantizm unsurları da içeren, sürdürülebilirliği sadece çevrecilik olarak ya da basitçe 'kirleten öder' diye tanımlalar yerini aslında etki, sorumluluk ve karar alma açısından çok daha fazla paydaş içeren karmaşık süreç ve mekanizmalara bırakmaya başlamıştır. Bu dönüşüm gerek bireyin dahil olduğu yerel ve küresel normlar, gerekse ulusal ve uluslararası mevzuat da izlenmektedir. Bu karmaşık, zor ama aynı zamanda umut içeren dönüşüm süreci, sürdürülebilirliğin tüm ilgili alanlarına ama tabii kimi zaman farklı hızarda yaşanmaktadır.

İşte 'sürdürülebilir gıda sistemleri' de tam bu dönüşümün ortasında yer almaktadır ve bu geçiş yine, tarladaki üreticiden, gıda israfı ve atığının yönetimine kadar birçok küçük ve büyük etki yaratacak çok paydaşlı bir anlayış ve karar zincirini içermektedir. Üniversiteler bu paydaşların arasında iki açıdan önemli yere sahiptir. Birincisi sürdürülebilir gıda sistemlerinin bir parçası olarak, ulusal mevzuatta tanımlandığı şekilde, konuda eğitim, araştırma ve topluma katkı faaliyetleri yürütürken, kendileri de yemekhaneleri vb. aracılığı ile altyapı ve operasyonlarıyla ilgili uygulamalarında doğrudan etkiye sahiptirler. İkinci önem ise üniversiteler aslında sürdürülebilir gıda sistemlerinde ihtiyaç duyulan çok paydaşlı katılım için bir ortam yaratabilme özelliğidir. Bu anlayışla yola çıkan BAU SÜGAM'da iyi ve kötü edinilen tüm deneyimin de örnekleri ile işte bu model bir kere daha, çok paydaşlı ve katılımcı anlayış ile sahiplenilmelidir.

TASLAK

1 Bahçeşehir Üniversitesi, Sürdürülebilir Gıda Sistemleri Uyg-Ar Merkezi Müdürü

Panel 13

TIPTA YENİLİKÇİ UYGULAMALARIN VE TEKNOLOJİLERİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Bu Panelde ele alınacak konular TÜBİTAK 1004 kapsamında yürütülen sekiz farklı ve birbiriyle bağlantılı geliştirilecek olan Türkiye'de Rejeneratif ve Restoratif Tıp Uygulamalarının bir alt bileşeni olarak bu uygulamaların toplumsal etkilerini ortaya koymayı amaçlayan araştırmanın nicel ve nitel verilerine dayanmaktadır

Hedef kitlesi olan hasta grupları, SMA hastaları, karaciğer hastaları, epidermal doku hasarı olan hastalar, menisküs hastaları, iskelet kası hastaları, kanser hastaları ve IPS hücre kullanımı ile müdahalede bulunulabilecek olan tıbbi hastalardır. Bu proje kapsamında hastaların ve hasta yakınlarının kullanıma dair potansiyel yaklaşımları, yaşayabilecekleri sorunlar, teknolojilerin hastalar ve yakınları üzerindeki avantajlı ve dezavantajlı yanları, yol açabileceği etkilerin güçlü ve zayıf yönleri irdelenecektir.

Bu panelde özellikle sosyo-kültürel ve etik boyutu ele alan nicel ve nitel verilerin sunumları yer alacaktır.

Kök Hücre Tedavilerine Yaklaşımlarda Kültürel Farklar: Ege ve Doğu Anadolu Bölgesi Hastalarının Değerlendirilmesi

Çiler Dursun[2]

Kök hücre tedavileri, dünyada ve Türkiye'de hızla gelişen ve yaygınlaşan yenilikçi tıp uygulamalarını içermektedir. Bu tedaviler başlangıç aşamasında sayılabileceğinden henüz hastalar için olduğu kadar kamu sağlık sistemi açısından da yüksek maliyetli tedaviler arasındadır. Kök hücre tedavilerinin zamanla çeşitlenmesi ve yaygınlaşmasına bağlı olarak rutin tedaviler arasına girebileceği ve maliyet faktörünün azalabileceği öngörülebilir. Bunun gerçekleşebilmesi adına Türkiye'de kök hücre tedavilerine ilişkin genel toplumsal anlayışın da uygulamaların alt yapısının gelişmesine paralel olarak benimseyici bir yöne doğru yol almalıdır ve bunun için de belirli bir sürece, o süreçte yürütülecek kamu sağlık iletişimi stratejilerine ihtiyaç vardır. Bu sağlık iletişimi stratejilerini geliştirebilmek adına, Tübitak tarafından 2021 yılından itibaren desteklenen ve Ankara Üniversitesi'nin yönetici olduğu "Rejeneratif ve Restoratif Tıp Araştırmaları ve Uygulamaları" başlıklı proje kapsamında, Türkiye'deki hastaların kök hücre tedavilerine yönelik yaklaşımları geniş bir saha çalışmasıyla derlenmektedir. Herhangi bir kronik ya da akut hastalık durumu içerisinde bulunan kişilerin kök hücre tedavilerine yönelik yaklaşımlarını karşılaştırmak amacıyla bu bildiride, Ege ve Doğu Anadolu bölgelerindeki hastalar üzerinde uygulanan kapsamlı yüz yüze anketin sonuçları değerlendirilmektedir. Bu amaçla Ege Üniversitesi Araştırma Hastanesinde yapılan 147 Anket, yine İzmir özel Medicana hastanesinde yapılan 25 Anket ile Erzurum Atatürk Araştırma ve Eğitim Hastanesinde yapılan 150 Anket ve Erzurum özel Buhara hastanesinde yapılan 50 Anket sonuçları, bölgeler arasında olduğu kadar kamu hastanelerinin ve özel hastanelerin hastaları arasındaki kök hücre tedavilerine yönelik yaklaşım farkları ya da benzerliklerinin kültürel farklara dayalı bir değerlendirmesinin yapılabilmesi amacıyla analiz edilmiştir. Sonuçların bölgesel toplumsal yapı farklılıklarını yansıtıp yansıtmadığı bu bildiri ile gözden geçirilmektedir.

2 Ankara Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Profesör, cdursun@ankara.edu.tr

Bilim ve Teknoloji Arasında Sıkışmak: Hasta Yakınları ve Sağlık Çalışanlarının Yenilikçi Kök Hücre Tedavilerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Ömer Faik Anlı[1]

Günümüzde bilim algısı üzerine yapılacak hemen her çalışma için, bütün alt alanları, araştırma pratikleri ve çıktılarıyla tıp bir arketip alan durumundadır. Toplumun farklı kesimlerinin farklı değer referanslarına, eğitim düzeylerine ve kültürel perspektiflere sahip olmaları, onların sosyal kurumlarla nasıl ilişkileneceklerine dair sonuçlar doğururken, teknolojinin toplumsal kullanımları hemen hiçbir hiyerarşik filtreleme mekanizması olmaksızın bilgi, veri ve fikir yayılımını mümkün ve mevcut hale getirmiş durumdadır. Buna bağlı olarak da "bilim"e (araştırma kapsamında tıbbi bilimlere-teknolojilere) ilişkin kavrayış çeşitli dolayımlara girerken, bu kavrayışın motive ettiği veya koşullandırdığı ya da en azından etkilediği somut davranış örüntüleri ve bunun bireyselliği aşarak toplumsala etki eden sonuçları, kısacası bilimin kavramı üzerinden toplumsala etkisi daha önce görülmemiş bir güçle sosyal dolayıma girmektedir. Tıbbi uygulamalar özelinde doğrudan somut ve yüzde yüz olumlu teknolojik beklentilerle motive olan talepler karşılan(a)madığında sonuç kimi zaman tahrif edici biçimde bilime yansıtılmakta kimi zaman da bilime ilişkin (gerek kurumsal gerek kavramsal) olumsuz yargıları beslemektedir. Bu çalışmada -ilgili proje kapsamında- hasta yakınları ve sağlık çalışanları ile yapılan mülakatlara dayalı olarak katılımcıların bilime ve/veya bilim insanlarına duydukları güvenle zihinlerindeki bilim ve / veya teknoloji tanımının örtüşüp örtüşmediği, bilime başvuruda özdeş rasyonel karar verme süreçlerinin mi değer tabanlı bir karar mekanizmasının aktif olduğu, ilgili yenilikçi uygulamaya yönelik araştırma yapma / bilgi edinme eğiliminin gücü ve hangi koşullarda ilgili uygulamanın onaylanacağına ilişkin kriterin nasıl bir tartışma ortamının konusu olduğu sorularına yanıt aranmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kök Hücre Tedavilerine Yönelik Sağlıklı Bireylerin Yaklaşımlarının Nitel Değerlenmesi

Nilay Çabuk Kaya[2]

Elif Yirmidokuz[3]

Günümüzde sağlık teknolojisi alanında sayısız yenilikle karşılaşmaktayız. Bu yenilikler insan bedeni ve tedavi süreciyle ilgili iatrojenik bakış açılarının tersine dönmesini beraberinde getirmektedir. Eskiden tedavi sürecinde yan etkilerin beklenen sonuçlar dahilinde ele alınması, sağlık alanında yaşanan son teknolojik gelişmelerle birlikte en aza indirgenmeye çalışılmaktadır. Bu noktada son dönemlerde güncelliği giderek artan kök hücre tedavi yöntemleri ile karşılaşmaktayız. İnsan vücudunda bulunan tüm hücrelerin, dokuların kısacası tüm yapıların kökenini oluşturan kök hücreler sayesinde hastadan alınan hücreler yine hastaya nakledilerek tedavi sürecinin başlamasına imkan sağlanmaktadır. Bireyin kendi kök hücresiyle yani kişinin kendisiyle çözümlenen bu tedavi yöntemiyle yaşanacak olan değişimler sadece tıp alanıyla ilgili kalmamakta, bireysel ve toplumsal olarak beden, hastalık, sağlık, tedavi gibi kavramlara yüklenen anlamların da değişip dönüşmesine neden olmaktadır. Rejeneratif ve Restoratif Tıp Araştırmaları ve Uygulamaları Projesi kapsamında kök hücre tedavilerinin sağlıklı bireyler açısından ne anlama geldiği nitel görüşmelerle birlikte anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 100 sağlıklı bireyle gerçekleştirilen görüşmeler

1 Ankara Üniversitesi, Felsefe Bölümü, Doçent, omeranli@yahoo.com
2 Ankara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Profesör, cabuk@humanity.ankara.edu.tr
3 Ankara Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, elifyirmidokuzz@gmail.com

doğrultusunda bakım emeği kavramı üzerinden kök hücre tedavilerinin toplumsal cinsiyet yansımalarının okuması yapılmıştır. Kar topu örneklem modeli baz alınarak gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda kadın ve erkek sayısında dengeli bir dağılım sağlanması gözetilmiştir. Sağlıklı bireyler üzerinden yapılan bu anlama uğraşısında temel olarak kadınların ve erkeklerin yenilikçi tıp uygulamalarında kök hücre tedavisine konumlanışını anlamak ve yorumlanmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

TASLAK

Panel 14

TOPLUMU VE TOPLUMSALI TEKNOLOJİ DOLAYIMINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK

Teknolojilerin toplumsal ilişkilerin kurgusunda kapladığı alan ivmeli bir şekilde arttıkça bizatihi toplumsalın anlamını yeniden düşünme gerekliliği, sosyolojinin önündeki en büyük sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyoloji bugüne dek teknolojiyi düşünürken, ona çeşitli, her biri farklı uçlardaki ideolojilerin izdüşümü olan, anlamlar yükleyerek teknolojiyi ya salt bir araca indirgemiş ya ona mutlak bir faillik atfetmiş ya da onu ilişkilerin yegâne belirleyicisi olarak konumlandırmıştır. Bu panel, tıp teknolojilerini odağına alarak bu savların ötesini düşünmeye davet etmektedir. Tıp teknolojilerini kavramsallaştırmak, kendilerine içkin olan ve onları nötr, rasyonel ve ideoloji ötesi varlıklar olarak konumlandıran söylem sebebiyle bütün bu savların ötesinde bir sosyolojik tahayyülü gerekli kılar. Paneldeki sunuşlar, tıp teknolojisi örneği üzerinden herhangi bir teknoloji analizinde, teknolojinin, içinde gömülü olduğu bağlamla birlikte düşünülmesi gerekliliğini, diğer bir deyişle teknoloji ve içinde bulunduğu sosyoekonomik düzlem arasındaki dolaşık ilişkiselliği ortaya koymayı hedeflemektedir. Panelistler tıp teknolojilerinin arz ettikleri yeni hakikat rejiminin izdüşümlerini tartışırken, iktidarı, bedeni, öznelliği ve farklı toplumsal ilişkilenme biçimlerini yeniden sorguya açacaktır. Robotik cerrahi, Gamma-Knife, e-Nabız, tele-tıp ve ultrason gibi örneklerle birlikte teknolojiyle iç içe geçmiş bir toplumsalın çeşitli veçhelerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken, posthuman/transhuman söylemlerinin cazibesine kapılmadan, ancak teknoloji dolayımında ortaya çıkan yeni bedensellik, uzamsallık ve zamansallık biçimlerini de reddetmeden sentezleyici bir yaklaşımın mümkün olup olmadığı sorgulanacaktır.

Yeni Bir Toplumsallığın Eşiğinde İnsan İlişkisini Değiştiren Tıp Teknolojisi

Ali Ergur[1]

Teknolojinin gelişimi her aşamada toplum hayatının daha fazla ve daha geniş alanda ayrıntısına nüfuz etme olanağı tanımaktadır. Aynı şekilde teknolojik ilerleme, özellikle mesleklerin icrasında git gide daha fazla otomasyon, makine-temelli veri işleme ve uzmanlık pratiği geliştirme yönünde olmaktadır. Gündelik hayatı dönüştüren bu sürecin en yoğun olarak gözlemlendiği alanların başında tıp teknolojisi gelmektedir. Tıp alanındaki birçok yenilik, yalnızca hastalık sağaltımında ilerlemeler getirmekle kalmamakta, insanın insanla olan ilişkisinin doğasını dönüştürücü bir nitelik arz etmektedir. Bu kapsamda, bu bildiri, daha önce gerçekleştirilmiş araştırmaların sonuçlarından yararlanarak, iki tıp teknolojisi olgusu ve bir kamu sağlığı sorununu örnek alarak, bunların sosyolojik neden ve sonuçlarını tartışmaya açmayı hedeflemektedir. Buna göre, cerrahi becerinin yerini almaya aday bir teknik nesne olan robotik cerrahi (Da Vinci robotu), cerrah-hasta ilişkisindeki en temel ögelerden biri olan insani temas olgusunu kökten dönüştürdüğü gibi, aynı zamanda ameliyathanede bir araya gelen ilişkiler birlikteliği (assemblage) dağıtmaktadır. İkinci olarak, sinir cerrahisi alanında beyin ameliyatlarında kullanılan Gamma Knife teknolojisinin insan bedenini bir veri matrisine dönüştürmesi söz konusu olmaktadır. Nihayet, özellikle COVID-19 küresel salgınıyla gündeme gelen aşı direnci olgusu, yalnızca bir bilgi ve eğitim eksikliği değil, aynı zamanda hakikat rejimindeki değişmeye işaret eden bir belirti olarak yorumlanabilir. Bu üç olgu, tıp teknolojisinin toplumsal ilişkileri dönüştürücü etkisi kapsamında tartışılacaktır.

1 Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji, Profesör, aergur@gsu.edu.tr

İnsan ve İnsan-Olmayanın İç-İçe Geçmesi ve Yeni Toplumsallıklar: E-Nabız Örneğinde Beden ve İktidar

Cansu Çobanoğlu[2]

İnsanların dünyadaki varoluşu ve onları sarmalayan dünyaya erişimi daima dolayımlıdır; hiçbir zaman 'oradaki' bir hakikate, doğrudan bir erişim söz konusu olmamıştır. Günümüzde ise bu dolayım, gittikçe artan bir biçimde, teknoloji üzerinden olmaktadır. Teknoloji, insanların çevrelerindeki dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını ve bu dünyayı deneyimleme yollarını şekillendirirken, aynı zamanda bu dünyada var olma biçimlerini de köklü bir biçimde dönüştürmektedir. Bu ise, insan ve insan-olmayanlar arasındaki ilişkiler birlikteliği (assemblage) üzerinden kurgulanan yeni bir hakikat rejimi anlamına gelir. Teknoloji analizlerinin sosyal bilimler literatüründe son yıllarda daha büyük bir ilgiyle karşılanmaya başlaması, bu dönüşen hakikat rejimini anlamlandırma çabası olarak düşünülebilir. Ancak, şimdiye kadar doğal olarak insan ve insanlararası olan üzerine odaklanmış antroposantrik kavramsal araçların, insan ve insan-olmayanlar arasındaki bu yeni, birbiriyle dolaşık ilişkilenme biçimini kavramsallaştırırken güncellenmesi gerekmektedir; çünkü insan olmayanlar, bu yeni hakikat rejimi içinde insanlar-arası ilişkilerin yalnızca pasif bir parçası değil, bizatihi kurucu ve üretken unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bildiride, e-Nabız bir araştırma nesnesi olarak ele alınarak, bedenin bir veri teknolojisi ile birlikte toplumsal alanda değişen görünümleri tartışmaya açılacak, insan ve insan-olmayanlar arasındaki bu yeni ilişkilenme biçimlerinin politik alandaki bir veçhesi ortaya koyulacaktır. Bildirinin temel iddiası, e-Nabız'ın 2015'te bir politika aracı olarak kullanılmaya başlamasıyla birlikte, Türkiye'de politikanın yeni bir anlam kazanmaya başladığıdır. Ancak bunun ötesinde, e-Nabız ile birlikte bizatihi bedenin -ve dolayısıyla insan olmanın- anlamının çeşitli şekillerde dönüştüğü öne sürülecek, bedenin, artık nasıl 'veri-dolayımlı farklı bir varlık' olarak politik bir özne ve politik bir müdahale nesnesi haline geldiği tartışılacaktır. Bu ampirik örnekten yola çıkarak, şimdiye kadar sosyal bilimlerde çeşitli paradigma dönüşümleri yaşansa da hâkim konumunu henüz kaybetmemiş insana, bizatihi 'insan olmanın' tanımının dönüşmeye başladığı bir bağlamda ne şekillerde meydan okunduğu ve sosyolojinin bu meydan okumaya ne şekillerde cevap verebileceği gibi sorular üzerine de yeni muhakeme alanları açılması hedeflenmektedir.

Olağanüstü Zamanlarda Sağlık Hizmeti Sunmak: Tele-Tıp Deneyimi

Göksel Altınışık Ergur[3]

Tıp bilgisi, insanın bedeniyle ilişkisine bir müdahale anlamına gelmesi nedeniyle, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişten beslenir. Tıbbın modern bilimsel nitelik kazanması ise büyük ölçüde on dokuzuncu yüzyıl içinde gerçekleşmiştir. Bu süreç içinde tıp, sistemli ve pozitif bir bilim hâlini almıştır. Bu kapsamda, hasta-hekim ilişkisi, taşıdığı insani boyut bir yana, belli prosedürlerin standartlaştırılması sonucunda yapılanmıştır. Aynı şekilde tıp eğitimi de modern tıp okullarının gelişmesiyle birlikte kuram ve pratiğin bir arada götürüldüğü uzun ve zorlu bir bilimsel edinimler toplamı olarak tasarlanmıştır. Bütün bu tıp bilgisi, pratiği ve eğitimi süreçleri, bir yandan iletişim ve enformasyon teknolojisinin yenilikleri, diğer yandan bu doğrultuda oluşan yeni değerler bağlamında değişmektedir. Özellikle COVID-19 küresel salgını sırasında, sağlık hizmeti ve tıp eğitimi

2 Galatasaray Üniversitesi Toplumsal Araştırmalar Merkezi, Sosyoloji, cansucobanogl@gmail.com
3 Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Profesör, gaergur@gmail.com

alanında ciddi bir boşluk oluşmuş ve bocalama hâli yaşanmıştır. Tele-tıp teknolojisi sayesinde hasta-hekim ilişkisini kriz zamanında sürdürmek mümkünken, tıp mensupları arasında bu yeniliğe kapsamlı bir direnç gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, tıp eğitimi de fiziki temasın yerine uzaktan iletişim tekniklerinin ikame edilememesi nedeniyle vahim eksikliklerle mâlul hâle gelmiştir. Bu bildiri, bir tıp mensubunun, bir kamu üniversite hastanesinden görevli göğüs hastalıkları öğretim üyesinin kişisel ve tekil deneyiminin sosyolojik bağlamda tartışılmasını hedeflemektedir. Bu deneyimden hareket ederek, geleceğin sağlık hizmeti, tıp bilgisi ve eğitiminin nasıl şekillenmekte olduğu analiz edilecektir.

İktidarın Yeni Biçimleri: Saydamlaşan Bedenler, Bilmenin Görmekle İç İçe Geçmesi ve Ultrasonografi

Buse Akkaya[1]

Ultrason teknolojileri görünmeyeni görülür, bilinmeyeni tahmin edilebilir kılar; bedeni, ötesi görülebilen şeffaf bir varlık olarak kurgularken, insanın dünyayla ilişkilenme biçimlerini dönüştürür. İnsan ve insan olmayanın ilişkisi içinde görmek ve bilmek, görselliğe dayalı yeni hakikat rejimi çerçevesinde yeniden kurgulanır. Bilmenin görmekle iç içe geçmesiyle medikal alan görüntüleme teknolojilerine bağlı hale gelir. Bu bağlamda ultrason yalnızca yeni toplumsallıklar teşkil etmekle kalmaz, aynı zamanda tüm sosyal alanlar gibi iktidar ilişkilerini de içinde barındırır; zira iktidar bilgiye ilişkindir. Bu doğrultuda ultrason aracılığıyla tıbbi ethos ve hekimlik pratiği dönüşür. Teknolojilerin ve bilimlerin nötr olduğuna ilişkin söylemin meşru kıldığı ideoloji, teknolojilerin failliğini gizleyerek bilimsel olanı içinde bulunduğu sosyo-politik bağlamdan ayrı konumlandırır. Halbuki ultrason aracılığıyla iktidar ilişkileri şekillenirken, tıbbi uzmanlıkların sorumluluk alanları, branşların hiyerarşik konumları ve tıbbi becerinin tanımı değişir. İstenen görüntüye erişmek için doğru açı ve frekansla 'prob'un kullanılması gerekliliği, tetkik sonucunu hekimin cihazı kullanma kabiliyetine ve cihazın kalitesine yakından bağlı kılar. Bu bağlamda ultrason pazarlayıcıları ve eğitimcileri, sigorta şirketleri, dernekler gibi yeni aktörler alana dâhil olur. Dolayısıyla ultrason tekniği, görmenin bilmek olduğu modern ve rasyonel idealler üzerine kurulu olsa dahi, iktidar ilişkilerini ve piyasa koşullarını içinde barındırmasıyla nötr değildir. Öylesine ki ultrasonu kullanan ve kullanmayan branşlar bilimsel niteliklere göre değil, bu iktidar alanındaki çeşitli çatışma ve uzlaşma stratejileri doğrultusunda şekillenir. Bu kapsamda ultrason teknolojilerini kullanan çeşitli tıp uzmanlık alanlarından 27 hekimle yarı-yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Araştırma, teknolojilerin failliğini ultrason örneği üzerinden saptamaya özen gösterirken insan-insan olmayan etkileşimlerinin arz ettiği yeni toplumsallıkların iktidar yapılanmalarını Türkiye örneğinde somutlaştırmayı hedeflemektedir.

1 Galatasaray Üniversitesi Toplumsal Araştırmalar Merkezi, Sosyoloji, Akademi Dışı, akkayabuse07@gmail.com

Panel 15

ELİTLERİ ÇALIŞMAK: SOSYOLOJİNİN ZOR NESNESİNE DAİR ARAŞTIRMA PRATİKLERİ

Elitler, sosyolojinin öteden beri anlamak ve açıklamak istediği bir olgu oldu. Sosyolojinin eskimez başlıkları olan iktidar, bürokrasi, sermaye gibi kavramlar her zaman muktedir / mülkiyet ve imtiyaz sahibi bir tabakanın analizini beraberinde getirdiği gibi, toplumsal yapıdaki hiyerarşi ve eşitsizlikleri ortaya koymak isteyen her sosyolojik çalışmanın da üst sınıflara ve statü gruplarına değinmesi gerekti. Günümüzde elitler sosyolojisi, kavramsal olduğu kadar metodolojik pratikler ve izlekler üzerinden gelişen bir alt branş niteliğinde. Türkiye'de kamuoyunda sıklıkla yüzeysel ve bilimdışı nosyonlarla tartışılan elitler, elit oluşumu ve elit ayrışması gibi konular sosyal bilimsel incelemelere son derece muhtaç. Bu panelde, bilimsel problematiğinin ve saha araştırmasının odağına Türkiye'nin toplumsal yapısındaki farklı elit grupların nesneleştirilmesini alan sunumlar yapılacaktır. Profesyonel mesleklerin mensubu olarak elitler; eğitim sisteminin avantajlı güzergahlarına ve kültürel sermayeye dayanan kültürel elitler; siyasi ve bürokratik elitler ve uluslararası elit göçü konularında güncel araştırmaların verimleri bu panelde buluşacaktır. Panelin amacı, araştırmacıların elitleri nesneleştirme yolları, elit gruplara dair veri setlerinin açmazları, elitlerin kendilerine dair söylem ve sunumlarının yarattığı metodolojik zorluklar, elitlerle mülakat yapmanın gerektirdiği beceriler ve taktikler konularında araştırma pratiklerini ve deneyimlerini tartışmaktır. Panelistler son iki yıl içinde bu konuda düzenli ve sistematik bir araştırma yürütmüş sosyologlardan oluşacaktır.

Elitlerin Otobiyografileri: Elit Okul Tecrübesinin Söylemsel İnşası

Vildan Özertürk Sofu[2]

Nitelikli eğitimin yanı sıra sosyal ve kültürel imkan ve imtiyazlar sunmasıyla tanımlanabilecek olan elit okullar, mezunlarını sadece bir sonraki eğitim aşamasına hazırlamanın ötesinde, ortak kültürel ve sosyal sermaye biçimlerine dayanan bir grup kimliği de inşa eder. Bununla birlikte, aynı eğitimi alan elit okul öğrencilerinin bu kimlikle kurdukları ilişkiler, geldikleri toplumsal köken ve okuldan önce tevarüs ettikleri kültürel sermayenin farklılaşması sebebiyle çoğullaşmaktadır. Bu araştırma, farklı toplumsal ve sınıfsal arkaplandan gelen elit lise mezunlarıyla mülakatlar üzerinden gerçekleştirilen bir doktora tez araştırmasına dayanmaktadır. Araştırmanın hedefi, İstanbul'un önde gelen üç lisesinin (İstanbul Erkek, Galatasaray ve Özel İstanbul Robert Liseleri) mezunlarının okulla kurdukları ilişkinin ve aidiyet hislerinin nasıl çeşitlendiğini analiz etmektir. Nihai olarak, elit okul mezunlarının kendilerini, mesleki güzergahlarını ve sosyo-ekonomik statülerini tanımlamalarında ve sunma biçimlerinde mezun oldukları okulu nasıl konumlandırdıkları sorusuna cevap aranmaktadır. Araştırma sorusunun derinlikli olarak ele alınmasında, Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nün kültürel sermaye kavramı ile Annette Lareau'nun eğitime yönelik aile stratejilerinin sınıfsal temelde farklılaşmasına ilişkin geliştirmiş olduğu doğal büyüme (natural growth) ve planlı yetiştirme (concerted cultivation) kavramsallaştırmasından faydalanılmıştır. Çalışmanın bulguları, toplumsal köken ve elit okul öncesi kazanım ve sermaye farklılıklarının okul içi tecrübelere etki ettiğini ve katılımcıların mezun oldukları elit okullarla birbirinden farklılaşan özgün nitelikte bağlar tesis ettiğini ortaya koymaktadır.

2 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, vildan_ozerturk@hotmail.com

Milletvekilleriyle Görüşmek: Meslek, Kariyer, Statü Üçgeninde Elit Mülakatları

Büşra Özen[1]

Siyasi profesyonelleşme siyasi faaliyetin gönüllü bir görev veya adanma olmaktan çıkıp ücretli ve tam zamanlı bir mesleki faaliyete geçiş sürecini ifade eder. Modern dönemde makro bir gelişme olarak çok sayıda kişinin siyaseti meslek edinmesi ve uzun süre siyasette yer alması Max Weber'in "Meslek Olarak Siyaset" makalesinden bu yana sosyologların dikkatini çekmiş ve siyasetle meslek ilişkisine dair incelemeler yapılmıştır. Siyasetin meslekleşmesi aynı zamanda, siyasetin kendine mahsus bir işleyiş, ilişkiler bütünü ve sermayeye dayanmasını beraberinde getirir ve siyasetçilerin bürokratik ve ekonomik elitlerden farklı bir elit grubuna dönüşmesi anlamına gelir. Bu bağlamda bu sunum, Türkiye'de milletvekilleri için siyasetin bir meslek olarak ne anlama geldiğini, toplumsal yapıda konum, kariyer ve statü kazanma arayışında nasıl bir mekanizma olduğunu açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Doktora tezine dayanan bu sunumda farklı yaş, dönem, cinsiyet, meslek ve sosyal kökenden milletvekillerinin siyaset öncesi, siyaset sırasında ve siyaset sonrasında mesleki kimlik, sermaye ve yatkınlıklarının nasıl dönüştüğü ve çeşitlendiği tartışılacaktır. Araştırmanın temel verileri Türkiye'de bir veya birkaç dönem milletvekilliği yapmış kişilerle yapılan derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır. Çalışmanın bulguları meslek, kariyer ve statünün milletvekillerinin profesyonelleşme düzeyini etkilediği ve ayrıca mülakatların seyrini belirlediği yönündedir. Milletvekilleriyle, meslekleriyle kurdukları çok yönlü ilişkileri açığa çıkarmak için mülakat yapmak, elit mülakatı tekniğinin hem zorluklarını hem potansiyelini açığa çıkarması bakımından bu sunumun bir diğer tartışma konusu olacaktır.

Uluslararası Elitler, Ulusal Sınırlar: Bir Anket Çalışması Deneyimi

Ahmed Faruk Ergün[2]

Küreselleşmeyle birlikte hızlanan ve yoğunlaşan göç olgusunun önemli bir boyutu da eğitim, kariyer, ticaret gibi amaçlarla ulusal sınırları aşan elitlerin göçüdür. Türkiye elit göçü bağlamında hem beyin kaybına hem de beyin kazancına muhatap olan bir ülke konumundadır. Son yıllarda özellikle Almanya'daki Türk kökenli elitler, anavatanlarına dönme eğilimi arz etmekte ve Almanya'da aldıkları eğitimin mesleki kazanımlarını Türkiye'de değerlendirmektedir. Bu araştırma, Almanya'dan Türkiye'ye dönen ve elit meslek mensubu profesyonellerin (mühendis, hekimler, avukatlar, yönetici) dönüş nedenlerini ve Türk iş piyasalarına entegrasyon sürecini inceleyen bir yüksek lisans tezine dayanmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye'ye dönmüş 187 profesyonel ile anket çalışması yürütülmüştür. Profesyonellerin hangi nedenlerle Türkiye'ye geldikleri, Türkiye'deki entegrasyon sürecinin nasıl geçtiği ve yeniden Almanya'ya dönme düşüncelerinin olup olmadığı gibi araştırma sorularına ek olarak, Almanya'dan Türkiye'ye dönen elitlerin hangi açıdan ulus-ötesi profesyonellerden (transnational professionals) farklılaştığı sorusu araştırmanın odağındadır. Araştırmanın öne çıkan bir bulgusu, Türkiye'ye dönmeleri bakımından yeni bir olguya işaret eden bu elitlerin ulus-ötesi profesyonellerden farklı olarak, biri duygusal diğeri ekonomik-rasyonel olmak üzere iki nedenden dolayı Türkiye'ye dönmüş olduklarıdır. Türkiye'ye beslemiş oldukları duygusal aidiyet ve değer şemaları, ekonomik-rasyonel nedenlerden daha belirgindir. Bununla birlikte, Almanya'dan farklı çalışma anlayışından, çalışma disiplininden ve nitelikli göçmenlere uygun bir çalışma ortamının sunulmamasından dolayı ancak uzun ve zorlu bir sürecin sonucunda

1 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, 1busraozen@gmail.com
2 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Araştırma Görevlisi, ahmedfarukergun@gmail.com

Türkiye'deki çalışma hayatına uyum sağlayabilmektedirler. Bu nedenle katılımcıların çoğu Türkiye'nin uluslararası elitleri çekmeye yönelik yeterince bir altyapıya sahip olmadığını düşünmektedir.

Türkiye'de Yönetici Elitler: Sınıflandırma ve Haritalandırma Çalışması

Ece Bengi Sağlamer[3]

Toplumsal yaşamın düzenlenmesinde önemli ölçüde söz sahibi olan yönetimdeki elitler üzerine çalışmaların özelleşmesi Vilfredo Pareto, Robert Michels, Gaetano Mosca gibi isimlerle somutlaşsa da yönetici elit kimliğinin sistematik bir biçimde anlaşılmasına ilk katkı C. Wright Mills'in 1956 yılında yaptığı İktidar Seçkinleri çalışmasıyla başlamıştır. Yönetici konumundaki elitlerin hayatlarındaki benzer örüntüler kadar ortak çıkar doğrultusunda birbirleriyle ilişkilenmeleri ve bir "iktidar seçkinleri" sınıfına dönüşmeleri veriler ışığında gözlenebilir bir durumdur. Bu araştırma Türkiye'deki yönetici elit sınıfın son yirmi yılındaki dönüşümünü irdeleyen bir doktora tez çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmada Mills'in kavramsallaştırdığı iktidar seçkinleri teorisinin yanı sıra G. William Domhoff, Thomas R. Dye gibi isimlerin gerçekleştirdiği, Amerikan yönetici elitleri üzerine yapılmış kapsamlı araştırmalardan hareketle Türkiye'nin yönetici elitlerini sınıflandırma üzerine çalışılmaktadır. Yönetici elitlerin konumlarına gelmelerindeki toplumsal patikaları çözümlemeyi temel sorunsalı haline getiren çalışmada bilgiler ikincil veri toplama yöntemiyle toplanmaktadır. İncelenen yöneticilerin seçiminde Gelir İdaresi Başkanlığı En Çok Vergi Ödeyenler Listesi ve Capital, Fortune gibi dergilerin yaptıkları "En Etkili Şirketler" listelerinden yola çıkılmış, tespit edilen yöneticilerin kamuya açık özgeçmişlerine LinkedIn ve çalıştıkları şirketlerinin sayfalarından ulaşılarak kesişme noktaları çözümlenmeye çalışılmıştır. Türkiye'de ekonomik iktidar seçkinlerinin yurtiçinde ve yurtdışında aldıkları eğitimler, bildikleri yabancı diller, anne-baba meslekleri kültürel sermayeyle ilgili verileri sağlarken çalıştıkları kurum ve şirketler, iş konumları, hangi elitlerle kariyerleri boyunca kesiştikleri ise çalışma hayatı verilerini oluşturmaktadır. Tez araştırmasının bulgularından hareketle yönetici elitlerin konumlarında kültürel sermayeleri kadar ilişkilenme biçimlerinin ve ortak çıkar gayesinin de önemli yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Elitlere dair bulgulara ulaşma ve elitleri sınıflandırma yollarını uluslararası çalışmalardan hareketle Türkiye'yle karşılaştırmak ve araştırma sürecindeki zorlukları aktarmak da sunumun bir parçasıdır.

3 İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyoloji, Doktora Öğrencisi, ecebengi.saglamer@medeniyet.edu.tr

SPONSORLARIMIZA TEŞEKKÜRLER

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Food and Agriculture Organization of the United Nations

DOLSAR MÜHENDİSLİK

motif GLOBAL

UDA consulting

ce consultancy danışmanlık

KRK HOLDİNG "Sürdürülebilir Mükemmellik"

EDUSER